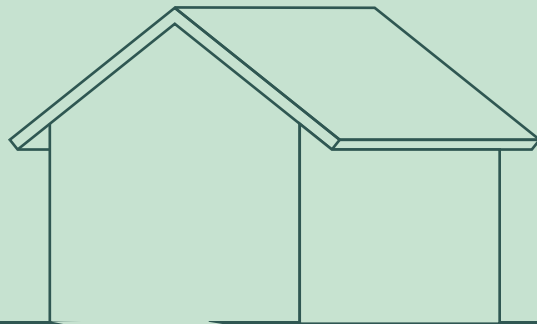

Stine Dalager Nielsen

IN SEARCH OF BUILDING

Relating Object and Practice

APPENDICES

CONTENTS, APPENDICES

- Appendix A.....1-315
Case study interviews
- Appendix B.....316-471
Pratitioner conversations
- Appendix C.....472-511
Scholar analysis
- Appendix D.....512-553
Student outcome Workshop I
- Appendix E.....554-570
Paper on Workshop I
- Appendix F.....571-628
Student outcom Workshop II

APPENDIX A

This appendix contains all transcripts of the semi-structured dialogues that form the base of the cases/narratives. All transcripts have been done manually with indicated timeframes every five (5) minutes. The open-coding schedules of the dialogues are also included.

Anders's Tiny House

15112021

(00:00) A: (walking around his piece of land with leaves rustling) Men det er den her 1660 kvm skovbund som som går herfra og der og så har vi så fredet skov herude, Vi har kronvildtet der kommer derude af, og vi har en masse egern og et stort bælte af skov, som det her ligger midt i, som trækker henover Djursland, så der er meget dyreliv, der kan bevæge sig igennem, jeg hører det mere end jeg ser det, høh, men det er herude, så jeg glæder mig lidt til at se til vinter, hvordan det forhåbentligt bliver lidt mere synligt. Og så er der pisse stjerneklart herude øh, der er sindssyg stor værdi i at bo et sted, hvor der er mørkt, når man kan se stjerner på måde, som vi kan. Så det er meget dejligt, og det er jo meget blandet skov som du kan se, altså rigtig mange egetræer – man planter jo ikke egetræer længere vel, men her der vælter de bare op af skovbunden, så jeg har faktisk tænkt mig at grave noget op og så give noget til Vestjyllands Højskole fordi de har sådan et egetræsprojekt, så det, så det er sådan dejligt, fordi det passer godt ind i mit projekt om at, at jeg gerne vil have det som sådan et biodiverst sted, hvor jeg boostede biodiversiteten, blandt andet igennem den skovhave, som jeg gerne vil anlægge herude. Så, der kommer Magle.. Hey Magle, jeg har lånt han donkraft

S: Nå, hehe

A: Jeg ved ikke om det er det, at vi skal snakke om nu (fniser).

(Taler med Magle, som er klippet ud)

A: Og så er jeg så i gang med lige nu med at æh tænke i hvordan at jeg vil anlægge den her skovhave, for det bliver så en del af mit boligprojekt, så sådan helt tidligt gået i gang med at lave sådan et bæredygtigt område her. Fordi det er her jeg ligesom får mest sol i løbet af eftermiddagen og aftenen kommer den, og så, og så er det så meningen, at jeg skal have nogle zoner med nogle forskellige ting. En anden ting, der er en del af projektet, det er så, at jeg gerne vil have, det er meget surbund her, fordi det er skov og, det er meget sådan grannåle, så jeg vil prøve at tage sådan nogle lokale hjemmehørende plantearter, som er øh surbundsbaseeret, blåbær og og tyttebær og sådan nogle ting og så have, ligge et bed her og så prøve at se hvor mange lokale hjemmehørende arter jeg kan bygge ind i min skovhave, dyrke svampe og bær og nødder og, du ved, sådan nogle ting. Lave et område her med nogle højbede formentligt, øh, og apropos gamle byggeskikke, så har jeg tænkt mig at lave sådan, og nordmænd i øvrigt (fniser) så vil jeg lave sådan en skigarde med de der skrå rafter

S: ja

A: sådan et Emil fra Lønneberg-agtigt system, som kommer til at være her (mod den fredede skov) for a råvildtet ikke kommer ind og æder mit grønkål, øh, men det var sådan nogle tanker, hvor jeg godt kunne tænke mig at, at knytte lidt an i det omfang jeg kan også, til nogle, nogle gamle teknikker som også er hjemmehørende, men også nogle gamle planter som er hjemmehørende.

S: ja

A: Så det er sådan en ultralokal tænkning, men men meget ud fra sådan en blandinavisk mindset, vil jeg sige, for jeg trækker lidt på, min rejse fra med... (kan ikke høres).

S: Ja, men lægger der sådan en ambition om at blive sådan selvforsynende, eller sådan i forhold til, nu er det meget afgrøder, som du vil dyrke herude?

A: Ja, altså lige nu er jeg jo primært selvforsynende på energi, fordi jeg har brænde og solenergi. Og så låner jeg lige en ledning nede fra Ole der, men så så bru.. så får jeg næsten al min energi fra grunden selv faktisk. Og så er jeg jo selvforsynende på vand lige om et øjeblik. Jeg skal lige vise dig, hvad jeg har gang i.

S: Ja

A: Og så æ, så vil jeg så også være så selvforsynende, som jeg kan på mad sådan umiddelbart.

S: Ja

A: Men ud fra sådan forskellige, for der er sådan en landmand hened der skyder råvildt, og jeg har tænkt mig at lære at flå eller skinde sådan en hjort og måske lave sådan en workshop om det. Bare for at lære de der skills der, som en del af, af det jeg kalder hjemmearbejde 2.0. Altså det er ikke hjemmearbejde, sådan at nu får man lov til at gå hjem og sidde, men det er sådan lidt hjemmearbejde ligesom i gamle dage, hvor du egentligt arbejder der hvor du boede.

S: Ja

A: og og det er en del af det der opretholder din trivsel og din velfærd.

S: Ja

A: Så i mit tilfælde ville det jo så også være noget jeg vil kunne lave events omkring og tage ud og holde foredrag på baggrund af, og sådan nogle ting. Så det jo sådan blandes lidt med den her løn.... æ.. det der man også få penge for det arbejde man laver, det er sådan lidt en moderne ting, men så blander, det lidt sammen med den der ide om, at du rent faktisk arbejder hjemme med at producere og være selvforsynende. Så det er en stor del af det.

S: Men Anders, hvis vi sådan går tilbage til æ, du talte lidt om det i bilen, men det her med, hvor kom den her tanke om, at nu skulle du bygge dit eget hus. For du har jo ikke rigtig en baggrund i et håndværksfag på den måde?

A: Altså, det var jo fordi jeg faldt over en video på YouTube, og jeg boede med en ekskæreste i en lejlighed, hvor jeg godt kunne mærke at, at hele den livsstil passede mig ikke. Altså sådan, det var lidt som at have en spændetrøje på (05:00) og det føltes mere klaustrofobisk end jeg synes, at det her gør. Æææ.. men selv om det var en større lejlighed, ikke, og selv om det var sådan fint og moderne og nybygget og nystandsatt og sådan noget, men det var bare, det det, det var sådan, det var et sted hvor jeg ikke havde kreativt albuerum fordi man skulle have tilladelse bare man skulle slå et søm i væggen, altså der var så meget styring på det. Man kunne ikke sådan være et kreativt menneske.

Man kunne heller ikke skrive musik eller indspille musik hvilket jeg gjorde meget dengang, det kunne jeg heller ikke, for det generede naboerne, sådan du ved. Jeg kunne ikke udfolde mig. Jeg følte bare jeg havde sådan en spændetrøje på. Og så faldt jeg over en YouTube video, sådan en YouTube kanal, hvor de viste Tiny House (fond?) og så så jeg det, og blev inspireret. Så fik jeg ideen om, at jeg skulle bygge et Tiny House og så prøvede jeg at bygge et. Eller jeg byggede et, og så gik det lidt i vasken. Og så prøvede jeg at bygge et andet, så blev det stjålet (fniser) og så byggede jeg så et tredje og så det det er så den her gang. Tredje gang er lykkens gang. Så så det var ligesom starten på det hele, men det har været lidt en bumpy ride under vejs fordi jeg har haft lidt en udfordring.

Men jeg vil lige vise dig en ting, ikke fordi det skal fuldstændig (fylde?)

S: Nej, overhovedet ikke

A: (ruffling with cans and bottles) Je ger I gang med nu at lave brændeskuret. Apropos gamle metoder, så har jeg æ, brændt æ det her træ i forhold til fugt æææ bestandighed og brændt det henede også (bottom of boards) i bunden, hvor jeg tænker at der kan komme lidt optrængende fugt henede fra.

S: ja

A: og så skal det beklædes med nogle lokale, æ, noget lokalt tømmer, øh, men ellers forsøgt ligesom bare at bygge det efter helt gammeldags metoder, hammer og søm og de her brædder de er selv skovet over i min nabos have og savet af en lokal sav-dude, så, så det forsøger jeg ligesom at holde de principperne sådan kørende.

A: Men så har jeg lige købt den her (lifting) den er fuld af æbler, det skal den ikke være (S: Laughs) Det er, det er sådan en gærtning, man egentligt laver du ved cider og øl og sådan noget i. Men øhm, jeg vil fylde den med grus eller sådan noget sandsten (?) her som jeg lige har hentet i Klitmøller i går, da jeg var oppe og besøge en ven, og så ææ, noget finere grus og noget sand, og så har jeg købt sådan nogle kulstofpartikler, der renser vand, som man bruger til at rense akvarievand med, øh, det skal i også, noget mere grus og så æ vil jeg koble det på min æ, nedløbsrørret, og så æ, fra fra den her dunk skal der så være en slange, der løber ned i den store tank, som også er fødevaregodkendt og så derfra skal

der å være en slange, som går i på badeværelset, hvor jeg så kan tappe æ, ren t vand fra. Så, så det er et af mine apropos...

S: Så det bliver drikkevand?

A: Ja det gør det fordi jeg har det der kulfilter system, så ø, og så skal jeg så skifte det der kul ud engang måske hvert halve år

S: ja . men hvordan er din vandforsyning nu, altså hvor får du øh.

A: Lige nu låner jeg min nabo Oles, hov, det var ikke den, der skulle op, der øh, min Ole (he-he) min nabo Ole, han har sagt, at jeg bare må hente vand hos ham. Og så det apropos det der med nabohjælp. Så, så det gør jeg indtil jeg får bygget det her.

S: Så det er simpelthen sådan dunke, du henter derovre, altså af drikkevand og så spildevand, er det så regnvandsindsamling eller hvordan? I forhold til toilet og alt sådan noget.

A: Nå øh, ja, det kan jeg lige vise dig. Fordi jeg har ikke så stort et vandforbrug egentligt. Men øh. Her her er jeg så i gang med at lave klar til et toilet, en udendørs toiletbygning derhenne. Og så er det så tanken, at jeg skal have et lille redskabsskur hernede, og måske et udekøkken herovre (walking in front of the house) du ved bare med sådan et tag henover.

A: Øh, måske et ø, polytunnel drivhus længere nede æ,

S: Og hvad er det?

A: Det er bare et drivhus som, er sådan nogle jernstænger der er bøjet, og så er der sådan en en dug henover.

S: Ah, ok.

A: æ, og så vil jeg kunne have tomatdyrkning og sådan lidt mere varme planter derinde. Men ellers er tanken og planen egentligt. Planen er egentligt bare at, at grunden skal være, som den er nu, så skal den bare sådan, du ved have de der basis småhuse og funktioner, sådan at jeg bedre kan producere, det der skal til for at jeg kan bo.

S: men, den her ide om, nu siger du også at være en lille smule mere sådan fri egentligt også, tænkte jeg. Og der lyder det også lidt som om, du sagde at dit hus også har ligget et andet sted før øh, og nu har du så købt en grund faktisk. Var der andre ambition sådan med at du skulle være sådan, altså den der med at den kan flyttes, altså nu er den også på hjul og sådan noget. det var bare, om du kunne tale lidt mere om det. Hvordan, det skift, det lyder som et skift?

A: Øh, ja, altså jeg vidste i hvert fald ikke til at starte med, hvad det skulle ende med, altså hvor jeg skulle bo og sådan nogle ting.

"Det havde jeg ikke sådan nogen decideret plan om fordi jeg tænkte for mig kunne det gå i en række retninger. Alt efter hvad jeg synes, at jeg fik ud af det, efterhånden som jeg lærte at bo i det."

"Øh, jeg tænkte egentligt, at jeg skulle flytte ned sydpå (10:00) og så leje mig ind på en grund, æ, jeg havde ikke helt så meget på bankbogen lige der, æ, så det gav mening at jeg lige lejede mig ind et sted. Ø, og så øh, boede jeg bare så billigt, og jeg fik en del tilbage i skat, at lige pludselig havde jeg ret meget på bankbogen. Og så var jeg sådan lidt "jeg skal sgu købe noget jord (chuckles)"

A: Fordi, så hvis jeg køber noget jord, så kan jeg tænke meget mere langsigtet, og så fandt jeg bare sådan ud af, jeg lærte mig selv at kende i processen, så det med hjulene var sådan, det gav mig n mulighed og en frihed til at jeg kunne vælge en række forskellige løsninger, fordi jeg kunne trille forskellige steder hen og gøre noget forskelligt.

A: Det var i øvrigt også nemmere at finde et sted, hvor jeg boede tidligere fordi, at der var hjul på. Og der er også nogle ting her, der gør det nemmere i forhold til, ja, i forhold til at have fået huset ind, at der var hjul, så æ, så det var sådan. Jeg var meget sådan, at jeg tænkte, at det var nok det billigste og det mest mobile, hvis der var hjul på. Det tænkte jeg

fra start af, at derfor bygger jeg den sådan, og ikke så en kran. Jeg havde aldrig fået en kran herind. Æhm... for eksempel. Så hvis der var nogle ting, der var smartere rent mobilitetsmæssigt, hvis der var hjul på, æ. og så ææ, og så prøver jeg at tage den der fra.

A: *"Og så fandt jeg bare ud af at jeg troede, at jeg skulle noget fællesskabeligt, men æ, men så fandt jeg ud af, at jeg ville egentligt hellere bare have min egen jord. Og så kunne tænke langsigtet. Og så kunne lave et andet, eller forhåbentligt opbygge noget andet æ, community rundt om. Så det var sådan nogle af de erfaringer, jeg sådan fik."*

Hvilket jo er sjovt, fordi nogle gange, der tænker man jo at man ender, der hvor man starter med at tro at man skal hen. Men hvis man holder sig lidt åben så, så så nogle gange lærer man jo at æ, at man måske skal noget andet

A: Ja, og så har jeg sådan lidt en plan om at lave en terrasse her til foråret hvor, hvor her, det er sådan en modulterrasse, som før, der stod den faktisk omvendt, sådan ind på huset (i stedet for langs fronten af huset nu) men der var ikke lige plads så godt med træerne der. Så æ, nu satte jeg den bare lige sådan her. Men æ, men tanken er at lave en ny faktisk, med borde imellem de to træer. En bordplade, så man kan sidde og spise der. Æ, og så flytte den her om på bagsiden af huset, hvor der er aftensol og hvor der måske kan være en udebruser og sådan nogle ting. Og så kan man ligesom gå rundt her, går man så ligesom rundt om huset. Så bliver det virkelig sådan, æ, immobilt (chuckles).

"Men æ, men det er heller ikke meningen, at jeg skal trille videre herfra. Det er fint nok, at der er hjul på, men jeg kommer ikke til at bruge det mere. Det var ligesom første stadiet. Nu kalder jeg det hjem på hjul 2.0 (chuckles). For nu er det ligesom, æ, nu er det trådt ind i en anden fase."

A: (goes inside) her lugter måske en lille smule af petroleum, fordi jeg har min back-up brænder på som er en af mine off-grid løsninger, der gør at jeg kan have varme herude. Ah, det er ikke så slemt.

"Men det er min nabo Ole, som er tidligere hjemløs, han har æ, han har givet mig den her – nu tænder jeg den lige, der er lidt småkøligt – Jeg har været væk hele weekenden, så er huset altså helt nedkølet. Æ, men så solgte han mig den der for en slik (points to the petroleum's heater) (chuckles). Og den eneste ulempe ved den er at den lugter af petroleum, men den er super effektiv fordi den gør hele forskellen i forhold til hvor et lille hus, der bliver hurtigt afkølet"

S: Men hvad gør man så, fylder man petroleum på?

A: Ja, jeg har lidt fyldt lidt på i dag og så ææ, så brænder den nærmest for evigt bare på en enkelt opfyldning. Som er sådan et par liter æ, og så æ, så står den bare der og og kører lidt. Men altså, det er faktisk ikke så meget at jeg bruger den, for normalt, der tænder jeg min brændeovn her, når det er at jeg vågner. Og så æ, så fyrer jeg egentligt ret godt op, og så fordi det er træfiberisolering, så er varmelagringskapaciteten i det materiale ret høj, og det er jo ikke noget, at man normalt snakker om, når man snakker isolering, der snakker du jo ikke om, der snakker du jo bare om, om R-værdi og sådan nogle ting. Men men varmelagringen, den er faktisk ret effektiv i det her hus på grund af det. Æ, så huset i sig selv er faktisk, temperaturmæssigt, eller materialerne er ret varme i sig selv også så. Men det bliver stadig relativt hurtigt nedkølet fordi det kun er 100mm, hvilket jo var en ting i forhold til at få huset til at kunne være på traileren, både vægtmæssigt, men også dimensionsmæssigt. Fordi jeg kunne godt have haft 200mm, men det er faktisk ret meget rumfølelse, den æder der, med det ikke? Så, så på det møde, der følte jeg, at det trods alt var bedre givet ud og og have lidt tyndere vægge, når huset alligevel er så hurtigt at varme op. Men det er sådan en interessant balancegang at lave, for normalt, når man snakker energihuse, så er det jo bare, du ved, så meget isolering som muligt, æ, og sindssygt tykke vægge, og det er bare ikke rigtig ladsiggørligt når du har med sådan en boligtype at gøre. I hvert fald ikke, når du skal holde dig under de der 255cm bredde på en struktur (traileren).

A: Så æ, men jeg tænder det hver morgen (fumbling with kettle for tea) og så æ, det er jo en del af den daglige rutine, det er jo at at skulle lave pindebrænde og fylde op ikke, og nogle gange tage sankekurven som æ, som jeg bruger sådan flere gange i ugen ikke, fordi så skal jeg enten ud og samle noget, hvad hedder sådan noget, noget birkebark (15:00) som jeg bruger til at tænde op med, eller noget også bare noget, noget vilde æbler eller hvad det nu kunne være, som jo også er en del af selvforsyningsprojektet. Så æhm, ja, så på den måde er det jo meget sådan en liv, der binder dig meget, til hvor du bor. Og og, du får meget sådan en, et meget sådan konkret samspil med din æ, med dine nære omgivelser. Både de sociale og de naturbundne eller naturmæssige.

Kunne du have lyst til noget the eller kaffe

S: The, meget gerne, hvis det er

A: Jeg har to varianter, den ene er ingefær og citron og den anden er Himalaya med ingefær og noget kanel

S: Noget himalaya (is interrupted by Anders)

A: OG og, jeg har faktisk også noget fra Sydafrika, det havde jeg glemt, nu skal vi se, hvad er der tilbage. Himalayaen umiddelbart. Du skal lige prøve at dufte til den her.

S: Ja, indtil at jeg duftede, æ Sydafrika

A: Sydafrika, den kostede 110 rants – det er 65 kr (chuckles)

S: Er det sådan noget Rooibos-agtig noget?

A: Jeg tror, at der er rooibos is, men det er ikke en rooibos the som sådan.

S: Arj, ved du hvad, jeg tror at du har fristet mig, jeg godt, at jeg kunne tænke mig, den her så. I stedet for.

A: Jeg har ikke smagt den så længe, så jeg har helt glemt hvordan den smager.

S: (Chuckles) den dufter meget godt.

A: Ja, det var var. Jeg ved ikke om du har været der, men det er så fantastisk at være der.

S: Nej, ved du hvad, jeg har faktisk aldrig været der. Jeg har rejst rigtig meget i Asien, men aldrig rigtig i Afrika. Æ, det er sådan lidt yet to come. Jeg ville rigtig gerne og så, så sker livet bare, så kommer man ikke rigtig afsted,

A: så fik du et barn!

S: Ja, så fik jeg et barn også, det er nu for ganske nyligt, men jeg har rejst meget i Asien, så det har altid været, af en eller anden årsag, at jeg er endt, når jeg sådan har været ude og arbejdet også. Så æ, så ja, men det skal nok komme, tænker jeg.

S: Men men Anders sådan æ, da du så sådan startede, fordi jeg kunne egentligt godt tænke mig at høre lidt om sådan byggeprocessen, altså, da du egentligt, du besluttede dig for at, det her Tiny House, det var på en eller anden måde noget, du gerne ville købe ind i, eller fordi, det er jo også lidt en måde at bygge på, ikke? Altså jeg har sådan kunne lave sådan lidt lap top research på, det her med at det er nogle principper, som man bygger og bor efter eller, eller hvordan?

A: Ja, altså, som, som vi lige snakkede kort om i bilen, så havde jeg i hvert fald en inspiration, som egentligt var meget teoretisk, kan man sige, til at starte med, ud fra at jeg havde nogle designprincipper, som jeg gerne ville følge. Fordi, jeg sådan synes, at det kunne være interessant at prøve, altså sådan, den overordnede problemformulering var noget i retningen af, at kan jeg lave et komposterbart hus, eller sådan, du ved. Og det er sådan lidt outreret. Men men, det var mere for at forfølge lidt den der tanke omkring, æh, kan du have et hus hvor, som som hvor at materialerne og måden det er bygget på, afspejler en ide om, at alting – altså apropos paradigmer, du nævnte før ikke – hvor det ligesom føder ind i et andet paradigme for det at bygge og det at bo, hvor hvor man tænker, at materialerne altid skal være i kredsløb. Og ud fra den antagelse, at det kan ikke være i kredsløb, hvis det for eksempel er trykimprægneret og og fyldt med nogle giftstoffer og noget, men at så, hvad kan man så gøre, agtigt. Så det var det, der var benspændet. Og det ledte mig så til at, at formulere, som jeg så også skriver lidt om i den der bog, som jeg arbejder på, hvor jeg ser huset lidt mere som sådan et økosystem. Hvor, fordi det laver en udvidet forståelse af huset og hjemmet end bare den, kassen jeg bor i. Det er ligesom konteksten også, det er sådan, det hele hænger lidt sammen, det er egentligt sådan et netværk egentligt.

A: Æ, og og, på den måde begyndte jeg så at tænke i byggeprocessen, den var allerede dikteret af et dogme, der hed, jamen, det skal være cirkulært, og det kan være på flere måder, det kan være, æ, hvad hedder det, den her (points to...) som jeg købte på den Blå Avis, altså inventaret i huset og flere ting er genbrug herinde, og mange af de ting, som ikke er

købt genbrugte, de kan genbruges, for eksempel så valgte jeg det her nye bord egentlig nede fra Trævarefabrikkerne trævarelageret fabrikkerne, men som ikke er behandlet med noget, men som passede lige med målene, i forhold til, hvad jeg havde brug for. Fordi huset jo, jeg kan jo ikke bare have alle mulige størrelser møbler, så. Men så var det noget andet, hvis det ikke er cirkuleret, så skal det kunne cirkuleres-agtig. Så så det cirkulære princip var bare helt gennemgående for hvordan jeg udvalgte materialer.

A: *”Så taget på huset her, det er jo metal, det er aluminium, det kan smeltes om (20:00). og genbruges på den måde, det har taget meget energi at at producere det, så æ, det er jo minus på sin vis, men det er også et plus, fordi det er en tagtype, der ikke forurener mit regnvand, med mindre der selvfølgelig ligger kolibakterier, men det er jo ikke tagets skyld, det er jo bare fordi jeg ikke har rengjort det”*

S: ja

A: Men at æ det er en tagtype der gør, at jeg vil kunne cirkulere det vand der kommer på taget ind i huset ind i min krop ud kommer ud som grå vand fordi jeg blandt andet bruger biologisk nedbrydelige sæber [viser hans opvaskemiddel]

S: ja

A: Så lige nu der vander jeg mine bærbuske derude med det vand, der kommer ud af min køkkenhåndvask. Og jeg vil kunne gøre det samme, når jeg lige får koblet min bruser til, når jeg lige får lavet mit vandfilter, så æ, så så det giver mening.

A: *”Så fra taget ud til bærbusken, der er der faktisk en aktør-netværksmæssig kobling kan man sige, ikke”*

S: ja, yes yes

A: *”Fordi det hele hænger sammen fordi det er tænkt på den måde, og det er meget teoretisk, jeg har tænkt det hele meget igennem i forhold til og researchet meget på de her ting, fordi hvis de her principper ikke, hvad skal man sige æ, ja, hvis jeg begyndte at slække lidt på principperne, så så begyndte konceptet at vakle og så havde jeg ikke en historie at fortælle, og jeg er jo kommunikations uddannet, så jeg tænker meget i, at det skal være en god fortælling.”*

A: *”Så på den måde der øh, gik jeg jo meget op i at prøve at se om man kunne finde nogle byggematerialer nede fra byggemarkedet, hvor træet er FSC-certificeret, det var ikke så meget jeg kunne, og jeg var lidt i tvivl om reglerne og sådan noget jeg brugte til væggene, om de egentlig var certificeret FSC eller om de ikke var – men, men de er i hvert fald ugiftige og de kan genbruges på et senere tidspunkt æ.”*

S: Ja

A: Træfiberisoleringen er jo lavet med CO2 neutral vandkraft med savsmulds æ eller hvad hedder det sav rester eller afskær fra savværker i Norge, det er nærmest noget af det mest bæredygtige ved huset af det nye materiale. Øh, så på den måde var der også det cirkulære princip, at det kan også genanvendes og sådan nogle ting. Så det var meget det, det cirkulære, det at huset ligesom er tænkt som et økosystem, det rammer ligesom det hele ind, og det dikterede jo fuldstændig byggeprocessen – i hvert fald i forhold til materialevalget.

S: ja

A: Men så har der jo så også været den tekniske side af processen, som var, eller det ved jeg ikke, det var måske det mindst interessante i det, for det var ikke, det er jo bare, eller bare, så at sige at lave en kasse, så snart man har lavet selve bunden på traileren, hvilket var lidt svært fordi jeg lavede det på en besværlig måde, men æ, men æ men ja, så ellers, den tekniske side af sagen var jo ligesom enhver ville have bygget et skur ude i haven, så ville man have rejst nogle vægge og have lagt nogle spær henover, og, du ved, afstivet det og sådan nogle ting. Så der har der ikke været de, de helt vildt nye, eller så at sige gamle metoder.

S: nej

A: som jeg bar brugt i lige den sammenhæng. Øhm

A: Og så æ, så har der været den sociale side af byggeprocessen, som vi har snakket om også, hvor det endte med at blive, sådan glade amatører, der byggede sammen, ikke, øh, men det kunne noget i forhold til, altså mine venner har sat deres navne inde i øh, altså skelettet inde i bygningen, altså det kan noget, det bliver en del af en personliggørelse af, af hjemmet på en helt anden måde end hvis det var udliciteret til nogle professionelle, som kunne have lavet det bedre, end jeg har kunnet, men men, som ikke desto mindre ville kunne have haft det som et mere upersonligt projekt, som du ved, som de ville have lavet for mig agtigt

S: Ja

A: hvor det andet, der er en anden form for kærlighed i det, og der er spundet nogle andre mindre ind i materialiteten, kan man sige

S: ja

A: på grund af den måde, som den designproces er forløbet på, æ, så der er en værdiskabelse der, der går forud for det egentlige (endelige) produkt, at nu kan jeg flytte ind i huset, og det var også hele processen med det, der faktisk var en del af, af det endelige også, af den samlede værdi, kan man sige.

S: Men hvordan startede du med, man kan sige sådan, med beslutningen om, at det var et tiny house, der skulle bygges. Du havde også, som du selv siger, der var ligesom nogle principper eller nogle paradigmer, at det var det her du bygger indenfor. Lavede du tegning før, altså hvad æææ..?

A: Øhm, ja eh, ja og nej. Altså jeg har en arkitekt-ven – jeg har mange – men ø, han tog sig lidt til hovedet da han hvad hedder det spurgte lidt ind til, hvor mine tegninger var. Og sådan nogle ting, fordi jeg er sådan lidt, jeg er sådan lidt ham der, typer som, som ikke rigtig lige kan vente på, at komme i gang. Og så bare går i gang, har tingene lidt inde i hovedet-agtigt. Men jeg havde en grundplanstegning. For for at få tingene til at gå op i et tiny house, så er det jo virkeligt, og det er det jo med mange byggerier, det er jo ikke det, men men det er virkelig vigtigt at man er millimeter præcis med mange ting, ikke også? For at huset ligesom fungerer.

A: "Så jeg lavede sådan en grundplanstegning, der sagde ok, jeg ved hvor bred døren er, jeg ved hvor bred vinduet er, jeg ved hvor dyb den her er [sengen] det er standardmål, for jeg tænker, det er smart at lave tingene så vidt muligt på standardmål."

A: Så jeg ved sådan cirka førend jeg har købt mange materialer, hvor brede og hvor store de er (25:00) og så kan jeg sådan sige ok, så sætter vi to streger der hvor døren er, der hvor vinduet er, jeg ved at jeg skal have et toilet, det er 20 cm til det er en meter bredt og sådan nogle ting [går rundt i huset og peger på de forskellige elementer] og så betyder det alt andet lige, at så skal vinduerne sidde her, for så skal køleskabet, det er jo 60 cm. I standardmål og det passer lige en der, du ved, så du ved, det hele skulle bare passe, og så skulle jeg også have en brændeovn, som jo ikke skal have, du ved risikere at smelte hele bulen ned og sådan nogle ting.

S: Yes

A: Så der var virkelig mange overvejelser fordi det er så komprimeret, og der skal være en eller anden form for passage op, og det skulle jo helst være i den høje ende, og ikke den lave ende, trappen blev så ikke helt som jeg havde regnet med, fordi jeg endte med at tage for meget bordplads hvis...

S: Nåh, ja selvfølgelig

A: hvis jeg skulle op der [peger op ad bogreolstrappen]. Så hvad vil jeg helst have en bordplads eller ja,

S: Ja, et trin

A: Ja et trin ikke, så, men æ, sådan nogle ting, men æ, det er ikke alting, der er blevet helt, som som det måske ville være blevet, hvis jeg havde tegnet det lidt mere ud, og kunne se, nå ja, det kommer ikke til at kunne fungere med det bord, hvis jeg laver en trappe, sådan som jeg havde tænkt det, så. Men ø det var sådan nogle ting. Det var sådan lidt trial and error.

S: Var der ting, du sådan blev nødt til at udlade i løbet af processen – eller var der ting, der kom til?

A: Øh

S: i forhold til sådan dine, hvad skal man sige, det virker til, at der har været nogle hovedtræk, eller hovedpunkter, og så er det ligesom der imellem, at du så har bygget, kan man sige ikke?

A: Ja altså, der er ikke meget, jeg har udeladt, fordi, der kan kun være det nærmest, der kan være. Der var kun det med trappen, jeg blev nødt til at udelade, hvor jeg så blev nødt til at, og det er jo klassisk sådan designproces. Så så, så arbejder du en løsning rundt problemet på en eller anden måde så manøvrerer du på en eller anden måde og nu er iterationen så, at jeg kommer til at lave en en en stige, som jeg custom builder, øh, som kan hægtes på nogle beslag her [points to the mezzanine edge], men som så fint kan hænge lige her [hits the wall]. Fordi at det så passer med den her, men det er mest for gæsters skyld fordi, jeg har egentligt ikke behovet for det, men det er da lidt spooky at, når der er så mørkt, som der er herude, hvis man så skal hoppe ned om natten, hvis man lige skal tisse eller et eller andet, at så hoppe ud i mørket og ned på den der-agtig [hits the table]. Ikke fordi det er et stort problem, men jeg er i hvert fald ikke kommet galt afsted.

S: Nej nej, [griner]

A: og så har der været nogle tekniske ting, jeg har måtte lave om æhm, for eksempel æhm, ja, nu min vand æ, mit husvandværk, jeg har sådan et husvandværk, der pumper vand ud ind fra en vanddunk udenfor, og den skaber så vandtryk i den der [points to kitchen sink] og ude i bruseren.

S: Ja

A: Øh, og det er der, at vandet ligesom cirkulerer. Men det husvandværk, det kræver rigtig meget strøm. Og i forhold til mit andet princip om gerne at ville være off-grid så æ er det lidt uhensigtsmæssigt, at jeg har en ting, der bruger så sindssygt meget strøm, som husvandværket blandt andet gør. Fordi jeg har to batterier som har, du ved, ikke godt af at blive afladet så meget som som, som den nogle gange gør for dem.

Såææ, så der har jeg været nødt til at sige ok, nu gentænker vi lige systemet, og så det som jeg kommer til at lave, det er at, at jeg kommer til at have en en hane her, der går ind her [points to the corner], hvor jeg kan tappe vandet fra min regntank. Som jo er drikkeklart, når det kommer ind her. Så vil jeg kunne fylde det i en dunk, som så i stedet for det husvandværk, der står her, så vil jeg sætte dunken derind, hvor jeg har sådan en æ, sådan en æ campingvogns dykpumpe, som æ som sådan her som så stikker ned i vandtanken, og så konnekter herfra og op til øh, håndvasken [demonstrates the system].

S: Ja

A: Og så kommer vandet så ud æ, på den måde, for den bruger ikke særligt meget strøm.

A: Øh, og ligeledes, når jeg så er i bad [fniser]. Så æ jeg ved ikke om du så det, men på bagsiden af min bil, der har jeg sådan en stor kande, som farmors gamle kaffekande til folk på gården-agtig.

S: ja

A: Ja, og den kommer så til at stå her. [point on top of the stove] så den vil jeg kunne fylde op, øh, når jeg skal i bad, fordi jeg har altid brændeovnen kørende, mere eller mindre. Så vil den bare stå og blive varm, når jeg så skal i bad, så hælder jeg den så i en balje ude i bruseren, og så laver jeg sådan en DIY bruseting, øh, ligesom den her, men hvor den her stik, som jo så har kommer til at sidde på her, så går den ind i væggen, så tænder den bruseren æh brusehovedet, og så pumper den det varme vand op, og så er det solcelledrevet udelukkende, bruser og vandsystem jeg har, men på ikke særlig meget strøm. Så jeg kan virkelig holde det off-grid. Og det er i hvert fald en iteration fra tidligere.

S: Ja

A: for indtil videre, har jeg bare kørt med husvandværket. Men men det er sådan, ok, hvis du skal holde dig indenfor principperne, sådan, hvad skal man sige, retningslinjer, hvad æ, hvad er det så at man er nødt til? Jamen så er det jo nok egentligt at prøve at nedsætte energiforbruget. Og så kommer jeg jo egentligt til at ta udleve en bedre udgave, af det projekt jeg startede med at prøve at lave og det var jo egentligt at lave en meget energieffektiv bolig, og her kunne man også meget cirkulær og naturbundet bolig, og det kommer det virkelig til at være her, for jeg kommer nærmest ikke til at bruge strøm overhovedet. Det er kun til lys og til mit lillebitte køleskab, som jeg ikke bruger så meget.

(30:00) A: Så en anden ting, som jeg har æ, hvad hedder det, det har jeg herover, jeg har ikke nogen garderobe, som du måske har bemærket, så der kommer jeg til at sætte en plade på her [viser rummet ovenpå køleskabet]. Tidligere havde jeg et køle-fryseskab, fordi jeg tænkte bare, nu skal jeg endelig prøve at bo lidt lækkert, så jeg vil gerne have en fryser og sådan noget, så det blev, og så fandt jeg ud af, at jeg kunne jo slet ikke trække en fryser med mine solpaneler i halvdelen af året

S: nååå..

A: "Så æ [hehe] så nu har jeg skippet den ud, og så taget mit gode gamle køleskab, som jeg ellers flygtede fra tidligere. Øh, Og så installeret det igen, fordi det bruger ingen strøm. Og så vil jeg sætte en plade på her og så vil jeg sætte en stang ind her og så har jeg garderoben her [draws in the air above the fridge] så det bliver sådan en hybrid æ, så det er sådan en anden iteration, jeg har været nødt til at, at lave"

S: Men Anders er det ikke enormt meget, altså det er enormt meget arbejde, men du startede også selv med at sige, det der med, at du har et husarbejde, er det ikke det som du kaldte det

A: Hjemmearbejde

S: Ah, hjemmearbejde. Ja,

A: jo det er meget arbejde?

S: ja

A: det er, det er både arbejde og min hobby, som jeg ser det. Jeg synes, at det er sindssygt sjovt. Øh, og nu er jeg så begyndt og, hvad skal man sige, at kommerialisere det en lille smule, fordi jeg begynder sådan at branche lidt out på nogle sociale medier,

S: ja

A: Jeg begynder at optage og videofilme på det, og lave det til youtube videoer, jeg vil gerne prøve at lave en youtube kanal, hvor jeg virkelig deler det, den viden og de projekter, jeg laver med folk, men men også fordi det skaber en form for awareness-agtigt, så så så på den måde, der kommer det igen, som noget, der vil give mig noget lønnet arbejde, at at jeg laver min hobby. Så ja det er meget arbejde, men det arbejde er også mit arbejde.

S: ja

A: øh, så på den måde, så bliver det bare mere og mere bare den arbejdsmæssige virkelighed, som jeg egentlig har. Det er, at jeg får de her ideer, og så dokumenterer og deler jeg med folk, og der bliver skabt nogle ringe i vandet, og der kommer, det falder tilbage på mig i form af, at jeg skal ud og undervise eller at jeg skal ud og holde foredrag for folk ved, at jeg mere og mere findes. Æ, så det er sådan jeg tænker det, jeg tænker det egentligt meget sådan. Jeg er meget bevidst om, at det ikke bare bliver, mit eget lille navleprojekt her. Æh ja, så. Men når det så er sagt, så kan jeg virkelig godt lide at have de der projekter, altså jeg synes ikke at, mine mål ville aldrig være en bolig sådan, så, nu er den færdig. Nu kan jeg bare sidde i min sofa, og drikke kaffe – altså sådan, det vil aldrig være mit mål. Mit mål vil altid være sådan, hm, hvad kunne jeg så kaste mig over – jeg vil altid have et projekt (32:19) i og med at boligen er et levende projekt og ikke en færdig, statisk, frisk fra samlebåndet, du kan-ikke-gøre-mere-ved-den-agtigt løsning. Apropos paradigme, så æhm, så mit boligparadigme, det er at huset er et æh, et levende projekt hele tiden, altid. Det vil aldrig blive færdigt

S: Nej

A: og det ville blive et dommedagsscenario, at boligen blev færdig, som et projekt, det ville aldrig være noget, jeg ville aldrig, æ, kunne ja, så ville jeg jo bare sælge det, og flytte et andet sted hen, hvor jeg så fik noget mere at lave. Men der er rigeligt, at lave her.

S: Ja ja

A: Så på den måde er det kun en god ting for mig, æhm. Det er det, der sådan får mig ud af fjedrene om morgenen, ikke, at nu skal jeg i gang og så går jeg ud, og så tømmer og saver måske på mit brændeskur en hel dag, helt træt om aftenen, og så går jeg så ind, og så mikser jeg noget video eller et eller andet æh, sidst på aftenen tit, og sidder og arbejder lidt med det, og på den måde er det bare sådan, det er i hvert fald lige noget, at jeg skal øve mig i at holde fri fra det fordi, når hverdagen, bliver til arbejdet, eller når hjemmelivet også bliver arbejdslivet, hvordan er det så, at man holder fri fra sit eget liv? Det er sådan lidt svært at, at lige få til..

S: Hvordan holder man så fri fra sit eget liv?

A: "øhhh..... Det er virkelig svært, altså sådan. Det er et godt spørgsmål, jeg tror at man besøger sin mor.. [S and A both laugh]"

sådan kommer helt væk fra fra æææ, fra noget, der har noget med det her at gøre fordi, og jeg plejer at være sådan lidt, imod, eller ikke sådan principielt imod, men bare sådan for mig selv har jeg ikke haft behov for at have sådan mange sociale medie konti. Men nu er det blevet et overlevelseseinstinkt for mig rent awarenessbuildings-mæssigt eller brandingmæssigt, nu bliver jeg nødt til at lave instagram opslag, og bliver nødt til at lave alle sådan nogle ting, og jeg kan se, i det, det er en del af mit liv nu, som er vigtigt, det er en del af mit arbejdsliv som er vigtigt, at jeg laver det. Men det betyder også bare, at så falder jeg lidt i den der sådan, uh, nu skal jeg lige ind og se, det er lidt spændende at få sin instagram konto bygget op og hvor mange li... hvor mange følgere har jeg fået i dag, og hvor mange følgere sådan... ja, og det er sådan lidt svært at holde fri fra, fordi, det ligger i din lomme.

S: Ja

A: altså nu har jeg været væk i tre dage og jeg har allerede lavet et opslag hver dag, øh, og øhh, ja, og der sker så meget, fordi så er der nogen, der skriver, og så er der nogen det et eller andet, et eller andet, et eller andet, og hvordan holder man fri fra det?

S: Ja

(35:00) A: Så, så det er et godt spørgsmål, det er jeg stadig ved at svare på

Eller prøver at finde et svar på.

S: Ja fordi, det lyder også lidt som om at du har, nu siger du det selv, det her med sådan at blande arbejde og hjemmeliv eller bolig. Hvordan bor man så? Altså hvordan, hvordan bor du? Det kan god være, at det er et lidt stort spørgsmål men. Fordi vi andre tager jo hjem og kobler fra, på en eller anden måde og der, hvordan, nu siger du selv at du tager op og besøger din mor, men du er vel også her, tænker jeg? Og kobler fra – eller er det ligesom blevet forbundet? Det her med at arbejde og med at bo? Jeg ved ikke om det giver mening?

A: Det giver rigtig god mening. altså i begge tilfælde. Altså jeg har jo nogle moments som, at der kan jeg selv styre det. Jeg kan jo arbejde, altså jeg er jo ikke tvunget til at gå ind, og jeg har, hvis jeg har behov for en lur eller behov for en pause, jamen så tager jeg en pause. Så, jo, der er lidt skred i det i forhold til at det kan være svært ikke lige at gå ind og, når man lige er i gang med at bygge noget op og ser hvor mange følgere og sådan noget, men altså, når det kommer til stykket, altså, så kan jeg selv bestemme. Jeg har har, jeg værner om mine morgenstunder. Vågner forholdsvis tidligt, men jeg har altid lige et par timer, hvor jeg lige sådan, varmer noget regnvandskaffe eller whatever, på brændeovnen, kigger lidt ud på disen ude på engen. Har bare mit helt eget moment, hvor jeg bare sidder og er fordybet, bare mest af alt i tanker, og bare sådan vågner og kommer til mig selv. Jeg elsker den der, bønnerne skal kværnes og vandet skal varmes, og brændeovnen skal tændes og, og det er bare et , et uforstyrret space, jeg har for mig selv hver aften. Æhm, eller hver morgen. Og hver aften har jeg så også en, en æhm, enten sidder jeg og laver noget arbejde, eller også

flader jeg ret meget ud. Så, men æhm, men det er nok noget, der er vigtigt lige at lære at skelne imellem sådan på sigt, fordi, fordi jeg kender mig selv godt nok til at vide at jeg kommer til at udmatte mig selv for meget fordi jeg har ikke, jeg har ikke en stopknap bygget ind i mig selv. Det er sådan lidt et handicap. Øhm, nå, men jeg vil hellere, jeg vil hellere falde død om af arbejde som jeg virkelig elsker at lave end at falde død om af, af ææ.. i et arbejde hvor jeg synes at det giver ikke så meget mening, som er noget af det jeg havde tidligere så. Ja æhm.

S: Men hvad så i forhold til, sådan, nu har du så det her lille hus, som er sådan, det er jo bygget et andet sted, og det er jo ikke rigtig bygget til noget specielt sted, netop qua dine hjul her. Hvordan, hvordan ser du så dit hus nu, nu har det fået en rod. Jeg vil ikke engang kalde det en have, men det har jo fundet et sted. Nå men altså, jeg skulle lige finde det rigtig, men det har jo faktisk fået et sted, som er fast. Hvordan ser du ligesom den interaktion med, noget, der egentligt var tiltænkt det her lidt frie, der kunne sådan migrere rundt og være forskellige steder, og nu er det sådan, nu har det fået en rod.

A: Interessant spørgsmål, det er jeg aldrig blevet stillet. Øhm. Det er også kun en arkitekt, der kan stille sådan et spørgsmål.

S: hehe

A: Øhm, designmæssigt, så har jeg altid sådan tænkt, at på grund af den måde som taget hængte, eller hælder på [points to the corner of the room] at så ville det her altid være syd, og det er det også nu, og det har det været, så så, husets orientering er rent faktisk, sådan retningsmæssigt, ikke fordi, det var ikke helt du spurgte om...

S: nej men det er det, det går meget godt i tråd med, det her at man bygger jo tit til et sted.

A: Ja, og jeg har bygget huset sådan at, det altid skulle stå med den her retning fordi, det ville være vigtigt i forhold til solens evne til at varme huset op, øh, min udsigt mod syd, som jeg gerne vil have, æh, det har fra starten af været, været noget, der er tænkt ind, så der har det ikke været så afgørende, hvor den lige stod, det har mere været afgørende, at hvis jeg vil, jeg vil have taget den vej, fordi jeg havde oprindeligt forestillet mig, at solcellerne, skulle ligge på taget. De skulle så også ligge mod syd, og hvis det så var mod syd så, ok, men så er tagrenden jo der, men det passer så fint nok med, med at vandtanken er omme bagved, æh, at det her er så mit udsigt, jeg prioriterer de store vinduer på den her side af huset, fordi jeg ved, at det er mod syd, og det er der, som så, så på den måde har jeg tænkt noget stedslighed ind, selv om det har været mobilt.

S: Ja

A: æhm, og æhm, og det har jo så været en æhm ting, jeg også har, har fokuseret på fra starten. Vil du have sukker eller mælk?

S: Æh, nej tak

(40:00) A: øhm, ja, nu gør jeg det her... så æhm men æhm, men der er jo en måde hvorpå, at man kan sige, at huset interagerer med sin stedslighed på en noget anden måde nu æh, på grund af at nu er huset mere en del af et økosystem, end det var, der hvor jeg boede før, hvor jeg havde fået lidt sådan en, du kan måske bo her i et-par-år-agtigt – ish. Og det var i øvrigt et område, der var ved at blive planlagt for at blive omdannet til, at blive et ny byområde, så der

S: yes,

A: Der var en landzone og så videre, men nu skulle det laves om. Så der vidste jeg, at mine dage var talte, så det ville ikke give mening at huset forholdt sig til stedet i forhold til at at det grå vand kom ud i nogle bede og at mit madaffald kom ud og, som kompostering, eller kompost kom ud i nogle bede og nogle gik rundt

S: Nej

A: og all de cirkler og cyklusser og liv, jeg havde tænkt mig at huset skulle indgå som en del af, gav ingen rigtig mening, så huset så sådan lidt i æh, dormant, hvad hedder sådan noget æhm, [hoster] husets potentiale for at indgå som et

større økosystem lå egentligt lidt i dvale, æh, i i den første periode, ikke. Så det er egentligt først sådan nu at, at huset er det som jeg. Altså interagerer med sine omgivelser på den måde som jeg oprindeligt havde tænkt, at det skulle

S: Ja, ok

A: Æhm, i hvert fald på den korte bane, som handler om, at det grå vand og de driftsmæssige ressourcer de, de indgår i et meget direkte cirkulært sammenspil fordi lige til foråret, så komme jo meget af det fra, altså når jeg tømmer brændeovnen, så kommer det jo ud og gøder bedene, og min madaffaldsspand komme jo også ud og skal gøde bedene og det næringsholdige vand fra køkkenvasken kommer jo også ud og sådan noget. Og det det, det kan faktisk bedre, det er bedre for stedet, selv om at det har hjul, at det står mere permanent på grund af, at den har den her økotankegang. Men når det er sagt, så kunne det jo fint være, at man havde nogle højbede, der hvor man lige var ikke, med nogle pallerammer, og så var det stadig en lidt mere mobil og u-permanent måde, de samme principper blev kørt på. Øh. Og så er der noget rent, hvad hedder sådan noget, lovgivningsmæssigt at at , jeg er lidt ude i en anden zone nu end, altså jo, landzonen var jeg i før, så der må man egentligt også, det var nemmere at udlede ting, hvis man skulle gøre det efter bogen og sådan. Nu kører jeg sådan lidt off... øhh, eller off the radar med mange af de her ting, så jeg siger ikke til myndighederne, at jeg har gang i alle de her udledningssystemer.

S: nej for du er jo i et sommerhusområde nu, ikke? Men er der helårs øhh, bopæls, hvad hedder sådan noget?

A: Nej, kun hvis man er pensionist, i den nyere planlov, der har de lavet om sådan at pensionister kan eje det i et år, og så kan de så bo der helårligt

S: ok

A: så der er 8 eller 9 uger om året, i vinterhalvåret, hvor jeg ikke må være her, og der er to måneder i vinterhalvåret, hvor jeg godt må være her. Så jeg er ved lige at finde ud af, hvad jeg gør der. Lige den her vinter kommer jeg helt sikkert til at flytte lidt hjem til min mor, men jeg kommer også til at skulle rejse lidt rundt. Så mine, de uger, jeg ikke må være her, de kommer jeg til ligesom at bruge ude af huset, men jeg regner det jo stadig for min primære bolig.

S: ja

A: Så men men det er også bare for, at alt efter hvor man er, så er der måske nogle, nogle principper, der er nemmere og sværere at bruge og vi har jo ikke ligefrem et, et æææ, et regel- og lovsystem i forhold til sådan lokalplaner og diverse, der gør det specielt nemt at cirkulere ressourcer, fordi vi har et meget lineær affalds og renovations-ressource system. Hvor, eller i hvert fald, i forhold til at være koblet på gridet, så er det et meget lineært system fordi, tingene fra toilettet bliver jo ført lineært væk og og kommer ikke tilbage i noget lokalt sammenspil, det bliver jo bare, og æææ og, sådan det hele er meget lineært og det passer ikke til det paradigme, som jeg prøver at bygge ind i det...

S: Ja, hvordan kan det være, at det paradigme ikke ligesom, fordi man kunne sige, du kunne jo også ligesom bare koble dig på kloakken, ligesom sådan, hvad hvad er det der gør den der autonome tankegang, som det jo egentligt er – hvor kommer den fra?

A: Altså jeg. Ja for det er jo et autonomt projekt at ville leve off-grid kan man sige. Og nogle ville kalde det en lille smule anarkistisk, men men men jeg synes egentligt bare det væsentlige handler egentligt bare om, at at man sige, hvis en af de store problemer i verden er, at vi bruger ressourcer dårligt. Og på en dårlig måde. Hvordan kunne vi så udforske, eller udforske løsninger, hvor man opdager noget som har en bred appel en bred fællesnævner, for eksempel det at bo, det at bygge som som rigtig rigtig mange kan relatere til det at bo. Hvordan kan vi så lave, det er jo i virkeligheden mit (45:00) eget lille eksperiment. Hvordan kan vi så lave nogle løsninger som, på en eller anden måde tapper ind i noget som ikke bliver bliver ekstraordinært og eventbaseret eller at det er de rige millinære, der skal komme og redde os i ellefte time eller et eller andet, men at det er hr. og fru Danmark. Eller at det er noget, som tapper ind i noget, som almenbilledet på en eller anden måde kan føle vigtigheden af eller relevansen af at se sig selv ind i.

S: Ja

A: nemlig det at bo.

S: ja

A: og

”hvordan kan man indenfor rammen af den, det at bo udforske nogle løsninger hvor, hvor vi bruge ressourcer smartere og klogere, fordi det er det, det egentligt kommer ned til, for mig, i den sidste ende, det er egentligt bare, men hvorfor føre lorten ud af huset, når den kunne gøde din hæk, agtig.”

S: jaja

A: Ikke at jeg lige gør det lige nu men, men æ, det har jeg lagt planer om, at jeg skal have et hul derovre hvor min biologisk nedbrydelige pose, du ved med fra muldtoiletet kan graves ned og sådan nogle ting, men bare for at følge princippet til dørs æ

S: ja

A: i forhold til det cirkulære, fordi hvis det er en del af vores problemer, at vi bebor vores planet på en meget u-bæredygtig måde, hvordan kan vi – så må svaret jo svær, hvordan bebor vi den på en bæredygtig måde. Æ og og og det handler måske om at, man griber ind i en forståelse af eller genopdager en forståelse af, hvad det vil sige at, at bo, som som egentligt er en meget personlig og privat ting, men men jeg tror på, nu bliver jeg lidt politisk

S: ja ja

A: men jeg tror på, at at når vi kan opleve det på egen krop i eget hjem og relatere til det, så bliver alt det der med klimaforandring og sådan noget, og hvordan vi kan sådan selv spille en positiv rolle i verden, jeg tror, at det bliver mindre abstrakt, når det er at vi selv oplever, at vi gør det. Og kan gøre det og har færdigheden til at gøre det og har en forståelse af hvordan tingene hænger sammen og kører i sammenspil, fordi det ikke bliver sådan et eller andet stort mærkeligt, teknokratisk storskala noget derude, som også kan noget. Det er da fint, at vi har de der store vindmølleparker, sådan som er super centraliserede og lineære kan man sige på sin vis, og som regeringen æ eller staten laver. Men jeg tror bare også for at få hearts-and- minds med i befolkningen, så tror jeg bare at det er vigtigt, at den grønne omstilling også taler ind i noget, som er hverdagsligt og genkendeligt på et meget sådan civilt niveau. Og det er derfor, at jeg synes at det er en fed framing. Også bare fordi, at det rent personligt giver mig en en mulighed for at at leve det liv, som jeg egentligt drømmer om. Men også fordi, at jeg synes, at det her den der fortælling, som jeg synes er vigtig og brede ud.,

A: Jeg ved ikke om du kender den der om at tænke, bygge bo æ, sådan en tekst, som Martin Heidegger æ, filosofen han skrev

S: Jo

A: Jeg tager selv afsæt i den, i min prolog i min egen bog fordi, han kigger jo på den oprindelige betydning af ordene at bygge og bo. Og finder ligesom ud af, at det at bygge æ, handler blandt, altså det relaterer sig jo til ordet byg, som er en kornsort, som vi plejer og drager omsorg for, det at bygge kan være en måde at drage omsorg for sine omgivelser på, som en måde at overleve på, fordi kunden, ikke kunden, men bonden ææ, dyrker jo marken for at få brød på bordet, men bliver også nødt til at tage lidt vare på den så han ikke udpiner jorden, han bliver ligesom nødt til at tage lidt ansvar for det.

S: ja

A: æææ, så det at bygge det er faktisk en måde og og, kunne man se som den der måde, en forståelse af ordet. Men også at æhm, ja, han siger mange spændende ting i det essay det, jeg synes at det er meget relevant at genopdage, hvad vil det egentligt sige at bygge og bo. Og bygge og bo er meget beslægtede med hinanden i sig selv, altså, at bygge og at bo, eller at bygge, fører ikke til det at bo men selve det at bygge er en måde at bo på.

S: ja

A: Så jeg føler at jeg beboer mine omgivelser. Jeg bebor planeten fordi jeg prøver at, altså den måde jeg bebor den på er en måde jeg forsøget at tage ansvar for, for naturen og ressourcerne, fordi når eg bygger, so bor jeg, så hvis jeg, du ved, skal bo på en måde som, man kan stå inden for, så må jeg hellere bygge på en måde hvor jeg tager, passer på og plejer mine omgivelser-agtigt.

S: Ja

A: det er lidt teoretiseret tænkt, men det er jo egentligt bare for at have en retning og en kurs i det. Og en made at frame det på som, ja som jeg synes på en eller anden måde er, er noget hvor der er en større fortælling i det end at jeg bare lige hypper mine egne kartofler.

S: ja

A: æhm, fordi det tror jeg er lidt vigtigt. Og så tror jeg at det har en appel, jeg ved godt at det handler, det er jo ikke fordi at, at jeg tror at folk, som flest, vil bo i et tiny house, men jeg synes at det er vigtig at udforske og opdage nogle principper for det at bygge og bo, som kan overføres og skaleres til andre kontekster

S: ja.

A: Det handler ikke om at lave copy-paste modeller, det lærte vi under industrialiseringen, der lavede vi den samme model, og så kopierede vi gange mange.

S: Ja

A: men det tror jeg ikke er fremtiden, jeg tror mere at fremtiden er at vi finder nogle principper som er brugbare herovre. Og så kan vi kopiere dem herovre. Og så skalere vi dem ud og ikke op eller ned, vi skalere dem ud herover til og vi skalere den ud herover til og så så, så tager det sin egen form. Fordi det samme principper kan godt gøre sig (50:00) gældende, men føre til vidst forskellige måder at bygge og bo på, fordi herovre har vi lærketræer og vandløb og bakker og herovre har vi hede og eng og noget helt andet agtigt. Så, så den måde at tænke på, synes jeg er interessant, så der håber jeg så bare at jeg i mit eget projekt kan være med til at..... anskueliggøre eller visualisere i hvert fald, at at, det der med at tænke i et lidt andet paradigme, og det der med at have nogle andre principper på en måde, det kan forhåbentligt tages lidt op til diskussion. Hvad er det for nogle principper vi bygger efter og hvad er det for et paradigme vi egentligt gider og.. eller, tror på i forhold til den måde at bo på.

S: Ja, hvorfor var det vigtigt at bygge det. For du har jo lidt bygget dine principper. Altså. Du har jo haft en teori på en eller anden måde, som du så har konkretiseret. Hvorfor var det vigtigt?

A: mmm

S: Eller nødvendigt?

A: altså... eh.. jeg tror, en del af det er meget for mig personligt fordi. Ahm, jeg har meget sådan. Jeg er nok bare typen der... Jeg er egentligt ikke så tålmodigt anlagt [fumbling in the background with stuff] og og jeg kan ikke sidde og vente på, at nogen gør noget. Altså sådan. Jeg føler at jeg jeg bliver frustreret hvis jeg ikke selv føler at, at jeg kan mærke at der sker noget, og hvor der er en mærkbar effekt for mig. Det giver mig håb om og tro på fremtiden.

S: ja

A: og sådan noget, at jeg kan mærke det i min krop. Så at kropsliggøre den grønne omstilling, var rigtig rigtig vigtig for mig, at det ikke bare blev flere bøger, som jeg havde læst på universitetet og sådan noget. Men at det blev handling og det blev nogle følelser og, det blev taktilitet, som du siger, det hele er en del af det. Jeg er oplevelsesøkonom, og jeg tænker meget i oplevelser, og for mig er det en transformativ oplevelse at have den der taktile, transformativ rejse, som ændrer – transformerer min måde at bo på, men den transformerer mig også som menneske, fordi jeg bevæger mig fra at være meget akademisk, til at være både akademisk, men nu at være i højere grad meget mere praktisk og lavpraktisk tænkende.

S: Ja

A: æhh, og og, jeg havde brug for at føle at ... at jeg gjorde noget i verden, og at der dermed skete noget, fordi, det tror.. det er min personlig måde mod klimadepression og klimaangst – det er sådan konkret handling med min hænder fordi det, det giver mig også en selvfølelse, som er en anden end end da jeg var inde i byen og kunne meget sådan byagtige ting og være meget sådan analytisk og sådan noget... øhm, men det følte jeg ikke sådan gjorde den store forskel og jeg følte mig faktisk ret desillusioneret over at være bidt af den der æ klimavirus som som jeg ikke altså sådan, det er ligesom herpes, det kommer du bare ikke af med altså sådan. Øh, den vil altid sidde i mig og jeg vil altid være bekymret og optaget af klima æhm, og det er sgu ikke fordi, at jeg synes at det er fedt. Det er bare fordi, du ved, det bekymrer mig bare på et meget meget dybt niveau. Men så havde jeg brug for ikke at gå under, så havde jeg brug for ligesom at gøre det til noget positivt. Og i stedet for at gøre det til sådan en træls dommedagsting, så gøre det lidt mere til sådan, det gode liv [høh] sådan det er jo, det føles ret lækkert sådan at bo på en måde hvor man føler at man lever i overensstemmelse med nogle værdier og sådan noget

S: ja

A: så derfor var det ret vigtigt for mig, at det blev meget meget personligt. Æhm, men også forhåbentligt, potentielt politisk fordi æhm, jeg håber på, og det var der, det med den gode historie bliver vigtigt. Jeg håber at hvis jeg havde nogle skarpe designprincipper, som var nemme at kommunikere, som var nemme at illustrere udadtil, altså off-grid, ideerne basically, æhh... så ville det også kunne smitte af, sådan at andre måske kunne blive inspireret til måske at få samme positive gejst, og så ville jeg have gjort en politisk forskel, og ikke kun hyppede mine egne kartofler. Og så ville jeg være endnu mere sådan, hvad hedder det, hvad hedder det, så ville det være endnu mere meningsfuldt for mig, at have bygget mit eget hus, fordi, så kommer det endnu mere til gavn, end bare mig selv umiddelbart. Æhm, og, så så så det, det er jo sådan et hverdagspolitisk oprør som jeg ser det på en eller anden måde. Som... ja, hvor alting bare hænger sammen, det er sådan meget sådan... ja.

S: Men hvordan så, da du skulle, skulle overgå lidt fra den her lidt æh, hvad skal man sige, du har været på sådan en rejse hvor du er gået fra netop en teoretisk, måske en lille smule sådan, apati, på en eller anden måde, og så til at nu skulle der ske et eller andet. Man skulle gøre noget konkret, der på en eller anden måde kunne vise eller bliver billedet på noget eller have sådan en eller anden proces.

A: ja ja

S: Øhm, hvor havde du, og så er det så at den her tiny house bevægelse eller paraply eller princip som sådan bliver (55:00) midlet på en eller anden måde. Hvor starter man så, fordi du har ikke sådan rigtig bygget før, du kommer ikke ud af sådan en æh

A: nej

S: Nej, øhm. Går man så rundt sådan, er det så sådan noget med at man skal, sådan, hvor lærte du henne. Altså hvor lærte du ligesom det her ting, altså, hvem taler man med eller hvor ligesom starter man, æ, tænker jeg?

A:..... der var en lang periode hvor jeg havde så dårlig samvittighed over at jeg synes at jeg trak veksler på en god ven, som er tømmerruddannet... øhm, jeg føler at jeg sidder og skygger lidt for dem her. Øhm, så ehm, jeg havde en som sådan kendte mit projekt, som jeg spurgte ad, som var en tæt kendt.

S: ja

A: som, som jeg følte at jeg godt, mod et par middage i ny og næ godt kunne tillade mig lidt og høre om han ikke lige kunne komme og hjælpe mig i ny og næ. Og han gav mig jo så også råd og vejledning, øhm, og jeg følte at jeg, hvad det hedder, udnyttede ham [smiler] men, det synes han vist ikke at jeg gjorde, men æ. Det var sådan måden, den videns overførsel vi snakkede om tidligere. Det var meget sådan gennem en en ven agtig. Og det var også ud af det at byggeprocessen voksede, og blev sådan lidt en venskabelig og social proces agtig.

S: ja

A: Så... men.. æh, men derudover, så lærte jeg vel også bare ved at blive observant på en anden måde. For når jeg så lige pludselig gik igennem nabolaget hvor jeg boede. Så havde jeg lige pludselig nogle helt andre briller på. Jeg så... omgivelserne på en helt anden måde, fordi jeg begyndte at holde øje med sådan, hvordan havde de bygget det her brændeskur, eller hvordan havde de bygget det her udhæng, eller, sådan at jeg begyndte, hvad hedder det der egentligt, der stikker ud mellem taget og husmuren og sådan noget. Ja sådan, jeg begyndte sådan at have sindssygt mange spørgsmål fordi jeg lige pludselig, wow, jeg fik øje på alt muligt andet, fordi det var en ny interesse for mig.

S: ja

A: så jeg fik de der byggebriller på. Som bare gjorde. Ligesom når du ser meget tekstet tv, så lærer du også bare mere om det sprog, som der er oversat fra. Fordi du du, du ser det bare, du ser det bare mere.

S: ja ja ja

A: Og, på samme måde, så begyndte jeg med mine byggebriller at få øje på mere tekniske ting, som så også, ja bare fik researches og fik spurgt op på samtidig med, at jeg så havde min ven, Jonas. Så det var både det, at jeg brugte sociale medier som Youtube på, det var egentligt ikke så frygteligt meget men, men bare nettet i det hele taget at undersøge ting... bare sådan basis ting omkring at bygge... og så spurgte jeg min ved og så lavede jeg mine egne forsøg og så – jeg prøvede først at bygge et tiny house nede på Godsbanen i Aarhus ikke, og helt fuldstændigt, når man kigger tilbage på det, altså i forhold til byggeteknisk og sådan noget, bare sådan, det var måske en tredjedel af det her hus, altså, fuldstændig vanvittigt projekt altså, men det var sådan min første ide om, at leve i et off-grid tiny house, at det var mmm det var virkelig virkelig virkelig naivt, jeg gik bare i gang.

S: ja

A: og, og jeg lærte jo bare at, nej, der skal ikke være tagvinduer du har købt brugt som lodrette vinduer i dine husmure, niksen-biksen, det går slet ikke, altså, der er noget med afløb og vand der slet ikke er lavet til den her ting og sådan noget. Æhm, alle sådan nogle ting var bare sådan noget, nåh, så lærte jeg det [høh]

S: ja

A: og sådan noget. Så så det projekt, det endte som et skur i en kolonihave, ikke. Æhm, og og så æh, så prævede jeg så – ok – så byggede jeg så et nyt hus senere, og så havde jeg sådan lidt mere styr på nogle tekniske ting og sådan noget, men så blev det så desværre stjålet imens jeg var ved at bygge det, så... men der havde jeg sådan lidt fat i den lange end med mange sådan grundlæggende ting, for der havde jeg øvet mig... æ, men jeg kunne ikke have bygget det her fra start af uden at, der var en, der havde hjulpet mig meget mere end hvad jeg... så så så i lige mit tilfælde, der var det lidt en bumpy ride, jeg skulle igennem et par tiny houses, førend jeg følte, at jeg kunne komme herhen.

S: ja

A: men jeg skulle lære det fra bunden og, og jeg havde en god ven med på vejen og ellers så kan man rigtig rigtig meget nogle dage hvor man søger på youtube og på nettet

S: ja ja

A: altså det er virkelig virkelig stort, apropos paradigmeskifte, det er et kæmpe paradigmeskift i forhold til adgang til viden, som som bemyndiger dig som enkelt individ til at kunne lave en en stor ændring i dit eget liv.

S: ja

A: som jeg synes, at det var et udtryk for.

S: ja

A: Og ikke bare at jeg byggede et eller andet skur, det var, at jeg byggede mig til et friere liv

S: ja

A: altså det var kæmpestort og det var det jeg så ind i det. Det var ikke bare at, at jeg synes at det kunne være fint nok lige at lære at at, nogle praktiske færdigheder alene fordi, at nu skulle jeg lige bygge det her hus, det var sådan at jeg følte, at de her færdigheder, der opbyggede mig, det var, det var med til sådan både at få mig til at vokse, men også til at frigøre mig selv egentligt, som menneske fra samfundet egentligt. Ikke fordi at jeg vil ud af samfundet, men men lidt fra det samfund som har formet mig til at blive en type af menneske

S: ja

A: som ikke er sådan sindssyg klimakompetent.

S: mm

A: Eller sådan sindssygt kompetent til egentligt at gøre særlig meget andet end at lære og brokke mig

S: hehe

(01:00:00) A: [griner] du ved men jeg kunne jo ikke gøre så meget. Jo jeg kunne købe nogle ting og sådan noget, men altså, herregud, det er sådan, jeg vil hellere sådan skabe ringe i vandet på en anden måde, men der følte jeg, at der skulle jeg kunne noget andet, end det jeg kunne-agtigt.

S: ja

A: Men alt det havde jeg jo heller ikke tænkt fra start af, det var jo bare, meget af det var jo bare: du skal have et tiny house og du skal lære og bygge og sådan noget. Så alt det der med det politiske og sådan noget, det blev jo sådan lidt mere...

S: Men hvor kommer det fra, altså hvornår kom den, eller hvornår, ja hvor er den kommet fra den, det ekstra lag der?

A: Øhm eh.. altså... [slurps tea] Lidt lidt forskellige stedet måske, fordi... øhm, fordi jeg havde det lidt med teoretisk fra skolen...

S: mmm

A: det der med og tænke i, sociale fællesskaber, hvordan kan de være med til at at skabe forandring i verden på en eller anden måde, når de mobiliserer sig på bestemte måder og sådan nogle ting. Og det havde været et stort emne og et fokus, noget jeg havde skrevet om i, en ud... en bog jeg lavede for nogle år siden, der hedder de uformelle byskabere, hvor jeg virkelig kigger på, hvor jeg tager det jeg kalder de formelle byskabere og så tager jeg det, jeg kalder de uformelle byskabere.

S: ja

A: Og hvad kan, når vi begrebsligger de to grupper om så at sige, som jeg har fundet på at findes agtigt,

S: ja

A: så æh, hvad hvad kan vi så se på by og magtudviklingen og og evnen til, ligesom Godsbanen (i Aarhus) for eksempel og, hvad der er sket dernede for eksempel. Og der er nogle meget uformelle kræfter der nogle gange kan mobilisere gennem kreativ skaberkraft og lokale fællesskaber kan de faktisk skabe forandringer, der får en indvirkning også på de formelle byskaberes agenda, fordi, de kan noget andet. Agtig

S: Ja

A: og og det er sådan meget i de baner jeg tænkte i også da jeg gik ind i Tiny house, det er at man kan godt lave forandring, når du ææææ... når du på en eller anden måde er strategisk omkring det på en måde hvor, hvor du kommunikerer omkring det du laver og det får en synlighed og en effekt ude i verden, som kan tages op andre steder eller inspirere andre mennesker, det kan faktisk godt føre til nogle forandringer, selv om det måske i udgangspunktet er lidt sødt og uskyldigt-agtigt. Men det skal man slet ikke underkende nogle gange, tror jeg æh, det søde og uskyldige, fordi nogle gange, så kan det jo være ret, hvad skal man sige, kradsbørstigt under overfladen, når først det får udfoldet

sit potentiale og og sådan havde jeg det egentligt også med Tiny house bevægelsen, så der, der havde jeg hele sådan en lurende ide om det, men det var ikke lige noget jeg sådan nødvendigvis lige selv skulle bringe op i i i noget større sådan politisk agtig noget sådan. Men så voksede Tiny house bevægelsen bare sindssygt meget imens jeg byggede

S: ja

A: Og det blev virkelig noget hvor det spredte sig, og var noget hvor jo mere jeg ligesom kommunikerede om det med min egen 'hjem på hjul' facebookgruppe og så videre, så blev det noget, hvor jeg fik, begyndte at få mere interaktion med flere mennesker, som også ville noget lignende altså. Og så begyndte sådan efterhånden gradvis sådan at se, at der er faktisk et stærkt politisk potentiale i det her.

Så begyndte medierne at henvende sig i forhold til at ville lave nogle artikler om det og god, så kunne jeg se, det er jo sindssygt det her. Og så begyndte alt det der kommune og gå i gang med at planlægge for tiny house områder og alle sådan nogle ting og bare sådan, det stopper jo ikke det her, altså, det vokser og vokser og vokser, og så var det sådan at jeg tænkte, ok.... Altså - der er faktisk et potentiale for... at nå ud med en fortælling her.

S: ja

A: Men det havde jeg ikke set.. helt på samme måde til at starte med, for der kunne jeg jo ikke vide, jeg havde håbet det, men jeg kunne ikke vide, at der var så meget medvind, eller, at det ville komme

S: Nej

A: så så så, så det var både, at jeg havde nogle ideer om det sådan fra start af, at at, små fællesskaber med stærke fortællinger kan godt gøre en forandring i verden. Øhm... og så skete der et momentum på tiny house fronten i Danmark, som udviklede sig så meget at, at det egentligt kom til at gå fint hånd i hånd, så det er så lidt det rum, som jeg sådan tænker, at jeg gerne lidt vil arbejde ind i på min egen - med mit eget lille bidrag. Med min egen ... øh, youtube konto og hvad kan skabe af produkter der kan udbrede noget know-how og noget inspiration som andre så selv kan picke up og så forhåbentligt kan hoppe på samme rejse som, som jeg har været på

S: ja

A: og ligesom at jeg selv blev inspireret af youtube videoer, der viste, at folk, der ligner mig, altså i andre vestlige lande, mere eller mindre ligner mig og mere eller mindre har samme værdier som mig, at de kunne have et egentligt ordentligt og pænt og normalt liv, hvor de... jah, havde et arbejde og havde rent tøj på kroppen og og boede sådan pænt nogenlunde og rent altså... det var så inspirerende at se, at det ikke var, at man skulle ikke være en outreret type for for at at kunne bo i et tiny house, eller man skulle ikke være sådan en meget U-kompatibel med samfundet-agtig (01:05:00) type, men kunne sagtens bare – jah, være en helt fin normal del af, fordi så tænkte jeg egentligt 'yes!' det er fedt det der, fordi, det kan jeg se mig selv ind i.

S: ja

A: Æh, og æh og nu har jeg det sådan lidt, at nu håber jeg bare at andre får den samme erkendelse egentlig. For så kan det jo blive politisk, ikke at jeg tror, at alle skal bo i tiny houses igen, men men men om ikke andet så det med principperne og paradigmatænkning, skal man ikke underkende også kan, kan være med til at flytte nogle ting øhm.

S: ja

A: Fordi det, det er ikke de eksakte løsninger, jeg synes er så interessante at kigge på, men det er mere sådan hvad mobiliserer mennesker, og i sådan et samfund hvor mange af os er.. vi er blevet sådan lidt praktisk for dummet, kan man sige fordi vi bare generelt som samfund er kommet rigtig rigtig langt fra at kunne noget med vores hænder, altså, det er ikke relevant så meget længere fordi vi bliver mere og mere service og informationsamfund versus et produktionssamfund... sådan altså det er vi jo stadig i høj grad, men det er jo mere målt på BNP end det er målt på det antal hænder, der rent faktisk gør produktionen, kan man sige.

S: Ja

A: og ææ, i den forstand så æhm.... Så tror jeg at der er nogen, der på en eller anden måde, bare mængden af instagram profiler med praktiske æææm... folk, der går ud og sanker ting, eller laver et eller andet keramik og whatever, altså, det er bare så populært og jeg tror bare, at der er noget grundlæggende menneskeligt i, at lave noget med sine hænder og producere nogle ting, og der er et eller andet i forhold til identitet og skaber... ja, et eller andet... jeg tror at det er svært at tage det væk fra mennesker egentligt, jeg tror at der er mange der finde rigtig meget sådan, at der er en stor appel i at kunne skabe nogle ting.

S: Ja

A: det behøver måske ikke lige at være så stor en skala, som det jeg gør, men-men, det er meget mere princippet i det.

S: ja

A: Øhm... ja

S: men det er måske også en afmystificering, tænker jeg lidt. Æhm, af noget

A: ja

S: altså hvor at at du på en eller anden måde går ind sådan, og du siger det også lidt selv ikke, at du ser en eller anden, som du kan forholde dig til, altså du kan godt se dig selv i det lige pludselig. Det er ikke netop øh, Peter, der er uddannet æh, hvad hedder det en eller anden, har en eller anden særlig håndværksmæssig – æh faglig baggrund eller er ekspert i et eller andet, det er, det er altså, det er noget hvor du ligesom, det starter med et bræt og ender med et hus, sådan, i princippet i hvert fald.

A: Ja

S: Det tænker jeg også, men det er også meget interessant hvordan at dit projekt, eller hvordan at dit hu – dit hjem jo også er blevet sådan et oplysnings – altså projekt på en eller anden måde, ikke øhm?

A: ja, og lidt uventet måske, fordi mange gemmer sig lidt som Tiny house beboere, fordi, de gør lidt noget ulovligt og sådan.

S: ja

A: og så så så er de lidt lyssky omkring det. Så det er lidt ukonventionelt at så gå ud i medierne omkring det.

S: ja

A: Øhm, så det er sådan lidt, det, det har man ikke set så meget. Men jeg håber lidt, at folk begynder at gøre det lidt mere nu.

S: ja

A: igen, med henblik på at, at kunne normalisere fænomenet en lille smule.

S: ja

A: ok ikke skabe så meget afstand fordi, det oplever man jo også somme tider, at når du begynder at stikke næsen frem, så er der fanderme også nogen, der begynder at tegne nogle skarpe linjer op og sige, dig og mig og vi er meget forskellige og ... det vil, det er det sidste jeg synes, at vi skal til at, at begynde at bruge energi på nu, det er at tegne linjer op og ... og begynde at at skændes om hvordan vi skal bo-agtig og sådan noget..

S: ja

A: det er mere sådan, så falder det jo lidt til jorden ikke

S: jo

A: og det er måske lidt en fare ved det, som kan være sådan lidt kontrakproduktiv, egentligt. Ved at lave det jeg laver. Det er at, at det bliver så, jah... det bliver så alternativt at, at folk sådan... men det har været vigtigt for mig at, at folk kan måske stå lidt af på det, men æh, det har været vigtigt for mig egentligt at prøve at at, at vise mit hjem frem fra en side hvor, altså jeg, det ligner ikke et almindeligt hjem, men det ligner, håber jeg heller ikke et meget sådan... ja, her ville jeg havde svært ved at bo agtigt hjem.

S: nej

A: Altså jeg tror at her vil mange tænke, jamen det ser da sådan egentligt meget anstændigt ud ikke. Og det har været vigtigt for mig... æh, fordi, ellers så kommer du slet ikke ud med dit budskab, hvis det ligner at du bor i et eller andet æh, total mærkeligt sted, som de fleste færreste kunne se sig selv ind i... æææ... ja, så så ja, arj, det var lidt en sideting, men men sådan, det visuelle og appellen i det eller karismaen kan man sige, den karisma som et et sted kan have, har været vigtig for mig på en eller anden måde at arbejde med æh, og det er blevet en del af min kommunikationsstrategi faktisk

S: ja

A: æhm, altså jeg har fem emner inde på instagram og Facebook og Youtube, som jeg tror at jeg komme til at cirkle omkring æ Instagram der ligger jeg som sagt daglige post op. Og det kommer til at være indenfor en af de fem emner, som jeg gerne som jeg har fundet fem forskellige vinkler for den her livsstil, som jeg gerne vil vise noget fra.

S: ja

A: Noget handler om at dyrke mad i min skovhave, eller og anlægge en skovhave; noget handler om at sanke vilde (01:10:00) plante ude i skoven og lave mad af det og connecte mere med årstiderne og-og det der er i lokalområdet; noget handler om selve det at bygge ting, og de metoder som jeg har snakket om; Noget handler om indretning af selve huset; og ææ..... og så er der også et andet emne. Men det der med at indrette huset, det æ, det har nemlig været et meget bevidst emne, at det vil jeg prøve også at lave nogle posts omkring for for ligesom at spille på den der, det kan faktisk være vildt hyggeligt, at bo småt

S: ja

A: og vildt appellerende og og opbygge en karisma omkring det, så godt som jeg nu kan her med min hjemmebyggede bolig her. Men ikke desto mindre prøve at lave en en karismatisk præsentation af min bolig,

S: ja

A: med henblik på at andre kan få den der følelse ahh... det kunne være lidt... det kunne være en drøm det der-agtigt. Øhh, og så se det lidt som en form for politisk virkemiddel altså sådan lidt biopolitisk, at man går ind og arbejder med folks sådan følelser og deres kroppe og sådan noget.. det mener jeg sådan helt seriøst egentligt at, det er den vej, at jeg vil gå med det. Så sådan meget egentligt prøver at være ... så bevidst som jeg kan omkring hvordan det påvirker .. folk. Men på en måde hvor hvor forhåbentligt som kan bemyndige dem til at opfatte sig selv som handlekraftige klimaaktører i denne verden

S: ja

A: og ikke, lidt mere sådan desillusionerede, passiverede æh.. hvad hedder sådan noget, folk som er lider af klima angst og skam og og hele tiden føler den der løftede klimapegefinger over dem sådan noget og sådna ja sådan, men forbinder det meget mere med noget positivt, new world-building-stemning-agtigt ...

S: Men hvad så i forhold til sådan fremtiden herude, er det æhm, det er dit hus, og det er et Tiny house forever eller?

A: Indtil videre ja, og, og så ehm, og skal jeg jo bare udvide det lidt så at det bliver mere min arbejds, så at jeg får et sted, hvor at jeg kan mødes med nogle folk ude i fælleskøkkenet og så kan vi holde kurserne og så har vi lige været ud og sanke nogle svampe og så laver vi noget mad ude i udekøkkenet og over grillen eller et eller andet eller, du ved, hvad det nu kunne være agtigt og så så fremtiden er egentligt bare, at jeg, jeg falder mere Ja.... Jeg jeg, får installeret mig

noget mere her, sådan at de ting jeg vil, det kan jeg her. Men på en måde hvor jeg breder det mere ud at jeg holder kurser og på anden vis arbejder ind i det der lidt undervisningsfeltet, det er sådan lidt.. undervisning slash politisk aktivisme slash privat virksomhed, æhm et eller andet i den krydsning der, hvor hvor jeg egentligt mit mål det bare bliver at opkvalificere så mange mennesker som muligt til men at de booker selv og kommer selv, så det er ikke noget at jeg tvinger ned i halsen på nogen forhåbentligt

S: nej nej

A: men bare at de, ja kan opkvalificeres på en række emner indenfor madlavning og byggeri og hvad det nu kunne være – selvforsynende liv i bred forstand

S: ja

A: Så så det er min fremtid, det er mit mål nu. Det det er det jeg arbejder hen imod nu så... øøhh ja, så det er, det er sådan, intet mindre end mere af det hele. Ja..

S: Ja, men Anders, er der noget jeg ikke har spurgt om, som du også sådan synes at der var sådan vigtigt at tale om, for jeg er egentligt sådan rimeligt kommet omkring eller du har været omkring faktisk, sådan de der hvad skal man sige de temaer jeg ridsede op for dig i bilen. Det var bare sådan om der var andre sådan aspekter, der kunne være interessante at få med.

A: jeg synes i hvert fald at vi er omkring husets sådan funktionelle, hvad der er at sige om det og så min personlige mening med det , det har jeg godt nok også været godt omkring, nej.... Jeg synes ikke rigtig – ellers kan jeg jo eftersende nogle pointer.

(01:14:22)

NY OPTAGELSE

A: At folk kan godt - Folk antager ligesom, at jeg går på kompromis, at jeg lever ringere

S: ja

A: af det. Og og og hvordan jeg så, hvad skal man sige dealer med det. Og for mig er det sådan, at jeg kan godt forstå, at de har den antagelse, men det er faktisk ikke sådan at jeg oplever det, nu har jeg også valgt det frivilligt men, men jeg oplever ikke, at jeg bor så småt, at det irriterer mig. Eller at at jeg føler mangler plads. Det føler jeg ikke

S: Nej

A: æh, og jeg føler heller ikke, jeg føler meget, at det er et spørgsmål omkring designet. Altså, at at jeg har rigtig meget lys i mit hjem og jeg kigger ud på naturen hele tiden, jeg føler egentligt at boligen er ret rummelig. Selv om det hele er presset ind på 14 kvm. Så føler jeg ikke at at det er noget, jeg føler ikke at det er et sneglehus jeg tager på ryggen altså sådan på den måde. Øhm.. og æ, og i forhold til at At leve sådan lidt mere sådan... jeg bruger ikke så meget vand men, jeg går jo i bad og vasker op ligesom andre og sådan nogle ting, men, det jeg gør det bare hvor jeg ender med ikke at bruge så mange ressourcer. Sådan egentligt, men det er altså ikke fordi at jeg lever ringere af det og den samlede oplevelse af det hele er meget for mig en det er forbundet med en stor del af tilf... altså en meget stor del af tilfredsstillelsen og det er dels altså, arj, det har jeg lavet selv. Hver en skrue har jeg sat i, og jeg ved at jeg har tænkt tankerne helt fra årevis siden ikke, og nu sidder jeg her og gør de her ting jeg har drømt om at sidde og gøre, altså en kæmpe tilfredsstillelse i det æh, men også den tilfredsstillelse, der ligger i at kunne leve i overensstemmelse med det, som man egentligt tror på.

S: Ja

A: ææh, det synes jeg, at der er en meget større frihed i, end at jeg skal leve i et stort sted som er vildt dyrt og som binder mig til, slavebinder mig til et arbejdsliv som jeg overhovedet ikke har lyst til og hvor jeg ikke føler at jeg gør den politiske forskel i verden som jeg virkelig drømmer om eller, hvis jeg ligger på mit dødsleje og tænker, hvad har du gjort for den her verden-agtigt,

S: ja

A: så så det vil jeg ikke føle med det andet liv, som jeg havde, jeg føler en meget større frihed og et meget bedre liv på mange punkter, men de, der er mange der slet ikke ser – det. Og det tror jeg måske at man skal prøve det for at opleve det, måske

S: ja

A: men der er noget med oplevelsen af hjemmet og det for mange, der virker det sådan, der var en, der spurgte mig i går... eller i forgårs... nå men hvor længe .. har du så været uden arbejde.. og så sagde jeg pøh.. det ved jeg ikke, hvad sagde jeg op i september sidste år, tror jeg.. gud... det er længe, at du ikke har haft et arbejde så. Og sådan lidt... det havde jeg slet ikke overvejet! Jeg føler da at jeg har et arbejde

S: ja ja ja

A: altså, jeg tjener da penge, altså... jeg lever da, og jeg har en hverdag og sådan noget men... sådan, nå ja, gud ja, folk kan se det helt anderledes... Der er også en anden der sagde til mig sådan; Anders du er jo, du er teknisk set hjemløs. Du har jo ikke en øh, en officiel helårsbolig, som du bor i!

S: mmm

A: Det det har du nok ret i, jeg har godt nok ikke lige set på mig selv som hjemløs... øhm men øhm, det har du måske ret i egentligt.

S: Men har du en adresse her?

A: ikke her nej

S: ok

A: ... så men... der er jo en adresse men det er ikke min beboelsesadresse, så, nej, den er der hvor jeg boede før med mit tiny house, der har jeg adresse der.

S: yes

A: Men æhmmm... så så ja der er noget teknikaliteter og framing i hvordan man så sådan ser det men det det det er ikke det samme som min personlige oplevelse af, hvad det er at bo her og sådan noget og der synes jeg at der kan være lidt en bro eller mur imellem måske formidlingsmæssigt i forhold til, hvor svært det kan være at sætte ord på hvor hvordan det faktisk føles og og leve meget småt men frit – versus at det ikke er et afkald og at det ikke er sådan, man er vant til at frame den grønne omstilling som at .. jamen så kan vi ikke forbruge så meget, og vi går ned i levestandard og sådan noget, og det irriterer mig altid sådan noget. Altså NEJ! Du kan godt gå ned i materiel.... Rigdom, men det behøver altså ikke betyde at du går ned i levestandard, det er en meget meget materialistisk fokuseret definition af hvad velfærd er

S: ja

(05:00) A: og det irriterer mig lidt, fordi det var sådan, det er så meget et framing spørgsmål, for nu er jeg kommunikationsuddannet, så det er bare et spørgsmål omkring hvordan man kommunikativt framer sådan nogle meget vigtige emner og hvor folk nogle gange får lov til bare lige sådan at få lov til med deres ord og ... og egentligt være med til at sætte en skæbne eller en måde at snakke om tingene på eller hvor hvor bæredygtig handler om sådan noget med at, det er sådan lidt et afkaldsprojekt og sådan noget... og det er bare sådan... suk.... Jeg er bare så uenig [griner] øhm, og det er bare sådan, det er så svært at forklare fordi folk kigger, på en og sådan – der var en der

lavede en joke på mig her i weekenden hvor jeg var oppe og besøge nogle gutter og sådan, en virkelig vel placeret joke, men det var, jeg kan ikke engang huske hvad det var han sagde, men så sagde æh æh... in that case you wouldn't have to be... like you wouldn't have to live in a tiny house then ... fordi han pointe var, altså sådan... hvis jeg nu gjorde et eller andet andet sådan rent økonomisk i forhold til noget job og sådan noget, så havde jeg ikke engang behov for at, at leve i et Tiny house, arj.. han sagde det med et glimt i øjet, så der var ikke noget der, men det var bare sådan rigtig Sjovt også fordi, det er jo meget rigtig, det er tit sådan at folk ser det lidt, jamen ... eh eller, der er nogen, der synes at det er fedt og der er nogen der synes at jeg lever lidt under standard.

S: ja

A: og det tror jeg egentligt, at der er mange af mine gamle kendt i Viborg sådan, hvor jeg kommer fra. Jeg tror at de sådan tænker at jeg lever lidt mindre rigt end de gør. For de lever jo i nogle ret flotte huse og har nogle dyre biler og sådan nogle ting, så ehm, og det, det er meget sådan en kommunikativ framing ting og en diskurs jeg har opfundet at hvordan ser man på rigdom og sådan nogle ting.

S: men det er vel også hvad du er vant til at måle på

A: ja

S: altså som du også siger, hvordan du måler... lykke og det gør vi jo, vi måler jo lykke. Men det er jo netop i forhold til indkomst, altså de der happiness indexes er et rigtig godt eksempel på at man synes at man kan kvantificere rigtig mange ting.

A: ja

Karina's House – The castle

12122022

Not recorded:

Originally she bought the land with a former partner, but after that broke, when was left with the entire lot to herself. Which put pressure on her to sell off her flat in town, Viborg. And within very few months prepare the barn for her to live there in order to keep costs down. Yet, the swift decision meant, that today, she is debt free.

I love the fact, that it gives me the freedom to choose how much I want to work. And that I can potentially just supplement with renting out the stable for events once in a while.

I began with these two drawings, and people though I was mad, but here we are, three years on, and the house is there.

Initially the project was intended to become a model for her own business – Patricia Byg – were she wanted to prove, that it was still possible to make brick houses in lime mortar. However, I have come to realise, that it is not possible – for what I would call a regular household income. Because I have built on the plinth of the existing house, I have had to follow the building regs for existing buildings, meaning that the demands for insulation are far less strict than by new build.

(00:00) K: Jamen altså.. jamen altså tanken bag det her hus, den starter øhh, rigtig mange år tilbage, altså i-i 20-30 år tilbage. Jeg er ikke ret gammel

S: Ok, nej

K: Så hele tanken den går egentligt på at alle piger drømmer om et slot.

S: hø-hø-hø

K: Men det er der ikke nogen, der har råd til. Og allerede længe førend at jeg bliver håndværker får jeg at vide at sådan kan man ikke bygge i dag... det er for dyrt... Så jeg har egentligt tegninger, der ligger 30 år tilbage, af det her hus

S: Ja

K: Øhm, hvor tanken om at æh, kan det nu lade sig gøre alligevel, hvis man tænker sig om... og så har jeg gået i mange år og bare kiggede huse, hvad æh, hvad gør man, hvad gør man ikke, hvis man, hvis man gerne vil have et hus, der er gammelt og og, hvad er regler og... kig- forsøgt at kigge og lære af den vej, og æhm, og der, og der starter den egentlig. Og så en eller anden dag, så dukker den her grund op... fordi, sådan et hus skal have en speciel grund. Så dukker den her grund op, og der ligger et hus fra 65, der ser ganske forfærdeligt ud æhm... og så æhm, så tænker jeg, nu er det nu... og så æhh, ja... så graver jeg et stort hul i jorden... og så starter jeg med at samle et eller andet

S: (griner)

K: og så æhm, så tager jeg nogle chancer henad vejen, fordi at æhm, fordi at jeg har arbejdet på Frijsenborg slot og set hvordan man gjorde i 1865... øhhh... så-så-så fordi, at det er mig eget... er jeg nødt til at sige

S: Ja-ja

K: Så kan jeg tage nogle chancer, som-som for eksempel de der, der er muret ind over... tagryggen heroppe

S: ja

K:... det kan ikke lade sig gøre, fordi, der er man inde og mure på, de, træspærene

S: Ja

K: ... øhm, men det så jeg på Frijsenborg slot, at der var muret på træspær øhm, så tænkte jeg, hvis de kan, så kan jeg også

S: ja

K:... Men jeg kan jo ikke så en arkitekt til at tegne det der, så jeg havde en arkitekt med for at få en byggetilladelse, men han ville ikke tegne det der

S: Nej, og hvorfor er det at de ikke vil, altså hvad er det der, der er problemet med det?

K: Problemet er, at-at træ bevæger sig, og det gør murværk helst ikke, hvis, ellers så revner det

S: ja

K: Så det mener man i dag ikke kan lade sig gøre

S: nej

K: og så tænkte jeg, men det mente man i 1865 godt kunne lade sig gøre og det er ikke revnet endnu, så. Så derfor er man, bliver man fanget... når man gerne vil bygge sådan noget her, i en masse moderne regler

S: Ja

K: om hvad man kan, og hvad man må og hvad man skal... øhm... så-så det har været mine udfordringer, det er, at det har været altså med de nye krav om isolering og dampspærre og sådan noget

S: Ja

K: som jeg jo har fulgt, men det har jo været... en-en cykling at få det til at ligne

S: ja

K: At det ikke er det

S: Jo

K: Altså at væggene ikke bliver for tykke og...

S: Ja fordi hvordan er dine vægge bygget op nu?

K: Det er et træskellet

S: Ok

K: Huset er et meget moderne træskellet hus... øhm med Fermacell (fibergips) på væggene indefra og muret udefra

S: Ok

K: Så, for at få de her 30 cm's isolering

S: Ja

K: Uden at få en tyk væg... øhm... så sådan, og så er der isolering udvendig... på soklen...

S: Ja

K: øhm, som så er pudset i sådan noget netpuds. Meget moderne igen, men det giver den der, at soklen går ud over, som man gjorde

S: Ja

S: Ah, ok, så det vil sige hele-hele foden der, der også går ned foran

K: Hele, hele soklen

S: Er eksisterende

K: er eksisterende, men så har vi bygget de der to karnapper

S: Ja

K: udbygningen omme på den anden side

S: Ja

K: Men ellers så er-er den er også ny og ellers er det den gamle, ikke?

(går)

K: Men den der og den der er bygget (mumler lidt)

S: Ja, jo.

K: Ja, og så-og så er jeg egentligt bare gået i gang med at tegne og tænke, hvad, hvad gjorde man, hvad synes man hvad vigtigt, hvad var man ligegladd med æhm... Jeg har egentligt prøvet at sige ikke hvad gør man, men hvad gjorde man

S: Ja – Hvad var så vigtigt?

K: (hoster) udseendet

S: Ja

K:... øhm, det skulle selvfølgelig være et hus, der var funktionelt indvendigt også, det er klart

S: Ja

K: Men-men-men det vigtigste var, at jeg kunne få folk til at tro på, at det var et hus, der havde stået her i... 200 år, 100 år, som jeg havde renoveret.

S: Ja

K: ... øhm, så æhm, det-det er ligesom...

S: Hvorfor var det, hvorfor var det vigtigt den, sådan historie?

K: Mmm... det var fordi, at det var det der gamle hus, som jeg ønskede mig.

S: Ja

K: Og så synes jeg at æh, Uh, Her er glat, så synes jeg, jeg er jo kørt forbi rigtig mange nybyggede huse, som de har bygget i gammel stil, men... hvor man ikke har lært inden man har gjort det.

S: Ja

K: Hvor man har sagt, jamen æh, det er smart, at gøre sådan her

(05:00) S: ja...

K: Altså, jeg synes at de der huse, der bliver bygget i gammel stil i dag, dem kører jeg forbi og på flere kilometers afstand, så kan jeg se, at det passer ikke

S: m-m

K: Hvis det giver mening

S: Ja

K: Så det der med at, det kan godt være, at det ikke er praktisk... æhm, vinduerne skifter form ude i-i den her del, fordi, det har jeg set, at man gjorde... (griner)

S: Ja

K: Jeg kan, Jeg kan ikke æh så mange forklaringer bag, pas på, der var glat der

S: Nej, yes.

K: Æhm, jeg kan ikke så mange forklaringer bag, ligesom du sikkert kan, men det har jeg bare set, og-og så tænkte jeg, jamen så gjorde man det, og så kommer det til at se rigtigt ud, hvis jeg gør det.

S: Ja

K: øhm... (baggrundsstøj af maskine) så-så-så bundstykkerne i vinduerne skifter og jeg tror at mange af detaljerne, er der ikke så mange, der ser... men jeg tror på, at man... at man ser helheden i at... jeg tror ikke, at der er så mange, der ved hvorfor.

S: Nej

K: Men-men jeg tror, jeg tror ikke kun, at det er mig, der... der-der godt kan se, at det hus er nyt og... det her, det snyder lidt, og det var ligesom planen, det var jo at det skulle snyde.

S: Ja

K: Jeg har også tegnet det sådan, at det virker højere, end hvad man ville gøre i dag

S: Ja

K: Normaltvis såee så soklen, den går op over det første dæk, og murværket slutter når andet dæk starter.

S: Ja

K: Her der er både første- og andet dæk med i murværket

S: Nååå, OK

K: Så det faktisk virker større udefra end det faktisk er

S: Ja

K: Så det er sdan noget optisk snyd, som jeg har siddet og leget med på mine tegninger, ikke?

S: Jo

K: Så det ser større ud

S: Ja-ja-ja

K: Altså... det er faktisk det, de fleste siger, når de ser det, når de kommer ind. Så siger de, det virker slet ikke så stort længere

S: Nej he-he-he

K: Så-så igen, så-så var det jo rigtigt

K: Men det er jo ikke med en viden om det, jeg er gået ind, fordi, det er jo med en fornemmelse hele tiden, og derfor har jo også flere gange måtte prøve mere end en gang.

S: Ja

K: Øhm, fordi at jeg har tænkt, det her det ser forkert ud, det duer ikke...

S: Har det så været, når du har bygget det op, eller er det tegningerne?

K: Nej, jeg har også nogle gange æhm... For eksempel den der dør

S: Ja

K: Der har sidevinduer, det er jo også noget, som jeg har stjålet et eller andet sted fra, uden altså at vide hvor.

S: Mmm

K: Det havde jeg gjort ved alle tre døre hernede. Og da-da-da soklen stod med det, så kunne jeg se, at det var forkert.

S: Ja

K: Ikke? Altså, og så æhm, og så har jeg bare lavet det om. Æhm... så-så på den måde, så har jeg stået nogle gange og tænkt, nej det duer ikke. Og jeg går også tit frem og tilbage i processerne og bygger og... fordi jeg kan se, at der er noget, der er galt, men jeg kan ikke se hvad, og så går jeg et andet sted hen og bygger, og så går jeg og kigger på det i et stykke tid, og så går jeg tilbage

S: Ja

K: ... Så på den måde, er det et meget utraditionelt byggeri

S: Ja

K: Æh, der ligger faktisk ikke så mange tegninger på det, altså jeg lavede en håndtegning og så lavede en arkitekt en tegning til kommunen for at få det igennem.

S: Ja

K: Så det ligger meget meget-meget lidt tegningsmateriale på det.

S: Men det vil sige, så du har ligesom haft sådan en... et udgangspunkt i en tegning... men så har du så, hvis det har siddet – set forkert ud, når det så rent faktisk så...

K: Så har jeg bygget det om

S: så har du lavet det om

K: Ja

S: Hvordan gør man, nu spørger jeg bare sådan helt, for jeg er jo bare Arkitekt

K: (griner)

S: Æh, hvordan gør man så det, altså, kan du bygge ud fra hovedet eller hv-hvordan æhh?

K: Det er jo det, jeg har gjort

S: Ja

K: Altså, jeg har jo selvfølgelig haft målene

K: Altså siger, her er målene og så øhh, jeg havde lavet en tegnefejl, det er sådan noget arkitekter får skæld ud for enormt, når vi står ude på en byggeplads

S: He-he

K: Men- men jeg havde lavet en tegnefejl, den æh, på træskelletet æhm, i forhold til hvor store vinduerne skulle være. For de skulle i virkeligheden være større, men da jeg så skal til at mure den der søjle imellem, så passer den ikke, på det jeg ligesom har set for mig

S: Mmm

K: Så det, og det er... det er en måle fejl, altså det er simpelthen en målefejl, så alle vinduerne er faktisk blevet 10 cm. Smaller

S: Ja

K: Æhm, fordi at den der søjle i midten skulle have den størrelse, som den har...

S: Ja

K: Så ja, skal vi gå ind? He-he

S: Jo

K: Så på den måde må man jo lige, har jeg – lavede jeg jo det om imens vi stod og murede, og sagde, jamen det duer ikke, så må vi gøre sådan her, så må vi tilpasse træværket bagefter

S: Ja

K: ... øhm, så-så, det kunne jo have taget flere uger, hvis det ikke var fordi, at det var mit hus, og at det var mig, der stod og mig der gjorde det, kan man sige

S: He-he. Men hvor mange år siden er det at du startede med at-at bygge?

K: 3,5 år siden, at jeg startede

S: Ok

K: og gravede

S: Jo

K: Ja... altså jeg vil sige, at så er det ikke fordi, at det har taget 3,5 år at bygge, fordi så har jeg lige haft to huse i mellemtiden...

S: Ja

K: Så æhm, så jeg vil sige at æh, sådan-sådan forholdsvist koncentreret, så tror jeg, at jeg har bygget på det i et år...

S: OK

S: Så det har været sådan noget, ja... weekend projekt

K: Ja

S: Men det har været når at du har haft fri

K: Ja

S: Men der har ikke været på noget tidspunkt. hvor du bevægede fuld tid på det?

K: Æh, de første... de første to måneder

S: OK

K: Byggede jeg fuld tid på det

S: Ja

K: Jeg koncentrerede mig om at få det lukket, så da det ligesom stod med tag på

S: Ja

(10:00) K: Jeg vil sige at, at fra vi startede med at rage ned og til det stod lukket... helt færdigt og lukket... æhm, der gik 5-6 måneder

S: OK

K: Så der var, der var jeg også på arbejde, men der var, det første halve år det var meget koncentreret

S: Ja

K: Øh, og der var det derovre jo med (peger på hendes fest-lade)

S: Men jeg skulle lige til at sige, fordi... hvornår, for det var det først, der var færdigt eller?

K: Det blev faktisk bygget sådan lidt sideløbende

S: OK

K: Men-men, det var egentligt i en tanke af, at jeg skulle bruge et sted at bo, ikke?

S: Jo

K: øhh... og ås var det æhm, at vi havde nogle venteprocesser... så hver eneste gang, så det her var primære fokus på, faktisk fra starten af, men her var vi hele tiden nødt til at vente

S: På grund af, på grund af kalkmørtlen eller?

K: Nej, det var egentligt du ved, så skulle man lige vente til den der æh, entreprenøren kunne komme of rive det gamle ned, og sådan noget. Her havde vi en nedrivningsproces også, det havde vi ikke derovre...

S: Nej

K: Øhm, så det der blev egentligt bygget sådan, sådan... når vi lige gik og ventede lidt her.

S: Ja

K: Det var sådan to dage her og to dage der sådan

S: Jo

K: Indtil at det så blev efterår og så jeg sagde, at nu er vi nødt til at prioritere taget...

S: Ja

K: Æhm.. Så... og så gik det derovre også lidt i stå, og så har jeg også være ovre igen siden, ikke?

S: Jo

K: Æhm,

K: Ja

S: Men det vil sige hvor, altså du køber den her grund, går i gang, hvornår flytter du så ind herovre

K: (griner) jamen det gør jeg jo faktisk ret tidligt, æhm, det gør jeg altså vi-vi starter i... mar... april måned 18 og 1/7, der flytter jeg ind derovre

S: Ja

K: Øhm, men-men-men, der kunne man ikke bo der

S; Nej

K: Altså, der-der-der det skulle man ville, ikke? Så det var lige der, at jeg havde to måneder, hvor jeg kun koncentrerede mig om det her, ikke?

S: Jo

K: ... Øhm... det var sådan noget med, at der skulle jeg af med mit rækkehus

S: Ja, yes.

K: Såh, så øhm, Der, det var sådan lidt halvt, man lige kunne bo der, ikke

S: Jo

K: Mmm... og så var tanken altså, da jeg så går i gang, altså, igen, mange af detaljerne har været under vejs ikke? Men-men men, da jeg så går i gang med det her, så her så er tanken jo, at mine to store unger, skal have en mulighed for at være hjemme, så længe at de har lyst. Så, de har, så der opstår den her ide med at, at lave to små lejligheder i bunden og sådan noget ikke?

S: Jo, så det er det ikke startet... det er du ikke startet med?

K: Altså, det startede jeg ikke med for 30 år siden, nej

S: Nej-nej – det er rigtig nok (griner)

K: Men så den så den men-men-men, da det her hus starter

S: Ja

K: Da tegningen på det her hus starter og-og-og, du ved, vi forsøger at sidde og sætte en plantegning sammen, der skal du indenfor de rammer, der nu er, så kommer de der ret hurtigt med

S: Ja

K: Altså... foooor... ja... og jeg prøver faktisk, da jeg tegner huset, at tegne det så lille som muligt

S: Ja

K: Og det er faktisk den største udfordring, at jeg har haft... det er at holde kvadratmeterne nede...

S: Ja

K: ... og det kan godt være at det ikke lyder sådan, når man står og kigger på huset, men... men-men, jeg synes, at det var svært at holde kvadratmeterne nede og få alle elementerne med...

S: OK – Hvad var det for eksempel, som man gerne ville lave større? Eller sådan som-som fyldte?

K: Jamen jeg synes jo, at det er fint, som det er nu, men det der med at jeg synes at der skulle være to vinduer i et fag

S: Jo

K: Man skal have de der søjler på hjørnerne, så for at-at, hvor lille kan jeg gøre det og at det stadigvæk ligner, ikke?

S: Jo-jo

K: Jeg tror lidt at det var den at...

S: Så det var sådan en geometri-ting, nærmest også

K: Ja... Ja helt sikkert, altså for eksempel, vinduerne her... der æh, de øverste to vinduer (griner), de æh, de er muret sådan, at der lige får et helt skifte igennem over stikket, der står

S: Ja

K: Æhm, og det øhm, det-det er jo fordi, at jeg har bestemt, at herudefra skal se sådan ud

S: Ja

K: Når man så kommer ind, så sidder vinduerne alt for lavt... I forhold til hvad man gør

S: Ahh

K: Men, men det jeg har set i gamle huse, det er at det gik man så ikke så højt op i

S: Nej

K: ... om vinduerne lige sad i den rigtige højde, når man kom ind, det gik man ikke op i – Dengang, der gik man op i at det så rigtigt ud herude

S: Men det er mur – altså det er murmål, der ligesom har bestemt...

K: Ja

S: Hvad skal man sige hele

K: Ja – murmål har, altså jeg har jo selvfølgelig, fordi, at jeg er murer, siddet og regnet meget i, hvordan går stenene op og sådan noget, ikke?

S: Jo

K: Ja... æh, men det der med, at der lige kan komme en stribe henover i stedet for at det – i dag der ville det sidde sådan, at der slet ikke ville være et stik deroppe, og de ville gå helt op i den der, og sidde højt

S: Ja

K: Men, det gjorde man ikke, er det jeg har set.

S: Ja... Ja fordi du har de der rigtig fine, altså, der er jo sindssygt mange detaljer i dig murværk, også meget mere end man sådan ser i dag, ikke?

K: Jo

S: Også, som du siger at-at, der er der ligesom mursten, der kan gå den vej, eller den vej

K: Ja

S: Og det er det, så alle de der så fine, hvad hedder de sålbænkene og alt sådan noget, som du har lavet

K: Ja

K: Ja, den har lige fået en sten mere ikke

S: ja

(15:00) K: ... Så sådan er der, er der, men så er der selvfølgelig også meget, der sådan er kommet... af at, netop at der ikke var så meget tegningsmateriale, så har man lige måtte finde ud af noget, henad vejen, ikke

S: Jo

K: det er der jo også nogle af detaljerne, der er opstået ved, ikke?

S: Jo

K: Æhm

S: Hvad kunne det for eksempel være?

K: Øhm... Ja det der lille trin vi har foran dørene herude

S: Ja

K: Fordi det ikke lige helt ville gå op efter hvordan grunden lige faldt og sådan noget, ikke?

S: Jo

K: Det var egentligt planen, at det skulle være niveaufri her, ikke

S: OK

K: Det blev det ikke

S: Nej

K: (hoster) Så det var også noget med, jamen det var, det kunne jeg ikke få til at passe, og man kunne sige, at hvis der havde siddet en eller anden, der havde forstand på at tegne, på en tegnestue, og havde fået alle koterne, på hele grunden, og sådan noget

S: Ja

K: Ssså var sådan noget... det, havde højest sandsynligt virket ikke?

S: Jo-jo-jo

K: Øhm... og der, kom jeg så til kort og sagde, det virker ikke, og så sætter vi et trin på i stedet

S: Ja... Men har du været bevidst om det, da du startede, at der var nogle ting, hvor du godt vidste at-at, der er noget her, der ikke er løst, men det må vi så finde ud af? Hen altså, forstår du hvad jeg mener?

K: Ja

S: At du godt vidste, at der var ligesom noget hvor, men det kan du bygge dig ud af. Eller...

K: Ja eller, jeg har være bevidst om, at der var MEGET, at jeg ikke havde styr på.

S: Ja

K: Altså, jeg kender jo godt, når jeg står på en byggeplads, det der tegningsmateriale, som vi får ud, og som jeg siger, mit består af... to-tre stykker papir, ikke?

S: Jo

K: Æh... men så-så der har jeg jo godt vidst at, der var meget, altså specielt alt det... hvor, hvor der kommer en elektriker, eller en VVS'er eller en varmemand ind over

S: Ja

K: For det skal du jo så skjule i... i et hus, der skal se gammelt ud

S: Jo, jo

K: Og hvordan skjuler vi det

S: Ja

K: Det har, det har været et samarbejde

S: Ja

K: Med -med-med-med en elektriker og med en VVS'er, og sådan noget, der er kommet ud

S: Hvor-hvornår blev de så ligesom taget ind?

K: Øhm, jamen det gør de jo, altså, jeg har, jeg har jo haft nogen, der sådan er kommet og gået i

S: Ja

K: I denne her periode og de, og de kommer jo meget hurtigt med, for man kan jo sige, allerede førend at man kan støbe gulvet i kælderen, så, hvilket jo nærmest er det første, at man gør...

S: Ja

K: Der skal elektriker og varme- og VVS'eren med første gang

S: Ja

K: Men de ha været med købende derop af, ikke. Og så har vi... så har vi tryllet lidt derind af, ikke?

S: Jo

K: ... der er et æh loft inde i gæstetoiletet, der er blevet meget lavt

S: Ja

K: Men... ingenting ville som vi ville, såee, der ligger en fuldstændig fuglerede af rør, som flyver rundt deroppe

S: Ja

K: (hoster) for at kunne køre udluftningen og... og sådan nogle ting, ikke, øhm, som man også skal have med på tegningerne.

S: He-he

K: Fordi de er så skide tætte ikke?

S: Jo... Jo-jo

K: Så æhm... og så har jeg egentligt, altså, æh, jeg har egentligt bare besluttet mig for, at jeg ville bevise det der med, at det behøvede ikke at være så dyrt. Der går mange timer i det, så jeg er godt klar over, at for alle andre, ville det være dyrt, men så jeg har også været meget bevidst om materialevalg hele tiden

S: Ja

S: Men kan du prøve at snakke lidt om det, hvad du sådan har stoppet i det?

K: ... øhm, jamen altså jeg... for eksempel, så i dag, når man bygger, så, altså så, den ene mursten, den er jo dyrere end den anden efterhånden, når vi går ud og bygger huse. Og det fokuserer man meget på. Man fokuserer meget på de dyre valg, og de dyre materialer, hvor det, som jeg lidt så, det var, at det man fokuserede på dengang... det var æh, det gode håndværk

S: Ja

K: Så-så for eksempel min mursten, det er sådan en anden sorterings-æhm-almindelig mursten. Som faktisk også er en u, som faktisk også er en anden sorterings... så du kan faktisk ikke få en billigere mursten end den, jeg har muret det her hus i.

S: OK

K: ... Øhm, fordi, at-at, jeg fandt ud af, at det var ikke vigtigt, det var ikke vigtigt at gå ud og finde en eller anden, der hed, "den her skulle have set gammel ud", for de ser ikke gamle ud

S: Nej

K: Det gør de bare ikke

S: Mm-mm

K: Så jeg har fundet en skæv og æh, med forskellige skår og sådan noget i, og æhm... så det har jo både været fordi at både at jeg synes, at den faktisk passede, men også, altså igen for at holde prisen nede hele tiden, ikke?

S: Jo

K: Æhm... Ja, og så har jeg jo isoleret æh, so-soklen udefra øhm, med sådan et moderne netpuds...

S: Ja

K: Produkt, som når - hvis man går hen og banker, så hvis du nu prøver

S: Er den hul så, eller den har sådan en... (banker på soklen og der lyder en meget høj, hul lyd) Nej gud! Nej hvor sjovt e-he-he

K: Det er også ganske-ganske snyd, ikke?

S: Jo

K: Øhm, men det er jo så for at få isoleringsevnen med i en-en betonsokkel hvor man-man-man også kan bruge alle mulige... smarte elementer i dag, men idet at halvdelen af den her sokkel stod der... så byggede videre på samme måde, som soklen var lavet, og så tog jeg den der løsning i stedet for, ikke?

S: Jo – Men det er vel også bare, så du har flere kvadratmeter indvendigt, ikke, fordi det ville æde, ret meget ikke?

K: Jo, jo, jo

S: Hvis det skulle gøres indvendigt

K: Hvis jeg skulle gøre noget indvendigt... Øhm... så det var ligesom eg- ... egentligt det

S: Ja – hvad med vinduer

K: De-de er æh, det er ganske almindelige, moderne vinduer... øhm, som jeg så, af en eller anden årsag jeg ikke vidste, men skulle være i tofarvede (griner) Jeg var ikke, jeg var, igen ved jeg ikke så meget om det, jeg ved bare, at det er det, at jeg har set... og det var det. det skulle være

(20:00) S: Ja

K: Og så var jeg faktisk i tvivl jo, på et tidspunkt, men så lavede Philip (fætter) lige et billede, og så... holdt jeg op med at være i tvivl

S: Ja, at det var det rigtige (griner)

K: Men dengang, at jeg skulle bestille dem, der var der jo faktisk æhh, 6 ugers længere leveringstid på dem, hvis de skulle være tofarvede

S: OK!

K: Ja... æh, og igen og plus en forholdsvis stor merpris på et tofarvet vindue

S: Ja

K: Så jeg købte dem bare i hvide, og så har jeg så selv malet det sorte

S: ja

K: Øhm, for at få dem, og få dem lukket så hurtigt, ikke?

S: Jo

K: Og, for at holde prisen nede... Fordi jeg tænkte, det kunne jeg godt lige overskue... og det har der jo ikke været nogen tvivl - og derfor er de også sorte i bunden, det er for ligesom at... (viser noget med soklen og vinduerne, der passer sammen (?))

S: Ah, yes

K: Fordi at, at det er soklen

S: Ja

K: Og-og-og kælderens skal jo selvfølgelig have en anden kaliber end... hvordan man bevæger sig rundt i huset, ikke?

S: Jo

K: I forhold til-til hvad man gjorde... Hernede har jeg også valgt at lægge murstensgulv

S: Mmm

K: Fordi, det er, kælderen

S: Jo

K: Æhm, det var egentligt bare det, at jeg ville vise, at her er så noget murstensgulv nede (viser inde i en af lejlighederne)

S: Ja, i sådan et sildeben, det er fint

K: Ja... Du må gerne gå ind

S: (Griner)

K: Du må gerne gå ind med sko, det er ikke så..

S: (Griner) Okay

(går i kælderlejligheden nu)

S: ja – jo... Hvad har du på taget deroppe?

K: (går ud igen) der har jeg blådæmpede nuance... og det æhm, det var, jeg troede egentligt, at jeg skulle have sort tag på.

S: Ja

K: Og så dengang, dengang så sku- så skulle æh, og det er jo det, jeg mener med at det var en løbende proces, for så siger tømreren til mig, jeg skal bruge et mål til lægterne, så du skal finde ud af præcist, hvad det er for en tagsten

S: Ja

K: Og finde nogle mål på dem. Og så kører jeg ind for at få et måleblad, og så, og så kommer jeg ind, og så ligger den der blådæmpede nuance der... som-som er klart dyrere, end hvad jeg havde forestillet mig, at jeg skulle bruge på tag

S: Ja

K: Men til gengæld, så... jeg refererer meget til Frijsenborg, fordi, at jeg har arbejdet der, men dernede, der ligger der et, et æh 400 år gammelt, glaseret tag, som så jo så hverken er glaseret eller noget som helst andet mere, fordi, det er 400 år gammelt, men det ser så til gengæld sådan der ud...

S: Ah, ja

K: Så da jeg så dem, så var jeg sådan lidt – øj, det bliver dyrt, det her

S: Ja

K: Fordi den kunne jeg ikke, den kunne jeg ikke gå tilbage fra, altså

S: Nej

K: Så det er en blådæmpet nuance

S: Ok

K: Som jeg sy-..

S: Men den er ikke glaseret, vel?

K: Nej

S: Nej

K: Nej-nej

S: så det er simpelthen bare leret, der har den der...

K: Man kan bedst se det herovre fra faktisk (går over til gavlen)

(Fortrin i grus)

K: Der har jeg så også lavet – og se, farve-farve

S: Nå ja

K: Æhh

S: Der er godt nok meget spil i den, hva?

K: Der er rigtig meget spil i det... æhm... så det er sådan, så-så er den lidt, ja... så er den lidt sort, og så er den lidt brun og så sådan. Og å er det der de farver, der sådan går i ikke?

S: Jo-jo-jo

K: Hvilket gør, at jeg synes at den ser gammel ud

S: Det gør den også (griner)

K: Øhm, jeg var i hvert fald ikke i tvivl, da jeg så den

S: Nej

K: Så... Og, også kvistene, det er også noget, der bare sker, fordi, at at, æhm... spærfabrikken var ikke sådan helt vildt pjattet med mit projekt

S: Nej

K: Så jeg havde lidt svært ved at få spær...

S: Hvor- hvorfor?

K:... De ville rigtig gerne have, sådan et ark papir af tegninger fra en Arkitektskolen Aarhus

S: OK

K: Øhmm... og så-så, prøvede jeg jo lidt at sige, jamen så har i jo lavet et mansardtag før... giv mig nu bare nogle spær... øhm, så det... det var sådan lidt... så kvistenes størrelse blev at, der var ikke nogen, der havde mod på at lave nogen former for udvekslinger i... i de her spær, fordi der kom jo et samlesæt, af den anden verden altså, så det var det, det var den størrelse, vi kunne køre med

S: Ok

K: Så det var derfor. Men jeg var også bevidst om, at de må ikke blive for store, fordi, det gør man også tit i dag, så sætter man simpelthen for store kviste i

S: Ja

K: Fordi man gerne vil have lys ind, og, fordi man gerne vil have æhm... de, altså den får jeg jo også tit fra folk, der kommer herud, der siger... de mangler de der panoramavinduer, så de kan kigge på udsigten, som de kan se. Og så siger jeg også, hvor jeg prøver at sige, æhm... når jeg sidder inde og ser fjernsyn eller sidder og hækler, så har jeg ikke brug for at se på udsigten. Hvis jeg gerne vil se på udsigten, så går jeg ud i min have...

S: Ja

K: Jeg behøver ikke, jeg behøver ikke den der kombi.

S: Nej

K: Men jeg ved godt, at det er det man gør altså, altså.

S: Ja

K: Så det er meget små vinduer, og det er det jo så hele vejen igennem, ikke?

S: gør det noget for varmen, egentligt? Tænker jeg, altså, jeg ved godt, nu har du ikke prøvet at have store vinduer, øhm, og jeg ved også godt at moderne vinduer ligesom, næsten isolerer ligeså godt som en væg... men jeg er bare stadigvæk, det er jo tit, derfor, at du har haft det i gamle dage øhh...

K: Altså det vil jeg da tro, altså at det gør, øhm, men æh, netop fordi, at det var jo derfor, at man gjorde det, så jeg synes jo tit, at man kan stikke næsen tilbage og sige, hvorfor gjorde vi egentligt sådan, ikke?

(25:00) S: Ja

K: Øhm... Men jeg synes også, at det er hyggeligt...

S: Ja

K: Og altså, det er jo så grunden til, at jeg bygger, det er jo fordi, at jeg synes, at det er.. jeg synes at det er hyggeligt ikke?

S: Jo jo

K: Mmm

S: Men det vil sige, at du har haft jo en tømrer til at bygge æh, hele tag... skelettet op æh..

K: Jeg har haft en tømrer til at hjælpe hele vejen igennem, også med at-at bygge træskelettet indvendigt og sådan noget, ikke

S: OK, yes.

K: Ja, og så ind imellem, når jeg lige har steget – altså jeg har jo lavet rigtig meget af det selv

S: Ja

K: Men, du ved, ind imellem, så står man lidt og siger, hvordan i alverden gør mand et her. Og så for ikke at skulle opfinde den dybe tallerken, hver gang.

S: Ja

K: Øhm... fordi jeg har jo også stået et eller andet sted og sagt, at jeg kunne jo godt have bygget det selv – men så havde det taget endnu længere tid, og så var jeg ikke kommet på arbejde. Så var det måske smartere, at jeg gik ud og murede, som jeg har forstand på, ikke?

S: Jo-jo

K: Æhm, så – så jeg vil sige, at jeg har være med inde over de fleste processer, jeg ved hvor der ligger ledning i næsten alle vægge og sådan noget der inden, altså, der er – så om det er VVS eller el eller tømrer, altså jeg har været med

S: Ja

K: Men... men har selvfølgelig trukket mig tilbage, når jeg ikke... sådan lige havde forstand på det ikke?

S: Jo

K: Men har jo også lært en hel masse af det, ikke?

S: Men hvad har, hvad er så kommet - er der noget, der sådan er kommet bagpå dig under processen?

K: Det er der faktisk ikke

S: Nej

K: Det er der faktisk ikke, jeg ved godt, at de fleste mennesker, der sådan, kaster sig ud i sådan et projekt, de sådan står og så siger, årh, det var godt nok hårdere end vi troede, eller det var godt nok vildere, eller det var godt nok... æhm... selvfølgelig har det været hårdt for mig, det skal jeg ikke kunne sige, men-men jeg har jo også igen, der er jo – tegningen er 30 år gammel, ikke?

S: Ja

K: Så-så det har jo også været øhm – det har også været en fantastisk rejse – det er en fantastisk rejse, for jeg er jo ikke færdig

S: Nej

K: Øhm, men det der med at blive ved, at være stædig og sige, selvfølgelig skal jeg have lys, for det har vi i dag, men jeg skal have de rigtige lys, så jeg skal finde noget... jeg ville gerne have haft at de var højere – men det der, det var det jeg kunne finde, der var tæt nok på for mig

S: Ja, det er lygtepælene, ikke?

K: Ja

S: de er i øvrigt - det er mega hyggeligt, at køre herop af, jeg sagde det lige til Philip, du har virkelig..

K: Altså så-så, det har jeg jo brugt enormt meget tid på at finde en lampe – en udendørs lampe

S: Ja

K: I forhold til når folk de bygger huse i dag, ikke?

S: Jo

K: Så alt er... jeg synes, at jeg har tænkt over, virkelig meget ikke, æhm, og nogle gange, så har jeg måtte give op, så, da jeg laver trappen omme bagved (ved indgangen)

S: Ja

K: ... den-den er lavet af et par gange, fordi... det ville ikke helt gå op

S: Nej

K: Øhm, så skulle den lige have et større sving for at kunne ramme niveauet deroppe og sådan noget, ikke? Altså, så det er sådan noget, altså learning-by-doing

S: Ja

K: Meget af det, ikke?

S: Jo

K: Fordi jeg ikke har kunnet planlægge

S: Men det vil sige, at den er heller ikke tegnet, den trappe

K: Nej-nej, den har jeg bare lavet... og den her (området nede ved indgangen til de to lejligheder) og... Altså hele det her udeareal er-er, dukket op, altså der er jo sat støttemurer op, jeg ved ikke hvor mange steder, det kan man også se, ikke

S: Jo jo

K: Æhm, og de er sådan lidt kommet af... hvad giver mening, når man står her

S: Ja

K: ... Ja... jeg ved godt, at det ikke er så godt for dit fag, der er ikke ret meget tegningsmateriale i det her (griner)

S: Nåå, jamen det er, altså, det er jo det, jeg synes er ret interessant i det, at-at, det er forskellige måder at tænke på, men som jo stadigvæk ligesom hører sammen på en eller anden måde, æhm

K: Ja, ja

S: Men så med i forhold til, hvordan huset vender, øhm, om du kan snakke lidt om det, hvordan det ligesom ligger, i forhold til landskabet

K: æh, altså nord og syd tænker du?

S: Ja – eller hvis du har tænkt over det, det var måske mere det?

K: Ja! Jamen, jamen det har jeg egentligt ikke

S: Nej

K: Æh, det jeg har tænkt over, det er at æh, at-at-at, altså jeg har tænkt over, at det der med, hvordan med udseendet, og så har jeg også – jeg har også tænkt over, konceptet, hvordan ser tingene ud, når du står der

S: Ja

K: Altså... igen – udseendet har været vigtigt her æh.. Så-så, og jeg bygger jo på en gammel sokkel, så – så det står jo her, øhm, deet

S: Så der var nogle ting, der var lidt givet Så?

K: Ja, øhm... det eneste jeg vil sige, at jeg har brugt rigtig meget tid til at tænke på, det er at æh, hoveddøren er væk fra hvor du kommer (ankommer), det..

S: Ja

K:og-og det synes jeg var fordi at-at, du kan ikke have en hoveddør ind her, for eksempel, og gå ind i kælderens og ... det er jo virkelig ikke den rigtige vej, hvis du har et gammelt hus

S: Nej

K: Altså så, kælderens, det er jo sådan noget, det er sådan noget, det er jo sådan noget – hvor pøblen er nede, altså ikke?

S: Jo, ja

K: Så det, så det...

S: Børnene (griner)

K: Og børnene, og sådan noget, ikke? (griner) tjenesteboligerne (hoster) så æh, så det gav ikke mening, at man gik ind i bryggerset, der hvor vi gik ind før, vel? Altså... æh, som hoveddøren. Så-så det eneste, som jeg har tænkt over, det er det der med, hvordan får jeg ligesom... forklaret folk, når de kommer, at, de skal den vej (peger om bag huset, hvor hoveddøren er)

S: Ja

K: Øhm... og det vil jo vise sig, om det er lykkedes,

(30:00) S: (Griner)

K: Men-men æhm, men, jeg har i hvert fald forsøgt sådan at... har snakket meget æh, æh med Vibeke (kusine, anlægsgartner), altså med have og sådan noget

S: Ja

K: Øh... og om man, i forhold til hvilke nogle blomster, planter man plantede for ligesom at forklare folk, at man skulle den vej

S: Ja – Ja-ja

K: Med lys og forskellige ting, ikke. Og... så det – så på den måde har jeg ikke tænkt så meget over, altså nord og syd – egentligt,

S: Nej

K: det har – grunden har bestemt, hvordan det skulle se ud, det der

S: Ja, ja

K: Øhm..

S: Ja og ankomsten, vel også?

K: Ja

S: Altså det der med, hvordan du kommer til grunden, som er den vej

K: Ja – så-så det er egentligt, slet ikke en tanke

S: OK

K: I forhold til hvor solen står op og går ned

S: Nej

K: Det har været en tanke i... hvordan det kunne bruges, altså sådan der, tror jeg mere, ikke

S: Ja, ja

K: Øh, Men-men, jeg har ikke rigtig, altså den, den der udestue den skulle ligesom, som jeg kalder den. Den skulle jo lægge ned mod haven, ikke?

S: Jo

K: Og det var jo den vej, ligegyldigt hvad (hvilket verdenshjørne) den pegede til

S: Yes

K: Så det er egentligt grunden, der har bestemt det.

S: Ja fordi, der var ikke noget her... vel, før? (bag huset)

K: Der var en støttemur, de der to vægge, de var støttemure (foran huset, ved teenage indgangen)

S: Ah, okay

K: Så før, der kørte du igennem gårdspladsen, så kommer du, så vi har sådan fladet mere ud, eller sådan, tror jeg, fordi så kører du egentligt herop

S: Ja

K: Der er stadigvæk jo, og så kommer du op, sådan her, og her imellem støttemuren og det hus, der lå der, der var der, der var der faktisk en carport her... (Der hvor Karina nu har festsalen)

S: Nåå, okay

K: Så det her, det var en carport

S: Ja"

K: Ja, det var

S: Så det vil sige, den eksisterende støttemur, det er faktisk hjørnet, af jeres æh, festsal

S: Okay... Det var smart

K: Så æh, så ja, vi gravede ud bagved støttemuren og satte to murer mere op og så fik vi en firkant, der var en sokkel ikke?

S: Ja-jo-jo

K: Så der hvor døren og vinduerne sidder, der er der faktisk skåret ud til døre og vinduer,

S: Okay

K: Fordi, det var en støttemur

S: Ja

K: Den der, der er lavet til en trappe nu

S: Ja

K: Der var også en støttemur, den er også røget væk

S: Nåå, okay

K: Så det var bagsiden af carporten

S: Ja... Skal vi gå indenfor og kigge?

K: Ja

(knasende fodtrin i sne)

K: og her er dækket, i det gamle hus

S: Altså den der stikker ud og er æhh..

K: Nej, carporten... de bjælker, der ligger der (i carporten) det er dækket fra det gamle hus

S: Nååå, ahm, okay, det er smart...

K: Så de blev taget derfra og derovre

S: Er der andre ting, som du sådan har genbrugt fra det hus, der lå her før

K: Øhh.. mest derovre (peger på festsalen) fordi det var fra 65, så det, det var ikke gammelt på den fede måde vel

S: Nej, nej, nej

K: Men jeg har taget gulvet, der ligger derovre er

S: okay

K: Ja, viii går lige ind af havedøren

S: Ja he-he-he

K: Uh, men til gengæld er der en god varme herinde

S: Nej, og Chesterfield, hvor er det fint

K: Ja, i et hus der faktisk ikke... der er kun, der er varme på i kælderen

K: Så jeg synes, jeg synes virkelig at...

S: Årh, det er ret æhh

K: Der er kun varme på i kælderen og alt det andet er 100% slukket... så-så det, der er en god varme herinde

S: Ja

K: Øhm, men nu kommer vi jo sådan lidt ind forkert

S: he-he-he

K: Kan man sige, men hvis vi går ind, her hvor man går ind, så æhm, så er tanken jo at komme ind i entreen, og æh, det første jeg egentligt bygger om (af de ting hun laver på huset)... der laver jeg en hall, der hvor man egentligt kommer ind, og så finder jeg ud af, at det er forkert

S: Ja

K: Øhm, eller det tror jeg i hvert fald, at jeg har fundet ud af, så her kommer vi ind i en entre i stedet for

S: Ja

K: Hvor der er øhm, et lille gæstetoilet, det der, som jeg egentligt synes, at jeg har set lidt, ligger under trappen... men det kunne jeg ikke finde ud af at tegne

S: Nej

K: Så nu ligger det her i stedet for

S: Ja

K: Øhm... og å træder man jo selvfølgelig ind i en hall, det er mit yndlingsrum over alle yndlingsrum

S: Ja, og den flotte svungne trappe he-he-he

K: Ja, den ar et must

S: Ja

K: Den æhm, det er virkelig, det er en af de ting, hvor jeg bare, nu lukker jeg øjnene og så koster det det, det koster

S: Ja

K: Fordi at æhm... at æh, at den- den skulle jeg have – der var ikke rigtig noget at gøre

S: Nej

K: Det har så først nogle, nogle nye udfordringer med sig, der hed at æhm, når man så skal forsøge at lave det her (The furniture panel or railing panel)

S: Ja (griner)

K: Men men, der var igen, learning-by-doing... så æh, det håber jeg lidt, at jeg når i mål med, det er jeg ved at lave

S: Ja

K: Fordi den skal jo selvfølgelig svinge med... trappevangen så

S: Ja, lige præcis (smiler)

K: Øhm

S: Men hvad er det, er det lister i har købt, som ligesom var profilerede, og så æhm

(35:00) K: Og så har jeg skåret dem i stykker

S: Ja

K: Og samlet dem igen

S: Gud ja, det kan jeg godt se her

K: Så jeg, så jeg er ved at spartle det – det er simpelthen skåret i stykker og samlet igen

S: Ja

K: (griner)

S: Hold da op

K: Og det, og det samme koncept gør sig ligesom gældende her, ikke?

S: Jo

K: De er også skåret i stykker og samlet igen – så jeg håber, at det på et eller andet tidspunkt, så bliver det rigtig godt

S: Ja he-he-he

K: Men æhm, jaer og så loftet, har æh, altså trappemanden har faktisk været forbi efterfølgende for at tage billeder af af slutningen

S: Ja

K: Fordi at æhm... fordi ellers så- der er der sådan et hul op

S: Det er jo det

K: Så æhm... så der har jeg også, det er jo igen ikke tegnet, men æhm hvad i alverden gør vi her, ikke

S: Jo jo

K: Øhm

S: Hvordan, hvordan løser du så sådan noget, er det ved at kigge på den og så sige, jamen hvor, kan vi sætte – nu har du sat de her sådan æh, hvad hedder det, kantlister og sådan noget, men-men, eller ha- er du så sådan inde og kigge i referencer eller hvordan-hvordan finder du løsningen?

K: Jeg kigger billeder. Jeg kigger billeder æhm

S: Ja

K: Hvis jeg, når – altså de steder hvor jeg er sådan i tvivl om, hvad-hvad-hvad gjorde man, den går jeg hele tiden tilbage til... så prøver jeg at kigge billeder

S: Ja

K: ... og æhm... og så æhmm, og så igen, når man skal få gamle billeder og nye materialer til at passe sammen, så æhm, så er det sådan et eller andet med at-at-at prøve sig frem

S: Ja

K: Og æhm... og-og det synes jeg er sjovt

K: Altså, der er mange, der sådan siger pu-ha, ikke? Ja, men jeg synes, at det er sjovt... øhm... detaljen med-med de der (rosetterne med el fatning i) rosetterne...

S: Rosetterne?

K: Med-med med en fatning i, så man ikke skal have lamper hængende, altså... datidens spots kalder jeg dem (fniser)

S: Ja

K: Øhm... det har jo også været en udfordring, af den anden verden, og det ligner jo ingenting i dag

S: Mm-m

K: Men elektrikerer og jeg tegnede jo og fortalte jo, jeg ved ikke hvor længe for at få det til at være lovligt i forhold til dagens Danmark, ikke?

S: Og hvorfor, hva' hvorfor?

K: Det er fordi at æhm, æh, de der orange dåser, man sætter op i loftet som elektriker,

S: Ja

K: De skal sidde i, med-med underkant loft

S: Ah, okay

K: Og så er der ikke plads til en fatning

S: Nej

K: Så loftet inde bag de der aftagelige rosetter

S: Ja, He-he

K: Der har vi simpelthen bygget sådan en kasse

S: Nåååh

K: Så inde bagved dem her, der går op der, altså loftet går lidt sådan her

S: Ja

K: Så der er sådan, så de er et stykke højere oppe... så er der plads til en fatning

S: Okay

K: ... så-så der er simpelthen kantet loft, som-som man så ikke kan se, fordi at

.. der er de her skjulere sat over

S: Ja

K: Men det var – så-så kan det så lade sige gøre, ikke?

S: Jo-jo-jo

K: Øhm... så på den måde, så-så er det igen nyt og gammelt, der skal passe... sammen.

S: Ja

K: Øhm... og så, når man så, og så, det er konceptet med æhmmm, med nogle skydedøre... synes jeg jo også, at jeg har

S: Ja

K: Og så synes jeg at det fik æh, effekten af at – i dag der kan man godt lide at bo i et stort rum.

S: Ja

K: Og det synes jeg jo faktisk også, at det her hus har

S: Ja

K: Altså, du kan kigge fra den ene ende til den anden, og du kan for øvrigt også kigge op. Du møder den faktisk først en dør, hvis du går i soveværelset eller badeværelset.

S: Ja – Men det sidder inde i væggen så, dørene her?

K: Ja

S: Det er de der

K: Ja...

S: ahh

K: De er simpelthen bygget ind i væggene, ikke, som de også var.. jo

S: Ja

K: Øhh... øhm så-så, jeg synes jo, at det der med, at-at det er et nyt hus, fordi vi har et stort rum...

S: Ja

K:... Så på den måde har jeg jo, altså så her-herinde kan men vel der-der, der er der ligget, altså de der tanker med, vi skal have et nyt hus, vi skal – have de der ting man havde, og så skal vi, så skal jeg stadigvæk kunne stå inde for... at-at det var her, inden at jeg gik i gang, ikke?

S: Yes

K: Øh, og det synes jeg faktisk selv er lykkedes, forholdsvist godt

S: Ja

K: Øhm...

S: Arj, der er godt nok sket meget siden at jeg var her sidst da...

K: Ja... Øhm... men for eksempel her, der var køkkenet kun så stort (viser at det tilstødende rum har været inde i køkkenet mod udsigten) det hørte faktisk til det værelse

S: Ja

K: og da det træskelet, det kom op, så var det tydeligt, synes jeg, at det passede ikke, det duede ikke, så jeg har aldrig drømt om en spiseplads i køkkenet

S: Nej

K: Men-men, det blev så det, det blev

S: ja

K: Fordi, at det var det her rum, det stykke hørte til – øhm... Så det var, altså det er jo en af de der ting, der så er blevet

S: Jo

K: øhm...

S: Men der er også et eller andet med, at man sådan har udsigten her fra

K: Jah

S: Altså sådan som også er sindssygt fint

(40:00) K: ... Den er faktisk fin, altså den er jo, der er den sådan lidt trist den vej, men ellers så er den faktisk ligeså fin den vej, du står og kigger lige op i skoven

S: Ja-ja-ja

K: Øhm... så-så sådan nogle små detaljer som at vandhanen den sidder på væggen...

S: Ja

K: Øhm, er der så også – det er sådan nogle små ting, jeg tror... gør helheden, ikke?

S: Jo

K: Øhh, jah, altså vinduerne, der har jeg jo valgt at sætte, valgt at sætte trælysninger ind i vinduerne

S: Det er dem – er det dem Robert har gået og

K: Yes... æhm, og lavet æh, nogle specielle lister under (indfatninger under vinduesplade), og sådan noget ikke?

S: Jo

K: Det er jo skærearbejde af-af-af færdigkøbte lister

S: Ja

K: Der så bare er, er blevet skåret anderledes end man ville gøre i dag

S: Ja, ja-ja

K: Og æhm... Jeg synes at det er sjovt, konceptet af at gerichterne ikke er lige høje og-og heller ikke ens, fordi det kommer an på hvor du går hen

S: Ja

K: – nu går du ned i kælderen, så har du en lavere dør...

S: Ja

K: Den er meget bevidst... øhm... det er en lille dør, fordi den - det er er ikke en-en-en adgang, en rigtig adgangstrappe.

S: Nej

K: Så tænkte jeg også meget over konceptet, at når du træder ind i en hall, så er det vigtigt at du har dit æh, kontor, dit herreværelse – kald det hvad du vil

S: Ja

K: Og så den ene - Det er meget præsentable, og så æh-æh en spisestue, ikke?

S: Jo

S: Ja...

K: Ja...

S: Er det den, der står derovre, den sorte?

K: Ja, den æh, den er det er så den ene af fire, ikke?

S: Ja

K: Øhm og det siger jeg sådan, fordi, at det troede jeg jo var meget gængs, jeg-jeg den har jeg hele tiden vidst, at jeg skulle have, en firefløjsdør, fordi, det- det har man da

S: Ja

K: Det kan man bare ikke få

S: Er det så med to faste og så to øh gående, eller hvordan?

K: De to i midten er gående, men der sidder hængsler på dem alle sammen, så du kan folde det hele...

S: Nåh, så du kan folde dem fra – ja

K: Ja, øhm... og det var-var jeg, det har jeg hele tiden vidst, at der skulle være der

S: Ja

K: Fordi, de er jo fantastiske de døre, ikke? Men æhm... Det vidste sig så at blive en kæmpe udfordring

S: Nå, hvor-hvorfor øhh?

K: Fordi alle de der gængse dørfirmaer... de vil gerne lave trefløjsdøre... men firfløjsdøre vil de ikke lave. Jeg tænker bare... altså... om man... det kun skal gå til den ene side eller gå til begge sider, det kan vel ikke gøre den store forskel

S: Nej

K: Men de gør det ikke

S: Og hvo-hvor-hvorfor altså har du fået sådan en æh,

K: Ja – jeg har ikke fået de trefløjsdøre

S: Nå

K: Øhm, men så igen ved hjælp af nettet og æhm (tålmodighed?) så æhm, så fandt jeg så et firma, der æh, der godt vil lave en firfløjsdør...

S: Okay

K: Og så æhm, ja det er jo et gængs dørblad, som du kender, men normalvis så kender du dem med en masse sprosser

S: Ja

K: I det øverste... øh og så spurgte jeg om, når jeg nu, når jeg nu havde fundet ham og at han nu kunne trylle, om han så kunne fjerne de der sprosser også, fordi... at... jeg synes at det blev for meget, hvis det sprossede sådan, og det sprossede sådan og så sprossede det på en tredje måde, ikke? (peger på vinduer og fløjdøre)

S: Ja-ja

K: Øhm... så jeg er sådan, jeg tror, at hvis det sådan er helt rigtigt, så skulle der nok have været noget slebet og sådan

S: Ja...

K: Øhm, men-men, det generer mig egentligt ikke så meget, fordi, jeg har egentligt også forsøgt, du ved, at ikke lave den her shabby-chick stil, som folk lavede på et tidspunkt med at det hele skulle være romantisk og det hele skulle krumme

S: Ja

K: Så har jeg sådan lidt forsøgt at holde det... holde det nede, ikke?

S: Jo-jo-jo

K: ... for ikke at – ja, man kan hurtigt overdrive

S: ja

K: Det var faktisk sværere at gå den anden vej

S: (griner)

K: Øhm...

S: Men man kan sige, du har jo også valgt, altså, du har jo valgt en stil, også, hvor-hvor der er meget sådan, pynt, altså pynt har jo ligesom været det

K: Ja det var det ikke, men æhm, men det er det, men man kan også blive ved, og der har jeg prøvet at stoppe igen

S: Ja

K: Så er det også et meget bevidst valg at hallen ikke rummer hele rummet

S: Ja...

K: Den havde jeg godt nok svært ved at forklare nogen mennesker. Øh, igen uden tegninger, ikke?

S: Jo

K: men æhm... men det der med, at der ligesom er sådan en balkon, altså du har et stykke loft i hallen alligevel

S: Ja

K: Det synes jeg jo, at jeg har set alle mulige steder

S: Ja

K: Men... men den var godt nok ikke gængs, så den-den-den var – også arkitekten sagde, du skal have nogle lige linjer, den der væg skal gå op, og sådan noget, og jeg siger, hvorfor skal den det?

S: Ja

K: (hoster)

S: ... Så, så kan man sige, det her stykke... har ligesom været det, der sådan var svært og...

K: Det har, den har været enormt svær at kommunikere

S: ja-ja

K: Uden at det helt giver mening men æhm – men jeg synes at den er vigtig og nu, at den står færdig, det har jo også været sjovt, det der med, at jeg har jo en tanke,

S: Mmm

(45:00) K: Øhh... og så det der med at se den faktisk lykkedes

S: Ja

K: Altså, jeg kan jo stå længe og-og-og krummelurer i noget, og så på et eller andet tidspunkt, så giver det faktisk mening

S: Ja

K: Ogs-også for andre, ikke?

S: Jo

K: Altså.... Så det synes jeg også.... Har været meget sjovt, ikke?

S: Jo – hvad har du så for eksempel lært under vejs?

S: Skal vi gå ovenpå?

K: Det kan vi godt

(lyden af trappetrin)

K: Af den svungne trappe (mumler) ... jamen, det ved jeg ikke, jeg har – hvad tænker du på i forhold til at bygge eller?

S: Ja, ja både i forhold til at bygge, men også bare i forhold til – dit hus?

K: Jamen jeg tror at æhm..... jeg tror egentligt bare at æhm, jeg har lært at-at-at at verden går for hurtigt...

S: Ja (griner)

K: Ja, det er meget, det er rigtig meget dybt, fordi at æh... det der som jeg siger med, at ind imellem, så har jeg, så har jeg været i tvivl om, hvordan skal det her se ud, og så i stedet for at ville finde ud af det, fordi vi skal være færdige, så er jeg bare gået derned og lavet noget

S: Ja

K: Øhm... så-så-så-så med tålmodighed bliver altid rigtig til sidst, ikke?

S: Ja

K: Øhm... og det, og det har æhm... og det har æhm... hvad skal man sige, det har også... i min-i min teori, som jo egentligt ligger i forvejen i byggebranchen ikke, fordi, man kan sige jo, jeg går meget fra asken til ilden når jeg tager på arbejde, jeg er – går i øjeblikket i Horsens og renoverer øhm.. ja jeg er ikke engang klar over hvor mange lejligheder, ikke?

S: Mmm...

K: Og det går meget hurtigt

S: Ja

K: og det er meget forfærdeligt, og det er nogle, æhm... det er virkelig dårlige materialer og det er virkelig dårligt håndværk og...

S: Ja

K: Øh, der er ingen, der elsker det de laver vel? Altså...

S: Nei

K: Og æhm... og det-det synes jeg bliver mere og mere

S: Ja

K: ... I husbyggeri i dag

S: Ja

K: Jeg skal, altså... typehusfirmaer og æhm... så det der med at det-det-det gør vist, altså, det gør bare ikke noget sådan... hvis man, hvis man – det tager dobbelt så lang tid at bygge et hus men-men æh, at det så er dit...

S: Ja

K: Og det du gerne vil

S: Ja

K: Øhm... det håber jeg, kommer af (værdierne?)

S: ja

K: Altså... ham arkitekten, der hjalp mig med at tegne til kommunen, han var faktisk forbi, så jeg havde været i gang i et par år eller sådan noget. Så stod han sådan lidt, og så kiggede han på mig, og så siger han... hold da op, hvor er det fint, æhm... har du muligt, fik du det her forhåndsvurderet – har du nogen ide om, hvad det koster?

K: ... Og så stod jeg sådan lidt, og så tænkte jeg... vi er enige om, at du tegnede det, ikke?... altså, så-så hvis du først to år senere kan se, at det er fint, så... så synes jeg måske, at du lige skal tage en kop kaffe imens du tegner og lige mærkede det, et øjeblik

S: Ja

K: Ikke?

S: Jo-jo-jo

K: Giver det mening?

S: ja-ja

K:... Fordi, jeg tænker, at som arkitekt, så har man vel også en eller anden ide om hvordan tingene ser ud... når de ikke kun er sort-hvide på papiret, ikke?

S: Jo

K: Altså... og hvis ikke, så synes jeg da i hvert fald, at det er lidt sørgeligt

S: Ja

K: ... Så øhm,

S: Men jeg tænker også, at du har lavet et hus, med en meget høj detaljegrad...

K: Tak!

S: Altså, nå-men, nå-men, nå-men det altså, hvis jeg skal sådan tænke lidt ind i-i den at-at der er jo ligesom den der med, at der ligesom er kælet for... at... altså en-en gulvliste er ikke bare en gulvliste, eller en fodliste er ikke bare en fodliste – selv dit gulv, er jo også noget, der ligesom er, du ved, som du selv har... hvad skal man sige, nej jeg vil ikke sige klunset, men du, men du har jo fortolket det, altså... selv om at du så ikke – det kan godt være, at det ikke er et rigtig sildebensgulv – men du har lavet et sildebensgulv, altså sådan

K: Ja

S: Og det, det er jo sådan... det er jo det jeg synes at det hele bærer præg af, at der er sådan de her fornemmelser for... måske også en tid, hvor man ligesom havde de der overgange mellem væg og loft og gulv og væg og væg og vindue, at de skulle på en eller anden måde, og så tit fordi, der var nogle detaljer man ikke kunne lave – jamen så kunne man dække det ind

K: Ja

S: Og det er jo også det, der ligesom ligger i det – at man skulle lave ting rent .. øhh – hvor i dag, der kan du få alting til at stå snorlige, så derfor, altså, der er en masse ting, der er blevet skrabet væk, men der er måske netop noget, i forhold til også, det giver jo fine små skygger, og nu snakker jeg jo meget ud fra mit eget, men det er jo det der er så, synes jeg, fantastisk ved profiler, det er, at du får sådan nogle rigtig flotte skyggevirkninger

K: Ja

S: Altså lys og skygge virkninger, ikke?

K: Jo

S: Øhm, og det er jo noget, du ikke rigtig taler om, at man gjorde, sådan noget man ikke rigtig kan... du har i hvert fald ikke, hvis-hvis – med mindre, at du har rigtig mange penge, ikke kunne tegne, kunne en arkitekt godt tegne det, MEN, men det er jo noget du først ser, når du ligesom, er der ikke?

K: Jo

S: Hvor tegningen bare formidler hårdt, nogle rummeligheder og nogle kvadratmeter øhm...

(50:00) K: Ja, altså der-der skal i hvert fald nogle flere billeder til, ikke?

S: Jo

K: Ja... men-men-men det er jo, altså, det er det jeg synes er sjovt, ikke?

S: Ja

K: Det er - Og igen med min-min-min meget lille viden og så æhm, og så (mumler) ja, altså igen, det der med at der, at vinduerne skulle males sorte, det er jo sådan noget med, at jeg kører forbi et hus, så kan jeg sige til de andre, der sidder i bilen: Så du det der hus?

S: He-he-he

K: Så i den der lampe, der hang, og sådan noget, ikke, altså... så æhm... men man er også bundet tit, ikke? Altså, når man- når man vil det her, så er man også, jeg kan ikke bare køre ud og sige, årh, jeg har lige set en mega cool gul flise, den sætter vi lige op, vel?

S: Nej

K: Altså... der er vi bare ikke æh... altså der-der er vi i, vi tager os lige sammen, så bliver vi lige her, ikke?

S: Jo

K: Men jeg synes også, jeg synes jeg synes jo også langt henad, jeg synes jo også, at det er fedt, det er jo slet ikke det... men-men-men, det er, det giver også en udfordring

S: Ja

K: At stikkontakterne, som man selvfølgelig i dag gerne vil have i et badeværelse, skal tegnes ind, så de kommer til at stå i et køb

S: Ja

K: Så de er inde i skabet

S: Ja, æh

K: Så du ikke har en stikkontakt... Æhm... øhm og-og tit – det har jeg meget sjov ud af, at gemme de der ting, ikke?

S: Jo-jo

K: Har lavet ventilation, der kommer til at sidde derovre, og så har jeg drømmen om at finde sådan en gammel jernrist, udluftnings- altså, varme – de der varmeriste, der kører i gamle huse, ikke?

S: Yes

K: Som jeg kan sætte over den, ikke?

S: Ja

K: Det vil så blive min varmerist

S: Ja he-he-he

K: Og æh, så det er sådan, det er en sindssyg proces

S: He-he-he

K: Men det er, det æh – men jeg tror også, at man skal... der er også, altså Robert (Onkel, snedker) har også nogle gange sagt til mig om-om-om jeg ikke snart er træt af at bygge. Og så siger jeg, nej jeg er egentligt mest træt af, når jeg ikke bygger...

S: Ja

K: Jeg er træt af, når jeg ikke har tid til at være her

S: Ja

K: Altså nogle gange, så har der været et halvt år, hvor jeg slet ikke har været her

S: Ja

K: Det synes jeg er træls... øhmm, ja, men jeg men-men-men... ja Eller-eller den garvede gamle tømrer som Robert, ikke, der også, han har også lavet lysningerne heroppe...

S: Ja

K: Og de der fire lysninger (griner)... der er han bare, at jeg har aldrig lavet sådan nogle her – hvem laver sådan noget her, hvorfor det hvordan-hvordan laver man sådan noget her, ikke? Så en gammel garvet tømrer, der har taget imod en udfordring, har sagt, jeg skal bare lige have en trælysning, hvor svært kan det være?

S: Ja

K: Så det kan godt være, at man gjorde det, for at skjule noget, men i dag, ved man bare ikke, hvordan man gør...

S: Nej

K: Så det synes jeg også er meget sjovt (fodtrin) Her er det sådan lidt mere færdigt (soveværelse)

S: Men hvad bliver, hvad bliver det her så?

K: Det her, det er soveværelset

S: Okay

K: Meget lille, men det er jo så igen min spærfabrik, der ikke helt ville, som jeg ville

S: Ja...

K: I mine – mine spær, lå sådan her – længere ud

S: Okay

K: Dem jeg har på tegningen, så det her rum er... næsten en meter bredere på tegninger

S: Okay

S: Og hvorfor æh, hvad var det de, som-som, hvad er det, er det noget med vinklen, eller hvad?

K: Jah, det er jo sådan et eller andet med, hvor toppen er, og hvad vinklen er på taget herude og sådan noget, ikke?

S: Ja

K: Øhm... og så, til sidst, der var jeg, hvor jeg sagde, at, det er det i mener kan lade sig gøre, det er det vi bruger, nu kører vi

S: Ja

K: Så det er jo...

S: Så det har været sådan noget kommunikation frem og tilbage med e-mails-agtigt, og stå og kigge på det og.. ja

K: Ja...

S: Ja

K: Og jeg tog den ikke – det var der en tømrer, der hjalp mig med, en tømrer jeg kender rigtig godt, hjalp mig med at tage den, kan man sige

S: Ja, og er det så i forhold til at de ikke vil garantere for det, eller... hvordan?

K: ... Jamen jeg tror ikke, at de må lave noget i dag. Altså der – vi er blevet lidt USA

S: Ja

K: Altså man må jo ikke lave noget, men ikke kan garantere for

S: Nej

K: Så-så, på en eller anden måde, så skal man jo have skrevet papirerne sådan så, de kan garantere for, et eller andet, fordi man må jo ingenting...

S: Nej

K: Altså æh, man er jo låst, også som håndværker, altså når jeg... igen, her er jeg ikke låst, men alle andre steder er jeg jo også låst, øhm, hvis jeg mener at tømreren sat en væg op, der ikke er holdbar nok, så må jeg ikke sætte fliser på den, for så er det min skyld

S: Nej – ahh, ok

K: Så så vi, så det er jo, det, altså hele byggebranchen er blevet til jura

S: Ja

S: Jo

K: og jeg-jeg tror, at det er med, til at lave... at detaljer og sådan noget forsvinder, det, altså jeg vil sige, at det ikke k-kun er det, men-men, jeg tror at det er med til... at, der ikke er særlig mange ting, der kan lade sig gøre længere

S: Ja

K: Øhm, man må jo heller ikke murer et hus i dag i den mørtel, jeg har brugt, jeg har bare brugt gra-ganske almindeligt gammel kalkmørtel, ikke?

(55:00) S: Jo

K: I dag bruger vi systemmørtler, og det eneste, der -at ingeniøren kan regne på...

S: Men hvordan har du fået en ingeniør til at regne på det her?

K: Det har jeg heller ikke

S: Det har du ikke? Hvordan får man så byggetilladelse?

K: Det er fordi – at det ikke er et nyt hus...

S: Nåååå!

K: Det er et gammelt – så jeg har bare søgt om at bygge... en ny tagetage, fordi det skal man, når man sætter en helt anden tagetage på,

S: Ja

K: Og så har jeg søgt om at bygge den der karnap og den der karnap og den der karnap

S: Ahh, okay...

K: Så du har egentligt bare lavet en ombygning

K: Ahm..

S: (hvisker) smart

K: (griner)... og der for skal jeg heller ikke have regnet energiberegninger ud

S: Ahh, okay, nej fordi, du har ikke, der er ikke mekanisk ventilation i det her vel?

K: Nej

S: Nej

K: Det ville jeg gerne have haft...

S: Ja

K: Men så skulle jeg have haft (motor går i gang og larmer meget) (motor stopper) Fordi... at få de rør om, det kunne jeg simpelthen ikke tegne mig ud af

S: Nej

K: Jeg har æh... jeg har prøvet, der er jo forholdsvis god plads her

S: Ja

K: ... på grund af karnappen, der sidder her midt i

S: Jo-jo

K: Så der er faktisk plads til arrangementet herovre

S: Ja

K: og jeg havde også fundet ud af hvordan ind- og udførelsesrør kunne komme ud... i-gen i nogle.. pynterosetter, der kom ud af af spidserne, så det ville se fint ud

S: Ja

K: Men der fra, og så få det rundt

S: Ja

K: Det kunne jeg simpelthen ikke, det kunne jeg ikke æhm... og der, og igen, der, så er der igen mange håndværkere, der er vant til, i dag, altså jeg renoverede et hus for... ja det er jo så 20 år siden, ikke? Der, der kunne man sige til tømreren: Hvor stor en pind, skal jeg bruge her?

S: Ja

K: Og så vidste han det

S: Yes

K: I dag, der gør de sådan her (holder begge hænder i vejret) ... altså de, og-og, man kan sige, her, er der jo ikke nogen, der ville have - der er ikke så mange, der ville – men de ved det simpelthen ikke, de tager ikke stilling til det, når de render rundt, altså

S: Nej

K: Hvad kan lade sig gøre, og hvad kan ikke lade sig gøre, det er der ikke nogen håndværkere, der selv tager stilling til ude på en byggeplads i dag

S: Fordi, de er vant til at få instrukser og...?

K: Det må de ikke

S: Ok

K:... Du må ikke selv tage stilling til noget som helst – det skal komme fra ingeniørerne

S: Ja...

K: Øhm, så-så de, så-så de nye håndværkere, der eksisterer i dag, kontra for 20 år siden... de kan ikke tage stilling, for det er simpelthen ikke en del, af deres uddannelse længere

S: Nej

K: At tage stilling til noget som helst...

S: Nej de er blevet sådan lidt reduceret til sådan den udførende part

K: Ja

S: Det er det

K: Så den gamle tømrermester, eller den gamle murermester eller den gamle smed, der vidste... noget om det de

S: Ja

K: Der er vi slet ikke længere

S: Det er lidt skræmmende

S: Ja

K: Den gamle, den gamle håndværkeruddannelse, den er faktisk væk...

S: Ja...

K: Så-så der jeg må jo... min gamle drøm om at-at æh, at – jeg havde et firma på et tidspunkt, der hed Patricia Byg, fordi jeg troede at jeg skulle bygge Patricia Byg – villaer

S: Ja

K: Til en-en, fornuftig pris, og det var egentligt det, jeg også prøvede på at bevise med det her, at det er noget man kunne, ikke?

S: Ja

K: Æh, den-den må jeg jo sige, den er væk, for det-det kan ikke lade sig gøre

S: Nej...

K: Æhm... de havde ret, alle dem, der sagde, at det ikke kunne lade sig gøre så... Jeg har gjort det, men, men det kan jeg kun gøre, fordi jeg, ikke, altså fordi jeg bygger selv

S: Ja – og fordi, der sådan bliver tænkt kreativt i forhold til at undgå ligesom at, at ryge ind i æh, systemer- bygning

K: Ja

S: Ja

K: Øhm..... så-så øh, men for eksempel, de der udsugninger, jeg så har lavet, har jeg jo lavet i flere rum, som du så

S: Men behøver du det? Altså, ventilation – er det ikke sådan rimelig, fordi, der er jo ikke, du har jo ikke beton – vel? Det er et træskelet med isolering, og så har du murværk, ikke?

K: Jo

S: Men behøver du så, i virkeligheden, er det så tæt huset?

K: Det er jo fyldt op med dampspærre

S: Nåh, ja, det skal man også jo

S: Ja

K: Du skal jo have et 100% tæt hus i dag

S: Ja

K: Men de der ventilationer jeg har.. det er jo så faktisk, det er jo ikke sådan et mekanisk, der der kører af – altså, jeg kan ikke engang huske hvad det hedder, ventilationsanlæg

S: Ja

K: Men-men-men, de der udluftninger, der sidder... de har, det er faktisk en lille udgave af- af sådan

K: Altså, det er sådan nogle, der selv mærker på fugtigheden i rummet og så

S: Og så går de i gang?

K: Og så går de i gang, og, de mærker også på om-om-om luftens æh, kvalitet, og, så det er ikke kun fugtighed, de reagerer på, så de er, de er meget tekniske

S: Ja

K: Øhm, og dem har jeg siddende fire steder i huset, ikke?

S: Ja, og det er så i ydermuren, ikke også?

K: Jo

S: Og vådrummet så?

K: Ja

(1:00:00) K: Så-så, det var ligesom, det var kompromisset for at gøre det andet ikke?

S: Jo

K: ... Så æhm... men-men, det kan lade sig gøre, men man, men er nødt til at elske det selv, du kan ikke, professionelt, bygge sådan et hus her

S: Nej

K: Det er æhm... Det er jo – det er jo vanvittigt, altså... Jeg har også støbt, alle gulvene... så-så gulvene er jo støbt, på et-et træskelet på svalehaleplader

S: Ja

K: Som man jo, normalvis kun bruger i badeværelser i, til renovering

S: Ja

K: Jeg har så gjort det i hele huset

S: Hvorfor?

K: Øhh, for at få varmen til at fungere bedst

S: Ok

K: er et støbt gulv jo, at foretrække

S: ja for du har gulvvarme alle steder?

K: Gulvvarme alle steder... øh, fordi jeg har en luft til – luft til vand, varmeanlæg, stående ikke?

S: Ja

K: ... øhm, så-så-så jo, energi-niveauet... er jo også tænkt ind, som man gør i nye huse i dag, ikke?

S: Jo

K: Øhm... og-og det er øh, klogede jeg jo også rigtig meget i, øh faktisk, og det synes jeg var lidt interessant også fordi, så rammer man i mit fag at æhm... At det er faktisk kun i Danmark, at vi er så bange for at bruge svalehaleplader

S: Ok

K: I mange andre lande, der er det faktisk meget normalt, at man bruger det til hele huset...

S: Ok, og hvorfor er det, at vi er så bange for det i Danmark?

K: Øhm... men det er bare, det har bare ikke ledt – altså jeg har snakket jo med producenten, producenten siger, at det ligger ikke i vores natur at gøre det

S: Nåh

K: Vi er helt vildt pjattede med betonbyggerier, ikke? Så-så det bliver betondæk tit, når vi laver æh, etager

S: Okay

K: Vi bruger simpelthen beton-dæk, øhh... som jo, tænker jeg, fordyrer vores byggerier, det må det jo gære ikke?

S: Jo

K: Uden at have sådan helt styr på det. Jeg synes at det lyder voldsomt

S: Ja

K: Øhm... der er i hvert fald ikke nogen tvivl om, at her giver det en bedre lyd... øhm, og det var også noget af det, som jeg var ude efter, ikke? Specielt ned til kælderen, ikke?

S: Jo

K: Hvordan reducerer jeg lyder, så det har jeg også kloget, faktisk ret meget, i

S: Ja

K: Og der har jeg lært en hel masse

S: Ja

K: Æh, for det er jo sådan noget med, at der er jo to forskellige slags isolering, i dækket

S: Ja

K: Og så oveni alle træspærerne, der ligger to forskellige materialer også, inden at de her svalehaleplader kommer på, og hvor der så bliver støbt

S: Ja

K: Så vi er jo ude i fem forskellige materialer op igennem

S: Ja

K: Som skulle være den bedste måde at slå lyd ihjel på

S: Okay

K: Øhm, fordi man kan sige, at med mine gipslofter der slår jeg ikke ret meget lyd ihjel

S: Nej, det er jo det, fordi det ikke absorberer noget

K: Ja, de absorberer absolut ingenting

S: Nej, de reflekterer nærmere

K: Ja, men jeg kunne ikke rigtig lave andet loft

~ ~ ~

K: I det hus her, så... øhm... så det var det var faktisk spændende, det der med hvordan man lydreducerer ned igennem, ikke?

S: Ja

K: Fordi, det her det er jo faktisk et etagebyggeri jo, altså, på den måde... at æhm, at der er de der to lejligheder i kælderens, ikke?

S: Jo-jo

K: Så æhm... ja

S: Men hvornår tænker du så, at du er færdig? Det tænker jeg næsten er sådan et fy-spørgsmål, faktisk – efter hvad du har sagt

(begge griner)

K: Det er ikke et fy-spørgsmål – jamen æhm, så igen som-som det har det f.. eller hvad skal jeg sige – det har jo hele tiden været arbejde, der har – der har spændt ben

S: Ja

K: Øh og så æh, ja – så arvede jeg et hus efter min far for cirka et år siden nu, faktisk, som lige skulle sættes i stand...

S: Ja

K: som lige stoppede hele processen herude, i år faktisk, ikke?

S: Ja

K: Øhmm

S: Ja fordi, det har i solgt – det var for at sælge det, ikke også?

K: Jo-jo-jo, men det var bare også... sådan et hus fra 73, der var ingenting gjort

S: Ja

K: – udover at samle ting sammen... Det var æh, det var voldsomt... øhm... så-så-så-så-så kommer – det har hele tiden kommet an på det og så æh, arbejde ikke?

S: Jo

K: Og så, apropos det der projekt i Horsens, det æh, slutter i januar, så tænker jeg egentligt bare at trække stikket og tage hjem

S: Ja

K: Så det er, jeg tror – jeg tror faktisk selv, at jeg er ret tæt på, ikke?

S: Ja

K: Æh, i forhold til, at det første halve år at vi byggede, der byggede vi skallen, på to huse

S: Ja

K: Og det der ovre er tæt på færdigt, ikke?

S: Jo

S: ja

K: Det første halve år

S: Ja

K: Øh, så synes jeg jo egentligt, at det er meget langt

S: Ja

K: Men – men der er, som du selv siger, detaljearbejde og det kræver meget spartel og slibearbejde

S: Ja

(griner)

K: Men æhm, men lige pludselig

S: Ja

(01:05:00) K: Altså så æhm... så er man, jeg er faktisk ved at være rundt med alle de der lister

S: Ja

K: Så nu er vi sådan ude i at spartle og slibe, ikke?

S: Jo-jo-jo

S: Men tager også længere tid, end man lige tror

K: Det tager sindssygt lang tid

S: (griner)

K: (hoster) Det tager sindssygt lang tid, altså, æh, også fordi man lige skal opfinde, hele tiden, ikke, hvordan kan man lave, med den der pind, det brugte jeg ligeså lang tid på, at trække den der pind op ad trappen ikke?

S: Jo

K: Deeet vil jeg godt indrømme, der æh, øhm...men det er jo egentligt, det er vildt nemt, altså nogle gange, så ønsker man næsten at man skal lave det to gange, for da jeg så først havde tænkt, man gør det bare sådan her

S: Ja

K: Så tog det jo ikke ret lang tid

S: Nej...he-he-he

K: Nej, så æhm...

S: Så måske bygge et hus mere (griner)

K: Jeg tror bare, at man skal nyde det, altså, for jeg har jo også haft det lidt svært, fordi jeg kan faktisk godt lide at at være ude og-lave have, så-så ind imellem har jeg også sådan... givet mig selv lov til at gå ud og lave have

S: Ja

K: øhm... så æhm, så jeg tror, jeg tror at altså engang til sommer...

S: Ja...

S: (griner)

K: Det kommer an på, hvad jeg så finder på

S: Om der kommer nye, æh, indsigter (griner)

K: Men-men-men faktisk, så synes jeg jo også at-at-at, altså jeg har jo også en port i tankerne, tegne, på tegnebrættet, ikke?

S: Ja

K: Øhm, der skal selvfølgelig være en jernport med, når man kommer ind, det er jo klart

S: Ja

K: Fordi, så, det skal der jo være til sådan et hus her

S: Ja

K: Så det er også sådan noget, der har været på tegnebrættet til at starte med

S: Jo

K: Og, en af grundene til, at vejen så ikke lige kan blive færdig, det er fordi, at, de der søjler, der skal mures derned, de er nødt til at være muret først, før

S: Ahhh, ja, selvfølgelig

K: Øhm...

S: Så der skal være sådan to murpiller – der står

K: Der skal stå sådan to mursøjler, og så en port – men-men-men, i dag, igen, så er de jo bredere og smallere og-og eller lavere og bredere, ikke?

S: Ja

K: End man gjorde, så, det dur jo ikke

S: Nej

K: Så det er sådan et kompromis, på at, få den smal nok til, at det passer, ikke?

S: Ja

K: Men så der stadigvæk kan køre en bil, som der jo skal køre i dag

S: Ja-ja

K: Så-så det er sådan lidt den jeg lige arbejder på lige nu

S: Jeg tænkte på Karina, skal vi æhmmm - er der andet du gerne vil fortælle, tænker jeg?

K: Nej, det tror jeg ikke, med mindre, der er noget, du gerne vil vide (griner)

S: Det tror jeg egentligt ikke (taler om at gå over i festsalen og hurtigt tale den del af byggeriet igennem)

(01:07:48) K: Der æh, der var tanken jo, at æhm til-til-til enhver øhm, gammelt hus ude på landet, der-der er der jo en stald

S: Ja

K: Og den var der ligesom ikke her, så tanken her er jo, at det er en stald vi har bygget om

S: Ja

K: Øhm... så æh... så-så-så der har jeg ligesom genbrugt æh de gamle spær, inde fra huset

S: Ja

K: Og-og-og prøvet at bygget lidt æhm, sådan op med dem... øhm... jeg har igen puttet mursten på gulvet

S: Ja

K: Og-og rå brædder – rå brædder som loft... for at æhm, og så en gammel stald- (utydeligt ord)

S: Ja

K: Øhm, og det og det, tanken er, at man skal have en eller anden ide om, at-at det har været en gammel stald jeg har bygget om

S: Ja

K: – til fest sal

S: Ja

K: Alle, der har en gammel stald, de laver en festsal og folk, de kigger på mig og siger, det gør du ikke, men alle der har en gammel stald, de bygger den om til gildesal

S: Ja

K: Det her, det er da nemmere... øhm... Så-så det var sådan, det var egentligt hovedtanken her

S: Ja

K: Og så øhm, og så, var tanken her også, at... at øh, at-at her kunne man få lov til at lege med nogle andre ting

S: Ja

K: Fordi herovre er vi ikke ude i detalje på-på samme måde i hvert fald, her er vi ikke æhm, så-så her, det er også de gamle døre inde fra huset – tanken her var meget at... hvor billigt kan man lave, æhm... 150 kvadratmeter, ikke?

S: Ja

K: ... Så-så det er, alle vinduer og døre herovre er genbrugs-

S: Ok

K: Et eller andet sted fra

S: Yes

K: Altså det her er også noget jeg har fundet på Den Blå Avis (staldvindue) og sådan noget ikke

S: Ja

K: Øhm... trappen, er fra Den Blå Avis... øhm... øhm... køkkenet er jo også bare sat op af en æh... af de gamle spær og så et par bordplader og så hvad der ellers lå

S: Ja

(01:10:00) K: Og end også i det der hus ikke?

S: Jo

K: og sååå, ja, nogle gamle skabe, der lige kunne passe ind

S: Jo

K: Altsåå hele tanken herovre har egentligt bare været at... at få noget til at ligne en hel masse – uden at gøre noget

S: Ja

(fodtrin op ad trappen til gildesalen)

S: Så det vil sige, det her dæk, det er sådan noget, som i har tilføjet

K: Ja

S: Eller det er nyt – det hele er nyt, ikke også?

K: Det hele er nyt

S: I genbrugte faktisk kun den støttemur, der?

K: Der, det ene hjørne, der

S: Yes

K: Resten, altså... af støttemurerne er jo... og væggene er jo også nye, ikke?

S: Jo

K: Ja og det nedenunder, altså jo, igen, der lå jo jord – her, før stue – kunne du faktisk stå herude, herude, her kunne du bare stå før (foran terrassen, for at forklare hvor meget jord de har flyttet)

S: Nå okay, så i har alligevel gravet ret meget

K: Ja-ja, altså den her bakke, altså kommer deroppefra hvor der jo så igen står en støttemur derude for at holde den

S: Ja

K: Det gik jo bare ned sådan her, og så ned til de to støttemurer

S: nååå, på den måde, yes

K: Så de var jo vitterlige støttemure på den måde, at du kunne stå her, den her udsigt så vi, inden at vi gav os til at grave

S: Ok

K: (griner) og så gravede vi

S: Ja, he-he

K: Så her, ja altså der-der (kan ikke høre ordene) den der carport der

S: Ja

K: Over her, og så var der sådan et eller andet brændeskur som så lige her, stod der faktisk et brændeskur, da vi startede

S: Ja... Nej hvor er det sjovt, for jeg tror at jeg troede at du havde sat det her på siden sidst, jeg var har jeg tror ikke, eller også havde i lige fået det på i sommers

K: Altså...

K: Det var af på et tidspunkt, for at få de der, der var hul i tagrenden, så pillede jeg hele terrassen af og lod tagrenden hænge

S: Ja – jeg synes nemlig at jeg kan huske det der, med at du startede med at der ville komme en terrasse, æhm, da jeg var her sidst.

K: Altså det var også lidt i starten, det var at lave en carport

S: Ja

K: Der var en tagterrasse, det var æh, jeg har også boet i København, så jeg har sådan en eller anden forkærlighed for tagterrasser (griner)

S: Så man kommer op

K: Ja-ja, og jeg har også, altså det er også derfor der er en ovenpå derinde og sådan

S: Ja

K: Men jo, jeg har en eller anden total forkærlighed for tagterrasser.

S: Ja – he-he-he

K: Ja, men vi bruger den faktisk rigtig meget, der er stort ser ikke en dag, hvor, der ikke bliver holdt noget herovre og det

S: Ja

K: – altså, folk har en ide om, at det er der man er

S: Fuldstændig, det kan jeg virkelig også godt forstå

K: Og det er også virkelig fedt, og, jeg synes jo at det er det på alle årstider, men om sommeren, der er der mange som siger: Men i ville vel også have mere udsigt, hvis i fældede træer – ja... men vi ville ikke bo oppe i en skov så

S: Nej

K: Man har bare sådan følelsen af, når man sidder heroppe nogle gange, så har man sådan følelsen af, du ved, som barn med et træhus oppe i træerne, det er sådan lidt den forstørrede udgave

S: Ja – ja fordi det er jeres også det her, ikke?

K: Jo

S: Ja

K: Og det er rigtig grønt, så, så man sidder sådan oppe i sin lille hule

S: Det er også ret fint, synes jeg, at huset er pakket in, altså sådan, at det ikke bare er den der, der bare er barberet ned, og så er der bare sådan noget græsplæne

K: Ja

S: Det er lidt kedeligt, ikke eller sådan

K: Jo-jo

S: Jeg tror ikke at jeg har så meget mere at spørge om Karina, det var bare sådan, jeg synes at det var sådan en (01:13:19)

Interview Lucas og Saras Hus

20211116

(00:00)

S: Ja, så kører vi

L: Ja, men da vi bygger huset, så er det jo ud fra en eller anden form for – hov, der kommer Sarah

SA: Hej

L: Det er Sarah – Det er Stine

S: Pænt goddag [griner]

L: Skal du op på æh

SA: Ja

L: Skolen nu?

SA: Og så kører vi 14:20, ja

L: Okay, skal jeg starte igen?

S: Ja, bare æh...

L: Jamen det æh, vi, de vi startede, der var vi jo Sarah og mig, hvad var vi 24 år gamle og, Karoline var vidst også på vores alder, og æh, vi skulle starte med at bygge det her hus, æhm... og æhm, jeg har arbejdet som håndværker, og Sarah har også sat lidt lejligheder i stand, vi havde en vis erfaring, men vi havde aldrig bygget et helt hus før. Så der var mange processere, som vi ikke kendte. Men da vi skulle tegne det så, så er det jo altid ud fra en eller anden form for æh... værdisæt. Altså uanset hvem man er. Man bygger det jo på et eller andet. På en eller anden holdning.

S: Ja

L: Og der gik vi jo rigtig meget op i at det skulle være naturmaterialer. Som jo stammer i en eller anden, ide om at æh, at vi må lave om, på den måde vi bygger vores boliger på, for at spare mere på ressourcerne, både i materialerne, men også i driften. Æh, og så havde vi også en-en stor motivation til at bygge vores eget hus, selv, altså. Jeg havde sådan et meget stærkt drive om at æh.... Jeg synes bare, at der var et eller andet ur-æh- menneskeligt. Det der med at man bygger sit eget hus

S: Ja

L: Og det er ikke fordi, at jeg mener, at alle skal det. Men jeg havde et stærkt drive for det. At den udfordring, ville jeg ligesom gerne kaste mig ud i det. Så det var også et værdisæt og et ønske i, det der med at bygge selv.

S: Ja

L: Æh, så det har, det har vi sat en ære i. Og vi har heller ikke haft nogle penge, vel? Vi har jo æh haft SU og, haft den opsparing vi nu havde med. Så vi har heller ikke haft råd til at... at bruge håndværkere. Men det har også været. Vi har også gjort en dyd ud af det der

S: Ja

L: Så det har været en virkelig høj grad af selvbyggeri, en virkelig høj grad af naturmaterialer. Og ellers sådan en nærmest dogmatisk æh, måde at undgå at bruge nye materialer.

S: Ja

L: Eller materialer, som æh kræver meget energi, så for eksempel har vi meget meget lidt beton. Æh, og alle døre og vinduer er genbrug

S: Okay

L: Og så videre. Æh, og så, samtidig, så, æh havde jeg i hvert fald sådan en eller anden ambition om, at jeg-jeg kunne godt forstå mange af de her idealer. Som-som andre også har, når de bygger af de her naturmaterialer. Men-men jeg ville ikke sådan helt koble mig på æh, den æstetik, som jeg synes var ret ens, æh, rundt omkring.

S: Ja

L: Så jeg tænkte, at bare fordi, at man laver en halmvæg, som man pudser, så burde man godt kunne lave den lige

S: Ja

L: Ligesom vi snakkede om den dag, ikke også?

S: Ja

L: Æh, så jeg havde sådan en eller anden ambition om-om man kunne, om man kunne måske løfte den håndværksmæssige barre lidt eller om man kunne æh. Hva skal man sige. Bygge noget som står lidt mere æhm... ikke mainstream ud, men, som flere mennesker, måske kunne se sig selv i

S: Ja

L: Æh... Så bruge materialerne, bruger teknikkerne, æh-æh teknikkerne, men ikke nødvendigvis bruge æstetikken. Æh, og, der er jo et eller andet i materialerne og i teknikkerne, som peger på en eller anden form, kan man sige.

S: Ja

L: Så-så d-det er jo ikke fordi, at man kan slippe helt ud af det [hest vrinsker i baggrunden] og det ville jeg heller ikke. Men i hvert fald ikke dyrke det.

S: Nej

L: Æhm...

S: Hvorfor ikke, egentligt?

L: Jamen, altså, rigtig mange...

S: For man tænker jo også, du bygger jo også herude, altså, hvor, man kan ligesom godt se, at der er nogle træk, der sådan

L: Ja

S: Kører igen, ikke?

L: Ja

L: Jamen æh, rigtig meget, æh, hvis jeg skal være helt ærlig, og det skal du måske ikke skrive det her. Men rigtig mange, af de ting – altså, jeg bryder mig faktisk ikke om det.

S: Nej

L: Æh, jeg synes at det, det, æhm... ja det er – det er lidt grimt, altså... hvis jeg skal være helt-helt ærlig, så synes jeg, at der er mange ting altså... ikke er sådan stramme nok. Altså, hvis der er nogen, der. Nu snakker jeg ikke nødvendigvis om, om husene på Friland

S: Nej-nej

L: Men sådan i... i det her miljø. Altså, de ting, der var bygget tilbage i 2004. De-de var sådan meget bulede og skæve og... tin, der ikke rigtig fungerede.

S: Nej

[05:00] L: Og... og det – der synes jeg bare at man må kunne gøre det, lidt mere sådan – lidt mere stramt. Æh, og der lyder måske lidt-lidt højrøvet og arrogant men-men det var nu, min ærlige motivation til det. Æhm, og æh... ja... å-så der havde jeg en eller anden ambition om at, at bare fordi, at det er lavet af halm og ler... så kan man alligevel godt lave en lige væg.

S: Ja

L: Og det er ikke fordi, at jeg er helt fundamentalistisk imod, at der må være nogle bløde former. Men hvis de skal være bløde, så kan de stadigvæg stå skarpt

S: Ja

L: I sin bue, fremfor at det sådan... er, ser fuldstændig tilfældigt ud

S: Ja

L: Ja, så vi, vi havde mange, ligesom, ambitioner og havde jo også rigtig meget tid der, 24 år gamle. Æh, så det kastede vi os ud i. Og det har jo taget. Taget mange år... og æh at bygge. Men æh, selve råhusetm syens jeg, det-det lavede vi faktisk hurtigt. Vi startede i maj, og der var det her, det var en majsmark.

S: Ja

L: Så vi har faktisk startet med at-at grave ud for at få en eller anden form for plateau. Så vi har sænket niveauet der [peger] og hævet det der. Æh og plantet ting og lavet kompost og gravet ud og, så første maj, var der ingenting... og da jeg startede i skole i September, der havde vi, faktisk bygget hele den bærende konstruktion og lavet fundamentet, lavet taget og den første vinter der, der var. Altså der var huset pudset og vinduer og døre i og sådan noget. Og så var det jo så, æh, mest sådan weekend og sommerferieprojekt efter det.

S: Ja

L: Efter det, fordi, alle os, der boede i huset, vi studerede jo også fuld tid

S: Ja

L: Så, så det, det ville have gået hurtigere, hvis vi arbejdede fuldtid som håndværkere, men det gjorde vi kun den første sommer der.

S: Okay...

L: Æhm...

S: Havde i en tegning i gik ud fra?

L: Vi lavede en tegning

S: Ja

L: Vi var to par, vi var Sarah og mig, vi sad i Malmø på det tidspunkt. Og så var det Karoline, som boede, æh, jeg kan ikke huske det, ja, i udlandet et eller andet sted... så vi sad ligesom og tegnede hvert vores bud og sendte frem og tilbage til email, eller på email. Og den første ide, det var, at hun skulle bygge et hus til sig selv og vi skulle et lille hus til os to. Øh, og så var det mere sådan praktiske grunde, der gjorde- Hey, hvad med at bygge de der to huse sammen? Så kan vi æh lave en hurtigere byggeproces – og vi kan spare en ydervæg, som koster penge, og som, du ved

S: Ja

L: Så de der praktiske, energimæssige, æh, økonomiske grunde, der gjorde, at vi byggede et hus.”

S: Ja

L: Og ikke, hvad skal man sige, en dyb forståelse af de sociale forhold

S: Nej

L: Og-og så vi endte jo pludselig med at sådan, hov-hov, nu har vi faktisk lavet en form for bofællesskab her.

S; Ja

L: Og det er jo ikke fordi, at vi ikke vidste det, men, hvor meget at det fylder, tror jeg ikke lige, at vi havde, kunne se. Pludselig, så boede vi jo. Så havde vi en fælles æh gang, æh, fælle bad, fælles have og fælles bil havde vi også på det tidspunkt. Så vi var meget sammen

S: Ja

L: Og-og byggede sammen æh. Og det var nok... lidt for meget. Også fordi, i den samme periode, der endte hun faktisk med. Hun blev faktisk gift. Æh, altså faktisk før at vi havde købt grunden. Men efter at vi havde besluttet, at vi ville bygge sammen, hvor det kun var os tre, altså vi begyndte at bygge, der fik hun en partner, hun blev gift, så der kom ligesom en fjerde person med æh...

S: Yes

L: Som vi jo ikke kendte. Så det spiller selvfølgelig også en rolle i dynamikken, der... men æh, men ja, huset, det ligger som sagt stik syd, og igen, tagformen her, det var ligesom ikke, altså en arkitekt ide om, at det kunne være fint med en-en ulige taghældning, det var mere sådan, hvad er den optimale taghældning i forhold til æh, sol, hvis man skal have solfangere?

S: Ja

L: Men det var 55 grader stik syd. Okay, jamen, så laver vi det. Æh, så-så det er derfor, at taget ser sådan her ud, og så er der så solfangere der, og så er der så plads til solceller, som vi så ikke har haft råd til endnu, på hver side. Æh, og så var tanken, at der var en vestside og en østside, nærmest sådan spejlvendte lejligheder. Og øhm, og det, vestsiden, det er der, og det er østsiden, og vi boede på vestsiden. Så... så vi fik jo aftenol og de fik morgensol. Men for at gøre, at vi kunne få morgensol og de kunne få lidt aftenol, så lavede vi det her indhak, den her bue, som gjorde at vi havde en terrassedør i hver side, sm gjorde, at man fik lidt mere... æh lys ind om morgenen eller aftenen, og så fik vi så også den her overdækkede udeplads

[10:00] Æhm, som har været virkelig god, synes jeg og hvor vi bruger meget tids. Æh, og ellers så er det jo, jah... et halmhus, ikke med de der Ecococon, men med rene halmballer fra marken... æhm, som også bærer, faktisk, det meste

S: Okay

L: Så er det fire stolper på sydsiden, fire stolper på nordsiden og fire stolper i midten, så de bærer ligesom en rem hver

S: Ja

L: Som spærreerne hviler af på. Men-men ellers, æh, så bærer... så bærer halmen rigtig meget.

S: Men det vil sige, selve taget, taktisk, er båret af de her? Søjler, æh? Som gør – er det rigtig forstået?

L: æh, ja,

S: Og så-så huset faktisk, at det egentligt tager noget af vægten fra?

L: Ja, det er en hybrid, faktisk, for først, så byggede vi hele, vi byggede alle spærreerne selv

S: Ja

L: Samlede det selv til en tagkonstruktion, men den lå nede på jorden, altså, hele taget

S: Ja

L: Og så rejste vi halmvæggene, og så løftede vi hele taget op med en kran...

S: Okay

L: Og satte det ned på halmballerne

S: Okay

L: Uden nogen stolper

S: Okay

L: Og så fik det lov til at stå og presse i-i ret i over et år, tror jeg, sådan et det var det var kun halmen, der bare hele det tag.

S: Yes

L: Og så pudsede vi, også uden at stolperne – for s var det først året efter, da vi skulle have jord på taget og brædder på taget her og isolering i taget, så kom der stolper på.

S: Okay

L: Så-så begge dele bærer, sådan.

S: Ja

L: ... jah, skal vi lige gå en tur...

S: Ja

S: Jamen jeg er bare lidt nysgerrig, hvordan kan det så være at i tilføjede stolperne, altså, har det hele tiden været planen

L: Ja, det har hele tiden været planen,

S: Okay

L: Og vi havde en ingeniør på også, der-der simpelthen sad og beregnede

S: Ja

L: Og det her, det er jo en lerpuds

S: Ja

L: som der er kalk udenfor. Og-og her er det fint nok mod syd, så har jo den her beskyttelses-meter her i udhænget. Og æh, og på-på nordsiden, der har vi også to meter udhæng, eller sådan noget.

S: Ja

L: Men i gavlene, så var det simpelthen ikke nok til at beskytte det, og jeg tror at hvis man havde udført det feder, end hvad vi kunne måske... æhm, så var det gået. Men-men æh, jeg blev træt, af at gå og reparere den der væg

S: Ja

L: Men, men hende der boede, den anden part der... hun-hun æh, altså, så længe at hun boede her, så ville hun rigtig gerne have at det, at det ligesom skulle lykkes med den del også.

S: Ja

L: Men ligeså snart at hun var flyttet, så var det også – nej, nu gider jeg ikke

S: [griner]

L: Nu gider jeg ikke det der [griner] og så kom der så de der bræddebeklædninger på begge gavlene

S: Ja

L: Æhm... [går forbi en skate-rampe, som Lukas har bygget] og det er coronaprojektet

S: Ja he-he

L: det her, det er den træfiberisolering, som er inde i... inde det lille træhus der – kender du det?

S: Ja, jeg har hørt rigtig meget om det faktisk

L: Ja – ja, og så den her lille – eller ikke lille, store... æh, terrasse her – det er vi jo altså – det er noget af det, jeg synes virkelig fungerer, faktisk. Der er mange ting, der ikke fungerer, men... men det her, det synes jeg

er virkelig godt, at man har den her forplads, hvorman kan have mad, og man kan have øl og vin og man kan have sko og man kan have vasketøj og cykler

S: Ja-ja

L: Og det beskytter jo virkelig også, taget

L: Men her kan man lige ane, hvis vi går herom. Og det er jo – folk siger, at det er megadyrt, at lave grønne tage

S: Ja

L:... men, altså, det behøver det ikke at være. Det her, har vi jo lavet, selv, og jeg synes at der var noget enormt fascinerende i at tænke, at nu kommer vi, som mennesker, ud i-i en nature – det var godt nok en fuldstændig udpint mark... men, hvad med at tænke, at i stedet for at vi optager al den her plads

S: Ja

L: At vi så faktisk gær alt hvad vi kan for at bidrage til det dyreliv, der nu måtte være der, i stedet for at have et kæmpestort tag, hvor der ikke skal vokse noget. Hvad så, om vi tager noget af den jord og lægger op oven på. Og-og det var – det er jo jorden, der har ligget her ikke også?

S: Ja

L: Og så har vi fået sedumplanter fra andre, og de kan, jo formere sig forholdsvist hurtigt

S: Yes

L: Hvis man gå op og spreder dem hvert efterår. Æhm... ulempen er så, vil jeg sige, at det er... tungt, altså

S: Ja

L: Meget tungt... fordi det kan holde så meget vand, ikke også?

S: Jo

[15:00] L: Så har det selvfølgelig også en vis tykkelse på-på jorden der. Så det kræver jo virkelig en-en vis bærende konstruktion, og så synes jeg også sådan. Vi har jo lavet det selv uden at have 100% forstand på det. Så, noget af den der jord, den ender ligesom nede i tagrenden, ikke også?

S: Nååå, ja

L: Og så skal man stå der, så det-det skal man tømme

S: Årh ja, så det er ikke, ikke et system i har ligesom

L: Nej vi ahr lavet...”S: Så der er lagt en hvad? En eller anden form for sådan membran?

L: Ja, der er lavet en membran – så-så først er der krydsfiner

S: Yes

L: Så-så først er det ventileret... fra isoleringen, ikke også?

S: Ja

L: Og så kommer der krydsfiner og så ligger der så en membran over hele taget, og så ligger der så jord på. Æh, og så den gang vi lavede det, så brugte jeg sådan nogle æh, kaffesække, nej, kartoffelsække, som der er jutevævet, som er komposterbar, og dem lagde vi som sådan nogle rammer, vi bandt op ad, med snore

S: Ja

L: Med snore op til kippen, sådan at al jorden ikke ville skride

S: Ja

L: Så det er ikke fordi, at vi ikke har tænkt på det, men alligevel... så, synes jeg, det regner ligesom, så, der kommer lidt jord med ned hver gang, så det bliver tyndere oppe i toppen, så kommer – så ligeså stille kommer det ned i tagrenden [griner]

S: [griner]

L: Og så skal man stå der og-og grave. Men sådan er det hele vejen igennem, ikke også? Det er eksperimenter, på eksperimenter, på eksperimenter. Hvordan kan man... bruge naturmaterialer, selv.

S: Ja

L: Ikke også? Hvordan kan man, uden at købe et eller andet monsterdyrt system

S: Yes

L: Æh, ja, så det er ikke fejlfrit, men måske behøver det ikke at være, perfekt

S: Nej nej

L: Så, så sådan. Det-det går igen og jeg vil sige. Grundlæggende. Er vi interesserede i byggeri

S: Ja

L: Så vi kan sådan, for det meste godt lide at gå og bygge ting. Æh, så det er også derfor at, æh, at vi synes, at det giver mening. Og sådan tror jeg, at det er for mange. Ikke for alle men for mange har jo en eller anden interesse i byggeri og materialer og håndværk

S: Ja

L: Ellers så-så ellers så ville det være [fniser]

S: [griner]

S: Men det grønne tag – giver det også æhm... for jeg tænker, hvor meget jord, ligger der, deroppe? En 15-20 cm eller

L: Det er jo imellem 3 og 10 på det tykkeste sted

S: Nå, okay. Så det er ikke noget, der sådan bidrager til ekstra isolering eller på den måde sådan?

L: Altså, jeg ved ikke, hvor meget det betyder, fordi, i selve taget, der har vi 60 cm isolering

S: Ja

L: Så..., selv om solen vil bare på det der æh... sss, altså, det holder jo virkelig meget af varmen væk, men selv, hvis det ikke var der, så tror jeg, at vi ville klare os med-med den der isolering. Så jeg ved ikke hvor meget effekt, den her.

S: Ja, så det er primært den her, altså sådan. Det lyder som om, at det er meget sådan en æhm... æh, jeg ved ikke om man kan kalde det filosofisk, men der har været sådan en både en æstetik, men der var også en form for sådan æhm... en sådan symbolsk æh...

L: Nej, ikke symbolsk,

S: Nej

L: Nej, det vil jeg ikke sige, jeg synes, at det er en værdibåret valg, altså.

S: Ja

L: Altså hvordan kan man bruge materiale, som gør noget godt i stedet for at gøre noget skidt, kan man sige

S: Ja

L: Så det er ikke fordi, at det skal se ud på en bestemt måde

S: Nej

L: Men det er heller ikke at det har – altså, fordi det isolerer

S: Nej

L: Fordi det vil jeg ikke sige, at det gør, æhm... og så var det også billigt. Altså, billigt end å mange andre – også på den her side, jamen der, man kan ikke lave et jordtag, der er så stejlt, så der har vi forsøgt os med at lave et trætag

S: Ja

L: Hvor på det tidspunkt, af hvad jeg ved, der var ikke nogle trætage i Danmark, men jeg havde set det i Sverige, så jeg tænkte, hvad med at lave et forsøg med det? Så det er noget lokalt, dansk douglas æh, som vi har lagt. Det tog en dag og æh lægge taget. Og jeg har, altså, du kan se, jeg har ikke engang vaske alger, altså, jeg har ikke gjort noget som helst med det

S: Nej

L: Siden at vi lagde det i 2008, tror jeg. Æhm, så dengang at vi skulle lave tilbygningen [til den lokale skole] Så foreslog jeg arkitekterne fra Henning Larsen at lave et trætag, og de sagde, ah, kan man det. Og jeg sagde, i kan komme hjem og kigge

S: Ja

L: Og så vidste jeg dem ligesom alle de her fejl, som jeg har lavet, med det her tag

S: Ja

L: Tag, og æh, alligevel, hvor lang tid at det har holdt, uden at jeg har lavet noget som helst æhm...

S: Men i forhold til også, når du nu har besluttet at lave et trætag.

L: Ja

S: Æh, og du siger, at du har set det i Sverige

L: Ja

S: Gik der så også ligesom en research in i det, og sige, jamen, hvad er det – hvad er der ligesom en eller anden form for, du ved

L: Ja

S: Ting man lige skal holde øje med i forhold til, du ved...

L: Ikke nok, vil jeg sige, altså hvad jeg kan huske, æh, at jeg gjorde. Det undrer mig egentligt også at æh, at jeg ikke har gjort det. Fordi, jeg har det nemlig sådan været-været lidt nørdet omkring de her de her ting og, nemlig, læst om hvad andre har gjort og, bestilt bøger på Amazon fra USA om en eller anden, der har gjort et eller andet. Men æh, nej, det. Men vi-vi, og der var jo ikke rigtig nogen vi kunne lære teknikken fra

S: Nej

[20:00] L: Så vi, jah vi lyttede til forskellige og jah... og æh, endte med at lave det forkert. Og man kan altså, det dur jo,

S: Ja

L: Men-men det dur jo ikke optimalt, fordi.... Æh, deeet, der er stadigvæk mange forskellige holdninger til det, kan jeg forstå, men-men, sådan som jeg tænker, at det burde være lagt. Så burde vi have lagt de nederste sådan at når at de begynder at slå sig. Altså træet, det vil altid begynde at bue til den ene eller den anden side afhængigt af hvordan åreringene, de løber

S: Ja

L: Så de nederste, de vil nok skulle ligge, så de blev skålformede og de øverste skulle nok være blevet lagt, så de blev skålformet den anden vej, ikke også?

S: Ja

L: Æh, men så snakkede jeg med Niels Nyborg, min lærer [på arkitektskolen] om det, og han var sådan, nej... han, så han mener måske, at vi har lagt det rigtigt, faktisk [griner]

S: [griner]

L: Fordi at-at når der er luft, når det ligger sådan der, så ligger det så tight, at der vil de ikke blive ventileret 100%, så der vil de kunne forgå. Ligesom du kan se ind i splinten her – så han vil mene. Og vi har jo lagt dem sådan, så at de alle sammen ligger sådan her [konveks]

S: Yes

L: ... æhm... så, jeg ved egentligt ikke hvor meget, at det betyder. Nogle sværger til den ene teknik og nogle sværger til den anden.

S: Ja, men hvad så i forhold til sådan, hvis man skal – kan man udskifte sådan bræt for bræt ligesom at du gør ved et tegltag

L: Ja, ja, det kan man sagtens

S: Nå det kan man sagtens, okay

L: Og- og altså, nu har de ligget der siden 2007, og som sagt, det tog en dag og-og lægge, altså man vil jo sagtens kunne sige, det var det

S: Ja

L: Altså hvis det skulle skiftes, så kunne. Så et nyt – så tog det måske et par timer, at tage det der af. Og så tog det måske en dag eller to at lægge et nyt, og det koster jo ikke, det koster jo ikke alverden. Og de der brædder, de kunne så komposteres eller brændes... altså. Æhm... Og-og det her, på det her projekt, der har jeg ligesom, der har været nogle andre, værdier bag det. Og en af de ting, som-som var meget vigtigt, den var tid

S: Ja

L: Og den har, den her gang, at vi byggede den her hus, der havde vi mere tid, og så var det sådan, den her gang: Vi har ikke noget tid [hentyder til han projekt med at bygge et lille udhus til Sarah]

S: Nej

L: Æh, så i juni besluttede vi os for at bygge, øh, og så gik der nogle uger med at tegne... og så skulle vi ligesom bestille materialerne for at blive færdig på et tidspunkt, æhm, så der vurderede jeg, jamen et bliktag, det kan jeg lægge hurtigt

S: Ja

L: Og det har en lang holdbarhed, og det synes jeg egentligt også er meget fint at kigge på. Men det kunne måske også være et trætag

S: Ja

L: Det ville jeg egentligt ikke have haft noget imod, men jeg synes også, at der er noget fint ved, at det hele ikke bliver træ. Jeg synes faktisk, at tilbygningen på skolen, den er blevet sådan lidt en træklods

S: Ja

L: Men skal vi lige kigge lidt?

S: Ja

L: Og så æh [utydelig tale]...det er, det er et lille træhus

S: Ja

L: Og det er isoleret med træfiber

S: Ja, og man bruger det simpelthen ligesom, fuldstændig ligesom mineraluld, det er det det samme princip?

L: Ja

S: Og så er det selvfølgelig bare uden dampspærre og sådan noget

L: Æh, ja, lige præcis, det er uden dampspærre. Man kan bruge en dampbremse... æhm, i forhold til vind

S: Ja

L: Æhm, men det kan jo tage enormt meget fugt uden at det bliver et problem. Fordi, naturfibre vil jo dele – vil jo fordele fugten ud i bygningen

S: Ja

L: Og du kan jo se undertaget

S: Yes

L: Den der træfiberplade, og der ligger så en klemliste og så nogle taglægter, fordi, der er ståltaget deroppe. Og så er der så. Så er der genbrugsaviser i gulvet

S: Ja

L: Og så nogle I-bjælker, og som jeg selv har lavet, fordi... det har jo den fordel, at det kan bære. Fordi, du kan jo se... at den i-bjælke her, ikke?

S: Ja

L: Den kan jo bære... og spænde ret godt, men de er sindssygt dyre, hvis man skal købe dem

S: Ja

L: Æhm, så det var ligesom, det første, som vi gjorde, det var ligesom at lave en lille I-bjælkefabrik

S: Ja he-he

L: Hvor vi lavede dem som spær og som, som gulvbjælker [tramper på gulvet]

S: Ja

L: Og det er fordi, at der er kun en rem ude i siderne... hvor der er de der fundamentsskruer.

S: Yes,

L: Æh, så tanken er, at hele huset, skal kunne flyttes

S: Ja

L: Hvis vi skal flytte på et tidspunkt

S: Ja

L: Og der var det meget praktisk at ligesom kun have to remme

S: Ja

L: Æh, så man kan løsne nogle skruer og så nogle beslag, og så kan man så løfte op

S: Ja, det er dem, det ligner sådan nogle større møtrikker nærmest, ikke også?

L: Ja-ja

S: Men er det så det, at du kalder papirsuldisolering, det her, ikke også?

L: Ja, lige præcis

S: Ja, okay

[25:00] L: Og det er fordi, at det er nemmere at få ud i alle hulrummene

S: Ja

L: I en I-bjælke. Træfiberen, den er jo rigtig god til, hvis der er to lige flader

S: Ja – for det her det blæser du jo ud, eller hvad?

L: Jah, det gør man som regel, mend et har vi faktisk ikke gjort, fordi, når du har et åbent rum sådan her

S: Ja

L: Og blæser, så sprøjter det ad helvede til

S: Yes

L: Så hvis man skal gøre det til en væg, så har man typisk lavet væggen først og så laver man hul, og så kommer man en slange i

S: Ja

L: Men her, skal man ligesom ikke have andet, end et gulv ovenpå

S: Nej

L: Så skulle man først lægge et eller andet papa eller sådan noget, og så blæse i det. Så vi har egentligt bare, æh kørt med sådan et piskeris, du ved, sådan beton æh...

S: Nå, ja, yes, sådan en blander

L: Men det kommer, det komme ri sådan nogle æh, poser her

S: Ah, okay

L: Så vi har bare klippet poserne op, og lagt dem ned, og så kørt med piskeris, så det bliver

S: Ja-ja-ja

L: ... fluffy, og så har vi målt hvor mange kilo per kubik skal man have, for at det bliver optimalt, og så har vi ligesom så...

S: Ja

L: Sjusset os frem på den måde...

S: Nu sagde du selv, at der ligesom var kommet sådan en- en mere æhm, fordi i også havde en anden tidsramme, forid i også havde en anden i forhold til jeres eget...

L: Ja

S: Beboelseshus. Er der andre ting, hvor du sådan kan mærke at-at der er nogle ting, hvor du har en. Hvor du har fået en markant anden sådan tilgang til...?

L: Æh,

S: ... at bygge?

L: Æh...

S: Fordi jeg ved ikke, det lille hus herovre [værkstedet/gæstehuset] hvornår er det kommet til

L: Jamen det er... jeg ville sige æh... syv år siden, eller sådan noget

S: Ja

L: Og det var bare sådan en container

S: Okay

L: Som vi har puttet beklædning på

S: Okay

L: og bygget et tage til, æh... ja, og det er så et lille gæsteværelse og værkste i

S: Ja

L: Jamen altså, jeg har jo selvfølgelig lært sindssygt meget fra arkitektskolen [Aarhus] og så selvfølgelig også i den der process og den her process [peger rundt på husene] og alt muligt andet

S: Ja

L.: Æh, så jeg ville jo, jeg ville jo nok have gjort, på en måde alting anderledes, i dag

S: Ja

L: [fniser]... æh, men det er så [utydelig tale] så-så skal du spørge – så skal du hjælpe mig med nogle spørgsmål

S: [griner]

L: Hvis jeg skal svare mere skarpt

S: Ja, men jeg tænker mere sådan, nu-nu du fortæller om, æh, at i startede med det her hus [hovedhuset]

L: Ja

S: Så virkede det også som om, der havde i – der var der en ambition om

L: Ja

S: og-og ville prøver, altså både det der med at, bare det, den øvelse at bygge sit eget hus

L: Ja

S: Men også det her med, du virkede også som at, det her, om at der var den her store drive for at det skulle være med sådanm hvad skal man sige, med naturlige materialer

L: Ja

S: Og måske også lidt den der med, at hvor langt kunne man tage den?

L: Ja

S: Har jeg også lidt indtryk af, at der har været, dend er med, at hvor langt kan vi ligesom gå

L: Jah

S: Æh, hvor det stadigvæk kan lade sig gøre, og det stadig kan ligesom blive et beboeligt hus

L: Mmm...

S: Æh, man kommer ud med

L: Jah,

S: Så-så det har jo egentligt været et meget højt ambitionsniveau

L: Jah

S: På en eller anden måde, når jeg tænker, og når du så bygger, så er det selvfølgelig sidehuse, eller sådan nogle små sådan tilføjelser, der er kommet

L: Ja

S: Æhm, er der sådan samme æhm, fordi, jeg tænker, der er vel også noget eksperiment i det, tænker jeg, det der med sådan at satse nogle ting

L: Ja

S: Er der den samme, sådan både, sådan æh, eksperimentelle, sådan nysgerrighed på det. Eller er det blevet mere sådan en... nu har du fundet et leje på, at det er sådan her

L: Ja

S: at det er sådan her, at man gør, eller

L: Ja, nej jeg vil nok sige... at værdimæssigt, så er det sådan mere eller mindre det samme,

S: Ja

L: Æh hvor at den eksperimenternde, synes jeg, absolut, stadigvæk er der...

S: Ja

L: Æhm, fordi, rigtig mange af de der ting, er jo også, altså, det er jo ikke sådan standard med at have en beklædning på den der måde i et lag, for eksempel, hvor man har jo en-på-to for eksempel, når man laver en beklædning for eksempel, eller fundamentskruer eller... æh hjemmelavet I-bjælker eller sådan noget. Så jeg synes at det er skide sjovt at hele tiden og ligesom finde på

S: Ja

L: At prøve at-at lave nye ting, og prøve nye ting af. Jeg tror måske, at den sådan fundamentale forskel, fra den her gang til-til nu, det er nok, at jeg er endnu mere interesseret i at det skal være noget, som kan skaleres på en eller anden måde

S: Ja

L: Altså, jeg synes, altså, jeg er glad for vores hus, jeg er glad for at jeg har lavet det, og jeg er glad for alt det, at vi har lært. Men det er ikke, altså, jeg synes ikke, at det er en holdbar løsning, at man skal bruge så meget tid, æh, i-i den, i det samfund vi er i. Altså, jeg tror ikke, at det kan lade sig gøre... hvis det skal være en løsning, som holder for-for den store masse

S: Mmm

L: Altså, vi bliver nødt til at finde måder, som er hurtigere, øh, fordi tid er også en ressource, på en eller anden måde

S: Ja

L: Og det er ikke fordi, ta alting skal være sådan fuldstændig standard, produceres

S: Nej

L. og jeg-jeg er stadig rigtig glad for den her tanke med, at folk... bygger selv.

S: Ja

L: Og, æh, som arkitekt vil jeg rigtig gerne på en eller anden måde inddrage, æhm

S: Ja

L: Mine klienter. Altså, jeg kunne rigtig godt tænke mig at-at æh bygge sammen med folk

S: Ja

[30:00] L: Æh, så skal du lige kigge

S: Jeg skal lige have min telefon med, så jeg kan høre dig [støj] dette r bare fordi, det er i stedet for, at jeg har glemt halvdelen, når jeg er kommet hjem, det er meget rart – og så kan jeg skrive det op bagefter.

L: Måske skulle vi starte, æh, her så, fordi, det er her, at man ankommer. Og her er vi jo æh, fra startemn af tænkt, at, jamen hvorfor skal vi have æh en gang hver? Altså kan man ikke, kan man ikke være to familier, der deles

S: Ja

L: Om en gang, æhm, så det har vi gjort her. Så huset er sådan mere eller mindre spejlvendt, æhm, så vi har en skillevæg, der løber bagom der, og så har vi to lejligheder, og æh, vi skulle trække noget dagslys ned i den her gang, og derfor havde vi så de her to staldvinduer. Og det er jo igen den her, igen, det er jo et eksempel ,på det der, hvor nørdet, at det har været. Altså der har vi ligesom selv, fundet dem der rustner et eller andet sted til ingen penge, og så har vi slebet dem ned, puttet glas i, kittet, malet og du ved

S: Ja

L. Hele den der , og sådan er det bare med alting. Der er så de her mursten, der har vi været ude, dem fik vi gratis, hvis vi pillede dem op og fjernede dem fra dem, der havde dem. Så der fik vi 700 kvm hårdtbrændte, gule mursten

S: Ja

L: De koster jo en formue ellers, ikke? Æh, så dem var vi ude og putte på paller og så kørte vi på lastbil og sendte dem hjem

S: Ja

L: og æh, og det går bare igen, æh, så alle materialer er nogle vi på en eller anden måde har købt billigt eller lavet selv, eller fundet eller fået, eller

S: Ja

L: Nå, men æh, tilbage til æh, rummet, så er det jo den her fælles gang, hvor vi havde en dør til vores lejlighed, på den her side, og de havde en dør til deres lejlighed herinde, og så havde vi så fælles bad og toilet herinde, æhm, æhm, og her er måske et eksempel på det her med de runde former, altså, med brusenichen der.

S: Yes

L: Altså det var-det var Karoline, hende den anden part, så hun ville rigtig gerne have nogle runde former æh, i-i huset, og det tror jeg ikke rigtigt, at der var kommet, hvis, vi, jeg og Sarah selv havde tegnet huset.

S: Nej

L: Så, jeg var sådan, okay, så laver vi – så gør vi det, men kan vi så ikke prøve at gøre det, at lave dem sådan stramt, rundt

S: Ja

L: Så det, har vi så forsøgt os med. Og herinde, havde de så en lejlighed [stuen] Men nu er huset jo bygget om til en-en en-familie hus. Men dengang, så havde de, en æh, lejlighed herinde med køkken, og så havde de en form for... ovn, som stod her et sted.

S: Ja

L: Og-og vi-vi havde, vores køkken, og så en anden ovn, æh, herovre, vi kan lige starte her, Vi havde en ovn, herovre, som vi fyrede med, og så, gik der så en skorsten under de her fliser, som varmede det her gulv op

S: Ja

L: Og så gik skorstenen op i en bænk her... som man kunne sidde på, og så havde vi en lille spisekrog her og så var der en lille skillevæg her, ikke?

S: Ja

L: Æhm, men dengang at de flyttede, så lejede vi det ud til nogle venner i mange år, og til sidst, da vi havde fået to børn, så synes vi, kan vi faktisk bruge den der plads,

S: Ja

L: Æh, selv, så rev vi så den der skillevæg ned her, og så rev vi begge ovne og deres køkken blev så lavet om til et en-familie hus

S: Ja

L: Men-men vores lejlighed, det var det her, og så havde vi en sofa ovre, derovre og så det eneste værelse, vi havde, det var det her, æh, hvor vi havde æh, en stor seng, æh, æh og alt vores tøj og sådan, men det er jo så blevet bygget om nu

S: Ja

L: Så du kan komme herind og kigge til æhm

S: En hems

L: Det er jo ret stort, faktisk, så det er sådan en lille hule, der er kommet på her, og en seng der, og så er der også en hems deroppe

S: Ja

L: Det-det var jo vores eneste værelse, det er jo så blevet børneværelse nu, æhm...

S: Og det er så komme titl efter, altså hems, det er komme til, da det blev børneværelse så?

L: Æh, ja – nej, jeg tror, at hemsen, det havde vi dengang, at det var soveværelse

S: Okay, men der er en lille opbygning, der

L: Det er kommet til bagefter.

S: Ja

L: Og hemsen, den gik kun til det her spær, dengang vi oprindeligt tegnede huset, så blev der kun hems på den her side, og å var der sådan åbent til kip

S: Okay

L: Og det var også derfor, at vi kunne trække dagslys ned, fra det ovenlys vindue og ned til gangen

S: Ja

L: Og det er det samme, derinde

S: Ja

L: Æhm, nmen før at vi ligesom købte, deres halvdel ,der havde vi så udviddet, tagetagen,

S: Ja

L: Fordi, der er, det her, det kan jo egentligt ikke bære en etage

S: Nej

[35:00] L: Det er jo, det er jo egentligt bare spærfoden, så det-det er jo slet ikke beregnet til det. Så det er derfor, at vi, puttede den her rem på, på den der side. Og så det her, det er en af de her fire stolper [banker på stolpen]

S: Ja

L: Som bærer, den her form for kiprem, æhm... og så, var det også den eneste måde, at komme op på hemsen

S: Nååå, der var ikke

L: He-he, nej [klatretræet] der var ikke nogen stige eller trappe eller noget – og det fandt vi så ud af, det er så faktisk en gammel vikingemåde, at lave stiger

S: Ja?

L: En kraka hedder det, så det er sådan, så det har man brugt tilbage

S: Okay, er det først bagefter, at i fandt ud af det, eller?

L: Ja, det er det

S: Okay

L: Men det-der er flere på Friland, der har en løsning som den derhjemme, så den – som vi blev inspireret af. Jah, så det går bare og klatre.

S: Men hvordan kan det sådan være, at valgte, det her i stedet for bare at – man kunne også bare have taget altså en stige op, altså, tænker jeg?

L: Ja, man kunne godt have haft en stige, men den kan ikke samtidig æh bære en æh, en kiprem.

S: Det er selvfølgelig rigtig

L: Så vi skulle bruge en, æh, en stolpe

S: Ja

L: Og æh, hvorfor bruge plads på en trappe, når man kan klatre på et træ?

S: Ja he-he

L: Æhm, så det var sådan, at vi tænkte, og igen, sådan, vi har jo tegnet og bygget huset, da vi var 24 år gamle, og ikke havde tænkt, at vi skulle have børn her.

S: Yes

L: Så vi tænkte jo, at det var en form for studie, æh kollektiv

S: Ja

L: Kan man sige, hvor vi, var to studerende, der boede her. Og de var to, der boede der – i to små lejligheder på 45-50 kvadratmeter,

S: Ja

L: Så tænkte vi, at der kunne vi bo, imens vi studerer, og så efter en tre fire år, så flytter vi og køber vores gård og laver familie derude

S: Ja

L: Så det-det hører også til æh, historien.

S: Ja

L: At det er ikke tegnet til at være vores drømmehus, det er ikke tegnet til at være et familiehus, og det er ikke tegnet til at være et sted, hvor vi skulle være i lang tid.

S: Nej

L: Men vi er jo så endt med at være her i 15 år og er jo så endt med at blive glade for det

S: Ja

L: Altså jeg vil sige... den her, altså ungerne elsker den, altså også andre børn, som kommer på besøg ikke også – de ender altid med at sidder oppe i det der træ ”mor, kan vi ikke også få sådan en her derhjemme?”

S: Hehe

L: [griner] så den æh, den er jo ret sjovt, altså jeg synes – den er jo meget sådan æh... naturalistisk at have sådan et levende træ inde i i huset

S: Ja

L: Og je- jeg tror, at jeg ville æhm, virkelig skulle tænke mig om en ekstra gang, hvis jeg skulle tegne det ind i noget anders hus i dag

S: Ja he-he

L: Men jeg må samtidig sige, at jeg synes at den er ret fantastisk... æh, netop, netop til børn, altså... æh, altså jeg bruger den også stadigvæk... men æh, men det er bare noget, at folk samles omkring

S: Ja

L: Æh, sådan et træ... [går rundt om køkkenet] Noget af det, der måske er sådan lidt anderledes herinde, det er, at vi har nogle kæmpe store lysninger, på vores vinduer, kan man du se

S: Ja

L: Og det er jo igen for, at de der vægge ikke skal fremstå så massive, som de gør, hvis man har en meget skarp lysning

S: Ja

L: Så dem har vi æh, virkelig gjort os umage med at æh åbne op, fordi, væggene er jo egentlig, altså den er, hvad er den, halvvæggen er treds ikke også?

S: Jo

L: Og så er det måske syv cm puds på hver side

S: Ja

L: Så det er jo en ordentlig – og så kommer der så en træbeklædning udenpå det, på den der side ikke også?

S: Ja – men jeg tænker, i får jo også mere lys ind, på den her måde, ikke?

L: Ja lige præcis, det er også, det var også en æh, en del af det. Slippe mere lys ind og gøre det lidt mere luftigt.

S: Ja, hvad så med den her overgang til sådan, du beskriver det selv som sådan en studiebolig eller

L: Jah

S: Som så skulle blive sådan... gå videre, og så skulle i videre til noget andet

L: Jah

S: Jeg har sådan to spørgsmål, så, hvad er der så kommet til, da det her så er blevet til et familie... en familiebolig?

L: Æhm... jamen æhm, mere plads mest af alt.

S: Ja

L: Altså, der er... deres gamle lejlighed herinde [går ind i stuen] her er der selvfølgelig den her masseovn, hvor vi skal fyre et sted og har fået lavet det her til en stor stue, som jo tidligere var deres lejlighed med køkken og alt det har vi fjernet

S: Ja

L: ... æh, og de havde så soveværelse herinde, æh, meget lille æh, og der har vi så fået lavet et børneværelse... æhm... og, hele det her, altså de havde kun en lillebitte hems herovre

S: Ja

L: Så jeg har puttet den her rem i og lavet æh, gulv over det meste, så det er kommet til. Æh... og igen [går op ad trappen til hems] førstesalen her, det er jo egentligt ikke sådan en rigtig førstesal, det er jo bare hems

S: Ja, en udvidet hems

L: Ja, og den er jo – nu skal du passe på hovedet

S: Yes

L: Den er ikke – den er ikke tegnet til at være en etage

S: Nej

L: Det er tegnet, som du kan se, det er faktisk to forskellige gulvbelægninger. De havde, det her gulv [halvdelen af det nuværende soveværelse]

S: Ja

L: Det var sådan deres hems, det var det der var herinde.

S: Ja

(40:00) L: Og vi havde den anden side der, og så var der jo ikke noget hul – i den væg

S: Nej

L: [imellem kontor og soveværelse] så resten var åbent til kip, og det der skunkrum, det var der heller ikke så, altså, det er jo ikke optimalt, vel? At have sådan en rem, som man banker hovedet ind i. Æhm, så det vil vi jo selvfølgelig også.. have gjort noget ved [griner]

S: Ja-ja

L: Men så åbnede vi op både dernede og heroppe

S: Ja

L: Og det var jo, synes jeg, en fantastisk fornemmelse, at man pludselig, kunne man få lys igennem fra begge sider

S: Ja

L: Og man kunne ligesom fornemme husets... længde, æhm... ja, så jeg har kontor, derovre... jah... og... ting og sager

S: Ja – men hvad har så gjort, at i er blevet her?

L: æh, jamen vi har blevet her, fordi, vi er jo rigtig glade for Friland og vores mange venner, som bor her. Og vores børn er rigtig glade for at bo her. Og... vi er rigtig glade for byen, for Feldballe, hvor vi altså, har rigtig mange venner, altså, og ungerne kan selv gå... og cykle i skole og komme hjem igen

S: Ja

L: Fra meget lille alder, og så er vi gældfri, så selv om vi af og til kan ønske os en gård og mere plads

S: Ja

L: Og nogle lader, hvor man kan lave sjove projekter og sådan noget så – altså, så skal vi ud og låne tre millioner og begge to skal arbejde fuldtid, så hele det her.. hele den her livs-mulighed af at kunne bo... billigt gør at vi, ligesom har æh, plads i livet til at gøre de ting vi gerne vil

S: Ja

L: Æh, Jeg kan for eksempel studere, bruge fem år på det... æh, og jeg har ikke noget arbejde lige nu.

S: Nej

L: Æh, det har jeg haft tidligere, parallelt med studierne, men det har vi ikke brug for nu, fordi vi er gældfri... så jeg synes jo bare at det er... en fantastisk mulighed – æh... for os selv og vores børn. Øhm.... Så det – så det er jo en stor del af det også

S: Ja

L: Æh, og det er da tit noget, at jeg tænker på også, som arkitekt, at jamen... ja, vi tegner nogle fysiske rum og æh, nogle strukturer, æh, til folk, hvis det, hvis det er huse man, og vælger så produkter og materialer og sådan noget, men... men jeg synes, på en eller anden måde, om vi skulle have en højere bevidsthed om, at vi også... faktisk designer livs.... Betingelser

S: Ja

L: Eller livssituationer også for andre mennesker. Og der kan man jo ligesom komme med på den der bølge og få tegnet et hus fuld af lækre dyre produkter og så koster det også derefter, ikke også?

S: Jo

L: Æh... og-og, der synes jeg så, det er en af de fede ting med det her. Ja, vi kunne godt ønske os måske at det var større eller det var lærere eller det var... at... der ikke var noget alger på taget – eller hvad det nu er, ikke også?

S: Ja-ja-ja

L: Altså det-det gør der så ikke lige, vel? Men man kunne godt, man kunne godt ønske sig, at alting bare var... nyt og perfekt og-og fuldt med-med lækre ting.... Men, der følger jo en udgift med til det,

S: Ja

L: Og der vil jeg sige, der vil jeg heller, kunne tage en uddannelse, eller... min kæreste, som er gået ned på 60% [arbejdstid]

S: Ja

L: Og det er jo egentligt ret unik, altså sådan, en trebørns familie hvor den ene er på SU og den anden arbejder 60% OG vi har hus og villa og bil, ikke også?

S: Ja

L: Æh... og det, det er jo en fantastisk mulighed, æhm...

S: Ja

L: ... så det er en stor del af, af hvorfor vi bliver.

S: Ja – altså det er den livsstil, der, der egentligt på mange måder knytter sig til huset,

L: Jah

S: Der også har været sådan...

L: Jah

S: Pejlemærket for...

L: Ja, det har jo egentligt ikke været, det var ikke derfor, at vi flyttede herud.

S: Nej

L: Det var mere det der med at... at prøve at bygge selv

S: Ja

L: Og lære noget om bæredygtigt byggeri og prøve nogle ting af. Æhm... det var ikke fordi, at vi ville bo i en økologisk by – altså overhovedet ikke

S: Nej-nej-nej

L: Fordi vi vil IKKE bo på Friland

S: hehe

L: Så derfor så passede det og MEGET godt, at det var helt nede i det her hjørne,

S: Ja

L: Men-men vi er jo virkelig glade for Friland nu

S: Ja

L: Altså, jeg synes, at det er meget – et meget fint sted at bo

S: Ja

L: Med rigtig mange dejlige mennesker, og... altså børnene kender jo, alle herude

S: Ja

L: Og, børn, voksne kender dem æhm... så det... ja...

S: Ja, så der er kommet det menneskelige lag ind

L: Ja

S: Man kan sige, der der måske startede som sådan en-en-en-en ambition om, som du selv siger, om at blive klogere på nogle ting, på byggeri, og prøve nogle ting af, har faktisk ligesom fået den her større paraply ud, der sådan har, knytter sig meget mere til menneskene herude

L: Ja

S: Men også, tænker jeg, en livsstil, ikke?

L: Ja-ja

S: Som netop muliggør, at man kan nogle særlige ting

L: Ja

S: Æhm...

L: Og der synes jeg tit, at det der livsstilsbegreb, det var derfor, at jeg prøvede at undgå at bruge det

S: Ja

L: Fordi...

S: [griner]

(45:00) L: Livsstil synes jeg tit, når det bliver brugt, så kobler det sig på, sådan en-en visuel identitet eller en måde at spise på eller en måde at se ud

S: Ja

L: Eller... og det er egentligt ikke det... jeg mener

S: Nej

L: Jeg mener mere livsbetingelser.

S: Ja

L: Altså, når vi bor herude, sådan som omstændighederne er, praktisk og social og økonomisk [rømmer sig] så muliggør det nogle ting.

S: Ja

L: Æh, så det er ikke, så livsstilen er ikke nødvendigvis, jamen så spiser vi alle sammen økologisk eller vi går i en bestemt slags tøj eller vi... tror på den samme en eller anden spirituelle æh... guru eller sådan – altså, det interesserer mig ikke

S: Nej-nej

L: Det er ikke den del... men det er mere den der med, at det muliggør... en hverdag og et liv, som-som tiltaler mig. Og det gør, at vi har en masse mennesker omkring os,

S: Ja

L: Fordi at vi ligesom ejer... Friland sammen, æh, vi ejer jorden i fællesskab, så vi bliver nødt til at mødes, vi bliver nødt til at høre hinandens ideer, vi bliver nødt til at passe det her sted, og det gør ligesom, at vi bliver nødt til at have det her fællesskab.

S: Ja

L: Omkring det, æhm... så det, ja, det er de... livsbetingelser [smiler]

S: Ja

L: Ja, man kan sige... som vi værdsætter rigtig meget.

S: Men når du sådan går rundt herinde, hvis-hvis vi sådan skal spole tilbage

L: Ja

S: Til da i byggede huset æhm... i forhold til det i sat – æhm.. med de ambitioner i satte ud med og så, altså man havde et billede af-af nogle ting

L: Ja

S: Der sku- der skulle være med, eller hvordan tingene skulle se ud eller... på en særlig måde

L: Ja-ja

S: Var der nogle ting, hvor-hvor i i løbet af processen, måtte sige – det kan ikke lade sig gøre? Altså, var der kom til var det noget, der faldt fra, da i så først gik i gang – eller var i gang æhm...

L: Hmm...

S: Jeg kan godt – det er langt tilbage, det er jo godt klar over

L: Jah, jeg sætter lige noget kaffe over

S: Ja

L: Æhm... altså jeg... ikke som jeg kan komme i tanke om, altså vi – vi tog beslutningen om at købe jorden i December, 2006 [lyden af vandhane]

S: Ja

L: I Maj 2007 flyttede vi herud i en skurvogn og begyndte at bygge. Og på det tidspunkt, der-der havde vi... søgt om byggetilladelse. Vi havde tegnet vores hus.

S: Okay

L: Hvor vi vidste, at nu havde vi et æh, et ligesom et – en tidsperiode

S: Ja

L: På nogle måneder, hvor vi skulle have bygget det her hus. Så jeg tror heller ikke, at vi... synes, at der var plads og sådan lave for meget om, eller, jeg tror at vi var ret sådan, æh, målrettet

S: Ja

L: At nu har vi tegnet huset, og det skal se sådan her ud og... æhm... nej nu kom... men du tænker, om der var noget, at vi havde forestillet os, men som vi ikke... realiserer, eller?

S: Jeg tænker også, Ja – men jeg tænker også det her med, nogle gange, æh, det har jeg da i hvert fald prøvet altså bare på tegnestue, altså det her med. Man-man kommer ud med et færdigtegnet projekt

L: Ja

S: Og når man så går i gang, så finder man ud af, nu har jeg jo primært arbejdet med eksisterende byggeri,

L: Mmm

S: men så finder du ud af, så er virkeligheden måske ikke som – selv om du synes, at du havde lavet nogle prøver og fundet udfordringer, sådan nogenlunde, hvad det var du havde med at gøre, så var det pludselig en anden virkelighed, der så gjorde, at man ligesom måtte...

L: Jah,

S: Vende tingene eller udelade noget, fordi at man så siger, jamen det kan ikke... der har, der har ligesom være nogle ambitioner eller nogle ideer, der faktisk ikke helt har

L: Jah

S: Kunne forlige sig med virkeligheden.

L: Altså jeg vil sige, grundlæggende, æh, ikke -faktisk

S: Nej

L: Men altså, det rum der, det var egentligt oprindeligt tegnet som et værksted.

S: Ja

L: Ja vi havde faktisk ikke et rum, så vi skulle sove deroppe [peger på hemsen, som nu er kontor] og så var det et træværksted – det blev det aldrig, det blev et soveværelse, altså...

S: Ja – ja-ja

L: Så det lavede vi om på [kaffen koger i baggrunden] Æhm... men-men altså mere eller mindre, så... altså æh, har der ikke været det store, sådan på den måde, ting, der er lavet om. Selvfølgelig, er der ting, som har vist sig at tage længere tid

S: Ja

L: Eller være sværere at gøre eller sådan noget

S: Hvad har det for eksempel været?

L: Æh... på en måde alt [griner] alt har taget længere tid – men, men, men æhm.. men jeg tror, vi greb det også sådan an, at vi... vi kunne ligesom ikke overskue at vide alt på forhånd. Og der var heller ikke nogen grund til, at alle vidste alt

S: Nej

L: Så vi delte opgaverne ud, og så sagde vi du, du skal finde ud af el... og så var det ligesom den person, der ringede til en elektriker, og holdt et møde med den person og fandt ud af hvad for noget kan vi lave selv, og hvilke dele skal vi bestille. Og så fik vi styr på det. Og så var der en, der lavede VVS og så videre og så videre

S: Ja

L: Så jeg tror mere at vi-vi løste de ting, som vi skulle løse

S: Ja

L: I ret høj grad, og så er der selvfølgelig nogle ting, som ikke sådan har fungeret så godt, som vi troede, som for eksempel muslingeskaller

S: Ja

L: Som fundament,

S: ja

[50:00] L: Altså... det ville jeg ikke gøre i dag og.. men dengang, så var det et restprodukt fra Limfjorden, så man havde alle de her skaller, og man kunne få dem gratis ved at betale for fragten. Så man kunne ligesom få... et materiale, som kunne fungere som kapillærbrydende lag, og det kunne isolere og det kunne bære til en vis del. Og det kunne man få for – 2000 kr. eller sådan noget, til hele huset

S: Ja

L: Og det var bæredygtigt, tænkte vi. Æhm, men jeg synes ikke helt at det lever op til forventningerne. Altså det, det isolerer ikke super godt, og det bærer ikke super godt.

S: Nej

L: Og det er ligesom de to ting [griner] at det skulle klare, ikke også?

S: Ja-ja

L: Æh, Så-så der ville jeg nmok, eller jeg ville have gjort noget andet i dag.

S: Ja

L: Men altså, huset det er det huset... står på, så det går jo sådan nogenlunde – men æhm... Nej, jeg tror ikke, at der har været noget, noget, hvor vi har tænkt, at der har været den her ide. Men har bare ikke kunne lade sig gøre.

S: Eller man fandt ud, at det bare ikke fungerede – altså

L: Jah...

S: Altså at...

L: Altså det skulle være de der gavle, ikke også?

S: Ja

L: Altså det – vi snakket også omdet kan vi lave – kan vi pudse en gavl – 6 meter højt? Med en halv meter udhæng, eller er det for dumt?

S: Ja

L: Den vippede vi på. Så – for-for Karoline der, som, altså hun gik rigtig meget op i halm og ler... og-og hvis vi ikke skulle have bygget sammen, så havde jeg – vi havde havde bygget et træhus.

S: Ja, okay

L: Altså, det var det, jeg følte mig tryk ved og det var det jeg ligesom gerne ville lære noget om og blive bedre til.

S: Ja

L: Men... fordi vi byggede sammen, og vi nok tænkte, at jamen det er nok Karoline, der kommer til at blive her... i mange år

S: Ja, he-he

L: Så hun må gerne bestemme

S: Ja

L: At det blev halm og ler- fint, altså for os var det, var det en-en rejse eller hvad kan man sige, en oplevelse, så vi gik med til at-at bygge med halm og ler, og derfor, så gik vi så også med til at-at pudse gavlen. For vi tænkte, jamen, hvis det er et vigtigt projekt, som hun gerne vil

S: Ja

L: Ligesom prøve af, så lad os gøre det. Og så gjorde vi det. Øh, så det ville vi have lavet om, an man sige, ig dag – det har jeg jo så også gjort. Men... men nej sådan på det store, æh... så er der ikke så mange [roder i køkkenet med kaffen] hvor vi tænkte at det-det-det ikke kunne lade sig gøre, eller...

S: Nej

L: Æh... men æh, men derligger da sådan alle mulige små... altså selvfølgelig erfaringer, at man tager med sig, det er måske lidt svært, at give eksempler på det, men... æh, altså jeg tror heller ikke, at jeg ville have brugt den her type maling, som jeg har brugt... herinde. Og det er jo igen. Hvordan hvordan, kan man male sit hus, indvendigt uden at kemikalier

S: Ja

L: Altså, så det er også et forsøg – alting er jo et forsøg – jeg skal lige gøre det her også [hælder kaffe op]

S: Griner

L: Så der har vi lavet vores egen maling med æhm, kvark, som er sådan et mælkprodukt...

S: Nå, sådan kærnemælks æh...

L: Ja! Sådan noget lignende

S: Ja

L: Og... kaseinler, som er sådan en hvidler

S: Ja

L: ... og, taperklister?... Nej, jeg tror ikke, at der var tapetklister i den første, i hvertfald, så kunne man komme noget titanhvid og noget kalk måske... i hvert fald, så kunne vi lave en æh enormt billig maling, som var fuldstændig lavet af naturmaterialer, og som var meget nem at male med, som levede op til rigtig mange af vores - vores værdisæt.

S: Ja

[55:00] L: Men jeg synes bare ikke sådan at den, den dur ikke så godt... altså... jeg synes, at den er meget meget flot i sit altså, måden at den gengiver farver på, synes jeg egentligt, at den er enormt lækker

S: Ja

L: Ikke også, - og børn kan male med den, ikke sådan, fordi den er ufarlig

S: Ja

L: Den har ikke nogen kemikalier, så den er skide god på mange måder. Men-men den er bare ikke sådan helt slidstærk nok, til-til børne-æh hjem, i hvert fald ikke i køkkenet, øh

S: Nej

L: Så det, det er jo den slags

S: Ja

L: Ikke også, erfaringer, der æhm... jah, det ved jeg ikke...

S: Men hvordan her du det så i dag med at, og leve i et hus hvor, hvad skal man sige, at det er dit ansvar

L: Ja

S: Eller det er jeres ansvar alt det, der ligesom foregår

L: Ja

S: Altså i forhold til, altså det må være et meget sådan specielt, forhold også, tænker jeg

L: Jeg ved ikke om du vil have noget i af sådan noget [mælk i kaffen]

L: Jamen jeg-jeg tænker egentligt, at det er enormt æh... sundt æh forhold, at være i [går ud til hans lille søn, som har sovet i barnevogn udenfor under samtalen] Hej Storm, vil du sove lidt mere, eller vil du komme ind? Hvad? [slukker for optagelsen]

L: Forhold, det her med at man, at man ved, hvad man bor i, og at man at en bolig, det er ikke bare et ller andet, der, der foregår derude, som er – altså som... det er bygget af materialer som, og det skal passes på en eller anden måde og... ikke fordi, at vi alle sammen skal gå rundt og være pedeller eller håndværkere, men jeg tror, at der ligger... jeg tror at det er fint, at ligesom kende, sit hus

S: Ja

L: Og... have en eller anden form for, ansvar, overfor det, æhm... Jeg synes, at vi er blevet meget fjerne fra vores hjem -æh.. Og det må vi i sige, at det er i hvert fald et dybt personlig... æh, hjem, og så kan man mene om det, hvad man vil. Men æh... men jeg tror, jeg tror, at det er en dejlig måde, et sted at vokse op som barn. Æh, og det der med, at man... ligesom ser ens forældre, æh, lave noget, bygge noget.

S: Ja

L: Æh, det tror jeg giver en eller anden sådan tro på livet, med sig. Nå ja, min mor og får kunne bygge deres eget hus, det kan jeg egentligt også, altså, du ved. [Storm piver i baggrunden]

S: Ja

L: Altså, det bliver ikke så fjernt fra en æhm... [går ud til Storm] Jamen Storm, du har det ikke helt godt [slukker for optagelsen]

L: Men det tog jo bare sindssygt lang tid

S: Ja

L: Æhm, og, så... det er nok en af de ting, hvor jeg ikke, æh, ja... hvor jeg ligesom har nogle andre forhold dag

S: Ja

L:... børn he-he

S: Ja, jamen, du sagde det jo også selv meget fint, ikke, at æh, tiden er jo også en ressource, æhm, som på en eller anden måde skal tages ind i det.... I den sammenhæng, tænker jeg også, ikke æhm... [57:06]

Tobias og Kristine's House (What I don't want; The perfection in building, when time is not a resource)

03122021

(00:00) T: Ja – Jamen altså, Vi boede i en lejlighed på Nørrebro og ææ, jeg kunne godt se med priserne i København, så kunne vi i en andelslejlighed, vi havde en andelslejlighed, så kunne vi ikke få noget, der var, altså større, vi kunne ikke få noget der var større, som ejer. Så det gav ikke mening for os, også fordi jeg kan bygge, at at altså at købe altså en dyr lejlighed i København, som æ, ikke ville blive til andet, end det vi egentligt havde.

Så det, kiggede vi længere og længere nordpå for at finde en grund, vi havde råd til, ikke, æhm, og så fandt vi den her i Ålsgårde, som er.. ja det er jo noget, et stykke fra København, alligevel kan man jo godt køre ind på en halv time ikke? Og så grunden til at vi købte den, var egentligt fordi, at vi synes, at den lå sindssygt godt med den her sydvestvendte skråning, der ligesom bare sådan, jeg kan godt lide at det ikke er sådan virker som sådan et ny udstykket frimærke villakvarter, men har lidt mere sådan karakter af sommerhusområde med skov og grusvej og sådan. Æææh...

Og så har vi, ja, altså Hellebæskoven lige bagved og vandet halvanden kilometer den vej ned. Nu har vi så bare sne, men så begyndt, sååæ, ja så jeg har jo tegnet det hele og bygget det hele æ und... jeg har så fået en entreprenør til at komme og grave ud og støbe fundamentet og selvfølgelig fået en VVSer og en elektriker til at lave de autoriserede arbejder ikke?

S: Jo

T: Æhm, og huset er opført som et ret regulært længehus, bare med sådan æ det meste... ja det hele er i træ æh, ståltag.

S: Er det sådan noget CLT eller sådan noget?

T: Nej, det ikke CLT, det er sådan set bare et træskelet, men bygget af massivt spærtræ uden installationslag, og med åndbar klimaskal æ med sådan nogle diffusion - diffusionsåbne asfaltimpregnerede træfiberplader på ydersiden som både er vindplader og stabiliserende æh og så med en dobbeltlaget – lags ventileret, lodret træfacade.

S: Ja

T: behandlet med, æ en sort træbjæ. Yes. Æhm [knasende sne i baggrunden] Men jeg begyndte så, ja, Vi købte grunden i efteråret 2017 og så, i marts, eller i løbet af, hvad hedder det vinteren fik vi støbt og gravet ud og lavet fundament og så begyndte jeg så i foråret 18 at bygge træskelet, ikke?

S: Ja

T: æhm, og så på halvandet år arbejdede jeg fuldtid på det og så var der, altså så var der sådan set et hus vi kunne bo i, æhm, og så har det så taget halvandet år at lave finish (griner) og de sidste småting, men det har så også været en masse tegnestuearbejde oveni og to børn og.. ja, og så har jeg jo for eksempel lavet terrasse også, det tager en evighed, ikke.

Men lad os lige prøve at gå rundt her (sne knitrer). Til foråret skal vi bygge en garage nede foran

S: ja

T: Hvor jeg får værksted og oggg til biler og cykler og alt sådan noget (sne knitrer) men hele æ hele hvad skal man sige placeringen her, den er ligesom indeni en skrænt, som du kan se der, er der en støttemur der op til, så vi har gravet næsten to meter af

S: Ok, ja

T: inde i hjørnet, fordi terrænet er faktisk, det naturlige terræn er faktisk oppe i den højde der (peger på kanten af støttemuren)

S: Hvorfor?

T: Jamen det er for, egentligt bare for at få et plant areal at bygge huset på

S: Ok

T: Æ, og så ville jeg ikke have, jeg ville ikke bruge en masse beton, eller en masse hårde, hvad skal man sige, tunge byggematerialer på at lave et tungt hus på bagsiden, som så havde, hvor man kunne have jord op ad, jeg ville gerne have et areal bagom huset, så man, som man kunne gå på.

S: Ja

T: Så derfor har vi så gravet ind til her, æhm, så jeg kunne bygge et træhus, der var ligesom helt fri af af grunden. (baby nyser) Vi kan snakke meget... øj, hvad var det? – Vi kan snakke meget om det der med om man skal have, om det er bæredygtigt med betonfundament eller ej, (baby pludrer) ææh men altså i min optik, der handler bæredygtighed også om langtidsholdbarhed, ææh, og jeg har så valgt at sige at, havde jeg opført et hus på skruepæle, sååeee... skulle man enten have det til at svæve så højt, så man kunne, efter halvtreds-hundrede år skifte en (baby skriger) æ underbeklædning, eller også så har jeg, kunne man gøre det på et betonfundament, som forhåbentligt kan stå i 100-200 år hvis huset ellers bliver vedligeholdt, resten af huset kan jo, er i hvert fald projekteret til at kunne holde i lang tid.

S: Ja

T: Så det kan man sige, det er, det er den ææh, det er det valg jeg har taget, altså i forhold til projektering og altså forandring i.. i ææh terrænet, ikke?

S: Ja (sne knitrer) (05:00)

T: Det er så bagsiden her, og det er sådan... der er et meget lækkert morgenlys og sådan nogle ting, men jeg tænker hvis, når vi får alt det her rod væk, kan vi have en lille terrasse derovre med sådan æ ... eller et lille brd til morgenmad og sådan morgen... jaer... men jeg ved ikke hvor meget, vi bruger primært terrassen på den her side ikke.

S: ja

T: (sne knitrer) og så falder terrænet så herved ikke?

S: jo

T: (sne knitrer) og alting er lavet iii æææh ja facaden det er et parti af fyrplanker fra ææh Umeå i Nordsverige, som er æææhh 85 vil jeg tro til 90% kernetræ, æææh, og så så ja, så har de så fået sort træbjæ – først først er de blevet behandlet med linolie og så træbjæ efterfølgende

S: Ja

T: Man kan se her nogle steder, hvor det er lidt for tykke lag, der får de de der...

S. ja, hvor det sådan bobler op

T: ja, præcis

S: Hvordan vedligeholder man sådan noget her?

T: jamen det giv... man kan give det linolie, eller en ny gang træbjæ oveni, altså den der træbjæ, den er, den er ret fed at arbejde med fordi den er så sådan æhm, altså det er, den trænger egentligt bare ind i, og den er ikke lugtende

S: nej nej

T: altså den er jo fuldstændig diffusionsåben, lig... altså det er jo egentligt træets eget... altså... harpiks æhm, tørdestillat i virkeligheden ikke?

S: jo

T: så deet, det vedligeholde egentligt bare træet så man ikke, man kan påføre det igen og igen

S: ja

T: æ, men man siger at en sådan en grundig tjærebehandling kan vare op til 15 år

S: ok

T: så æ,

S: Og så er det noget man bare sådan påfører med pensel eller hvad

T: Ja ligesom linoliemaling, men i ekstremt tynde lag

S: ja

T: det er svært at hærde, altså om vinteren bliver den jo sådan helt tjære-tyktflydende

S: ja

T: så skal man varme den op til ca. 50 grader, æ, om sommeren, hvis det er 35 grader, eller 20-35 grader varmt... ja en varm sommerdag, så er den bedre at påføre, det tager cirka fjorten dage at tørre, det er det eneste minus ved den, men skal ikke gøre det, hvis der kommer en eller anden efterårs ææh... hvad hedder det sådan noget løvfaldsstorm

S: nej nej

T: Så,

S: Hvad er den så temperaturafhængig, er der et eller andet i forhold til, altså, hvad den hærder bedst i?

T: ... Den hærder ved ved-ved, hvad hedder det, i reaktion med ilten fra luften

S: ok

T: det gør linolien

S: så den er ikke sådan temperaturafhængig ligesom, du ved ligesom linoliemaling, det er jo ned til fem grader eller sådan noget for at det sådan kan så

T: Æh, jo, altså der er, i træetjæren, malingen, når den skal være sort, så er der også linolie,

S: Ok

T: fordi linolien er malet ud i pigmentet,

S: ja

T: så, så pigmentet binder sig til linolien, så det er halv linolie, halv træetjære, når den skal være indfarvet

S: ja

T: æ, men du kunne også godt lave altså, en ren træetjærebehandling, men så ville den bare være sådan æ ravgul

S: yes

T: æhm, og så har vi sindssygt mange edderkopper, eg ved ikke hvorfor de bliver ved med at

S: hehe

T: hehe

T: det ser ud som ææh

S: det er også bæredygtigt

T: Ja, det er også bæredygtigt, ja, så er der et trin ud her,

S: ja

T: (sne knitrer) så har vi nord, den her vej og, æhm... og her er der sådan et gammelt villaområde deroppe, på toppen kan du se, der plejede, der at være marker, nu er der kommet sådan en kæmpe udstykning med nye Huskompagni-betonhuse

S: Ja

T: Så det æææh, det er jeg ikke så glad for.

S: hehe

T: jeg ved ikke, vi skal lige passe på der ikke, arj, det virker ok det her (taler om det glatte underlag), vi skal ikke falde her.

S: Er det sådan en afskærmning i har lavet der (peger på et hegn langs vejen, der er lavet at stablet brænde i et slags træskelet)

T: ja, så, egentligt fordi at æ, jeg ville godt beholde sådan det naturlige hegn og lade det sådan have karakter af sådan lidt gammelt æhm, skov-mose område

S: ja

T: det står der faktisk også i lokalplanen at man skal, der er bare ikke så mange, der overholder det, kan man sige, æhm, men problemet med de der løv, altså løvbærende nøddehegn, det er jo, at om vinteren, så er de jo fuldstændig gennemsigtige ikke? (baby piber)

S:yes

T: Såå, jeg er begyndt at bygge brændemurer (griner) også fordi, vi har jo en hjørnegrund, sååeee

S: men er det så brænde i faktisk bruger eller er det bare?

T: Det er brænde vi bruger

S: Ok!

T: Ja ja, jeg har bygget sådan en æ en æ, det kan du se, når du kommer ind, en stor skorsten,

S: ja

T: Som har ligesom en termisk masse, som kan holde varmen ret godt

S: så lidt masseovns-agtigt eller?

T: Jah... i princippet en masseovn, samme princip, men det er ikke en masseovn, for der er ikke nogen, der er ikke sådan et trefaset brændkammer

S: Nej

T: æhm ... mumler (knitrende sne)

T: Ja, så er der så, meget af den jord, der ligger her er så taget fra den anden side (ved bilen) og lagt herud ikke? (ved brænde hegnet)

S: jo

T: og så er jeg lige blevet færdig med med et egetræsdæk. Og det er fra Gribskov, det er seks egetræer, som jeg fik lov til at købe

S: ja

T: som var til overs fra sådan et ææh, en stor, øhh, rydning.... Og æææh altså, det er lidt noget andet, end de der normale terrasseplanker

S: ja for søren

T: æhm, ja, og de er oppe i 6,5 meters længde

S: ja

(10:00)

T: i, altså så det er jo... de er fuldstændig ubetalelige, hvis man skal ud og købe det

S: ja

T: men æhm, jeg har så fået det, så fik jeg savet træerne eller stammen op

S: er det sådan noget skovfogeden eller sådan noget du har haft æhm?

T: Ja, præcist. Skovfogeden i Gribskov... æhm... så fik jeg det savet op på det lokale savværk (baby pludrer)

S: ja

T: og har selv stået og kantskåret det... æh, så det har taget, det har taget virkelig lang tid, men altså nu er det, resultatet er ret fint. Det er både faldende længder og faldende bredder

S: ja

T: æhm... ja, så det forventer jeg også kan holde, altså... forhåbentligt 30-40 år i hvert fald.

S: Ja, men du har ikke, det hørte jeg ikke, du har ikke behandlet det?

T: nej, det er ikke behandlet

S: nej, yes.

T: altså plankerne skal nok, egeplankerne skal nok holde 150 år i hvert fald, men underkonstruktionen, det er træbjæreprægneret (baby pludrer) tætvoxende gran. Æææh, med strøer per 20 centimeter.... Æh, ås det er lidt spændende, hvor lang tid de holder, normalt nå man trykimprægnerer træ, jeg har bygget hele huset uden trykimprægneret træ

S: ja

T: også bundremme og det hele, og heller ikke klemlister i æ tag – på undertaget

S: nej

T: Så der er ikke noget trykimprægneret overhovedet

S: Nej, så det er slet ikke, det er helt ubehandlet det?

T: Æh, altså det træ der er indenunder facaden, har fået noget træbjærene også, klemplisterne der, men oppe i taget har det sådan set ikke (baby brokker sig) Ja, vi kan lige gå ind nu hehe

S: Hehe

T: Og det er så bare, de er så ikke høvlet, de er bare savskåret de her, ikke? (peger på gulvet) så det er sådan lidt, altså lidt ligesom et skibsdæk, eller... sådan et moledæk

S: ja

T: æhm, men det er også sådan at folk kommer til at gå ind over med støvler og grus og alt muligt, så det er ikke sådan, det er mere sådan æ groft i det (baby brokker sig). (Sne knitrer)

T: Ja og så, hvad sagde jeg, ståltag og nedløb og sådan noget i zink

S: ja

T: og æææh, ja sålbænke og alt det her i kernefyrrer også æææh, og de er alle sammen skåret sådan så du har åreretningen faktisk skåret opad på vandsiden, sådan så du har, forhåbentlig har en lang levetid der. Man kan jo efterhånden, efter 20 år, hvor de begynder at blive lidt medtaget, så lægge en et stykke zink

S: jeg skulle lige til at sige inddæk det ja

T: præcis ja, på toppen ikke?

S: jo.

(støvler bliver banket af)

S: men du går og bygger helt alene så, udover at der lige har været jordarbejder

T: ja, altså jeg havde jo æææh, en af mine venner, som er.... Flügger-arving og økonom hah... og ikke håndværkeruddannet overhovedet, han hjalp mig med at lave, være ligesom arbejdsmand og rejse nogle af de der træskellet

S: ja

T: Jeg har bygget det hele i sektioner, fladt

S: ja

T: på nogle store samleborde på fundamentet

S: ja

T: og så rejst det, sådan sektion for sektion

S: ja

T: æhh, sådan lidt ligesom element – ligesom hvis man kørte det ud i virkeligheden ikke?

S: præcis

T: Øhm, skal du have den der hue af nu? (til baby) ja. (baby hoster) årh ha.

S: men det valg om ligesom at bygge selv

T: ja?

S: hvad, hvad grunder det i? sådan?

T: jamen det grunder jo i, at jeg er øøh, super træt sådan af den gængse byggeskik vi har i dag, i hvert fald i Danmark, altså, i tømrer, eller i trækonstruktioner, den er jeg ikke... kæmpe fan af.

S: nej

T: og det hele handler om, at man har indført dampspærre æh, jeg ska, tag bare jakken med ind,

S: yes

T: man indfører dampspærre i byggeriet i tresserne, ikke,

S: jo

T: og æææh, der er meget sådan et lag på lag princip, som handler om, at man skal have en masse lag... af materialer, som i virkeligheden ikke passer sammen, ikke? Altså dampspærre, stålrigler, beton, gips, vindgips, alle mulige, i mine øjne sådan usunde byggematerialer

S: ja

T: æhm, som heller ikke rigtig kan genanvendes, fordi man har så mange små, smålag, æh, og hele den byggeskik vil jeg gerne væk fra.

S: ja

T: så hele huset er også et forsøg, eller et bud på at lave mere regulært træhus, som... æ, har færre lag, og som har en åndbar klimaskærm, som jo i mere læner sig op af en byggeskik, som kan ses i svenske trælængere æææh, gårdlængere for eksempel. Og så dem kan man jo så se, de har jo stået fint i hundrede år nnu, og har det godt (baby pludrer) er du ved at være lidt træt? nå men jeg har jo så, kom du ind der ikke, der skal være trappe op der ikke? Og så en platform derover, og så bliver der ligesom entre eller hall derinde

S: ja

T: Så der er ligesom en kerne her, hvor man kan gå rundt om

S: og den bliver åben så også?

T: det bliver åbent her, det er bare en masse opbevaring her

S: ja

T: og så er der køkken-alrum herinde (går ind i stuen)

S: årh hvor dejligt... (15:00)

T: med... en lounge eller tv-stue deroppe

S: ja, så det er sådan en slags hems næsten, i har lavet, egentligt?

T: Jah, altså man må bygge halvanden-plan, ikke?

S: ja

T: såååæehm, jah... det var ligesom, hvad det kunne blive til, altså, jeg har presset den lidt for der er så en ret høj træbevæg (trapevæg?) egent taget ææhh, så så, de er faktisk ret fine de værelser deroppe, vi troede ikke at de kunne blive, altså, jeg troede at de der skrån, eller skrævægge ville virke trykkende men, men æh,

S: ja

T: men, det er faktisk ikke så galt som det kunne være, synes jeg. Men også fordi man har så relativt højt til loftet inde i midten, ikke?

S: jo jo

T: øhm... så der er er fuld... der er trægulv på førstesalen og så ææææhh, naturskiffer her (køkken alrum). Med æ, gulvvarme. (baby pludrer) jah, skal du ned og lege

S: hehe

T: vil du have noget kaffe eller noget

S: åh, ja tak. Meget gerne

(baby græder)

S: åh nej da (Tobias taler i baggrunden med baby)...

T: jeg havde en 17-18 projekter i tegnestuen sidste år, ikke?

S: nå det er alligevel ret godt

T: så æ

S: men har huset hjulpet på det?

T: Ja, det har det faktisk, det sjove ved det er, at der har været sådan en, for eksempel den der ville i Skodsborg, det har faktisk været min revisor som var heroppe og holde møde og så siger han, hold da op, kan du ikke bygge mit hus?

S: ja, ha-ha

T: Så sagde jeg, så sagde jeg, det kan jeg godt, men du vil ikke vente fire år på, at jeg bliver færdig med det,

S: (griner)

T: og det vil jeg heller ikke selv, men æ, men altså jeg kan tegne det for dig

S: ja

T: og så kan vi finde nogle håndværkere, der kan bygge det, og så vil jeg gerne føre tilsyn og lave hovedprojekt og det hele

S: jajaja

T: og ligesom køre det igennem, men altså, altså jeg vil ikke bygge det

S: nej nej

T: æh, det må vi, det må du få nogle håndv... jeg vil gerne bygge mit eget ha-ha

S: (griner)

T: Eller en eller anden speciel æh, niche-tømmeropgave en gang imellem

S: ja

T: æhmm, jah, sååh, (rumsterer i køkkenet) det har været, jeg skal lige finde ud af, det har lidt æ, altså det har trukket lidt tænder ud med det her hus, med at få det færdigt, med to børn og... og egen virksomhed, fordi, der er også sådan, hvis man så er syg eller børnene er syge, det er jo ikke sådan så der er en arbejdsgiver, der betaler.

S: Nej

T: de dage vel,

S: det nej, det er lidt det, at det er sådan æhm...

T: tager du med mælk også?

S: ja tak, meget gerne

T: (rumsterer i baggrunden)

S: tak (hælder kaffe op)

T: Jah, så der har været mange dage, hvor jeg har tænkt, arh, skulle man bare finde et job ikke?

S: ja

T: og så... sååå også k-kunne få noget barsel og sådan noget... skal vi lige finde noget til dig, som du kan sidde med (til baby) ...

S: men det får man, hvordan er det som selvstændig er det, er der ikke kommet sådan en barselsfond?

(S slukker for optagelse)

T: jo, det er der, så jeg kan bare ikke, nu har jeg sat det hele i gang, så jeg kan ikke sådan have at det bliver, altså nu, at de sidste tre procent, at det bliver ikke var dem, der ligesom

S: nej

T: ødelægger det æh, overall finish, eller hvad man siger vel?

S: nej

T: Og så, så må jeg også bare sige, altså en stærk faktor har også været økonomien,

S: ja

T: en ting er jo at man bor i sit eget, ikke? Det er jo både godt og skidt, for man går og ser alle sine fejl, og alle de ting man kunne have lavet om som arkitekt og sådan nogle ting, så

S: ja

T: æhm

S: gør man det?

T: ja, det synes jeg meget at man gør.

S: ok

T: eller det gør jeg i hvert fald. Jeg tænker meget over hvad æhmm, (baby skriger) er gangen nu blevet for smal for eksempel, det har jeg haft meget sådan, den er kun 90 cm bred ikke?

S: ja

T: og... altså, det går fint, når men går der, men med gæster og der kommer med en brændekurv eller sådan...

S: ja

T: så der er mange småting, der, som jeg går sådan og... ikke sådan det er jo ikke fordi at jeg er ved at sådan sælge huset, men... det er sådan en proces ææhh

S: ja

T: og... det er sjovt, at man som arkitekt sidder der med tegningerne og tænker at, planen er super fin, men der er også nogle ting, som man ikke lige tænker over det, når man bor i det

S: ja

T: og det synes jeg faktisk er en ret god læring, det der

S: hvad har det for eksempel været?

T: Jamen for eksempel det der med gangen, som jeg synes jo at tegningen er fin i forhold til kernen, og de der ting i bredden, men i praksis... så siger jeg sådan, jamen... der jo, når man kigger på tegningen, så tænker man sådan jamen æh æh, den der det der gangareal, det er jo ikke rigtig et gangareal, for du har værelset (ved gangen) du har vinduet ud så der, så den plads, kan du regne med til værelset, men i praksis, så er det jo en gang, ikke?

S: Ja, jo-jo-jo

T: så du laver dig en forestilling om, at det ikke er en gang ...

S: ja

T: men det er det jo

S: ja (20:00)

T: ikke?..... og så siger man også, jamen den er jo kun 90 cm. Bred – ja, men vi har to.

S: ja ha-ha

T: ja-ja, men kan du være i to på en gang? Det kan du jo ikke!

S: nej nej nej

T: vel? Du kan kun være i den ene på en, altså, kan man sige, du kan kun være et sted på et æ tidspunkt

S: ja ha-ha

T: så hjælper det jo ikke noget at den anden også er der, hvis den, altså (baby piver) Så når jeg kommer gående med en flyttekasse for eksempel

S: ja

T: Så synes jeg, at den er lige smal nok

S: ja

T: æææh, skal du ned og kravle lidt, hvad (snakker til baby) Så er der nogle andre ting, mmm, jeg synes måske at køkkenet... altså lige nu har vi... altså jeg ville gerne have at vi havde kun spisestue og så, lige nu har vi en sofa stående derovre (baby brokker sig) Ja, du er ved at være lidt træt, ikke Hedvig? (til baby). Altså...

S: men det var fordi, i ville også have en stue deroppe? (hemsen) Hørte jeg rigtig der?

T: Tv-stue deroppe, jeg vil ikke have noget fjernsyn hernede... øhm, vi ser stort set aldrig fjernsyn, men det bliver meget det her rum man er i...

S: ja

T: Også med børnene og sådan, så der, der giver det ikke rigtig mening at vi skulle gå derop, og have en sofa deroppe

S: nej

T: Ikke, så skal det være om aftenen, når de er lagt, at man går derop og sidder og ser en film, eller et eller andet, men hvis Kristine skal sidde og amme eller... vi lige skal sidde og slappe af eller et eller andet, så går vi jo over i den sofa (i køkkenalrummet) og sidder

S: ja

T: Så det, på den måde er det svært sådan måske at have den der, hvad skal man sige (baby græder) med at vi skal rundt om og op (baby hoster)

S: Hej du (til baby)

T: ha-ha... ja, så der er sådan nogle ting der, sådan... også fordi jeg tegnede huset, da jeg ikke havde børn måske, ikke?

S: ja?

T: øhm, så såå

S: ja det er vel egentligt også en ret interessant sådan proces, hvordan er de så ligesom blevet proppet, der er vel blevet proppet nogle værelser og sådan noget, der er kommet til?

T: Ja, da jeg tegnede det, så tænkte jeg ligesom... at det var... den der inde.. det her, det var sådan ligesom en børneende eller en teenage-ende (peger ned i den anden gavl af huset, modsat køkken alrum).

S: ja

T: Vi har altid boet i et hus, hvor vi boede meget tæt

S: ja

T: med mine forældre, hvor vores værelser lå lige overfor hinanden og sådan noget

S: ja

T: Så, og jeg kom snigende hjem og det hele var sådan, så tænkte jeg, ok, der kunne være sådan en længe her, den er ret lang, den er 21 meter.

S: ja

T: og ikke så bred

S: mm-mm

T: Så det giver jo ingen mening at have... altså, men skal passe på, at man ikke får meget lange gange

S: ja

T: Man ser sådan en ganglinje, der er meget lang for at komme ligesom, man skærer ligesom enderne af og så sagde ligesom, de var deres egne

S: ja

T: Så havde man ligesom et fælles... æh på midten kan man sige

S: yes.

T: Æh, så så, der er ligesom en en gang del dernede med tre, altså to værelser nede og så et gangværelse oppe

S: ok, ja

T: øh, og det, og så et badeværelse og garderobe i den side, der er entré ikke?

S: men det er ligesom, den æh, der hvor du har køkkenet, det er sådan en slags, næsten sådan en funktionskerne i har lavet, så, er det rigtigt?

T: Ja, præcist, det er jo ligesom sådan en kerne man har, som ligesom var sådan den offentlige, med med, du kan lige prøve at se her, nu prøver jeg (S og T går ned igennem gangen og ser på 'gangværelset)

S: Ja

T: og se her er sådan nogle metalskydedøre foran her

S: yes

T: øhm... jah, så der er ligesom, nu er her bare værksted, men så er der opbevaring her ikke, men altså sådan to børneværelser i den her størrelse her ... og så, ja garderobe derovre, men så er der et lille badeværelse herinde ikke?

S: ja

T: så det skulle jo ligesom være at man bare kunne sætte... man kunne faktisk lave den her – lave en skydedør eller lave en væg her ..

S: ja

T: og så havde man faktisk nærmest en selvstændig boligenhed hernede. Og så har jeg lagt, i gulvet er der også lagt æh vand og ææh, hvad hedder det, kloak og sådan nogle ting, så man kunne, kunne inddrage det lille rum, som et lille køkken derovre.

S: ah

S: ah, ok, yes

T: så man faktisk kunne lave ...

S: Sådan en mini-lejlighed

T: En mini-lejlighed, yes. Her ved at have et æ spisebord under trappen, og så have tre værelser faktisk.

S: ja

T: og så et lille køkken, og så lukke den her del af.

S: er det så til børn eller er det til udlejning eller?

T: det var til udlejning,

S: ja, ok

T: æh, vi tænkte at der kunne men også, eller hvis man havde nogle venner, der ville bo her eller et eller andet, så kunne man faktisk dele længen over på den måde.

S: ja

T: Så på den måde har vi prøvet at lave planen så fleksibel som muligt, også i forhold til, at den skal kunne optage mange forskellige, hvad skal man sige, familiemønstre eller behov... æhm, ja, sådan så man ikke skal rive huset ned og bygge et nyt, forhåbentligt... øhm... jah, så det er sådan set øhm...

T: nå ja, så skulle der så være en voksen ende hernede ikke, hvor vi så har stort soveværelse og stort badeværelse derinde

S: ok, yes, ja

T: Øhm, (baby pludrer) vil du op? (til baby)

S: ja, der sker mange spændende ting lige nu hvad, det er sjovt at have gæster, ikke også Hedvig? Hehe

T: hun er lidt syg, ikke også Hedvig?, Ja... vi er lidt snotsi, pipilotti

S: hehe

T: mm-mm – niks! Men æhmmm... du kan bare spørge løs Stine, hvis det er

(25:00)

S: ja, jamen æhm...

T: Jeg ved ikke om der er noget du mest vil have, æhm...

S: Nej fordi man kan sige, altså, igen, sådan som jeg egentligt har kørt de her samtaler har været meget sådan op til... den der har bygget. Og så kan man sige så har jeg ligesom sådan tre temaer, der hedder materialer, omgivelser, æh og så sådan, det menneskelige. Og det lyder sådan meget æhm, højpanedet, men det er egentligt i forhold til egentligt, hvordan at man har interageret med sit hus, netop med det her.

T: ja ja

S: så æh, jeg kunne rigtig godt tænke mig at høre mere om det her, nu sagde du sådan med de her, med ting, som du har lært under vejs, altså hvaaa, var der ting der sådan dukkede op, enten som var blevet tegnet på en særlig måde og så, nu var der for eksempel gangen, men nu var der også sådan konstruktionen, at der, fordi det lyder også som om, at du har haft nogle, du ved, der har været en meget stærk sådan ambition omkring nogle ting du gerne ligesom ville vise og og sådan. Hvor mgete af det havde du prøvet før, og hvor meget var ligesom sådan en, jamen så prøver vi det, at det var sådan en, et et du ved et førstegangs- æææh

T: ja, altså, der har helt klart været en kæmpe æ, ambition og intention om at lave et, give et bud på et hus, et bæredygtigt, åndbart træhus,

S: ja

T: Som har, kan have en levetid på.... I hvert fald 150 år forhåbentligt. (baby græder) æhm... bygget af sunde og .. relativt robuste og solide materialer og øhm, egentligt for at sige, eller for for at prøve af om man kunne ligesom lave et hus som ikke bare var et (baby skramler i baggrunden) i mine øjne et æh, dødssygt, øh... hvad skal man sige dampspærre plastikhus – plastikhus, men et træhus – tak (S samler legetøj op) Kan du spise den der, hva? (til baby)

T: øhm, vi prøver lige at finde noget andet... så der har da helt klart været en intention om, og jeg har jo haft håndværket med mig hele vejen, jeg kunne æh, jeg var sikker på, at jeg kunne alt håndværket

S: ja

T: men jeg har ikke bygget... et helt hus før

S: nej

T: fra bunden

S: nej

T: og jeg har slet ikke bygget så stort oooog faktisk relativt kompliceret trækonstruktion

S: nej

T: med 12 meter lange kipdragere, som bær jo et kæmpe spænd æhm

S: ja

T: æh, som er... det er jo 8,5 meter højt huset op til skorstenen ikke

S: jo

T: så det var joooo.. som ene mand ligge deroppe og skrue skurer i, skrue efter skrue i deroppe

S: ja

T: Æhh, det var lidt spændende, og så håbe på, at få det hele stivet af

S: ja

T: sådan så man var sikker på at, de vejer næsten et ton stykket de der kipdragere,

S: ja

T: så da de kom ind med kranen, så skulle det hele, hele trækonstruktionen, eller træskellettet jo ligesom være klar til at bære det

S: ja

T: og ikke brase sammen

S: yes

T: øhhhh... så på den måde har det været en udfordring og oggg... ligesom og, hvad skal man sige, at navigere i i den byggeproces, stort set alene. Ahm... m men, og der har jeg jo så spurgt min ingeniør til råds og spurgt om råd og spurgt andre tømrer til råds og ... det ene og det andet ikke æhhh... så, så håndværket havde jeg ligesom med mig, men jeg havde ikke, hvad skal man sige... de æh, gennemført så stort et byggeri før.

S: nej

T: øh, også fordi, det er jo næsten 240 kvm og så er der så meget op til kip her

S: Ja

T: de tæller jo ikke med i de 240 – de tæller jo kun på en plan (baby pludrer) så man kan sige, det er jo faktisk et ret stort volumen, der skulle ligesom opføres, altså (baby pludrer)

T: og æh, hele den her indskudte etage, der ligesom giver den der kan der, det er faktisk ret besværligt at skulle bygge huset, fordi (baby skriger i baggrund) stilladsudfordringen herinde, den er ret sådan æhm... irriterende, fordi du hele tiden skal, der er så mange niveauer, du ligesom skal bygge fra.

S: ja

T: så hvis du bare havde et åbent reelt rum, så kunne du sådan sætte stillads op og bygge hele tagkonstruktionen, men det havde jeg ikke kunnet herinde

S: nej

T: fordi der sådan jah, sådan dobbelt

S: var det noget du havde overvejet imens du tegnede huset?

T: Slet ikke

S: nej

T: Huset er ikke tegnet med, altså... huset er tegnet æææhm.... Ikke ikke i forhold til hvor besværligt det var, men i forhold til hvilket konstruktion jeg gerne ville arbejde med.

S: ja

T: Og jeg har været meget fascineret, eller hvad skal man sige, jeg har været ret begejstret for.. sådan den nordiske længetypologi, æææh, sådan... regulære længehuse, æææh... mmm... vil du have den der? (til baby) Ja, sådan... jeg synes, at det give mening at bygge rent, konstruktivt.

S: ja

T: og helt...

S: hvorfor?

T: jamen fordi at, de er rationelle i forhold til en tømmerkonstruktion, æhm, hele huset er opbygget i et grid på 80 centimeter. Og (baby pludrer) ikke 60 som normalt

S: nej

T: Og det vil sige at alle, alle vinduer, de er opdelt i, i mål eller undermål af 80.

S: ja

T: og alle spær står, altså alle æææh, Stolper i væggene og alle (30:00) alle spær, står præcist i 80 cm's grid

S: og hvad er det, der har givet 80?

T: Det er, æææh, ææææh sp... standardstørrelsen på den udvendige træfiberplade...

S: ok

T: og den er, 240 lang... så den går, den passer både til 60cm's grid eller et 80 cm's Grid. Men ved at gå op i 80 cm, der altså spærene, der er det faktisk ikke æhm, styrken, af spærene er rimelig høj, så du kan, altså, så du kan sagtens gå op i en højere spærafstand

S: ja

T: men, men æhm, (baby slår på bord) ja og der kan du så spare faktisk materiale jo

S: ja, fordi du ikke skal skære til, altså det

T: ja, fordi du ikke skal have æ spær per 60, så har du spær per, så har du alle, alle du sparer jo så den æh, det... altså procentvis sparer du jo så meget materiale fordi du ikke har alle stolper og alle spær på 60 centimeter men per 80 cm. (baby pludrer) øhm, så på den måde der har jeg så, har jeg afprøvet, hvad skal man sige et større mål, eller et større grid

S: ja

T: i stedet for den gængse 60 cm grid, æh, som alt træbyggeri jo i dag projekteres efter. Du kan i hvert fald ikke finde et hus, der ikke er bygget efter 60 cms grid vel.

S: ja, og hvad er det, der giver den dimension så?

T: Jamen, Det har træbranchen jo gen... ligesom vedtaget at, det skal være en standard størrelse, æhm... (til baby) skal far spise den? Hvad med at du selv spiser den? Nej jeg vil ikke spise den, niks (baby pludrer)

S: hehe

T: (pludrer med baby) øhm, så derfor så... har der også ligget en ide om at sådan sige, jamen kunne man eller en en en... altså hvis man kan bruge mindre materiale, på de samme kvadratmeter, så har man da også... ladet mere skov stå, eller, så kan man da æhm, få flere kvadratmeter for mindre æhm... altså øhm, ja forbrug ikke...

S: jo

T: øh, og jeg tror at det næste hus at jeg vil bygge vil jeg lave et grid med 90 cm altså gå yderligere 10 centimeter op fordi, jeg har fundet ud af, at man kan få nogen af de de, sorte træfiberplader kan man få også i 270, så, så det passer så også med et 90cm grid. (baby pludrer i baggrund).

S: ja

T: 80 cm gridet er lidt problematisk, at bruge øh, fordi, at hvis du vil gennemføre det, så skal du så også have alle døre som 80 cm

S: ah ja

T: og, det er lige småt nok til en hoveddør for eksempel

S: ja

T: øhm...

S: ja fordi, der har i brugt nogle standardrammer ikke?

T: æh, altså alle elementer, altså udvendige vindues æ elementer, der er jo ikke standard i dag, det bestiller man jo bare, æ,

S: ok

T: så det kan du få på mål. Men fordi at jeg har tegnet alting i i gridet, eller hvad kan man sige

S: ja

T: i systemet.

S: Ja

T: så har jeg kunne køre med, at alle mål var enten 80, 160 eller 320 ikke?

S: ja

T: eller 240 eller 320, ikke?

S: jo

T: ja – så, det største vindue er 240 ikke. Det er det her, ikke? Og ellers er det 160 og så 80 alle sammen ikke?

S: yes

T: Så på den måde har vinduesskemaet været let at lave, kan man sige, fordi de ikke er en masse specialmål hele tiden

S: nej nej

T: Så hele huset er egentligt bygget over en et en æhmm, hvad skal man sige et system, som jeg ligesom har tegnet

S: ja

T: for ligesom at have æh, et rationelt bygge æh, system, øh, så det har jeg så udviklet under, hvad kan man sige... før jeg gik i gang, ikke

S: yes

T: ... og æhm... ja, det æ... jeg kan også godt lige den sådan fleksibilitet og den sådan modulære opbygning æ man kan få, og den kan man jo oftest få, hvis du har, altså jo længere længen er, kan man sige, jo mere, jamen jo mere af den rytme eller modalitet kan du ligesom have indeni det

S: ja

T: hvis du laver et æ rundt øh punkthus, så er det måske mere bare en klump, ikke?

S: jo

T: Altså. jeg tror at vi skal lige prøve at lægge dig ikke (til baby) kan vi lige tage en pause

S: det kan vi sagtens

T: Så kommer du ud og ligge ikke?

(optagelse på pause)

T: Så lave noget, der ikke bare var æh dampspærre, plastikhus ikke

S: jo jo

T: ja ... ja det var egentligt, det var egentligt motivationen. Der var også noget der handlede om økonomi og at man kunne få et hus at bo i og komme ud af byen og sådan nogle ting ikke,

S: ja

T: så det har også været en æ en helt klar faktor i det ikke? Æh, men... plus at jeg kunne realisere, hvad kan man sige... ved at bygge det selv kunne jeg realisere ret mange kvadratmeter væsentligt billigere end man skulle ud og købe dem for

S: ja

T: så på den måde ligesom at have optjent en friværddi, ikke? (35:00)

S: jo

T: øhm, sååe, ja vi købte grunden for 1,6 millioner kroner ..

S: ja

T: Og æ jeg har bygget for lige omkring 2.

S: ja

T: Så æ... 3,6 – 3,7 millioner er der for ikke?

S: jo

T: øh.. og der er jo så et væsentligt højere salgsniveau nu, også fordi, at der har været så høje prisstigninger på boligmarkedet og sådan nogle ting ikke?

S: jo

T: så vi nåede lige at komme... altså hvad skal man sige

S. på den rigtige side af Corona

T: På den rigtige side, så lige præcis og lige få købt inden at ... mar.. altså, jamen det er jo fuldstændig, heroppe nordpå er det fuldstændig umuligt at finde en byggegrund nu, der er fuldstændig støvsuget, æh

S: ja

T: øh, ahm, så på den måde er jeg rigtig glad for at vi lige, hvad kan man sige, nåede nåede

S: at i gjorde det

T: at vi nåede det før, jah at vi gjorde det, ja præcis ,og ja, det har da været en sindssyg hård, lang proces, og og og det man, altså hvis jeg skal bygge igen, så vil jeg sige, så skal man i hvert fald sørge for, at bygge mere færdigt

S: ja

T: førend man flytter ind. Æhm,

S: hvor langt var i, da i flyttede ind?

T: vi flyttede ind i november... 19...

S: ja, og hvor længe havde du bygget der?

(36:05)

T: Der havde jeg jo så bygget siden, ææ ... sommeren... ah... vinteren 18 ikke?

S: Ja, og der havde i havde øh andel så stadigvæk?

T: Der har vi haft andelen stadigvæk og æææ, den solgte vi under vejs fordi vi kunne godt se, at det ikke gav mening at have to husleje. Så vi ku, vi boede 7-8 måneder hos Kristines forældre i Hellerup

S: ja

T: øhm og der, det var rigtig fint og vi fik Kai under vejs der og Kai kunne også blive passet ved mormor og sådan nogle ting og vi kunne blive af... – Kristine kunne blive aflastet i hvert fald så på den måde fungerede det faktisk ret fint.

S: ja

T: Jeg kunne være meget heroppe og bygge og ligesom komme sent hjem og ... jeg kørte frem og tilbage og.. men så set, hvad skal man sige sådan ææ bagudrettet, så havde det været mere rationelt at have... betalt for noget mere, æ, tømmerhjælp

S: ja

T: for mig, jeg kunne stadig lede det og styre det men ligesom have en tømmer måske

S: ja

T: Eller en en mere stabil arbejdsmand på, sådan så man får eksekveret byggefasen hurtigere

S: ja

T: æhm, men igen, så har det også været et udviklingsprojekt og mange ting har ikke sådan været, altså, har ikke været den gængse metode, så på den måde har jeg også holdt lidt igen med at få... som... mange ting har været udviklet på tegnebrættet men ikke udviklet eller ikke prøvet af

S: nej

T: så på den måde har det også været sådan vigtigt for mig at ligesom kunne have en meget tæt føling med det, altså på på..

S: Hvordan har det egentligt foregået så, den udveksling fra tegning til?

T: jamen det har foregået på den måde at jeg har siddet nogle nattetimer og tegnet i AutoCAD og udviklet ting, hvad kan man bruge af – altså fo – for det første er det hele bygget med nogenlunde med produkter, der findes på markedet

S: Ja

T: Men kombineret på nogle måder, som måske ikke er set før øhhh

S: mmm

T: så har der været, altså der er ligesom flere ting i det omkring det tekniske. Der er både det her med hvad siger branchen omkring det her med åndbarhed og hvad er alle kravene til æ diffusions øhh åbenhed, fugtvandring æææh altså Z-værdier og så videre, der er der ligesom en – der er nogle forskellige aktører på markedet, som som ligesom har nogle tommelfingerregler omkring hvordan de her hvad skal man sige, åndbare konstruktioner skal være og så er der ligesom hele den, hvad skal man sige (griner) den den praktiske verden, som ligesom er folk, der bygger

S: ja

T: og bare gør det på deres måde

S: ja

T: og som ikke sådan, følger de her værdier så nøje.

T: Når man kommer ind i den her verden af åndbarhed, så æææh.... Er der tusind meninger

S: ja

T: om hvad skal der være af forskellige Z-værdier, og hvordan skal der være den ene og den anden konstruktion opbygges, æææh.... Og, det er faktisk, jeg har faktisk ikke fundet en eller anden. Jeg har ikke kunne finde en eller anden lærebog eller en eller anden ... fuldstændig eksakt opskrift – Jo! Hvert firma der leverer isolering

S: produkter, ja

T: eller produkter har en ny opskrift.

S: Ja

T: Eller har en ny ligesom måde at sige, det skal være på den her måde, for at vores produkt kan godkendes til det her. Problemet er bare, at hvis du så vil sammensætte det på en anden måde en de gør det

S: ja

T: Jamen så kommer du ud i nogle gråzoner, hvor det til sidste er ligesom hvaaa, hvad er hvad ikke?

S: jo

(40:00)

T: Altså, og der måtte jeg bare tage et valg på et tidspunkt og sige (slår i bordet) okay... jamen altså, vi fortæller ikke noget i vores byggeansøgning til kommunen, vi skriver bare, at det er et træhus... ææ, og så bliver det opført efter gode... håndværksmæssige traditioner... god byggeskik og med sund fornuft, vil jeg kalde det.

S: Ja

T: æ, fordi jeg kunne simpelthen ikke navigere i, at den ene producent sagde det ene, den anden producent sagde det andet og... der er ikke rigtig nogen der har sådan, ææ... det er altså alt det der med åndbarhed er sådan ret, det jo gammelt, det er rigtig gammelt, men det er jo også nyt

S: ja ja ja

T: Så vi har ligesom sprunget 60-70 års byggeskik over

S: ja

T: og så har vi, så er vi nu begyndt at bygge åndbart igen, ikke?

S: jo

T: så, så man kan sige, at udviklingen er foregået på den måde, at jeg ligesom har spurgt alle mulige leverandører, hvad hvad kan jeres produkt, hva hvordan vil i bygge det her... og så har jeg simpelthen sorteret i det og brugt dem jeg havde størst tiltro til og ligesom sagt ok men, for eksempel så med den åndbare æh, træfiberplade yderst, det er et produkt, der har været på markedet i 60-70 år ... og de de ææh, det kan man sige, der kan man sige, men et nyt produkt, der lige er kommet på markedet, som producenten går ud og siger, jamen det kan holde i så og så lang tid, men der har du jo faktisk ikke nogen ææh afprøvning af det i den fulde levetid.

S: nej

T: du har du har en teoretisk, du har en forventning om at det produkt kan over- æ kan klare det. Men du ved ikke, du har ikke prøvet det, du har ikke åbnet en konstruktion som har stået i en 70-80 år

S: nej

T: og så set hvordan produktet har det

S: mm-mm

T: Og det har været noget jeg har kigget på og så har sagt, ok, jamen det her den her træfiberplade den har... været på markedet eller ja i... 70 år eller hvor meget eller 80 år eller hvor meget det er, så den .. garanti de siger med, at det kan stå i 50 år i vand, den tror jeg faktisk på

S: ja

T: fordi det faktisk er et produkt, der er afprøvet

S: yes

T: så på den måde har jeg ligesom hele tiden prøvet at sortere i det altså hvad giver men... altså hva- hvad er hvad hvad er lidt sund fornuft i det her og hvad er ligesom æhm, altså, øhm...

T: så så har jeg kigget på sådan hvordan gamle træhuse er bygget, for eksempel svenske ødegårde og lader og sådan nogle ting og der har du jo bygget sådan relativt kraftige stolpekonstruktioner eller bindingsværks-agtige-konstruktioner og så har du haft æ og så har du simpelthen fyldt alt æ savmuldet og alle høvlspånerne og sådan noget har du fyldt in d i væggene

S: ja

T: og så har man haft en eller anden æh, papir æh, altså tapet tætning indvendigt

S: ja

T: Indvendigt, ikke?

S: jo

T: og det er jo lidt det samme vi prøver at gøre her, hvor der er faktisk er æh et et træskelet aaf massivt spærtræ .. æh i 300 mm bredde og så er der så en æ fibergibs, nej og så har jeg så beklædt hele det træskelet indvendigt med æ ru pløjede brædder

S: ja

T: altså med massive træ – altså med not-og-fer

S: yes

T: ...og det har jeg gjort fordi, at jeg vil ikke have at nogen steder i hele huset er der ikke brugt hverken krydsfiner OSB, MDF eller andre forarbejdede træfiberplader.

S: nej

T: der er kun brugt den udvendige træfiberplade

S: ja

T: som er asfalt imprægneret

S: yes

T: Eller som er, som kan tåle klima påvirk.. eller vandpåvirkning

S: ja

T: og og øhm, men indvendig vil jeg ikke have nogen plader, der står og afgasser med øhm, med hvad hedder det, med alle de her limstoffer

S: m-m

T: og jeg tror heller ikke på at en... altså du åbner, en gammelt tagpaptag med krydsfiner, så er det jo muggent og skimlet på undersiden

S: ja

T: hvorimod et et tagpaptag, der er lavet sådan med rugpløjede plader har det rigtig fint

S: ja

T: og det er simpelthen fordi at, jo mere du forarbejder træet, jo mere lim og .. hvad skal man sige, du bruger som nyt bindemiddel, jo mere sårbart bliver det også

S: ja

T: over nedbrydning. Ææhhh og ikke de første ti år men måske om halvtreds år

S: mm

T: Altså, så derfor er hele træskellet indvendigt beklædt med rugpløjede brædder og så er der så, så er der lagt et lag fibergips på, æhm,.. som så er fuldspartlet med æ silikat spartel

S: ja

T: og ... æh malet med silikat maling, æhm, men for at komme tilbage øhm med den her med det åndbare og branchen og alle de her ting, så handler det faktisk bare om, at mange siger, jamen du skal bruge en dampbremse...

S: ja

T: Selv om du bygger et åndbart træhus, så skal du have en Z-værdi indadtil der er ti gange større end udadtil.

S: ja

T: og det opnår du kun med en dampbremse og så siger jeg, jamen hvad er det, hvorfor er det at vi skal have den der Z-værdi, den der faktor, det er der ikke rigtig nogen, der kan fo-forklare, de siger at det handler om hvor meget fugten vandrer og hvor dugpunktet ligger og Men det er sådan lidt æææh, uvist synes jeg. Jeg har i hvert fald ikke kunne finde sådan, jeg har ikke kunne få en forklaring på, hvorfor, er det at den der dampebremse skal være der? Får du så for meget fugt ind i hu- ind i væggen så det ikke kan – altså ... så du får flydende vand i træfiberen eller altså hvo-hvorfor er det altså+ Fordi når jeg har æææh nu har jeg brugt gran, som rugpløjede brædder... og de har en lukket cellestruktur

(45:00)

S: ja

T: så har jeg prøvet at undersøge, jamen hvad er så Z-værdien for et lag rugpløjede brædder eller for 23mm gran

S: ja

T: det kan man ikke sådan lige definere.

S: nej

T: Det er sådan en udefinerbar

S: så den findes ikke i din beregning?

T: Så den findes ikke i min beregning fordi dem er der ikke nogen, der har, der er ikke nogen, der har foretaget en test på, hvad er Z-værdien for en... et et ææ

S: et råmateriale?

T: Et råmateriale, præcist – så den er ukendt. Men men i min verden, der der er gran, det er så tæt, fordi det har en lukket cellestruktur. Så det tillader ikke noget vand at komme ind i træet. Så det vil sige... at i princippet har jeg udskiftet dampbremsen med... et lag rugpløjede granbrædder.

S: ja

T: øhm, som jeg tror at holder længere tid end en dampbremse, end en... papirdug af en art

S: ja

T: æææ, det er mere – altså i min verden er det et mere robust materiale... at du kan skrue alt muligt ind i det og ligesom sådan arbejde med konstruktionen på den måde

S: ja

T: det er et super godt underlag for at have alle, hvad skal man sige den mineralske fibergips

S: ja

T: og det giver en meget æh, stærk konstruktion i øvrigt ikke

S: ja

T: specielt med så store ææh, altså der er så meget glas i den her facade, så du har brug for en ret kraftig skivevirkning i de vægstykker, der så, trods alt er tilbage, ikke?

S: jo

T: ... så på den måde har jeg ligesom røvet at sige, hvad er Hvad er.... Ja, selv om der ikke har været ligesom en ... en æh... en fuldstændig eksakt vejledning, så har jeg ligesom prøvet at sige, jamen hvad er – hvilke lag giver ligesom mening at have.

S: ja

T: og så udadtil... der der er alle lærebøger og alle vejledninger siger jo også at du skal have en lodret klemmeliste... først, så skal du have en vandret klemmeliste altså, hva, du har en forskalling

S: ja

T: og så kan du så have du så have din lodrette træbeklædning

S: ja

T: Sådan så, den første lod – van – den første lodrette liste giver et ventileret hulrum

S: ja

T: æhh, bag facaden, men når facaden er lavet som en omvendt en-på-to-beklædning

S: ja?

T: med smalle lister inderst, og så bredde planker yderst

S: ja

T: så har du en kæmpe ventilering, imellem hver planke.

S: ja

T: ... så skal du så til at først have en liste lodret... og så have en liste vandret

S: ja

T: og så have dine to lister – og så have din facadebeklædning, som også har ventilation

S: ja

T: det er sådan lidt æææh dobbeltkonfekt i min verden

S: ja

T: plus at man, hver gang at man laver tykkere og tykkere vægge så, spiser man flere og flere kvadratmeter indadtil

S: ja

T: og man betaler det samme for grundskyld ooog

S: ja

T: det ene og det andet ikke? Altså men du får færre kvadratmeter at bo på

S: yes

T: ejendomsskat hedder det...

T: Så jeg har simpelthen sparet den der lodrette liste væk. Og så har jeg lavet en, en æhm, en vandret liste en lægte er det, som er rimelig kraftig men som så er, hvad skal man sige... den er så skåret skråt på toppen, så hvis der kommer noget vand nedad facaden, så kan det løbe af og ud i det ventilerede hulrum imellem facadebrædderne.

S: ja

T: æhm.. altså, så har jeg arbejdet med et lille tagudhæng, sådan så vi er sikre på at vandet trods alt kommer ud over facaden og drypper af og ikke drypper af ned, ind i konstruktionen

S: Er det dine egne beregninger, eller er det sådan, du ved, som du selv siger, den her sunde fornuft eller er det en ingeniør du også har haft til sådan at gennemgå...

T: Det har jeg selv udtænkt

S: ja

T: , det her, fordi, der er ikke nogen, der vil tage ansvar for det

S: nej

T: Så ingeniøren sagde, jamen du skal jo have den her, du skal jo følge 356 med... med de opskrifter, der er der ikke?

S: ja

T: med lodret liste og så videre, og det har jeg bare sagt, jamen altså, det giver ikke mening, det giver ingen mening når du har en åndbar konstruktion, æææh, fordi du får så meget ventilering op igennem ... æ, det kræver så, at du har en facade, der er ventileret, det er klart.

S: ja

T: du skal jo ikke lave et lukket hulrum

S: ne nej nej

T: men der er så meget ventilering bag på facaden, så hvorfor skulle det ikke været nok

S: ja

T: øhm , men, ja, så så vi lavede en konstruktion, som jeg har, hvad skal man sige en en opbygning ud fra en nogen – jeg har ligesom prøvet at gennemtænke de ... principper der, den fugtvandring der sker

S: ja

T: inden i væggen ikke. Men om det så sker rent praktisk, det ved jeg så ikke fordi, vi ved, vi ved bare, at der er tørt og rart at være her, kan man sige

S: ja (griner)

T: og et godt indeklima, synes vi selv i hvert fald, ikke?

S: ja

T: og altså... der er jo ikke en dråbe vand i nogen vinduer, der er fuldstændig knastørt herinde... det er så tørt så, altså det møbeltørre træ, det faktisk revner, fordi vi er nede på et fugtigindhold omkring 6% for... for træ, inde i huset ikke?

S: jo

T: og og hvis du står ud i badeværelset og går i bad, æ to personer, efter hinanden, såeee så lang tid (50:00)

S: ja

T: med med brusebad... så dugger spejlet ikke...

S: ok

T: så det har ligesom været lakmusprøven synes jeg

S: ja

T: for så kan man se, det er faktisk ... altså... der er faktisk en kæmpe absorption... af vand i den her konstruktion her

S: ja-

T: og-og-og huset står så i eh, når der er meget fugt i luften står det så og suger vand ind, og det står så og tørrer op igen

S: ja

T: Men jeg tror ikke på, at fugtvandringen fortsætter langt ud i væggene, jeg tror faktisk at meget af den vand, meget af den vanddamp, der bliver optaget... af ydervæggen, det er faktisk afdamper igen, ind i huset

S: ja

T: og udtørrer indadtil igen

S: ja

T: æhm... så om der er et dugpunkt et sted i træfiberen, det er der jo måske, men jeg tror ikke at der er nok, hvad skal man sige. Der skal godt nok være meget vanddamp herinde... før at det ligesom...

S: ja før at det trækker, før at det bliver presset ud af, ikke?

T: før det bliver presset så langt ud, sådan så du faktisk får flydende vand ude i træfiberisoleringen de deet

S: ja

T: så jeg har faktisk været i dialog med teknologisk institut om at få lavet en nogle, nogle målepunkter

S: ja

T: æh inde i konstruktionerne

S: ja

T: og ææh, jah, det er sådan lidt æh, det endte med at vi skulle søge sådan en videnskupon for ligesom at få nogle penge til hele det der setup med målepunkter og lave sådan monitorering med server som ligesom måler igennem et helt år

S: ja

T: Det det er på

S: har du snakket med Lars ude fra Egen Vinding og Datter?

T: .. Nej, det har jeg ikke gjort nej

S: det var dem, der lavede det åndbare hus

T: ja, præcis

S: Han har jo, det står stadigvæk ude på deres eh, det er total udenfor, men ham har jeg nemlig også været ude og snakke med æh, men han har jo faktisk haft nogle hvor, de går også selv og måler på det, faktisk, så det kunne være – og han er sådan en en, mit indtryk af ham er at han er også sådan en crusader

T: ja

S: på så han er måske meget, jamen jeg tror faktisk at han er ret interessant sådan æhm hvad hedder det spiller også i forhold til at de nemlig går og laver nogle tryktest eller de der blowdoor test, hvor de går og måler også

T: ja

T: Præcist, men det er nemlig også et projekt jeg har, jeg har ikke sådan ... nørdet det, men jeg har fulgt det lidt i hvert fald ææhh

S: ja, fordi han har også fået rigtig mange tæv for det hus, fordi folk ligesom synes i øst og vest,

T: ok

S: Altså der er nogen, der synes at det er alle tiders, han synes selv at det er en succes fordi han kan ikke, når der er nogle ting som huset ikke gør, som de her ligesom charts eller statistikker eller hvad det nu er – beregninger eller

formular æh, jamen så er det fordi at der er noget galt, så er der noget galt med målingen, så han har haft virkelig meget op ad bakke

(52:30 – 53: 15 snak om det åndbare hus)

S: det blev bare meget teknokratisk lige pludselig

T: ja, præcis! Jeg har haft en eller anden ææh altså... det er måske også efter 6 år på arkitektskolen og... altså... jeg har bare en eller anden lyst til bare at komme i gang med at lave noget for...

S: ja

T: bare for sådan helt, sådan helt praktisk så sige ok, hvad er det handler om, altså sådan, det kan godt lige, så hvis den bliver ved med at hænge i den der teoretiske verden – akademiske verden hele tiden, altså der kan man jo nærmest ikke slå et søm i til sidst uden at det æææh, skal måles og beregnes oggg, altså,

S: nej

T: og derfor var jeg sådan lidt, ok... ja, det er familiens formue, men... jeg... prøver at lave så god research jeg kan æææh, og så prøver jeg at bruge nogle produkter, som jeg ved, virkelig har, hvad skal man sige, gennemtestet, æh,

S: ja

T: æ og så snakker jeg med nogen på markedet, som har isoleret tusindvis af huse

S: ja

T: og de har set, i alle de huse de har isoleret, har de set... hvor der opstår problemer, og hvor der ikke opstår problemer...

S: ja

T: og den erfaring har jeg så lænet mig op ad

S: ja

T: Så... simpelthen, gennem samtaler med dem, altså spurgt, hvad altså, hvor er det at det går galt, når i kommer ud for at isolere, hvor er det så og så videre og så videre og så videre ikke?

S: jo

T: fordi træfiberisolering og papiruldsgranulat og sådan nogle ting, det har jo været på markedet i ret lang tid

S: ja

T: der er bare ikke så mange der bruger det

S: nej

T: men men de isolatører der, har faktisk haft en stor viden...

S: ja

T: Omkring, hvordan skal konstruktionerne opbygges... æhmm og det var faktisk igennem samtale med (55:00) med nogen fra Dansk træfiberisolering. ehm... nu er det blevet opkøbt, det hedder noget andet, men... men ehm... de sagde faktisk, Tobias, prøv at hør' ... du har så meget træ, du har så meget, der kan absorbere fugt i det her hus her, så drop den. Vi-vi-vi vil godt turde... at lade være med at bruge dampbremsen på de indvendige vægge, hvis det var os, der byggede det

S: ja

T: Så tænkte jeg, ok, fint nok... det det er faktisk et stort arb.. man tror det ikke, men den der skide dampbremse eller de der de der folier, de der banevarer

S: ja

T: de er faktisk pisse irriterende at arbejde med og de de er så, det er faktisk rigtig svært at få dem tætte

S: ja

T: og det er sådan at stå med et helt hus og beklæde det der, det skal foldes om hjørner og det skal tapes og det skal eh, altså

S: ja

T: det er faktisk et kæmpe arbejde at lave de der membraner

S: (afbryder) men det er vel os – det er vel også en anden arbejdsgang tænker jeg, i forhold til resten af huset, ikke?

T: Meget anden arbejdsgang, jeg har den i loftet, ikke?

S: ja

T: Men det er jo fordi, du kan faktisk se den deroppe, den brune der, ikke.

S: nååå, ja

T: Det er faktisk fordi jeg ikke har noget... jeg har ikke nog.. jeg har ikke andet der holder på isoleringen.

S: nej

T: isoleringen er pumpet ind...

S: ja

T: I de der spær konstruktioner i alle pe-kassetterne der er i hulrummene

S: Yes, nå, nå det er træfiber eller hvad?

T: Det er træfiberisolering, ja

S: Ja, yes

T: Den er pumpet ind, for der skulle jo ligesom være noget til at holde, sådan så det ikke vælter ud, ikke?

S: jo

T: I og med, at det blev lige dyrt nok... at beklæde hele loftet ... med rugpløjede brædder... det var liiige 15-20.000 mere, bare i indkøb. plus arbejds løn... så så valgte jeg så at sige, ok, men i loftet, hvor... at man også, hvis man overvejer det, så har man jo en opstigende, altså det varme, den varme luft, som indeholder mest fugt, det ender jo oppe i kippen

S: ja

T: så deroppe vil fugtpåvirkningen være størst

S: ja

T: Så deroppe har jeg valgt at sige ok, der prøver jeg så den der dampbremse der

S: Er det så kun kippen der eller er det hele tagfladen

T: det er loftet, ja det er hele tagfladen, ikke, ja... øhmm men efter at jeg havde sat det der dampbremse op og stået med de der... lange baner, der svæver rundt og man skal stramme dem op og sådan noget igennem det her kæmpe, dobbelthøje rum

S: ja

T: ... såeee... så tænkte jeg faktisk, det kunne have været ligeså hurtigt at sætte de der rugpløjede brædder op

S: ja

T: ... øhm.... Så det tror jeg at jeg ville gøre en anden gang.... Men altså, nuu er den der, og eh, så blev det prøvet af...
Øhm

S: Ja for jeg tænker, på en eller anden måde så underbygger det jo også din egen ligesom, fornemmelse, der har været ... eh, i forhold til ligesom at sige, ehm, det er.. ikke særlig smart at arbejde med, eller det er meget besværligt at arbejde med i forhold til, og måske er resultater i virkeligheden, som du selv siger i forhold til tid og sådan noget,

T: nej

S: altså

T: Nej altså, man kan sige, det du får, du får, ligesom det der med at æææh... du får stemplet som hedder ok, du overholder det der eh, Z-værdi forskel for 1-10

S: jo

T: ... fordi den her har en eller anden Z-værdi på ... syv komma et eller andet og den der plade derude har et eller andet på nul komma et eller andet og så har du den der faktor ti ikke?

S: jo

T: ehh... jah, men hvad sker der så nu har jeg lavet et massivt listeloft iii fyrretræ

S: Ja

T: ehhh... hvor bund, bundbrættet ligesom er 23mm eller sådan noget, ikke?

S: er det lister, som du selv har skåret ud eller?

T: Det er fire kilometer lister vi har, jeg har høvlet jeg har..

S: ja

T: (går ud i baggrunden for at hente en liste, som han har lavet). Og hvis det er helt rigtigt, så skal man jo også regne den med...

S: ja

T: altså, ... ehm

S: nå det er sådan en der (holder listen)

T: men den er jo massiv

S: Ja

T: ja, øøhh.. så det er, det er så fyrretræ... (ligger planken på bordet)

S: ja

T:...

S: men det er nogen du selv har lavet+

T: det er nogen jeg selv har lavet

S: og sat op

T: ja, for jeg har ikke kunne finde et produkt, jeg vil godt have et listeloft, men jeg har ikke kunne finde et produkt på markedet,

S: nej

T: som jeg har været tilfreds med

S: mm-mm

T: Først har vi kiggede på at have sådan et.. æh Trolltekt, altså de der Trolltektplader

S: ja

T: og ha' de der Trolltektplader

S: ja

T: sat op først og så trælister udenpå, fordi jeg er ikke særlig vild med at kigge på de der Trolltektplader

S: nej

T: og.. desuden var de, er de cementbaseret, og det ville jeg heller ikke have

S: nej

T: så har jeg fundet nogen, der hedder... ja nogle andre ææææhh af de der plader, hvad fanden var det de hed, som er magnesitbaseret.

S: ja

T: som ikke er cement baseret, som er sådan en æ, øhm, ja porøs... træfiberplade, som også er lydabsorberende og sådan...

S: ja

T: og som også er klasse to, for det skal være klasse to i forhold til brand

S: yes

T: (dyb vejrtrækning) men... de var så ææh... super dyre, og kunne heller ikke fås i de længder, jeg gerne ville have

S: mm

(1:00:00) T: Og plus, at der er en... en æhm... altså, i forhold til at montere fire kilometer trælistes...

S: ja

T: oppe i et loft, 6,5 meter oppe... så ønsker du ikke... alt skulle stå og proppe det for eksempel, hvis du vil have skjulte, altså du vil ikke have nogen, jeg vil ikke have nogen skruehoveder, der er synlige eller noget vel?

S: nej nej

T: Så, såee, jeg blev nødt til simpelthen, til måtte jeg så udvikle det her profil her... som jeg har brugt... ekstremt lang tid på at tegne faktisk, fordi for det første er det den her bund (Skramler med listen for at vende den og vise bunden) bund bund..

S: ja du har ligesom en base, ja

T: bundplade: ja, som ligesom arb.. i virkeligheden fungerer lidt ligesom en, et gulvbræt

S: ja

T: ... og så er de her lister limet ned i, det der spor der

S: ja

T: så det gør at man kan styre dem under bor - når, under eeeh montagen eller, jah.... Og så får du.... Det her bundbræt, det overholder profileringskravene til en klasse to beklædning

S: ja

T: ... og når man så sætter listerne oveni, selv om man så får et areal... der er alt for stort.. i forhold til en klasse to beklædning, så fordi bundbrættet overholder det,

S: ja

T: så kan man betragte listerne som... noget pynt, man faktisk bare sætter oven (stemme knækker) ahm, sætter ovenpå en klasse to beklædning

S: ok

T: siger min ingeniør i hvert fald

S: ja

T: ... så det her det, på papiret skulle det her være godkendt som klasse to beklædning

S: ja

T: og det gør jo så, at jeg ikke skal have et gipsloft op først

S: yes

T: ... så der har været... man kan sige, det har været målet at udvikle et... loft som kunne være en klasse to beklædning, samtidig med at fungere som listeloft

S: ja

T: og samtidig så akustikregulerer det en lille smule.

S: ja

T: det er desværre ikke så meget som, hvis der havde været en, altså hvis der havde være åbent, ind til isoleringen

S: nej

T: æhm, så havde man jo fået væsentligt mere lyd absorberet i mellemrummene

S: ja

T: nu får man tilbagekastet lyden også fra mellemrummene, men... det spreder lyder en del med alle de lister

S: ja

S: så det er sådan en æ beslutning der både er baseret på økonomi men faktisk også i forhold til sådan rent æstetisk at ... og egentligt også produktmæssigt, som jeg forstår det ikke, at der var bare ikke noget der ligesom tilsvarende

T: nej, der var ikke et produkt på markedet, jeg vil –

S: Nej

T: Jeg ville have et listeloft, der skulle være i fulde længder

S: ja

T: jeg ville ikke have alle de her plader sat op, jeg synes at det ser så Klondyke ud – agtig ud

S: ja

T: Alle listeloftsne – alle de listeloft – listeloftplader, eller produkter man har på markedet, det er en æhm æ en spon – nej det er en MDF-plade... en strimmel af en MDF-plade

S: ja

T: som er beklædt med et stykke finer, der er limet et stykke finer på toppen

S: ja

T: så du kigger faktisk, ind i siderne kigger du på MDF

S: yes-ja

T: og i og med at jeg ikke vil have noget... MDF, OSB, krydsfiner eller noget ind i huset

S: nej

T: jeg vil kun have rent træ, jamen så var det ligesom ude

S: ja

T: det er heller ikke en klasse to beklædning, for det er kun en pynteplade

S: yes

T: men, æh, æhmm, så hvis jeg skulle have sådan en op, så skulle jeg altså først lave, et gipsloft... og så skulle jeg så sætte æææh 50mm- 45mm Rockwool

S: ja

T: ...og så den her æhm.. ja, hvad skal man sige, MDF-liste op, ikke?

S: jo

T: og og det havde jeg ikke eh, det synes jeg ikke passede til husets stil.

S: nej

T: Så så jeg har udviklet det der andet profil der selv, ikke?

S: jo

T: øhmm.. det har taget en hulens masse tid at stå og lime alle de der lister

S: hehe

T: fire kilometer lister ned i de der spor – og så er de så skåret bare helt tight til, ikke?

S: Jo

T: Jeg skal lige se om der er noget mere varmt kaffe her (går over og henter kaffe i køkkenet)

S: (hæver stemmen) Tobias jeg kunne godt tænke mig at snakke lidt om, om din skorsten også, for det synes jeg er ret interessant, at du har bygget

T: jo, ja – det er det næste ehh, at vi er ude i, vi er ude i tekniske løsninger nu jo

S: ja

T: Altså du kan bare, du må spørge mere ind til de andre ting, ikke Stine, hvis der er noget med eh,

S: jamen jeg har, jeg har det altså, igen som jeg også siger, det er faktisk de ting, der sådan har optaget dig mest, at vi skal snakke om

T: ja

S: altså, fordi igen, jeg har jo selvfølgelig nogle ting, men men men, min min metode er lidt det her med, at jeg vil hellere lade jer fortælle mig, hvad der er vigtigt, end at jeg skal komme og fortælle hvad

T: ja

S: hvad der er bæredygtigt, for det er egentligt ikke, det der er sådan skide relevant,

T: jeg vil sige altså, i starten brugte jeg jo rigtig meget tid på at tegne huset som arkitekt (1:04:10)

S: ja

T: og ligesom sådan få det er jo ådan ret stramt i virkeligheden, facaden er ret regulær og alle de her ting,

S: ja

T: Men det ligger ligesom bare som sådan en ting med... hvad skal man sige overordnet... præmis

S: ja

T: Og så ja, igennem byggeriet har jeg ligesom... dy.. prøvet af dyrke så mange, hvad skal man sige... tekniske æh, bøh... øh finesser som muligt ikke?

S: ja

T: ...og, altså jeg vil gerne have, jeg vil gerne have rigtig meget træ til overs hele tiden, der er rigtig meget brænde, gratis brænde ...

S: ja

T: så for at spare, hvad skal man sige... el-udgiften til varmepumpen, så synes at jeg det var en... jeg kan rigtig godt lide at have åben eller levende ild

S: ja

(01:05:00)

T: så skorstenen er... blev et et øh, også et stort ønske fordi eh, at æh, ja dels så giver den hygge æhh, med ilden og dels så synes jeg at det er... sjovt at kunne, kunne varme noget op selv

... når det så er sagt, så er der også en stor diskussion omkring hvad er æhh, altså, er ret.. (roder i baggrunden med elkedel) er det rigtigt at brænde træ af

S: ja

T: altså.... Man kan sige, det træ der vælter ude i skoven og bare ligger ude i skovbunden, den afgiver jo den samme CO₂ ... som hvis det bliver brændt af i vores brændeovn, når det ligger og rådner...

S: ja

T: Så, og, Danmarks... æhh, CO₂ regnskab er jo kun, nogenlunde godt, fordi vi importerer millioner af tons træ fra de østeuropæiske skove i form af flis

S: ja

T: Som vi brænder af i vores kraft-varme-værker, som hr. og fru Jensen får ud i deres fjernvarmenet

S: ja

T: Så der er jo masser af afbrænding af træ.

S: Ja

T: Så... det jeg, det at jeg har prøvet med den her løsning, det er at sige, hvordan kan vi udnytte, hvis vi så brænder det træ af, hvordan kan vi så udnytte varmen i træet

S: ja

T: For aller, på den aller bedst mulige måde

S: hm-hm

T: Når man har et ahm, et æh et let træhus som det her jo er, der er jo ikke særlig meget masse i væggene

S: Nej

T: Eller i taget. Så for at få et mere stabilt indeklima uden så mange udsving, så er det godt at få noget termisk masse ind i huset

S: Ja

T: Så, skorstenen består cirka af fire tusind mursten, en dobbeltmuret. Det er faktisk et dobbeltmuret rør kan man sige

S: Ja

T: Hvor vi har... nå ja, så er der så den regel i dag, at, du må ikke opføre, en skorsten i dag med en muret pibe

S: Ok

T: det er forbudt...

S: Ja

T: Man kan have det i alle mulige gamle ejendomme, der er det fint, og fungerer super godt fordi man murer, man varmer hele, alle murstenene op, og de står hele natten og afgiver deres varme

S: Ja

T: Men i dag må du ikke bygge en muret pibe, der skal du have en Isokern, altså en... en beton... æh, foring... inde i skorstenen

S: Ja

T: den isolerer ret, relativt godt, det er jo ligesom sådan noget Leca beton

S: Ja

T: Æhh, og det vil sige, at alle de røggasser, som du har rigtig meget varme i... de f.. fiser lige op igennem den der Isokern og ud til gråspurvvene

S: ja

T: de afsætter ikke, altså varme,

S: Nej

T: Op igennem skorstenen fordi Isokernen isolerer.

S: Ja

T: Det giver et rimelig go æh, det giver et rimelig godt træk i skorstenen, men det giver ikke nogen særlig stor afgivning – altså, varmeeffekt,

S: Nej, udnyttelsen af varmen

T: Udnyttelsen af varmen er ikke særlig god op igennem skorstenen (hoster)

T: Så det jeg har gjort her, det er at jeg har snakket med den lokale skorstensfejer og den lokale pejsemand og så har vi så fundet ud af i samarbejde, at jeg måtte godt lave, det er tilladt at tage, det er tilladt i en gammel, muret skorsten, der er det tilladt at lave ... et tyndt stålrør, inde i, den eksisterende skorsten

S: Ja

T: For at få ... for at få renoveret eller for at få, hvad skal man sige, hvis man har en gammel skorsten, der hvad skal man sige, er utæt eller

S: Ja

T: Så må man godt sænke et tyndt stålrør, stålforing, ned i hedder det.

S: Ja

T: Så det har jeg udnyttet her, jeg har sagt, ok, men så, så er den udvendige del af skorstene er sådan set en stor masse, og så ind, og et rør i virkeligheden, og æh og indeni røret, der er der så et stålrør på 0,7 mm, som bare sådan et tyndt stålrør hele vejen op igennem.

S: Ja

T: Og det tynde stålrør, det isolerer jo ingenting

S: Nej

T: Så den... vandring, eller hele den vej som røgen skal køre op igennem de stålrør, der står det så og afgiver varme ud igennem stålet,

S: Ja

T: Men ind til murstenene

S: Ja

T: Og hele den luftsøjle, der stå op omkring det rør, bliver jo så rigtig varm

S: Ja

T: Og den begynder så, den bliver så varm, så den begynder faktisk at suge..... kold luft ind nede forneden og smide varmluft ud oppe foroven

S: Ja?

T: Fordi den termiske opdrift og den æh, luft, skaber simpelthen en cirkulation altså en opdrift

S: Ja

T: Indeni det murede rør

S: Ja

T: Og det er derfor du har de der huller her forneden (peger på skorstenen)

S: Ja

T: Og også i bunden af ovnen i øvrigt, så er der de der huller, og længere oppe ikke?

S: Jo

T: Øhm.. og det vil sige, at hele vejen, på vej op, så afgiver røggasserne varme ud igennem det der stålrør ud til luften som æh, så opvarmer øh øh murstensøjlen indefra

S: Ja

T: Og den varme luft, der kommer ud af af hullerne og det er det er, den suger faktisk så meget så hvis du tager et lille stykke papir hen, hen til hullerne

S: Så kan du se at eh, ja

T: Jaer, den den og den og man kan faktisk mærke, at der kommer køligt træk ind på fing...

S: Ja ja

T: Altså på fingeren, hvis man sådan sætter hånden hen til, så så der er ret meget gang i den faktisk

S: Ja

(01:10:00)

T: Også fordi den er så relativ høj egentlig, så man...

S: Jo

T: når at få noget eh, øhm, altså noget gradient på, ikke?

S: Yes

T: Men den, al den varme luft, den suger jeg så på tværs, eh, på langs af længen hele vejen ned af kippen, dernede er der et hul oppe i kippen

S: Ja

T: Og den varme luft bliver så suget ned til en, luft til vand varmpumpe...

S: Ja

T: Som konverterer det til varmt brugsvand

S: Ok

T: Så kører det så ud i gulvet, som gulvarme også

S: Så den varmer, altså den opvarmer hele huset, på den måde eller?

T: Den den den varme luft,

S: Ja

T: fodrer vi til til øhm varmepumpen

S: Ja

T:... så, så på den måde, så får, så i stedet for at varmepumpen, den skal æh, hive, nu er det minus to grader eller minus en grad

S: Ja

T: Så, eh, i stedet for at vi skal varme vand op... fra minus to graders varm luft til eh 55 grader så skal vi nu varme vand op fra 55 graders varm luft til 55 grader..... (hoster) så på den måde så er æh, hvad skal man sige.... Så hjælper vi varmepumpen rigtig godt på vej

S: Ja

T: Plus at vi får... fordi at vi suger dernede, så får jeg jo så transporteret den varme luft væk fra brændeovnen

S: ja

T: Ned igennem længen, og det der er problemet med en brændeovn, det er at den æh, den varmer så lokalt, den varmer rigtig meget lokalt ikke?

S: Præcis

T: Men du får ikke varme ned i den anden ende af huset

S: Nej

T: Men ved at suge i den anden ende af huset, så får du flyttet meget af den varme luft ned i den anden ende af huset

S: Ja

T: Så, og vi, når vi har sådan en 6,5 meter, dobbelt-højt rum her, så ligger der jo en kæmpe varmedyne deroppe

S: Jeg skulle lige til at sige, ja, i mister meget varme derop til ikke?

T: Vi mister meget varme, der er næste en halv meter isolering i loftet,

S: Ja

T: Så så det er jo ikke fordi det bare fiser ud af loftet

S: Nej

T: Eller igennem taget, men det lægger sig meget deroppe, der er jo, hvis der er 20 grader her, er der jo 25 grader deroppe måske

S: Ja

T: Så der er ret stor forskel

S: Ja

T: Så på den måde er det smartest at suge det ned

S: Yes

T: I varmepumpen

S: Ja

T: Æhm, ja, mm jeg har så snakket med nogen f-folk efterfølgende som arbejder på fjern- et fjernvarme, hvad hedder sådan noget, -anlæg,

S: Ja

T: Og de siger faktisk, at det jeg har bygget, at det hedder en, en economiser,

S: Ok (griner)

T: for man har det åbenbart også bruger, det er det samme princip man bruger på fjernvarmeanlæggene

S: Ja

T: Med at have sådan et langt rør, som af-, hvor man får energi ud af røggasserne

S: Ja

T: Efter at man har haft en forbrænding, så det er åbenbart et princip som eksisterer også

S: Ja, men i mini-udgave

T: Men i mini-udgave

S: Ja

T: Øhm, ja. Men ellers er det jo sådan så at vinduerne, nogle af vinduerne er jo de her æhm... hvad hedder det **dilletationsvinduer**, jeg ved ikke om du kender?

S: Yes

T: Jaer, så vi, har ikke noget udemodul, på varmepumpen

S: Nej

T: Æhm, men... øhh, den altså vi suger luft ind igennem vinduerne, og fordi det skal passere igennem det her, de her forsatsruder, som dels for solen, øhh, varmer det op inde imellem glassene

S: Ja

T: så bliver det varmet op, og dels den varme, der er inde i rummet, den går jo ud igennem det første lag glas

S: Ja

T: så den luft, der placerer ind imellem glassene, bliver jo også varmet op af rummet overtager jo noget af den varme der allerede er indenfor rummet

S: Ja

T: og på den måde, så skulle vinduerne ikke – eller vinduer genererer jo så en del energi også

S: Ja

T: Øhm, som varmepumpen bruger også, ikke

S: Ja

T: Æhm... men jeg synes alt i alt er det svært at styre... æh, altså jeg har ligesom en fornemmelse af, at når varmepumpen står og suger rigtig meget den varme, så har, inde i huset, så kan den nærmest suge huset tom for luft

S: Ja

T: Så er det nærmest lige meget hvor meget man fyrer

S: Ja

T: Jeg kan nok fyre nok ikke, men altså det er en stor ovn, men men det er som om at nogen gange at den så på en eller anden måde over... styrer systemet sådan så, at selv om, der er varmt og så er den når termostaterne så mærker at der er varmt herinde fordi der er var.. gang i brændeovnen

S: Ja

T: Jamen så slår, så siger æhm, æhm, varmepumpen siger så, jamen ok, men jeg får et signal fra termostaterne af, at der er varmt nok

S: Ja

T: Så jeg lader være med at varme gulvet op...

S: Ja

T: Men det er der jo kun fordi, at der er varm luft fra brændeovnen

S: Ja

T: Gulvet er stadig koldt jo

S: Ja

T: Når brændeovnen så ikke kører mere... så bliver her koldt jo, fordi gulvet er koldt fordi, gulvet er ikke blevet varmet op

S: Nej nej nej

T: Så det er sådan, det det

S: De modarbejder lidt hinanden sådan

T: de modarbejder lidt hinanden'

S: Ja

T: Og det har jeg prøvet at snakke med æh, leverandøren af varmepumpen om, og de siger, at det er en kendt, en meget kendt problematik, og de har ikke noget... svar på det

S: Nå, det er bare...

T: Så det er bare sådan ok, nå men så må jeg jo selv

S: (griner)

T: Igen, finde ud af, finde på et eller andet, ikke?

S: Ja ja ja, hvad man ligesom gør

T: (Skramler med stol) (hoster) Så i i virkeligheden ville det være sindssygt interessant at have... to æh... fyre, studerende fra DTU på en eller anden æh, energi æh, hvad hedder sådan noget, eller bygningsfysiklinje eller sådan noget

S: Ja

(01:15:00)

T: Som ligesom kunne regne hele den det energisystem

S: Ja

T: fordi hvad er det egentligt, der sker, du har bare sådan en æh, ja bare en fornemmelse af, hvordan jeg kan mærke, at det er,

S: Ja, ja

T: Men jeg har ikke sådan beregnet på det, jo

S: Nej

T: der er jo noget energi... æh... energi, hvad hedder det, -ramme beregning på hele det, hele huset og sådan nogle ting

S: Ja

T: Men det er jo igen, det er også bare en teoretisk, æh, beregning af hvor meget..

S: Jeg skulle lige til at sige, at det er nogle principper, der ligesom er – ja

T: Nogle principper, der er ligesom en Rockwool energy design æh æhh, æhh-beregning, som regner på, hvad er energitabet igennem vinduerne i forhold til hvilket glas og..

S: Ja

T: Altså... så det er jo ikke sådan... igen det her med, hvad er, hvad sker der rent – jeg synes at der er et meget stort spænd imellem hvad der sker, hvad hvad sker der rent... teoretisk og hvad sker der rent praktisk

S: Ja, ja ja

T: Æhm, det er sådan...

S: Men Tobias, jeg kunne egentligt godt, bare sådan her til sidst, bare sådan lige sådan høre en lille smule mere om sådan om om byggeprocessen, fordi sådan, vi vi vi faldt lidt sådan ind og ud af den i øh, i forhold til sådan (Tobias hælder kaffe op) bare lige en lille sjat tak. Øhm, men.. i ligesom, I har købt æhm, hvor lang tid tegnede du på projektet før du ligesom gik i gang?

T: Jamen jeg havde faktisk tegnet, øhm, jeg havde tegnet halvdele af huset, før jeg byggede, før jeg havde grunden

S: Ja, ok (griner)

T: (Griner) Så jeg tilpassede huset grunden... hvor lang tid tegnede jeg, det er svært at sige, for det har jo været, det har været... under vejs, så alle mulige tidspunkter imellem alle mulige tegnestueprojekter

S: Ja

T: ...Men jeg har brugt rigtig rigtig mange timer på projektering

S: Ja

T: Under vejs

S: Altså også under byggeprocessen?

T: Ja

S: Efter at du var gået i gang egentligt

T: Ja, sådan noget som varmeovnen eller skorstenen der for eksempel, der har jeg jo..

S: Ja

T: udviklet efter at huset var bygget, ikke?

S: Jo

T: (Hoster) Så, så, så hvor lang tid det. Altså jeg brugte halvandet år på at bygge huset, sådan overordnet set ikke

S: før i flyttede ind

T: Ja - Med råhuset, altså med vægge og tag og det hele, og sådan nogle ting ikke, så var et halvfærdigt køkken og.. der manglede noget loft og... ja, der manglede sådan en masse småting sådan hist og pist, ikke?

S: Jo

T: Der manglede, æh, låger på en masse skabe og sådan nogle ting, men vi var bare sådan, nu gider vi ikke at bo hos svigerfamilien mere, vel?

S: Nej nej nej (griner)

T: Æhm, så... ehm.. jah, jeg ved det ikke, altså et et slag på tasken er vel at jeg har brugt i hvert fald ... altså jeg tror, at selv byggeprocessen har jeg brugt i hvert fald 5-6 tusinde timer efterhånden

S: Ja

T: Oog... det er så uden tegnestue, eller uden projektering, eller uden tegnearbejde

S: Ja

T: Øhm

S: Ja det er bare ligesom, det er til myndighedsprojekt egentligt at det, eller hvad? Eller hvordan?

T: Nej altså 5-6 tusinde timer, det er sådan, det er rent tømmer, der...

S: Nåh, ok

T: Bygge, byggetimer

S: Yes

T: Og så ligger der vel... altså, der ligger jo en del måneders arbejde faktisk

S: Ja

T: Fuldtidsarbejde, vil jeg sige, med at sidde og tegne det, men jeg har bare ikke tegnet det sådan i et hug

jeg har, hver gang jeg har skulle bygge noget nyt, har jeg s-tegnet den del

S: Ja

T: Jeg har æhh, u – men stadig indenfor det overordnede billede kan man sige

S: Ja

T: For eksemplet har jeg lige lavet et udendørskøkken her i sommer her

S: Ja

T: Men det er stadig projekteret, så det passer til, modul 80 og, i de samme sten og de samme højder og så videre så det passer til det eksisterende murværk

S: Ja

T: Altså jeg holder mig ligesom indenfor systemet

S: Ja

T: Æh, men men alting har ikke været tegnet færdig

S: Nej

T: Øhm, køkkenet tegnede jeg også under vejs. Jeg havde ligesom den der niche, jeg vidste at, der kunne stå nogle skabe, men ... men det det tegnede jeg sådan set, hvad skal man sige, æh, sådan så, at jeg kunne få det lavet ikke?

S: Jo

T: Altså så æh, æh... ja

S: Var der ting, der sådan kom til efter at du havde, hvad skal man sige, nu var der ligesom sådan et køkken, hvor man kan sige, at der er en eller anden form for sådan rum, der er disponeret for det

T: Ja

S: Men er der ting, der sådan er kommet til fordi du, du ved, når man ser det, fysisk, at man så ligesom, får sådan en... nå jah, måske kunne man faktisk godt, eller det her fungerer måske egentligt ikke særlig godt, eh

T: Ja, altså det er der jo, øh, altså jeg har jo ikke tegnet det i 3D for eksempel

S: Nej

T: nogensinde, jeg tegnet det kun i 2D

S: Ja

T: Og og på den måde har det været, har der været nogen ting, altså jeg synes jo, at jeg er rimelig god til at sådan, fordi jeg altid bare arbejder i 2D, så har jeg sådan, er jeg rimelig god til at forestille mig, hvordan det er i 3D

S: Ja

T: Men jeg synes, at det er så sindssygt tidskrævende, at arbejde i 3D og så at lave det til 2D, igen,

S: Ja

T: For byggetegningerne

S: Ja

T: Så det er som regel, så springer jeg 3D'en over

S: Ja

T: og så har jeg sådan 3D, hvad skal man sige rummelighederne i hovedet

S: Ja

T: og så synes jeg egentligt godt at jeg kan, det er sjældent at jeg bliver sådan rigtig overrasket, men der har været nogen ting omkring nogle rørføringer... og, æh, nogle installationskanaler og sådan nogle ting,

S: Ja

T: Hvor jeg, ikke har kunne overholde de helt, altså, hvad skal man sige, husets sådan stringente modul- eller grundmål sådan

S: Ja

T: Og det kunne jeg godt have tænkt mig, for eksempel af have, at have de ting, projekteret i eh, altså i Revit (01:20:00) eller et eller andet

S: Ja

T: Eller et 3D program, hvor man ligesom havde det, de der installations... størrelsen på plads

S: Ja

T: .. og det har sådan snydt mig lidt, også fordi, at jeg har sådan Ja, jeg har egentligt, jeg havde ikke gennemtænkt det nok ind i konstruktionen til at starte med

S: Nej

T: Så de ligger lige lidt, lidt udenpå som nogle rørkasser og sådan nogle ting. Og det er ikke noget man ser så meget for det er inde i et bryggers og inde i et lille badeværelse og sådan nogle ting

S: Ja

T: Så jeg har sådan skjult det meste af det oppe i, oppe i konstruktionen ikke? Men det er sådan nogle ting, hvor det er sådan, Ja, det er også en tidsrøver i byggeprocessen, fordi man har sådan en, har nogle, nogle eh, øhm... øhh ja ting, hvad hedder sådan nogle, kollisioner, ikke?

S: Jo

T: Eller ligesom sådan nogle, så skal der æh, til at skæres eller laves fiksfakserier, det er sådan (griner)

Jah, det var vi, alle andre ville jo bare sætte det skide rør, et eller andet stede igennem facaden, hvor det nu kom ud

S: Jo

T: Men det vil jeg jo ikke acceptere, så jeg har sådan nogle, en eller anden buet, æh æh, fleks rør ud igennem facaden for at røret, at risten sidder rigtigt forhold til vinduerne og sådan nogle ting, ikke?

S: (griner)

T: Det er jo, altså (griner) der kan man jo også sige, hvor meget af det er er sådan æstetik, og hvor meget af det er sådan er, eller er ikke ikke planlagt i virkeligheden ikke? Altså

S: Ja

T:... du er også selv inde på, ligesom med trappen derovre, altså ind, til at starte med, var det der egentligt bare et loft..

S: Mmm

T: Og det er det egentligt stadig på papiret kan man sige,

S: Ja

T: Men så fordi at jeg synes, at de der rum var ret fede

S: Ja

T: Jamen så ville jeg godt æh, inddrage det mere til æh, til bolig kan man sige ikke?

S: Jo

T: Nu har vi så, nu kan man sige, nu kan man gå og gruble over hvordan den der trappe skal se ud ikke?

S: Ja

T: Øhmmm

S: Så det vil sige at det værelse i har hernede har også skulle være et et, nå nej hvor der har i jo selvfølgelig en rigtig trappe op

T: Der har vi en trappe op

S: Ja

T: Ja præcis, og gangbroen henover der, så det har hele tiden været et værelse, men altså, vi har jo egentligt haft, der er jo igen det der med, at man tegner og tegner, men man glemmer det der med, jamen hvor er al opbevaringen, æh

S: Ja

T: og man kan sige, hvis øhm.. man bare i gåseøjne bygger et etplans hus med en æhh... normale gitterspær eller sådan noget eller en ikke-udnyttet tagetage

S: Ja

T: Så har man masser af plads til at stille alle sine kasser deroppe, og alle de der ting ikke?

S: Jo

T: Men æhm, når man bygger de her, hvad skal man sige, moderne, arkitekttegnede huse, med... og udnyttet til kip

S: Ja

T: udnyttet til kip, jamen så mangler du bare det der loftrum, der, hvis ikke du har en eller anden kæmpe kælder

S: Ja

T: Og det havde vi heller ikke råd til at bygge

S: Nej (griner)

T: så nu bygger vi en garager (griner) og ellers så æh, så har vi heldigvis et værelse, som vi har lejet i øjeblikket, hvor vi har alle vores ting, æh, opmagasineret ikke?

S: Jo

T: Øhm... ja, så på den måde har der også været nogle ting, der har ændret sig i forhold til det der med, hvad, hvilke rum havde man tænkt, man skulle bruge

S: Ja

T: Til hvad, æhm... ja... og ja, en anden ting er jo også, nu for eksempel, nu har vi så små børn, ikke, og Kai han er tre år han bor nede, han har fået et værelse dernede (peger i den modsatte ende af huset)

S: Ja

T: Men men, vi sover jo derinde, Kristine og jeg, så.. men lige nu sover jeg så nede i hans værelse...

S: Ja

T: Fordi, altså han kan ikke, tør ikke sover derned alene nu

S: Nej (griner)

T: Når han er lige blevet tre vel?

S: Jo, nej

T: Og så gå 20 meter igennem et mørkt hus, for at finde sin mor

S: Nej

T: om natten, æh, så det er sådan, det er jo også en ting, at jeg ikke havde taget højde for for eksempel, ikke?

S: Nej

T: At sådan et rum, så der er sådan nogle, jeg synes, at planen er ret fleksible, men den er stadig... d-der er også nogle ting, hvor man kan sige sådan... der der ikke er taget højde for i øhm..

S: Ja, der ligesom først opstår, når man begynder at leve i huset ikke?

T: Ja, præcis

S: Når der begynder at komme rigtig liv herinde

T: Mmm.. Jeg havde også tænkt mig, det lille, den lille niche-indhak der, at det skulle være sådan et lille kontor, hvor jeg kunne sidde derinde

S: Ja

T: og ehm.... Lige have et skrivebord ligesom, men altså, det går jo heller ikke med små børn, for eksempel

S: Nej he-he

T: Der vil flå alting ned og pille i alting og larmer og hyler ikke?

S: Jo

T: Så meget sådan

S: det er meget smart med en stige så (griner)

(01:25:00)

T: Det er faktisk meget smart med en stige, for han kan ikke komme op, og så er det bare sådan, nu er det mit deroppe

S: Jah he-he

T: Jah... så øhm, ja, så ja, altså, der er jo rigtig meget sådan teknisk, at vi kunne snakke videre om, men, men det er jo sådan, også som du siger, det er jo en del af det, ikke?

S: Jo

T: Øhm, jeg har ligesom prøvet og og.... Få det hele til ligesom at blive til et hus og så må man så, uden at gå alt for meget på kompromis, men nogle ting må man også, har jeg også måtte sige sådan ok... ja, det var der ikke lige

S: Hvad har det så været for eksempel?

T: ...Øh, jamen hvad har det været, øhmm.. for eksempel har jeg godt kunne tænke mig at lave nogle løsninger, uden at bruge så meget beton, i i

S: Fundamentet, ja

T: Ja... lh, men..... og d... ja deet... jeg stod jo med Kristines opsp.. hele hendes økonomi og andelslejlighed i pant

S: Ja

T: Og, min egen økonomi og så havde jeg lånt 1.1 million af mine forældre... æhhhh.. sådan, off-the record,

S: Ja

T: Såh, ...man kan være meget æhm, nok så visionær omkring hvor meget at man vil gøre, men altså hvis du vil.... Altså, det var det var ligesom hvor meget vi turde, kan man sige ... eller at jeg turde at gøre her

S: Ja

T: æh, samtidig med at at vi ville ikke risikere på nogen måde, at at have et huse, som ikke var et hus, ikke?

S: Jo

T: Altså sådan æhm.... Ja

S: Så der var også et eller andet, hvor der var en virkelig der ligesom ramte, at æhm,

T: Ja, altså jeg synes jo ligesom at jeg har, altså jeg synes jo, at jeg på mange punkter bare har været sådan æh, æh, ikke ikke ikke ligeglåd, men men æhm.. sået udenfor, hvad skal man sige, lærebøgerne eller gængs byggesk..sådan hvad skal man sådan plastik-gængs byggeskik

S: Ja

T: Konst... Konstruktioner, ligesom... tænkt at det her, det skal nok gå

S: Ja

T: Æhm... men der er, der har selvfølgelig også være en grænse, som hedder, at vi vil godt være sikker på at øh, huset ikke rådner for æh, altså nedefra og op for eksempel

S: Ja

T: Mange sige, jamen hvorfor har du ikke bygget på skruepæle eller hvorfor har du...

S: Ja

T: Lavet betonfundament og de her ting her og da, det er fordi, at jeg sådan vil... være sikker på, at vi har, hvad skal man sige, solid og tør grund

S: Ja

T: Og og at bygge fra og så vil jeg heller sige jamen ok, at hvis det så kan gøre, at huset kan stå i 200 år... æh, hvilket det kan

S: Ja

T: Øh, hvis man vedligeholder det, jamen så er det, æh, bedre at have en væsentligt længere levetid end at man skal rive huset skal ned efter 50 eller 70 år og så starte på ny

S: Ja

T: For det giver heller ikke mening, vel?

S: Nej nej

T: Altså æhmm... men... ja, så så, så jeg synes også at levetid, levetid er meget vigtigt i i i i sådan diskussionen omkring hvad er bæredygtighed

S: Ja

T: Altså, Fordi, det er jo ikke, du kan jo ikke rigtig bygge noget uden at bruge ressourcer

S: Nej

T: Altså du kan jo ikke rigtig gøre noget, men altså, hvis du kan bruge, få de her ressourcer til at v-vare i ekstrem lang tid

S: Ja

T: Så har du ekstremt mange år du kan, du kan afbetale på den energi på den, på den skov, der har være med til at den, æh, der er gået til for at bygge huset, for det giver jo ikke mening, at sige, nu bygger vi et træhus, det har taget, 80 år for træet at gro, men vi, river huset ned efter 50 år, jamen så er du i underskud jo.

S: Ja

T: Altså, du er nødt til at lave et træhus, der kan stå i væsentligt længere tid end det tag – end den tid det tager at gro det træ

S: Ja ja

T: Som huset er bygget af, fordi ellers så ophober vi ikke noget, altså ellers så bru- så forbruger vi bare mere træ end der kommer ikke?

S: Jo

T: Øhm, så, ja der ligge nogle forskellige overvejelser der, øhm, men æhm.. jah, der er et betonfundament, og det kunne man kigge meget på i forhold til at at kunne man så... kunne man så lave et betonfundament med halv- halvt beton for eksemplet, ikke?

S: Ja

T: Eller bruge halvdelen af den mængde, ja det kunne man nok godt,

S: Ja

T: Æhm, det er sindssygt svært i dag, at få entreprenørerne til, at at sige, nå men de vil kun grave en rende, der er halvt så bred for eksemplet,

S: Ja

T: Fordi de ligesom kører efter nogle standarder, de har ligesom en skovl, der er så og så bred, og hvis de skal være sikre på, at det ikke revner og sådan nogle ting, så vil de ikke ned.

S: M-m

T: Men... man kunne også have lavet et punktfundament og alle mulige ting men... jah, nu øhm, nu blev det sådan her

S: Ja, men Tobias jeg har faktisk ikke flere spørgsmål. (01:28:44)

Interview Peter og Anann's Hus

20211111

[00:00]

S: Men bare sådan at snakke lidt om, hvornår i startede og sådan processen omkring, hvad var det der sådan startede idden om, at nu skulle i bygge jeres eget hus.

P: Ja, æhm, æh, jamen det startede for syv år siden, hvor vi boede på Vesterbro og havde et-et barn, og æhm, så cyklede vi en tur hened, æh... en sommer, og æh var ikke sådan rigtig på udkig efter, at skulle flytte bolig, men-men æh, var alligevel sådan ude med antennerne. Og så kom vi ind i det her område, som jeg sådan svagt, kendte lidt, jeg vidste godt, at det var der, men jeg havde ikke sådan været der i mange år. Øhm, og så viste det sig, at der var to huse til salg. Æhm, fik vi at vide af nogle sødemennesker, som æh, som var der. Og der var sådan en rigtig ogd stemning henede, æhm

S: Ja

P: æhm, de var ved at holde fest, fordi, der er sådan et fælleshus herovre

S: Ja

P: Æhm... så blev vi gjort opmærksomme på, at der var et hus herinde, som Kaj havde til salg, og så var vi inde og drikker kaffe med Kaj, øh, og så sad vi der, og så kiggede vi ind over hækken, og så var der et meget faldefærdigt hus ved siden af, som så også viste sig at være til salg, sådan til nedrivning.

S: Ja

P: Og der var... en stor forskel på prisen. En million eller sådan noget

S: Ja

P: Melemme det ene og det andet, fordi, det der inde, var sådan set fint nok til at flytte ind i – det her, det var... virkelig sådan... æh, ja, det var solgt til nedrivning.

S: Ja

P: Og så æh, så endte vi med at købe det, og æh-æh, en sommer, flyttede vi ind i det, og æh, boede i det, men med tanke på, at skulle bygge noget. Æhm... og det var jo sådan, æh, vi købte en masse brænde, der var sådan en brændeovn inde i midten, og så ikke noget ellers varme

S: Ja

P: Æhm, og, så boede vi i det, æh, henover vinteren, og klarede det. Og der sad jeg og tegnede om aftenen imens jeg stadig gik på arbejde på Lundgaard of Tranberg.

S: Ja

P: Æhm, og sendte, sendte myndighedsprojekt ind omkring jul, og så den næste, påske, eller i den, ja den næste påske, der gik vi i gang...

S: Ja

P: Med at bygge. Så det-det-det det var ikke sådan noget, altså det, det er jo sådan noget at man tænkte, jamen i teorien, det kunne jo være fedt at bygge sig eget hus, men jeg havde aldrig sådan tænkt, at det kunne være muligt her indenfor København

S: Nej

P: Så jeg havde ikke sådan nogle planer om at flytte ud... æh, så det var, det var lidt af et lykketræf

S: Ja, hvordan gik i så til grunden, altså der var jo et hus, der skulle rives ned, tænker jeg

P: Ja, det var

S: Er der noget tilbage af det?

P: Nej, altså, det lå, æh, ovre i det hjørne, og æh... og så, der har været en proces, i omkring 2012, hvor man har, æh, lavet en lokalplan, og brandsikret og sådan noget, fordi, det er bare. Det er jo blevet. Det er jo et område, som er blevet bebygget siden 45 eller 48,

S: Ja

P: Hvor man har, folk har fået lov til at komme herud, hvor der lå byggeaffald, og så bare opføre noget, hvor man flyttede sådan folk rundt, dengang, æh

S: Okay

P: Man ryttede op efter Anden Verdenskrig, og kørte en hel masse byggeaffald, Shellhuset og bombede bygninger og sådan noget endte herude, så der er rigtig mange mursten

S: Nåh, okay

P: Og så eksproprierede man nogle, nogle andre steder fra, og så sagde man derude, der må i gerne, der kan i bare gøre, hvad i vil.

S: Ja

P: Så folk samlede nogle mursten op fra jorden og byggede deres eget lille hus, så, så det lille hus, det var inde i det der [hund i baggrunden piver] hus, som vi købte

S: Ja

P: Der var sådan 10 kvm's murstens sukkerknald, som er, jeg ved ikke hvor mange mennesker, at de har boet inde i den, men-men

S: Arj, hvor sjovt

P: Men det var s- det var så min søns værelse

S: Ja

P: Æhm, så det var ligesom baggrunden for det. Og så har det jo knopskudt og været vildt brandfarligt og sådan noget, folk har bygget mega tæt.

S: Ja

P: Og så, så deromkring, æh, 10-12 stykker, der har man så fået styr på det, og så har man, nogen, så fået besked på at lukke deres facader med plader, fordi de havde vinduer lige ind til-til naboen

S: Ja

P: Så det her hus, det lå sådan helt skubbet op imod syd. Som var deroppe, og så var det helt lukket, mod syd.

S: Ja

P: Så der er sådan sket nogle ting, som sådan bare var rigtig – sådan lidt uheldigt for det der hus. Plus at der var sådan fyldt med våd isolering og... æh, ja.

S: Okay

[05:00] P: Så-så så der var ikke noget som sådan, at vi følte, at vi kunne bevare, altså, der var noget træ, som vi har gemt, som ligger herude, noget af det har vi brugt

S: Ja

P: Men det var meget fedt at bo i det og op og ligesom være på grunden i en sæson og, man tænker nogle andre tanke om sommeren og når man så begynder at putte sig ind om vinteren, så... er man lige pludselig ikke så fokuseret på hvor terrassen er, men så er det nogle andre ting

S: Ja

P: Så det var sådan en meget god, proces, selv om det var sådan hårdt at sidde om aftenen og tegne når man havde været på arbejde hele dagen

S: Ja

P: Men-men det var meget fedt at lige have været her et stykke tid. Æhm... og så gik vi til grunden på den måde, at æhm, at den er jo mega lille, den er jo 400 kvm. Og man må bygge forholdsvis meget, altså, man må bygge op til 130 kvm. Så man fylder grunden ret godt ud. Så det handlede lidt om, æhm... hvor kan vi, hvor kan vi skabe nogle haver, æh, som man kan opleve fra huset, æhm... og hvordan kan vi få mest ud af den her plads. Så vi har ligesom sagt, alle værelserne er skubbet op imod sådan nordsiden æhm. Og så prøvede vi sådan at få den her fornemmelse, af, at man sidder sådan i den her pavillon her, og man har den her oplevelse af, at man kan se haven hele vejen rundt.

S: Ja

P: Så det er ikke så kompakt et hus, som mange andres tit. Mange huse herude, det er sådan en lang, længe sådan derovre (nord) Æh, men det er sådan lidt mindre kompakt, kan man sige, man får mere, fordi man skubber sig tættere på der [værelsesfløjen] og så har nogle rum på den der side

S: Ja

P: Fordi, der er rigtig mange smalle lange haver på den der side også i den her forening, fordi man ligesom... hvis man bygger på den måde

S: Ja-ja-ja

P: Så det var sådan ligesom, lidt – det var sådan lidt fokus og så ville – og så var det også noget med at prøve at se om vi kunne æh, når solen står lavt, æh, herude, så skygger alle for hinanden, så vi ville se om vi kunne fange noget lys, sådan højere oppe

S: Ja

P: Både inden i værelserne og her... Fordi når det er vinter, så får vi ikke sol ind fra der eller derfra, så kommer det – så kommer det deroppe [peget på stuens ovenlys].

S: Ja

P: Så det er sådan lidt ideen at, at vi sådan skubber os ud, der hvor vi kan og skaber nogle rum, og så prøver at se, om vi kan-kan fange lyset

S: Ja -men-men, hvad så sådan æhm, så du har siddet på grunden og tegnet, egentligt

P: Ja

S: og det har været sådan et års tid lyder det lidt – det lyder til at du næsten har haft

P: Ah, ja, dog, jeg har ikke haft en hel sæson, jeg har haft fra en sommer og så hen til en påske

S: Okay

P: Så jeg har sådan oplevet...

S: Det meste

P: ... de forskellige årstider

S: Ja. Og-og hvad så da i skulle begynde og -da i så gik i gange med byggeriet. Hvor, æh, hvor startede, fordi du sagde at du havde bygget det hele selv, et kom faktisk ret meget bagpå mig.

P: [smiler] ja, al-altså det, der så skete, det var æhm... vi fik indsendt, og vi fik byggetilladelse og sådan noget, og jeg havde ret travlt på arbejde også, så jeg havde ikke sådan... jeg havde ikke nået at lave et udbudsprojekt, og jeg æhm... jeg havde også sådan skiftet spor i forhold til, hvordan det skulle konstrueres ved – jordbundsforholdene var dårlige og sådan noget, så jeg har egentligt, ikke nået at lave sådan et helt færdigt projekt som jeg sådan kunne sende ud og så priser hjem og sådan noget, så der havde, da vi stod og skulle sådan til at i gang. Så havde jeg et projekt, og jeg vidste sådan, rammerne for det, men jeg var ikke færdig med at tegne det

S: Nej

P: Og så-så så æh, gjorde vi det, ar vi flyttede over hos naboerne, som har en skurvogn... på 20 kvm eller sådan noget, og så boede vi der med en lille hund og en lille søn på tre [griner]

S: [griner]

P: Og os to, æhm... og så rev vi det ned og så stod vi med en tom grund, og så var man sådan lidt, ah...

S: Ja he-he

P: vi har ingenting, vi har betalt en masse penge og... æhm... og såm havde jeg æh, en nabo til at hjælpe med at rive ned, og så gik vi sådan i gang... så kom der selvfølgelig nogen med en gravemaskinge og lavede jordarbejde og sådan noget,

S: Ja

P: Men jeg havde stadigvæk ikke sådan overskuet at få det hele færdigt og få sendt det ud og finde nogen, der kunne bygge det og sådan noget, så jeg gik bare sådan lidt

S: Ja

P: Og så fik jeg en hjælper på, som ikke var sådan håndværksuddannet, men som var sådan en... gik til hånde.

S: Ja

P: Og så kørte vi en campingvogn ind, hvor mine forældre, de overnattede tit, som er derovre i hjørnet, øhm. Og så byggede vi det egentligt bare, derudaf.

S: Ja

[10:00] P: Og så, jeg fik lov at få orlov fra tegnestuen, som bare endte med at være ni måneder det startede med at være seks.

S: Ja

P: Så var jeg ikke færdig

S: Griner

P: Så fik jeg tre mere... men æhm... altså, uden at blive sådan alt for teknisk, så, æhm, så er det jo gravet ud. Der er ikke nogle fundaments render, men der er. Det ligger på den her plade, på grund af de her funderingsforhold

S: Ja

P: Så det ligger som sådan svømmende

S: Ja, men hvad er det, sådan noget lerbund eller det hele er opf..

P: Det hele er opfyldt, så, man skal tre-fire meter ned førend man ved, hvad der er

S: Hvad der er rigtig bund

P: Øhm, så det her, det er sådan en svensk, lidt svensk metode

S: Ja

P: Som man bruger meget deroppe, hvor man har klipper og sådan noget, der er rigtig irriterende at grave i, der kan de godt lide at gøre det på den måde. Øhm, og så havde jeg nogen, til at slibe det her, så det er bare, ligesom terrændækket, som alligevel, skulle være der, som er slebet

S: Ja

P: Mens jeg gik, sådan ovre i hjørnet og byggede sådan nogle æh, vægelementer

S: Ja

P: Øh, så jeg byggede det sådan liggende ned, som gjorde, at jeg selv ligesom kunne styre det. Jeg byggede alene meget af tiden, øh, så det er svært at rejse et hus, når man kun er en. Men så byggede jeg de her vægelementer, og så kunne det være sådan om aftenen, så kom der nogle naboer hen og hjalp mig med at rejse noget og stive det af, og så kunne jeg bygge videre.

S: Men er det rigtig forstået så, at det er simpelthen bygget vandret, og så har du rejst dem.

P: Ja

S: Du har ikke haft et skelet, der så er blevet beklædt udenpå?

P: Nej

S: Nej

P: Æhm... det æh, de er jo ikke blevet bygget helt færdige med inder beklædning og sådan noget, men de er blevet bygget som en skeletkonstruktion, sådan med krydsfiner

S: Ja

P: Så, ligesom en stiv, ramme

S: Ja, okay.

P: Øhm, så, det var sådan, det var sådan æh, en god måde at bygge det på og spærre for eksempel, de er også bygget nede. Og så, der er sådan fire spær, der som hænger sammen. Og så, da vi så nåede hen i sommeren, så kom der en hel masse naboer hen og så sætte dem op, og stive af og løfte og æh og-og sådan noget, og bolte det hele sammen.

S: Ja

P: Så der var meget sådan æh... regne ud at det hele skulle passe sammen og at boltene skulle passe og være nøjagtigt så... så det var meget sådan en proces, hvor jeg sad derovre med et lille bord og jeg havde en A4-printer, så det hele kunne ligesom printes i A4 [griner]

S: [griner]

P: Alle tegninger er ikke større en sådan [viser med hænderne]... og det var sådan fra selve hovedtegningen og facaden selvfølgelig og detaljetegninger, men også sådan en-til-en detaljer, hvordan ting skulle skæres ud – altså ud i de der spær

S: Ja

P: Det printede jeg så i A4, så jeg kunne lægge det på og skære det ud.

P: Ja, så det var meget sådan meget frem og tilbage og så, ned i Stark 24-7 sådan en 11-12 stykker om aftenen og hente en masse

S: He-he

P: Materialer og sådan, så det var sådan – det var virkelig... det var så både projektering og prøve at være på forkant og få bestilt noget hjem og, så det kunne komme, så man havde noget at bygge med og, så det..

S: Ja, men hvordan, for det lyder også meget som om, at det var sådan en... en meget sådan organisk proces næsten. Men hvad havde, du, havde du så, havde du havde du nogle overordnede linjer, hvor du ligesom sagde, du ved... der er nogle ting, jeg tænker også i forhold til vejr og sådan noget, og-og hvornår det er godt, ligesom at lave hvad – havde du sådan nogle?

P: Nej, altså... jeg tror at jeg påstod overfor banken eller sådan noget, at jeg havde et budget, men altså jeg havde ikke sådan, rigtig, sådan et overblik over budget eller – jeg prøvede at være fornuftigt med det... æhm... men jeg tror det, som sådan... ordner mange af mine projekter er sådan, at finde... det byggemateriale, jeg gerne vil bruge, og så ligesom finde ud af, hvordan, hvordan dimensionerer det så huset. Æh, og det var så de beklædningsbrædder, der er derude,

S: Ja

P: Fordi jeg havde en god kontakt til dem der hedder Keponi, som laver sådan noget behandlet træ, det er dem , der laver firma

S: Er det sådan noget varmebehandlet eller

[15:00] P: Det er faktisk noget, hvor man presser et sukkerstof, som er sådan et affaldsstof, fra sukkerproduktion, som man presser ind i træet.

S: Okay, ja

P: Så det bliver helt hårdt, hvor det der varmebehandlede, det er sådan sprødt i det

S: Ja

P: Det her, det bliver sådan hårdt træ.

S: Ja

P: Dem havde jeg så arbejdet med i Lundgaard og Tranberg og de kunne måske give mig lidt rabat, på de der brædder, og der fandt jeg sådan ud af, at når jeg lagde dem op, at tre brædder, de gav 40 cm , så det var sådan det, der hjalp mig til at få det hele til at hænge sammen, så dørene der er 80 centimeter og spærreerne er 60 centimeter og det var sådan, det har været det, der har været dimensionen på hele huset sådan vandret. Og så var jeg nede i Stark herved og se, hvad er det billigste bræt man kan få, det var sådan nogle rupløjede tagbrædder, som kun er høvlet på en side, og det er så det, som æh, inderbeklædningen er lavet af. Og de sidder lodret, så de giver den lodrette proportion...

S: Ja

P: Og de var, det var sådan noget med æh, jeg kan dårlig huske det, 87,5, æh, mm. Fandt jeg ud af, det gik op med 2 meter og ti, i højden til dørhuller og sådan, så alle dørhuller og, dørhøjder og husets højde og sådan noget, hænger lidt sammen med de der brædder.

S: Ja

P: Og altså, det var sådan, den der matematiske tankegang, jeg havde omkring projektet, og det var sådan alle de der mål, jeg kunne huske i hovedet og... og prøve at få det til at gå op, så det var sådan en-en nørdet hjælp, som jeg tror at, der er nogle gange noget, der går tabt imellem arkitekter og deres tanker og... at så har arkitekten tænkt et eller andet igennem, som passer, æhm... så vælger entreprenøren et andet bræt

S: ja

P: Eller glemmer det eller... har ikke fået kom- man har ikke fået det kommunikeret rigtigt, hvad der er vigtigt, så der var sådan en æh, en styrke tror jeg, i at man havde det hele i en

S: Ja, men det vil sige, æh at dit materiale, det kom til bagefter og så rettede du stille og roligt til på pladsen?

P: Nej – æh, jeg valgte de der brædder æh, ret tidligt i processen

S: Okay

P: Så det er ikke sådan, så er der så mange detaljer, som man så skal tegne under vejs, men så har man sådan styr på de store linjer...

A: Undskyld er det nødvendig, at begge de skal være inde i?

S: Du kan sagtens bare tage en af dem ud, bare tag computeren ud, hvis det er

A: Den der?

S: Ja

P: Øhm...

S: Øhm, men hvad så i forhold til æhm, og du havde også besluttet dig for, at det var et træhus, at du ville bygge?

P: Ja, det-det kom så, med de der geotekniske undersøgelser. Det jeg sendte ind til kommunen, der havde jeg faktisk tegnet det som sådan nogle... fuldblok, system og jeg var også nået rigtig langt æh, med æh, med det firma, som leverer dem

S: Ja

P: de ville faktisk sponsorere dem

S: Okay

P: Så de ville give mig alle de der blokke, og så ville de lave sådan en case ud af det

S: Ja

P: Og så kunne jeg bare se, med bevægelser og sådan noget og-og et tungt hus og revner og undergrund og sådan noget... og så måtte jeg bare sige, nej, det går ikke

S: Nej

P: Det kan vi ikke, æhm... så det var sådan ret sent i processen, altså, og så kom jeg så i gang med-med træ

S: Ja – er det så en det er et træskelet, og er det så med Rockwool, eller? Hvad har du i æh?

P: Det er, det er det hedder Kingspan

S: Yes

P: Som er ekstra effektivt, så vi kunne få nogle tynde vægge – nogle velisolerede, tynde vægge

S: Ja

P: Som ikke tog for meget plads af vores kvadratmeter.

S: Ja, okay, men så under den her byggeproces, der har der så været den her, du har først skiftet der fra, var det lerblokkke eller hvad var det, at du havde set på der?

P: Det var en porrebeton-blok

S: Okay, æhm, og så har du det her skift til træ, men æhm... men-men var der andre, hvad skal man sige, punkter det har der jo været selvfølgelig, men sådan større punkter under vejs, hvor du kunne se, da du først var gået i gang med at bygge, at det her det, altså andre sådan ligesom sådan ændringer, eller skift i forhold til sådan dine hovedpunkter?

P: Æhm... nnnneeejj,

[20:00] S: Altså både ting, der kom til og fra, tænker jeg

P: Nej altså, da jeg først fik styr på brædderne og konstruktionen og sådan noget, så synes jeg egentligt, at jeg havde sådan en meget god guideline, så var det selvfølgelig et spørgsmål om, sådan alle de, sådan problematikker, der sådan kunne komme, op, hvordan kunne man så få løst det rigtigt, det, hvordan får man lavet et genveks anlæg – et ventilationsanlæg, som ikke kører ind igennem den der, og-og alt teknikken, hvordan kører vi den ind igennem, så det bare bliver sådan... meget teknisk, vi har ikke kvadratmeter til at have et bryggers, for vi har – du skal også lige have en tour

S: Ja

P: Vi har fire værelser og to badeværelser og, så der var ligesom, nogle ting, som skulle komprimeres rigtig meget, så det var sådan ... mere det der med at-at klare problematikker, så man stadigvæk kunne holde den ide man havde

S: Ja – okay. Så der har ikke været sådan de store... æh, hvad skal man sige overraskelser i forhold til, da du gik i gang?

P: Ikke i forhold til det geometriske eller formmæssige, men-men æh, hvis jeg skulle gøre det igen, så ville jeg nok – så havde jeg nok æh... fået lukket det hurtigere æh...

S: Altså lukket i forhold til at gøre det færdigt?

P: Ja, altså, æh, jeg hyggede det op på den måde, at man isolerede det udefra. Det her Kingspan, det her baneisolering, er hårdt, der gør at man kan isolere henover spærrene, det vil sige at der ikke er nogen kuldebro ud til facaden

S: Yes

P: Det gør, at det er endnu mere effektivt, og det er jo rigtig smart, men det kræver, at an gør det hele udefra. Så man skal op på taget og lægge det her isolering ned

S: Okay

P: Øhm, og det er fint nok, men vi havde en ret dårlig sommer, så jeg blev sådan meget opmærksom på det med vejr og vind. Og var ret god til at kigge på min telefon og se på skyerne, hvornår kommer det der regn

S: Ja

P: Og hvornår, skal jeg dække hele det der – det hele til med presenning? Øhm, og det var virkelig sådan en oplevelse, det der med at være... æhm, ude i vejr og vind og ligesom skulle-skulle beskytte sit hus, æhm. Så det var mere sådan nogle ting. Og det ændrer jo ikke på hvordan huset, der ud, men procesmæssigt, hvis jeg skulle bygge det igen,

S: Ja

P: Så ville jeg gøre det på en anden måde hvor jeg hurtigt fik tag på, og, æh, ja

S: Ja, hvem rådførte du dig med, eller rådførte du dig med nogle, sådan under vejs?

P: Øhm... ja altså, jeg har, æhm, jeg er sådan lidt hist og pist gjorde jeg. Jeg har nogle gode kontakter i entreprenørverdenen og jeg har været ret meget på byggeplads i Lundgaard og Tranberg. Æh, ret tidligt, blev jeg sådan kastet ud i et kæmpe projekt, som jeg skulle tage hånd om, og jeg skulle være – jeg endte med at bruge fem år på det og være på byggepladsen med 70 tømrer, som jeg ligesom skulle svare... for,

S: Ja

P: For, æhm, hvor jeg var der et helt år uden sådan at have kontakt med tegnestuen, men-men... det gav mig sådan kontakter og også sådan en... forståelse af, hvad det er, at de beskæftiger sig med

S: Ja

P: Så jeg har stadig nogle gode venner fra den der tid, som er sådan nogle livliner, jeg kan ringe til

S: Ja

P: Var det i virkeligheden også derfra at der kom sådan en lyst til at g- altså nu talte du selv om, at der både var en-en sådan en praktisk årsag til, at du sådan selv gik i gang, æh, qua at du ikke ligesom slev, havde, det fulde, altså at projektet sådan – det virkelig lidt som om at projektet stadigvæk voksede lidt eller var stadigvæk lidt sådan i fluks eller proces, selvom du havde fået byggetilladelse. Æhm... men om der også lå et eller andet med, at qua, at du sådan havde haft fingrene rigtig meget, hvad skal man sige, i jorden tidligere, at du så måske heller ikke var så nervøs ved at-at gå i gang? Æhm

P: Nej, altså, jeg har i hvert fald, jeg føler i hvert fald, at jeg har være heldig inde hos Lundgaard og Tranberg, at jeg er blevet kastet ud i nogle ting, hvor jeg har været sådan ude på dybt vand tidligt og sådan og den der fornemmelse af, at man ikke ved det, men at man finder nok ud af det, det... det her ikke sådan været så skræmmende for mig, tænker jeg.

S: Nej

[25:00] P: Men, nu skal jeg, jeg skal bare lige have kigget hurtigt her, æhm... for ellers så kunne jeg egentligt godt tænke mig at høre om, hvordan har det så sådan være med, æhm... efter at i er blevet, er der så, hvad skal man sige, er der sådan efterrationaliseringer, nu siger du selv, at vis man skal gøre det igen, så var det i hvert fald noget med at, i forhold til at få det lukket tidligere. Men er der noget, hvor i sådan ligesom i jeres daglige liv, hvor, der har været sådan nogle: Det virkede bedre i teorien, eller... man ville hellere have – altså, er der sådan oplevelser med huset, der sådan gør, at-at der var ting, at du ville gøre anderledes, eller som i allerede har ændret, måske?

P: Øhm... ikke sådan med. Altså der var en der, der var en som jeg spurgte, inden at jeg gik i gang, fordi han havde lige været i gang med et stort byggeprojekt selv. Så spurgte jeg ham sådan, er der noget at du har fortrudt. Og så sagde han, ja, alle de fede løsninger og alle de sjove ideer jeg havde og alle de ovenlys, som jeg tænkte, som jeg tog ud, fordi, jeg var for nærig eller, ikke gjorde, fordi, det var for besværligt, æh. Så det tror jeg sådan, at jeg lærte lidt af, så. Alle de her ting, som... altså, er svære at bygge og som er komplicerede, har jeg været glad for at jeg... æh, gjorde og at jeg gjorde det, og at jeg fik de der ovenlys inde i værelserne og sådan noget. Der var sådan en ting, som vi – som jeg stadig mangler, som bare er det her flade tag skulle gå sådan ud og-lave noget overdækket område, æh, udenfor.

S: Ja

P: Det tror jeg, at vi savner lidt, at vi har

S: Ja

P: Og det var sådan, sådan en ting... at nu skulle vi bare have det her hus

S: Ja he-he

P: Og så er det bare sådan nogle ting, som ikke sker, man får et par børn mere, og sådan noget, æh,

S: Ja

P: Så der er sådan nogle ting, som var en del af planen. Så det var måske sådan den eneste ting, jeg sådan tog ud og ikke lige kunne overskue lige nu

S: Ja

P: Og det er nok også den ting, jeg tænker på, ah, det skulle – det skal vi have gjort...

[25:00] S: Men var det så det var en af de her ting, hvor-hvor, at der måske blev taget en beslutning om, at det er ikke super vigtigt, altså huset kan fungere uden, så derfor er der ikke nogen grund til -altså, er det sådan en slags rationale, der ligesom har, altså nu har vi det vi har behov for, og det andet er sådan en nice-to-have? Altså.

P: Ja-ja, Altså, det, vi har bygget det er jo på 9 måneder fra påsken og så til vinterferie næste år, så flyttede vi ind.

S: Ja

P: Og der var det altså også, jeg, ved ikke engang og der var døre på toiletterne, og man kunne kigge op i isoleringen mange steder også, det var... kun lige, sådan lukket

S: Ja

P: Så det var bare også, og Anann var gravid med nr. 2 og, så der var rigtig mange ting, som tog forholdsvis lang tid førend at det blev helt færdig, indenfor.

S: Ja

P: Så det der udenfor var slet ikke, altså, og det var en stor jordbunke udenfor, så, hvad hedder det, der manglede en hel del ting, da vi flyttede ind, men det var jo så, det var jo bare, mega fedt, at flytte ind i et nyt hus, når man har boet, i en skurvogn, ikke?

S: [griner]

S: Men hvordan er det så at bo i et hus, som i selv har bygget? Altså som i ligesom selv har været med i fra start til slut?

P: Men jeg, altså, det var mærkeligt at være i det, eller det var ligesom, at man gik rundt i sine egen tegning eller sådan model af, at man havde det så meget inde under huden, var-var sådan helt mærkeligt, eller at man kendte hvert et hjørne, og jeg har sat alle brædder op i og sådan, så det er meget sådan personligt for mig at være i huset og det er dejligt at være i det. Og det er også, det er sådan... æhm... æhm, jeg har bygherre herovre, det er meget sådan, det har været godt for min tegnestue også, at have det her hus. Og så er det jo også sådan lidt specielt, nu-nu begynder vi sådan at bygge videre på det og bygge hemse, og børnene flytter rundt og sådan noget, der sker jo en hel masse ting in det.

S: Ja

P: Æhm...

S: Hvordan er, hvordan er det så, at sådan den oprindelige ide ligesom begnder at have sin egen ide virker det også til.

P: Jamen det var også, æhm, det var jo også lidt planen, at det skulle være sådan. Og det synes jeg er fint at det får, at det får tæsk, og altså, at der bliver kørt fingre ud over de der vægge og sådan noget, at nogle gange så [griner]

S: [griner]

[30:00] P: Men-men... i det – Anann var jo sådan bange for, at jeg sådan skulle... gå og være – være selvkritisk over at alle de ting, jeg sådan kunne se ikke var udført godt nok eller, æhm... jeg har engang tegnet et sommerhus, som jeg ikke fik sådan fuldt til dørs, som var til min bedstemor, og når vi er der, så er jeg sådan arh – der. De har ikke lavet det ordentligt og, det var ikke sådan, at det skulle have været. Så jeg er altid sådan, når vi er i det der sommerhus,

S: Ja

P: Så-så, det var Anann sådan lidt bange for, at jeg også skulle have det sådan med det her hus, men, men det, sådan har jeg det egentligt ikke.

S: Nej

P: Altså jeg er ikke sådan, så selvkritisk på det. Eller jeg har også godt sådan vidst, at jeg var virkelig ude på dybt vand i forhold til overhovedet at skulle bygge det, Så, så det er sådan – det er okay [griner]

S: [griner]

S: Men tror du – tror du, at det er derfor, eller tror du at det er fordi, at det er til dig selv, i forhold til, hvis man laver det til en anden?

P: Men jeg tror, at der er nogle ting sådan rundt omkring, som hvis hvis, der var nogle håndværkere, der havde udført det og jeg var ude på tilsyn, så ville jeg nok sige, det der, det er en ommer

S: [griner]

P: Hvor, nu kan jeg gå ind på nogle af værelserne og sige, nå, men jeg kan godt sådan huske at det var det sidste værelse, hvor jeg skulle sætte brædder i loftet, og hold kæft mand, hvor var jeg træt, æhm, så, det blev bare sådan

S: Ja

P: Øhm, men mmm... jamen det ved jeg ikke. Jeg synes egentligt, at når man nu ikke er håndværksuddannet, så synes jeg egentligt, at det er meget sådan, mmm, bare at have bygget et hus

S: Ja

P: Er sådan – fedt,

S: Ja-ja

P: Øhm

S: Så det er ligeså meget fortællingen i. Der er ligeså meget, som du selv siger, at-at hvert et bræt har ligesom en form for kontekst

P: Ja

S: Udoover, at det bare er et – er et bræt

P: Ja-ja

S: Eller en beklædning, indvendig, ikke

P: Ja

S: At der er kommet sådan en eller anden, ikke. En form for sådan, ja, et narrativ i det. Som-som-som hænger sammen i et meget større billede, tænker jeg også sådan, måske.

P: Jo

S: Som går ud over om ting lige sidder som de skal

P: Ja-ja – men det er også æhm, det er noget af det, som jeg også har prøvet at arbejde med – lidt i Lundgaard og Tranberg, men også-også nu hvor jeg har min egen tegnestuen er at få håndværkerne til at-at have den der fornemmelse af, at følelse af, at leve sig ind i det og at være stolt af det og sådan være med og forstå tankerne bag et hus

S: Ja

P: For jeg tror, at håndværkere i dag, det er et meget sådan, ude på store byggepladser, det er jo bare sådan akkorder og... æhm, og-og jeg tror også, at de føler, at arkitekter, de kommer bare... valsende ind og fatter ikke hvor hårdt det er, og sådan noget... æhm så der tror jeg, at det er sådan lidt, noget jeg prøver at-at at arbejde med, når jeg er ude på en byggeplads. Og jeg tror, at jeg havde det lidt før, fordi jeg ligesom kom ud på den der store byggeplads og var derude og ligesom skulle indpasse mig deres verden

S: Ja

P: Så jeg vidste, det godt, men nu ved jeg det endnu mere, fordi jeg selv har prøvet at have fingrene i det.

S: Ja... ja, så der er kommet en større forståelse for, hvad det egentligt vil sige.

[34:00]

Bodil & Egon's House

08.02.2022

(00:00) S: Hvordan det hele startede

B: Jah, altså det startede med at vi... fik job hernede... vi havde en landejendom oppe ved Viborgeggen... med, jord og dyr og... hyggeligt og dejligt, ude på bøhlandet

S: Ja

B: Øhm... og det var egentligt et hus vi var rigtig glade for... så først, der gik vi og tænkte lidt på, om vi skulle have sådan en landejendom... et eller andet sted udenfor Esbjerg... Øh, og var rundt og kigge – men hver gang vi kiggede og gik ind på Google, og zoomede ud, så kunne vi se, at der var minkfarme hele vejen rundt om.....

S: Ja

B: Det kunne vi ikke se os selv i, så vi tænkte, nå, men vi har også været der... Så boede vi i Esbjerg i en lejlighed på, i de først par år, hvor vi tænkte os om... og så gik vi, rundt i Esbjerg og fandt ud af, at vi kunne ikke rigtig se os selv i Esbjerg, øh, jo, måske inde i centrum... men... vi kunne ikke rigtig - Hov?

S: Jah, tak-tak

B: Der er så dejligt natur, men det er faktisk lidt svær at komme til den inde i Esbjerg

S: Ja

B: For de har så meget lukket fordi, det er en havn, hvor der er meget sikkerhed og meget sådan terrorbeskyttelse og hegn og overvågning, du kan ikke, sådan som i København og Aarhus, gå ned ligesom

S: Nej

B: Og have det der havnemiljø, så der er ikke så meget vand, egentligt, selv om man bor i Esbjerg.. Så... danser vi argentinsk tango, det gør vi herovre på øen, så vi kom jo her, og så begyndte vi at kigge os lidt for her omme... og så tænkte vi -der var også nogen, der sagde, hvorfor flytter i ikke til Fanø? Så sagde jeg bare, det er for bøvlet med færge og alt det der – nej det er det da ikke, det er da ikke bøvlet – hvor arbejder i henne? Og nå nej, det er det måske ikke.. Jah, var det ikke sådan lidt, på den der måde?

E: Jo

B: Så skulle vi have nogen til at tegne

E: Først så kiggede vi jo, hvis vi sådan skal

B: Ja

E: Først så kiggede vi jo på mange huse herovre, for at se, om der var noget

S: Ja

B: Ja, det er rigtigt

E: Og, vi kiggede på nogle stykker, men havde det egentligt sådan, jamen hvis de skulle, renoveres så, ville det være (voldsomt?) dyrt og så videre, og vi var faktisk... blevet for gamle, synes vi, til at... skulle til at bruge mange år på at renovere et-et hus selv og sådan noget, så det. Så fik vi øje på den grund herude, og så blev vi enige om, at den kunne vi godt tænke os at bygge på

S: Ja

E: Så det er jo sådan starten...

S: Ja

E: Øhm...

B: Og så med arkitekter... der vil jeg sige, at det er meget tilfældighed, at det blev Søren.

S: Ja

B: Det blev det fordi, æh, Søren og Kim, de har jo lavet det der øhm, studieboligerne i Aarhus

S: Ja

B: Som du sikkert ved, og øhm, vores dreng Søren der, han er jo smed, og han havde lavet nogle ting derud til dem, så han kendte dem jo godt – min Søren kendte Søren, ikke?

S: Ja

B: Fra gymnasiet og sådan noget, så, øh, venners venner og så videre, og så, efter at vi havde snakket med nogle arkitekter ude i Jersild, som... de kunne slet ikke hoste op med andet end et typehus, og vi kunne slet ikke se os selv i det... Vi snakkede også med en anden ung mand fra Brå-Brørup, som også sagde, jamen hvad kunne i tænke jer? Jamen så sagde, jamen det, altså vi skal have nogle gode ideer, vi har ikke ideerne – vi vil gerne have nogle gode ideer

S: Ja

B: Men de kunne ikke rigtig hoste op med nogle ideer, synes vi, som vi ikke havde set... Var det ikke lidt sådan også?

E: Nej, altså – Jo men altså, man kan jo sige, at den – den arkitekt vi-vi var ude ved-ved Jersild, det-det var sådan, altså der kunne man bare mærke, at der var slet ikke, der var ingen resonans der, altså

S: Nej

E: Der var ingen... det gav ingenting. Jeg har... det-det hus vi flyttede fra oppe i Rødding, det er et jeg har fået arkitekttegnet

S: Ja

E: I sin tid, så, jeg har været med inde i noget byggeproces og sådan noget så, jeg havde sådan en forventning til sådan

S: Ja

E: Som bare ikke, bare blev... ja, det var helt klart, vi kunne mærke, der var ikke noget det-det gad vi ikke, så kunne vi ligeså godt have taget en... et typehus... som, der... jamen så var det jo, vi..

(05:00) B: Så sagde min søn, hvorfor snakker i ikke med Søren og Kim? Og så sagde jeg, ja hvorfor gør vi ikke det? Hvis ikke de gider kører til Fanø (utydelig tale) helt fra København. Men så sagde, så ringede vi til dem... og så sagde de, jamen de ville da gerne komme herover en tur og kigge øhh, så tog de herover, Søren og Kim, og en praktikant, gik rundt her på øen og... funderede lidt og tog en masse billeder og hvad er det med Fanø og hvad er det for en historie, hvad er det for nogle huse og – hvad er tri – hvad er, det skulle være et øst-vest vendt længehus

S: Ja

B: Ifølge lokalplanen og... hvordan kunne man, gøre det, og så snakkede vi om det og så sagde de, jamen vi vil gerne, så havde vi jo nogle ting vi, vi har begge to store familier, vi skal have nogle store rum, vi skal kunne være mange, men vi har fire børn, så vi kan jo ikke, alligevel lave et hotel som der er et værelse hver

S: Nej

B: Der skal være det gæsteværelse, og så skal der være nogle muligheder... og så skal der være nogle rum, hvor man kan holde ud, også akustikmæssigt, at være mange... så gik de hjem

E: Jamen, der var en ting mere også,

B: Jamen det er der sikkert

B+S: [Griner]

E: Det er jo en meget – der var en meget stram lokalplan for det her

S: Ja

E: Byggefelt, eller byggeområde... at det skal være et øst-vestlængehus og så, og der må ikke være, der må ikke være æh...

B: Vinkler

E: Karnapper eller vinkler på

S: Ok

E: Der må kun være s – der må kun være seks meter... øhh, kvadratmeter

S: Ok

E: karnap, og sådan noget, så

S: Ja

E: Og vi ville egentligt gerne have sådan, fordi... herovre, det blæser jo meget, det vil sige, vi vil gerne have det sådan at, at vi stadigvæk... vi ligesom har fornemmelsen af, at vi kan være inden og ude, så vi blev egentligt sådan lidt, vi vil gerne have sådan en ude-inde stue, som vi kan vise lidt senere.

S: Ja

E: Det var sådan, en... det der med både at kunne være inde og kunne være ude og sådan... i løbet af-af hvordan vejret nu udvikler sig og vind og nogle gange er det jo fantastisk dejligt herovre og nogle gange blæser det jo...

S: Ja

E: En hel del...

S: Ja

E: ...og så sagde Kim, så s-klingende norsk

B: På klingende norsk: Jeg går på bar at bygga enkelt

E: Jeg får lyst a bare bygge enkelt

S: [griner]

E: Sådan helt

B: Det faldt vi jo for [griner]

B: Ja, men så kom de med et forslag, efter nogle måneder... ja... og der var der sådan lidt... husmor i mig, der sagde: Hvor har vi skabene, hvor øh, hvordan skal jeg have et køkken med vinduer ned [køkkenet står op ad en rude], hvordan skal jeg gøre rent omme bagved det, hvordan, hvordan, hvordan, hvordan, ikke? Hvor skal jeg hænge min støvsuger og

hvor skal jeg hænge mit tøj op, hvor skal jeg komme ind med alt mit støvleværk og... så videre, og så videre, og så videre... Men jeg blev sådan set, jeg kom til fornuft

E: Du kom til fornuft [fniser]

B: Vi valgte faktisk at gå med dem, det er vores oplevelse, det håber jeg også selv at de synes, at vi faktisk røg med på deres idé, ikke? Øh, så er der noget økonomi, ikke? Det blev jo meget dyrere, vi blev jo nødt til at begynde at barbære nogle steder og sådan noget... Men vi gik faktisk med på ideen, ikke?

E: Jo, der var nogle få ting med [rømmer sig], oprindeligt, så var det tegnet så, der skulle være en gang ind på midten der [i den første tredjedel af huset] og sådan nogle ting

S: Ja

E: Så der var nogle få ting, som der blev ændret

B: Mmm...

E: Og det var også, vi skulle have et viktualierum, det var også sådan et must

B: Ja

E: Men ellers sådan hele grundideen i det, sådan to blokke i hver ende og så, noget åbent i midten, det-det var sådan set fra start af og det med byggematerialerne var også noget af det vi sådan... gik med helt fra start af

S: Fordi det var noget, der kom fra dem?

B: Ja

S: Ja? Ok

E: Altså, der er jo gået [rømmer sig] de er jo gået voldsomt meget op i, i farvevalg

S: Ja

E: ... øhh... både inde og udvendigt, så-så der er vi også...

B: Der er vi også gået med

E: Gået meget med der

B: Det var ikke det vi – det var vi ikke selv kommet på-på nogen måde og på sådan en mur her, vel? [den rå lerblokvæg]

S: Nej

B: Og det ville vi også have været skeptiske overfor... om det blev for eh, sådan 70er agtigt og... tungt og, men altså, i betragtning af hvor lyst, der er herovre – det er jo det der med, hvordan er det nu, ikke?

S: Ja

B: Så vil vi sige, at det er... det er virkelig virkelig dejligt, fordi, der er meget dejligt skarpt lys herovre

S: Ja

B: Og det øh... der er ingen genskin herinde på den måde, altså øh, det-det er virkelig virkelig behageligt, at være her både sommer og vinter. Nu står solen lavt, der kommer den langt in, ikke?

S: Ja

B: Men om sommeren kommer den jo ikke direkte ind fordi vi har det lange udhæng

S: Ja

B: Og det vil jeg sige, det er genialt, det de havde fået tænkt der

S: Ja

B: Det er vi sindssygt glade for

S: Ja

E: Så er der også en anden ting, som, i hvert fald jeg gik meget op i, det er det der med at jeg vil ikke bo i en plasticpose

S: Nej

E: Så det der med at-at bruge øh, der var både tag og væg uden øh membran i

S: Ja

E: Øh... d-dampspærre i, det har været sådan en... en ting, som jeg synes, at der var vigtig

S: Ja, er det papiruld, eller er det?

E: Det er papiruld

S: Ja

E: Øhm... [rømmer så] så, altså den ide de også fik os til at æde ret hurtigt, det er jo den der med... altså sådan (hvor den bærende del? Utydelig tale) at man skulle kunne se... materialerne, det var bygget af...

S: Ja

E: Og det er jo så også, det var lidt vi kunne gå med til... at... synlig kabelføring og...

B: Jah, det var det

(10:00) E: Jeg vil sige, at hele den der konstruktionen af (kernen? Utydelig tale) er sådan set, der, hvad skal man sige, er blevet sådan en slags... ja både væg og bærende konstruktion [rømmer sig] ... det er jo også... lidt vildt

S: Ja... Men hvordan var det, fordi, de her lerblokke, det havde de heller ikke prøvet at bygge i før? Vel?

B: Nej

E: Det havde de ikke prøvet at bygge i, det er der ingen, der h..

B: Det var der ingen, der havde

S: [griner]

E: Jo, der var – der var en æh, en murer på Fyn...

S: Ja

E: Der havde prøvet at bygge i det, og så-så det var jo også sådan... arj, der har været mange eksperimenter i det...

B: Ja, det vil jeg sige...

S: Ja

E: Vi-vi-vi gik med og vi t- altså, vi havde også en, det var lidt det der med at... vi tænkte, man skulle ikke sætte sig mellem to stole, altså enten så må vi følge ideen, eller også må vi lave noget almindeligt...

S: Ja

E: Traditionelt byggeri [typehus] og det, det, altså... det har været spændende og ind imellem også, hvad skal vi sige... ret nervepirrende

B: Mmm

S: [fniser]

E: Men sådan selve processen egentligt, den kan vi måske tage senere... øhh... så har sådan været æh, altså også sådan... jah... de der principper om, altså med gulvet, at det skulle være mikrocement og... vindue til gulv, det er også sådan

B: Ja

E: Der er mange ting, som egentligt, hvad skal man sige, harmonerer som udgangspunkt godt med hvad, hvad vi godt kunne

S: Ja

E: Kunne tænke os

S: Men det, hvad skal man sige, de ønsker i kom med til dem, var det primært et rumprogram, altså i forhold til, nu talte i meget om det her med at der skulle være nogle store rum, der var noget med, at der skulle være plads til familie...

B: Jamen...

S: Eller-eller havde i andre – så var der så det her med, at i havde en eller anden fornemmelse også, at i ikke havde lyst til sådan... sådan stang... tøj, altså, der var, der var noget, der godt måtte være sit eget, øhm... men-men var der andre ting?

B: Jamen det der med, at det ikke skulle være, altså vi ville gerne undgå... altså plastik, altså maling, vi ville gerne undgå gips...

S: Ja

B: Vi ville gerne undgå at male...

S: Hvorfor, egentligt?

B:...

E: Indeklima

B: Ja

S: Ja

S: Ja, ok

B: Og så gider vi ikke at male mere

S: Nej

B: Vi har malet alt...

S: [griner]

B: Vi gider ikke at male mere

E: For mig handlede det, altså jeg er jo – har malet ufatteligt meget i mig liv

B: Ja

E: Men altså meget indeklima

S: Ja

E: Øhm, det hus jeg boede i før, det var også med-med æh, hvad skal vi sige, vandskurede vægge indvendigt og så videre, det giver altså bare en æh, en... [suk] det giver bare et andet indeklima...

S: Ja

E: Så...

B: Og en anden lyd

E: Og en anden lyd, det var også, sådan, jeg synes at det, det kan jeg virkelig godt lide at bo i

B: Ja. Jamen det, det var vi enige om, vil jeg sige, altså det, vi har hele tiden... haft helmurede vægge, og sådan, så der – jeg har også... altså tidligere i betonlejligheder og sådan noget, der tænkte man jo, man kan mærke den forskel det er at komme i et helmuret hus, det er fantastisk.

S: Ja

B: Så det var vi godt klar over, at det, det skulle det være

S: Ja

B: Men en anden ting, der også fylder noget, det er jo lidt æh... hvad skal man sige med vores – med det landskab vi er i, ikke også. Altså vi er i Vadehavet og... der er risiko for oversvømmelse og... altså at huset ligesom skulle kunne, altså, en eller anden dag, så sker det... måske... men med de klimaforandringer vi har, så æh... forestiller vi os faktisk, at det kommer til at ske i vores tid også, ikke?

E: Mmm

B: At, vandet det står... en meter op herinde

S: Ja

B: Hvad sker der så, ikke? Altså... Stenene, der er ikke noget Rockwool derinde, der er ikke noget gips, det kan, de tørrer ud igen... vi har nogle trædøre vi har nogle skabe – de går til... det kommer ikke til at se pænt ud, men, det kan klare det

S: Ja

B: Køkkenet kan klare det, det er stål, altså, det har også fyldt lidt

S: Ja

B: Og at vi ligesom har lidt, vores kælderrum, der var, oppe på hemsén

S: Ok – nåh, det er deroppe, der er den lille låge der eller?

B: Mmm

S: Nå, okay

E: ...og så kan der også sove børnebørn deroppe, når det...

B: Der kan sove børnebørn deroppe ja

E: Så havde vi jo også, det er jo sådan lidt en egoist ting, altså, når man snakker om ruminddelinger, du har måske allerede sss-uddybet det der med... øhm... med en stor familie, der vil vi også gerne have sådan, at der kan overnatte en del, og der er også mange steder, hvor der kan sove... men i-i virkeligheden så er det det at kan være her og have god

plads om dagen og sådan noget... der er... som vi er – der-der var vigtigt, så vi skulle ikke have en hel masse værelser på række og sådan noget

S: mm-mm

B: Mm

E: Som bare fungerer som soverum...

B: Fordi når folk kommer helt herover, så er de her lang tid

S: Ja

B: De kommer ikke på visit, så det, så vi skal kunne være her, vi skal også kunne være inde, når det er dårligt vejr... så vi lejer, altså bed and breakfast til overnatning hvis det er

S: Ja

(15:00) B: Men vi kan være her

S: Ja

S: ... Men hvad så i forhold til, så-så var, kom der ligesom en plan, som i gik med på

B: Mmm

S: Eller hvor i besluttede jer for, at det gør vi, et langt stykke henad vejen... øhm... hvad så i forhold til sådan opstart af... byggeproces, hvordan foregik det, altså, hvordan var i med... i løbet af hele den... proces?

B: Jamen det var jo lidt... altså vi-vi er jo nytillflyttede, så vi, vi kendte jo ikke nogen håndværkere...

S: Nej

B: Jeg havde en kollega, der havde rigtig gode erfaringer med et byggefirma, der hedder JN Byg... og så kendte jeg en anden kollega, der... havde en mand, der var bygningskonstruktør i et firma der hedder MUGByg (MUKBYG?), dem prøvede vi også, så vi prøvede egentligt, at snakke med nogen af vores kollegaer, nye mennesker, hvad... øhmm...

E: Der var ved at være godt gang i byggeriet, så det var ikke sådan – og-og noget af det vi i hvert fald, altså, hvad skal man sige... MUFBYG (?) De kom, de vendte aldrig tilbage med en pris...

S: Ok

E: De bød slet ikke på det, selv om vi havde haft møde med dem

B: Ja, de lød så positive, det var virkelig mærkeligt...

E: ... øhh... og de andre, JN Byg, de kom så først med en pris som var... 1,5 million over, vores...

B: Smertegrænse

E: Byggeramme

B: Ja

E: Altså, der er også en ting... som jo selvfølgelig også er, hvad kan man sige, er... jeg sådan føler er lidt i periferien af det, du prøver at spørge til, men... området, der er sådan en områdepris...

S: Ja

E: Som har – som er altafgørende for hvad du kan egentlig finansiere – altså belåne af-af byggeri

S: Ja

E: ... og her, der er der sådan en, der var der en, på det tidspunkt, områdepris på 3,2 [millioner] som sådan max-vurderingspris

S: Ja

E: Hvor du så, så det der med, at hvis det er 1,5 million over, selv om vi godt ku-kunne, altså... vi kunne sagtens have fået lov at låne til at bygge (utydelig tale – et andet sted) – men-men vi kunne ikke... vi kunne ikke låne... så høje beløb her

S: Nej-nej

E: Så der var vi jo nødt til, at skulle have den noget ned, æh... så det er sådan en side, af det der med, at, når du kommer med noget, der er specielt...

S: Ja

E: Så lægger de simpelthen...

S: Rigtig meget usikkerhed oveni

E: De lægger rigtig meget usikkerhed ind i det... selv om, altså, der er ikke noget, hvad skal man sige, det-det håndværkerne har bygget, det er der jo ikke noget dyrt materiale i

S: Mm-mm

E: Så det, bliver ren – usikkerhed, håndværkerpriser

S: Ja

B: Plus også, at bankerne bliver usikre på et hus, der er meget anderledes

S: Ja

B: Hvor er de tre børneværelser og hvor er, det og... hvor er den afdeling med tre børneværelser, toilet og en mellemgang

S: Ja

B: Og hvor er dit og hvor er dat

S: Jo

B: Så det, det var de også sådan lidt... meg – altså meget nervøse for, øh

E: Mm

B: Hvordan skal i nogensinde komme af med det her hus, ikke?

S: Ja

B: det fyldte selvfølgelig også for os, altså vi blev da også lidt nervøse, ikke? Altså hvaaa... det er jo dem, der kender det her område, og ikke os...

S: Nej

B: Så der havde vi sådan liiiige nogle dage, hvor vi var meget stille...

E: Altså, vi må jo så sige, at vi havde lavet den aftale med, altså... altså det var sådan en forudsætning for at gå ind, at vi ligesom lavede sådan en partnerskabsaftale med Søren og Kim at,

S: Ja

E: Der var et fast beløb og så havde de altså – vi tog en chance, og de skulle tage en chance, og så skulle de også comitte sig til at... at følge den til dørs altså... være hele byggeprojektet og...

S: Jamen, jeg skulle til at sige, fordi de, i har også haft dem med tilsyn og det hele, ikke?

E: Det har vi haft fordi, altså ellers ville vi jo ikke have kastet ud i det

S: Nej-nej

E: Så fordi, det var jo også fordi – det var jo også nyt for dem og – altså, det hele var jo nyt for dem og bygge det her og øh -så-så, så det var jo klart, vi skulle løbe hele risikoen, og det kunne vi jo ikke have... altså – det ville vi jo ikke turde

S: Nej-nej

E: Så-så-så det var sådan en helt klar aftale fra start af at, at de skulle følge med hele vejen, æh

S: Ja

E: Øh...

S: Men det var så også jer, der stod for, hvem der øhm, skulle inviteres til at give tilbud?

E: Ja det var os, der ligesom æh, hvad skal man sige, prøvede at finde nogen her lokalt, ikke også

S: Ja

E: Som vi havde, men altså, der var ikke ret mange, der, det var faktisk enormt svært... at sådan... vi havde en æh... altså, der er ikke, der er ikke sådan, altså – der er ikke nogen bygge- øhh, firmaer herovre, der egentligt specialiserede sig i at lave sådan noget

S: Nej

E: Vi havde en vurderingsmand ude, da, da det var færdigt, og hun sagde, jamen... altså, jeg var helt vildt begejstret for det, det er virkelig dejligt, at der kommer noget anderledes i det her område, fordi... det er æh... Så-så-så det er jo bare (20:00) for at sige at... at det var egentligt svært at finde håndværkere til det, og det, altså det har været, den største... [hælder kaffe op] helt klart den største udfordring.

S: Ja

E: Og det er også når man kommer (utydelig tale), altså, man skal egentligt finde, at hvis man skal bygge noget anderledes, så skal man finde nogle håndværkere, som... som på en eller anden måde klinger med det

S: Ja

E: Fordi, og et er hvad firmaet men noget andet er også de murer der for eksempel, nu-nu er det især murerne, som var en udfordring fordi... de synes godt nok, at det var noget mærkelig noget, at bygge med de her sten

S: Ja

E: Så det var, det var ikke sådan at de synes at det var...

B: Det var ikke...

E: Det var ikke spændende at få lov til at lave noget andet...

B: De var – de var så frustrerede over det

S: Ok

B: Murerne, altså, og det er bare... det har jo – det var virkelig svært for dem, også fordi, at det er jo ikke lige, og der er jo ikke en – et hjørne her, der er lige indvendig, vel?

S: Nej-nej

B: Så det æh...

E: Også når man...

B: Det var faktisk lidt stressende, hvorimod, hvad kan man sige... tømrerarbejdet, det har fungeret utroligt godt

E: Mmm

B: Og der var nogen, der synes at det var sjovt

S: Ja

B: Som virkelig gik op i det... og bare synes at det var fedt at få lov til at lave noget andet

S: Ja

B: Og der var en lidt ældre, æh... svend, som havde været selvstændig engang og så ligesom, ikke gade det mere og var så blevet svend igen, og han var bare... han tog det virkelig på sig, han var virkelig godt

S: Ja

B: Og han har faktisk været med i hele processen... og været med til byggemøder og hvor Søren også har været med...

S: Men det vil sige, det bl-blev det udbudt som en, lavede i så faktisk en fag-entreprise, for det lyder også lidt som om, at det var noget, der var svært at udbyde som en totalentreprise?

E: åh, vi har bu – vi udbød det som totalentreprise

S: Ok

E: Ja

S: Ok

E: Så det var, det var bare JN Byg som egentligt var... dem der havde...

S: Som stod for det

E: Ja

S: Ja

E: Men så havde de jo så en... tø-tømmerfirma ind, som under... leverandør...

S: Ja, ok

E: Eller hvad det nu hedder

S: Ja

B: Og det var bare heldigt, at de var... hvad skal vi sige... havde de været ligeså uinteresserede som JN Byg, så ved jeg ikke hvordan at det var gået

S: Nej

B: Det ved jeg simpelthen ikke

S: Nej

B: Det var... det var meget svært med murerne, det var det virkeligt

E: Og så sådan en ting som også øhmm, i forhold til sådan byggeproces, så var det min, altså, noget af det som – der er mange ting jeg er overrasket over...

S: Ja

E: At bygge anderledes, altså, det der med æh, energiberegningerne... det er jo, hvad skal man sige, når det ikke passer ind i standarderne, så kan de jo faktisk ikke rigtig lave energiberegninger på det

S: Nej

E: Øhm... så det var jo enormt svært at få det til at hænge sammen...

B: Plus at de skulle have rigtig mange penge for det, for de kunne ikke lige proppe os ind i deres skabeloner, så de skulle faktisk til at lave noget...

E: Og så...

S: Ja

B: Ingeniørerne

S: Ja

E: Ingeniør – ingeniørberegningerne, de gik jo også... jah... altså det var også ved at stikke helt af jo, fordi... de havde først givet et tilbud, og så da vi kom tilbage igen, så havde de som egentligt bare foreslået at der skulle bygges sådan, sådan et stålskelet og så skulle det... bygges op, men altså så gik hele ideen jo af, synes jeg jo, af huset, hvis det skulle laves som stålskelet der

S: Ja

E: ... Så måtte de jo tilbage igen og... så det var jo frem og tilbage... og de var noget sure over det... så-så det der med at du laver noget specielt, det er sådan, med industrialisering... alt hvad der ikke passer ind

S: Ja

E: ... det gør det, øh, voldsomt svært og voldsomt dyrt... øh, at arbejde med sådan, så, det jeg vil sådan sige, at det er jo... en af de helt store barrierer for at... hvad kan man sige, at lave et mere varieret, at lave et mere bæredygtigt byggeri, fordi, det er altså, standardløsninger

S: Ja

E: Og alt der ligger udenfor bliver... vanvittigt kompliceret og så, hvis, og jeg der skal man sørge for... ja altså, rent regulativmæssigt, så er det jo svært og rent bygningsmæssigt, så skal man have fat i nogle små... håndværkere som... som ikke har den der industrilogik i sig... øhm... så det er det... også det der med at, at de er jo vant til sådan noget med at når de laver gulv og støber og sådan noget, så er det jo med nogle tolerancer, altså, det går jo bare hurtigt, ikke også

S: Ja

E: Men her, der er alting, det skal jo sådan set... støbes og sættes som det skal stå fra start af, så der er ikke, der er ikke kit og der er ikke lagen sat over (?) (utydelig tale) så nogle steder, for eksempel, der kan du se derhenne, gulvet derhenne,

S: Ja

E: Den, den... faldt jo en centimeter i forhold til at, sådan, der er mange steder der er

S: Fordi de er vant til, at man kan dække det ind?

E: Ja ja

S: Det er vel ligeså meget det, ikke?

E: Og blandt andet dørene, nogle vægge de er jo pilskæve ikke også, så [griner]

B: Jah

E: Det er sådan nogle...

(25:00) B: Der var nogle, hvad kan man sige, nu er vi inde, og det var da fint og, men... men altså, jeg synes godt nok, at der var nogle... der var nogle tidspunkter, hvor vi virkelig sådan, tænkte, hvad er det, at vi har gang i her?

S: Ja

B: Fordi at... der ligesom ikke var forståelse for at alt var synlig, ikke også?

S: Ja, så der var meget langt fra, den, den ide, og den tegning, der var blevet...

B: Ja for-for-for æh, især for murerne ikke også, for, især det der med at støbe gulvet, at det ligesom skulle være plant også ud til vindueskarmen... og... jah, at murerne bare skal stå og at de der skydedøre ikke også... at væggen skal være lige så døren faktisk lukker til

S: Ja

B: Ikke også, der var mange udfordringer på den måde

E: ... Men heldigvis, så er det jo et rustikt hus, så det gør ikke noget, at det er lidt skævt

S: [griner]

B: Nej men nu tænker vi jo ikke over det

E: Nej

B: Men under vejs gjorde vi selvfølgelig

S: Ja... Men i var, i var med på alle byggemøder så, fordi i boede her vel ikke, altså i, i boede vel ikke på Fanø i var fast...

B: Nej vi boede i lejlighed i Esbjerg

S: Ja

B: Så vi var bare herovre

S: Ja

E: Jah, vi f-fulgte jo hele...

B: Vi fulgte det det hele tiden ja, og Søren kom hver gang

S: Ja

B: Til alle møder... faktisk ikke?

S: Jo

E: Jeg var tit herovre

B: Jah, og du fulgte, altså du gik her meget, du lavede jo også... mange til selv, altså hvad skal man sige altså. Nu alle lægterne der er røde derude, dem har du malet og du har også stort set øh, altså de byggede muren derovre, men du har sådan set selv lavet skuret færdig også med tag og – altså, så du havde mange opgaver herovre

S: Ja

B: Min dreng også, Magnus, han lavede så dørene, det har i lavet sammen ikke, og alle skabene, så det har i også gået og lavet, ikke?

S: Jo, for han er, han er snedker, eller tømrer?

E: Ja han er, hvad er han, han har taget

B: Grund...

E: Grundforløbet i snedkeruddannelsen

S: Ok

E: Såh

S: Ja

E: Er lige blevet bachelor på arkitekt

S: Ok

B: Og så har han haft et år i Canada, hvor han arbejdede for sådan et æh, firma, der lavede skabe

S: Ja

B: Og skuffer og, industri øhh, altså institutionsskabe og sådan noget, så han havde jo lært nogle ting der, som han kunne overføre

S: Ja... Var det noget i ha- i startede ud med – at-at at der ligesom skulle være, for der er også noget med, var det, er det din søn, der har lavet køkkenet?

B: Ja

S: Ja, er det noget, der var tiltænkt i starten eller

B: Nej

E:... Det med køkkenet var

B: Det med køkkenet var ja

E: Det var sådan en ting fra start af, fordi, det var jo, hvad skal man sige, du kunne jo ikke gå ud og købe det der, og så skulle have lavet det ved et køkkenfirma, så havde det der været speciellavet, så havde det jo kostet en halv million... så det er helt uvirkelig, så det havde vi ikke, hvis vi ikke har haft den mulighed fra start af, så-så var vi jo ikke, der var vi jo ikke kommet hen

B: Nej

E: Øhm... og det med ss.. med æh skabe og altså, men det var jo egentligt også, det blev jo ret hurtigt en aftale med Magnus at han skulle lave det

B: Mmm, men også fordi at, at æhh, det var jo også, altså, da de kom med det første bud, hvor vi havde tegnet alt ind med skabe og døre og så videre ikke... der var det jo alt-alt-alt for dyrt, ikke?

B: Altså

E: Jo

B: Altså, altså sådan, de der halvanden million, det var sådan... what?

S: Ja

B: Øhm... og der var vo så langt, at vi kunne ligesom heller ikke bremse, så der blev lidt fanget, ikke også, så lige pludselige der måtte vi jo se at finde ud af, hvad kan vi selv lave, ikke også?

S: Ja

B: Og få det skåret af, og det blev jo... det var bare hårdt, det har også taget hårdt (?) det var det bare

E: Ja, der var mange altså...

B: Der var virkelig meget at lave...

E: Der var mange overvejelser under vejs der...

S: Ja

E: I forhold til, og det planlæg – og det er jo, altså, det er der jo altid i en byggeprocess, så skal man jo altid... have den her what's nice and what's need?

S: Ja

E: Øhm,

S: Og det er aldrig en lige vej, det...

E: Det er aldrig en lige vej, nej, og der er jo, selvfølgelig kan man sige... der er jo nogle ting, som... altså, man behøver ikke at have de dyrest' lamper fra start af af de der ting, men der er altså også nogle ting, som, hvis de ikke er der fra start af, så er det bare never!

S: Ja

E: Så det er jo selvfølgelig også det, hvad er vigtigt i forhold til, til et hus og hvad...

S: Hvad var – hvad var så vigtigt her?

E: ...Jamen hvad var vigtigt – æhm..... Det som vi lige i en overgang overvejede, det var jo at-at skære ude-inde rummet... inde-ude rummet derfra

B: Ja

E: Og så ville det bare blive et helt andet hus, så æh, så ville det jo sådan forsvinde så...

B: Og så har vi også, altså der er, altså vi har købt Skjern vinduer ikke også, som var, mega dyre, det er egetræ, der kunne (30:00) man selvfølgelig godt have lavet en anden løsning... men det kunne vi ikke... altså... når man-man først har fået den ide, at det skulle være egetræ og det skulle være de vinduer, så var det altså virkelig svært at gå, over til noget andet, og så det blev jo også en, en dyr omgang med de vinduer

E: Mmm

B: Men det var faktisk også noget, at det ville vi prioritere, ikke?

E: Det...

B: Så bestemte vi, altså, at – vi har jo ikke købt nogle møbler, altså, vi satte det ind, som vi havde

S: Ja

B: Punktum

S: Ja

B: øh, og så måtte det så fungere... ikke?

E: Jo... det vi lavede øh, noget af der, hvor vi skar lidt af, det er jo det med at... i noget (utydelig tale) Så havde Kim og Søren foreslået, at loftet, det skulle have været i, sådan, krydsfinerplader... og så... blev vi så enige om, at vi skulle prøve at lave det i fibergips i stedet for

S: Ja

E: Og det er jeg faktisk enormt glad for... fordi... sådan en krydsfinerplade der med æh, altså der ville også blive meget krydsfiner oppe

S: ja

E: og det der det giver nogen... altså, der er nogen, synes jeg, god akustik herinde, som jeg tror også, at de der plader, de er med til at... at give...

B: Ja... ja

S: Så det vil sige, at det var sådan ude-inde rummet, og så var det... vinduerne, der sådan blev... hvor man ligesom siger, det-det er det, det er en stor post, men det er en vigtig post

B: Ja

E: Ja det er ligesom, ja, det er ligesom et æh, hvad skal man sige grundideen i det

B: Jah, men også at holde fast i fliserne, altså, for eksempel, så, nå man, vi kunne jo godt have sat almindelige mursten op indvendigt,

S: Ja

B: Det kunne vi sagtens have gjort,

S: Ja

B: Det ville have nemmere for murerne, og det havde været mere, men altså, da vi gik i gang med det, vidste vi jo ikke, at det ville blive så skævt... øh, men altså, det var jo selvfølgelig også noget vi kunne have gjort, men det havde vi heller ikke lyst til, altså, der-der-der ville vi gå med. Så er der mikrocement, der gik vi også lidt på kompromis, vi ville gerne have, æh... mikrocement på gulvet, men, altså, vi gik jo væk fra de der højglans noget ikke også, som, som-som vi tog den billige, industrielle løs ikke også, hvor du kan se, at der er sådan lidt...

E: Lidt trykstreger og sådan

S: Ja, der er lidt struktur i den

B: Ja

S: Ja

E: Jamen, så var det egentligt, oprindeligt, der var det også forespurgt at, det skulle være pudset ude med mikrocement.

B: Ja

E: Men det ville have blevet voldsomt dyrt.

S: Hvad er forskellen på mikrocement og... er det sådan en – er den kalkbaseret eller hvad er den?

E: Mikrocementen, den er, der er, der er der, jamen... måske, husker jeg forkert, men jeg mener at der er, hvad hedder det øhm [slår sig på låret] øh, pa – epoxy

S: Ok

E: I

S: Ja

E: Eller der, et eller andet, og sådan, der er bindemidlet også

S: ja

E: fordi, det er sådan lidt æh... det er lidt blødt også

S: Ja ja ja

E: Så det giver sådan lige en centi – ikke æhm, altså en par millimeter, så giver det alligevel sådan lidt en anden... følelse at gå på end...

S: Ja

E: Og det er ikke sådan, at hvis du taber et glas eller sådan noget så, det er ikke sikkert at den smadrer lig...

S: Nej

E: Ligesom det er, når det er... er pudset beton eller fliser

S: Ok – og det er så også den man indfarver?

E+B: Den er indfarvet

E: Og...

B: Og der vil jeg også sige, altså der er, er... der var de også gode og det, altså, Søren han sagde, jeg synes, at i skal have det, altså, gulvet lidt mørkere, væggene lidt, så det bliver lysere og lysere opad, og sådan, på vi – vi havde heller ikke selv tænkt, at vi skulle have sådan en... halvfjerdserbrunt gulv, vel? Altså... det havde jeg ikke forestillet mig

S: [fniser]

E: men det er da ikke en halvfjerdser, en halvfjerdserbrun, den havde haft en helt anden nuance

B: Jamen det, jamen jeg er – Altså jeg er simpelthen så glad for, at Søren han holdt fast, og han kæmpede virkelig en hård kamp der fordi, det var svært at få det til at passe, og han var, jeg ved ikke hvor mange gange i Holstebro for at finde forskellige prøver på det her ikke også, vi har prøvet så mange farver, ligesådan pudset udvendigt, det har han også kæmpet meget med for at få rigtige... Fanørøde, ikke?

S: Ja

E: Det der er med den her cement, det er jo at... at farven, den kan du først vurdere når det er, den får sådan en la -lag æh, lak til sidst, af en slags

S: Ja

E: Og det er først der, at den får sin rigtige farve.... Så du skal ligesom blande, og så ser det helt anderledes ud, og så får det lak til sidst og så videre

S: Ahhh

E: Så det der med at det være, der skal laves mange prøver inden du egentligt, altså... du kan ikke,

S: Ja

E: Der er ikke noget nærmest når du glaserer ler ikke også, det er først, når det er brændt, at du kender farven

S: Ja

E: Så det er virkelig der, der er ikke – det er ikke bare at bestemme, at nå frem til den rigtige blanding

S: Nej nej [fniser]... Men hvor lang tid var i så i gang, sådan, hvor lang tid blev der bygget før at I... altså flyttede i ind, var det helt færdig da i flyttede ind, eller var der ligesom

B: Nej, nej nej

S: [griner]

B: Jamen det er også...

(35:00) E: Hvad er, hvad er helt færdig?

S: Jamen det [griner]

B: Vi måtte – vi måtte skære, altså det der med døre, og sådan noget, det var jo faktisk først, da vi flyttede ind, ikke også. Så vi flyttede faktisk ind, vi havde midlertidig dør foran toilettet, ellers så havde vi ingen døre i huset

S: Ok

B: Jo ydredyre, men ingen skille- hvad er det det hedder, rum-døre, eller hvad hedder sådan nogen. Øh... men altså alle, nu er du, altså... Kim og Søren, de kom over til os... et år i august med den første tegning og næste år, om sommeren, der gik de i gang med alt gravearbejdet... og så gik de, og så flyttede vi ind i april...

S: Ok – så det har været hvad, hvad er det... det er ni måneder eller sådan noget, ja

B: Det er ni måneder ja, fordi så, de gravede ud og så blev det sommerferie, og så gik de i gang der i løbet af efteråret, ikke?

E: Ja de fik, de havde sat fundamentet før sommerferien

B: Ja, det tror jeg også at de havde

E: og så støbte de i august, vidst nok, og så går der de der... måneds tid eller sådan inden det hælder op

B: Ja...

E: Og så gik de i gang – men så gik der lang tid inden at vinduerne kom – der var meget lang leveringstid på byggematerialer

B: Jeg tror at der var otte uger, eller sådan noget, hvor vi faktisk ikke kunne rigtig komme nogle vegne

S: Mmm

E: Og vi havde jo æh, kigget Majken, Mike (?) der dybt i øjnene og sagt... er det helt sikkert at vi kan sige op, så vi kan flytte ind til april – det var det i hvert fald... men altså...

S: [griner]

E: Det var jo sådan...

B: Jamen det var kaos

E: De var lige blevet færdig med gulv og sådan noget der, da vi kom ind

B: Ja, Jeg skal lige ud og (utydelig tale)

E: Og de var ikke blevet færdig med, den der kloak, den var ikke sluttet ordentlig til, så vi havde ikke vand i køkkenet og [sukker] nej det var helt kaos

B: Og vi havde inviteret vores islandske familie til at bo her

S: [fniser]

E: Men det er vi ikke, æh, det samme skete også sidste gang, da vi byggede, så der var vi også i det ene hjørne i det ene rum

S: [griner]

E: Så det...

S: Jeg tror at det er en meget klassisk byggehistorie

E: Med to små børn og måtte...

S: [griner]

E: Håndværkere, der gik der hver eneste dag

S: Ja

E: Det er jo ikke sjovt

S: Nej... Men hvor lang tid gik der så – i flyttede ind i april, og hva- hvornår gik, altså, hvor lang tid gik der for, jeg ved godt, som du også siger det-det er svært at sætte sådan et-et punktum for hvornår noget, det egentligt er færdigt men... men hvor du sådan vil sige, at i sådan var nået mere eller mindre i mål-med... det i havde tænkt?

E: ... jamen altså æh... hvis nu sådan, tager den baglæns og siger... det sidste, der er sådan det store herinde, det er...

B: Skillevæggene

E: Fjorten, hvad er det, er det æh, nej det var før jul, at det blev lavet

B: Ja det var i... 2021, der fik vi lavet de sidste skillevægge

E: Det var november 2021, der fik vi lavet de der to deroppe

B: (utydelig tale i munden på Egon)

E: Og der, så kan man sige, så er vi s- nu er vi færdige altså, nu er der ikke sådan mere vi skal have lavet af store ting

B: Nej

B: Altså, vi flyttede ind der i april, hvor det... altså vi kunne sidde herinde, og så var der en bunke sand der [i inderummet] og så blæste det, og så lå der en bunke sand der, og så næste dag, så kom, der var sand overalt

S: Ja

B: Øh, så fik vi lagt fliser, der i august

E: Jamen døren, hvad skal man sige,

B: Så stod...

E: døre og-og og skuffer og sådan noget [taler i munden på Bodil] det fik vi lavet inden sommeren

B: ...I løbet af sommeren

E: Inden sommerferien

B: Ja, og så næste sommer, det var så 19, så 20 der lavede vi, altså for at få lavet, det var det som var planen, at vi skulle have en lukket gård her

S: Ja

B: Også fordi der er mange rådyr, de spiser alting, så man ligesom kan lukke af, hvis man også vil være privat. Det lavede vi så i 20, ikke?

E: Ja hegn rundt

B: Hegn rundt, ikke? Og så fik vi lavet skillevæggen her i 21 [udendørs]

E: Og porten den var så også i 21...

B: Og porten også her i 21, ja. Så vil vi have lavet lidt mere overdækning derude, og vi er gået lidt i gang, og det bliver så 22 projekt

S: Ok

B: Men det er jo også fordi, at det er sjovt, altså vi kan jo godt lide – men altså, vi er jo færdige...

S: Ja-ja, og så er det sådan efter...

B: Nu er det sådan, hvor er det egentligt, at det er fedt at sidde og hvor er det, at det er fedt, at der lige er lidt overdækket, og hvor er det lige, at solen er hvornår, og alt det der, ikke?

S: Ja...

B: og læ og...

E: Skuret var heller ikke æh, færdigt, da vi flyttede ind...

S: Men Egon, er det rigtig forstået, at du så har gået lidt parallelt og bygget imens der også var håndværkere på pladsen, eller var det efter? Nu i forhold til at male og skur og...

E: Jamen der var, skuret derover gik jeg og sådan noget, og jeg var der jo... altså, jeg var der jo og holde øje med håndværkerne...

S: Ja

E: Øh, så gik jeg bare ind igennem

S: Ja

B: Og... du havde jo også faktisk et fint samarbejde med tømreren, fordi, så var der nogle gange nogen, hvor du sagde, det er simpelthen, det kan jeg ikke alligevel, det kan jeg ikke, at det bliver for bøvlet for mig, eller det tager for lang tid eller det er for tungt alene, jamen det tager vi så [tømreren]. Men det er jo hele tiden noget med at få økonomien til at hænge sammen, ikke?

(40:00) E: Mmm

S: Ja.... Så det var sådan rent økonomisk, øh, at-at man så sagde, jamen så tager vi det her selv, fordi så kan man...

E: Jamen altså, vi var jo simpelthen, øhh... vi var jo simpelthen... med det der potentielle låneloft vi havde, ikke også, der var jo simpelthen et loft vi ikke kunne-kunne overskride, altså

S: Mmm

B: Og det tror jeg også, altså, hvad kan man sige, nu havde det nu været i Gentofte... så havde vi jo kunne låne

S: Ja...

B: Men det, det er bare ikke Gentofte... så, der var det der med, at man... ja, så vi var nødt til at holde os der...

S: Ja

E: Og så, og det, hvad skal man sige, man, det endte jo med, at det så faktisk blev vurderet herinde, da det var færdigt

S: Ja

E: Inden fliser og sådan noget en-en-en fire fem hundrede tusinde over, det vi i første omgang troede selv. Så det gav lidt mere luft, da vi kom herhen, men, men æh, på vejen hen, der var vi jo sådan hele tiden... Vi maste hele tiden med den der øvre grænse på hvad vi, hvad vi... kunne låne til at få lavet nu.

S: Ja

S: Hvad er så kommet mest bagpå jer? I forhold til det her projekt, og det hus i nu sidder i?

..... (lang pause)....

E: [trækker vejret dybt] Ja hvad er kommet mest bag... der tror jeg sådan den ene- sådan... jo, det er forstået, hvordan... bagpå, altså sådan overrasket i forhold til?

S: Jah, i forhold til man sætter vel ud, med en eller anden forventning om hvordan, og man taler med en arkitekt og man taler med en entreprenør, man-man får ligesom lagt ud, at sådan her kommer den her process til at køre, øh, og så har man vel også en eller anden forventning om, at så er det, så er det den her vej vi går. Hvad er der så noget der, der er kommet – altså som har overrasket, som i ikke havde forventet i ligesom skulle stp overfor i forhold til både beslutninger og også udfordringer.

B: Altså, jeg har været lidt inde på det, altså det kom meget bag på os, det der med ingeniørerne, ikke også, at det var så tungt. Det kom bagpå os at murerne faktisk, ikke rigtig havde styr på de sten her

S: Ja

B: Og så, kom det også bagpå os at vi skulle vente Så længe på de vinduer, vi synes at vi havde sådan et godt... altså... det havde vi jo ikke regnet med

E: Njaaahh, [afbryder Bodil] men det er jo, det har været, altså vi har jo begge to hver for sig været igennem en byggeprocess før, så, så der var de fleste af de ting

B: Ja

E: Altså man kan sige, det med... det med at prisen lå så meget – så meget over... hvad vi havde sådan [utydelig tale] (udregnet?) prisen, det havde, det må jeg, det synes jeg det-det-det var... altså nærmest sjofelt.

B: Ja

E: Synes jeg. Æhh... så det kom, altså det kom lidt, det vil jeg sige det som kom mest bagpå mig i starten der, altså

B: Jah, det var et chok, da vi sad der, det er rigtigt, det kan jeg godt huske.

E: Jeg har tidligere, sidst vi byggede, der var der også godt gang i byggeriet, så der var det også svært at finde, og det var også sådan, altså, der var jeg godt klar over de der ting.

S: Ja

E: Og så er der selvfølgelig sådan nogle ting, som jeg ikke har været opmærksom på, som har irriteret mig bagefter, det er jo sådan noget med, at jeg ikke har været mere... obs. på for eksempel, at gulvet var lagt lige, og sådan noget, og det... altså de der krav og så lige kigget efter at væggene var så – altså de der ting havde jeg ikke tænkt på at kontrollere, for der havde jeg egentligt regnet med at, det her mureren selvfølgelig styr på, ikke?

S: Ja-ja

E: Så det er sådan, sådan nogle ting som... som kom lidt bagpå mig

S: Var det så ting, der gik op for jer, da i så begyndte i forhold til både installationer, og jeg tænker også jeres skydedøre

E: Ja den gang jeg skulle hænge dørene op, der kunne...

B: Da vi kom - dørene skulle op, så tænkte vi CHRIST!

E: Så så kan man lige pludselig se hvor skævt det er sådan mmm...

S: Hvordan blev det så løst? Altså skulle den pilles ned igen eller?

E+B: Det er ikke løst

S: Nå, det er ikke løst, ok

E: det er bare at acceptere

B: Ja

S: Ja

E: Det er jo, det er løst fordi det er accepteret [griner]

S: Ja [griner]

B: Jamen så har vi jo nogle ideer, for eksempel her med den her dør [soveværelse? Ved ude-inde rummet] her har vi snakket om, at det vil vi have pudset op, lige præcis på den væg der, ikke også? PÅ et tidspunkt her... Men altså, lige nu, der puster vi bare ud, ikke? Og lever med det, og det fungerer jo super godt

S: Ja

E: [taler over Bodil] Måske – og måske vil vi ikke det

B: Og måske vil vi ikke det, nej, altså...

S: Hvad vil i så have lavet, nu-nu sagde du selv, Egon, det der med sådan, at have vær – øh, måske have været mere efter dem, i forhold til, at, som du siger, at ting ikke var lige – men er der andre ting, hvor i tænker, at hvis i skulle gøre det igen... hvad skal man sige, samme proces, var der så ting, i ville gøre anderledes?

B: Altså noget af det som jeg, kan man sige, det er bare en lille ting, men hvis jeg skulle gøre det om, så ville jeg have tænkt mig mere om i forhold til lys [elektrisk]... hvor er det egentligt, at der skal komme lys ud.

(45:00) S: Ja

B: Øh, og, altså... lige at få det placeret og sådan noget, af – hvor vi, altså, det var ligesom om, det var – det var sådan en lille ting og den havde ikke ligesom, måske helt kræfter til at forholde os til, fordi han spurgte os jo, elektrikerens, og så gik vi lidt rundt, men der skal nok være en der og en der og en der. Altså, det der med at kunne gennemskue, hvor skal man egentligt tænde og slukke ting henne

S: Ja

B: Og jeg vil sige, nu har vi fire derovre, fordi der var sådan tænkt med pendler, men altså, der skal bare ikke pendler derovre, det ser håbløst ud... så nu hænger de bare der, ikke?

S: Ja

B: Og vi beh...

S: (afbryder Bodil) men der fik i ikke, der fik i ikke lavet en lysplan, fordi det var ikke en del af, ligesom, arkitektens leverance?

B: Nej det er ikke

E: Nej, altså det har han ikke lavet, og det kan man godt, det burde han lige æh... hænges lidt op på...

B: Ja

E: Fordi, når man bygger så specielt, fordi, i et standardhus, der er der jo ligesom en plan.

S: Ja

E: Hvor de skal sidde henne, men man kan sige, her er det jo ikke et... standardhus

S: Nej-nej

E: Så-så der skal man have en anden plan... altså en plan og-og det... altså selvfølgelig kan man lave om når det er med synlige rør, så kan man jo bare lave det om, ikke også, men... men det er ikke, det er simpelthen ikke... gennemtænkt. Også det der med... altså så sker der sådan noget, så sætter jeg ikke en røgalarm lige oppe i midten der [lige over spisebordet i køkken-alrummet]

S: Ja

B: Ja der er syv meter op

S: Ja

E: og det, der sætter man jo ikke en røgalarm fordi... når den begynder at bippe og hvordan kommer du så derop... øhh, så det er sådan...

B: Så den måtte vi have ham til at kravle op og pille ned, inden vi flyttede ind

S: Nå, så det var slet ikke noget i havde haft noget – det var bare en standard, at den skulle sidde højest?

B: Jah, et eller andet

E: Jamen han har jo bare placeret den, ikke også, og det har vi jo ikke, altså, du ved, vi har jo ikke så mange (taler i munden på Bodil)...

B: Vi havde ikke været opmærksomme på det førend vi ligesom sådan tænkte, jamen hvad laver den deroppe? Altså, det er da helt sindssygt, der kommer vi jo aldrig op

S: Nej-nej

B: Men så også det der med, altså netop lys, altså for eksempel her, hvordan har man lys over bordet ikke?

S: Jo

B: Øhm... øh, og...

S: Men var den, altså den var en del af, ligesom den oprindelige idé?

B: Ja, eller idé, æhh... det-det, den stabiliserer jo

S: Ja

B: Den, den er jo - den skal være der

E: Det navlesnoren, havde jeg nær sagt.

B: Ja

S: Nåh! Så den afstiver også?

B: Ja

S: Sempelthen

B: Ja

E: Hvis du klipper den over, så faldt huset jo bare ud til begge sider

S: Nå, okay, jeg troede faktisk bare at det var en føringsvej til en, til en æhh – okay, yes.

E: Nej [griner] det er den ikke.

S: At den simpelthen spænder ind – har i den så øh, i begge ender også?

B: Nej

E: Nej,

S: Nej

E: Så i de andre, der er det jo kersoer (kertoer?)

S: Ja

E: Som fungerer som, der, her er der bare et for langt spænd over til at... så der skal være noget, der holder sammen her på midten

S: Ja

E: det er det, den der rør gør...

B: ja det kan man godt sige, det med lyset, faktisk. Altså der, der... det har vi ikke...

E: Ja det...

B: Det er faktisk lidt svært og finde ud af hvordan man lige skal have lys og kæmpede vi noget med

S: Ja – men var det så, simpelthen dig der gik rundt, eller jer der gik rundt med en elektriker og pegede eller var det en plan i ligesom krydsede af på, eller?

B: Både og.

S: Ja

E: Men du ved, der var jo masser af håndværkere rundt omkring, der var en masse ting, der skete på samme tid.

B: Jamen vi var så stressede...

E: Så det der med at have det, hvad skal man sige... og det er jo, det er jo selvfølgelig også noget der, hvad skal man sige, det er – det er også prisen for at arbejde med nogen, nye arkitekter.

S: Ja

E: Fordi de er jo – de er rigtige gode i forhold til det, til det kreative og alting... men der er ikke meget husmor i dem

S: Nej...

E: Eller husfar

B: Nej

B: Men altså det, ja, det der med strøm, og så, jah, det var selvfølgelig en lille ting... vi finder jo en løsning på det, ikke også, men altså, det er faktisk i, det er tit- vi snakket tit om det, hvad skal vi, hvor skal vi have et lys henne, hvordan skal vi få lys ovre i det hjørne der, ikke?

S: Ja

B: For eksempel, ikke?... Hvad gør vi lige der, ikke? Så skal den op og hænge ned derfra, det ser dumt ud og... altså... der er mange ting, sådan lige på den måde der, synes jeg.

S: Ja fordi, man kan sige, den æstetik, i sådan har købt ind i, g-gør jo så også at ting bliver meget... synlige, altså alting, ikke?

B: Jah – jo

E: Ahm

S: Det er egentligt meget interessant at-at det er ikke kun en lampe, du sætter op, det er også hele det der forsyningsforløb til lampen, der på en eller anden måde sådan skal tænkes ind i-i det at få lys

B: Ja

E: ... Så indtil videre, der er det vores løsning, det der, så må vi jo så se

B: Ja, nu må vi se – nu kører vi lidt frem-og-tilbage med dem der og overvejer, skal vi egentligt finde på noget andet, skal vi have noget LED henover bordet her, eller hvad skal vi

S: Men jeg tænkte på, skulle vi gå en tur rundt?

E: Ja! Lad os gøre det

(50:00) (baggrundssnak og støj)

B: Jamen vi kan jo, hvor, skal vi starte

E: Lad os starte herude [går mod bryggerset]

B: Hvor man ligesom kommer ind henne

(baggrundssnak og støj)

E: Se det der, det er sam- det er samme design, der ligesom går igen herude

S: Ja

Og så, det samme skabsdesign, som når igen [slår på lågen]

S: Ja – og det var din søn

E: det er min søn, ja

S: Ja, yes og så Bodils søn, der har lavet også her med stål? (stålbord med håndvask i bryggers)

E: Ja – og så igen Magnus, der laver døre dertil, ja det har været sådan, det er også været, der er også noget hyggeligt ved det og så, ligesom de her døre... og det jo også noget der var, farvemæssigt, at det skulle jo selvfølgelig være den her brandhæmmende...

S: Ja

E: MDF, så det havde den rigtige farvenuance i forhold til

S: Ja

E: og så, gæsteværelse herinde (tilstødende værelse til bryggers)

S: Ja

E: Øh med teknikum indenunder trappen her... og i det skab derovre (en indbygget skab over sengen)

S: nåh, så det er simpelthen en stor skydedør, du kan skyde æhh

E: Ja, den har jeg så lavet, bare sådan... (åbner skydedøren)

S: Ah, ok, ja det var smart

E: Her er teknikum hernede og genvek...

S: Er det så indbygget skab i har der, den lille skydelåge, der, bag dig

E: Jah, det er sådan en æh (trækker lågen til side) så har vi eltavle herinde

S: Ja

(baggrundsstøj, fodtrin)

E: [trækker vejret dybt] Så har vi ligesom sådan to, altså der sådan fri i de to ender... så er der sådan to støbte øh, trapper, som også er en del af – æste – stabiliteten og konstruktionen i det [går op af trappen til tv-stuen]

S: Ja

E: Det her, det er så vores... flow-tv

S: ja [griner]

E: Og, jah, det- den bliver vi jo ikke, trætte af

S: Nej

E: Sådan lige med det samme [hentyder til udsigten]

S: Så det er simpelthen jeres stue

E: Det er vores stue, ja, som vi sådan – jamen her er vi ikke, altså, så snart det bliver aften, så er det her vi sætter os op, altså det er

S: Ja

E: ... Det-det kan vi virkelig godt lide...

S: Hvordan fungerer det egentligt med varme? Jeg tænker sådan, bliver der meget varmt heroppe om sommeren, eller? Nej

E: Det er ikke slemt

S: Nej

E: der er kun, vi har kun gulvarme forned

S: Ok

E: Der er ikke varme heroppe

S: Nej

B: Nej sjovt nok

E: Jeg synes ikke at det bliver varmt, altså, det den-den

B: Det troede vi også

S: Ja

E: Det bliver, altså hvad skal man sige, morgen, får vi jo fuld sol ind her... så der kan godt blive varmt, øh, vi skal hen i enden af marts, men der-der bliver der varm, men altså

B: Men i løbet af dagen, så går solen jo væk og så... drejer rundt der og så

E: Så om dagen er det ikke – midt på dagen er det ikke bare, altså,

S: Nej

E: Det er ikke så varmt herinde

E: Så modsat til mange af vores naboer, vi har - så har vi næsten aldrig rullet for

B: Nej, vi har næsten aldrig rullet for

S: Nå, okay

B: Det er faktisk noget at vi har tænkt over, det der med ikke at rulle for, at det var så dejligt, at vi kan hele tiden se ud

S: Ja

B: Der er mange, der får så meget skarpt lys ind, at de er nødt til at rulle for, de har ikke udhæng, og det er hvid på gulvet og det er hvidt på væggene

S: Ja

E: Fordi vi vidste inden æh... at vi valgte at få to, det var sådan noget jeg pressede på – at vi skulle have to vinduer mod nord, fordi der, jeg synes at det er sådan et dejligt lys, der kom ind fra nord af

S: Ja

E: Øh... men ingen, altså ingen tagvindue mod syd, fordi det er også noget af det, der giver ekstremt meget varme i

S: Ja

E: Uden at... uden egentligt at bidrage med noget

S: Ja – og så har det der sådan direkte kig igennem huset

E+B: Ja

S: Det er ret sejt [griner]

B: Det er noget vi har virkelig meget, altså, det var jo, det er jo også derfor vi har, altså, hvad skal man sige, var, hvordan var det lige at vi skulle skærme af til, at vi også har et rum

S: Ja

B: Der for ude-inde stuen, som er klimaisoleret og mit arbejdsværelse dernede ikke?

S: Jo

B: Og så stadigvæk har kigget... Kim og Søren havde tænkt, at det skulle være glas i hele den der trekant

S: Okay

B: Men det havde vi nogle glarmestre ude og nogle tømrer, og de sagde, det kan vi simpelthen ikke, prøv at tænk at vi – altså, vi kan ikke få det hejst op og vi kan ikke få det stabiliseret, det... og så, gik vi, det var så min ide [ser på Egon og smiler]

E: Ja, men nu må du så få lov til at komme med det

S: [griner]

B: Altså det der med at, bare parallelforskyde det her, ikke?

S: Jo...

S: Det er ret fedt, fordi, det bliver – det er sådan meget uventet at man kommer op og der så ligesom er hul igennem hele huset, det syne jeg faktisk er ret sejt – altså, fordi man ikke kan se det nedefra spisestuen af

(55:00) B: Ja... Det er vi meget glade for, for vi har et kolossalt dejligt morgenlys ind heroppe og aftenlys derfra [peger på den anden gavl]

E: Der er altid, sådan helt lysmæssigt, giver det jo altid et dejligt lys i huset og

B: Ja

E: Hele døgnet rundt, eller hele – de lyse timer rundt

B: Ja

E: Uden at det bliver for, fordi, det er jo også det, som du allerede har været inde på, Bodil, det der med at tit, så er lyset for skarpt herovre

S: Ja

E: Så mange af naboerne, de har jo stort set altid rullet for

S: Ja

B: Jamen det er sjovt, fordi, når de så kommer ind her, så siger de, nej det virker godt, de kan mærke at det, det gør en, altså... nu Kim, nu Kim og hvad hedder det Søren han siger, hold da op, det gør bare en kæmpe forskel, fordi øh... og det, det var, det synes jeg også var godt ved Kim og Søren, fordi at æh, det der med at have vinduer i hele gavlen, det er der jo mange, der har

S: Ja

B: Og det er der også mange, der kommer, hvorfor har i ikke, vinduer i hele gavlen – jamen fordi at det bliver for meget

S: Ja

B: Så Kim, hvad hedder han Søren, han sagde, nej, det synes jeg ikke at vi skal, jeg synes at i skal holde jer til et stort vindue, og det er stort det vindue, og jeg sagde, nej det er altså ikke ret stort, Søren, jamen det er det altså...

S: Mmm

B: Øhh... det er vi blevet rigtig glade for

E: (taler over Bodil) Det er rigeligt stort

B: Fordi vi kan også godt lide, at vi er lidt, at man kan sidde her, uden at, alle kan følge med

S: Ja – men også, at man ikke møblerer, jeg tror tit, at folk også undervurderer det der med at møblere foran et vindue

B: Ja

S: det kan faktisk se rigtig rodet ud – altså det er svært at sætte en sofa og sådan noget op imod, så du lukker også meget omkring, hvordan, hvordan du faktisk kan bruge et rum, når du ikke har, en brystning under et vindue, altså det er sådan en sjov, moderne ting, det der med at det hele skal gå gulv til loft... fordi du faktisk reducerer dit inderum, på rigtig mange måder, ikke?

B: Ja, Men også fordi vi har den, altså, nedeunder, ikke?

S: Ja

B: Fordi, der nyder vi det, for der kan vi jo, der giver det mening, for vi kan gå ud, ikke?

S: Ja-ja-ja

B: Fordi, så kan man også sige, skulle man have haft noget altan her, det snakkede vi også om, men det suser alt for meget her

S: Ja

B: – Man kan ikke sidde heroppe

S: Nej-nej

S: Og så er det jeres, øh, sådan lille loftsrum der [peger på den åbne hems på den modstående væg]

B+E: [taler i munde på hinanden] Jamen der

E: Man kan bruge, altså

S: Men der er kun, er der så kun adgang, ligesom en stige eller sådan noget, man kan hænge på, ja

B: Der er en stige som-som, ja, som vi så. Øh, nu har vi sådan jah, nu er det lidt rodet her, men øhm... det er meningen, at det skal blive til et rigtig rum, ikke Egon? Hvor vi har en soveplads, og lidt reoler og sådan lidt hyggeligt deroppe, fordi, lige nu, der er det sådan mere... jah, det er sådan lidt ømt

S: Ja – men er det der eneste, sådan opmagasinering i har?

B: Ja

S: Ellers? Det-det er den der?

B: Og så under trapperne

S: Okay – ja

B: Og så har vi æh, man kan se, vi har ikke købt noget... men vi har skilt os af med rigtig meget, for at være her. Og det er faktisk, en befrielse

S: Ja

E: Og så er det også alt det, der sådan kan tåle at stå ude på, ude i værkstedet, det kommer så derud,

S: Ja

E: Så der, men altså, det gør jo at man virkelig får ryddet op i sine ting

S: Ja

E: Så det, så det er jo sådan måske godt

B: Så har vi det her som, altså i stedet for altså vi har jo ingen overskabe og sådan noget, så der har vi valgt at have sådan et

S: Ah!

B: Og det, det havde vi i det gamle hus også, og det var et must [viktualierum]

S: Ja

B: Det er kanon [lukker rum igen]

S: Ja – og det er så også der at i har jeres trappe op til, var det den stige, der hang der? Ja

B: Ja den hang der [åbner lågen til viktualierummet igen]

S: Ja – yes

B: Så svinger vi lige den rundt, og bag den dør, så er der et lille gæsteværelse herinde

E: Det er så toilet

B: Nå nej, sludder og vrøvl, ja. Så er der også

S: Ja

[døren til gæsteværelset lukkes igen]

B: Og så er der den her, tanke som vi havde, med vores ønske om en ude-inde stue

S: Ja

B: Og så deres løsning på det

S: Ja

B: Som vi også lige skulle synke, den idé

S: Og hvorfor skulle i synke den, sådan?

B: Jamen fordi, hvordan er det lige, at det skal fungere, ikke? Men altså, det er bare, et fedt rum, vi er simpelthen, og vi – nu står vores sommermøbler lige inde, fordi vi ikke rigtig har plads til at vi-vi – det skal vi også lige finde ud af, hvad gør vi med dem om vinteren sådan.

E: Mmm

B: Men, at det her rum, det er tænkt sådan, det er møbler, der kan komme ud, og det er møbler der kan komme ind. Og vi kan åbne i begge ender her

S: Okay

B: Og vi elsker det rum

S: Ja

B: Og på de stille sommerdage, der er det fantastisk, fordi det åbner op til begge, terrasser

S: Ja

B: Og du har pludselige et kæmpe rum her

S: Ja – men det er simpelthen skydedøre så, de to her?

B: Det er skydedøre

S: Okay

E: Du kan åbne herovre

B: Ja, ja, det går helt fra [lyd af skydedør, der åbnes utydelig tale fra Egon]

B: Der går helt fra

E: Det er også en – altså, det er jo noget af en knap [utydelig tale]

E: Der er noget af et jern i

S: Ja, jeg skulle til at sige, det er noget af et parti

E: Ja det var ikke, vi fik heller ikke voldsomt meget garanti [støj fra Egon der åbner skydedøren ud til] på de her [griner]

S: [griner]

B: Men det er altså, fordi de [utydelig tale for skydedør] så selv om de er tunge, så kører de

S: Ja-ja-ja

(01:00:00) E: Så har du jo...

B: Nu skal jeg lige passe på, at jeg ikke kører ind den [utydeligt ord] for den står ovenpå

E: Nå ja

E: Det giver jo en fantastisk sådan... så snart vi er henne på sommeren, så er det jo herude, at det er godt

S: Ja

E: ... at være

S: Men har i det så helt åbent? Altså om sommeren – altså på varme dage?

B: Altså når der er, vinden...

E: Altså helt heromme...

B: Til det, så de dage, hvor der er stille – ja

S: Ja

B: Og dem er der jo faktisk, rigtig mange af, altså...

E: Så vi kan vælge at have dem åbent i begge sider, så, alt afhængigt af hvordan det blæser, så, så kan - er det den side der, sådan så, det er meget sådan...

B: Den her står meget [nordsiden] altså vi har tit den her til at stå åben

E: Ja, om sommeren, der står den meget åben ja

S: Ja

B: Ja... vi går næsten ud og ind ad den, ikke?

E: Men det betyder også, at det bliver jo aldrig, når du har så meget vindue, som du kan åben, så bliver du aldrig [lukker vinduet] overophedet

S: Nej-nej

B: Øhm... Men så kan vi lige, det er så, hvad kan man sige, det samme, som i den anden ende [oppe på hemsens mod vest] [larm fra vindue der låses]

S: Ja

B: Hvor vi så har, vores arbejdsværelse, og en ekstra plads til at sove

S: Ja... Er det også jer selv, der har lavet øh, de her lister

B: Ja, fordi det er jo så, det er også en af de ting, man skal tænke på, det er jo sikkerhed. Nu har vi jo børnebørn

S: Ja

B: Og de øh... de skyer jo ingen farer

S: Nej

B: Så, altså... der skal være afskærmning – nu har vi så valgt kun af gøre det her, øh, og det var også noget af det som, man kan sige... der er mange ting, der er blevet udviklet under vejs, ikke? Fordi, vi har hele tiden været klar over, at vi skulle have en afskærmning, men vi har diskuteret meget hvad det skulle være for en afskærmning... men så foreslog Magnus den her, sådan lidt tremmeagtige og sådan... og det er vi egn... så lavede du det, Egon, og så tænkte vi, nå ja, det koster ikke mange håndører, at lave det, men det fungerer og vi er faktisk ret glade for det

S: Ja

B: Øhm...

S: Så det er sådan en efterrationalisering, efter?

B: Det er en efterrationalisering

S: Ja

B: Og så havde vi...

E: Og hvordan det er lavet...

B: Og der havde vi egentligt først tænkt, måske, et-et, øhh... at Søren skulle lave noget stål eller sådan, men æh, det gik vi fra

S: Ja

E: jeg synes ikke, altså, det fungerer meget roligt i forhold til det andet, det er sådan

B: Men også fordi, at det giver jo rumfornemmelse henne – altså henne i stuen

S: Ja

B: Og det kan jeg godt lide...

E: [trækker vejret dybt] Og her har vi så siddet i – små to år nu

B: Med Corona, men altså...

S: Ja [fniser] – men det var også intentionen, at det skulle være hjemmekontor, da i... da i startede? Eller var det også et ekstra sådan gæste...

B: Altså vi havde jo ikke - det er jo, der havde drømt om at vi skulle sidde hjemme, så meget som vi nu har gjort...

E: [afbryder Bodil] Men det har jo været, at det skulle være sådan et kombineret kontor og...

B: [afbryder Bodil] Men man har selvfølgelig skulle...

E: og-og og sove

B: og være der, ja

S: Ja

E: Og værelse også

B: Men også så havde vi egentlig også tænkt... Nu blev, har det være meget hjemmekontor, men så også, at der er en dejlig sol, for der er også et dejligt lys her om aftenen

S: Ja

B: Øh, men nu er det som sagt blevet hjemmekontor, så vi har også ligesom lyst til at gå ned herfra til når vi har fri, ikke?

S: [griner] – er det så føringsveje i har i dem der? Eller er det konstruktion, der sidder inde i de der? Kasser?

E: Det er, æh...

B: Det er egentligt til dørene, så man kan skyde, med den der

S: Ah, okay, yes – på den liste der, eller den skinne

E: Vi har ført den hele vejen hen, sådan at – at det...

B: Og så har vi så soveværelse heroppe, og her er også rigtig dejlig plads herude [foran soveværelset] – mod vest

S: Er det så noget, hvor i fortsætter jeres plankeværk, eller skal det forblive åbent? [Bodil og Egon har sat plankeværk op efter at Kim har 'færdiggjort' projektet]

B: Nej, her skal det være åbent

E: forblive åbent

S: Fordi, hvor går jeres [matrikel] er det sådan til-til grantræerne her, der ligesom er jeres?

B: Til om på den anden side af dem

E: Du kan se den der, det er sådan en skrå linje hen,

S: Ja

E: Som, altså det er sådan en lidt sjovt opdelt grund

S: Ja... men det var, det var en tom byggegrund, det var ikke æh?

E: Det var en tom byggegrund

S: Ja – Ja i får da en enormt flot aftensol eller eftermiddagssol her, ja...

E: Ja

B: Det gør vi – især i sommeren, hvor den går ned helt herovre ikke?

S: Ja

B: Og står op helt herovre – det er bare hele vejen rundt... [begge sider af soveværelset]

S: Ja

B: Så har vi badeværelse herude også [lyden af skydedør]

B: Ja – og den er jo faldt lidt af, de der [film på 'frostede ruder']

S: Ja [griner] – er det også noget, der er kommet til efter? Hvad hedder de æh, de frostede ruder?

B: Ah, det er fordi vi hele tiden har en drøm om at vores træer bliver store nok, så vi ikke behøver noget, så det varer lige lidt

S: [griner]

E: Jamen faktisk herhenne, på gæsteværelset, der har vi næsten lige fået sat der æhm... stakitter op

S: Ja

E: Altså, så det passer lige præcis med at min – men min højde, så... så kan jeg sådan se her til... [brystet]

S: Ja

E: Når vi går derude

S: ja

E: Så-så vi er sådan, faktisk, rimeligvis æhm... vi går rimeligvis ugeneret herinde

S: Ja – men hvordan er det, det er helårsboligere, ikke? De fleste af dem der ligger her?

E: Det er det alt sammen

B: Det skal være helårs

S: Det skal være helårsboliger, okay

E: Helårsboliger

B: Der er ingen, der...

S: Ja for på den anden side af øen, der er lidt mere sådan sommerhuse, er der ikke? Nogle af der sådan små træhytte øh?

B: Jo, men Nordby, det er... ganske få, der har lov til at, at...

S: Bruge det som sommer- eller- ferieboliger, ja, okay

E: Nej det er helårs

B: Der er bo – hvad hedder det bopælspligt

S: Okay...

B: Ja

S: Ja fordi, det er et forholdsvist ny-udstykket område, ikke? Eller det kan man næsten se på de, huse, der ligger her, ikke?

B: Jamen nu æh, de her, de har jo ligget i en ti-tolv år, de andre efterhånden

E: Jeg tror at det var i-i-i...

B: I syv eller fem de bygget dem

E: De blev bygget i – syv og så kom finanskrisen jo, og så gik det ligesom lidt i stå, så men der er da lige et, som er fra der

B: Jamen altså, de – Vibeke og Henrik derovre, de har jo boet her i tolv år, det har – jamen det har den rækker derovre

S: Ja

S: Okay

B: Og de andre måske i ti år

E: Ja

B: så vi er de sidste

(01:06:17)

E:

Bodil & Egon's House

Interview architect, Søren Pihlmann

03.11.2021

(00:00) ST: Godt, så kører den. Men så skal jeg først høre – hvis du bare laver sådan en hel, kort outline af projektet: Hvornår i startede og hvornår i blev færdige, og sådan

SØ: Jamen øhm, Jeg tror at vi startede i... var det 2018... med at udvikle projektet, og det stod færdigt i 2020. Og det er jo en – et en-familie, der skal bo der. Det er et... par som hver især har børn, som er flyttet sammen, som kommer fra Midtjyllands området, øhm, ham, bygherren, den ene, Egon han arbejder ved Syddansk universitet og hans kone, Bodil, arbejder også, nu kan jeg ikke huske det, hun har en, jeg tror, at hun er i gang med at forske, og er uddannet sygeplejerske, øhm. Men de har ligesom et ønske om at flytte... på Fanø, hvor de gerne vil ligesom være mere i kontakt med naturen, og der har de sådan en kæmpe fordel ved at bo der, for du kan tage cyklen, du kan gå ud og tage færgen, som går, altså, hver 20. minut over til Esbjerg, så du kan gå på arbejde, men du bor ligesom stadig på den her lille ø, så det er ret fantastisk.

Og så var deres sådan indgang til det at, altså de kom fra sådan nogle landejendomme, hvor at alt er meget sådan, lavpraktisk, simpelt, og, man kan ligesom se, hvad man får, det der sådan moderne æh hus, hvor man pakker alt ind, det var de meget lidt interesseret i. Og det stemte jo meget godt overens med det vi sådan prøver på tegnestuen, så der var et eller andet fælles fodfæste der, og samme sådan tilgang til arkitektur. Og så har vi så, selvfølgelig, forsøgt at skubbe dem også, fordi de, meget naturligt, hænger måske også lidt fast i sådan en eller anden gammel forestilling om, hvad det så vil sige at bo simpelt og lavpraktisk, hvor det også, hvis man skal bygge på den måde i dag, så bliver meget hurtigt sådan et billede på noget, der har være simpelt, men som egentligt ikke er det mere.

ST: Ja

SØ: Fordi det er nogle andre, reglementer og nogle andre komfortkrav og, nogle andre materialer, og alle mulige andre forudsætninger, man i det hele taget skal arbejde under i dag. Så det er jo ligesom der, at hele sådan diskussionen, måske sådan – er startet, altså prøve at se, hvad er det, hvad vil det sige i dag. Og det er jo noget, altså det er jo ikke kun til det her projekt, det er jo generelt for alle vores projekter.

S: Ja

SØ: Altså, vi tror netop også meget på det du snakker om før, at der er et eller andet med at bygge simpelt [rømmer sig] at prøve at for. Altså, at lave, byggeri, bygværk, som ligesom består af det, som et bygværk skal bestå af. Og handler det jo så om, at tænke sig godt om, hvordan man så komponerer de ting, som de skal bestå af.

ST: Ja

SØ: I stedet for at man laver noget, som så skal, øhm, så går man ind i sit skema, og så krydser man af, og så tilføjer man et nyt, der ligesom skal sikre sig at man overholder en ny, en eller anden funktion, og til sidste så har man et meget meget-meget komplekst, øhm, stykke arkitektur, som også er meget, øh, udsat for alle former for problemer, hvis der er et eller andet, der går i stykker, som ligger inde i lag nummer ti

ST: [fniser]

SØ: Så skal man ligesom igennem alt det andet. Så der, så sådan hele den der, renoveringsmulighederne, bliver svækket, øhm, og sådan transformationskapaciteten, altså det med bare at kunne bygge videre på det, er heller ikke lige til, for det kræver ligesom meget specifikke kompetencer for at få udført alt det der.

ST: ja

SØ: Hvor at øh, det er jo også noget af det, der er fantastisk med en gammel, altså, et gårdbyggeri eller sådan noget, ikke? Altså, det er sådan... det er en tømrer og det er en murer, og det er det. Der ligesom ikke andre fag indenunder, og det er altså. De to fag er meget... let forståelige, man kan se hvad der foregår, æh og alt, som det ligesom består af, det er ligesom eksponeret til en vis grad, ikke? Og det er jo sådan, det er jo nogen af de kvaliteter, som vi gerne vil arbejde videre med, og så selvfølgelig, hvad hedder det, hele den, sådan arv, der er nede på Fanø med, deres længe huse, de er, de har skipperhuse, tror jeg, at de kaldte dem

ST: Ja

SØ: Fanølængen, som ja har nogle, altså helt særlige, sådan form og nogle særlige farver og en særlig måde at være sådan organiseret på rumligt også

ST: Ja. Men hvad var sådan ønsker, som æh, familien kom med, altså, hva-hvad det sådan briefet var, det var noget med, at de skulle flytte sammen

SØ: Mmm

ST: Men var der sådan særlige – hvad var der ellers af billeder, udover det her med sådan at bo enkelt.

SØ: Jamen altså, sådan helt standard rumprogram, altså, de kunne godt tænke sig så og så mange rum og køkken og så videre

ST: Ja

SØ: Og så ellers bare det her med at bo i et hus som ikke giver sig ud for at være noget, det ikke er.

ST: Ja

SØ: Altså, og så blev det jo sådan nogle arbejdsdogmer, som, altså det med at prøve at lave et hus uden en malet overflade, for eksempel.

ST: Ja

SØ: Så der er ikke noget maling i huset. Øhh, lave et hus, der... ikke har nogen dampspærre, for eksempel, det der med sådan, bo simpelt, huset kan ånde selv, der er et sundt indeklima. Øhm, og det er så lykkedes med at der bruger, at vi bruger træfiberisolering, æh, nej papiruldisisolering.

ST: Ja

SØ: I øh taget, og æhm, vi bruger de her lerblokke – altså som er brændt ler, men brændt ved en lav temperatur, men hvor der ikke er andre, der er ikke noget polystyren eller noget i, der er kun luftlommer.

ST: Ja

SØ: Så man har ligesom ler og man har træ og... altså papiruld er jo også en form for træ, så du har jo ligesom bare ler og træ egentligt

ST: Ja

(05:00) SØ: Som huset består af. Og ås har du så, de ting, der sådan er til – der er tilføjet for at leve op til givne brandreglementer og altså, der er jo sådan små drypkanter i zink og der er en æh, nogle fibergipsplader i loftet, for at vi ligesom kan overholde brænd og så, æhm, men altså, det er sådan – intentionen er jo at prøve at så skære det ind til benet

ST: Ja

SØ: Få så få materialer i spil, få så få, altså få så simple konstruktioner i spil, som overhovedet muligt, og æh, gøre det på en måde hvor vi stadigvæk arbejder indenfor de, hvad hedder det muligheder og begrænsninger, som en moderne industri tilbyder

ST: Ja

SØ: Så det er ikke noget med at prøve at få nogen over, der skal stå og lave æh, svalehale samlinger og tappede et-eller-andet...

ST: Nej

SØ: Bindingsværk, for det skal ligne noget, der var i gamle dagen, for det synes jeg ligesom, så er det uinteressant

ST: Ja

SØ: Hvis projektet sådan skal være en rollemodel for... hvordan man kan bygge i dag

ST: Yes

SØ: Så er det jo både... det skal være noget alle folk kan få fat i... så det er jo alle sammen, det er jo sådan nogle off-the-rack products, altså det er bare. Altså du kan gå nærmest i en hvilken som helst tømmerhandel og så kan du købe de her ting.

ST: Ja

SØ: Øh, der er meget sådan få special fremstillede ting. Så er der selvfølgelig nogle steder i huset, hvor vi ligesom har, altså, lagt ss.. meget opmærksomhed til det, så vi har ligesom fået lavet et specielt køkken til huset og... fået lavet nogle specielle døre, men alt materialet og alle de ting er standard.

ST: Ja

SØ: Øhm, så det er jo ligesom at prøve at-at finde, jeg tror også, at det er sådan, det er måske meget sådan generelt for alt det vi laver, altså finde en kobling mellem, det der ligesom definere et sted og et område

ST: Ja

SØ: Som i det her tilfælde selvfølgelig er Fanø og hele den kultur og den historie og det landskab og sådan noget, de har, øh og det bliver jo meget sådan tungt, og det er også forpligtende

ST: Ja

SØ: At man skal på en eller anden måde forholde sig til det. Det er jo altid nemt, bare at stille sig i kontrast til det

ST: Ja

SØ: Men det der med at prøve at **udbrodere (udbryde?)** et eller andet, eller finde noget, der ligesom har værdi, også i dag, selv om det var bygget i 17-et-eller-andet altså så har det måske nogle andre værdier i dag, og der er nogle andre potentialer, som man ikke kunne se på det tidspunkt

ST: Ja

SØ: Øhm, o g det er jo blandt andet sådan, hele den her, altså bygningsform, øh, som vi synes er super interessant, det er jo sådan klassisk for den lille æh, for alle de bygninger vi opførte på et tidspunkt, at man havde sådan et æh, højt, tagværk, hvor man havde tørreløft eller sådan noget på

ST: Ja

SØ: Og ligeså snart man inddrager det i en bolig i dag, så får man bare utrolig mange kvadratmeter

ST: Ja

SØ: Øhm... og det er ligesom stadigvæk en bygningstype, som bare, passer meget bedre ind, som ikke ligesom gør al for meget væsen af sig selv...

ST: Ja. Men hvordan bliver det tørreloft så inkorporeret i sådan en moderne, kontekst i deres projekt?

SØ: [rømmer sig] jamen det gør det så, fordi at vi har... en helt anden tagkonstruktion

ST: Ja

SØ: Altså så vi, altså vi isolerer jo langs øh, tagspærreerne, I stedet for, på loftet, som man gjorde i gamle dage

ST: Yes

SØ: Så man havde et U-isoleret rum, nu er det jo så et isoleret rum

ST: Jep

SØ: Men det gør jo så også, at du bare får, altså du får en bygning, som altså, det er jo et eller andet med, at, når man placerer et hus, at det skal, en ting, er at det selv skal æhm, det jo ligesom skabe nogle, noget værdi, for sig selv

ST: Ja

SØ: Men det skal jo også, hvis det virkelig skal fungere godt, så bliver vi også nødt til, på en eller anden måde, at løfte området... og hvis du har et område med mange, af de her æh, Fanølænehuse, og du så stiller dig – at man stiller sig i kontrast til det, så bliver der sådan et eller andet. For det første, at du bryder en sammenhæng, og der bliver måske også unødvendigt meget fokus på et hus, fremfor de andre

ST: Ja

SØ: Så der har vi ligesom forsøgt at prøve at lave noget, der ligesom, falder ind... altså passer til, i formen, passer i proportionerne, passer i sådan i materialepaletten. Med alle de måder, vi så har gjort det på, æh, de er jo ikke taget fra 1700-er-eller-andet eller 1800tallet, det er jo noget, der er sådan, industrien kan levere i dag.

ST: Ja

SØ: Og det er jo – så det er jo alt fra fra sådan udførelsesmetoden, montageprincipperne, materialerne, altså der er jo ler, dengang er jo ikke det samme som i dag. Man brænder det på en anden måde

ST: Ja

SØ: Altså man har, en meget mere præcist, øh, industriapparat, som kan tilføje nogle helt andre ting, som jo gør igen, at vi kan få nogle andre, øhm, tekniske kvaliteter ud af det også, som igen gør, at vi kan bo på en anden måde

ST: Ja

SØ: Og så videre og så videre

SØ: Så det er jo sådan et, jeg tror at det er sådan... det er jo sådan meget... klassisk for alt det vi laver, vi prøver ligesom at angribe det fra de to - positioner

ST: Ja

SØ: På en eller anden måde, det er jo sådan måske fra den aller største, det med den sådan helt store, historiske kontekst

ST: Ja

SØ: Kulturen... øhh, landskabet, hvordan har det udviklet sig over flere hundrede år, hvor er vi på vej hen

ST: Ja

SØ: Og så samtidig prøve at gå ned til, men der er også et eller andet med råstof, der er en eller anden ressourcebevidsthed som, udspringer selvfølgelig også af-af landskabet

ST: Ja

SØ: Men, som også kræ –kommer af den viden man har på det pågældende tidspunkt

ST: Ja

SØ: Hvad er det man kan med det

ST: Ja

SØ: Og så er det jo et eller andet med at, koble, de to ender... øhm, og så æhm, jah, hvad skal jeg næsten sige, det er det, der er udgangspunktet for det... projekt der.

ST: Ja

ST: Men hvordan udviklede det sig så, æh i forhold til, for jeg går ud fra, hele den her ide om det åndbare hus

SØ: Mmm

ST: Øhh, eller sådan de her sådan diffusionsåbne materialer

SØ: Mmm

ST: Øh, kom det fra jer eller var bygherren, der gerne ligesom ville have et

SØ: Men jeg tror, det kom fra, os – eller vi satte måske ord på det

ST: Ja

SØ: For hvad vil det sige, det her med at bo simpelt [rømmer sig]

ST: Ja

SØ: Så er det jo sådan noget, altså, hvis du ikke har... et åndbart hus, og æhm, altså, så begynder du også, at skulle introducere et æh klimaanlæg

ST: Ja

(10:00) SØ: Øh, altså noget, der ligesom kan sikre sig, at der er nok, der er æh, tilpas luftskifte

ST: Ja

SØ: Medmindre at konstruktionerne i sig selv har mulighed for a diffundere og sådan, skabe det luftskifte, der skal være

ST: Ja

SØ: Og, det går jo så hen og taler ind i sådan snakken omkring at lave et simpelt hus... fordi hvis vi skal have de tekniske foranstaltninger... på alt, hvad vi laver herinde, altså... så er det ikke simpelt mere,

ST: Nej

SØ: Altså og så bliver der rigtig meget vedligehold i det, og der bliver rigtig meget øhh, altså hvor du skal have teknikere ud, det bliver ikke noget du selv kan gøre mere...

ST: Nej-nej

SØ: Så det er jo også sådan noget, når du lavet et vindue, altså, altså hvis man laver en skydedør, er det en med sådan noget løftmekanisme og sådan noget, som er ret sådan fin-ingeniørprincipper, ikke?

ST: Ja

SØ: Hvor, hvis det går i stykker, så skal du have en tekniker ud og gøre det

ST: Ja

SØ: Hvor vi igen også har gået med sådan nogle gammeldags skinner, hvor det hænger, i stedet for, æh, hvor at det bare er en, massive træramme, der er ligesom ikke alle mulige æh, hvad hedder det, lejer. Der er to lejer du kan se i toppen.

ST: Ja

SØ: Som du også kan køre ud, og så kan du skifte dem dem

ST: Ja

SØ: Øhm, det kræver lidt mere, når du skal lukke det, det er ikke så simpelt som sådan en hæve-sænke-skydedør. Der er ligesom sådan fire låse, snaplåse du skal låse selv, men det er jo i det hele taget, det er jo også det med at bebo et sted, hvor man gerne vil have at det skal være simpelt, vi vil også gerne selv, altså. De går jo også ud og plukker bær, og går ud og, du ved, altså at interagere med æh, landskabet på Fanø.

ST: Ja

SØ: Og der er et eller andet ved det her, tror jeg, med at man, man ligesom ikke skal løsrive sig hele tiden, fra... alt det det kræver, at bebo et sted,

ST: Ja

SØ: Altså... du kan jo automatisere rigtig mange ting, og selvfølgelig med et klimaanlæg, du kan også have, æh, automatiske sol-æh-fangere og eller skodder, der lukker ned, når lys, ind, hvad hedder det, når lysniveauet bliver for intenst og så videre. Men på den måde, så er du også ligesom... du skaber bare sådan et... sådan en flatline, hvor du ligesom ikke ordentlig er i dialog med

ST: Ja

SØ: Sådan, miljøet omkring dig...

ST: Men jeg tænker, øhm, det-det er jo meget sådan æhm... jeg ved ikke om man kan kalde det et dogme... æh I-I kommer med på en eller anden måde. Men... det er jo også en meget speciel bygherre i skal have så? Tænker jeg, fordi, der er vel også mange, der i dag, gerne vil have den her. Jeg flytter ind i et hus, og så er det vedligeholdelsesfrit hus, eller.

SØ: Mmm

ST: Jeg har ikke øh, altså, jeg kan ikke engang finde ud af at hænge en lampe op

SØ: Mmm

ST: Æh, eller sådan, så. Er det så en... hvad skal man sige... hvor-hvordan har jeres bygherre været indstillet, for nu siger i selv sådan, det her med, at der har været et ønske om, både et enkelt liv, og sådan noget, men har der også været en bevidsthed om det? Om det der med, at du også, du siger det lidt selv, ansvar. Altså, det ligger jo egentligt også op...

SØ: [rømmer sig]

ST: Altså det ligger meget ansvar over på... beboeren, et eller andet sted, også ikke?

SØ: Mmm

ST: Øhm

SØ: Jah, altså, jeg tror at, vi havde nok ikke snakket om ansvar

ST: Nej

SØ: Men vi har talt om... hvad hedder det... mmm... jah, altså, et – jeg tror mere at det – altså... det at hvis man har boet på en... gård

ST: Ja

SØ: – Opvokset på en gård hvor man er vant til at se, selv, man er selvforsynende...

ST: Ja

SØ: Og at man æh, det er en del at ens dannelse... at man ved hvordan man æhm... altså, at man maler, og hvordan man æh, udskifter øh, noget, tømmer, hvis der er gået råd i det og så videre. Altså det er ligesom en – det ligger indenfor ens, altså, ens nære, sådan sfære, af ting man burde gøre.

ST: Ja

SØ: Fordi, at det virker forkert, måske, at gå ud og hyre folk til at gøre det for dig

ST: Ja

SØ: Altså, jeg tror at sådan, sådan er der sikkert mange, der har det i dag med børnepasning, at det vil de gerne selv – også

ST: Ja

SØ: Stå for, ikke? Fordi det ligesom, det kan man ikke bare udlicitere, og sådan tror jeg, at æhm, at de måske også lidt har haft det med det her med at bo et sted.

ST: Ja

SØ: At det er underligt at skulle... altså, at gøre det så æh, så svært og så komplekst, at man skal have folk udefra til at gøre det

ST: Okay

SØ: Øh, så der er ligesom, så der er også flere dele af projektet, som faktisk er selvopført...

ST: Okay

SØ: Altså hele skuret, der ligger ved siden af, det har de æh, der fik de entreprenøren til at støbe fundamenter og rejse vægge, men hele tagkonstruktionen er bygget selv...

ST: Okay

SØ: Øhm... alle dørene inde i huset, som ham Egons søn, han var i en lærer som snedker på det tidspunkt... så han fik ligesom lov til at lave det som et sommerferiejob

ST: Ja

SØ: og øhm... Bodils søn, som hedder Søren, han var æhm, hvad hedder det, ved at uddanne sig, eller var færdiguddannet som smed, så han fik lov til at lave køkkenet, som er et æh stål køkken

ST: Ja

SØ: Øhm, og jeg har jo sådan ligesom tegnet bade døre og køkken

ST: Ja

SØ: Til projektet også, altså tegnet alt til det, men... det har jo også ligesom været, jeg tror også at det er for ligesom at gøre det til et fælles projekt, og ligesom sådan, det at alle folk, det bliver også en bedre historie...

ST: Ja

SØ: At alle folk i familien har på en eller anden måde bidraget med et eller andet til det her hus

(15:00) ST: Ja

SØ: Og øhm... Egons datter, øh, malede alle udvendige malinger, altså, hvad hedder det, tagspær, der blev malet den her røde farve her

ST: Ja

SØ: Det gjorde hun er sommer, og sådan noget, så det er ligesom... jeg tror bare, at det har været naturligt for dem, at de skulle selv... altså at hele familien havde lyst til at involvere sig i det

ST: Var det noget projektet startede ud med? Eller, altså hvordan kom det ligesom til?

SØ: [rømmer sig] Neej, jeg tror også at det, altså, det kom joo... jeg tror at det kom lidt senere, hvor man begyndte, sådan, der også selvfølgelig en masse økonomi i det

ST: Ja

SØ: Øhm, men hvor det bare var meget sådan naturligt for dem at, at sige, jamen hvorfor egentligt, hvorfor skal vi hyre en til at gøre det her? Det vil vi da ligeså godt selv kunne gøre

ST: Ja

SØ: Hvorfor skulle vi gøre det, hvorfor det og det... æh, så det er ligesom noget, jeg tror at der kom sådan æh – løbende. Altså det her med at bo simpelt og det her med at-at have et hus, der ikke gemmer noget væk og hvor alt er er altså alt ligesom står og fortæller lidt om sig selv

ST: Ja

SØ: Det har jo været en intention fra starten af. Men så det her, hvor meget man så ligesom kunne selv kunne involvere sig i projektet, det tror jeg også er kommet i kraft af at vi ligesom har diskuteret, hvad er det for nogle ting, der rent faktisk skal til for at færdiggøre det her så

ST: Ja

SØ: Og så er det bar kommet meget naturligt for dem sådan, at det burde vi da selv gå ind i

[baggrundsstøj, personale møder ind]

ST: Hvordan har din æh, altså hvordan oplevede du så din rolle som arkitekt i det her projekt?

SØ: Øhh, jah, du stiller den bare [pakkepost spørger om navn] Søren

ST: Hvordan oplevede du din rolle som arkitekt i den her... konstellation. Altså har den været anderledes

SØ: Øh [rømmer sig]

ST: Altså har den adskilt sig fra

SØ: Mmm... nej altså, jeg tror, det er jo på en eller anden måde, altså, vi har jo en eller anden fælles diskussion... med dem omkring, hvor man gerne vil hen

ST: Ja

SØ: Men den er jo æh, den er ikke sådan funderet særlig meget i arkitekturen nødvendigvis, det er jo alle mulige andre intentioner. Det at, at bo simpelt, det er jo også arkitektonisk, men det kan jo også være at lave sin egen mad eller

ST: Ja

SØ: Eller gå ud i marken – altså det er ikke, det er jo ikke noget, der nødvendigvis, kun omhandler arkitektur, så det er jo så med at komme ind med min faglighed og så komme med nogle bud på, hvordan kunne det så være

ST: Ja

SØ: Hvordan kunne det så se ud, hvis vi ligesom skulle tage det her alvorligt, det her vi sidder og snakker om lige nu

ST: Yes

SØ: Hvordan ville man så gøre det?

ST: Ja

SØ: Eller hvordan ville jeg gøre det

ST: Ja

ST: Men hvad med i forhold til så den struktur som projektet havde, øhh, altså, har i kørt sådan for-projekt, skitseprojekt, hovedprojekt, altså var du med under udførelsen også? Eller hvordan var jeres æh, relation der?

SØ: Ja, altså vi startede med at lave et skitseforslag

ST: Ja

SØ: Som jo er mere eller mindre sådan et, altså, en disponering, hvad er det for nogle ting, med hvad for nogle rum, de gerne vil have

ST: Ja

SØ: Og hvor vi ligesom også prøver der, på et tidligt stadie og sige at der er, der er de her rum, men der er også den her bygningstype, så det er helt sikkert en længe de gerne vil bygge

ST: Ja

SØ: Øhm, der er også noget i forhold til orientering med øh, hvad hedder det, øst og vest, de oprindeligt, når de lå, så fritliggende længer, når de ikke lå sådan tætpakkede inde i byerne, så lå de altid med gavlene mod øst og vest

ST: Ja

SØ: Fordi facaderne var for hårdt udsat mod vestenvinden, for eksempel, så har man kun en lille gavl man skulle reparere på

ST: Ja

SØ: Så allerede der, der begynder der ligesom at være et eller andet med orientering i forhold til sol og hvor er de andre naboer og så videre og så videre. Så det er jo sådan klassiske, altså... øhh... sådan arkitektarbejder

ST: Ja

SØ: På at få kortlagt alt det her... og æhm... og så ligeså stille så har vi bevæget os ind i det her med, men hvad er det for nogen, hvad er det for nogle materialer man gerne vil have med, hvad er det for noget man har bygget med på Fanø, hvor vi ligesom har sagt, jamen det er jo, det er jo bindingsværkshuse eller murede huse. Så også så er det jo, hvad hedder det, tagværker, højt rejst tagværk i træ

ST: Ja

SØ: Så det er jo ligesom det vi skal tappe ind i på en eller anden måde, men, øhh, og så, skal vi jo finde noget, der er tidssvarende, altså hvor man kan se, at der faktisk er gået 200 år, siden det her hus blev bygget

ST: Ja

SØ: Altså, at vi ikke bare prøver at lave en replika, en dårlig replika, fordi at, øh, håndværksfagene er blevet ringere siden dengang, men vi laver noget, hvor vi faktisk bruger det vi har brugt de sidste 200 år på, det er ligesom at fremstille en supertunet sådan æh, industri

ST: Ja

SØ: Der kan levere med robotter og alt muligt andet, kan levere alt det vi ikke selv kan mere.

ST: Ja

SØ: Og også mere til... og der er det jo klart, at hele den her, man kan faktisk se, stenen, den der er brugt, den står oppe på øverste hylde derinde, øh, bagerst

ST: Nååh, ja, yes

SØ: At den præcision man kan lave sådan en sten med

ST: Ja

SØ: og med de lufthuller og sådan noget, det gør jo at vi lige pludselig kan leve op til et bygningsreglement, vi kan få et helt tæt hus, øh, som skal trykprøves og alt det her, men at vi kan gøre det, i bund og grund, ligeså simpelt

ST: Ja

SØ: Altså som man gjorde det dengang, altså det er et lerhus, eller det-det er et teglhus

ST: Ja

SØ: Øhm, med der er ikke isolering i

ST: Nej – og hvad sagde bygherre til det – for jeg tænker også, det lyder meget, sådan, hvad skal man sige, det lyder, det er jo noget andet også, ikke?

SØ: Det er noget andet, ja det synes de var fedt

ST: Ja

SØ: Altså, det synes de var super fedt

ST: Ja

SØ: Og så ligesom parret med det der dogme om at ikke skulle ind og gemme ting, æh væk

ST: Ja

SØ: Hvis man kan lade være med det, øh, så var det ligesom meget godt sådan udgangspunkt for at, at ligesom gå til projektet på, fordi det var ligesom det, det er jo også det vi [tegnestuen] vil

ST: Ja

SØ: Altså det er jo lige præcis det der er udgangspunktet for alt det vi laver

ST: Yes

(20:00) SØ: At se hvor langt vi kommer ind – og der er jo ligesom, så er der to veje, man kan gå, når man kommer ind i de her konstruktioner vi bygger i dag, som ofte folk, øh, enten, så synes folk, at det er super grimt... og øhm, og så skal man jo gøre et eller andet, for at få det til at se interessant ud.

ST: Ja

SØ: Alternativt så skal man ind til, man skal ændre folks æhh associationer

ST: Ja

SØ: Så de synes, at det faktisk er flot...

ST: Ja, hvordan gør man så det?

SØ: Jamen det gør man, tror jeg, ved at få indlejret nogle fortællinger i det, så de forstår hvad det er de ser på, altså hvis du har en gipsplade... de fleste de forbinder en gipsplade med noget, der kommer op tidligt i en byggeproces, det er også noget man, måske, ser håndværkere skære op med hobbykniv, eller grov sav, det er grimt

ST: Ja

SØ: Altså det er forbundet med grimt arbejde, ganske enkelt, øh, og det er det fordi det er hurtigt, og fordi man skal spartle det over og male det til sidst. Så en gipsplade er jo, per definition noget som, altså, her og fru Danmark vil synes er grimt. Og det forstår jeg godt. Men hvis du ligesom når, men gips i sig selv, altså, øhh, hvis man tager det som et råstof, øh, på, hvad et materiale, så er det jo super interessant.

ST: Ja

SØ: Og det kan formgives, det har en super flot farve og sådan en mat tekstur og så videre. Så det er mere måske indpakningen af gipsen, øh, sådan en standardiseret gipsplade, der er uinteressant

ST: Ja

SØ: Men hvor, at vi så ligesom prøver med fibergrips, altså det her, hvor der ligesom er blandet nogle papirfibere i sammen med gips

ST: Ja

SØ: Som gør at den så får sådan en meget mere stofflig overflade

ST: Ja

SØ: Og dermed så arbejde med måden du monterer tingene på, så følge de helt skarptskårne, der er ikke noget flossede kanter og du arbejder med skyggenot imellem hver gipsplade på tre millimeter og synlige skruer, der er forboret og alt sådan noget der, det er jo så tidskrævende

ST: Ja

SØ: Men det gør så, at lige pludselig, så bliver du, så løfter du, den her gipsplade

ST: Ja

SØ: til noget, der har en anden værdi

ST: Ja

SØ: Øhm, og så synes man, nå men den. eller det synes de så, nå men, den var da egentligt meget flot. Og den er rar at røre ved og den er god akustisk fordi den er mere blød og [rømmer sig] den har en masse kvaliteter

ST: Ja

SØ: Og det er jo det der, altså, det er jo det der er sjovt, altså, at gå de der, prøve at gå de der to veje der.

ST: Ja, men ser du i virkeligheden også, for det lyder også næsten som sådan et lille øhh, sådan øh oplysningsprojekt, der foregår der

SØ: [rømmer sig]

ST: Altså, der-der er sådan lidt øh... øh, hvad skal man sige... nej men oplæring, vil jeg egentligt kalde det, ikke? Altså der er noget oplysning der, i går ind og også påtager jer, lyder det lidt som om.

SØ: Æh, jamen det er der,

ST: Ja

SØ: Og, det er ikke fordi, at jeg som sådan at jeg s- at jeg sådan har det store behov for at oplyse folk om det, jeg tror mere at det udspringer af, at jeg synes at, størstedelen af den arkitektur, der bliver bygget i dag, den er ligesom løsrevet fra det, øhh, det nødvendige det kræver at bygge

ST: Ja

SØ: Og man har ligesom, man har skabt sådan et frirum, hvor man selv kan bestemme nu, hvad der skal være, baseret på hvad vores associationer og hvad vores sådan, æh, hvad vi gerne vil så på

ST: Ja

SØ: Så vi er ligesom, vi er ikke knyttet op til arkitekturen mere, vi er mere sådan, vi er sådan, vi laver et råhus, det er som regel noget arki- altså ud over at man får lov til at dimensionere noget med nogle rumhøjder, og sådan noget, så er arkitekter nærmest ikke inde over det

ST: Mm-Mm

SØ: Det er jo en æh, hvad hedder det... en systemleverance

ST: Ja

SØ: Optegnet, projekteret, færdiglavet fra en betonleverandør

ST: Ja

SØ: Så kommer man ud, så bliver det pakket ind i noget isolering, og så kommer vi ud, og så kan man jo spørge øhh, hvad hedder det, den der skal bo der, eller dem der skal opføre det, hvad kunne i tænke jer skulle på det

ST: Ja

SØ: Jamen vi kunne godt tænke os, at det her blev et træhus. Ja, men så beklæder vi det med træ

ST: Ja

SØ: Eller nej, det skal være et æh, lerhus, et teglhus, det skal være et eller andet-andet hus, ikke?

ST: Jo

SØ: Og så laver vi bare den skal udenpå, og den skal, den, det eneste, det skal gøre, det er at den skal holde vand ude

ST: Ja

SØ: Men alts det her med, altså, de kræfter, der skal indlejres i arkitektur og alt det der – det skal bære og det skal, altså... at det ligesom skal, man skal-man skal skabe et rum

ST: Ja

SØ: Som jo er hele forudsætningen for arkitektur, altså det er jo kunsten at bygge

ST: Ja

SØ: det er jo arkitektur, DEN har vi fjernet

ST: Ja

SØ: Og så er vi gået ud, ligesom og har sagt, ikke, det er lidt nemmere, det andet der, ligesom når man går ned og vælger æh, farve i en malerbutik

ST: Ja

SØ: At det er sådan et, det kommer ned på et meget-meget sådan , øh sådan FØLELSESMÆSSIGT niveau, hvad folk ligesom lige føler for

ST: Ja

SØ: Mere end at de skal se en sandhed i øjnene, og forholde sig, æh, fornuftigt til det

ST: Ja

SØ: Øhm, og derfor, så tror jeg også bare sådan, så det der, altså den dør lidt, at det der... altså det bliver – det er super kedeligt

ST: Ja

SØ: Og, det er jo sådan al arkitektur bliver opført i dag mere eller mindre.

ST: Men er der den forståelse for det også som bygherre?

SØ: ... Ja, det er der, altså for nogen, der er der,

ST: Ja

SØ: For nogen er der selvfølgelig ikke. Men det er også noget vi prøver, altså [rømmer sig] for at være helt ærlig, så er det sådan, jo også noget vi prøver at finde ud af i løbet af skitseforslaget

ST: Ja

SØ: Altså, giver det mening at arbejde sammen, det er jo dumt, altså, det er virkelig-virkelig dumt... for alle parter, hvis bygherre ikke gider det her

ST: Ja

SØ: Fordi at for det første, der ligger altid sindssygt meget tid i det, der er flere omkostninger forbundet med det, og hvis bygherre i bund og grund hellere vil have et æh typehus

ST: Ja

SØ: Så er det jo bare spild af tid og penge for alle parter.

ST: I forhold til mere tid og om- er det fordi at i er mere inde over? End-end

SØ: Vi er mere inde over

ST: Ja

SØ: Øh, vi kræver mere af håndværkerne

(25:00) ST: Ja

SØ: Sådan, ikke sådan materialer og sådan noget, kræver vi ikke mere af, fordi, det er jo ikke fordi at vi køber dyre, altså, det gør vi også i nogle projekter

ST: Ja

SØ: Men, vi kan jo godt lide det der med at gå ned og tage det der er, i bund og grund er ret billigt

ST: Ja

SØ: Og som er allemandseje, og prøve at iscenesætte det på en måde, så det får en større værdi

ST: Ja

SØ: Øhm, [rømmer sig] men, men der er jo sindssygt meget tid forbundet med det

ST: Ja

SØ: ...og der er altså, ja, og tid koster penge

ST: Ja

ST: Og er det tid i forhold til både æh, detaljeringen af projektet sådan rent tegningsmæssigt, eller er det også, for jeg går også ud fra at i, det lyder som om at i har ret meget tilsyn på byggepladsen også?

SØ: Ja, det er der også

ST: Ja

SØ: Så det er jo... det er begge dele, altså, det er hele vejen igennem, altså, når man først. Det er også det, når man går i gang med sådan et projekt her, det er jo [rømmer sig] Det er jo ikke bare et projekt, for det er jo sådan, når man kommer til at have så meget med ens bygherre at gøre, og det kommer man til at have i to år frem

ST: Ja

SØ: Så det er jo ligesom at finde et nyt job

ST: Ja

SØ: Altså, altså det er det man skal tænke på, så hvis man fra starten af kan se, jamen vi vil noget forskellige

ST: Ja

SØ: Så, giver det bare ingen mening. Og det er vi helt ærlige omkring. Altså, så vi præsenterer jo fra starten af de projekter vi har lavet tidligere, og forklarer hvad vi synes er spændende ved det

ST: Ja

SØ: Og så... forklarer de, og så alle folk har jo efterhånden sådan en Pinterest konto

ST: Ja [griner]

SØ: Eller et eller andet, der er flot, æhm, og så kan man tage snakken ud fra det... og hvis... altså hvis, hvos der ikke er noget sådan resonans i det der, vi kommer med og at de vil gerne prø – snakke os et eller andet på jamen så anbefaler jeg nogle af dem, som jeg synes er gode, til at lave det de gerne vil

ST: Ja

SØ: Så det er ikke fordi, at der er noget, altså, vi er sådan, jamen meget åbne omkring det der fra starten af

ST: Så i bygger på en særlig måde

SØ: Ja, det vil vi jo gerne altså vi vil gerne bruge alle vores projekter [taler ind over ST]

ST: I har en ydelse som er en særlig pakke, på en eller anden måde

SØ: Yes

SØ: På en eller anden måde, ja

ST: Okay

ST: Men hvad har det her projekt så... lært jer, altså er der noget du sådan særlig har taget med fra det her hus på Fanø?

SØ: Mmm... jamen altså, jeg synes jo at det var en fornøjelse, at prøve at arbejde med de der sten

ST: Ja

SØ: Altså både sådan på godt og ondt, altså der er jo en masse fede ting de kan, og der er også en masse udfordringer med dem

ST: Ja

SØ: Men... men jeg har ikke æhm, det var ligesom det første... murede hus, vi havde prøvet at lave

ST: Ja

SØ: Og – altså vi har lavet en del, æh, træhuse – arbejdet med stål og metaller, men æhm, men ikke med tegl

ST: Nej, og hvor kom det f- det forstod jeg ikke, fordi det var på Fanø i forvejen, der var der også teglhuse?

SØ: Ja

ST: Men, v ar det bygherre der ligesom sagde, jamen så vil vi hellere have tegl i stedet for træ, eller?

SØ: Øh, men det står faktisk i lokalplanen

ST: Ah, okay

SØ Altså, der står, jeg vil sige det er en meget, meget, altså præcis lokalplan de har dernede

ST: Ja

SØ: For at prøve at bevare nogle af de karakterer, som Fanø har

ST: Okay, så meget af jeres... hvad skal man sige, jeres ydre form...

SØ: Jah, er også defineret af lokalplanen

ST: Yes, okay

SØ: Så det, der står, det skal være et længehus, det skal være, enten skal det stå i blankt, røde mursten ellers så skal der være pudset i rød og, der er en eller anden øhh, tone også

ST: Ja

SØ: Og taget – taget må enten være i vingetegl, røde vingetegl, eller, æhm, stråtag

ST: Ja

SØ: Eller skiffertag

ST: Okay

SØ: Så det er ligesom de muligheder man har

ST: Yes.

SØ: Og så er der faktisk også nogle andre krav omkring at vinduer skal være hvidmalede, og det er det ikke på vores, så der er sådan nogle dispensationer, vi har fået der

ST: Okay – og det var bygherre også godt klar over, da i gik i gang, at det var et ret sådan - hvad skal man sige, det er jo egentligt et meget stramt program

SØ: Det er et meget stramt program

ST: på en måde, i hvert fald eksternt

SØ: Ja, men det var de også klar over

ST: Ja, okay

SØ: Men det synes de jo også bare var, altså, de synes jo, altså grunden til at de forelskede sig i stedet derovre, det er jo netop også, altså, når man er i Nordby og Søndehø, at det er så... Det er jo så velbevaret

ST: Ja

SØ: ... Og man har jo lyst, man har ikke lyst til at ødelægge det

ST: Nej

SØ: Man har jo lyst til at... fuldstændig skrive sig ind i det der

ST: Ja

SØ: Og så kan man sige, at lige præcis det sted, hvor deres hus ligger... altså det er jo sådan et nybyggerområde og der er rigtig mange, der, kan man aflæse af de huse, der er opført, som er træt af den lokalplan, som gør alt hvad de kan for at komme udenom den, ikke?

ST: Ja

SØ: Øhm... og det resulterer i sådan nogle lidt, ind imellem, lidt underlige huse

ST: Ja

SØ: Hvor ting er lidt for overdimensionerede og der er lidt for... lidt for meget... et eller andet

ST: Ja

SØ: Der er lang væk fra det som var hele intentionen

ST: Ja – men hvad i forhold til de her sten, æh, hvordan går i så, hvis-hvis-hvis – det er noget i ikke har prøvet før, eller du har ikke arbejdet med det før

SØ: Ja

ST: Hvordan går du å ligesom til sådan et nyt materiale?

SØ: Øhh, jamen først og fremmest så handler det om at afdække hvad det egentligt, altså... sådan rent teknisk kan

ST: Ja

SØ: For at vide, hvad er det vi kan bruge det her materiale til. Øhm, så det er at finde ud af, altså for – få en materialeprøve på det... og vide, altså, lære at kende alt det tekniske, altså U-værdier og fugt og forts- altså se film af

hvordan man murer det på pladsen og... og så begynder man så også ligesom at finde ud af, hvor er det at udfordringen ved et her er – hvor er det der noget særligt, som man skal være opmærksom på for at det fungerer

ST: Ja

SØ: Øhm, og det er jo så de ting, der er interessante. Vi tog så et møde med en der havde muret en del af de her huse før og arbejdet med de her sten før... og jeg var nede ved hans æh, hvad hedder det, hans sted på Sydbyn. Han har (30:00) ligesom, der havde han et stort lager af de her sten med testmure han murede op og sådan noget. For ligesom at prøve at komme ind og se, altså både sådan en-til-en, hvad er – altså, man kan jo nemt sådan drømme sig hen i et eller andet, præcision

ST: Ja

SØ: Når man bare får – står med en enkelt sten, ikke?

ST: Jo

SØ: Som er noget helt andet, når man først går i gang med at mure med det. Men det der med at prøve at være realistisk fra starten af, hvad er det for en præcision vi snakker om, hvad er det for nogle tekniske udfordringer, der kommer

ST: Ja

SØ: Hvor er det at det er, kritisk, æh, hvis man bruger det her ved samlinger til et tagværk, for eksempel – og så videre og så videre

ST: Ja

SØ: og så bare ligesom får klarlagt det med det samme – æhm... Og så begynder det jo så ligesom... At så har man en eller anden ide om, hvordan det ser ud, og det kan man faktisk også se, når man står dernede, og ser nogle prøver på det, ikke? Og der er nogle steder, hvor man tænker, at det kunne man måske godt tænke sig at ændre en lille smule, og det kan vi også se, teknisk, det skulle der ikke være noget problem i

ST: Mmm

SØ: Og så har vi jo et eller andet, et, æh, altså et godt fundament for at bruge det tegnemæssigt, æh, i vores tegninger. Så er det klart, så begynder vi også at visualisere det – igen

ST: Ja

SØ: Igen, hvordan ville det så se ud, med det hus, vi laver

ST: Ja

SØ: Og så derefter begynder at tegne det op

ST: Ja...

ST: hvad så med i forhold til æhm... æh, hvad hedder det sådan byggeprocessen

SØ: Mmm

ST: Æh, da i ligesom var på pladsen, æhm, hvad er der sådan kommet til, da i så, da der rent faktisk begyndte ligesom at komme, jeg går ud fra at det er et betonfundament, som huset ligger på, ikke?

SØ: Ja

ST: Øh, hvad-hvad, altså, hvad, eller er der kommet noget til? Hvad er der ligesom sket under vejs. Nu er der selvfølgelig noget med noget køkken og der var de her døre, hvor det også lød som om, at det har ligesom været en samtale

SØ: Mmm

ST: Der sådan har bredt sig ud. Men hvad med sådan, da projektet sådan, da opførelsen begyndte, egentligt?

SØ: Altså hvad der sådan er kommet til efterfølgende?

ST: Ja

SØ: Øhhh, altså, jeg tror...

ST: Eller noget, der ikke kunne lade sig gøre, hvor der ligesom...

SØ: Ja-ja

ST: Var sådan en omsadling

SØ: Altså, der var ikke – en ting er noget med præcisionen

ST: Ja

SØ: Altså, hvor vi var lidt for optimistiske – og det er jo også om entreprenøren, havde de forudsætninger de skulle have, for at gøre det på den måde

ST: Ja

SØ: Altså vi laver jo... Vi vil jo gerne have at det står som blankt... altså alle indvendige vægge, alle vægge man faktisk ser, for det er jo et hus, der hovedsageligt består af sådan tre store kerner, ned igennem, ikke?

ST: Ja

SØ: Tre kerner er æhm, de har ligesom en repos på toppen

ST: Ja

SØ: Så du har også tre trapper i huset – du kan ikke gå på tværs af noget af det jo

ST: Okay

SØ: ... Så du har... i de her kerner, der ligger man ligesom, der er alle de sådan, tætte funktioner så lagt, så der ligger toilet og bad, bryggers, viktualierum, æh-æhh og værelser

ST: Ja

SØ: Og så har du ligesom de to store rum, der så udspænder sig imellem, som er køkken-alrum, og sådan en ud-
indestue

ST: Ja

SØ: Og det gør ligesom, at de eneste du ser inde fra rummene, fra alle de her sådan kollektive rum, når du går rundt i huset, det er jo egentligt, de tværgående vægge... fordi der er jo ikke noget facadevæg der er bare glas

ST: Ja

SØ: Øhm, og det er alt det, der er indervægge, og alle indervægge er muret op i blankt murværk i de der [lerblokke] men også blankt – øh, forsøgt i hvert fald, på begge sider

ST: Ja

SØ: Og det er meget-meget svært, fordi, hvis der er en upræ- eller hvis præcisionen ikke er helt perfekt i sådan en sten, jamen så skal du ligesom vælge hvad for en side skal den stå til

ST: Mmm

SØ: Og hvis du ikke har noget at stå til, og hvis du ikke har noget at skjule

ST: Ja

SØ: På den anden side. Så det er jo ligesom også en af de ting, hvor at vores int – sådan var vores intention, men der har vi så efterfølgende... gået ind og ligesom sagt, de her enkelte rum, som har nogle særlige karakterer, når du går ind på et toilet og et bad, i stedet for, at det skulle stå i samme type sten derinde, så er det blevet... hvad hedder det pudset op, og, hvad hedder det, flisebelagt, men sådan ligesom, du træder ind i et rum... som har en anden karakter

ST: Ja

SØ: Fordi det har en anden funktion

ST: Ja

SØ: Og det synes jeg også gav mening til det

ST: Ja

SØ: Og det er jo ligesom noget af det der kom, tror jeg, også under vejs. Og så er der nogle af de steder, hvor vi stadigvæk har, ved trapperne for eksempel, sten, der står med blankt murværk på begge sider

ST: Ja

SØ: Hvor at vi har haft nogle udfordringer præcisionsmæssigt i forhold til nogle skydedøre, der skal køre forbi, og sådan noget

ST: Ja – Okay, ja

SØ: Fordi, det er jo det. Ligeså snart at du går. Det er jo også det der er så svært med sådan noget, når man blander det på den måde, når man gerne vil have at alt

ST: Ja

SØ: Ligesom skal stå synligt, det er, at nå man er, i murerverdenen, så danske murmål, det er jo sådan noget plus-minus fire-fem millimeter

ST: Ja

SØ: Øh, men hvis du så hænger en dør op, som der er en snedker, der har lavet, jamen så er det jo... ikke plus-minus en millimeter – så er det jo på millimeteren.

ST: Ja

SØ: Og, og det vil sige, at alt, der hører til det med fejlister og tætnings-øh – altså alt det der, det har jo en helt anden præcision.

ST: Ja

SØ: Og når du så skal have de her ting til at mødes... øhm... altså der er jo en grund til hvorfor man bygger, som man gør med karme og inddækninger og fejlister og sådan noget

ST: Ja – det er for at optage det

SØ: Det er for at optage, alt det der. Og når man insisterer på, at alt det der skal stå synligt, så kræver det bare rigtig rigtig meget

ST: Ja

SØ: Af håndværkerne og materialet og den måde man har tegnet det på.

ST: Ja, men det skulle jeg til at sige, fordi, der har vel også, det har vel også været en lidt speciel entreprenør i har haft, i forhold til netop også, for det er jo heller ikke – altså, det er jo et lidt ualmindeligt materiale, tænker jeg også

SØ: Ja

ST: At bygge i – æh, hvordan foregik den sådan...

SØ: Jamen, altså de var bare... meget åbne...

ST: Okay

SØ: De havde aldrig prøvet det før

ST: Nej – Okay, så det var fuldstændig æh...

SØ: Det var helt fra-fra bunden altså, og de havde jo så taget kontakt til dem, der havde prøvet det før

ST: Ja

SØ: Og spurgt dem hvordan man gjorde og havde sat sig ind i det og fået lavet en test selv og... altså sådan forudsætningen også for ligesom også at give et bud på det

(35:00) ST: Ja – Men hvordan var oplevelsen, fordi, så har i jo ligesom været førstegangsbrugere – både arkitekter og øhh, hvad hedder det...

SØ: Ja, jamen det er rigtig

ST: Hvad – hvordan for, altså, hvad var din oplevelse af det, jamen altså, der har der været mange gange, hvor vi har skulle lave noget om, og der har også været ting, hvor man har været sådan lidt, arj, det var ærgerligt, at det blev sådan, men... det måtte vi ligesom lade leve med og så måtte vi finde en eller anden ny løsning på og... gøre noget så det ikke så ligeså – så slemt ud

ST: Ja

SØ: Så, der er, der er steder i det hus, det tror jeg der er ved alle huse, men, hvor tingene ikke blev lige præcis, som man havde regnet med

ST: Ja

SØ: Øhm... og det er jo klart, når man så har med en entreprenør at gøre, som aldrig har prøvet det før – eller

ST: Jamen det er jo det

SØ: Så er det også sværere, ikke? Godmorgen [til personale, der møder ind]

ST: Men hvad så, hvis du skulle se, set sådan i bakspejlet

SØ: Mmm

ST: Øhh... fordi igen, det lyder faktisk meget interessant sådan at i har haft sådan en læringsproces på en eller anden måde, ikke

SØ: Mmm

ST: Eller der har været sådan en fælles rejse på den måde i hvert fald med det her materiale, øhm... var det noget, du havde set, hvis-hvis i nu havde – man kunne sige, fordi man kunne jo også have ansat en, der havde prøvet det

[ansatte kommer in og siger hej]

ST: Hej

[kollega kommer og snakker]

SØ: [rømmer sig]

ST: Skal jeg pause eller?

SØ: Nej-nej, det er helt fint

ST: Okay

SØ: Øhm, ja, ja-ja, det kunne man også godt, men det er jo, hver eneste gang man skal, gøre det så er der jo også – for det første, er der flere udgifter forbundet med det

ST: Ja

SØ: Og det er jo også det – det er jo også ens rolle i sådan et projekt der

ST: Ja

SØ: Og selv at skulle stå for det

ST: Ja

SØ: Så det, og det er jo klart, hvis man interesserer sig for hele tiden at afprøve nye veje, så... æh, så kræver det jo bare at man bruger rigtig rigtig meget energi og tid på det

ST: Ja

SØ: Og, at man skal sætte sig godt ind i tingene, inden at man ligesom går i gang med det.

ST: Ja

SØ: Men altså, men det er jo også ligesom det, vi har, kan man sige... gjort en dyd ud af

ST: Ja

SØ: Altså at gøre det på den måde – øh sådan, altså ikke kun på det projekt, men med alle projekter at ligesom prøve at, okay, stille de store spørgsmål fra starten, at hvis man skal bygge af noget træ...

ST: Ja

SØ: Hvad giver mening, altså, hvis vi ligesom skal prøve at se på, hvad er rationelt, ikke?

ST: Ja

SØ: Hvad kan industrien tilbyde, hvorhenne er der nogle oversete potentialer, som der på en eller anden måde ikke er blevet gjort brug af endnu

ST: Ja

SØ: Men som, hvor mulighederne foreligger – og så videre – altså, det er jo sådan – det er den – det er jo de samme spørgsmål man stiller sig selv

ST: Ja

SØ: Egentligt, og det tager bare nogle måneder

ST: Ja

SØ: - og længere tid, og man kan blive ved med det jo, men, bare for at man ligesom er på et sted, hvor man føler sig tryk ved at sige, okay, nu kan vi faktisk godt gå i gang med det

ST: Ja – men har i i jeres øh, hvad skal man sige, jeres første skitseprojekt, er det så blevet tilpasset i forhold til de her sten så, er kommet til, fordi der har vel også været nogle begrænsninger der, eller?

SØ: Øhm, jamen jo men det er det, altså mmm, altså vægtykkelser og sådan hele det der, for eksempel at facadevægge skulle være pudset både ude og inde

ST: Ja

SØ: Så det var også et eller andet i forhold til det her med at... så lave, altså de her rum, hvor du træder ind i det der, som ikke er det kollektive rum, men specifikke rum

ST: Ja

SØ: At de så har en særlig karakter... som ligesom altså du træder ind i soveværelset som ligger mod vest, men så er det ligesom pudset i den her, altså sådan terrakottaagtige farve hele vejen rundt

ST: Ja

SØ: Øhm... hvor du kan ligesom, altså hvor, det er sådan en – det står også lidt i kontrast til det rum, det store højloftede, fibergipsbeklædte tagværk, du kommer fra, og så træder du ind i det her, hvor det lige pludselig er lidt mere lavt til loftet og du får en eller anden karakter ud af det

ST: Ja

SØ: Men det er jo også, bundet op på, altså nogle tekniske begrænsninger

ST: Ja

SØ: At vi kunne ikke bare have det synligt, det hele

ST: Nej

SØ: Så der er jo sådan, altså, der er en masse skridt på vejen derhenad – noget af det finder man ud af i projekteringsfasen

ST: Ja

SØ: Og noget af det, finder du først ud af på pladsen

ST: Ja

ST: Men hvad med i forhold til så fordi, så for det vil sige, facadebehandling, det er drevet af, hvad hedder det, at stenen skulle inddækkes

SØ: Yes

ST: Skulle pudses

SØ: Ja

ST: Øhm... hvad med i forhold til, for jeg lagde også mærke til i har også de her meget brede udhæng

SØ: Ja

ST: Altså, hvad har driveren ligesom været for det?

SØ: Øhm, det - altså, for at være helt ærlig, så har det mest været for, for det første, når man laver en pudset væg

ST: Ja

SØ: Der, der skal være noget udhæng

ST: Yes

SØ: og det er meget porøst og

ST: Ja

SØ: Og, går nemt i stykker

ST: Ja

SØ: Men for det andet, så var det sådan at vi overdrev overhænget en lille smule, æh, for at give huset, sådan lidt mere, en karakter, æh, af at være sådan spinkelt og ikke sådan for chubby

ST: Ja,

SØ: Og-og der synes vi, at det der sådan det der – jo længere vi selvfølgelig kørte det ned, desto, sådan større tagflade

ST: Ja

SØ: I forhold til sådan - proportionelt i forhold til facadevæg får vi og det synes var ligesom en flot æh, ting ved det, men hvis vi ligesom havde trukket facaden ud, til at ligge derude, hvor vi næsten ikke havde noget udhæng, så fik du meget-meget dybe rum

ST: Ja

SØ: Og det var vi ikke interesserede i, fordi vi var meget interesserede i og, altså prøve at lade de høje græsser komme tæt på huset i stedet for

ST: Ja

SØ: Så man ligesom følte at man var i naturen

ST: Ja

SØ: Så det var ligesom sådan et – en kombination af de her to ting, så man ligesom bevarede det store tagværk, som du også kender fra de andre bygninger, men ligesom laver en lidt smallere bygningskrop, det efterlader så et lidt større uderum, eller lidt større udhæng

ST: Ja

SØ: Øhm... og-og det har også ligesom sine fordele, specielt også fordi, nu har vi ligesom introduceret det her ligesom ude-inderum, der ligger på tværs, altså i huset

ST: Ja

SØ: SÅ sådan, i sommerhalvåret, der står det også meget åbent. Og at man ligesom kan gå, tørskoet, rundt, udenfor huset

(40:00) ST: Ja

SØ: og gå ind i de andre huse – eller ind i de andre rum, på den måde

ST: Yes

SØ: også fordi, det skur, der så er lavet, det er lavet som et... form for anneks også, så man ligesom

ST: Okay

SØ: Der er ligesom mere interaktion på tværs af den lille gårdsplads, der er lavet der

ST: Ja – Okay

ST: Men hvad med i forhold til sådan omgivelserne også, sådan terræn og sådan – hvad-hvad har i været, eller har i været inde over der? Øhm...

SØ: [Rømmer sig] Ja, altså det er sådan, som jeg sagde tidligere der, det ligger jo, i et nybyggerområde decideret

ST: Ja

SØ: Så det er sådan, desværre har man jo ligesom et, eller planlagt det hele ud

ST: Okay

SØ: Og fjernet rigtig mange af de karakterer som er kendt dernede fra med det her sådan bevægende landskab, og det høje græs og sådan noget. Man har ligesom, byggemodnet det...

ST: Okay

SØ: Plantet græs, øhm... Og det har vi jo så skulle prøve at-at rive lidt op i, forfra

ST: Ja

SØ: SÅ vi har... vi har ligesom lavet sådan en form for sådan en lille vold, eller sådan, kupering omkring huset

ST: Som at æh, at det der sådan meget-meget-meget plade parcelhusområde

ST: Ja

SØ: Det får sådan lidt mere liv, men også sådan, at når du sætter dig ned langs de opholdszoner, der er omkring huset, er man sådan lidt mere i læ både for indblik udefra

ST: Ja

SØ: Øh, men også sådan helt, altså vind -vinden er jo meget voldsom der, æh, og så har vi så plantet alt det her marehalm og... øh, hvad hedder det, alle de her forskellige, naturlige græssorter

ST: Ja, sådan noget hede og, ja -yes

SØ: ja, præcis, helm og alt det der, som vi faktisk har været ude og tage ude i plantagen. Man må godt selv til eget brug, når man er på Fanø, gå ud og tage små totter ude i plantagen

ST: Ah, ja, okay

SØ: Også fyr, små fyrbuske, og sådan noget. Så vi har ligeså stille, altså, nu er det ved at faktisk få godt fat

ST: Ja

SØ: Og sådan pakke huset ind

ST: Ja

SØ: Altså ikke i sådan en-en væg, men sådan, det er mere sådan en, det er lidt mere sådan bølgende

ST: Ja

SØ: Øh, landskab, som ikke virker så fremmede for det, som der begynder at komme, når man er ude i plantagen derude

ST: Ja – Så det er både en, altså, der har både været nogle overvejelser, altså i forhold til, altså helt klart, der er en æstetik, eller, der er et eller andet, der er nogle billeder af, i hvert fald i-i genererer, men-men der ligger også, som du selv siger, der har også været nogle overvejelser i forhold til... vind og læ og det er vel også isolering og sådan... er det noget i, det er ikke noget i aktivt har arbejdet med, den vekselvirkning i forhold til?

SØ: [rømmer sig]

ST: Hvor meget man ligesom kan dæmme op for ting

SØ: Øhm, neeej, det vil jeg ikke sige

ST: Nej

SØ: Nej - Det er også lidt noget, der kom efter. Altså vi lavede det der landskabsprojekt efter

ST: Okay

SØ: Så vi havde en ide om hvad det skulle være. Vi lavede sådan nogle skitser på, hvordan det skulle være

ST: Ja

SØ: Men sådan selve landskabsprojektet lavede vi efter, og så har vi jo sådan... i udgravninger... når vi har stået derovre på pladsen, så har vi ligesom bedt dem om at køre jord rundt de forskellige steder, så vi har ligesom brugt jorden fra

ST: Ahh, okay, ja

SØ: Udgravningen til huset på egen grund, så der er ligesom ikke kørt noget jord væk

ST: Nej – Okay

ST: Øhm... Jamen så kunne jeg egentligt godt tænke mig bare lige at høre her til sidst, øhm, i forhold til det her, du var og selv lidt inde over det. Men i forhold til skala

SØ: Mmm

ST: For nu er det jo et forholdsvis lille projekt i har her. Øhm, men den måde i arbejder på... hvordan, altså ser du muligheder for, at det kan gøres i en større skala, fordi, du siger det jo også selv, det er en dyrere måde at arbejde på. Eller sådan, det er en dyrere proces, på en eller anden måde

SØ: Ja

ST: Man køber ind i. Men hvad ser du sådan for mulighederne for... at skalere det op?

SØ: Øhm... jamen altså, der er jo man kan sige...

ST: Eller har i selv erfaringer med stør- nu ved jeg studiebyen, med det er jo også stadigvæk et forholdsvis lille projekt

SØ: Ja, præcis

SØ: Mmm, altså jeg tror også, at der er et eller andet med, når du, jo mere du går ned i skala, desto mere kræver det også af præcision

ST: Ja

SØ: Fordi, al rum, alle ting kommer meget tæt på dig, fordi det er ikke særlig store rum

ST: Nej

SØ: Og du har sådan små, altså... det hele bliver lidt mere, æh, nært

ST: Ja,

SØ: End hvis du for eksempel, hvis du går op og laver et eller andet, altså, et hus med meget-meget store, generøse rum

ST: Ja

SØ: Jeg tror, så er præcisionen måske heller ikke, altså ligeså krævende

ST: Nej

SØ: Og der er også en langt større repetition i det

ST: Ja

SØ: Øhm, så det er jo igen, det vender tilbage sådan simpelt. Men hvis vi ligesom, trods alt, så kan få lavet et par konstruktionsmetoder, som, når det bliver udført på markedsvilkår

ST: Ja

SØ: Faktisk har en karakter som er acceptabel, så er det ikke nødvendigvis fordi, at det behøves at være sådan, langsommeligt

ST: Nej

SØ: Men når man er i et en-families hus, hvor alle entrepriser også bliver introduceret, så du skal jo have en, æh, en VVS'er, du skal have el og du skal have...

ST: Ja

SØ: tømrer og murer

ST: Ja

SØ: og jord-beton og sådan noget

ST: Ja

SØ: Og alle folk... skal gøre det anderledes, end de plejer at gøre det

ST: Ja

SØ: Så bliver det som et samlet projekt... et... mere tidskrævende projekt og, specielt sådan noget koordinering, fordi, det er jo også, det er jo altid et sjak, der er vant til at gå på byggepladsen så man ved jo, når man har lagt, æh, når man har lagt afløbene her, så ved man, så kommer VVS'eren ind og trækker og det er i morgen, og så kommer jord og beton, og så videre. Men når, når man begynder at bytte om på nogle af de processer

ST: Ja

SØ: Så ødelægger du også lidt en – vant gang for håndværkerne på pladsen

ST: Ja

SØ: Og det er jo sådan noget, der bliver, kan lede til sådan irritation, specielt hvis du arbejder indenfor en fast økonomisk ramme

ST: Ja

SØ: Som er på samme vilkår som et æh, hvad hedder det, Huskompagniet hus eller et eller andet

ST: Yes

SØ: Så er det meget vigtigt at de her ting de bare spiller

ST: Ja

SØ: Og når man arbejder med så mange ubekendte

ST: Ja

SØ: Og uafprøvede ting, så spiller tingene aldrig [griner]

ST: Nej [griner]

(45:00) SØ: Og det er jo, det er jo ligesom en del af det øhm... men jeg tror, jeg tror sagtens, at man kan gå op i skala på en måde, altså på ideerne om... at finde nogle, af de der simple måder at konstruere sig ud af tingene på

ST: Ja

SØ: Øh, finde nogle måder, hvor at man, selvfølgelig også stiller spørgsmål også ved nogle også ved nogle ting – overordnet sådan komfortkrav

ST: Ja

SØ: Og sådan, det her, det er den rigtige måde at gøre det på

ST: Ja

SØ: Kan vi ligesom få det ind under en anden form for... lovgivning eller gøre noget andet med det?

ST: Ja

SØ: ...Så tror jeg sagtens, at du kan gå op i skala. Altså vi har jo lige lavet en konkurrence for Bikubenfonden, deres hovedkontor...

ST: Ja

SØ: Som vi er i gang med at lave nu

ST: Ja

SØ: Hvor de flytter ud i et hus på 6000 kvm. I Nordvest [København] Det er så et eksisterende hus

ST: Okay

SØ: Men det er meget, altså, jeg synes det er meget sådan samme tilgang vi har til det projekt

ST: Ja

SØ: Og det er jo et projekt, af en helt anden skala

ST: Jamen, det er det

SØ: Ja

ST: Og hvordan er det så, nu er i jo selvfølgelig ikke hverken i udfør- men-men, hvordan har det været og, altså, der er vel også en overvejelse der, i forhold til den proces, også i forhold til hvad i skal aflevere til... konkurrenceforslaget, tænker jeg

SØ: [Rømmer sig] Ja præcis, altså – altså... det er jo en konkurrence, så det handler også meget om at sælge

ST: Ja, selvfølgelig

SØ: Så der er, på den måde, så er det jo meget afkoblet for sådan en proces, som det her

ST: Jamen jeg tænker stadigvæk, fordi, der er jo også tit det her med, at du får points for X-antal, altså, det er jo for det meste sådan det bliver afviklet

SØ: Nå ja, men...

ST: Så jeg tænker, der er vel også en eller anden måde, hvor i skal sælge, den her metode

SØ: Ja

SØ: Yes, det er rigtigt

ST: Ja

SØ: Det gode ved lige den her konkurrence, det var at arkitekturen fyldte rigtig meget

ST: Okay

SØ: og, at der var inviteret et dommerpanel, som var kun arkitekter

ST: Okay

SØ: Og, at man fik lov til at komme ind og præsentere projektet tre gange, altså med revisioner, for bygherre, så på den måde har man også kunne tage dem med i hånden og ligesom, altså...

ST: Ja

SØ: Få forklaret, hvad er det man vil med det her, ikke?

ST: Ja

SØ: Og få dem, solgt, altså de spæde ideer man havde til at starte med, den første sådan ide-udveksling, der er

ST: Ja

SØ: Til når det begynder at blive et reelt skitseprojekt, til at det blev det endelige, altså det endelige, konkurrenceforslag.

ST: Ja

SØ: Så er de jo også blive mere og mere – varmet mere og mere op

ST: Ja

SØ: Så er de begyndt, at kunne forstå, ens tankegang

ST: Ja

SØ: Og æhm, og der tror jeg egentligt at, altså, det er jo så et eksisterende hus, men der er det hele ikke helt, det er på samme måde sådan de der, fortællinger, der ligger indlejret i det – at man nemt kan se, hvad tingene er, at man kan forstå at den der er det der, og den der er det der

ST: Ja

SØ: Og det der, det kan jeg gå hen og ændre, hvis jeg har lyst

ST: Ja

SØ: Og der er det jo så også bare et andet – altså der er det så bare et andet udgangspunkt, at du har et hus, men der har ideen så været, at det... det her Of-the-rack, produkterne vi tager

ST: Ja

SØ: det er det, der allerede er der, så vi har ligesom bare sagt, de fire huse, eller de fire vægge huset det består af, alt hvad der er derinde... det skal vi bruge, så vi prøver at tilføje så lidt som muligt, og vi prøver at fjerne så lidt som muligt

ST: Ja

SØ: Så vi er simpelthen et lukket økologisk system, ikke?

ST: Jo

SØ: Så og lige nu er der så bare tre – fire etager – det er sådan en betonkonstruktion, hvor vi så, skærer dem fri... og løfter ud, så hver eneste gang du får et dobbelthøjt rum, så har du ligesom den her – det her element

ST: Ja

SØ: Til overs – som så skal bruges på noget andet – så ligesom alle trapper derinde, er lavet af de eksisterende dækkonstruktioner

ST: Okay, ja

SØ: Øh, alle møbler, øh kantine og restaurant og sådan noget, er sådan nogle store, dæk, der er hejst ud, øhm... alle øhm, altså de steder hvor vi åbner op facaden, hvor vi så fjerner øh, teglsten, som facaden består af pt

ST: Ja

SØ: Der genbruger vi dem så som belægning

ST: Ja

SØ: Øhm... Vi fjerner alle de eksisterende, der er kommet sådan en masse små inddelinger af vægge derinde

ST: Ja,

SØ: Og der efterlader det sådan et helt patchwork af fliser og linoleum og sådan noget, det bliver bare som det er, så det får bare et klart polyuretannet ud over det hele

ST: Ja

SØ: Som ligesom kan belægge det, men så betyder det også, at når du går rundt i de store rum, der så kommer, når vi er færdige, der vil du kunne se forskellige gulvbelægnings over det hele, som egentligt fortæller om den... øhm, funktion, som huset har haft før

ST: Ja

SØ: det er jo også ligeså meget med... en ting er, at du sådan kan se frem og, hvordan kan vi ændre det på sigt

ST: Ja

SØ: Men det er jo også det der, altså som på Fanø, hvor man tager historien... om de gamle huse, og det er jo konteksten

ST: Ja

SØ: Og det giver en vis værdi til det hus vi tilføjer

ST: Ja

SØ: Ellers ville det bare være et dumt længehus, der står

ST: Ja

SØ: der kunne stå hvor som helst, men det er netop i kraft af, at det står sammen med andre længehuse, at det får værdi. På samme måde, så er det her hus her, der er det sådan, der kan du se også, hvad har det været. Det er et hus fra 1968, der har været... produktion af Dansk, hvad er det, Pelsindustri

ST: Okay [fniser]

SØ: Der har siddet der, i sin tid – ja, lidt sådan apropos, lige for tiden

ST: [griner]

SØ: Men øhm, øh, så der er jo ligesom, der ligger en masse fortællinger i det der

ST: Ja

SØ: Som er let forståeligt... og du kan se, at hver eneste gang, du ligesom skaber et rum

ST: Ja

SØ: I huset, jamen så det materiale, det du skærer væk, jamen det er brugt i det rum, enten til at skabe trapper

ST: Ja

SØ: Eller til at skabe møbler, så der er sådan hele tiden en-til-en relation mellem... den rummelige virkning, der er

ST: Ja

SØ: Og det du har gjort - og du kan ligesom næsten, altså se og røre tingene og forstå, jamen den her været der, den har været der

ST: Ja... Så det er sådan et dogme, på en eller anden måde, det er sådan nede i

SØ: det er jo et dogme også, ja

ST: Ja

SØ: Men det er også en måde for netop at komme tilbage til det du snakkede om helt til at starte med, hvor at det der, sådan... bæredygtigheds DGNB-certificering, som netop handler om, altså det bliver meget lidt kropsligt

ST: Ja

SØ: Det bliver meget-meget lidt sådan læsbart og mærkbart, det bliver noget du skal se i et excel-ark, hvor du så det

ST: Yes

SØ: Og det her, det er jo et forsøg på, at gøre det utroligt... læsbart,

ST: Ja

SØ: Utroligt... øhh, let forståeligt for alle

ST: Ja

SØ: Men... jeg tror, altså de går så også efter en guld ce- DGNB-certificering

(50:00) ST: Okay

SØ: I det her

ST: Ja

SØ: Men det er jo så også i kraft af de her greb vi tager, at de kan få den

ST: Ja

SØ: Og opnå den certificering... men den er bare, de kommer bare med nogle helt andre... øh arkitektoniske greb, folk forstår det

ST: Ja

SØ: Altså, jeg tror næsten at et barn kunne forstå det

ST: Ja

SØ: Når de går ind i det hus

ST: Ja, logikken på en eller anden måde ikke

SØ: Logikken i det

ST: Ja... Øhm, lige et hurtigt spørgsmål, nu var det bare, du selv nævnte det her i forhold til de her entreprenører i har, når i så kommer ind og siger, nå men vi gør ting, og det kan godt være at-at der er nogle ting, der er lidt mere besværlige. Øhm... hvordan bliver, altså, hvad er den generelle sådan, hvad bliver i mødt med-med der? Fordi nu sagde du sådan selv, det kan godt være, at folk bliver lidt irriterede over det

SØ: Mmm

ST: Men det her med ligesom at foreslår, nu prøver vi lige noget andet, øh, hvordan er sådan den, det er måske et stort spørgsmål, men den er sådan... hvad møder i generelt af holdninger der? Er der sådan en velvilje til, okay, det er spændende, det kunne vi godt tænke os

SØ: Mmm

ST: eller... vi kunne faktisk bare god tænke os at...

SØ: Det er meget-meget forskelligt

ST: Okay

SØ: 100 procent, så vil de jo gerne gøre det som de plejer. [rømmer sig] det tror jeg, det er sådan som, det er standard. Og det skal man regne med, at det er det man møder

ST: Ja

SØ: Men øhm, men så, så er der jo nogen, der synes, at det er spændende æh, men, der er jo også mange, der synes ta det er spændende på sådan et, æh... indledende niveau

ST: Ja

SØ: Ligeså snart man kommer i gang, og finder ud af hvor tidskrævende det er så synes de ikke, at det er særligt spændende mere

ST: Nej

SØ: Og æh, og så er der jo så også, nu er der så også nogle entreprenører, som vi har arbejdet sammen med flere gange, øh, som jo så faktisk synes, at det er spændende

ST: Ja

SØ: Og... som... kan se et potentiale i det, og for dem – for dem er det heller ikke ligeså, altså langsom at udføre det

ST: Nej,

at de har ligesom et sjak, der har været vant til at lave det,

ved ligesom, hvad vi vil

behøver jo så ligesom ikke at tegne alle detaljer og beskrive præcist hvordan vi forestiller os, at det skal se ud, efterhånden, fået sådan en fælles, æh, altså tilgang til det, hvor de forstår hvad vi vil og vi ved, og så kommer til at gøre det

det er jo, det er jo det man gerne vil hen til, og det er jo det, der ligger indlejret i den måde man bygger på

ange af de her øh, håndværkere, at de ved, hvad hinanden gør

år, så man skal ligesom bare forklare, hvor mange kvadratmeter vil du have, hvor høj skal der være til loftet, og så de godt hvad de skal gøre derfra, ikke?

der er jo det vi så, altså kommer, tættere og tættere på nu med nogle af de håndværkere, som vi har arbejdet med før, det er jo, at vi ligesom vi begynder ligesom at have en fælles forståelse for, hvad det er, der skal ske

ja, jeg tror faktisk ikke, at jeg har så mange andre spørgsmål, Søren, øhm, så, jeg synes ikke rigtig, nej, jeg synes faktisk fint rundt om, alt det jeg havde tænkt i hvert fald [griner]

r]

Birthe & Peter's House

Interview Peter

27.01.2022

(00:00)

P: Vi Købte huset, faktisk da vi fik hende

S: Ja

P: Et år efter, at vi havde fået hende, altså, det var i 2007 – så det var i 08 vi købte det her hus

S: Ja

P: Og æh, ligesom alle andre nærmest, har boet i en lidt for lille københavnerejlighed, og vi ville gerne, ud og have noget æh, græs under tæerne

S: Ja

P: Og det var hvad vi havde råd til

S: Ja

P: Og så æh, det var super billigt og lille, det var kun æh 92 kvadratmeter dengang, og, vi kan jo lige gå en tur rundt om det bagefter

S: Ja

P: Så kan du se... altså, det -dets æh, fodaftrykket er nærmest det samme, det er faktisk kun lige den lille firkant, du kan ind i her, der er ny

S: Okay, ja

P: I grundplanen

S: Ja

P: Og så har Werkt ligesom... bygget en førstesal på

S: Ja

P: For der var loft før

S: Yes

P: Og æh, vi købte det ikke med henblik på at... bygge det om eller blive boende resten af livet eller vi havde faktisk ikke rigtig tænkt særlig langt, vi købte det bare [griner]

S: Ja [griner]

P: Øh, og æhm, om end vi blev glade for området og naboerne og... æh, fik et barn mere og... den store begyndte i skole og så hænger man jo pludselig fast, og vi kunne godt se at, det æh, ja, der skulle ske et eller andet, enten skulle vi flytte, eller også skulle vi æh, bygge ud

S: Ja

P: Og øh... Vi måtte gerne bygge ud i haven og få, altså, gøre det større i et plan, øhm, og vi kunne også vælge at bygge op, men... som så mange andre, altså, der ikke har forstand på arkitektur så... så æh... altså de ideer vi-vi selv kunne se, de var ikke specielt... gode

S: Nej

P: Altså hvordan integrerer man ligesom en eller anden planløsning med en førstesal uden at det bliver helt-helt mærkeligt og afkoblet ikke?

S: Ja

P: Og æh, så fik vi noget hjælp fra-fra en anden end Werkt til at starte med... og... det føltes bare forkert, altså, jeg brugte faktisk æh... jeg tror vi brugte, mange penge – 50.000 eller sådan noget på at få tegnet og så gjort ved, men-men det. Det ville ligesom ende med at blive to meget forskellige bygninger hvor at, der ikke er ret meget have tilbage

S: Nej

P: Øh, Så det føltes forkert, selv om det var besnærende og, det var ikke helt så dyrt, som det endte med at blive, æh, den løsning med Werkt

S: Nej

P: Og så øhm, men så, lagde vi det lidt på hylden, fordi det føltes forkert og så kom vi i kontakt med-med æh, med Werkt, æhm... og deres løsninger var bare meget mere os

S: Ja

P: Øh, vi kunne faktisk godt lide, æh, huset, altså den sjæl der var her æh, sjovt nok, for sådan et lille hus er der jo højt til loftet og æh, og æhm, lidt plads til træer i haven og, altså vi kunne rigtig godt lide at vi ikke skulle fælde alting ude i haven og...

S: Ja

P: For at ligesom at få et nyt typehus ind på grunde for eksempel – det er der jo mange af naboerne, der har gjort, og som også har fået nogle virkelig fede huse men...

S: Ja

P: Men noget af det der gamle med at... det altså... deet, mister man jo selvfølgelig

S: Ja

P: Så, da vi så deres tegninger æhh, altså de startede jo nærmest med, at vi skulle skrive en ønskeseddel, hvad er det vi har brug for, hvor mange værelser og badeværelser og ting og sager, og så prøvede og, at lave et bud på det, og æh, de lavede også en model i pap som så...

S: Ja – den så jeg godt [griner]

P: Og det fungerer super godt når man, altså. Jeg er ikke, jeg tror ikke, at jeg nogensinde ville være blevet nogen æh super god arkitekt, fordi æh, jeg kan ikke forestille mig i det næsten førend jeg står i det

S: Nej

P: Men det hjælper jo meget at se sådan en model der, ikke?

S: Ja

P: Og, selvfølgelig har de også de der gode, æh tegneprogrammer, øhm, så det æhm... det virkede meget naturligt

S: Ja

P: Og ås æh, synes jeg også at øh, vi havde en ret god dialog om de ting vi skulle lave om, så vi endte – jeg synes egentligt, at vi endte med at få, at sætte vores eget præg på det

S: Ja

P: For eksempel lige der hvor du sidder [i en lille spiseniche i køkkenet, som er lige bagved bryggerset], der var det tænkt... anderledes, æhm... der var det meningen, at man skulle komme ind i køkkenet... der hvor vi, hvor glasset er, eller hvor ruden er

S: Ja

P: og så videre ind i stuen, bagved dig

S: Ja

P: Der var en æh, en dør fra gamle dage

S: Ja

P: Og æhm, men så, prøvede vi ligesom at forestille os, at være i alle rummene, og så synes vi, at det var rart at der kunne være sådan en lille spisekrog her i stedet for

S: Ja

P: Og æhm, sådan nogle små ting, og æhm... de var vir – jeg synes at de var så super æh, tålmodige med os, æh

S: [griner]

P: I den proces, og det er nok bare også noget de ved man – man skal jo ligesom have følelserne med hos æh, æh sådan nogen ikke? (griner)

S: Jo-jo

P: Og æhm... jah, så æh... og de kunne så, det der var – det ved du hvis du kender dem lidt, at det var typisk, at de både ligesom stod for æh, at tegne det og udføre og...

S: ... og udførelse – ja

(05:00) P: Øhm... men vi havde, hvad hedder det... tillid til dem, og det viste sig også, at det kom til at gå rigtig fint, øhm, jeg synes at jeg har hørt, mange historier – der er selvfølgelig altid et eller andet, øh, småtterier, ikke?

S: Jo-jo

P: Men øh, men øh, og det blev meget dyrere, end vi havde æh... sigtet på, æh, men altså, vi har også fået et dejligt hus, hvor vi ligesom kunne se, her kan vi i hvert fald blive boende, og, alternativet var ligesom at flytte til en af nabovejene og, hvor der var et hus, der var stort nok, men... det der sådan, alligevel lå, hvos man skulle sætte den samme pose penge af, så skulle man igen til at bygge noget om og, eller sætte i stand, eller gøre et eller andet, ikke?

S: Jo

P: Jo, så æh... det var ligesom, det virkede meget naturligt at blive hængende. Og vi kunne, så... vi gjorde meget ud af at... æh, eller det virkede som om at både vi og Werkt havde et ønske om at man skal kunne mærke identiteten i det oprindelige hus

S: Ja

P: Og i den nye øh, del af huset skal ikke prøve at konkurrere med det, det skal være noget andet

S: Ja

P: Og æhm, og det synes jeg faktisk at de er lykkedes godt med, æh. Der er også nogen, der kommer og æh, ikke forstår huset, kan jeg godt fornemme, altså

S: Ja

P: Hvor det er æhm... altså man, måske umiddelbart tænker, det er ikke lige som, jeg har set før, så det – så det kan jeg ikke æh,

S: Er det – er det kun relateret til facaden eller?

P: Ja, det er vel nok... når man ser det ude fra vejen også, altså jeg tror nok at der er nogen der tænker, hvad er det for en komet, der er landet...

S: [griner]

P: Ude i haven der, og æh, altså æhm, og der er andre, som øh, som er nysgerrige. Jeg kan huske, at der var nogen, der kom og samlede penge ind til Kræftens Bekæmpelse, eller sådan noget, som spurgte om det må... altså, jeg tror ikke, at det var noget... Hun virkede som om, at hun ar oprigtig interesseret, hun var ikke...

S: Ja

P: Hun gik bare rundt med sit barn og så – arj, må jeg ikke lige se fordi jeg, kan jo se, at det er et gammelt hus og det nye hus og...

S: [griner]

P: Det er jo meget sjovt, når – når der er nogen der æh, ligesom kan se, at vi har gjort noget

S: Peter, jeg skal lige høre, hvordan gør man det her [bruger hans smarte the krus]

P: Ja, jamen, så når den er trukket færdig, så vender du bare og skruer låget af

S: Ah [skramler med tekruis]

S: Men hvor lang var jeres proces i forhold til, nu sagde du ligesom at i havde en model og, der var det her sådan lille rumprogram med jeres ønskeseddel – hvor lang var den proces i forhold til hvad i kom med, og-og bidrog Werkt med var der ting, hvor de også, hvad skal man sige, flyttede jer, udover at i selvfølgelig fik en førstesal på?

P: Øhm... [vender sin the] altså i – jeg vil tro, at den har været halvt års tid, eller noget i den stil, hvor vi

S: Ja

P: Hvor vi, altså vi brugte på at få – få æh, få nået og frem til det rigtige og få, hvad hedder det tilbud på det og acceptere, så jeg synes egentligt, at det gik nogenlunde hurtigt, æh

S: Okay

P: Og æhm...

S: Og det var så også med at sende inde til kommunen og sådan noget, det halve år, eller?

P: Nej det tror jeg ikke –

S: Nej, det var – det var jeres forslag hvor man sagde, okay.

P: Ja det var vores og, nu kører vi med det

S: Ja

P: og så fik vi... men æh, og jeg kan faktisk ikke helt huske det, det kan være, at Tobias, han kan huske det at det var længere

S: Ja

P: [griner] Nogle gange er hukommelsen tilgivende – [griner] jeg synes egentligt, at det var æh – jeg kan huske, at vi ville meget gerne alle sammen lukke det lige inden jul og så endte vi med at sidde den 22. december og-og, ligesom få det skrevet under og – og sådan så, og så gik det i gang øh

S: Ja

P: Ret hurtigt derefter... og æhm, jeg husker det også som en god proces, hvor vi glædede os til at komme til møder og se, hvad der var sket siden sidst og – og der var nogle ting, der blev glemt, hvor jeg måske æh egentligt også var lidt overrasket over, at det ikke var noget arkitekten tænkte på

S: Ja

P: For eksempel, så fik vi, æh, på et tidspunkt sådan et pulterkammer, som vi har herinde æh... og hvis ikke vi havde haft det, så havde det jo været et problem fordi, et eller andet sted skal man jo gøre af sine kufferter og...

S: Ja

P: Sådan noget, ikke? Æhm, og det var ikke noget vi havde tænkt på-på vores ønskeseddel og så var det bare ikke med i planløsningen

S: nej-nej

P: Men det var godt, at det kom med [griner]

S: [griner]

S: Hvornår var det, under sådan processen, at i fandt ud af det?

P: det var nok – det synes jeg var ret langt inden i, det var måske altså... men det var så ikke noget – det gjorde, at køkkenet blev en lille smule mindre

S: Ja

(10:00) P: øh, Så æh, og æhm, men det var super godt, og som sagt, sådan nogle småændringer her med dørene æhm... synes – det synes jeg var fint, at der blev – og der - der var ting som ændrede sig ret sent faktisk efter, som jeg husker det, efter at vi var gået i gang med æh

S: Ja

P: Ja og æh, efter at vi havde skrevet under i hvert fald og committet os til samarbejdet, hvor trappen den blev vinklet, altså den vendte sig 90 grader

S: Ja

P: Æhh... men... ja altså, alle de der beslutninger var jo noget der bare gjorde det et – et bedre... en bedre samlet løsning, ikke?

S: Jo

P: Æh, som jeg ser det... æhm... ja

S: Hvor var i under processen? Altså i boede vel ikke her, tænkte jeg?

P: Nej vi – vi boede æhm... de startede jo med at sætte stueetagen i stand, og æhm, og rive taget af, tror jeg måske nok, æh og der, der boede vi i en skurvogn ude i haven

S: Okay

P: Og det vil sige, det gjorde vi så alligevel ikke fordi... vi havde lejet den, og jeg fik klaustrofobi af æhh...

S: [griner]

P: Det var faktisk lige præcis på det her tidspunkt af året (januar) og æh, det var forfærdeligt, med to små børn og på 8 kvm eller hvad det var og det hele gyngede og – det kunne ikke – det troede jeg godt, at jeg var sådan lidt mere campist men det...

S: [griner]

P: Så boede vi ved nogle venner, der var ude og rejse i – i tre uger, så boede vi i deres hus og så endte vi med at flytte op til svigerfor-forældrene æhm... og så endte vi, hvad kan man sige, indtil bygningen...

S: Okay - ja

P: Men vi var jo tæt på, og så flyttede vi ind i det efter måske 3-4 måneder, da det-det var beboeligt

S: Ja

P: Og imens de satte i stand ovenpå

S: Okay

P: Eller simpelthen byggede det op ovenpå

S: Så det var cirka sådan fire måneder i alt, at i var sådan genhuset, og så...

P: ja, det er rigtigt

S: Okay

P: Og æh, så jeg-jeg tror hele tiden at vi følte at vi var meget tæt på – på projektet og... altså kom og... i den periode, hvor vi ikke boede hjemme der, der kom vi ikke hver dag, men vi kom altså flere gange om ugen og

S: Ja

P: Og æhm, og ellers så ellers så boede vi, så kom de jo klokken 7 om morgenen, når vi stod op og sådan, æh, og vi havde masser af dialog og for at kunne følge med i det

S: Ja – så det var en gang om uge eller sådan noget i havde byggemøder eller hvordan, hvordan var det sådan struktureret?

P: Mmm, lidt sjældnere husker jeg – som jeg husker det

S: Ja

P: Det er egentligt utroligt, at jeg ikke kan huske det mere præcist, men jeg tror, at det var lidt, måske – hver æh 14. dag æh, vi havde byggemøder

S: Ja

P: Øh, ja, og det var også – det var i den proces også, der var nogle hvor der blev lidt dyrere, hvor så vi under vejs fandt ud af vi blev nødt til at gøre

S: Ja – var det sådan mere sådan noget nice to have, eller need to have æh?

P: Nej, der var noget af det, der var helt klart need to have

S: Ja

P: Altså, hvis ikke vi fikser det her nu så bliver det bare et kæmpe problem senere, så...

S: Ja – var det i forbindelse med, at det var et eksisterende hus, eller ar det mere sådan med at-at, der var, nu snakkede i også om pulterkammeret og sådan noget – men, hvad var det for nogle, hvad skal man sige, aspekter, der ligesom viste sig at være dyrere, aller, hvad skal man sige... Ting der ikke var sådan tænkt over?

P: Ja, altså, jeg kan æh... det, jah, hvad har det været? Æhm... det var f... for eksempel den der løsning der, der var jo noget jern, der skulle lægges ind

S: Ja

P: Øhh... Men det kan godt være, at den først kom så sent, så det var efter at vi havde... ligesom, aftalt prise og sådan noget – det har det nok været

S: Ja

P: Og så var det noget der, fordyrede det en lille smule

S: Okay

P: Øh, og det er jo fair nok, altså det var en bedre planløsning, som, øh, for os selvfølgelig, kan jeg godt forstå, at der skulle lægges jern op og æh... [griner]

S: Ja-ja

P: Alt sådan noget ikke? Æhm, Og æh, så det var jo need – Jah, det var jo egentligt nice to have, hvis man skal være lidt firkantet

S: Ja

P: Og det samme med trappen, kan jeg huske, at vi endte med at bruge lidt flere penge på, fordi vi kunne få en fot løsning, i stedet for noget, der var meget ordinært

S: Ja, var det så da i begyndte sådan og, altså, der, når der blev revet ned, og sådan noget, hvor man pludselig kunne se ting, som ikke kun var i en model, sådan, men at man kunne se det i virkeligheden, hvor at-at det begyndte, eller hvad?

P: Ja, det var det

S: Ja

P: Det var helt æh, konkret

S: Ja

P: Og måske æh, havde vi ligesom fået alt for få stikkontakter, tror jeg, det var også et sted vores elregning blev noget højere, fordi, der var en eller anden standard per kvadratmeter, som – som var med i tilbuddet

S: Ja

P: Men når det så kom til stykket ville vi jo nok – var vi nødt til at have nogle flere

S: Ja

P: Æhm... og jah, så el'en blev dyrere, og jeg kan faktisk ikke helt huske, der var sådan nogle æh, nogle ting under vejs, der var også nogle rørføringer ude i badeværelset, i det gamle badeværelse

S: Ja

P: Hvor æh, vi endte med at lave helt nyt, altså, bryde gulvet op og lave helt ny gulvvarme og sådan noget – vi troede egentligt, at vi kunne beholde, men det-det var den rigtige beslutning, det var-det var kan jeg huske, Werkt, der talte varmt for det

S: Ja

P: Selv om det kostede lidt

S: Ja – og det var også fordi, nu var i i gang, tænker jeg også, ikke? Og ting var åbne og sådan noget

P: Ja

S: Ja

P: Og æh, noget, altså, nu ved du sikkert øh, der er jo, det – der er jo mange steder hvor det var nærmest noget, de selv havde lavet, ikke? [det eksisterende hus] og det var ikke noget rigt område i 40erne

S: Nej-nej [griner]

P: [griner] så æh, der var alt muligt affald i væggene og rørføringen, det var bare de rør de havde, tror jeg, de var sgu... de var ved at være brugt op

S: Ja [griner] – men hvornår er det oprindelige hus fra?

P: det er fra... Det er fra æh – jeg tror at det er fra 40erne

S: Okay

P: Altså fra æh... ja, jeg tror at det er fra 42' eller 43

(15:00) S: Sådan efterkrigs – krigstid eller sådan lige under

P: Ja, under krigen

S: Ja

P: Æh, det er et af de første huse på vejen...

S: Okay

P: Og der var det endnu mindre, det kan man næsten ikke forestille sig, end det gamle i 92' der var det halv størrelse af det her

S: Ja, ved du hvornår, det er blevet udvidet så?

P: Æhh – jeg tror at det var i 60erne

S: Okay,

P: Og, det var den, det var den familie, der boede her, som selv... byggede det ud

S: Ja

P: Altså, så det var sådan lidt hjemme... strikket, kan man sige

S: Ja

P: Æh, man kunne se æh, oppe på loftet for eksempel, så var der ikke dobbeltmuret, men enkeltmuret i gavlen og murstenene var gamle mursten, de selv havde rensset af

S: Ja

P: Og så den pæne side vendte ud, og den brækkede side den vendte ind på loftet

S: Ja

P: Altså så, der, det har de simpelthen sparet – de har haft et stramt budget på det der, ikke?

S: Jo

P: Og æh, så man kunne også se, der-der var mange der troede, at det gamle tag var ved at falde sammen – men det var det egentligt ikke, fordi – forestil dig, at der har været et lille, skråt tag

S: Ja

P: Og så man forlængede det op, og så byggede...

S: Nåh

P: Det ud på den her måde [tegner i luften], og så, lige den forlængelse, der, der havde det et lille... et lille bitte knæk, men det var ikke fordi, at det var ved at styrte sammen, det så sgu bare lidt træt ud, ikke? Æh [griner]

S: [griner]

P: Men æh, og æh, altså, der var jo, ja, så det var æh, det var sådan noget Klondyke-agtigt...

S: Ja

P: Øhm...

S: Hvor meget af det kunne i så beholde, selvfølgelig røg taget, kan man sige

P: Ja

S: Men-men, er det-er det primære videre – altså?

P: Murerne og fundamentet er det samme

S: Ja

P: og æh, æhm, så blev der selvfølgelig lavet et nyt... de lavede et meget kraftigt fundament på det hjørne her [i køkkenet mod haven]

S: Ja

P: Hvor der, er sådan, en del af vægten fra første salen var – øh, lægger af, derude

S: Ja

P: For at sikre, at det var... stærkt nok

S: Ja

P: Men æh, eller ja ellers, kunne genbruges og æh, gulvene i stuen for eksempel, er dem vi havde før, og, jah, nogle af væggene, har vi, der er blevet lavet en del om på rumfordelingen

S: Ja, det kunne jeg også se på tegningen

P: Ja

S: At-at der æh, der er ret meget, i faktisk har endt med at ændre, alligevel

P: Ja, og det var, det var der, synes jeg, hvor at det fo- var den største... aha oplevelse, at arbejde sammen med nogle rigtige arkitekter, som kunne... ligesom tænke helt forfra

S: Ja

P: Fordi, jeg havde slet ikke fantasi til... at æh, det de gjorde, altså – nu sidder vi, i – i det der blev brugt som sådan et kosteskab før

S: Ja

P: og det var ikke særlig stort, det var måske hertil [viser på muret en meter] og så var der en lille gang, der hvor du sidder [lige ved muret til det nuværende bryggers] og en dør ind, og så et lille smalt køkken herind [går rundt i køkkenet og tegner i luften, hvor ting har været]

S: Ja

P: Så du kan se, den gamle væg

S: Ja

P: Har gået der ikke? Og så, det samme med, det store værelse at de to værelser, der var

S: Ja

P: lå, lå her

S: Ja – men det vil sige, det udkast i egentligt kom med, til æh – til Werkt, det var en liste, i have ikke, i var ikke selv begyndt at tænke, kunne man...

P: Nej

S: Nej

P: Det var en liste, og så et ønske om at bygge op i stedet for at bygge ud, så vi kunne bevare - en – noget have

S: Ja

P: Æh, så meget have som muligt

S: Ja

P: Og så æh, så kigger de jo på huset, nærmest æh, oppefra og bare siger, jamen hvis vi bare – hvis vi bygger en lille firkant på der, så bliver det... et rektangel, og så kan vi bygge en førstesal... på

S: Ja

P: Uden alt for mange, æh heh, tricks og så æhm, så det var jo nok et ret nemt beslutning for dem, at komme med det forslag, og så... var der en masse ting med rumfordelingen, der blev lavet om og – og æh, jeg husker det også som om, at de var, der var alle de ting, vi ikke havde tænkt på, som de spurgte ind til, lad os sige – er det okay med jer, at vi bruger den gamle bagdør som fordør?

S: Ja

P: Fordi hoveddøren var dernede, hvor vi har soveværelse nu

S: Ja

P: Og det gav dem jo så en frihed i forhold til at lægge soveværelse den vej og... æhm, jah, så ting de ting – man kan jo ikke altid vide, hvad der... altså, hvad folk har af følelser for [griner]

S: Mmm

P: Øhm... så, og... jah, så det æhm... Ja, så tror jeg også, at vi-vi havde et ønske om, at det ikke skulle blive for dyrt så, der er mange af materialerne, der er æh, ikke særlig dyre, altså, det er ikke sådan at vi har Dinesengulve og sådan noget

S: Nej

P: Tvært imod, det er sådan noget... æh, det er ret billigt

S: Ja

P: Æhm... Men funktionelt, så der er lidt... æhm... køkkenet her, det er Ikea, og så, er der bare æh, bambus, som jo faktisk er ret billigt

S: Ja

P: Også, æhm... men det fungerer og æh... altså, vi stram – vi strammede budgettet på det tidspunkt, i forvejen, ikke? Så...

S: Ja -hvad var så jeres hoved, altså, nu var der ønske om at der skulle være flere kvadratmeter, og at der skulle være en førstesal, men var der andre ting, i sådan havde, som, som var vigtige at holde fast i-i starten?

(20:00) P: Øhm...

S: Eller da i gik i gang

P: Ja, altså sjælen i -i – følelsen af at være i et hus med lidt æh, hvor at, nu sidder vi så i køkkenet,

S: Ja

P: Men æh, som har lidt af den nye stil på grund af gulvet, ikke?

S: Jo

P: Men stuerne og soveværelset, er ligesom den gamle, hvor der er de gamle... døre og sådan noget – vi vil gerne have at man følte, at man var i-i sådan et hus fra midten af sidste århundrede

S: Ja

P: Og æh, kunne kigge ud på træerne og sådan noget og sådan æh, vi ville gerne have udsigt på førstesal... fordi, der er jo så fladt og mange bygger lavt, og så, det kunne være, det var vi slet ikke vant til jo, vi kunne kun have den udsigt, der er her, lige pludselig så kunne man se...

S: Ja

P: Til Ørestad og sådan æh... det var ret – det ville vi gerne understrege, så... æhm... at der skulle være... tre værelser i alt, som minimum

S: Ja

P: Og æh... en æh, en spisestue, en æh... et spisekøkken, der var stort nok eller også en... æh, en æh... spiseplads og en, og en s- æh... spisestue, øh, og det har vi så fået, ikke?

S: Ja

P: og æhm, jeg tror at det var deres ide, at vi ikke skulle integrere det, altså så lavet sådan et stort køkken-alrum... æhm... fordi det ville ikke måske passe så godt til, altså så...

S: Ja

P: Til æh... stilen i det gamle, et gammelt lille hus som det her

S: Ja

P: Øhm...

S: Hvad så med i forhold til æh, den her sådan æhm, gummibeklædning

P: Ja

S: Var det ikke det, det var på jeres facade deroppe? For det var jo også noget, der kom fra Werkt

P: Ja, det kom æh...

S: Og det er jo ikke særlig, sådan... sådan jeres gamle hus, i havde slet ikke det her billede...

P: Nej slet ikke, men vi vidst jo godt, at udefra, der ville man ikke kunne, der ville det se ud, som et nyt hus, æhm... og... oprindeligt var det tænkt, at det skulle være tagpap...

S: Ja

P: og æh, det tror jeg også var en lidt – det måtte have et stramt udtryk, og det skulle ikke være for dyrt, øh... og æh, også, i processen, så stødte de på det der materiale

S: Ja

P: Og spurgte, om vi var okay med det... Og, ingen af os havde nogen speciel forhold til tagpap eller [griner]

S: Nej [griner]

P: Så æh... så det var ret sjovt at prøve, og æh... men det er også noget af det, jeg kan mærke skiller, der er nogen, der synes, at det er lige spacey nok

S: Ja [fniser]

P: Øhm... men jeg synes at det er meget fedt, altså...

S: Ja

P: Men øh, for eksempel, så havde jeg en æh, altså, vi har så fået, selvfølgelig lagt nye lån i huset, da det var færdigt, og æhm, og æh, ham – altså, vi... vi har fået en lavere kvadratmeterpris end de ville have, hvis det var sådan en æh, klassisk muremestervilla med de samme kvadratmeter

S: Ja

P: Og det synes jeg egentligt, det var jeg lidt utilfreds med fordi, det gør bare lånet dyrere [fniser]

S: Ja-ja

P: Øhh, men han sagde, det er det-det gjorde han æh normalt, fordi, det var ikke et hus for alle...

S: Nå

P: Det var jeg sådan lidt overrasket over, s-altså, så meget i kroner og ører var det ikke, så jeg gik ikke videre med det, men... det sidder sådan lidt i baghovedet stadigvæk, at måske, hvis man skal sælge det en dag, så er der flere købere til et, samme størrelse hus, som er en muremestervilla end det her.

S: Ja

P: det ved jeg ikke om han har ret i, men det går jeg ud fra, det er jo hans job.

S: Ja

P: [griner]

S: Men det var simpelthen sådan en – æstetik, i forhold til, at fordi det ser anderledes ud...

P: Ja

S: end æh, sådan gennemsnitshuset

P: Ja

S: At...

P: At, det æh, ja det ved jeg ikke, det har du måske mere forstand på end jeg har men æh [griner]

S: Jah...

P:

S: Det er et godt spørgsmål – jeg har aldrig hørt om det før, i hvert fald, men jeg kan godt se, at det giver mening, i hvert fald. Folk har jo tit meget satte holdninger til hvordan et hus ser ud

P: Ja

S: Og det er meget, sådan [tegner et hus i luften] som man nu ser et hus, ikke?

P: Jo

S: Der er sådan et lidt fasttømret billede tror jeg i hvert fald.

S: Men hvad så, æh, hvornår var huset så helt færdig, efter de her, altså i flyttede ind efter fire måneder og så blev der lavet tag?

P: Ja... så æhm... det-det trak ud. Jeg kan huske, at der var lidt æh, lad os nu sige at vi... hm, det, jeg kan simpelthen ikke huske – jeg kan godt undersøge det, hvis det er relevant...

S: Det er ikke, det er ikke sådan, det er mere sådan de der perioder, der har været, og så der, hvor man så siger, så gik den sidste håndværker hjem, og så var det vores hus

P: Ja... altså æh, der var æh, der var lidt forsinkelse

(25:00) S: Ja

P: Altså, det var... tre-fire uger, tror jeg, eller sådan noget, og æh – jeg kan nemlig huske det fordi at... vi æh, der var noget dagbod og sådan noget, skrevet ind i kontrakten...

S: Okay

P: Som vi snakkede lidt om, og som vi endte med at konvertere til, at vi fik de her terrasser lidt billigere [i haven]

S: Ja

P: ...og... men æh, så det har nok været æh, en firemåneders periode æh, hvor vi æh, hvor-hvor førstesalen blev bygget, og så æh... så fik vi det for os selv, og det var jo skønt

S: Ja

P: Og æh, der var æh, ja så var der jo en periode bagefter, hvor der også var ting, der skulle laves, æh... og-og småting, altså jeg kan huske, da vi så tændte for varmen... da det blev vinter, så viste det sig, at der var skruet en skrue igennem et rør og det æh, kunne man ikke have vidst, æh...

S: Nej-nej

P: Og så faldt loftet i soveværelset ned æh, fordi varm – altså, æh, fordi varmen, centralvarmen...

S: Nå, ja

P: Lækkede i-i taget, altså det var så det gamle loft, men æh hø og halm og ler og sådan noget, så [griner]

S: [griner]

P: Der skulle vi også, ja vi blev ikke genhuset, selvfølgelig, men vi flyttede op på børneværelserne

S: Ja

P: i fjorten dage, men æh – de var søde og professionelle til at løse det i en fart

S: Ja

P: Æh... ja, så der var en periode, og der er egentligt stadigvæk nogle småting, som er uafsluttede

S: Ja

P: Og hvor æh... jeg synes, at den hænger lidt på Werkt, men den hænger nok også lidt på, at jeg ikke har været særlig... sådan, aggressiv i forhold til, at vi skulle afslutte det

S: Ja

P: Æh, der var en lang periode, hvor vi var i tvivl om-om æh – facaden, den er jo blevet filtset i sådan noget gråt

S: Ja

P: Om æh, om der trak fugt op på en eller anden måde

S: Nååå, ja

P: I soklen, fordi der var nogle farveforskelle

S: Ja

P: Og æh... altså det blev så afklaret, tror jeg, at det – det var fordi, at de tilfældigvis havde brugt to farver filts, så – noget ser vådt ud, men det er det faktisk ikke...

S: Okay

P: Oog... men det bør jo laves om, for det ikke så – altså... det ser ikke så... flot ud, som det gjorde på tegningerne, eller hvad man skal sige

S: Nej

P: Forestillingen, æh, og det tror jeg egentligt også... at Tobias er enig i, vi har bare ikke fået afsluttet det, så der er nogle småting

S: Ja

P: Men æh...

S: Er der ting, hvor du sådan ser tilbage, æh, i dag, som du ville have gjort anderledes... Hvis du kunne gøre det igen?

P: Øhm... ja altså... overordnet vil jeg sige, sådan, er jeg meget tilfreds...

S: Ja

P: Så de ting, jeg ville gøre anderledes, det er ikke fordi at æh, det skal lyde som om at jeg er utilfreds eller sådan, ikke?

S: Nej, det er heller ikke det jeg er ude efter, altså...

P: Nej-nej, men jeg ville æhm... jeg tror at jeg ville være endnu mere grundig med den der ønskeseddel til at starte med

S: Ja

P: Altså, æh-æh, fordi vi sad, vi sad jo en aften eller to og legede med tankerne og sådan noget, ikke?

S: Ja

P: Og æh... men måske ville jeg være endnu mere, måske, tage rundt hos nogen man tænker, av, de der har et fedt eller, og så, hvad er det egentligt, der gør det her fedt

S: Ja

P: Og så tvinge sig selv – for eksempel burde vi jo selv have tænkt på, at vi skulle have et pulterkammer, og... noget jeg i dag synes... altså... vi har nogle rum – skal vi gå lidt rundt?

S: Ja, det kan vi godt

[skramler med stole]

P: Ahm, vi æhm... det her det – æh, det er vores spisestue [fniser]... som æh, men som også bliver brugt nogle gange til at børnene laver lektier, eller... al den tid hvor... vi, altså, min kone har arbejdet hjemme, vi har arbejdet her

S: Ja

P: Æh, virkelig meget under Corona og siddet her, æh, og så i december fik vi alle sammen Corona så satte vi det der bord dernede

S: [griner]

P: Så vi havde en arbejdsplads mere. Og der er lydt så æhm, hvis hun sidder og har teams-møder, så kan man nærmest ikke være nogen steder i huset

S: Fordi der er en åben forbindelse her?

P: Ja æhm, så hun bliver så buret inde i æh, på Storms værelse, når hun arbejder hjemme

S: Ja

P: ... altså hvis vi alle sammen er her, hvis der er flere hjemme, ikke? Øhm, men, når jeg er sådan hos venner, så tænker jeg nogle gange, de har sådan en federe spisestue end vi har

S: Ja

P: Altså hvor der er, der er sådan lidt en gangzone også

S: Ja

P: Og æh... men altså, det er jo virkelig i småtingsafdelingen, ikke, men hvis jeg skulle, jeg ved ikke hvordan man kan løse det, men æh, det er jo sådan arkitektens udfordring

S: Ja

P: Men hvis man kunne det på en eller anden måde så... der er jo meget plads her, æhm og jeg - når vi kommer ovenpå du også se, der er meget plads, hvilket er rart, men der er også nogle kvadratmeter vi ikke rigtig bruger til noget

S: Ja

P: Øh, og spørgsmålet er om man kunne have lavet det på en... så her, der er tingene ved at falde over hinanden i det her pulterkammer [griner] som vi har lavet om, det har lavet om, ikke, det er...

S: Ja, det var så det, der kom til?

P: Ja

S: Ja

(30:00) P: Du kan nok se, det kan vi nærmest ikke undvære, fordi alle de der ting, hvor skulle de ellers være, ikke?

S: Ja fordi i har heller ikke loftsrum, vel?

P: Nej

S: Nej

P: Det havde vi så før

S: Før, ja

P: Så har vi bygget et skur, som vi også bruger, til en masse crap derude [åbner terrassedøren og peger på skuret i haven]

S: Ja

P: Og så måske, jo en anden ting, det er at have... altså... bryggers i samme rum som hvor du skal indgang, synes jeg egentligt også er vildt irriterende

S: Ja

P: Fordi i praksis, så står der næsten altid et vaskestativ her [foran indgangsdøren]

S: Ah, ja

P: og så kanter vi os ud, når man skal ud ad døren

S: Ja

P: På samme side

S: Yes

P: Og du ved, altså, når man nu har, taget proppen af, hvorfor så ikke... men altså, det er småtterier ikke?

S: Jo

P: Men æhh... det æhh, det er måske også meget rart, i processen med at vaske tøj, at man ligesom kan lade det ligge lidt, eller det kan ligge og lufte, eller hvad ved jeg, ikke? Nu kan du jo se [griner] [peger på vasketøjet, der pt. Fylder det hele i bryggerset]

S: Ja [griner]

P: det ser jo altid sådan her ud, faktisk, æh

S: Ja

P: Øh, så er der soveværelset herovre, her var der, det er det, der minder mest om før [med ældre plankegulve og lidt stuk]

S: Ja

P: Der var, æh... der var faktisk den gamle spisestue, som vi brugte, øh her, og den dør var der ikke [dør til soveværelset?]

S: Nej - Er det også de gamle gulvbrædder?

P: Ja, det er de gamle gulvbrædder

S: Ja

P: Og æh, og så var stuen – stuen var her [den nuværende spisestue?]

S: Ja

P: Og så, det store værelse, som gik ned igennem her – næh, deet gjorde det faktisk ikke, nej, det store værelse, som gik til den her væg [i spisestuen].

S: Ja

P: Og så, hen til den du så inde midt i køkkenet der, ikke?

S: Okay, ja

P: Så, den vej. Og så var der en dør her, øh, ud til en gang, hvor der var et lille soveværelse – et meget lille soveværelse og, et bad

S: Ja

P: [utydelig tale] meget æh, det synes jeg – altså jeg synes, det fungerer godt, så er den gamle hoveddør her [for enden af den gamle stue og i modsatte hjørne af den nuværende indgangsdør]

S: Ja

P: Og gang, der var lige præcis i den bredde her, ikke?

S: Ja – blev den også skiftet, øh, i forhold til – altså i forbindelse med ombygningen

P: Ja, der var en... der var sådan en mørk, æh, altså en trædør, som man kunne kigge igennem...

S: Ja

P: Og, matterede rude med farvede glas og sådan noget, ikke?

S: Yes

P: Øhm... det var meget mørkt det hele, og

S: Ja

P: Og den her, vi fik selv, inden vi byggede om, så satte vi den havedør i der [ud til baghaven?] for at få noget lys ind

S: Nå, den her? Ja

P: Ja, for der var æh, der var sjovt nok bare sådan en rude heroppe med farvet glas [et højtstående vindue i samme placering som eksisterende terrassedør]

S: Nåååh, ja

P: Ud imod haven, så det var sådan – hele huset vendte ryggen mod... haven

S: Ja

P: Øhm... ja, og, men det fungerer – det er jo ikke verdens største soveværelse, men det fungerer

S: Ja

P: Synes jeg...

S: Og så et lille badeværelse, der

P: Det er det gamle badeværelse, som vi så fik lavet nyt

S: Ja – yes

P: Øh, ja

S: Og det var det, der kom til, ikke også? Eller-eller i havde tænkt jer, at lave det nyt, men det var gulvvarmen, der ligesom gav noget der?

P: Ja, det var egentligt, det var meningen at det skulle se nogenlunde sådan ud, men - og så bare et nyt gulv, men så endte de med ligesom at bryde det helt op, og ned og lave nye rør og sådan noget, ikke?

S: Okay

P: Med afløb og

S: Ja – men det vil sige, Werkt, jeres ønskeseddel der, den stillede de ikke s – de kom ikke med sådan tilføjelser, til at sige, i har ikke overvejet, eller?

P: Nej – for eksempel, hvis de skulle have været mere tjekkede, så ville de jo have sagt: I mangler et pulterkammer

S: Ja

P: Det er der ikke nogen, der har æh – har et hus uden [griner]

S: Nej [griner]

P: Øh, og øh... altså det er jo, men jeg tror også at deres stil er meget minimalistisk

S: Ja

P: Så æh... jeg tror det, jeg tror egentligt, det er jo en smagssag, men jeg tror at Tobias synes, at det er fint at have et bryggers og entre i samme rum

S: Ja – jeg tror også, at der er mange arkitekter, der ikke tænker over det, nu har jeg jo snakket primært med arkitekter,

P: Ja

S: Der har bygget deres eget hjem

P: Ja

S: og opbevaring er faktisk den største...

P: ja

S: Hurdle...

P: Ja – det er sgu da også et kedeligt rum

S: Ja, det er det også [griner]

P: Men æh,

S: Men det er meget interessant, faktisk, det, at det ligesom et, der altid bliver... sådan lidt puttet i baggrunden

P: Ja

S: For det er ikke så spændende

P: Næh

S: Det ryger et eller andet sted hen, ikke?

P: Men de glemmer ikke lysindfald og alt sådan noget der, vel?

S: Nej-nej, men det er jo også lidt sjovere [griner].

P: [utydelig tale]

S: Men det er også en ret speciel trappe i har fået

P: Ja, det er det

S: Var det også øh, Werkt, der ligesom kom med den? [banker på trappen]

P: Det var det

S: Det er MDF, der så er æh

P: Ja, du kan se, det er også billige plader

S: Ja

P: Det hedder æh, ja det hedder ikke MDF, det hedder... ja, det hedder noget andet, det hedder noget andet, men, det er jo – det er jo lidt det samme, ikke?

S: Ja

P: Det er super hårdt, og altså æh [banker på trappen] man skal æh, man kan næsten ikke æh skramme den her

S: Nej – det er et ret flot snedkermøbel, egentligt – og trappe

P: Ja, og de havde en æh... et par dygtige folk til at lave sådan den slags

S: Ja

P: Det er også ham, der lavede køkkenet, altså det er, de var skide gode, synes jeg, til at... at få konverteret billige materialer [griner] til noget der ser lækkert ud, ikke?

S: Ja, jamen Tobias er jo også møbelsnedker

P: Ja

S: Uddannet, eller, vi har læst sammen, så

P: Okay, så i kender på den måde

S: Ja

P: Men det var ikke ham, der, han var jo mere

S: Arkitekten

P: Arkitekten, ja – og han havde travlt i den periode, og det her er også et billigt materiale [hulplade, der fungerer som højt værn ved trappen]

S: Ja

P: Kunne jeg forstå, men, og så har de fået den sprøjtelakeret og...

S: Ja, det er sådan noget hulplade

(35:00) P: Ja, det er jah... Men det fungerer okay, den, altså den knirker – den skal strammes en gang imellem, fordi den hænger jo [trappen hænger ned som en fritsvævende reol fra første sal]

S: Ja jeg skulle lige til at sige, den udkrager

P: Jah, så æh... det har vi æh, det har vi gjort et par gange, altså og har fået sat... nogle andre æh... ligesom sådan nogle... gummiting ind... fordi... altså hvis-hvis folk på æh, min vægt og op, hvis de gik på den her trappe så [laver knirkelyd] så

S: Nååh [griner]

P: Altså, du ved den æh... larmede lidt, ikke?

S: Jo

P: Så... går vi en etage op her [lyd af fodtrin på trappe]

S: Åh ja

P: Og...

S: Og der har i så også fået en lille stue heroppe?

P: Ja, ja det er jo den, det er jo mest den vi bruger, som stue ikke?

S: Ja

P: Øhm, hvis vi æh, nu er det - nu er vi ved at [griner] samle møbler til Storms værelse

S: Ja

P: Som ligesom står begge steder her, ikke

S: Og det er jeres gin tonic – der?

P: Ja [griner]

S: [griner]

P: Det er det, det hed det før, ja

S: Det har jeg hørt om, ja

P: Øh, og det er, altså, jeg ved ikke helt... det fungerer ikke fuldstændigt, som... jeg ved ikke hvad jeg havde forventet, men æh... det er ikke så meget vi bruger det, men det er jo æh... det er jo meget rart at have – at have det

S: Ja

P: Altså, de er noget med... højden, fordi, nu fik vi sådan nogle frisørstole, så man kunne faktisk sidde og kigge lidt ud [griner]

S: Nå ja, det er rigtig, fordi, ligeså snart du kommer ned, så kan du faktisk ikke se ud

P: Næh, men æh, nej, det – det er faktisk et ret skønt rum, altså, der ligger tit nogen og læser herude

S: Ja

P: Og er, man kan jo få lidt lysterapi sådan, ikke?

S: Jo-jo

P: Så fik vi sat noget film på, for det var... for kraftigt om sommeren

S: Ja for de havde tegnet det som en-en terrasse ikke også? Som udendørs terrasse? Var det ikke sådan? Og så fik i den faktisk inddækket, var der ikke et eller andet om det, eller er det mig? Det kan godt være mig, der finder på noget nu?

P: Jeg kan faktisk ikke huske det

S: Jeg synes at han talte om det

P: Jamen det kan godt være

S: At-at der havde været et eller andet med, at der faktisk kom en hat på det, øhm

P: Okay

S: Men det...

P: Det kan godt være, det-det kan jeg ikke huske, men... men vi kan jo bruge det, altså man bruger det ikke så meget på den her årstid, æh... vi stod her et kvarter nytårsaftnen

S: Ja

P: Og, og sådan, ikke? [griner]

S: [griner]

P: og man sætter flasker og et eller andet, men æhm... jah, det er, men altså i yderperioderne, så forlænger det jo, altså efteråret om foråret, så er der virkelig rart at ligge herude

S: Ja

P: Øh

P: og læse en bog eller... men æh, ja nu dugger det jo også helt til og

S: Ja, og så er det hele den terrasse, er det også det dernede i har fået bygget til så? Altså hele den? [der er flere skure og terrasser i baghaven, som er tilbygget huset]

P: Øh, det gjorde vi så efterfølgende...

S: Det L der?

P: Med nogle andre

S: Nå, okay – altså pergolaen og den L

P: Ja

S: Form der. Det, og det er skur, bare?

P: Det er s-, ja skur, cykelskur... og-og... ja, der er et værksted, som er dernede

S: Ja

P: Ja, fordi, så fandt vi ud af at vi, der havde vi bare et gammelt skur, og vi havde ikke plads til vores cykler, de stod altid ude i regnen og

S: Ja

P: og så vi skulle, vi skulle have en løsning på det – og-og – jah, noget, der måske også... der, der blev lidt vindblæst æh... nu blev terrassen ligesom løftet lidt

S: Ja

P: For at være i plan med huset

S: Ja

P: Og det har vi været mega glade for, det der med at gå ind og ud æh, hele tiden, det er jo så skønt, ikke? Øh, men vi er jo vant til, at man trådte lidt ned æh

S: Nå

P: Og så pludselig var der faktisk meget mere vind

S: Ja

P: Så...

S: Ja nu kan jeg godt se, at den sidder faktisk ret højt

P: Ja, så det var for at få lidt læ også, at vi lavede det der pergola, så kan man enten sidde... derinde, der er vest herude, ikke? [mod terrassen?]

S: Jo

P: Så-så dernede i-i hakket ind, der er altid læ

S: Ja

P: og, æh, så kan man enten sidde der, hvis det blæser meget ellers kan man sidde oppe på terrassen om aftenen og...

S: Ja

P: For den sags skyld, her har vi også noget plads heromme ved køkkenet [skramler med noget]

[dør lukker ud til gin tonic rummet]

P: Men det her, det er jo mange æh, nu har, det bord, der stod nede - nenedunder, æh, det plejer at være her [spisebord]

S: Ja

P: Her har min datter siddet og syet [der står en symaskine] og sådan æh - det kommer nok op igen, når det her Corona er ved at være igennem [griner]

S: Ja

P: Øhm... og-og så har vi to kæmpe børneværelser også, øhm, eller i hvert fald i forhold til mit barneværelse

S: Ja

P: Ja...

S: Ja, og der har i bare kørt til kip?

P: Der har vi bare, ja

S: Ved begge to, ja

P: Og øhm, altså, der er jo den der rumfølelse, ikke? Og... æh... men der er mange kvadratmeter heroppe, for, i

(40:00) princippet bad og... stue og to værelser, ja det ved jeg ikke om der er. Det... det her, det er jo sådan en gangzone, som vi ikke rigtig bruger til noget [mellem trappe, stue og værelser], men det giver jo noget space.

S: Ja

P: og hvis vi er mange mennesker... så står man jo tit her og drikker et glas vin eller noget

S: Ja

P: Og... øhm...

S: Hvordan har det så været at bo i det her hus, som i, hvad skal man sige, på mange måder selv har gennemarbejdet

P:... Det har været fedt

S: Ja

P: Det har været fedt og... være så tæt på udviklingen af processen, synes jeg... og æhm... øh, vi har skulle indtage rummene lidt... vi endte med at bruge meget det nedenunder til at starte med, og så har vi... er vi blevet bedre og bedre til at indtage det heroppe

S: Ja

P: Og det tror jeg egentligt fortsætter, nu – det er ikke så længe siden at vi fik det der film på [i gin tonic rummet] det er nok et års tid siden eller... æh, men det gør jo, at det bliver nemmere at bruge det her oppe om sommeren

S: Ja

P: fordi, der var simpelthen æh... det er måske også noget arkitekten, altså det er jo ikke nogen stor ting men

S: Nej

P: Men, det var ikke tænkt ind, og inden at vi fik fundet ud af, altså der var mere end 30 grader, æh,

S: Ja, [afbryder Peter] det bliver et lille drivhus

P: Varmer, ja

S: Ja

P: Æh, men det har hjulpet meget, æhm... jah, æhm, arj det er super fedt, synes jeg, at det... at æh, have været så tæt på processen

S: Ja

P: Æhm... og...

S: Er det så et hus nu, i føler at i har bygget til sådan at-at det ligesom er her at i bliver og bliver gamle og-og det?

P: Æh, sådan har jeg det faktisk ikke

S: Nej?

P: Altså, nu bor vi her, og den... tid vi er i æh livet med børnene, der går i skole og har venner på og sådan noget, der er det helt oplagt, at vi bliver boende. Vi har jo, alle... bekvemmelighederne er ligesom på plads, ikke?

S: Ja

P: Men æh, jeg tror, det kan sagtens være at æh, at æhm, jeg tror – det er ikke noget, at vi har talt om,

S: Nej

P: Men altså, for mit eget vedkommende, så vil jeg måske gerne bo i noget andet på et tidspunkt

S: Ja

P: Øh, det kunne jeg godt forestille mig

P: Æh, men det har jeg ikke så meget med huset at gøre, æh, det er også lidt med... jeg synes at det kunne være fedt, hvis der lå en skov lige ved siden af

S: Ja

P: Og det, der er ikke langt til Amager fælled men...

S: Nej

P: Men hvis man skulle løbe en tur, så løber man... det første stykke og det sidste stykke på asfalt

S: Ja

P: Det er en luksus, æh, men æh... why not, altså hvis man kan [griner]

S: Ja, jamen det er rigtig nok – det er rigtig nok – jeg bor selv nede på Sundholmsvej, så [utydelig tale] det er sådan lidt en sjov mellemting mellem

P: Jah

S: Sådan, altså... ja

P: Sundholmsvej, hvor er det nu henne

S: Stort set nede for enden her, ti minutter på cykel

P: Ja

S: Så det er nede ved universitetet, det er nede ved universitetet

P: Ja-ja

P: Ja, men æh, fordi vi arbejder begge to i byen, æh og nyder at kunne cykle på arbejde og den slags, så... det er jo super, æh... så jeg fø – jeg føler mig jo super heldig med, i forhold til så mange, æh

S: Ja

P: Æh, at vi har et hus, at vi er relativt tæt på... på byen ikke? Men... men altså, jeg tror ikke at jeg har – jeg har ikke noget imod at skyde det af på et tidspunkt

S: Nej

P: Og så, flytte i... i noget – noget andet som æh... det kan være, hvis livet ændrer sig lidt, ikke? At børnene ikke skal bo hjemme, eller... sådan noget

S: Ja

P: – På den måde har jeg ikke... er det ikke sådan mit drømme-drømme hus

S: Knyttet til det, nej

P: Sådan har jeg det ikke

S: Nej

S: Æhm... Men Peter, jeg ved ikke, om der er andre ting, du sådan vil fortælle eller tale om, eller du synes, der sådan har [griner]

P: [griner] Nej, men det er meget sjovt at vende fordi man tænker jo ikke så meget over det i dagligdagen, men altså... æh... jeg har nydt det meget, altså, at-at vi har lavet det om – og jeg er glad for. Vi kan måske lige gå en tur rundt udenfor også?

S: Ja

P: [lyd af fodtrin]

P: Og du må endelig, altså, der er ingenting, jeg

S: Nej, ja, men jeg kan egentlig bedst bare bedst lide at lade jer tale, fordi æh, jeg vil helst ikke sådan guide for meget i forhold til, hvad der er vigtigt, æhm.

[lyd af fodtrin og Peter og Stine går udenfor]

P: Hvad er det for en the? Den er virkelig god?

P: Det er Oolong, hedder den

S: Okay, ja

P: Æhm...

S: Ginseng Oolong

P: Æhm, min svigerinde hun har åbnet et tebutik i sommers

S: Ja

P: Som vi støtter [utydelig tale, baggrundsstøj] på Elmegade

S: Ja – der skal jeg ind, jeg har en kæreste, som ikke drikker kaffe og er meget glad for the, så jeg tænkte, at det kunne jo godt være, at det lige var noget

P: Du kan se, det er også deres, de hedder Wakka

S: Okay

P: Så det, det er deres kopper der

S: Ja

P: Så æhm, så man kan egentligt bare æhm, hvis man, altså, jeg kunne bare fylde den op nu, og så tage den med mig på arbejde eller ligesom...

S: Ja

S: det er meget ligesom de der kinesiske også, ikke? De har de der? De er bare sådan dobbelt så store, det er sådan lidt deres termokander ved jeg, da jeg var i Kina

P: Ja

S: At æh der altid var [utydelig tale]

P: Ja, de er også købt i Kina

S: Ja

(45:00) P: Så... [baggrundsstøj]

S: Fik jeg sat min taske herude?... Ja, det gjorde jeg

[taske bliver lukket - Peter og Stine går udenfor]

P: Ahm... Da vi flyttede ind, for første gang, følte jeg, at vi boede i et rigtigt hus – eller, altså, det var jo sådan æh, relativt, hvad var vi – 30 tror jeg, da vi flyttede herud

S: Ja

P: Og æh... men det var jo, altså... det var noget gammelt bras, æh

S: Ja

P: Selve huset var måske sundt nok, men... nok en æh... men æh

S: [larmer over Peter]

P: Æhm, så har vi så lavet gulvvarme og...

S: Nåå, ja

P: Vinduer der-der selv lukker, hvis det regner og sådan noget, det var jo sådan

S: Men hvordan er det i er ikke en del af nogle af de gamle kolonihaver – eller haveforeninger, vel?

P: Nej

S: Vel, herude?

P: Nej – så men de næste veje, ikke

S: Ja – jeg kunne se på kortet, at i ligger i det her område, så jeg var lidt spændt på, om i faktisk var en gammel kolonihave, der bare var vokset til – men i har faktisk et rigtigt hus

P: Ja

S: Ja

P: Jeg tror at det var et sommerhus – way back

S: Ja

P: Da det kun var... der var det så, faktisk, der stod sådan en [utydeligt ord]

S: Ja

P: Det var huset dengang

S: Okay

P: Og så har der været... så kom man ind – det her var udenfor [gangen]

S: Ja

P: Så kom man ind i huset, her – og så var der, det der lille køkken, som var sådan en lille kvist ud

S: Ja

P: Og det var det lille bitte gamle hus

S: [utydelig tale]

P: Det har været super lille, og jeg ved ikke hvor pokker, om de har haft et æh lokum i haven, om de har haft det, altså fordi

S: Højest sandsynligt

P: Så kan de jo [utydelig tale] den grund hvor den væg er

S: Jo

P: Den gik faktisk den gamle ydervæg

S: Ja

P: Og æhm

S: Ja og så den knopskydning, der, den er så kommet på i 60erne?

P: Ja

S: Ja

P: Og det er så der, hvor de har forlænget taget op

S: Ja

P: Og, det ser ud som om det gyngede lidt, ikke, altså det var...

S: Men jeres gamle loft, er det udnyttet? Der havde i bare loftsrum?

P: Ja

S: der var ikke, der har ikke været sådan noget pigekammeragtig, et eller andet

P: Overhovedet ikke

S: Nej

P: Nej det var – det var sådan lidt for fladt, det var sådan æh, det var ikke noget særlig pænt æh

S: Nej

P: Det var sådan en Amagerløsning, ikke?

S: Jo

P: Øh, og det er de gamle spær, der ligger derude

S: Nåh!

P: Så æhm... Alt blev ligesom strippet deroppe fra, der var så mange spær, altså, det har simpelthen bare fået, nu skal det her sgu holde, ikke? og så har de sat spær op over det hele

S: Ja-ja [griner]

P: Så hvis man k- gik rundt deroppe, så skulle man passe på hovedet

S: Ja-ja

S: Men der er ikke – der er ikke noget af det træværk, der blev sådan genbrugt, eller sådan – det røg bare ud? De ting, der blev pillet ned?

P: Ja, vi har faktisk – vi har faktisk fyret op med det

S: Nå!

P: Æh, det var ikke behandlet træ, så...

S: Nej

P: Jeg savede det op og så har vi jo, det holdt jo i flere år

S: Ja

P: Det brændte fint

S: [griner]

P: Og der var, altså, det er sådan noget, der var søm og...

S: Ja

P: Ting i over det hele, jeg var – det var lidt svært at genbruge, tror jeg.

S: Ja, okay...

P: Men æh, jeg var jo selv med til at pille taget ned

S: Ja

P: Det var også en del af at... altså det havde Werkt ikke noget med at gøre, vi skulle bare... æh...

S: Nå, okay

P: Fordi, ja, vi måtte spare et eller andet sted, ikke? Altså, så fik jeg nogle venner til at hjælpe med det

S: Ja

S: Okay, så i-i stod lidt selv for nedrivningsprocessen deroppe?

P: Kun æh for loftet – alle tegl og æh, og få skåret – skåret hele det der ned. Så vi skulle ligesom bare levere en plan flade deroppe

S: Ja

P: Og så, og selvfølgelig gavlmurerne...

S: Ja

P: Tilbage, ikke?

S: Ja

P: Så...

S: Okay, så i har sådan bygget lidt

P: En lille bitte smule, ja

P: Det var – det var sjovt, også faktisk, jeg er helt vildt glad for, at jeg gjorde det.

S: [griner] [meget støj]

P: [utydelig tale] Altså, det er en fin måde at spare...

S: Ja

P: Man skal arbejde mange timer ud, for 70.000 eller et eller andet efter skat, ikke? Så

S: Jo, men det er også når det er arbejde, hvor du også ligesom har et fuldtidsjob, ikke? Og det er noget, der skal foregå i forbindelse med din fritid?

P: Ja

S: det, det er meget arbejde i sidste ende

P: Ja – det var sådan en intensiv indsats i en skiferie kan jeg huske eller en juleferie,

S: [griner]

P: eller en af dem der – men, så skal vi ud

S: Kan jeg lukke den? Vi bliver ikke smækket ude, vel?

P: Nej-nej

P: De gamle [utydelig tale] derovre

S: Der er ligesom, ja, ligesom udpege [utydelig tale]

P: Her, der er også en udvej [fej], ikke? Der kommer alger på her

S: Er det på grund af?

P: Det der udhæng var der faktisk ikke til at starte med [vindfang over døren]

S: Nej

P: Og, det var også irriterende, så regnede det ind i hovedet på folk

S: Ja

P: Når æh [griner] æh, så det var...

S: Så det er også en efter...

(50:00) P: det var også en efterrationalisering

S: Ja

P: Det var faktisk... jah, et år eller to efter at vi var flyttet ind

S: Okay

P: Æh... Så der var det vigtigt at vi lavede sådan en løsning der, øhm

S: Okay – og der skulle den lige have gået – der skulle have været en anden form for afslutning der

P: Ja

S: Så den ikke bare fyrer af den vej [måden hvorpå vandet render af facade og tag]

P: Ja, og de har, de har bøvlet lidt med det, også så løb vandet ned af væggen, altså, der har sådan, føler jeg, der har været lidt, alger også. Der er løbet vand ned, her ved siden af også

S: Ja

P: Så sådan nogle småting er der jo

S: Ja

P: Men æh – og øhm, nu kan man ikke se det her så godt, men det nederste har faktisk en anden farve [fildsningen på facaden] når det er tørt

S: Ja

P: Øhm

S: Jo man kan godt lidt fornemme, at den er lidt mørkere

P: Ja

S: I hvert fald på noget af det

P: Så, jah helt herop, altså [viser en meter op på muren] herop til, cirka, ikke?

S: Jo-jo

P: Så æh, ja – vi troede, at der trak vand op på en eller anden måde

S: Ja, præcis

P: Du skal passe på der, der kan godt være lidt glat der

P: Og så er der den gamle kvist, som man har bygget til – et mikrokøkken, ikke nogen særlig dyb kvist, vel?

S: Nej

P: Øhh, så øhh, hvor der så var et lille – et lille vaskerum eller ikke et vaskerum, ja... et kosteskab nærmest, ikke?

S: Yes, ja

P: Øhh, og så køkkenet her

S: Ja

P: Hvor der ikke var nogen dør, den sad en æh, der var faktisk et fadebur

S: Ja

P: en meget underlig konstellation – det var faktisk en af de ting, der gjorde det lidt dyrere...

S: Ja

P: Fordi, det var byg- mu-muret sådan helt ind i det her

S: Nåå

P: Så da de skulle rive det ned

S: Ja

P: Så var der noget her i konstruktionen her der var, ja komplicerede det en del [at lave en terrassedør fra køkkenet og ud i haven hvor det gamle fadebur var]

S: Okay... Men ved du, var det familien selv, der byggede, der i 40erne? Er det – det er sådan selvbyggeri fra starten af også?

P: Æh, jeg ved, ja, det var, det må det være

S: Ja

S: Men i har ikke fået flere huller i den gamle? Altså huset står, om det stod øhh, det gamle hus?

P: Øhh

S: Der er ikke skåret flere vinduesåbninger?

P: Altså så har vi – ja den der dør... har Werkt sat i, og den her dør var sat i

S: Okay

P: Her der har så også, faktisk, det var så inde i det store værelse, der var sådan slags vindue her, før

S: Ja

P: Nej undskyld, det er jo der, det er mig, der husker forkert

S: Ja

P: Nej så det har nok været et helt almindeligt vindue

S: Ja

P: Ligesom det der, ja

S: Okay, hvor i så har fået glasdør i i stedet for

P: Så har vi fået en dør i, så man lige kan komme herud og... grille

S: Ja

P: Så æh, det her, det er et super fedt sted om sommeren

S: Ja

P: Der, solen kommer jo og her, ikke?

S: Jo

P: Så... her er dejligt

S: Ja

P: Det ser godt nok ikke sådan ud, men sådan er det...

S: Det er nok også årstiden, ja

[støj i mikrofonen]

S: Er det udhæng i har her, er det så også nyt?

P: Nej, det var der

S: Det var der

P: Æhh, det var et gammelt – det er faktisk den gamle, gamle hovedindgang der, ikke?

S: Det er den gamle hovedindgang

P: Det er den gamle hovedindgang, der ikke? Og så man kunne komme ind fra siden [utydelig tale] og så gik stien derhen

ay

så fortsatte lige ud til bag – til bagdøren

æh, og så kan jeg huske, da vi var æh, færdige, den var rød [fniser] af en eller anden grund, ikke? Eller det, skulde vi gå ind i huset

så æh, det var noget, at alle havde glemt, og så, da vi var ved at være færdige, så gik Tobias her, på bagsiden – nales [laver en stemme] uh-huh [griner]

iner]

øh, ja her kan du tydeligt se det der

nå ja-ja... [fildtsningen i den mørkere farve] ja det ville man da tro var vand

det ville man tro, ja, så æh. Men æh, det er det heldigvis ikke

j

det er bare filts

2) S: [Utydelig tale] Det var, virkelig godt

Birthe & Peter's House

Interview Tobias Mürsch, Arkitekt/ejer Werkt

08.11.2022

[00:00] T: Men æh, men det her var så total, altså vi fik jo æh... hvad fik vi lavet, nedenunder, der fik vi lavet ny strøm og... noget nyt varme of æhm... nyt køkken og ny... trappe op ovenpå... og oppe ovenpå, så fik de jo så gulvvarme over det hele... og æhm... der valgte de så, undskyld mig, så valgte vi at lave sådan en æh, et æh polyrethan gulv over det hele, som jo æhm... ikke nødvendigvis er så... skide sundt, kan man sige, men-men æh, men det der var det gode ved det, det er jo at, du kan tage nogle gulvplader og lægge det ud og så kan du rulle det her ud, og så er det det

T: ... Altså, og det er jo hele tiden den her afvejning i forhold til hvad, så skulle man lægge æh, gulvplader ud, og så skulle man, æh, hvad hedder det, have varmfordelingsplader i, det skal man selvfølgelig have under alle omstændigheder, og så skulle der æh gulv, og det gulv det skulle du have fra – jah. Jeg ved ikke, altså, det er i hvert fald meget flot i forhold til at vi fik en fuldstændig ensartet overfalde over det hele. Og jeg tror at det er lyst i forhold til hvor, hvor meget æh snavs, der så kommer, men det må man jo så æh, jah. Så må man jo få en robotstøvsuger eller sådan noget.

T: (building unconventionally, insulation) Men altså nu kører jeg æh, fuldstændig konventionel mineraluld. Øh, jeg æhm, jeg vil rigtig gerne æh arbejde med træfiber og uden dampspærre. Jeg hader dampspærre, æh, den der tanke om, jeg kan godt forstå at vi skal have det her tætte hus fordi, at vi skal holde på varmen og ting og sager, [sukker] men æh, men den her tanke om at bo i den her plasticpose æh, kan jeg ikke, æh, altså... jeg har også selv, jeg har også lavet en tilbygning til mit eget hus, hvor vi også havde æh, altså, der er sådan meget tydeligt mellem det nye og det gamle, ikke?

T: Altså, der er sådan en helt anden tæthed, og det er sådan... det er rarere, at være inde i det gamle hus, hvor der er den der naturlige [fniser] udluftning - ventilation, hvorimod det nye, det er sådan [gisper] tæt og-og og dødt et eller andet sted. Æhm, så det – det er noget af det jeg kiggede rigtig-rigtig meget ind i, at prøve at bruge, æh, hvad hedder det, øhm... øh... øh træisolering – eller træfiberisolering, men-men, det er stadigvæk dyrt æh, i forhold til hvad øh, hvad vores bygherrer er parat til... æhm...

S: Hvor meget, ved du altså sådan, hvor meget er det, koster det i forhold til mineraluld?

T: Årh, jeg kan simpelthen ikke huske det. Øhm...

S: For jeg tænker, man sparer vel også på damp – altså, der er vel også... nogen, foranstaltninger i forhold til, at det er en noget enklere konstruktion?

T: Ja... men du er også lidt ude i, at, at æh-at æh, så er der nogen, der er-der er mmm... der er stadig den der diskussion omkring, æh... hvis du vælger Rockwool, hvis du kører den der gængse vej, alt er godt. Bum-bum-bum, det kører bare igennem, ikke? Hvis du vælger noget som afviger fra den slagne vej, så ved du hvordan det er så.... Så er det virkelig-virkelig besværligt, ikke?

T: Så her, der æh... æh, vi har brugt det en gang, hvor vi blæste det ind i et æh, i et æhm... i et dæk, øh, eller gjorde vi det også i ydervæggene? Jeg kan simpelthen ikke huske det, det er efterhånden lang tid siden – det var også en overbygning vi lavede. Men-men-men man kan sige, hvis tømrerne er klar til det, og man kan bygge på den måde at-at de bare kommer og blæser al isoleringen ind bagefter, så er der jo selvfølgelig en besparelse på det. Altså, øh, fordi, så er der færre arbejdsgange i det, men det er så de der totalregnskaber, man skal sidde og se på. Og det kan godt være svært, æh, og æhm... og ligesom have det overblik, æh, på det tidspunkt i vores øh, i vores tegnestues historie [griner]

T: fordi, så skal man ligesom æh [griner] Kunne være meget sådan skarp på alle de der regneark og ting og sager

T: Det var også, man kan sige, nu har vi haft en æh, en-en lang periode, hvor vi også har være entreprenører, altså hvor vi brugte underentreprenører. Og nu kigger vi nok ind i at æh, hvis vi skal blive 50+, så skal vi nok æh, så-så prøver vi bare at koncentrere os mere om at-at køre tegnestuevejen. Selv om det er sjovt på nogle områder, det andet. Så tager det sindssygt meget tid og er også meget frustrerende. Der er mange, der er mange ting der kan gå galt, ikke?

T: Det har vi prøvet en del af med folk der er gået konkurs og så måtte man – så skal man ind og redde det hele, ikke? Det er underentreprenører. Så det æhm, ja, så æh... men vi fik prøvet, vi har prøvet. Jeg synes, at vi har prøvet meget af

T: Altså, sådan inden for æh, indtil vores advokat sagde æh, at æh... måske i lige skulle slappe lidt af med det der [griner]. Og hvad, 7,9,13 er der ikke kommet nogen æh reklamationer eller-eller noget på det

T: Og æhm... jamen så er der jo også alle de her nye systemer med, hvad hedder det æh... de tekniske installationer, som vi også skal være sådan lidt obs. på, så der er kommet den her luft til vand og luft til luft, og hvordan og hvorledes det fungerer og... øhm... øhm, og der kommer bare mange spørgsmål, ikke? Øh, sådan i-i-i processen omkring hvad folk gerne vil have og... der skal vi bare også hele tiden være sådan, hvad kan man sige... i front med hensyn til at kunne... (25:00) kunne, hvad hedder det æh, vejlede folk bedst muligt.

T: (The question of both being architect and contractor) Fordi det er... [sukker] det er så arbejdstungt

T: Øh, og øh, vi har jo en ambition om at vi vil rigtig gerne blive dygtigere og bedre, æhm... og æh, æhm... jeg synes... de, der er, der er så mange brodne kar indenfor for-for- æh, for denne her branche. Æhm... æh og æhm, det kan så let gå galt, æh, og det-den tid vi skal lægge i det, hvad kan man sige, nu står, nu har vi stået med to kasketter på kan man sige, ikke?

T: Og det, det har været rigtig godt for bygherre fordi, at de sådan ligesom bare – de kan bare gå hen et sted og... Og æh, og så har vi den her ambition om at være-være dygtige, men også være the good guys, altså være dem der så, sådan sørger for, at vi rent faktisk kommer i mål. Og så har vi bare skulle sloges med nogle håndværkere, som æh, eller entreprenører, som – ikke håndværkere, entreprenører, som-som har en anden virkelighedsopfattelse i forbindelse med om tingene bliver færdige til tiden eller ikke bliver færdige til tiden

T:... og som har sådan en-en-en noget æh... [sukker] ja en noget overraskende tilgang til æh, til virkeligheden, ikke? Som man bliver overrasket over nogen gange, ikke? Æh... eller mange gange, ikke så meget mere [fniser], ja, æhm... Men det har vi jo så forskånet, æh bygherre for, men det kræver bare, at vi også, vi – at vores organisation, så skulle være det større

T: Og det har vi også haft, nu år vi egentligt faktisk ned i størrelse, fordi, det omvendt så er det jo så, det er så æh, det er så tungt i forhold til at æh, så er vi så æh, så har vi så meget ansvar også på æh, på medarbejdernesiden, at der er job og ting og sager, så-så æhm, men vi har faktisk tænkt os, nu her i det nye år lige at trække stikket lidt og så finde ud af, hvad det er vi vil [griner]. Fordi at æhm, fordi, at der har bare været rigtig-rigtig meget med hensyn til æh, til-til alt omkring det

T: Og vi har, vi har rigeligt at lave, så det er slet ikke det, men det er også det der med, at så skal vi bare knokle derud og-og ikke tænke, eller skal vi lige stoppe op og tænke engang og sige, det er det he vi godt kunne tænke os at lave

T: Nu kan jeg mærke, at vi er ved at blive tu [utydeligt ord] mestre i at lave de her ting

T: Altså, rigtig-rigtig dygtige til det og-og æh, jeg kan klart se, at der er et marked i det – jeg tørster stadig lidt efter måske lidt st- større skala projekter. Hvor det er, ud fra den betragtning, at det-det er lettere lidt ligesom at kunne disponere i det, ikke?

SKT KNUDS VEJ EXAMPLE

T: Øhm... Altså vi har et lille projekt inde på-på æh, Skt. Knuds vej... øh, inde på Frederiksberg hvor, et baghus, æh, som bygherre købte for... hvad købte de det for, tre år siden? Vi har i hvert fald være i gang i tre år med det

T: Altså, det er ikke færdigt, eller det er ikke – vi er ikke startet endnu

T: Men, vi har først skulle igennem en meget lang proces med æh, med æh, kommunen, fordi, at der var ikke lavet lokalplan for området, og æh, så sagde de bare nej til, at der ikke kunne komme beboelse, øh... øh inde i æh, i de her baghuse. Det fik vi så lov til med lodder trisser og lejere, vi endte med at, at der kom udvalg ud fra, at en politiker, han skulle ud og se det og, ih og åh og – nå, men de fik så lov, nu har jeg så siddet og projekteret det, og æh, så får vi så priser ind, som er sådan rimelig helt henne i vejret, ikke? Altså det er jo 110 kvm. Æh, hvor vi, altså det, det er meget sjovt, fordi, det er også meget sjovt ud fra det her at-at vi har det her baghus som er helt typisk sådan for enden af, af en grund, så ligger den her blok. Og så, så skærer jeg ligesom en tredjedel af væggen væk, og så, så holder alle ydervæggene og vi fjerner taget og så bygger vi et nyt hus derinde

T: På to etager med tagterrasse og-garage og det. Jeg ved ikke, hvad vi ikke har fået plads til inde på de her meget få kvadratmeter

T: Men æh, men så bliver, så er der også nogle entreprenører, der bliver sådan lidt æhm, uha og så skruer de bare op for prisen, ikke? Øhm, men sådan er det

S: På grund af usikkerhed, eller?

T: Lige præcis

S: Er det også på grund af, at det er et eksisterende, fordi, der ligesom er en masse ubekendte

T: 100% ja. Men her, der er det sådan lidt, der er ikke – der er ikke rigtig noget tilbage af det eksisterende – jo, der er ydervæggene, ikke?

T: [Rømmer sig] øhm... og der kan man jo også sige, at der er jeg stødt ind i det her med at æhm... at så havde de en-en-bagbo, som... hvis de skulle, de ville gerne isolere på ydersiden af væggen

T: For at opnå, æh en god æh, ja en god isoleringsevne, og æh så siger genboen, at øh, så skal de betale en halv million for det. Hvilket jo er fuldstændig vanvittigt, æh, så derfor, så skal vi isolere på indersiden af væggene. Hvis vi skal isolere korrekt på indersiden af væggene, så skal vi bygge op med-med dampspærre og med alt muligt halløj for at opnå den korrekte æh, æh, hvad hedder det æhm... varmetabsberegning

T: Men det er jo bare en rigtig mæg-måde at gøre det på, på en væg at sætte en dampspærre op ad væggen og så lægge ny isolering ud, for så herinde, der er ret stor sandsynlighed for, at der kommer fugt ind i væggen, ikke? Så der kan du få nogle andre materialer, som du lægger på herinde, som er sådan gasbetonagtige

T: Men de har ikke ligeså god isoleringsevne... men til gengæld giver det et godt indeklima, så, øh, ikke? Og der er vi lidt ovre i, at hvad-hvad gør man der? Øh, fordi, vi kan, vi kan ikke æh, altså... jeg kan jo ikke præsenterer bygherre med en – med noget som, altså det er der, hvor man skulle gå ind og sige, ja, okay, fair nok. Det her det handler om, at det er – har været øhm... været, hvad hedder det øhm... øh, erhverv, der er blevet transformeret over til æh, til-til-til eller hvad hedder det en æhm... ja anvendelsesændring

T: Og det er til en bolig, og så skal vi jo leve op til alle de her ting... men der må man jo også skulle kunne gå ind og sige... ja... men, vi bliver også nødt til at se, hvad er – hvad er forholdene, ikke?

T: Øh, sådan så, at når vi kan måske ikke leve op til alle varmetabsberegningerne, til gengæld sparer det her noget i at det ikke er et helt nyt hus vi bygger og, vi bygger i en æh, eksisterende kontekst, og alle de her ting og sager, så, så det burde også give noget

T: Det er jo sådan også med i den der diskussion omkring æh, at æhm... det er bare ikke alt, der kan puttes ind i et regneark og... det er ikke alt, der kan forklares ud fra, hvordan æh, hvor tyk isoleringen er, og – men det må også holdes op imod øh, hvordan kan man så sørge for, at få et ordentligt indeklima og, ja.

Paper wool

T: Æh, for sådan råd-råd og vejlede æh-øh folk i, hvordan man skal bygge. Æh, og så kunne jeg godt tænke mig at selvfølgelig, æh, jamen det her med at... at simpelthen starte med at sige, jamen vi har æhm... nu har vi jo lavet alle de her modeller for alle mulige forskellige huse, så mange af dem kunne egentlig godt... produktudvikles... og så kunne man netop gå ind og sige, jamen hvis du produktudvikler, så kunne du jo æh, vælge æh træfiber

T: Papirfibre! Det, eller papiruld, det har jeg ikke rigtig lyst til at bruge fordi, der bliver tit – og det gør der garanteret også i træfibrene, men i papirulden, der bliver der tilsat noget salt

T: nogle salte, æh, som jo... ikke er sådan helt, æh lækkert, og salt, det tiltrækker jo vand og så, det har de sikkert sikret sig og alt muligt andet, men der har, der blandt andet, der var den her store sag med æh, de her MgO-plader, som det æh, som man brugte som æh... æhm, som æh, i æh... hvad hedder det klimaskærmen under, hvad, du ved, en eller anden form for, tegl, eller et eller andet, jeg ved ikke.

T: Så bygger du den her op, som er sådan gipsplade-agtig, og det viste sig så, at når den blev udsat for en for høj luftfugtighed i for lang tid, så-så gik de her salte, de æh, de begyndte at suge...

T: Al fugten, og så sendte de så det videre ind i træ -æh-konstruktionen, og så derved, så fik du så råd og skimmelskader, ikke?

What it costs

T: Ah, der var en, der ringede til mig her her for nylig, hvor-hvor-hvor æh, hun havde, vi havde tegnet en tilbygning til dem... æh, og haft en-en helt fin proces omkring det... æh, og så æh, havde vi også snakket om hvor meget de skulle sætte af til den her tilbygning... og æhm... til vores indledende møder, så havde jeg sagt, jamen det lyder da meget fornuftigt, det i har sat af og så, så sad jeg til det sidste møde og sagde, men altså, jeg kan faktisk ikke, jeg kan ikke sidde her på stående fod og sige at det er godt nok eller nok penge, fordi at æh... at prisudviklingen er så sindssyg i øjeblikket, som den er

T: Æhm, nå, men det skulle jeg da kunne og hvordan det nu var for et stykke tid siden og så sagde jeg, jamen i kan jo ikke gøre mig ansvarlig for hele verdenshandlen, altså, det kan jeg jo ikke, altså...

T: Så-så... ja, det lyder meget fornuftigt, det du har sat af men-men-men det kunne godt være, at i skulle sætte lidt mere af, så er vi sikre på, at i kommer i mål, ikke?

T: Øh, men jeg synes generelt set, synes jeg at æh, folk egentligt forstår det meget godt, så handler det jo bare om, jamen okay, så bliver det bare for dyrt og – jo, så er der nogen, der bliver sure over at det bliver for dyrt, og så siger jeg, ligesom, bygget det op til det her og-og så må vi jo finde et-et leje hvor æh, hvor-hvor alle kan være med, og så skal det måske være en anden slags gulve, eller ting og sager

T: Det er der nogen, der kan bedre acceptere end andre...

GENTOFTE PROJECT EXAMPLE

T: Men så havde vi jo gang i en æh, med en ombygning af en villa ude i Gentofte, hvor... altså der-der, der vil jeg sige, der var de altså 15% ikke nok

T: I forhold til, hvad vi er stødt ind i, men der er så heldigvis, har de fået forsikring på, men der stødte vi ind i, i første omgang, at æhm, at der havde vi også et-et, det er et lidt anderledes husombygning, men der havde der også været sådan knopskydninger hele vejen omkring huset og sådan, en, så havde der været en tilbygning, sådan så sad der et H, og det, jeg undrede mig hele tiden, hvorfor at æh, at når man gik ud af den tilbygning, at-at æh, lofterne var lavere, og når man gik op ovenpå den, hvor der var soveværelse, så gik du faktisk lidt op...

T: Så der lå sådan et eller andet derinde, det viser sig så, at, da vi fik åbnet op, der lå et kæmpe beton – et gammelt beton-æh... tag. Som de bare har bygget ind i huset. Så det var lidt af en overraskelse, men det-det fik vi så væk og ting og sager, og så fandt vi så ud af at, æh, at hele taget var inficeret med skimmelsvamp... fordi de ikke havde lavet korrekt ventilation på det... Yes, det var faktisk gået ind i æh, i gulvbrædderne, så det var lidt mere end de der 10-15-20 procent, de skulle ud i der [rømmer sig]

THE AMAGER PROJECT EXAMPLE

S: Ja – jeg tror faktisk ikke, æhm... Jeg skal høre sådan med, fordi, igen, nu bibeholdte i de eksisterende vinduer og sådan noget, æh...

T: Mmm

S: Var der nogen sådan overvejelser i forhold til sådan passiv, varme, afkøling, æh, sådan, altså, æh, med orienteringer og sådan noget, hvor man så siger, jamen, der kunne man egentligt sådan godt få huset til at gøre noget selv? Øhm...

T: Ja, deet... det-det... ikke på det her

T: Øh, jeg har arbejdet med det med hensyn til æh... altså nå man går ind og ligger... ovenlysvinduer i, ikke? Så kan vi gå ind og støt – der er Velux jo

T: Kommet med nogle meget gode produkter i forhold til at de kan stå og åbne og lukke og... og æh, vi kan ventilere og alle de der ting og sager... Så på den måde, der kan arb – det kan vinduet også stå og arbejde lidt for sig selv

(50:00) T: Øhm... nej, jeg, og jo, så er vi også begyndt at arbejde på nogen projekter med nogle større udhæng i forhold til at æh-at-at æh, at det kan godt være flot med et stort glasparti, øhm, men det kan godt være at vi skal [griner] at vi skal have noget udhæng på det, så det ikke bliver så overophedet, og så...

T: Lavede jeg på, det er jo så en anden ombygningssag vi havde ude på Amager, hvor der var nogen, der havde æh, de havde købt et eksisterende kolonihavehus – og det var virkelig et kolonihavehus med stort K, altså i forhold til, at det var bare sat sammen med... med forhåndenværende byggematerialer...

T: Som de så havde købt for-for rigtig mange penge

T: Og det havde det havde de så [fniser] bygget fuldstændig om, så der stod tre vægge tilbage, tror jeg, og så kom der nyt æh, fundament og alle mulige ting og sager... æhm... så der havde vi været igennem hele det her. Men... ja, der tænkte jeg meget på, også at få... få skabt en-ordenlig ventilation, så... vi havde ikke så meget rumhøjde vi måtte udnytte så, det bliver varmt deroppe på trods af at der ligger al den isolering, der skal, men-men altså, når du går tæt på-på taget, så-så vil det bare, altså, hvis du ikke har noget mere luft, Så-så er der jo bare ikke så meget at gøre

T: Men-men nej, altså på den måde har jeg ikke sådan, jeg kan sige at-at vi laver sådan termittankegang omkring at det kan stå og ånde selv eller ting og sager og...

T: Og, der er også dem, der arbejder med de her særlige vinduer, hvor-hvor-hvor der er det her spjæld, hvor det kan stå og arbejde med og... Jeg kender det ikke så meget endnu...

T: Æh... og det er jo også igen, det her med at der er... den slagne vej og det er lettere, æh, i forhold til at, så risikerer du ikke, så meget [fniser] æh, kontra det at vælge nye ting, ikke?

THE BEGINNING

T: Jamen altså vi, det var et af vores første projekter faktisk. Æh, som... hvor vi havde lavet vores nye firma og hvor vi havde æhm, dengang havde vi både en æh-æh, en tegnestue og en decideret byggeafdeling. Vi havde vores egen tømrer ansat, Og, æh, vi var fire partnere dengang – nu bare lidt background, ikke? Æh, og æh, vi er to nu, Lasse og mig

T: Så der er sket nogle ting under vejs. Men æh, lad det nu være, men æh... bygherre henvendte sig, jeg kan ikke, jeg ved ikke engang hvordan, jungletrommer, et eller andet. Og de sagde så at æh, jamen de ville, de havde det her æh gamle æh villahus, ude på Øh Kålagervej æh på Amager og det ville de godt have bygget om. Og de havde så en masse krav.

FINDING AND ARCHITECT

T: Æhm... men bygherre var med på det, fordi det, jamen altså, det-det er jo æh, det er et sødt par. Æh, som-som øhm, som godt kunne se, at der var en, at der var en ide ved lige at gøre det her lidt anderledes

WORKING WITH AN ARCHITECT

Jeg har den faktisk stående som model så... skal jeg lige hente den? Bare lige, så kan jeg lige sidde og pege lidt [baggrundsstøj, Tobias henter model]. Så kommer vi her, og modellen var her. Øhm, og så, nu har vi også lavet modellen som sådan en, så man kan aflæse det nye og det gamle

T: Øh, så de havde det, det gamle hus... som man kan se her. Og det-det gamle hus [lyd af modellen der skilles ad] er, var jo det her... Og det var jo det mindste af det, og det har man så, hvad hedder det bygget på senere hen, og der var en indgang her... og det fik vi så ligesom vendt lidt på hovedet, at man gik ind på bagsiden

T: Det hele det var så, man kan sige, den her ide omkring æh... at de ville rigtig gerne have en første sal på, æh, og de har to børn og æh, så skulle der være noget badeværelse og æh, hvordan kunne det så lade sig gøre. Øhm... og vi synes jo at det var meget sjovt, det her med at man... æh i vores proces sådan ligesom kunne aflæse det gamle hus. Æh tydeligt, æh og se nå man, det her, det er det nye, der er kommet ovenpå, og det er det gamle, der ligger nedenunder, og det-det er vel, det er jo så, altså sådan gennemgående design issue er hvordan, hvordan at det ligesom kunne komme til udtryk [rømmer sig]

Tobias: Men der var, der var i hvert fald en masse æhm, æh - jamen det, der blev tegnet rigtig-rigtig meget [griner] fordi, fordi der var så mange møder i det der

T: Og det skal man bare være parat til, ikke? Men jeg synes jo så også omvendt, at man-man så også bliver lidt begavet ved at, det er blevet meget anderledes og-og, man kan se en masse, man kan godt se, at der er tænkt over tingene, og der er en helt klar rød-rød øh linje i det.

T: I det nye og i det gamle og hvordan det skal tale sammen, ikke? Og jeg synes. Nu er det desværre, så den mest interessante, øh, facade, sådan som jeg synes det, det er den her, ikke? [viser siden mod haven]. Hvor du ligesom kan se, at de her hjørne her, det er desværre det, der ligger længst væk fra gaden. Af det man ikke ser så meget, men altså, det – den er også blevet fin ude foran. Men det er ligesom her fra-fra det her område her, at man ligesom får de her gavle til at træde frem meget tydeligt... jah

T: De her projekter, dem har vi måske 10-15 af inde om året, ikke? Altså og de andre ville man måske have fem inde af om året, ikke? Så det er også sådan lidt æh... og det her,

T: Og ting og sager og – og æh, når de har fri, så har jeg fri, nå nej, men jeg har overhovedet – og så skal vi snakke sammen, ikke? Og der er også meget, *sådan-sådan frygt forbundet med, hvordan og hvorledes, åh og åh, det er familien og alle de her ting og sager. Så man sidder bare meget med-med-med deres liv i sine hænder*

T: Og det er måske også et-et ansvar, som-som-som man godt kan [sukker] det er meget rart lige at få lidt luft i forhold til. Det kan godt blive lidt tungt, ligesom at... at arbejde med det øhm...

S: Og så er det vel ligeså meget, det er jo ligeså mange øvelser i skal igennem, som hvis det var et større projekt, kan man sige også, ikke? Der er jo ikke forskel

T: 100% 100% 100%, det er det-det er det nemlig, ikke? Så tegningsmæssigt, er der jo også rigtig-rigtig meget. Øh, og ja, vi har også, æh, vi er tungere æh projekteringsmæssigt, for der er mange flere ting vi skal ind og definerer jo, når-når vi gør det her

T: Og så – så når den der hånd er der, så æhm, jah... og jeg har jo ikke lyst til, at bygherre skal stå og føle sig forladt og alene, det-det-det synes jeg da er noget af det værste, netop når, han har betalt for, at der er en rådgiver, der holder en i hånden og alle de her ting og sager. *selvfølgelig, at the end of the day, så er det dem, der står alene med det, og sådan er det jo med, altså, jah...*

T: (building for a private client) Og deres to små børn [griner]

T: Ja, det får man. Det får man – Ja-ja, man har jo sådan en - man kender jo folk, for så med sådan nogle projekter, så går der jo op til halvandet til to år, man bliver jo ved, på en eller anden måde at have en eller anden form for tilhørsforhold til det

T: Så er der nogen, der er -der bliver gode bygherrer, som man har det endnu – som man har det rigtig godt med og så nogen, som der kan man, der går man måske skævt af hinanden og siger, okay, det var det, og det kan også være rigtig-*rigtig meget at gøre med, hvad, hvordan at – det har alt at gøre med hvordan byggeprocessen har været*

T: Og når man så selv har været, hvad kan man sige, ansvarlig i byggeprocessen som entreprenør, så, øh, så vil bygherre jo så også være sådan, hvad kan man sige... man bliver jo også træt af hinanden på et tidspunkt, ikke? Fordi, så nu...

T: [griner] så æh, så æh, jeg vil sige vi har, vi har lagt, altså vores tegnestue, vil jeg sige, har vi lagt meget hånden på kogepladen, og jeg tror vi, vi kunne egentligt godt tænke os egentligt, gøre det lidt mindre, men faktisk blive bedre

Working with an architect

S: Men jeg tænkte sådan lidt, nu er du jo også sådan, du snakkede lidt om det her med at æh, når man-når man har med mindre private bygherrer, æh så siger du, så går der også sådan en eller anden form for, æh... altså det er jo også en eller anden form for opdragelse i, hvad er det vi skal i gang med, hvordan-hvordan går i til det, altså hvad er-hvad er sådan, den proces ligesom, første møde? Nu kan jeg se, at i har sådan et, ligesom sådan et gratis, uforpligtende møde man

T: Ja, men det gør vi ved at æh, at æh, *de kommer ind til et møde, øh, hvor det enten er jeg eller Lasse [partner], der snakker med dem... Og øh... der fortæller vi om hvordan, at vi har delt vores byggeri op i tre faser, øh, som er meget normalt*

T: Men det fortæller vi jo – det er jo ikke sikkert, at man ved det

T: og så har vi sådan en projektudviklingsfase, så har vi æh, tegningsfasen, som er og myndighedsfasen, som er fase to og så har vi så, øh, opførelsesfase – fase tre.

T: Æh, og nu skal vi bare koncentrere os om fase et [rømmer sig]... og så kører vi derfra hvor vi så øhm, hvad hedder det, æhm, hvor jeg fortæller om, hvordan, altså de fortæller, gerne må fortælle om, hvad de har brug for og hvad de gerne vil og... og så videre, og æhm, og øhm, og så fortæller jeg så lidt om os, og så fortæller jeg om, hvordan vi gør tingene, at de bliver – altså, der har vi jo lavet vores... vores metode eller hvad man nu kan kalde det, altså vi-vi har jo, en æhm, et- et æh-et møde her på tegnestuen som så – vi skal altid mødes her på tegnestuen først, for at hvis, hvis vi kommer ud til æh bygherre og de så ser at vi sender en regning en-en æh, et tilbud på 40.000-60.000, eller hvor meget det nu end er, så synes de ikke, at de skal betale det for det

T: men så kommer de herind og ligesom ser, hvad det er for en – et firma vi er, og hvad der ligesom bliver lavet, og, hvad for et materiale, de får, så kommer der sådan en-en naturlig tilgang til at, nåh, okay, jamen ting koster noget, og det-det er jo også det, at man skal til at opdrage folk, når jeg siger, jamen i skal også til at vænne jer til at der kommer et nul eller to nuller på alle regningerne nu her fremadrettet, når vi er i byggeri

T: Fordi, det er ikke ligesom at gå i Brugsen – og så videre, så det er jo sådan en, ligeså stille, sådan få folk til at vænne sig til at-at se på det på den måde æh, så æh, tager vi ud og har en besigtigelse med bygherre og kigger på det, og så, kan det, så laver vi en workshop med bygherre, hvor vi laver to til tre koncepter af, af et hus, for eksempel... og æh, og der prøver vi at inddrage dem rigtig-richtig meget

T: Og så sige, jamen altså, vi har valgt de her tre retninger æh... og så fortæller vi om dem, og så... går de så ind og ligesom, nå men vi kunne godt tænke os det her og måske noget derovrefra og sådan, nå, fint nok, og så samler vi det så til et pro-projekt, som vi så æh tegner videre på og laver en endelig aflevering på.

T: Og der afleverer vi en A3-mappe og så er vi også begyndt at aflevere sådan en æh en virtuel, en virtuel model man kan sidde med sin telefon og gå rundt indeni.

T: Og det er øh, det er jo bare sådan med til at – at – altså det er jo alt sammen, det er handler jo om at visualisere – deres drømme og vores ideer, ikke?

T: Ja, og gøre det til noget, som de så kan få værdisat hos banken og låne nogle penge og så æh kan vi så gå videre med æh, med æh, med hvad der nu ellers er af-af i fase to med æhm, med projektering

T: Øh, myndighedssting. Så! Ja, der ligger rigtig-richtig meget men, det sjove er, at jeg kan godt sidde og fortælle rigtig-richtig meget i fase et omkring hvordan og hvorledes, æh, at det kommer til at foregå, men folk har bare også en tendens til at glemme under vejs sådan at...

T: Det har jeg fortalt til dig det her, at-at det er en svær og det tager lang tid og myndighederne er-er-er... det-det tager lang tid, ikke?

T: men æh, men så må man jo bare minde dem om det igen og, der æh, der er nogen, der tager det mere eller mindre pænt i forhold til-til æh, hvad der nu er af udfordringer, sådan er det jo bare, æh

T: Men der bliver man jo også, altså... der er der jo ikke noget – jeg-jeg tænker også bare meget sådan, hvad har du selv lyst til at møde her, ikke?

T: Altså når du æh, hvis du gik ud og skulle have fat i en arkitekt, så æh, har du – så kunne jeg da godt tænke mig at møde – så vil jeg da godt have, at man har lyst til at møde sådan en som mig [griner]

T: Jamen, altså, at man på den måde æh, lever op til-til sine egen forventninger hvordan æh, hvordan det skulle være, at møde en og-og tale med en og-og-og jeg prøver da at lave så åben en kommunikation som muligt. De må stille alle de dumme spørgsmål, de vil, og-og, sådan så at-at de at – fordi, det er jo vigtigt at få, at få-få dem til at blive trygge, altså...

T: Altså æhm... i deres æh, i deres valg af øhm, af arkitekt og-og i hus og-og så videre. Og så skal man jo selvfølgelig sådan... det er jo så hele det der prismæssige, at æh, der begynder man jo også at finde en eller anden form for leje, ikke? Altså hva-hva-hvad vil man, hvad vil man være med til, og der er jo nogen, der æh, der prøver at presse prisen altid, og der kan man sige at der-der vi begyndt, der er vi sådan lidt mere... [sukker] etablerede nu, så, jamen det tager bare den tid... Og hvad er det så du ikke vil have lavet, ikke? Altså fordi så-så må vi jo snakke ud fra det... æh, hvis vi skal hjælpe dig, ikke? Så... Så det æhm...

BUILDING BEGINS

T: Øh [rømmer sig] øh, så der fik de også det rum her, og æh og så to øh, to børneværelser og et badeværelse deroppe, øhm,

T: (following clients wishes) Og en af udfordringerne var selvfølgelig at få de her gamle huse til at-bære. En, hvad kan man sige, så stor en ny konstruktion. Så vi var jo inde og-og æh, og fjerne det gamle tag og forstærke dækket, æhm-æh, vi fandt ud af at væggene godt kunne holde til den ekstra vægt, der skulle være. Det var sådan nogen af de her ting. Vi skulle lave en jordbundsundersøgelse af det. Øh, og så var vi inde og æh, og så lave den her nye æh, nye kasse på-på huset, og man kan sige, prioriteringsmæssigt tog det lang tid, ikke? Altså nu var det også tidligt æh, et tidligt projekt, så man lærte jo også noget under vejs, kan man sige. Men der er da mange. Der er mange møder og knudepunkter, som der skulle redegøres for ikke?

BUILDING UNCONVENTIONALLY

T: Fordi, det siger jo lidt at æhm, man går for meget på kompromis med æh – med det hele – men-men jeg kan jo samtidig også, jeg har jo også respekt for de bygherrer, der vælger at gøre det, fordi, altså, det er jo let, altså – banken synes, at det er let og alle synes at det er let, fordi, det er et produkt, ikke?

T: og vores er projekter, og det er jo det, det er meget sådan... vi har også snakket rigtig-rigtig meget om, hvordan vi kunne, sådan gøre vores projekter mere produkt – produkter, ikke?

T: Altså æhm... det der med at vi går sådan og leger meget med hvordan og hvorledes det kunne gøres

S: Er det så sådan ydelsespakker, eller hvordan?

T: nej mere sådan at sige øh, jamen altså – man, vi-vi har jo, vi har jo... [sukker] en otte forskellige hustyper en-families hustyper, nej så mange har vi ikke, seks, syv otte st.. ja, deromkring æh

T: Hustyper i Danmark, ikke? Æh, og æhm, nu har vi æhm, og vi kan jo se at vi har en... de samme ønsker, fra rigtig mange af vores bygherrer, der kommer ind, at det er familier som har et til to børn øh, skal til at starte familie og æh, og så vil de gerne, æh, have noget mere plads, og æh, og de vil godt have rykket køkkenet lidt og de vil godt have gjort de her forskellige ting, eventuelt lavet en tilbygning eller overbygning og ting og sager. Og man kunne jo godt gå ind og sige, jamen, man kunne jo, så siger du en bungalow æh fra-fra 50erne, jamen hvordan kan vi, hvordan kan man, hvordan kan man lave en tilbygning på den? Jamen det kan man gøre sådan her for eksempel. Og så kan man produktudvikle på det

T: Og så æh, æh, jo bedre vi bliver til at-at hvad kan man sige æh, så det bliver jo selvfølgelig også en type...

T: Tilbygning, eller en type et-eller-andet, som vi så lægger på, men der – det er der jo også en æh, god ting i, som det her med at æhm, trods alt æhm, så er der også... der er også et økonomisk aspekt i det. Når du transformerer, så æh, koster det altså også mere, end hvis du river ned og bygger nyt, ikke?

T: Øh, og det bliver heller ikke rigtig æh, imødekommet af-af æh, vores, hvad kan man sige, den måde som lovgivningen er. Altså, man kan godt sige, at hvis du reoverede, så fik du lov til at låne billigere eller hvad ved jeg

T: Hvordan og hvorledes kunne det lade sig gøre. Og jeg vil også sige, vi havde da også nogle issues efter, efterfølgende, fordi der – de æhh, jeg er faktisk sådan – jeg tror at det var Building Green, jeg var til æh messe, og så så jeg det her gummi – æh, rubber cover, hedder det. æh, som jeg synes, vi havde siddet og snakket om, at den her skulle slå fra i forhold til det nye og det gamle [den nye hat på huset]

T: Øh og øh, gummi var øhm... var lidt fedt at finde, fordi æh, inden da, der sad vi og så på tagpap, og tagpap, det skal jo... det skal jo have en underpap og en overpap og så skal den have 5000 forskellige lister og inddækninger og jeg ved ikke hvad, for at æh, for at der kommer den rigtige ventilation og-og afvanding og så videre og så videre. Men hvorimod det her rubber cover, jamen æh, du byggede huset op i-i krydsfinerplader, æh, eller OSB plader, så smurte du lim på, og så satte du det her gummi på. Øh, og det kunne stå på skarpe kanter og alle de her ting og sager

T: Så det, det er jo meget sådan, hvad kan man sige, det her æh, som-som vi godt kan lide, at der ikke er for meget udhæng og profiler og alt muligt andet, men-men - det er et meget rent udtryk, ikke? Altså sådan ligesom modellen, kan man sige, ikke?

T: Det er slet ikke diffusionsåbent. Du kan selvf... vi skulle selvfølgelig sørge for at det var, ventilation, ikke? Men-men, vi kunne godt gøre det på en lidt mere diskret måde

Det her, det var heldigvis under det tidligere by- øh byg- øh bygning – hvad hedder det... Bygningsreglement, så der var ikke ligeså hidsige varmetabsberegninger og alle mulige andre ting og sager. Hvilket var rart. Altså, det er jo ikke fordi vi har... øh, på den måde ruttet med vinduer og ting og sager, men-men det er også bare sådan et stressmoment, åh, har man puttet for meget æh vinduer, eller har man for lidt isolering, eller hvad ved jeg. Altså, de kører bare efter nogle standarder. Man har selvfølgelig nogle ingeniører, der lige render det igennem. Og der, kan man godt bare nogle gange blive sådan lidt æh, sådan lidt øv over hvad det begrænser, ikke?

T: (added insulation) Øh, kun førstesalen

T: Fordi den nederste del, den havde de faktisk fået efterisoleret. Så de-de vægge, kan man sige, gavlene og alt det, det var faktisk isoleret. Øh, så det var kun æh, det var kun toppen heroppe som øh, ja kun det her som æh som-som ja skulle isoleres, så det lever op til standarden selvfølgelig

T: Faktisk så, denne her, den er – den har jeg faktisk lige bygget op med æh æhm, med øh, med øh... ja, mineraluld, og så brugte vi et andet... så brugte vi et æh reflekterende Øh isoleringsmateriale, dengang. Det gør vi ikke rigtig mere

T: øh som æh, som hedder Aluthermo, æh, som er ret tyndt, det vil sige man kan få en ret tyndere væg, æhm... [sukker] de lovede guld og grønne skove i forhold til, hvad man kunne

T: Øhm... men det er bare ikke så anerkendt her i Danmark at bruge den æh, at bruge det materiale, så øhm... det virker skide godt i forhold til at-at være en reflekterende varmekilde altså, æhm... men, måske knap så meget i, at det er ret tyndt, så der er ting, der slipper ud. Men vi har kombineret det så med, æh, med æhm... med mineraluld, sådan så vi, vi æh, godt kunne stå inde for, æh, at den æh, at det øh levede op til det det skulle.

T: Øhm... Vi har lavet – vi lavede en anden tilbygning, hvor vi, nej der kombinerede vi det også med noget andet... men der var det meget lidt, æh... og der kan man sige – der var nogle varme-issues, men, det var vidst noget med et fyr, som ikke fungerede og ting og sager, men, jeg vil sige, vi lærte også fra denne her, at æh, at det er også nogle gange bare lidt lettere bare at køre konventionelle og-og æh, materialer sådan så at vi ikke bliver for, æh... æh, hvad hedder det, for æh, hvad hedder det æhm... for udsatte i forhold til at, hvis der nu skulle være et eller andet galt

S: Men jeg synes, at det er meget interessant, nu med Helmet House, at det lyder heller ikke som om at, du siger det også lidt selv, det her med at i har ikke været bange for at foreslå nye materialer. Fordi, det synes jeg tit at jeg har hørt det modsatte, at der er det også arkitekter, der sådan siger, jamen det er uh, fordi, så er det os, der lige skal stå for skud, der, eller man skal også finde en æh, entreprenør, der har lyst til at synes, at det er en god idé

T: Yes

S: Altså hvordan?

T: Æh... men der var vi jo selv entreprenører... så der æh [griner]. Så der, så sagde vi ja

T: [griner] Arj, men det har også ændret sig med årene, altså det har det, altså jeg er helt klart også blevet mere æh, mere reaktionær med årene, øhm... fordi jeg kan bare se, hvor mange konsekvenser det har, hvis øhm... og hvor meget ekstraarbejde det betyder og hvor... altså, har du lyst til at gå op ad det bjerg, eller har du lyst til at-at gå udenom, ikke?

T: Æh, og der er – der er det jo sådan... så snakker du med nogle gamle ræve i branchen, og så siger de, lad være med at vælge de nyeste materialer, når du selv er ny, så lad de andre gøre det, ikke?

T: Øhm, eller lad nogle af de større prøve det af først, og så så prøv det selv bagefter, og det, den logik, det er jo også en bondelogik, kan man sige

T: I forhold til at – at æh, og-og, jeg vil da sige, når du er et nyt firma, så hører du ikke så meget efter, hvad de gamle siger, og jeg vil da sige... størstedelen af det, de gamle er kommet og sagt, det har jo været rigtigt, ikke? Men man skal lige lære det på egen krop, ikke?

T: Æh, og æh, og så finder man jo ligeså stille frem til nogle materialer, som-som man synes og det kan man også godt se, når man sidder og ser på tegnestuer. Så kan man godt se, at de begynder at få en forkærlighed for et eller andet materiale, og det er jo meget typisk, fordi, at det ligesom på en eller anden måde, at det er kompromisset, ikke?

T: At det er kompromisets kunst, at på en eller anden får det sådan... får de det frem de gerne vil i et eller andet materiale, æh, men man tør ikke rigtig at bruge nye materialer, fordi... for så er der en risiko forbundet med det.

T: Og så bliver man lidt konventionel, og så kan man sige æh... æhm, ja, så, det er tit, sådan det der sker, synes jeg

T: Eller det kan jeg da mærke, det sker der også her, at – også med vinduer, ikke? Altså der er øh, der er jo også rigtig mange vinduesproducenter og jeg, jeg vil da sige, at der har jeg også været rimelig konservativ, men det er jo også fordi, så i starten, så fik vi kontakt til Velfac, og Velfac gav os gode procenter

T: Og der byggede vi jo selv, og, jeg synes at det er et udmærket produkt, i forhold til, at du får rimelig meget lys ind i forhold til at deres lysmål er ret bredt, æhm... så derfor så begyndte vi at bruge det, og så har jeg så brugt det siden ikke? Stort set, ikke? [griner]

T: Så, æh... æh, men det er jo også der hvor, så kan man sige at så får vi nye arkitekter ind vi sidder og arbejder med og så æh, så foreslår de måske nogle nye ting, og så kan vi måske begynde og-og kigge på det [rømmer sig]

T: Men det er jo, byggeri, fordi, der er så mange penge i det, æh – det være sig små projekter, fordi, der er mange penge i det, æh, det er små familier, som ikke har, og så videre og så videre – der er bare mange penge i byggeri.

T: Så skal man jo også være ekstra sikker på at det man præsenterer og det man gør, det-det-det kan leve op til det, fordi at æhm... æhm jamen konsekvenserne er bare så meget større, hver eneste gang man gør et eller andet, og man skal virkelig, altså, det er jo virkelig, hvem æh, hvem lægger hånden på kogepladen. Det er det, æh

LEARNINGS

T: (the primary challenges on the project solving the new/old issue) Nej, det var i projekteringen - Og så var der selvfølgelig også en masse, da vi var på pladsen

T: Æh, fordi... jamen altså, bare det her med at, lige at få facaden rykket lidt ind i forhold til og hvordan den afstand kommer til at være med en inddækning og hvordan, selve kipbjælken kommer af bliver landet af inde på det indre skelet og ting og, så der var rigtig rigtig-rigtig mange æh mange ting, og så er der jo også nogen må man bare tage, når man er der

T: Æh, så har vi også lavet nogle ovenlysvinduer, som skulle sidde sådan helt flot op ad væggen og ting og sager, da de så skulle åbne, så kunne de ikke åbne fordi så tæt op af i forhold til vinklingen. Så alle de der ting og sager som æh, som æh... som man så har lært lidt af senere hen. At æh, at tolerance nogle gange er meget rart, og-og, at have, ikke? Altså man sidder også og tegner det meget skarpt op, ikke?

AN OLD HOUSE

S: I forhold til at køre materialer væk

T: Nå men det var, det var bare med-med hvad hedder det æhm... hele tankegangen omkring og-og-og-og at prøve at holde fast i de gamle huse og å prøve at bruge dem, så så godt som muligt

T: Og så øh, ikke skule rive dem ned så, for hvis man river dem ned, så er der trods alt en masse æh – en masse ting, der skal ind og-og-og genetableres og øh, og, det er der jo i forvejen, ikke? Æh, altså så prøve at få **optimeret de eksisterende ting**. Og så er der rigtig mange ting som, som ikke lever op til de krav, som de skal leve op til, og det skal de selvfølgelig og det skal være en moderne bolig og så videre, men-men det synes jeg i hvert fald er en-en-en sjov ting vi kunne, og jeg synes også at der ligger en – jeg synes så også at der ligger en eller anden form for marked i det, som man så også må kigge ind i. Altså at sige jamen øhm, der er da et potentiale her i form af, at øhm, de mennesker – også det der, hvis du bygger et nyt hus i et kvarter, så skal, tager det noget tid for folk at vænne sig til det

T: Men hvis man transformerer et eksisterende hus, så har – kender man volumenet af huset og man kender æh, man kender det på en eller anden måde, så det-det er sådan også stedets karakter, synes jeg, som man, altså, og det er sådan mere den arkitektoniske tilgang, ikke?

T: Hvor man har en lidt mere følsom tilgang til det i stedet for at man river det ned og så bygger et typehus, som for – i vores verden jo er – er jo-er jo noget af det værste, man kan gøre

S: Æhm. I forhold til det eksisterende hus, hvor meget bevarede i egentligt der? Nu har du selvfølgelig facaderne

S: Men, men indvendigt, hvor meget beholdte man der? Æhm?

T: Øh, ja hvad beholdte vi, beholdte vi øh... vi øh... vi beholdte et badeværelse... øh, vi beholdte øhm, ja hvad kan man sige, de bærende vægge øh, vi beholdte mmm... gulvene. Øhm, der er faktisk også en kælder hernede under. Vinduer beholdte vi også. Ja, de blev bare malet. Øhm... så restaureret på den måde kan man sige. Så det er det vi holdte ved. Øh, så kom der nye vinduer oppe i øhm, af – eller i hele det nye æh, i hele den nye del... Så vinduerne var de samme,

T: De-de stod, hvad kan man sige, ikke og skulle skiftes, æh, så, der-der var ikke noget der-der skulle gøres.

T: (on insulation) Eller et eller andet, så æh, så er det meget rart at øh, æh, men det var også for at, ikke at gøre væggene for tykke heroppe, fordi, hvis vi så gjorde dem for tykke, så ville det jo også fortykke meget omkring æh, hvad hedder det, æh, gavlene her. Øhm, så det-det var lidt klip en hæl hak en tå, og se hvordan det bedt kunne lade sig gøre, ikke?

S: Ja fordi, de her, de går ligesom, de er jo ligesom med den-den nye, ikke? Altså de bliver en ydervæg på den, ikke?

T: Præcis. Så, vi fik, ja, den komme op her. Og man kan jo egentlig, altså man kan jo godt ane, at du har det ene liggende, det skulle også isoleres, men så for at vi ikke kom op i de der 300 millimeter

T: P- yderligere på ydersiden, så-så æhm, så-så kunne vi så dele det op på den måde.

T: Så man gik ind her, så var der stue en-suite her [efter den tidligere entré] æh... mmm, så var, hvad var det nu. Øh... hvordan fanden var det nu [mumler]... så havde de... et værelse her, og så et værelse herude, ja, nej køkkenet var herude, sådan en lille tarm herude

T: Øh, og så var der et værelse her. Så lavede vi denne her, det er jo så vi fik lavet, det var vi fik flyttet entréen over på siden... Øh, så man kom forbi, fik, defilerede forbi huset [laver en fin stemme]

T: Æh, og så fik vi åbnet æh, op her, og op her – her lå der et skur før [ved det gamle køkken i det modstående hjørne, mod haven, fra ny entre] så der fik vi ud, så kunne de lave køkkenhave og ting og sager ud til terrassen her... og så fik vi lavet æh, ja, køkkenet her, stort køkken, æh [husdelen mod haven] med en æh, med en æh, og så kom, fik vi lavet æh opbevaringsrum herinde [midt i huset] æh... og så fik vi lavet den her stue, som blev også fordelingsrum til oppe ovenpå... øhm, så fik de lidt mere stue og kontor herinde, og forældresovværelse med eget badeværelse der

T: Så, æhm... vi fik også æh... og det, ja-ja, men det gør vi tit, altså, det, der er jo også en transformation i selve planløsningerne, fordi de-de gamle huse er jo tænkt anderledes

T: Æh, og nogle gange er det egentligt meget let, og, sådan lige flytte lidt rundt på tingene fordi, og så lige pludselig, så er den der i forhold til...

T: Altså, det er jo selvfølgelig også fordi man har erfaringen efterhånden, men-men få flyttet, få køkkenet, få bedre kontakt til-til haven og, altså, man har jo haft en tendens til at køkkenet, det blev sådan skubbet over i hjørnet og var-og var sådan, der stod husmoderen ude... og arbejdede og så, nu er det jo blevet til nogle helt andre rum, og det her med, vi prøver... jeg har jo sådan en... ting med, at du-da har jo... æh, nåh,

CHEAP MATERIALS

T: Så brugte vi æh... så brugte vi også meget tid på ligesom at sige... det er jo, det hele er så et træhus, ikke? Og vi byggede på øh, vi har faktisk kun bygget primært, næsten kun i træ

T: Øhm... fordi det er... fordi vi æh, vi-vi, det-det-det, man kan sige, at udover, at det er bæredygtigt, så er det også det, der økonomisk bedst kan hænge sammen for-for rigtig mange af vores bygherrer

T: Som ikke har verdens største budgetter, æhm men som-som gerne vil opnå en eller anden form for-for arkitektur, ikke?

T: Så-så derfor så-så er det meget, det er, det er det klart billigste at bygge i – nej, der er selvfølgelig materialer, man kan bygge i, som er billigere, men sådan inde for æh, inden for det. Men også at leve op til nogle byggetekniske æhm, æh, hvad hedder det æh ting omkring æh netop tæthed og-og dampspærre og-og hvad der ellers kan være, ikke? Så øhm, så var det ligesom det som valget er faldet på rigtig mange gange

T: Jo altså, der er jo også et vægtspørgsmål her (ift. eksisterende bygning)

T: At der er det klart bedre at lægge, lægge - hvad hedder det en-en træplade, øhm, ja jeg ved ikke hvor meget du, men altså, det er jo sådan... blevet til en [mumler om modellen] den kan vist stå selv der.

S: Hvordan har det været med, i forhold til Helmet House, var der noget, der kom til og var der noget, der ligesom røg fra?

T: Jah, der kom æh... arj, der var ikke noget, der røg fra [griner].Jeg vil sige, det der kom til – altså, vi dækkede selv nogle ting, som, hvis man ser det herude, det er alt sammen beklædt [facaden], og badeværelserne er beklædt med nogle særlige plader, som er... hvad hedder det, og hele entréen er også blevet lavet af det som æh, vi brugte meget på et tidspunkt, som er, hvad hedder det æh, jeg kan simpelt – jeg kan simpelthen ikke huske, hvad de hedder lige nu, men som er egentligt nogle facadeplader, der så, de er lidt dyre, ikke?

T: Så... det gjorde vi, æh... og fik ikke taget penge for dem. Og, så var der, vi blev nødt til at gå ind og forstærke noget af-af konstruktionen, så, der kom nogle ekstra ting. Det kommer der tit, æh, og jeg plejer tit at sige til folk, at æh, jamen altså, i skal lige regne med at, at-at-at lægge nogle penge til side. Fordi, der kommer højst sandsynligt til at være en æhm...

S: Ja en 10-15% er det ikke sådan noget, man plejer at lægge ovenpå, ikke?

THE IMPORTANT STUFF

BUILDING ENDS, ALMOST

REFLECTIONS ON LAYOUT

T: Æhm... ja, så æh, så havde bygherre nogle krav, æh, udover det her, og det var at de også godt ville have sådan et gin tonic rum, det var så første gang, at jeg hørte det. Men det har vi så brugt lige siden. Men gin tonic rummet det blev den her, det orangeri. Det er blevet glasoverdækket senere hen [er en balkon på modellen]. Det synes jeg er meget charmerende

T: Og så har du jo også det her oppe, som jo er glasinddækket, så det og her har du jo faktisk meget fin udsigt udover Amager, hvor man kan se Bella Sky og ting og sager, sådan så, at-at æh, det er jo også et rum, som-som, som jo æh, som jeg tror, i virkeligheden så blev vi... kom det frem, fordi vi havde... ikke nok kvadratmeter. men så blev det så overdækket. Øhm... uopvarmet, øhh, så derfor, så kunne vi så gøre det. Og så var det så et øh, hvad kan man sige, et gratis rum, de sådan kunne få, øh...

ENVIRONMENT

T: I forhold til æh, æh, de her, inddækninger man normalt bruger på, på tagpap. Øh, men det viste sig så også, at fordi det var det her gummi, så løb vandet meget hurtigt af, det vil sige, der var ikke noget forsinkelse i, så æh, der var en masse inddækninger vi måtte ind og gøre større og bredere og ting og sager, fordi ellers løb der simpelthen for meget ned og skadede murværket. Så, der var også lige et – der var- der var lige nogle lærepenge i det, ikke?

S: Hvad med i forhold til de ønsker, som familien så kom med, var der noget i sådan skulle, selvfølgelig er i ligesom kommet med den her ide om en hat. Øh, men men-men, har der ligesom været andre ting, hvor-hvor i har været inde... og sådan sagt, det ville være en god ide at, altså, at der ligesom har været tiltag i-i huset?

T: Ja, men kan sige, huset var om end endnu mere øh-øh sådan et konglomerat af alle mulige små skure hele vejen rundt om. Så der var også bygget noget ud her. Øh, så vi fik ligesom rensset op omkring hele huset, så huset stod mere stramt på-på æh, på grunden og ikke havde alle mulige øh, yderligere knopskydninger

T: Øh, men vi fik bare koncentreret omkring en, hvad kan man sige, fik lavet en tilbygning her, og så var det så ligesom hatten de fik på. De har så senere hen lav – nej så har, så har vi så senere hen så fik vi også lavet terrasser ude foran, sådan så man ligesom havde de her, øh, hvad hedder det a-ankomstområder

T: Øh... men-men få revet de gamle skure ned, som heller ikke havde nogen sønderlig værdi... æh, og så de kvadratmeter som-som de mistede der, det fik de jo så lagt ind oppe i æh, i æh førstesalen. Og så kan man sige at øhm, der var også alle de her ting, man skal så tænke på med... med højdegrænseplan og bebyggelsesprocenter og så videre, så [sukker] det har jo også haft sin indvirkning [rømmer sig] så var der æh.

T: jeg prøver at introducere det tredje rum, ikke? At vi har det indre rum og så, et; og så har vi så haven to;

T: og så prøver vi ligesom, den der, den – det der er ind imellem, tre, altså få-få arbejdet med-med-med overgangen mellem inde og ude, altså, jeg prøver virkelig at arbejde med det rum

T: Sådan så at, og det kan vi gøre med forskellige måder med-med, ja selvfølgelig med åbninger med-med foldedøre og ting og sager så-så man-man i-i æh... i sommerhalvåret hvor, hvor æh, hvor der er, hvad kan man sige æh, nogle gange godt vejr, andre gange ikke så godt vejr, men-men, at man får den her lette overgang. Imellem de her to steder, og der synes jeg, at der får du så, det tredje rum [skramler med noget i baggrunden]. Det er så det, som vi også prøver sådan at inddrage og... Ja, vi havde terrasse ud fra dækket, ja. Terrassedæk ud fra begge sider, ikke?

LANDBOHØJSKOLEN PROJECT

T: Vi sad inde på øhm, inden vi flyttede herud, der sad vi inde på øhm... øh, Veterinærstyrelsens gamle øhm... øh lokaler, inde på Landbohøjskolen

T: Som er ved at blive revet ned nu, og der skal så æh, flyttes øhm... Den Franske skole skal flytte ind, og så laver de æhm... øh, ungdomsboliger. Det er lige der ved Rolighedsvej. Og, det er jo sådan helt omsonst, det er så også en meget større skala. Men der vælger man at rive... æhh... man vælger at rive rigtig meget ned

T: For æhm... den ene del man river ned, det er der, der skal være ungdomsboliger, hvor det er et fuldstændig gedigent æhm... hus der står med-med-med søjler og-og-og hvad hedder det slabs, ikke? Som man bare kunne fjerne facaderne på, man kunne bygge op, man kunne gøre alle mulige ting og sager

T: Æh, det river man ned, og så det andet, hvor man skal lave undervisningslokaler, så river man gamle undervisningslokaler ned for at bygge nye, ikke? Det er sådan... altså det gør helt ondt, og det er jo finansieringen, for det er jo sådan, at det hænger bedst sammen

T: Hvorimod, hvis man gik ind og lavede et rigtig fint renoveringsprojekt, æh – transformationsprojekt. Så æh, så ville det for det første blive super meget mere spændende arkitektur i forhold til, hvad man kan se med alle mulige andre steder, hvor man har gjort det. Plus at æh, at man ville jo kunne holde lidt fast i æhm, i æhm en eller anden form for bæredygtighed, synes jeg – tror jeg.

T: Men det kan også være, at jeg har misforstået det hele, og at det bare er bedre at rive det ned og køre det væk, ikke? Altså. Jamen, der er jo nogle maskiner, der skal rive det ned. Altså der, du bruger jo en masse energi på at opføre det her, og så er der nogle eh – maskiner, som skal bruge en masse energi på at-at rive det ned og... Bortskaffe det

T: Og hele bortskaffelsestingen, den er jo også, æh, bekostelig

T: Nå, men det er jo min kæphest [griner]

Margret & Peter's House

19012022

(00:00) M: Hvad med?

S: Men du kan bare starte med hvornår i ligesom med at overtage og så gå derfra (utydelig tale)

M: Jamen æh, vi køber i 2018 æh, og overtager i maj 19 (utydelig tale)... og æh det her det er det gamle stuehus fra 1729 og så har det her været øhm hestestald og det har været en kostald [peger på bygningerne] eller omvendt (to stalde i hvert fald?) (utydelig tale). Og alle de her, det er så øh... stadigvæk altså udhuse ikke? De der to, og så har vi bygget vores bolig herovre (hovedhuset).

Øhm... og, der var, de gamle brosten (pigsten), kunne man ikke se mere overhovedet, så, der var, der var en græsplæne herinde [på gårdspladsen] hvilket resulterer at, resulterede i at om vinteren, så blev det en mudderpøl fuldstændig

S: Ja

M: Så det var æh, det så egentligt meget idyllisk ud om sommeren, men, æhm, men det var æh, det var virkelig ikke til at leve med (utydelig tale). Så det var en af de ting vi faktisk prioriterede, øh, og det var ikke noget vi havde, sådan, snakket så meget om før vi havde boet i det, så der er virkelig mange ting, der har ændret sig i forhold til, hvis man havde købt stedet og bygget om først eller det der med at man flytter ind, og så begynder bygger om og finder ud af, hvad er det

S: Ja

M: at huset (skal til?) (utydelig tale).

M: ...Øhm... men... stuehuset det har også undergået noget øh, nogle ombygninger, men det kan vi jo vente lidt med... Men herinde øh, i vores øh, i vores længe, der var der, der havde de lavet æh, sådan en teenage-længe. Så de havde allerede lavet to soveværelser og et badeværelse, der fungerede, og så var størstedelen, et stort rum, hvor de havde støbt noget gulv, som stod øh, stod helt øh, altså sådan groft og, og øh ikke særlig lækkert, og så var der, en åbning, tror jeg, så det var sådan en stort, lavloftet rum. Øhm... og nu ville jeg foreslå at vi går rundt udenfor først

S: Ja

M: Men måske skulle man... nej, lad os bare gøre det

S: Ja

M: Det her stuehus [som ligger foran selv den firlængede gård] det har vi så også fået, det var også en af de ting, vi (ikke) havde forudset, det var æhm, at alle fugerne var fået i stykker, så det, det, det står altså ret fint nu

S: Ja

M: Æh, og der bor Peters søster, øhm, hun er alene øh, men ja bor der

S: Var det også planen at hun flyttede ind?

M: Det var også planen fra starten af, ja, øh, hun er autist

S: Ja

M: Så hun æh, har brug for at være i nærheden af sin mor

S: Ja

M: Og æhm, og, der har, det har vi også sat i stand. Men det var sådan et projekt hvor æh, vi ligesom måtte tage arkitekthatten lidt af, fordi det skulle bare.. ligesom, det skulle gå lidt hurtigt så udenfor, er det blevet sat i stand

S: Ja

M: Taget var sådan der, vi har kun fået ovenlys i

S: Ahm

M: Og så skulle vi ellers sådan lægge det fine fra os og sige, det skal bare fungere

S: Ja

M: Æhm, jeg tror at hun er hjemme, så vi kan ikke æh, komme ind og se det (meget stærk vind)

S: Yes

M: Så, så det næste, det er så facaderne, æhm, og det er hele tiden en overvejelse altså [går langs facaderne på hovedhuset, Margret og Peters hus] de har så gjort det, de skulle være rigtig flinke inden de solgte og har de pudset hele huset op – med cementpuds, fordi de skulle se pænt ud

S: Ja

M: Og det er så, de to facader, der står med cementpuds [to facader på Margret og Peters hus] og så har vi nået frem til, okay, vi kan ikke... hvis vi skal starte forfra alle steder, så bliver det aldrig færdigt, så det, vi har haft Keim på besøg [silicat maling]

S: Ja

M: Øhm, som kan ligesom anbefale en maling

S: Yes

M: Så det her får en omgang maling, de to facader [ud imod søen] og så bliver gårdrummet taget på traditionel vis med æh, med kalk.

S: Yes

M: Æhm, mørtel og sådan noget. Og det skal vi faktisk, forhåbentligt, i gang med til sommer, hvor vi har en bekendt, som skal komme og ligesom vise os i en uges tid forhåbentligt, hvordan gør man, sådan så man kan få håndlaget lidt, lidt på plads.

S: Yes

M: for vi har ikke arbejdet med det, vi har ikke arbejdet med det før

S: Nej

M: ... Og... øh, den her del af bygningen [Margret og Peters hus mod søen] altså man kan sige hele gården, bærer præg af at, dem der havde det havde ikke forstand på at bygge, og de var også rigtig grove

S: Ja

M: Ved tingene. Det vil sige, at for eksempel den her lade, der er alle bærende konstruktioner cirka skåret over

S: Ok

M: Og æh, den her gavl har været muret, og den var sikkert i for dårlig stand og så har man erstattet det med sådan en køn, trægavl her [den tidligere stald]

S: Yes

M: Og æh, æh, ja, alt er skåret over, og man kan se det på den vinkel, den er også ved at falde lidt

S: Ja-ja-ja

M: Så, det her, skal der gøres noget ved og, det er sådan vores helt store drøm, at det er her, at vi har lyst til at få vores gartnerrum med højt til loftet og orangeri og sådan noget, ikke?

S: Ja-ja-ja

M: Så det er på fremtidsplanen

S: Ja

(05:00) M: Øh, og ellers, så er det den her, den her længe her... og der er vi sådan jo..kommet halvvejs [deres egen bolig] Med æh, lige nu er der stillads fordi vi er i gang med at få tagrender op

S: Ja

M:Men... ideen var, at vi vil gerne bevare bindingsværket. Æhhh, det skal males sort på et tidspunkt, og alle tavlene skal pudses æh op og æh kalkes hvide. Og så... kunne vi, vil vi gerne have det, at det har været hvide bygninger, derfor vil vi ligesom gerne tage udgangspunkt i buede vinduer men uden sprosser... så... hele den her længe kommer til at få sorte vinduer, som i starten

S: Ja

M: og så har ideen ligesom været for det meste, at man tager, altså sådan tavl ud, og man har åbninger, ikke

S: Yes

M: Så der er nogen, sådan hele glaspartier og så er der nogle steder, hvor der er sådan æh, et æhm, moderne vinduer med udgangspunkt i-i staldbygningen

S: Ja

S: Men ellers så de nye i har lavet, de følger ligesom de tavl

M: De følger nemlig de tavl

S: Yes

M: Og det kommer vi til at fortsætte her. Faktisk, har vi fundet ud af at, vi har tænkt at, denne her gavl [fra staldbygningen der står på en vinkel til Margret og Peters bolig] det vil sige søen ligger den her vej, og derfor indenfor har man hele tiden tænkt, jamen... øh, det er der, hvor man gerne vil have udsigten, men... faktisk har vi fundet ud af, den er jo nord-syd vendt den hældning [skråningen mod søen] så der vil aldrig komme sidelys, det er virkelig, æh, det savner man virkelig

S: Ja

M: Æh, og det vil sige, at nu har vi faktisk tænkt, at vi vender den her gavl om

S: Ja

M: Så gavlen kommer ud mod vest

S: Ahm

M: Og og så også fordi, at det drivhus, der er her, den, det står sådan mærkeligt i vejen, hvis man skal have gavl

S: Ja

M: Fordi, nå, så skal man have en eller anden centreret åbning, og hvordan arbejder man med det, så det bliver helt befriende da vi finder ud af at nå, vi vil faktisk gerne kigge ud mod vest og vil jo også gerne have vest-lys ind

S: Ja

M: Og det vil så gøre, at det her bliver en ret længe, også fordi, at den gavl [som nu vender mod søen, men som de planlægger at vende mod deres fåremark] den er så kæmpe stor

S: Ja

M: I forhold til den lille længe, ikke?

S: Jo-jo-jo

M: Så æh, så det bliver en længe, og så kan man fortsætte lidt i det her formsprog

S: Ja

M: Men [at tage tavl ud og lave vinduer] med at man fortsætter vinduerne. Spørgsmålet er så, hvad gør man så? skal man så genetablere noget bindingsværk på en bygning, der ikke har været bindingsværk?

S: Mmm

M: Men det vi måske taler om, det er måske at få noget sort, beklædning med, hvor man etablerer en eller anden form for takt

S: Ja

M: Som sådan angiver tag-riglerne, og så er der nogen, hvor der er beklædning på, og nogen hvor der er-er åben

M: Jah, men, lad os bare gå rundt her. Vi har så fået etableret øhm. Vi har fået etableret terrasser [foran et stort vinduesparti ned mod søen]. Der var ikke nogen terrasser, lige nu ser det rimelig æh, æh jah, hårdt ud, men altså, de er ret fine om sommeren

S: Ja

M: Vi begynder at få sådan nogle små bede op at stå,

S: Så det er jer, der har lavet de to

M: Vi har lavet de to terrasser der, og det, det er æh, det er æh, det er svigermors terrasse derovre, og det er vores her.

S: Ja

M: Og så har vi plantet, og prøvet at få sådan... lidt mere æh, intimt her. Og der blæser faktisk en del. Altså vestenvinden kommer derfra, og så kommer fra æh, hvad hedder det, kommer der også vind fra søen, ikke?

S: Ja

M: Og vi har også fældet ret meget af de her, og det er også æh, en stor overvejelse, for det er jo nogle fantastisk fine store træer

S: Ja

M: Æh, og dem vil vi som udgangspunkt vildt gerne bevare. Omvendt er der vildt mørkt i haven, og der er lavt til loftet i boligen, ikke?

S: Jo-jo-jo

M: Mmm, men, planen er, at vi åbner op til kip nogle steder, og så skal vi så se, hvor meget lys får vi så, og hvad for nogle træer kan vi så beholde

S: Ja

M: Og hvad for nogle kan vi ikke.

S: Ja

M: Hvis det er, ikke?

S: Ja, Hvad så, har i, får i, får i æh lagt lys ind også eller hvad æh, taglys?

M: Så får vi lagt lys ind, sådan helt deroppe. Så der bliver... Det kan jeg vise dig indefra bedre. Men der bliver lys i køkkenet og et i stuen

S: Ja

M: Og så bliver der så lavere til. Så bliver børneværelserne hernede og så bliver vores soveværelse oppe ovenpå med udsigt til

S: Ja

M: Til øst og over søen, ikke?

S: Ja

M: Æhmmmm... men bare det at vi har taget det her ned og fået noget af det her hegn væk, har åbnet, har åbnet helt vildt meget op... med udkig mod søen, den vej

S: Ja

M: Ja, æhm, og så er, den lille vinmark dernede også vores og ned til fårehuset hele vejen op igen – faktisk dobbelt så langt har vi den vej [modsat søen, måske øst?] mark

S: Ja

M: og den mark deroppe

S: Ja!

M: Så der er en masse jord til også... øhmmmm... jah, så lad os gå den her vej op.

M: Ooog, det skal også, den her gavl trænger virkelig, så bliver også i næste, omgang [gavlen på stalden ved Margret og Peters hus (eller på deres eget hus?)

S: ja

M: Hvorimod det her, det er sådan æh, så i virkeligheden, da vi kom gående fra den anden side her, er det vi faldt for idyllen her med bondehuset med søen og...

S: Ja

M: Men det her hus kommer der ikke til at ske så meget med indvendigt. [utydelig tale]

S: Ja, det er her Peters mor og mand bor, ikke også?

M: Ja, det er det

S: Ja

M: Og det havde desværre, den forrige ejer, æh, eller tidligere ejer havde desværre nået at skifte vinduerne ud

S: Ja

M: Men det, Så det, det - det er ikke de helt fine sprosser, som man godt kunne tænke sig

S: Nej

(10:00) M: Men sådan... Men så har vi faktisk, det er så et nyt vindue, som vi har sat i. Fordi, vi har lavet lidt om på deres planløsning og lavet et nyt stort køkken, og det er heldigvis (utydelig tale)

S: Ja – men i bygger sammen – det hele, altså, Peter og dig, i er ligesom inde over det hele sammen med Peters mor og stedfar?

M: Æhm... ja, altså øhm.. ja, det har vi været. Æhm... man kan sige, hun er æh, hun er ret interesseret i-i at bygge selv.

S: Ja

M: Æh, men hun har jo ikke noget professionel tilgang

S: Nej-nej

M: Hun kan jo ikke æh, så det startede med at vi troede, at vi skulle bestemme alting

S: He-he-he

M: Æhh, men det har sådan udviklet sig til egentligt til sådan en æh - et æh fint øh, men det har jo været os, der har tegnet tingene her

S: Ja

M: Og så er hun lidt mere nede på jorden og så... hjælper vi hinanden.

S: Yes

M: [griner] frem og tilbage på den måde

S: Så der har ikke ligget sådan en stor masterplan, som i har tegnet sammen... på den måde, eller?

M: Øhmmm... jo, altså til at starte med så tegnede vi, altså, man kan sige, at så lige nu så hænger de to boliger faktisk stadig sammen

S: Ok

M: og æhh, jo-jo, der har været mange masterplaner, men altså vi-vi holder os ikke rigtig til den

S: Nej

M: Æh, vi ændrer på det hele tiden, så æh [skramler i baggrunden]... ja...

S: Men er det så også affødt af, når i ligesom er kommet herud og - og er her

M: Meget

S: At det så ligesom, man, som du også selv siger med-med landskab og alt sådan noget, at det ligesom pludselig

M: Ja meget!

S: Så får man en anden sådan fornemmelse for ting...

M: Fuldstændig, altså det-det der er ligesom flere faktorer i det. Det ene er helt klart rigtig meget lys, og æh, landskabet, kig og æh noget af det er også, hvordan bruger man det, ikke?

S: Jo

M: Æhm, noget tredje, det er også noget med økonomi, ikke? æhm, hvad, jamen hvordan altså, når man bygger for sig selv så mærker man det jo mere end når man bygger for en kunde...

S: Ja

M: Æhm, hvad har det af konsekvenser

S: Ja

M: æh, de valg man træffer, ikke? Man kan sige, vi byggede jo sommerhuset, hvor vi, æh byggede et nyt hus fra starten, hvor vi bare ikke gik på kompromisser. Vi havde et budget, og vi havde aftalt med os selv, at vi skulle ikke overskride det budget, men vi havde også helt klart valgt nogle løsninger som var besværlige – og vi-vi skulle ikke gå på kompromis med arkitekturen

S: Nej

M: Og der blev alt bare som det skulle være, ikke?

S: Ja

M: Æh, og alt var perfekt, og Peter lavede selv, altså han snedkererede køkkenet selv... der var krydsfinersvægge og der var ikke noget afstand imellem, altså han lavede sådan snedkersamlinger, så det var, så det var sådan en-en snedker

S: Ja

M: Æhh, interiør, ikke?

S: Ja-ja

M: Hele huset, æhm... og æh, og det fik vi rigtig meget ud af, men jeg tror også at vi blev lidt blinde på, altså sådan... altså, hvad, hvor ligger værdien, skal det hele være arkitektlækkert eller... hvor meget vil man

S: Ja

M: lægge sådan noget-noget af det valg af, at vi valgte at købe det her sted og valgte at flytte sammen, det var netop med at vi ikke ville låne en masse penge og vi ikke ville sætte os for hårdt i det

S: Yes

M: Samtidig med at en af mine primære motivationer har været, netop at-at... kunne skabe et hjem med højt til loftet og med et, med

S: Ja

M: Med et... altså jeg er ikke opvokset på landet, jeg er ikke... altså, jeg er ikke den store landperson, jeg synes at det er irriterende, at mine sko, de er beskidte

S: He-he-he

M: Og jeg er ikke så vild med dyr. Jeg har prøvet at være rigtig positiv i lang tid, men altså det er bare ikke mig, ikke?

S: [Griner]

M: Æhh, så hjemmet og huset og ff.. lyset og sådan noget, det har betydet meget for mig, ikke?

S: Ja

M: Æhm... og så kan man sige, så har vi jo ligesom været udfordret på den personlige front i forhold til den her sygdom på... to år og er – har boet i noget, der var meget – ikke-perfekt

S: Ja

M: Og det er jo meget anderledes, end jeg havde forestillet mig det

S: Ja

M: og-og man har en-en romantisk forestilling om at man gerne vil... altså sådan årh, vi vil gerne... altså vi vil gerne igennem det her, det må godt være hårdt, æh for at det så bliver godt, ikke? Men jeg tror bare at vi var så trætte efter tre års periode

S: Mmm

M: At vi ligesom – vi var færdige med det

S: Ja

M: Og på den måde, så ikke? Men hele den lange forklaring handler om, at da vi flytter herind, og vi starter med det her, så skulle det i hvert fald være de rigtige vinduer og gulve t, det skulle også bare være slebet, det skulle være helt perfekt, og sådan noget, ikke?

S: Ja

M: Så brugte vi ret mange penge på det... og så finder man ud af, nå okay, der-der – der kommer nogle steder, hvor vi skal gå på kompromis

S: Ja

M: Og nu har vi ligesom, nu er vi færdige med, eller færdige og færdige, men nu er vi ligesom, nu har vi landet den her del og været – boet i den i to år

S: Ja

M: Og, nu er vi lige gået i gang igen med at snakke om næste etape

S: Ja

M: Som er at-at æh, får inddraget overetagen og det, vil så sige at få åbnet op... i-i den her del

S: Ja

M: Altså.. æh - den et smalt... et smalt rum, hvor der bliver højt til loftet en-sidet, men åbent æh, op til en fjernsynsstue, deroppe

S: Ja

M: På et repos eller...

S: Ja sådan en mezzaninagtig eller sådan noget?

(15:00) M: Jah, det kunne man godt... æhm... og så bliver der helt æh, å-hvad hedder det åbnet op i køkkenet... [tænder lyset i køkknet] øh, og, det der med at man flytter på landet

S: He-he

M: Til, lys ikke?

S: Jo

M:... jeg er bare sådan Gud! Det er hver gang at jeg kommer ind til København, hvor jeg tænker, nej! Hvor er her dejligt lyst, og så kommer jeg på landet og tænker, gud, hvor er her mørkt, og det er her jeg bor, ikke?

S: He-he

M: Æhh, så det bliver rigtig dejligt, når jeg æh, får åbnet op til kip og får mit lys, som jeg tænkte, at jeg skulle have, ikke?

S: [griner]

M: Her er bare lavloftet og det, ikke?

S: Ja, det er jo et bondehus i har jo he-he

M: Det er jo et bondehus vi har, ikke? Og den havde jeg ikke lige gennemtænkt æhhmm... men... men det vil sige at, væggene har vi æh, altså det var som sagt, det var et stort rum herfra og derover til [peger fra stuen, hvor vi er kommet ind til køkkenet]

S: Ja

M: Og så har vi så fået lavet de åbninger jeg har beskrevet og så har vi så, æh... lavet nogle vægge i Y-tong og pudset med kalkpuds

S: Ja

M: og det er ubehandlet

S: Ja

M: ...Og så er der en masse udfordringer, sådan noget fører med sig – hvordan afslutter man en væg og sådan noget, ikke? Altså

S: Ja

M: Der er ligesom, alle vegne rundt om de her bjælker, der har vi ikke haft en løsning, og vi har heller ikke, altså, vi tror, at vi er ved at nærme os noget, altså, normalt, så fuger man bare og maler over der, og det kan man ikke, når man gør det sådan her

S: Nej

M: Æhm... og så har vi prøvet med, altså sådan noget som vi troede var gode ideer og måske ikke, men altså, når vi så, åbner op til kip, så har vi fundet en løsning, hvor vi tænker at jamen... Det skulle gerne kunne løses, ikke?

S: Jo

M: ...Du ved, så revner det lidt i æh hjørnerne og, hvor irriteret skal man være over det?

S: Ja, men det er vel også fordi, at hele huset i forvejen bevæger sig ikke, altså...

M: Jo-jo, men det er det

S: Det er jo meget mere levende

M: Og der havde det jo været et håb om, at kalkpudsen kunne klare det, ikke?

S: Ja

M: Men æh, lige her, der kan det så ikke

S: Nej

M: Det her, det er helt klart, det mest grelle sted lige nu, men det kan vi jo ikke – det, kan vi så reparere og så et eller andet sted, der tænker jeg jo så også, at vi er jo også helt vildt glade for, altså materialiteten i bjælkerne

S: Mmm

M: Og nogle, altså, af dem her, de var der, men for eksempel, stolperne, dem har vi selv, æh, sat ind, og det har Peter fået tilpasset

S: Ja

M: Altså, sådan så at de, og vi er virkelig glade for den materialitet og det æh, og så må man så leve med, at det er lidt mere rustikt

S: Ja

M: Æh...

S: Så i har selv sat stolperne ind?

M: Vi har selv sat stolper ind

S: Er det så, er-er det konstruktionsmæssigt i forhold til at i åbner op senere, eller?

M: Det- nej det er konstruktionsmæssigt nu, det var fordi at det var, de hang ret meget, altså spændet var simpelthen for stort

S: Ah, ok

M: ja så, der har jo været bjælker på et tidspunkt altså, næh - stolper æh undskyld, men så på et tidspunkt, og de var bare fjernet

S: Ja

M: Uden at man havde gjort noget, så vi har ligesom forstærket hele vejen hen og med soldater fået, æh, det taget op, så der er æh, under dem alle sammen, bortset fra en, lige her inde i køkkenet, der har vi spændt dem op

S: Ja

S: Er det her det betongulv, der lå der som i bare har?

M: Det er et betongulv som var der, og det så æh, det så sådan cirka sådan her ud [peger på en lille grov stribe ved værelsesgangen] æh, så det var helt sådan æh-æh groft

S: Ja

M: Æhm, Og det har vi så fået slebet

S: Yes,

M: Øh... faktisk slebet så meget, med så fin en-en korn at den er blevet, det er blevet sådan helt æh-æh

S: Det er meget sådan terrazzo-agtigt næsten, ikke?

M: Jo fuldstændig terrazzo, men-men med mere glans, ikke?

S: Jo

M: Og den skulle jeg lige vænne mig til

S: Ja

M: Øh, Hvis man havde haft en grovere korn, så var det, og det har vi faktisk gjort ovre ved svigermor, der, er det ikke ligeså højglans

S: Nej

M: Det er jeg nok lidt mere til – men altså, der er vi ikke enige

S: He-he

M: Æh, Peter og jeg – men sådan er det jo

M: Øhmmmm... ja... og loftet, det er malet med, det er det er det loft, der var her

S: Ja

M: og det er jo sådan noget, der ikke er i speciel god kvalitet for det har efter at man har fået varme på konstant, jamen, så har det trukket sig helt vildt, ikke?

S: Nåå, selvfølgelig

M: Æhm, og det er derfor, at det ser så stribet ud. Men det har vi ikke gjort noget ved, fordi vi kommer til at åbne op til kip

S: Ja

M: Så, det kommer der ikke andet

S: Så det vil så sige at i har bare helt udnyttet tagetage nu, med noget isolering på toppen, eller et eller andet?

M: Ja, så der er papiruld har vi, æh, isoleret med

S: Ja

M: Æhm... der lå Rockwool, men vi har fået papiruld

S: Ja

M: Og vi har så, vi har faktisk strippet alle væggene - også ydervæggene, det vil sige at... æh, den tidligere ejer havde... lavet det her, som du kan se herovre [en slags cementholdig strukturpuds] æhh.. sådan var det over det hele, men, den her del var ret hårdt ramt fordi det har været en værelsesafdeling hele tiden, så det har været opvarmet, men det er traditionelt, det vil sige med æhm, altså det er bare gips og så er det bare dampspærre og æh, hvad hedder det æh

S: Ah, ok, så han har totalt lukket den af

M: Han har totalt lukket den af... og vi har taget alt væk, og der var rottereeder og forskellige ting og lidt æh, øhm og så ellers med y-tong og så har vi prøvet at putte papiruld i

S: Ja!

M: Og det er jo ikke, altså, og der kan man sige, det kunne man ikke gøre for en æh, jah, for en bygherre, fordi... der er flere ting, det er jo svært at få bindingsværk helt tæt udefra, og der kan måske komme noget vand – omvendt, så rådner det måske ikke...

S: Det er jo det

M: Så nu prøver vi

S: Ja, men det er jo også, altså, det er jo diffusionsåbent, ikke?

M: Så er det fuldstændig diffusionsåbent, ikke?

S: Præcist

M: Og... det mærker vi, altså, vi mærker forskellen på- på æhh

S: Ja

(20:00) M: Der er et soveværelse, der, æh, herinde, det er æh, Peters datter, som har soveværelse herinde... og man mærker kæmpe forskel på at sove herinde eller sove inde på vores værelsesafdeling [bygget med dampspærre]

S: Ja

M: Altså, altså sådan no-doubt, og det er virkelig... det her, det bliver bryggers en dag

S: Ja

M: Æh, når vi rykker ovenpå, så kan hun rykke derned, ikke?

S: Ja

M: æh... og, og det er – det er virkelig en fornøjelse, ikke? Også fordi at vores sommerhus, det var også fuldstændig diffusions -diffusionsåbent

S: Ja

M: Æhm... og så at komme, altså over på sådan et værelse og så vågne og der er helt surt

S: He-he

M: Jaer... Det oplever man jo ikke i København, når man bor i de der gamle ejendomme

S: Nej, he-he

M: Øhhh.. men æhm, du kan lige komme - nej, jeg kan lige, for at snakke det helt færdigt, så var det, så havde vi fået, vi havde købt, altså du ved, så.. netop, sommerhuset, der havde vi virkelig styr på processen. Vi havde budget og vi havde ligesom fuldstændig lagt hvordan vi ville bygge

S: Ja, men det var også hvor i byggede fra bunden af, ikke?

M: Der byggede vi fra bunden af

S: Ja

M: Fuldstændigt, og her, der tror jeg, bare fordi at det hele var begyndt at gå lidt stærkt og vi havde meget om ørerne og mange små børn og sådan noget, og så... fik vi ikke lavet sådan et helhedsbudget fra start

S: Nej

M: og så skulle gulvet, det skulle være i orden, og det var ikke nogen billig løsning, faktisk, altså æhh

S: Ok

M: selv om man tænker, det bærer den præg af, det kan man bare sige, nåh det var bare, altså alting, ej, hvor smart, hvor billigt – æh, det var ikke super billigt

S: Nej, he-he

S: Og æhmmmm... og vinduerne... de var også lidt halv-dyre... øhmmmm... og de der, det er bare trævinduer, der er ikke æh stål?

M: Nej, det er H.S. Hansen

S: Nåh, okay

M: Øh, det er H.S. Hansen vinduer øh, og døre... og æh...

S: Nååå, okay

M: Jah... men æhm, de er så ikke så vant til at levere til æh, private og det vil sige for eksempel hoveddøren har vi haft en masse bøvl med, fordi, der er alle mulige sådan nogle standarder æh, den er ret tung, lukkemekanismen, der var jeg ikke skarp nok til at finde ud af, hvad det var vi egentligt skulle have

S: Nej

M: Men de havde ligesom ikke det gængse, som man normalt bruger, og så skulle vi ligesom ud i det, og så havde vi ikke tid til at finde en anden leverandør, Det var sådan en, det er en man kan blive klogere på

S: Ja he-he

M: Som man siger... æhmmm, men i hvert fald, køkkenet, det var sådan en ting, puh, nu skal vi spare penge, og det er et genbrugskøkken, som er købt oppe i en af siloerne i København, et ti år gammelt køkken, og så æh, fik vi det til at passe her ind

S: Ja

M: Indtil, at vi om ti år har råd til et andet køkken

S: Ja

M: Æhm, så det-det fungere faktisk udmærket, æh, men... er sådan, måske lidt anderledes i sådan et-et bondehus

S: Ja

M: Æhm... så... og her kommer du så ind i...

S: Er det en gammel pejs, den der lille eller er det...

M: Nej, det er bare fordi at den tidligere ejer har æh, haft sådan en, altså, der er, gulvvarmen, kommer ind der

S: Ah, for søren, Ok

M: Jaer

S: Det så bare meget sådan æh, he-he-he

M: Og så har vi pakket den ind, og hva- hvordan skulle vi gøre det, altså fordi ja, så der skulle være en eller anden afstand...

S: Yes

M: til det jo.... Ikke?... sådan en løsning der... så kommer vi ind i det, hvor vi ikke har gjort så meget ud, altså det, der var et æh badeværelse i forvejen, og det har jo så set sådan ud

S: Ja

M: Bortset fra, at vi har haft malet det hvidt, det var grønt før

S: Ja

M: og det æhm... det er uden vindue og det er jo lidt æhhmmm... lidt irriterende

S: Ja

M: Men vi har faktisk planer om, at når vi åbner op, så bliver der, kommer der et ovenlysvindue

S: Ja

M: Med... med øhm... så man kan åbne og lukke styre

S: Ja

S: Okay, så det her bliver simpelthen dobbelthøjt, det her kommer også til kip så, til eller?

M: Ikke hele rummet

S: Nej

M: Men en-et- bare et vindue

S: Ja

M: Æhm, som kommer til at give en æh, en masse lys

S: Ja

M: Og vi har snakket om, altså... når man sidder, og tegner på en planløsning, så vil man jo altid flytte, øh, det her badeværelse ud til facaden

S: Ja

M: Æh, omvendt har vi egentligt været ret glade for, at når man bor så tæt, at der er her en del, hvor man kan gå forbi, uden, at der er vinduer.

S: Ja

M: Øh, og oppe i sommerhuset havde vi faktisk et badeværelse, hvor der var helt åbent op til kip, men hvor vi var vildt glade for, den løsning at... ja i badeværelset, der var ikke nogen vinduer der,

S: nej-nej

M: Men man kunne fjerne, fyret (?) (utydeligt tale) ikke? Øhm... Den her lange gang [i værelsesfløjen] er så over til svigermor

S: Ok

M: Så planen er at... og det her var to store værelser [en lille sidegang med to værelser]

S: Ja

M: Men vi har så lavet... lavet en gang ud af det her, og et værelse der, og det store, den dør har vi også selv isat. Det er derfor at alle, at alt er ufærdigt her

S: Ja

M: Fordi vi har pillet en dør ud, en dør ud her og sat den over der

S: Ja

M: Fordi vi har sat en... æh, væg op her, som heller ikke er færdig, øhm... og så... bliver den her væg væltet, og der kommer en væg der, så det her bliver reelt... et værelse ikke?

S: Ja - yes

M: Og der bliver lukket der

S: Ja... okay, så i vil ikke have den her forbindelse,

M: Nej

S: i-i bliver i bliver to separate husholdninger

(25:00) M: Vi bliver to separate, ja – Men vi har haft utrolig meget glæde af det

S: Ja

M: Faktisk, altså fordi at, vi har, altså børnene har været små, og så har farmor kunne passe og... men... men lige nu, så f- er det også ved at være sådan, jamen de har deres stue herinde, det bliver også fint, at der bliver lydisoleret, fordi, der er også gang i børnene, når de leger her og sådan noget ikke?

S: Selvfølgelig

M: ikke?

S: Ja-ja

M: Æhm... Ja, vi har ikke gjort den store rengøring, som du kan se, inden at du kom [hentyder til et rodet børneværelse]

S: He-he-he

M: Så det bliver æhh, sådan, ikke? - Og... der var gulvtæpper på, og så tænkte vi, arj, det skal væk, ikke?

S: Mmm

M: Og arj, vi skal da ikke male fordi d-det f... vi skal jo bygge om lige om lidt

S: Ja

M:... Vi tog gulvtæppet af, og så tænkte vi, nå, vi har ikke lige tid, så... du ved, alt det her, det er bare midlertidig

S: Nej

M: Det var derude...

S: Det var derude -nå, ok.

M: Så hele vores bygning, kommer til at få den helt rigtige, altså kalk... på

S: Yes, okay.

M: Øhhh, kalkpuds og...

S: Ja

M: Hvidt kalket til sidst

S: Okay

M: Så er der bare et mere rodeværelse herinde, og her sover vi, her sover vi

S: Ja

M: Så det er bare... øhm

S: Men det vil sige at, den her fordeling, det bliver sådan, at det bliver, altså det er.. ligesom

M: Ja, det gør det faktisk, fordi det, at i min oprindelige plan så, så havde jeg lavet en gang – der, ikke, så havde man centreret gangen, og så var, badeværelset derude og det hele passede fint men-men omvendt, så er der gulvvarme her

S: Ja

M: Og ås vil jeg hellere bruge pengene på at få en... en fed overetage

S: Ja-ja

M: Øhm... så børnene kommer til at have tre værelser her nede og vi kommer til at have... vores værelse ovenpå, ikke?

S: Ja

M: Og så kommer der faktisk til at være en åbning her, til en trappe som kommer til at ligge indeni viktualierummet

S: Yes

M: Øhm...

S: Og hvor stor bliver etagen heroppe så? Altså hvor meget skal i, hvor meget skal i – hvor meget åbner i op og hvor meget beholder i?

M: Jamen altså, den bliver nemlig ikke s-s – den bliver jo ikke kæmpe stor, den bliver jo kun det der er over værelsesafdelingen, og det vil sige, at vi får et soveværelse og et badeværelse og et – kontor.

S: Ok

M: Altså et lille, åbent

S: Altså i laver også badeværelse deroppe?

M: Ja, så bliver der badeværelse og et godt, rummeligt soveværelse og så et-en repos, kan man sige med vores æh, arbejdsværelse, jeg tror at vi lukker hele vejen herop, men det bliver stadig sådan et repos, hvor vi kan få vores arbejdsarbejds-øh – arbejdsstation, ikke?

S: Jo

M: Øhmm, og så bliver der en fjernsynsstue heroppe, og på sigt kommer der så til, kommer der stuen til at rykke derud og der bliver der så spisestue, ikke?

S: Jo

M: Og så er der sådan kunsten i at leve i det og være glad for at det er sådan her nu, og at det bare er en lille stue

S: Ja

M: Og det er ok, til at – ikke?

S: He-he-he

M: Øhmm... jah.

S: Men er det kommet bagpå dig? Det lyder som om, at det er lidt svært, også?

M: Det er helt klart kommet bagpå mig

S: Ja?

M: Altså, det er helt klart kommet bagpå mig at – at jeg synes at det h-har været sværere at bo i, altså sådan... øhh... og måske, i virkeligheden reto perspektiv, jeg tror ikke at jeg har tænkt over det hele tiden

S: Nej

M: Altså du ved, også fordi, så er vi ramt af en stressperiode, og der går man bare i overlevelsesholdning, men jeg tror at jeg blev opmærksom på det i sommers, sådan, det betyder faktisk rigtig meget for mig...

S: Ja

M: At... det har været en lang periode, hvor man, hele tiden er i det der dilemma med, sådan, årh, hvor er nu vores ting, og har vi nu, altså, nu tror jeg, at vi har fået pakket alt ud, ikke – men-men... næsten sådan en fornemmelse af at tingene lige har fået sin plads, ikke?

S: Ja

M: Æh, og... det-det-det har jeg kunne mærke altså, hvis jeg kunne have ombestemt – så havde jeg... så-så vil jeg vurdere anderledes, men-men det kan man aldrig sige fordi man kan sige, hvis vi havde været... [slår sig på lårene] altså vi har også haft en oplevelse af at for eksempel i sommer, der havde Peter det lidt bedre, men så prioriterede vi faktisk at... men så arbejdede vi med drivhuset og vi arbejdede udenfor

S: Ja

M: For at ligesom komme med nogle af tingene, man fik glæde af i hverdagen, mere end det hele bare hele tiden blev et stort byggeprojekt, ikke?

S: Ja

M: Øhm... så man kan sige... måske havde det været anderledes, at bo i det her... hvis det var, at man hele tiden havde kunne være i gang

S: Ja

M: Med noget ikke, fordi at man har været helt fastlåst og ingenting kunnet, så synes jeg, at det har været hårdt.

S: Ja

M: Ja

S: Fordi det så ligesom har været sådan, det har stået lidt stille, eller sådan – eller i har været – det har stået stille – men det har jo ikke stået stille fordi, man har jo godt vidst, at det her, det var jo ikke sådan, at det blev

M: Ja, det er det, ja æhm...

S: Men det vil sige, så, da i flyttede ind – så-så bliver der ligesom lavet sådan en hvor-hvor i har fået lavet sådan nogle basisrum her der siger, det her det fungerer nu

M: Mmm – ja

S: og det er så fase et

M: Det er fase et

S: Ja

M: Og det havde vi tænkt, det skal den kunne klare fem år.

(30:00) S: Ja.

M: med fase et

S: Ja

M: æh...

S: Men hvor... farmors længe derovre, den-den var mere færdig eller den var mere sådan - til at flytte ind i?

M: Det var jo, det var jo – det var jo en færdig bolig

S: Ja

M: Altså det var der hvor tidligere ejer boede og-

S: Ok

M: - og æh, så den var jo fuld-fuldt gear, bortset fra at der var et køkken, der var på den her størrelse med næsten manglende, altså æh, køkkenindretning, æh, altså

S: Ja

M: Sådan VIRKELIG gammelt

S: Jo

M: Hun kommer, fra Skotland, hvor hun havde et køkken på halvfjerds kvadratmeter, tror jeg, og elsker at lave mad, ikke? Så den kunne hun ikke leve med

S: He-he, nej

M: Så-så... der har hun taget... sådan hele den nordlige side af bygningen og lavet et stort køkken

S: Ja

M: Men ellers er tingene, som de har været

S: Ok

M: Øhmm...

S: Så det har primært været her og så ude hvor Peters søster er – at der ligesom er, og så selvfølgelig omgivelserne

M: Ja

S: Gårdsplads og sådan noget

M: Ja, det har det

S: Var der en grund til at gårds-gårdspladsen, var det simpelthen på grund af, den der mudder, fordi jeg tænker også, vand og sådan noget har vel heller ikke, altså afvanding af hele området har vel heller ikke været sådan super smart så?

M: Nej, altså, tidligere så var det, helt, altså så var der ikke rigtig hældning, jeg ved ikke om du kan se det, men den hælder

S: Ja

M: Sådan så vandet kommer ud over jorden

S: Yes

M: Og tidligere, der var det, der, fordi at man har bygget om af flere omgange, blandt andet for at lægge kloak herinde, så var, der noget af den gamle belægning tilbage, men det var fuldstændig, altså sådan

S: Ja

M: sådan her, ikke, så-så vandet kunne ikke komme væk – rigtigt

S: Nej

M: Plus, at fordi, at der var så meget jord og – græs, altså, og - der var ikke tagrender, det er også noget vi har sat op

S: Ja

M: Øhmm... der-der... altså det har- det har b... hvad hedder det, du kan se, altså... altså, at-at bygningerne har taget ret meget skade af

S: Ja

M: at det, og også faktisk hvor – især vores bygning, ikke?

S: Ja

M: Øhm...

S: Er det noget, at i har skulle gøre noget ved?

M: ... Det kommer vi til

S: Ja

M: At skulle gøre noget ved, altså det bliver en del af facaderenoveringen, og der er der nogen ren... f... hvad hedder det der, altså...

S: Ja for der skal lægges noget dræn eller sådan noget eller?

M: Nej vi skal ikke – nej-nej, vi skal ikke, men det er mere altså selve facaden, at den har taget skade så det bliver

S: Ah, på den måde

M: så-så øhm, så der er noget, nej der er faktisk ikke engang en-en bundrem her, [åbner døren ud til] men nogle af stolperne

S: Ja

M: Har det ikke så godt med vand

S: Ah, ok

M: Så det skal vi have repareret, og det har også bare fået en gang plastikmaling, så det-det skal også af og få den rigtige maling

S: Ja-ja-ja

M:... Jah.... Mmm

S: Og hvad med taget, er det sådan noget asbest æhh... et eller andet æh?

M: Ja, det er sådan noget bavleri

S: Ja [griner]

M: [griner]

M: Ja, æhh, det er det

S: Ja

M: Og på den anden side er det skiftet, og det var jo for, at det skulle se pænt ud udefra

S: Ja

M: Æh, af tidligere ejer, men den helt store diskussion med det her tag, det er jo at vi – d-den store drøm er stråtag,

S: Ja

M: Vi ville elske at der var stråtag her, hvor man havde, altså det gamle bindingsværk og stråtaget, og så havde man nogle moderne åbninger

S: Ja

M:... og det billige, det er ståltag, og man kan få nogle fine ståltage

S: Ja

M: Og man kan også argumentere for, jamen, det har jo været en driftsbygning, og d-sådan er det, ikke?

S: Ja

M: Det får, altså sådan... sådan et hus, ikke?

S: Ja – det er også meget in vogue – ståltag [griner]

M: Jah-jah, det er jo det æhhh... og så vil man med tiden vil man så lægge det samme ståltag over det hele, ikke?

S: Ja

M: De er en billig løsning og det kunne an få...

S: Ja

M: ...overalt, ikke?

M: Og så er det igen, altså, de der plader, som er sådan... m... hvor det er sådan nogle helt fine profiler, og så de plane, ikke?

S: Yes

M: Og ellers så er det den helt billige, hvor man bare har nærmest sådan en trapezløsning, ikke?

S: Yes – jo-jo

S: Ja egentligt lidt ligesom det der ligger på egentligt, ikke? Sådan noget bølge... blikagtig noget ikke?

M: Ja, ja mere

M: Ja, men så er det mere sådan æh... æh kantet, ja...

M: Men altså, du kan se, uanset, hvor man kigger hen, så er der noget – altså, alle portene skal laves og dørene – det her portrum skal også, altså det er også bare noget

S: Ja

M: Som, altså du ved, at det er jo ærgerligt at den gamle bue er jo væk og sådan noget, ikke?

S: Jo

M: Så der kan man også tag øhm... og der er buen tilbage, men der har man et kantet tag, ikke?

S: Ja

M: Så, der er alle løsninger, der er lavet det-det-det er nogle ærgerlige nogle

S: Ja

M: Og så må man finde ud af at sortere i hvad, vil vi, hvad giver mest værdi, ikke?

S: Jo -jo-jo-jo

S: Men også som du siger, det er vel også en... økonomisk overvejelse, hele tiden, ikke?

M: Fuldstændig!

S: Det der med, hvad vil du helst?

M: Ja

S: Altså, need to have – nice to have? Æh, o ger der så sådan et plateau midt imellem, ikke

M: Mmm

M: Jo... Og noget af det, der skal man også bare have tålmodighed fordi Peter kan lave rigtig meget af det selv, ikke?

S: Ja

M: Så jeg kan også måske få min bolig, og den bliver fin og færdig, og så må jeg jo bare leve med, at jeg skal se på sådan nogle facader

S: [griner]

M: Eller – kan jeg det? Ikke?

S: Jo

M: Øhmm...

S: Jah, Der er mange ting, der ligesom skal ske – Har i gjort noget ved træværket her, eller har det bare fået lov til at stå? Sådan helt tørt og godt? Det her?

M: Det har de

S: Ok

M: Dem har vi børstet med sådan en børstemaskine

S: Ja

M: Æhhh, og det gør, at de får den her glød

S: Ok

(35:00) M: Æhh... Nogle steder var de hvidtet i forvejen,

S: Ja

M: Så det har vi fået væk

S: Ja

M: Det er inde i soveværelserne stadig, men dem har vi børstet

S: Yes – og der er gulvvarme i hele huset?

M: Der er gulvvarme i hele huset

S: Ja

M: Og det er noget tidligere ejer havde lagt ind

S: Ok

M: Øh,

S: Og brændeovn, der er fungerende?

M: Jah, den her vi lagt ind, ja

S: Nå den har i lagt ind?

M: Ja, den har vi lagt ind

S: Ok

M: Og så alle vægge, som du kan se her

S: Ja

M: Og brændeovn har vi, lagt ind

S: Ok

M: Æh, så vi har ligesom lavet den her rumopdeling

S: Ja – er der nogen specifik grund til – har der været, nej, der har ikke været en skorsten?

M: Æhhh... nej, altså, en grund til, at den er lige her, man kan sige, det var jo sådan en, men det er jo sådan et æh masterplanspørgsmål, ikke? Fordi, skulle den have været lige her, man kunne sige, nu er det en stor dejlig brændeovn, æh, når vi ikke har åbnet op til kip, men så bliver her alt for varmt

S: Ja

M: Altså, æh, ja, arj, den er – den er vildt god fordi, du kan varme [knipser] sådan her, ikke?

S: Ja

M: Men så har du bare problemet, at hvis du ikke har tændt, altså, det er jo fordi... så er der yderområderne om efterår og forår

S: Ja

M: Så kan brændeovnen sagtens varme hele huset op

S: Ja

M: Men, så er der bare meget fodkoldt,

S: Ja

M: Og når vi har små børn, så er det lidt svært, ikke?

S: Jo

M: Og man mærker det på en helt anden måde på et betongulv end på et trægulv

S: Ja

M: Øhm... Jeg tror at den bliver god, når der bliver åbnet op til-til kip, ikke?

S: Jo

M: Så-så er der jo mere volumen, den skal

S: Yes

M: Men omvendt har vi også lyst til, ude i vores gartnerrum, at få en brændeovn...

S: Ja, men har i – er den muret, eller er det også det der Y-tong?

M: Det er også bare Y-tong

S: Ok

M: Ja, eller, det er også y-tong

S: Ja, og så har den en foring eller sådan noget inderst eller? Eller er det bare – det kan godt være at mis- i har, der er ikke en decideret skorsten, vel?

M: Nej, det er der nemlig ikke

S: Nej, nej

M: Så det her, det er bare sådan en moderne, æh-øh brændeovnsindsats

S: Ah, på den måde – yes

M: Som man ligesom, så murer man det her op

S: Ja

M: Og så propper man den her i, og så er der sådan et sort rør hele vejen op og..

S: Yes

M: Øhm... jah....

S: Men hvor lang tid gik der så, fra i overtog – og så til at i flyttede ind? Reelt, altså, gik i og byggede herude inden at i

M: Nej, det gjorde vi nemlig ikke – altså vi købte ejendommen i... 18, vi købte ejendommen et år inden at vi overtog den, men vi lavede ingenting førend vi overtog

S: Nej

M: Og vi flyttede ind... øh, altså vi flyttede ind – de flyttede ind med det samme [Peters mor og mand] og vi flyttede ind to måneder efter. Og så boede vi på de to værelser, der var der

S: Ja

M: Og her var der så bare byggeplads

S: Ok

M: Og, på det tidspunkt var Peter i praktik inde ved Cobe, æh, inde i København, så han gik og byggede i weekenderne... og så – så fra, at vi flytter ind i Juli, til December,

S: Ja

M: Øh, havde vi ikke noget, så flyttede vi ind 24. december med et juletræ

S: Ah, hvor hyggeligt

M: Jah, og så holdt vi jul her

S: Ja

M:... øh, jah, det er sådan vores juleforberedelser, det er sådan noget med at sætte nogle reoler op og sådan noget, ikke?

S: Ja [griner]

M: Det siger jeg altid, Øhm....

S: Så det har cirka taget et halvt år, sådan at gøre det her sådan, beboeligt, ikke?

M: Ja – det har det, øhh, og det vil sige, men det er også bare stoppet der, ikke? Og det er det, der måske har været lidt svært og frustrerende, ikke? – at du ved, så-så bruger man rigtig mange kræfter på at det SELVFØLGELIG skal være de fuldstændigt rigtige vinduer, ikke? Men vi er ikke færdige med det her, ikke? [den indvendige indfatning, som er en bred træliste]

S: Ja

M: og det har været sådan et, ÅRH!! ikke?

S: Jo

M: Og-og jeg tror også, fordi at-at, jeg generelt tror at måske mit svage led er at blive – eller vores begge tos svage led er at blive færdig med ting... og vi var LIGE blevet færdige – nej, vi blev færdige... i... september 19, altså, tre måneder efter, at vi flytter ind her, blev vi færdige med sommerhuset [Peter og Margret har bygget et sommerhus fra bunden på Nordsjælland] hvor ALT bare spillede, ikke?

S: Jo

M: Æh, og så har det været lidt irriterende med sådan noget [peger på kanten af vinduesindfatningen, som er svær at få tæt til det lidt ujævne betongulv og den pudsede væk]

S: Jo

M: Øhm...

S: Men hvad er det, skal der støbes ovenpå det

M: Nej, vi kommer til at lave en eller anden form for træinddækning, ikke, som...

S: Ah

M: Dem her, ikke?

S; Yes

M: Og man kan sige, altså, så får du noget, fordi der var støbt, så er der jo sådan noget med kuldebroer og sådan noget

S: Ahh

M: Men-men d-det irriterer mig egentligt ikke, og det er jo sådan noget – det er jo så også sådan noget selvbygger noget – det var jo bare sådan, og-og indeklimaet her er fantastisk... æhm... så vi har ligesom ikke været ude og gøre nogle store operationer for det

S: Nej

M: ... Men der er isoleret nede i gulvet, men... men-men-man, man har bare ikke regnet med, altså på det her, var der væg før [vinduerne er sat mere yderligt end den eksisterende væg, så isoleringen er ikke trukket helt med ud til facaden]

S: Ja

M: Man har bare ikke regnet med de her åbninger [til vinduer]

S: Nej

M: ... Øhmmm

S: Men det gør i så heller ikke noget ved?

M: Nej

S: Altså, der kommer inddækning og så bliver det ligesom

M: Så er det bare det

S: Ja

M: Ja

S: Bliver de så ligeså brede som dem her, altså? Bliver det ligesom den ramme, der kører rundt, eller bliver den bare sådan mere den flugter inde i selv vinduet?

M: Jaaah... Det har vi ikke afsluttet endnu, eller det har vi ikke helt afsluttet – man kan sige...

S: [griner]

M: Som du kan se her, så æh, så er bindingsværket, og så sker det, at vinduet er

S: Nåh, gud ja [bindingsværksrammen en jo ikke lige, så de nye vinduer 'sidder skævt' for at sidder plan i den vertikale retning]

M: Ja, er så skævt der, ikke? Og hvordan? Altså for det første tænkte vi, at selvfølgelig skal vinduet sidde lige, det er et lige – et nyt vindue, ikke?

S: Jo

M: Men-men, det endte med sådan en mellemløsning, så et lidt skævt på begge, æh, kanter,

S: Ja

M: Æh, og der-der er faktisk ikke særlig mange, der lægger mærke til det

S: Næh

(40:00) M: Øhm, men jeg tror måske mere, at det bliver noget med, at den her sorte ramme

S: Ja

M: Fortsætter, ikke?

S: Yes

M: Så det bliver bare sådan en – ligesom en skyggenot nærmest, ikke?

S: Ja-ja-ja

M: Som... afslutter det

S: Ja

M: Æh...

S: Men det vil sige i forhold til, så i har ligesom efterisoleret her?

M: Ja

S: Og der var ikke noget i forvejen vel? [isolering] Det er noget i ligesom – skrællede i det af, der var på?

M: Vi skrællede det af, der var,

S: Ok

M: Der var et, altså, der var ligesom en-en, hvad hedder det f... æh, altså forsatsvæg, altså, en-et-et træskellet. Helt traditionelt med noget æh...

S: Gipsplader og...

M: Gipsplader og Rockwool

S: Ja

M: Og dampspærrer

S: Ja

M: Og det tog vi væk alt sammen

S: Ok

M: Og så havde vi sådan også, den der overvejelse med, og så har vi snakket helt vildt meget om det der med isolering og hvor velisolerede huse, altså, i vores sommerhus, der havde vi 250 i væggene og 300 i taget og levede op til alt, hvad man skulle leve op til i et sommerhus og også lidt til

S: Ja

M:... og her talte vi om, vi havde ikke lyst til at få alt for dybe...

S: Nej, det tænker jeg også

M: Øhm... dybe vægge i sådan et hus her... æh, og så har vi bare taget konsekvensen og sagt, jamen, det bliver stadigvæk så meget bedre at de nogen steder får 15 centimeter og nogle steder 10 centimeter

S: Ja

M: Der er isoleret

S: Ja

M: At-at, det er fint, det er ok

S: Ja, men det er også fordi, at i er at eksisterende byggeri, ikke? At så, går i ligesom også lidt under radaren på æh

M: Det gør vi faktisk, ikke?

S: Det gør i ikke?

M: Nej, det gør vi faktisk ikke, altså, det vil sige, at-at det betragtes som nybyggeri...

S: Nå! Fordi det har været længer før – altså brugsbygninger eller hvad?

M: Ja, altså vi, du søger i virkeligheden, altså, der har Ringsted kommune været gode

S: Ja

M: Fordi, i forhold til bygningsreglementet... så... fordi vi søger om... ja det er vel en anvendelsesændring,

S: Ja

M: Altså, det har været en driftsbygning og vi søger om at lave det til hus. Så, skulle vi, og det var noget af det, vi var sådan forskrækkede over til at starte med, hvordan pokker, gør vi det, ikke?

S: Ja

M: Det – og der tænkte vi, der-der var vi sådan, jamen, der skal vi bo og deet, kommer der forhåbentligt ikke nogen ud og tjekker

S: Nej

M: ... og så snakkede vi med dem, ooog, der var de sådan, jamen der var de mere lempelige med – for det første var der aldrig nogen, der kommer ud, sagde de rent ud

S: Ja

M: og for det andet, så skal det jo bare være (utydelig tale)

S: Ja

M: Så...

S: Ok, så det eneste i primært har søgt om, det er brugsændring, eller?

M: Så har man, så søger man formelt om brugsændring

S: Ja

M: Og det får man så lov til, og så søger man om byggetilladelse til, æh, vi er inde for sø-beskyttelseslinjen så vi skal have byggetilladelse til facadeændringer

S: Ah, ok

M: Øh, og øhm, og det samme, når vi begynder æh, med et, med taget skal vi selvfølgelig også søge om, altså, ovenlys har jeg søgt om, men hvis vi vil have nogle kviste, skal vi søge om det, ikke?

S: Ja

M:... Og så søger vi selvfølgelig om, ja så vi skal ikke redegøre for køkken og badeværelse og sådan noget og værelsesopdeling, det er de ligeglade med

S: Nå, ok

M: Det er de ydre rammer

S: Yes

M: Ja... øh, men vi har talt meget om, netop det der med netop, at man er pålagt et bygningsreglement, som er så strikst

S: Ja

M: Æh, og man bliver, æh, altså man skal forholde sig til det, i det professionelle regi, men omvendt så... her har man et eller andet sted muligheden for at sige... nå, nu vil jeg bare gerne have, sådan så det er godt

S: Ja, fordi det er dig selv, der ligesom står med...

M: Det er mig selv, der står – Ja det er mig selv, der står med hele ansvaret for det her

S: Ja

M: Men det f... det ville vi ikke i vores sommerhusprojekt, fordi, det vidste vi, at det skulle måske sælges, ikke?

S: Ja

M: Hvorimod, at her kommer vi nok til at bo... i mange år

S: Ja

M: også fordi at det er en land-, at det er en landejendom og det vil sige, at der bliver aldrig lavet nogen tilstandsrapport...

S: Ah, ok

M: Så der er også noget der.

M: Men-men-men mest af alt har det været, har det for og handlet om at ligesom finde ud af, hvad er kvaliteten i at

S: Mmm

M: Altså, hvis vi, propper 300mm øh, isolering ind i det her, er det så, altså hvor meget – et eller andet sted, så holder man op med at få så meget effekt af den isolering, altså den kunne selvfølgelig have klaret 200, men 150, det er godt i forhold til, og så er man ikke i tvivl om hvor dugpunktet lander

S: Ahm

M: Så det er ligesom at finde et sted, hvor man siger, ok, det bliver fornuftigt isoleret, der er stadigvæk, æh, vi kan slippe for dampspærre, og der er stadigvæk ikke en mur, der er alt for tyk. Jamen, det er i vores øjne, godt

S: Ja

M: ... byggeri, ikke? Altså sådan

S: Jo-jo

M: Så, Så det har vi brugt virkelig mange kræfter på og diskuteret frem og tilbage

S: Ja-ja

M: Hvordan finder man... Hvor kan man, i stedet for at vi hele tiden er vant til at vi læner os op ad nogle regler

S: Ja

M: At så ligesom finde ud af, jamen... det er godt det her, det holder varmen fint

S: Ja-ja – hvad giver mening

M: Ja mmm – ja

M:... at det skal være fornuftigt fremfor at det skal følge alle kunstens regler, ikke?

S: Ja, og hvor meget har i så lagt på loftet, deroppe?

M: Lige nu ligger der vel 2... altså 20 centimeter på loftet

S: Ja

M: Men-men når vi så bygger op, så kommer taget til at blive isoleret, og der kommer vi til at lægge godt med isolering, for det bliver et fuldstændig nyt tag og nye spær, æh

S: Yes

M: Så der, der kommer der til at lægge en, måske 300

S: Ja

(45:00) M: 350 l altså godt med isolering deroppe, ikke?

S: Jo-jo

M: Og hernede [gulvet] ligger der 25 centimeter...

S: Ja – men det var noget, der allerede lå, ikke? Da i flyttede ind, ikke?

M: Det er noget, der var

S: Ja

M: Øhm... Og så har vi snakket meget omkring det rum herude [gartnerrum?], som vi har talt om, jamen kan vi slippe afsted, altså derude er der jo bare fuldmurede og kalkede vægge nogle steder, ikke?

S: Ja

M: kan man så slippe afsted med, kan man så have sådan et uderum, som bare, er-er som man ikke bruger hele året som er de der 15-20 graders rum og så må man fyre op når man bruger det

S: Ja

M: Æh, og m-måske ikke søge om det, som et beboelsesrum, ikke?

S: Nej

M: Men altså sådan når man finder ud af, hvor lækkert, der bliver derude, så vil man også bare gerne have komfort,

S: Ja

M: [griner] sådan så, at det æh, ja, der vil vi gerne have et-et æh vildmarksbad indenfor og en brændeovn, der var, er det op, og det skal være sådan en, der kommer vi til at bryde med det der sådan, det skal ikke være en traditionel stue

S: Nej

M: Der er et sted hvor man både kan stå og vaske sine grøntsager fra drivhuset ooog, det skal også være et sted hvor man, hvor der er en sofa, hvor man kan slappe af

S: Ja

M: Men der skal også, der skal også være et vildmarksbad, indenfor

S: Ja [griner]

M: Og der skal være nogle STORE planter

S: Ja

M: Ja

S: Men det er sådan, det var det der, du snakkede om, sådan, som sådan et orangeri

M: Gartneri – ja – gartnerrum/ orangeri, ja

S: Ja

M: Og vi har jo et kæmpestort drivhus, så-så æh, det der med at, masser af lys, store planter

S: Ja

M: Og så sådan at bryde op med, hvad er en stue egentligt

S: Ja

M: Og nu har vi en lille stue, ikke? Og der er et fjernsyn, det havde vi ikke inde i København – Nu har vi et fjernsyn og det er som om at børnene nogle gange efter, nogle perioder, hvor det har været hårdt, så kommer de hjem og siger, må vi se fjernsyn, og det er bare sådan automatik fordi der er et fjernsyn, og der glæder jeg mig vildt meget til...

S: Ja

M: At få gemt af vejen, så det er et aktivt valg i stedet for at, det eneste leverum vi har nu, så er det ligesom fjernsynet, der styrer det hele, ikke?

S: Ja – jo-jo-jo

M: Og det betyder vildt meget

S: Ja

M: Hvordan man...

S: Der er noget andet at give sig til på en eller anden måde

M: Ja!

S: – eller at det ikke er den – at det ligesom er dem nemme løsning?

M: At det er ikke det første man ser, at det ikke, og, det-det er også noget med, har jeg fundet ud af, nå, det er også det eneste bløde sted at sidde, så jeg har også været ude i sådan en, du ved sådan en – måske skal jeg tage de der hylder ned og få en madras derud, sådan så at de hellere, vil – altså du – det er det eneste, altså, man har lyst til at kravle op i sofaen, når man har været udenfor i skovbørnehave i otte timer, det kan jeg godt forstå, en når fjernsynet så er der, så er det så det man har lyst til at se

S: Ja

M: Ikke?

S: Det er det man gør

M: Ja

S: Ja – men det vil sige, så får, men åbner i op derud til, eller bliver det sin egen? Det-det bliver jo åbnet op ud til...

M: Der bliver åbnet op [imellem længerne?]

S: Ok

M: Sådan så, at vi får en stor åbning her måske en-en skydeportåbning

S: Ja

M: Man kan skyde til side, men, det er vigtigt for og at man også kan lukke det

S: Ja

M: Og så forestiller jeg mig, at det her bliver en form for spisestue faktisk

S: Ja

M: ... Og så-så kommer man derind, og der forestiller jeg mig virkelig at vi kommer til at bruge meget af tiden også, tæt på drivhuset og tæt på grøntsagshaven og...

S: Ja – lægger der sådan et selvforsyningsprojekt i det herude? Altså nu, sådan også, det er et ret stort drivhus, og du snakker også om, i har faktisk ret meget land også

M: Ja, men det gør der helt klart for Peter

S: Ja [griner over Margrets udtryk]

M: Jah, det er også noget der har været under udvikling at finde ud af, jamen hvordan... kan vi være i det begge to, ikke? Og-og..

S: Men er han vokset op på landet? Eller hvordan?

M: Ja, han er vokset op på landet, han er vokset op på en kæmpe gård på Langeland

S: Ah

M: Ja, og det er hans mor jo, altså det-det, hans mor og far er skilt, men hans mor er landmand

S: Ok

M: Øhm, så de kan kører traktor og gøre ved ikke?

S: Ja-ja-ja

M: Men man kan sige, min kære Peter han har jo... vildt meget energi, men – og også lidt ADHD – og han vil det hele og så har den store øvelse været nu at sige, men... hvordan får vi hele det her til at... vil du gerne bare have en gård, og gøre det – du kan ikke både have en gård og et arbejdsliv

S: Nej

M: OG fire børn...

S: [griner]

M: Så nu har vi fire børn... så det må man tage udgangspunkt i, ikke?

S: Jo

M: Altså han har en i forvejen, så... Så der er fire børn og så er der en gård... Han har fået etableret sin... grøntsagshave... vi har ikke fået den brugt så meget endnu, som vi ville, men altså et velfungerende drivhus og og sådan noget

S: Ja

M: Men, jeg tror måske, at det bliver det, så, ja, så tror jeg at han får lov til at plante noget skov, æh-æh, og ikke har så mange dyr – vi har fire får

S: Ja

M: og vi har seks høns – og vi har en hund og en kat

S: Ja

M: ... æhm

S: Det er også et godt dyreliv [griner]

M: Så æh, lige nu har vi ligesom kunne sige, der er ikke køer, ikke noget med, jeg skal ikke have noget med noget at gøre

S: Nej-nej

M: Pigerne vil gerne have heste

S: Selvfølgelig – noget at klappe eller sådan

M: Jeg har ikke budt dig noget, vil du have en kop the eller? En kop æh?

S: Altså jeg kunne godt drikke en hurtig kop kaffe, hvis det var, øhm...

M: Du-du spørger bare løs

S: Ja! Det gør jeg øhm – men-men i forhold til, æhm... så det vil sige, at de her to længer, altså, den her, det er så den der bliver det her orangeri/stuehus – eller er det kun

M: Det er gavlen

S: Den der?

M: Det er fra

S: Så der skærer i den ligesom af? Eller

M: Der, ja-ja, altså

S: Der bliver en form for, noget der bliver opvarmet og noget der ikke bliver?

M: Det gør der, så bliver der garage, også i det der [huset med orangeri (?)]

S: Ja

M: Øh, som du kan se, så det portrum, hvor man kommer ind

S: Yes

M: Der er lavet en ret grim port på den anden side

S: Ja

M: Og så har Peter sit værksted

S: Ja

M:...æh, hen til den gennemgang... øh, den røde port, hvor der er ly..

S: Yes, der hvor der er lys ude nu?

(50:00) M: Ja – øhm...

S: Og det er den gamle kostald?

M: Ja

S: og der havde, der havde også været stald herovre så? Eller?

M: Ja, der har været en eller anden form for – for øhm – jeg ved faktisk ikke om der – hvad det-hvad det har været

S: Nej

M: Men det, altså en driftsbygning har det været

S: Ja – men-men de havde landbrug, dem der boede her, altså, der fraflyttede?

M: Ja, ja

S: Ok

M: Så en-en svinestald og en kostald og en driftsbygning var den der bare

S: Ja

M: Og derude, den første røde dør, her ved siden af por-porten

S: Ja

M: Der er der faktisk, æh, det gamle nå men-men, der er kan-k-k-karlekammer

S: Nåh!

M: Ja, og det skal vi have som et fælles æh... gæste... værelse

S: Ja

M: Sådan så hvis de har gæster, hvis vi har gæster, så har vi et ekstra gæsteværelse

S: Så, det er ligesom isoleret, der har været sådan lidt, noget beboelse derovre i forvejen, eller er det bare fordi, den har ligesom [utydelig tale]

M: Den gamle arbejdsmand, den gamle arbejdsmand har boet der, der er - har været trægulv, men vi skal lige have det ud, men-men det er sådan ret til at gå til

S: Ja

M: med at væggene skal pudses og loftet skal males og så skal der noget nyt gulv og isolering i

S: Ja

M: Og så-så-så æh, så er der et æh, så er der et fint værelse der, og så kan man på sigt faktisk også etablere... et lille tekøkken

S: Ja

M: Og badeværelse derude, men det er på langtidspanen, ikke?

S: Jo

M: Øh, men-men om ikke andet, bare et værelse, hvor man kan overnatte

S: Ja

M: Øhm, ja

S: Ja... mne hvad var egentligt, nu da i besluttede at købe den her gård, for jeg kan jo godt huske sådan ligesom, da i var ude og kigge på den, og der var mange sådan overvejelser, altså det er jo en ret vildt kontrast i forhold til, at i flyttede fra Vesterbro?

M: Mmm... jeg tror bare at, altså, for Peter har det altid været en drøm

S: Ja

M: Fuldstændig naturligt.

S: Ja

M: Og for mig, har jeg aldrig skænket det en tanke

S: Nej [griner]

M: At bo på landet – og så tror jeg, at det havde en stor betydning, det der med, at vi ville flytte sammen...

S: Ja

M: Altså mine forældre bor på Island, hans mor bor i – boede i Skotland og hans far er udelig, ham kan vi ligesom ikke få noget hjælp af

S: Nej

M: Eller samvær på den måde, ikke? Så-så det der med at flytte sammen... to generationer

S: Ja

M: Altså, sådan, det-det-det var, for mig, det-det store... øh, en stor mundsportion... Øhm...

S: Hvordan er det så, når man ikke har prøvet det før, tænker jeg også, fordi det er jo meget sådan, det er jo virkelig sådan æh, ja traditionelt, altså æh, på den måde, ikke?

M: Ja, altså jeg tror at, jeg har lige været igennem sådan en periode, hvor jeg virkelig har kigget rigtig meget tilbage

S: Ja

M: Og set sådan... netop, hvordan blev den her beslutning truffet, eller hvordan... med det jeg ved nu, så ville jeg ikke gøre det igen.

S: Nej

M: Det vil jeg simpelthen ikke, og det handler ikke om at jeg ikke vil bo med dem, og det handler ikke om – det-det handler simpelthen om, at jeg tror at jeg... altså, og det er jo altid, det kan man altid sige, ikke, men altså. Jeg var ikke færdig med at bo i København og i sommerhus

S: Nej

M: Så, det ville jeg helt klart have gjort i to-tre-fire år

S: Ja

M: Så har jeg en mand, han trivedes ikke i det. Så det er jo også, så det er jo, og han har aldrig tvunget mig til noget, der er aldrig, men han er god til at snakke varmt om hans drømme

S: Ja

M: og UH! hvor bliver det fantastisk

S: [griner]

M: Ja fordi at – Nåh, okay...

M: Og så tror jeg bare, at jeg generelt at jeg altid har været... altså sådan lidt på en Nåh! Så gør vi det, ikke?

S: Jo

M: Og det har jeg helt klart, for første gang, tror jeg i mit liv, virkelig sådan blevet mødt af Glup! [laver synkelyd] ikke?

S: Ja

M: Den havde jeg altså ikke gennemtænkt

S: Nej-nej-nej

M: Jeg havde ikke gennemtænkt... at... altså der er sådan, det-det bliver måske også – ridse det store op – det er det der med, jeg er ikke tæt på en station

S: Nej

M: Så det er en stor ting, hvis jeg skal til København... Øhm... og så tror jeg måske også, selvfølgelig, at det har haft en indflydelse det der med at... at det var ligesom Peters projekt, eller Peter, der skulle vise mig hvordan det var at bo på landet. Han har vist mig hvordan man bygger

S: Ja

M: Og det elskede jeg, ikke?

S: Ja

M: Jeg havde aldrig bygget før og jeg elskede at være med til byggeprojekter

S: Ja

M: Men så var der både det, at vi havde fået to små børn og så tre små børn, og han har været sygemeldt i to år, så han har ikke kunne vise mig

S: Nej-nej-nej-nej

M: Hvad kan det her liv? Så jeg har bare været alene ude på landet, med min svigermor, ikke?

S: Jo-jo-jo

M: Og heldigvis med hende, ikke? For ellers så var jeg bare helt alene, ikke?

S: Ja, det er jo det

M: Æhm... så øhm... så det er, det har været en kæmpe stor identitetskrise

S: Ja

M: For mig

S: Ja

M: Det har ikke bare været rart

S: Nej, jamen hun er, altså... Men netop også fordi det er så store kontraster, ikke? Altså som du også selv siger, lige pludselig, så er du også afhængig af en bil... Altså det kunne jeg jo også se, da jeg skulle herud med offentlig transport, ikke? Der er vist en bus der kører lidt tættere på, men ellers er det 20 minutters gåtur fra bus æh... he-he

M: Jam fuldstændig – og den havde jeg ligesom ikke, altså sådan... ja den havde jeg ikke lige... det var helt klart en del af overvejelserne, men man vægtede bare ikke – altså jeg tror også, vi havde også kigget i lang tid, og jeg tror også at vi fik sådan en fornemmelse af at vi havde lidt travlt, for de skulle også nå hjem fra Skotland og...

S: Ja

M: De skulle lukke deres forretning [de havde en jagtforretning] og sådan noget, ikke? Hvor at nu... og også fordi vi gik til noget parterapi, og nu bliver det lidt personligt, men altså men hvor, men bare sådan, altså i skal – nu skal i passe på, prøv nu at-at – altså kan i ikke vælge noget fra? Og bare sådan – nej, det kan vi ikke... altså nu synes jeg, at i skal vælge noget fra... det er for meget...

S: Mmm

M: Men det kan vi ikke, nu skal vi bare lige, ikke? Og det var jo netop der, hvor man skal stoppe, hvor jeg, sådan - også, (55:00) når jeg snakker med nogen... venner eller kollegaer nu, med som om at man kan se sådan, hm, måske er du lige på vippen... til at træffe nogle valg nu, hvor det bliver for meget

S: Ja

M: Eller at du måske bliver for stresset

S: Ja

M: Og man kan altid prioritere fra, ikke?

S: Jo

M: Så... så vi skulle bare have... fordi vi havde været i gang med det... byggeprojekt [sommerhus] med

S: Ja

M: Så skulle vi lige have slået koldt vand i blodet

S: Ja

M: Og sagt, hey vi kommer først herud om et år, hvor jeg kunne have min barsel i København og sådan du ved

S: Ja

M: Det er det med at være bagklog, men det er mere til mig, altså sådan... til andre også med, jeg har en kollega, som ikke har børn, der er bare sådan NEJ! Tænk at flytte på landet og du ved – LAD VÆR!

S: [griner]

M: Det er en dårlig ide – og-og jeg elsker det også, altså du ved. Jeg har vænnet mig til det på rigtig mange punkter, og der er også helt klart... nu, hvor Peter ER med igen

S: Ja

M: Så begynder man at mærke, hvad kan det af kvalitet at, når de store piger vil ud, jamen så går de bare ud og så cykler de rundt, og det er vildt dejligt eller -

S: Ja

M: og vi har heldigvis nogle fantastiske naboer, både derovre og derovre, de har tre børn og de har to børn og det er virkelig Bullerby, ikke?

S: Ja-ja-ja

M: Det er bare æhm... og så lige pludselig, så bor man så... noget tid med ikke-ens-bedste-venner – altså vi har ikke så meget tid til at se vores-

S: Nej

M: Venner fra København, og så lige pludselig, så bruger man rigtig meget tid sammen med nogen som... altså heldigvis er rigtig søde mennesker, men nogle jeg måske ikke ellers ville...

S: Ja

M: Vælge at hænge ud med... og så fø.. altså så bliv – lever man lige pludselig virkelig det der liv ude på landet

S: Ja

M: og det kan virkelig også noget, ikke? Fordi, at der-der er en helt anden, sådan... i kan bare lade barnet blive her...

S: Ja

M: Og sådan nåh, ok, ikke? Så folk passer hinandens børn her og folk henter hinandens børn fra... børnehave

S: Ja

M: Og... det var jeg jo overrasket over, da jeg fik børn i København, det ville mine veninder da ikke hjælpe med, de skulle ikke hente mit barn i børnehaven

S: [griner]

M: Nåh, det tænkte jeg ellers at vi kunne skiftes og

S: [griner]

M: det skulle man ikke. Hvor? Altså sådan øhm... så, jah...

S: Ja, så der er plusser og minusser på det hele

M: Der er nemlig plusser og minusser

S: Og så tænker jeg da også, det er vel også det der med, fordi, igen, det lyder jo også som om at-at det der ligesom var blevet stillet i udsigt, så ramte der, så var der bare en anden virkelighed, der ligesom ramte, ikke?

M: Fuldstændig

S: Så-så det har også været ligesom, man er kommet lidt skævt ind på det hele på en eller anden måde, for det var ikke lige det, der var aftalen, eller ideen med, at man skulle det her, vel

M: Nej! Plus at der, og man kan sige, i forhold til at bo sammen to generationer, så er det helt klart også, du ved... en kæmpe udfordring at vi troede, altså vi skulle ligesom være de unge, der kunne arbejde og løfte tingene

S: Ah – ja, men er de pensionerede nu så, eller hvordan?

M: Altså han er pensioneret

S: Ok – og han er skotte, eller hvordan?

M: Nej, de er danskere begge to, han havde bare boet der i 30 år

S: Ok

M: og hun i 15 eller 17 eller sådan noget

S: Ok

M: Så han er pensioneret – hun er ikke pensioneret, men de havde jo deres egen... æh, hvad hedder det forretning oppe i Skotland

S: Jamen jeg kan godt huske at i snakkede om, det var sådan noget Brænde-Bente, eller der var et eller andet [griner]

M: Ja, præcis – jamen, det var der også, så vi har været i gang med alle mulige ideer, men jeg tror sådan lige præcis når vi flytter, altså der er mange ting, altså sådan men... der går det jo bare op for os, at hun er faktisk blevet ældre

S: Ja

M: End det vi huskede... hun kunne ikke løfte den opgave, altså, de forskellige ting vi egentligt troede, at hun kunne løfte ikke?

S: Ja

M: Plus at det har været en stor ting for hende at flytte herind... øhm... vi fik pludselig et barn til, så hun kunne ikke engang passe alle børnene, ikke? Så vi fik ikke den-det der frirum

S: Nej-nej-nej-nej-nej

M: Altså, så der har været, altså, der har været så mange ting, altså sådan... så det har været virkelig, men nu er det ved at finde et leje, hvor netop Peter kan hjælpe lidt tilbage, og hvor... der også skulle finde et leje, hvor meget skulle vi passe og ikke passe og sådan

S: Ja-ja-ja-ja

M: Æh... ja... så der har helt klart været udfordringer

S: Ja

M: Men jeg tror at vi er sådan, vi er sådan ved at være på den anden – på den rigtige side af dem

S: Ja

(58:39)

Empirical data

Case Studies Open coding	
Case Study	Themes (what is going on?)
A	Environment and lifestyle Anti-capitalist Off-grid living Homework: Building and Dwelling SOME-Networks as a starting point Timber-building The importance of Community and friends Learning as amateur Drawing as amateur Communicating your lifestyle to others Prejudice when building and living differently
B	The narrative informing the building Building from your head and not the drawing Problem-solving- inventing things as you go Merging modern and traditional building Slow building and thinking Sparetime building The halfway house Difficulties collaborating when building bespoke The building site hierachy The journey Learning by doing
C	Value in building Differentiating oneself from the stereotype Reuse-manifest Only using raw-materials pros and cons Self-building with others Orientation and context of building The building afterlife- how the building develops once constrction stops Time as a resource Learning by doing when building Life conditions vs. life styles The responsibility of architects Built experiments and what you gain from them Continuous building
D	Sustainability, resilience and building life Living with the in-laws Building with timber Experimenting and building Chimneys- Working with heat in buildings Reducing the layers in building- building diffusion open Co-occupancy - Living with ones house Learning by doing- the complex plan Modulation in building and the rationale of timber structures How to pay for it all Learning from others Building bespoke and getting it my way

Empirical data

Case Studies Open coding	
Case Study	Themes (what is going on?)
E	<ul style="list-style-type: none"> Building for the future and anticipating change Being self-critical when building Adjusting materials according to the site conditions Learning by doing- building alone Living on site and getting to know your plot Collaborating with neighbours What you learn from being on-site professionally and private Experimenting and remembering the fun ideas
F	<ul style="list-style-type: none"> Moving to an Island Gathering a team The tedious building regs when doing things differently The inside-out room Trust- To dare to draw a house together Recreating nature Diffusion-open materials and traditional buildings Memories of buildings Building with new- different materials Building unconventionally on Fanø What you learn from building (as a client) DIY and building- how to cut cost Remembering what is important Compromising in building Living with ones house Heat and sunlight
G	<ul style="list-style-type: none"> Commissioning an architect Transforming an existing house Living in a camper, living with friends and living with inlaws Building unconventionally Learnings from an existing house- challenges and benefits The history or a house Chaep materials Using new materials- doos and donts The important stuff When building seizes- almost Teaching and caring for clients The stress of economy Living with your house

Empirical data

<p>Case Studies Open coding</p>	
Case Study	Themes (what is going on?)
H	<p>Multi-generational living and building with the inlaws Changing environments- from city girl to country life re-orienting an existing house living in a house while building and inbetween building The existing house- the right and the wrong materials Visions for the future The changing masterplans Building private and building professionally Different modes of building Materials sparking joy Building multiple houses and how to prioritise them Standard elements and old buildings Need to haves and nice to haves Heating and chimneys and ceilings Insulation and diffusion openness Building, personla lives and timing To land where you live</p>

APPENDIX B

This appendix contains all transcripts of the free-flowing conversations that form the base of the practitioner conversations. All transcripts have been done manually with indicated timeframes every five (5) minutes.

Lars Koefoed Jørgensen, Egen Vinding & Datter

21.10.2021

(00:00)

S: Sådan der, undskyld

L: Jamen, det er helt i orden, nej jeg tænker at-at hvis æh, branchen havde haft en moral

S: Ja

L: Æh, som man havde i gamle dage, en tømrer gik ikke ud og byggede et hus, han ikke kunne stå ved fagligt

S: Nej

L: Sådan var det bare

S: Ja

L: Sådan er det ikke mere. I dag, der er byggefirmaerne klar til at... æh levere det værste lort, bare der er penge i det, og der er ikke nogen, der kan komme efter dem bagefter.

S: Nej

L: Og... og så kommer alt det der kontrol og besværlige æh ting, altså vi sidder lige, vi har lige haft en-en større byggesag, hvor vi skal lave, æh, aflevere noget KS

S: Ja

L: Kvalitetssikring, og vi har... bøvlet med, vi fik det ikke lavet ordentligt i-i forløbet... og... det er så fuldstændigt meningsløst, når der er ordentlige håndværkere, der vurderer deres ting inden at de gør noget og sådan noget, der er ingen mening i at lave det

S: Nej

L: Men... sådan er branchen bare ikke, og derfor er man nødt til det

S: Ja

L: Og det bliver bare værre og værre og nu også med det bæredygtige, at man kan ikke... æh, bruge den sunde fornuft, fordi man kan ikke stole på-på æh-øh og man kan jo se det, alt er jo bæredygtigt, altså det...

S: Ja

L: De værste ting er bæredygtige, æh – og jeg har ikke noget alternativ, fordi jeg synes ikke at nogen af mærkerne er ordentlige, altså, jeg synes ikke at DGNB eller æh Svanemærket, der er ikke nogen af dem, der har... kvaliteten til at jeg synes, at det er noget værd at have dem. Jeg har ikke lyst til at have mærket

S: Nej

L: Og det æh, det vi gør, det er jo at vi har... vi bruger snusfornuft

S: Ja

L: Vi har også lavet en portal hvor vi har sådan undervisnings...

S: Ja det er den, der hedder bæredygtigtbyggeri.dk?

L: Ja, og der går vi fuldstændigt fuldstændigt subjektivt ind og siger hvad vi tror, og hvorfor vi tror det.

S: Ja

L: Æh, Vi vil prøve at få folk til at tænke... selv, altså, vi har sådan nogle, grund æh... regler, der hedder at... materialer har fem faser: Der hvor man henter det; Der hvor man forarbejder det; Der hvor man bygger huset; Der hvor man lever med huset og vedligeholder det; Og der hvor man skal genbruge det.

S: Ja

L: Og de fem faser, må man vurdere hvert produkt ud fra, og når du kigger hvad folk skriver om deres produkter... det er bare løgn

S: [fniser]

L: Altså det-det passer ikke [griner] så derfor så-så mener jeg faktisk at enhver æh... forbruger eller bygherre er faktisk nødt til at stole på dem de har til at bygge

S: Ja

L: Og... dem der æh, de har til at bygge æh... er nødt til at tro på at... hvis ikke vi er ordentlige, så får vi smæk, et eller andet, så vil der være nogen, der ikke vil have os... fordi jeg kan ikke se, hvad det ellers skulle være...

S Nej

L: Vi-vi-vi var med til at udvikle det Svanemærkede hus... da-da mærkesekretariatet lavede det sammen med Køge kommune nede ved Herfølge.

S: Ja

L: Og det var... vi blev så sure, vi havde købt to grunde for at bygge to Svanemærkede huse i det projekt

S: Ja

L: og vi solgte dem... og-og lod være, fordi det var ubrugeligt... alt hvad vi troede på, eller nogle af de ting vi troede på kunne vi ikke få lov at bruge... og nogle af de ting, som vi i hvert fald mener er... det værste lort

S: Ja

L: Det måtte man gerne bruge

S: Ja

L: Mineraluld måtte man bruge, man måtte ikke bruge papiruld... og hvordan hænger det sammen? Jo... der bor i papiruld, det er vist lidt problematisk med det, der er ikke noget dokumentation på det, men-men, vi er lidt urolige ved det. Rockwool er dokumenteret noget lort hele vejen igennem

S: Ja [griner]

L: Og-og det må man gerne bruge, ikke?

S: Jo

L: Og så-så mister det - Og jeg tror jo, og det kan være frækt at-at tro det, men-men jeg tror jo at, Mærkesekretariatet skal jo betale sig selv af dem der er... er brugere af det

S: Ja

L: Og man har ikke råd til ikke at have Rockwool med, fordi... øh, Rockwool er jo en stor spiller... æh, papiruld var ingenting... æh, dem kan vi godt undvære... men Rockwool, det går bare ikke...

S: Nej

L: Og så-så må vi gøre det, så det kan lade sige gøre, ikke?

S: Jo

L: Og de har også en hel masse... øh, dokumentationer der skal laves på materialer, som er... åbenlyst... logisk æh anvendelige, øh, lerprodukter for eksempel.

S: Ja

L: Det er jord... der er ingen afgangning, der er ingen æh ikke noget, og det er lokalt, der altså... der er ingen, det giver ingen mening at man skal spilde sin tid på at dokumentere det, synes jeg

S: Nej-nej-nej

(05:00) L: Men æh, sådan er det

L: [til en dame i døren] Hej!

D: Er du optaget

L: Ja

D: Kan jeg lægge dem nede på dit bord dernede – eller vil du have dem her?

L: Æh, nej, læg den hellere på mit bord.

D: Jeg vil gerne snakke med dig om det på et tidspunkt

L: Ja

D: Ja

L: Det er helt i orden

D: Hej igen

L: Hej

S: Men i forhold til fordi, at-at det var nemlig faktisk også noget jeg ville spørge dig om, det her med den her certificering – æh, fordi jeg lagde nemlig mærke til at på jeres maling, der-der står der meget sådan æh... at der, hvor i faktisk tager afstand fra Svanemærket

L: Ja

S: Øhm... hvor er det så at du ser, æh, i-i forhold til altså, sådan... kan certificering ingenting eller du ved er det...

L: Nej det kan det bestemt

S: Ja

L: Jeg synes bare, at det er svært for os fordi... æh, vi æh, vi er ikke sælgere – vi er ligeglade med at sælge, det er vi jo ikke, men-men vi er her for at lave nogle produkter, der er ordentlige... de produkter vi laver, laver vi kun fordi at ingen andre laver dem

S: Ja

L: ... Og æh, så snart, at der er andre, der laver dem, så stopper vi gerne, æh fordi, for os er det noget med, at finde ud af hvor godt kan vi gøre det?

S: Ja

L: Hvor-hvor, hvor klimavenligt kan man lave et hus og – alt det der... øh, afgangnings-øh, lidt, kan vi lave det og sådan noget, og-og æh, der for er det så nemt for os... at bygge, også at være troværdige altså, jeg tror f... all folk rundt om os tror, i hvert fald omkring det bæredygtige,

S: Ja

L: Der æh, har vi bare en... 100% troværdighed men... æh, men det, det er svært for os, at bruge mærkerne, fordi, mærkerne er... for eksempel Svanemærket. Du kan ikke få en eneste maling, som ikke er... æh, hvor der er skadelig kemi i i forhold til af -æh, hvad hedder det, konservering... æh, som er Svanemærket... det ville være underligt for os at være i det selskab...

S: Ja

L: Med vores maling

S: Ja

L: Fordi det er noget andet, det er simpelthen noget andet, det er en anden tankegang

S: Ja

L: Æhm... så derfor synes jeg, at det er svært, men-men jeg tror på at Svanemærket... flytter... det store marked.

S: Ja

L: Jeg tror på at... æhm... nogen, der har... et produkt vil prøve at forbedre deres produkt for at blive Svanemærket

S: Ja

L: Og det er jo samfundsmæssigt, dejligt.

S: Ja

L: Det er bare ikke forbrugervenligt overhovedet, fordi forbrugerne forstår det ikke

S: Nej

L: Og forbrugerne siger bare, hurraa, det er Svanemærket, vi køber deres maling med MI (Methylisothiazolinone) og æh, vi bliver allergiske, æh, overfor det og vores hud æh væsker [gnider hænderne] æhm-æhm, men det er Svanemærket

S: Ja

L: det er vores parameter, ikke? Og-og det æhm, det kan jeg ikke lide, men... men jeg kan jo godt lide, at det flytter markedet

S: Ja

L: For det gør det...

S: Man hvad-hvad er jeres tanke... gang så, eller hvad er jeres tanker?

L: Jamen vi har jo, kun noget rod ikke? Altså fordi, hvad skal vi gøre? Vi er – Vi er jo medlem at det der hedder landsforeningen af økologisk byggeri

S: Ja

L: og vi arbejdede for tyve år siden æh, med en certificering, om vi skulle lave økomærket for byggeri

S: Ja

L: Og æh, det var der rigtig mange i organisationen, der synes var en god ide, og-og, jeg spurgte, jamen, hvordan... æh, hvordan skal vi gøre det? Øh, for også i LØB (Landsorganisationen for Økologisk Byggeri) er der en masse... forretningsfolk... der æh... bare tænker på at sælge deres masseovn eller sælge deres maling, eller...

S: Ja

L: Og hvor æh... hvor jeg ser, altså, jeg krummer tæer, når jeg æh... ser æh... de er meget bedre... i LØB

S: Ja-ja

L: Men der er stadigvæk, ham der sælger papiruld, æh, står og fortæller en historie, der får folk til at købe hans uld, i stedet for at købe træfiber...

S: Ja

L: Og-og æh, og der er jo forskel på de to produkter... æh, og jeg kender dem, for jeg bruger begge produkter

S: Ja

L: Æhm... men min historie ville være en anden, end den de står og fortæller til de der kunder. Og jeg går jo altid hen og lytter fordi jeg synes, at det er interessant, og jeg krummer tæer, og siger... fy-faen, altså, det er jo ikke – det er jo ikke i orden... man gør... man gør sit produkt... spiseligt... og man... gør de andres uspiselige... æh... og selv om at det, altså, nu synes jeg, at dem der står og taler om papiruld og træuld, at-at det-det er jo i en god sags tjeneste æh

S: Ja

L: Æh, at de vil hav folk til at købe deres produkt, men at de står og gør, gør en æh... dårligere historie ud af mods... eller konkurrentens

S: Ja

L: Bryder jeg mig ikke om, fordi... jeg ved jo godt, at det bare er for at sælge...

S: Ja

L: Men det gør – det giver forvirring...

S: Ja

L: Og-og, æh... og derf... jeg kunne ikke se hvordan vi kunne lave et æhm... økomærke... for et hus, fordi det er jo grader

S: Ja

L: det er nuancer, det er jo æh, jeg kan godt se forskellen på, når vi bygger det Åndbare hus og når der bliver bygget et almindeligt betonhus i Danmark. Fordi, det er så... æh, grelt

S: Ja

L: Der er så stor forskel, udpræget... æh, den tænkning

S: Ja

L: Så-så der er ikke, der er ikke nogen små nuancer, der-der er generende der

S: Nej

L: Men det bliver det jo, når man, når man så er i gang, æh, og kommer hen og laver nogen-nogen huse, hvor der er tænkt over tingene...

S: Ja

(10:00) L: Så kommer vi derhen, hvor nuancerne er, jamen er det nu så i orden, at vi bruger beton til fundamenterne? [telefon ringer] må jeg lige tage den her?

S: Ja, selvfølgelig.

L: Hej Naja... [optagelse pauses]

S: ...[tale mangler] så til certificering? (alternativ?)

L: Undervisning. [griner]

S: [griner]

L: [utydelig tale] øh, nu, vi har jo lavet den der hjemme – æh, portal med... og den er jo subjektiv, det er, simpelthen nogle... jeg vil godt sige, at det er logikere, som, nu siger du selv ordet logik... vi bruger vores logik... bondelogik, plejer jeg også at kalde den, fordi... det er jo den logik en person... æh... har, når man ikke har taget en eller anden lang uddannelse. Det er simpelthen den der med – okay, hvordan er det med tegl? Et tegl, der henter vi noget ler, æh, når vi skal lave det, ikke? Æh, det her ler, det æhm, er en knap ressource, det er ved at være brugt op i Danmark, så, det skal ikke bruges til hvad som helst... lidt belastende i den ende, ikke? Når vi skal, æh, brænde teglet, bruger vi en forfærdeligt masse energi på det...

S: Ja

L: Tommelfinger ned på det, æh, når vi skal bygge med det, det er fint, altså vi æh... æh, det er lidt tungt, der, det er en lastbil, der kommer bare med tegl til os... hvis vi nu havde brugt stålplader, så var det en æh lastbil, der kom med tage til... ti tage... og-og sådan, ikke? Altså den logik... æh, tror jeg på, at man kan få... udbredt, æh, det er ikke æh, altså, det er jo kompliceret, men jeg tror bare på når, hvis håndværkerne begyndte at interessere sig for det... æh, på den måde, så kunne de hjælpe kunderne... med-med den øvelse der...

S: Ja

L: Og så er det jo ikke fordi, når man går i gang med et hus... æh, vi bygger - vi har aldrig bygget ens huse, det er altid et nyt hus, når der kommer en ny kunde, men vi har alligevel en skabelon... æh, når vi sætter os med bygherren. Og dem der kommer her er også som regel interesseret i bæredygtighed... så de sætter sig ned, og så siger vi... vi kunne sætte jeres hus op på skruer... så slipper vi for beton der, og skrueerne, der bruger vi noget varme til at smelte jernet, men de kan bruges igen bagefter. Vi skruer dem simpelthen op, når huset bliver piller ned og så skruer vi dem i jorden til et nyt hus... æhm... så-så det kunne... det kunne være fornuftigt. Men... det kan jo være, at huset ligger på en måde, så det ikke kan lade sig gøre og... øh, der kan være en lokalplan, der siger at der, det skal stå på en sokkel, der kan være så meget... men-men... den æh... snak, og den omtanke sidder vi altid sammen med kunden og går igennem fra ende til anden...

S: Ja

L: Og-og, der tænker jeg egentligt, at jeg-jeg synes i hvert fald, at erfaringen her er, at der er jo rigtig mange håndværkere her, der... og koordinatore og... sælgere, altså, vi har jo alle sammen, æh, lige fra den nyeste tømrer, der starter i firmaet, støder på kunder, der lige spørger, hvad-hvad, hvis jeg skulle lave mit tag, hvad skal jeg så? Så siger de, ring til kontoret

S: [griner]

L: Eller også, så siger de, jamen jeg har, vi har lige snakket om det nede i firmaet, og der er jo de der, æh, muligheder for tage... og der, der tror jeg at-at man ved at... udbrede, æh, den tænkning...

S: Ja

L: Så, æh... så kommer man faktisk aller bedst i vej

S: Ja

L: Og jeg tror da, at det er udmærket med mærkerne... æhm... jeg kunne bare godt tænke mig... at mærkerne selv var med til at... æh, flashe deres begrænsninger.

S: Ja

L: Æh, fordi det virker forkert, altså, Svanemærket... alle mennesker tror, at det er det bedste, når vi har Svanemærket, så har vi gjort, hvad vi kunne, ikke?

S: Jo

L: Og sådan er det ikke

S: Nej

S: Så det, i går i virkeligheden sådan meget pædagogisk til værks

L: Ja

S: på en eller anden måde. Så at-at det er... det er rådgivning... samtidig med, at der selvfølgelig også er nogle materialer i ligesom... kan producere og

L: Ja

S: Og supplere med, ikke?

L: Jo – og-og jeg tror, æh, at noget af vores troværdighed har vi faktisk på at-at når, vi sidder her med kunden... så sidder, jeg sidder her og anbefaler dem, at bruge papiruld... fordi at æh-æh, det er vores erfaring at-at vores æh... konstruktioner bliver mest vindtætte... æh, de bliver... det er billigere, fordi det er meget billigere at blæse papiruld ind i en lukket konstruktion end at bruge det hør, som vi selv producerer

S: Ja

L: Og-og når jeg siger det til dem, jamen i-i kan også bruge hør. Det er der nogen, der er helt vilde med, og vil fylde deres hus med, det er også lækkert, æh, men vi gør det ikke selv, æh. Det hus vi selv, tegner, der bruger vi kun høren i de lukkede... hjørner hvor vi ikke kan komme ind med-med æh granulaten.

S: Ja

L: Æh, så æh, 1/10 af vores forbrug på isolering, det er vores eget produkt, og vi har ikke lyst til at bruge det mere, fordi det er – det er det egnet til

S: Ja

(15:00) L: Og så sidder de jo derovre, og så siger de, ham tror vi på, fordi at – det er jo rådgivning

S: Ja

L: Det, han giver os jo rådgivning -og det æhm, æh... æh, det har jeg meget-meget let ved, fordi penge ikke interesserer mig... heller ikke på virksomhedens vegne på den måde...

S: Nej

L: Altså, æh vi-vi bygger lige mange huse, om vi bruger det ene eller det andet, og-og hør for og har altid kun været et, en æh opgave i at skaffe en måtteisolering, som er bæredygtig og som er rimelig billig og, alt det der ikke?

S: Jo

L: Æh, så den dag at... at nogle andre laver en måtte, der er god, så stopper vi der hjertens gerne...

S: Ja [fniser]

L: Æh... og derfor er det nemt for mig og-og... æh, og det er også naturligt for mig, jeg har aldrig været i det for at tjene penge, da vi startede firmaet var det, æh... det-det er jo, jamen, det var for at lave noget sammen, altså det... jeg har – jeg har ikke den interesse

S: Nej

L: Derfor er det nemt, og det kan du ikke forvente af... af-af andre forretningsdrivende, skal have det... tilgang til det, sådan ville det aldrig blive...

S: Nej

L: Æh... så det så, det er ikke fordi, at jeg siger at det er nemt, jeg tror bare at... at man ved at have den tilgang... æh, så æhm... jamen, for eksempel de æhm lærlinge, der læser vores æh portal der, at de får den ind på ryggen

S: Ja

L: Nå men vi skal tænke over de ting der og, man kan ikke regne med mærkerne... man skal huske, at læse hvad det er de, de æh går efter... æhm... vi skal huske at være kritiske... overfor alting

S: Jeg skulle lige til at sige, det er sådan en kildekritik, på en eller anden måde, ikke?

L: Ja

L: Jeg tror ved at-at genindføre det, i hovedet på bygherrer og i hovedet på håndværkere, i hovedet på arkitekter og i hovedet på ingeniører. Så tror jeg der er en chance for at der æhm , at man får den der logiske,

S: Ja

L: ... æh tilgang, som... jeg mener kan skabe kvalitet.

S: Ja

L: For jeg tror ikke på at mærkerne gør det æhm , andet end på det der lange, æh brede sigt og man skal være efter dem hele tiden.

S: Ja... altså det er mere sådan en æh, som du også selv siger, at-at.at det er måske, det kan øh, hvad hedder sådan noget, øh, anspore til at æh, at der måske er nogen, der siger, jamen så kan vi godt lige rykke os lidt, hvis vi så får det stempel

L: Ja

S: Der så kan gøre, at vi sælger mere, ikke?

L: Præcis ja

S: Øh i princippet - men jeg synes at det er meget interessant, det her med også, at i har sådan en videndeling

L: Ja

S: Som-som virker – jeres hjemmeside er jo nærmest mere en, sådan, information

L: Jah

S: End i egentligt er ude på sådan, netop som du selv siger, at sælge noget

L: Ja

S: Æhm og hvor jeg, jeg fik virkelig også sådan nogle billeder af sådan noget, æh, sådan lidt mesterlære

L: Ja

S: I noget af det også, med de her videoer også, altså, der er meget af det som, der er sådan en, der ligger op til at man... ligesom altså, om man står og ser en, der... men-men det gør noget andet, at man sidder og læser om det også...

L: Ja-ja

L: [Lars afbryder] Ja, ja det gør det og den, æh oplevelse, er der mange der får, når de går ind på det der, og det tror jeg hjælper dem til at være med-bærere af... fornuften.

S: Ja

L: Vi har tænkt os at, vi har sådan et meget langsigtet projekt, æhm... det ovre bagved, den der... æh, det der lærred [peger ned for enden af tagrummet vi sidder i] der sidder nogle tegninger over gården her

S: Ja

L: Og vi har lavet en-en æh... langsigtet planer, der hedder, at vi skal lave... æh, lokaler, hvor man kan komme og prøve, alting

S: Ja

L: Alt muligt bæredygtigt, og at vi skal have tilknyttet folk der kan, kan være lærere i... i-i hvad det ellers er

S: Ja

L: Og så prøve at lave sådan et center, hvor man kan, æh, hvis man vil være selvbygger, så kan man simpelthen komme og lære at pudse med mørtel... og få at vide, at den her lermørtel, den har de her fordele og den her kalkmørtel er heller ikke så dum, men æh.. den er egnet der og der og, den her cementmørtel, skal man altså kun bruge, hvis ikke at man har behov for æh... at huset kan ånde og sådan noget... æh, **prøve at lave den æh, æhm, æh... mulighed igen for at blive klog på æh, med hænderne... også, ikke?**

S: Ja, jo-jo

L: Det tror vi også kan-kan bære det der æh... fornuft

S: Ja

L: Videre, og-også... så tænker jeg også, det af sig selv, at man begynder at tænke med sin fornuft, så vil æh, så bliver den kritiske tilgang til mærker og alt det der også større...

S: Ja... men æh, men når du så også siger det her med, at man så kan komme og prøve æh ting, altså, hvad er det, sådan... de-de folk der kommer og opsøger jer og opsøger jer, og siger vi vil gerne – jeres sådan, kunder... hvem-hvem er det?

(20:00) L: Æhm... Jamen, det er efterhånden mange, altså det... vi har jo været her i... 42 år lige om lidt

S: Ja

L: og-og vores æhm... æh, vores rejse i det har jo været lang, æh, vi kunne ingenting, da vi startede. Altså vi var – vi var jo otte da vi var en 20-22 år, øh i den gruppe og havde ingen erfaringer altså æh, omkring bæredygtighed, jo vi, det er sjovt nok for vi havde en æh... vi var meget bevidste om, vi startede i det der... første økologiske landbrug i Danmark

S: Ja

L: Æh, som noget af det første, altså vi var den der gruppe på otte og så var der venner og sådan noget, som kom til, der synes at det var spændende at gøre noget selv og alt det der, og-og inden, at der var gået et år, så havde vi startet et økologisk landbrug, og der var vi fuldstændig skarpe på det

S: Ja

L: Det skulle bare være økologisk. Men byggeri, vi forbandt det ikke æh, på nogen måde med bæredygtighed og sådan noget. Det var først, da vi så kom i gang... og oplevede, at de første kunder vi havde, kom med æhm... opgaver som... æh virkede meningsløse – altså, hvorfor skal man skifte det vindue? Det er fem år gammelt. Hvorfor skal vi – vi bliver ringet op for at skulle komme ud og sætte deres døre fast, justere dem, fordi, de bandt og, de raslede og sådan noget. Og det vi så endte med, det var at pille alle deres vægge ned og sætte dem op igen fordi at æh, i æh, i halvfjerdsene, der havde man i et helt parcelhuskvarter, der havde man sat sådan nogle nye moderne vægge op af gasbetonplader, og så havde man sat dem op på trækiler og så når man, når trækilerne tørrede ud,

S: Nåååh

L: Så bliver de lidt mindre

S: Ja

L: Og så knækkede øh kobberrørene inde i væggen ud til badeværelset der og... altså, bare af klamp ikke?

S: Ja

L: Altså, af manglende omtanke, så-så vores vej var egentligt, kvalitet

S: Ja

L: Og så æhm-æh, var der meget af den kvalitet, den hentede vi fra... restaureringen, kan man sige, eller fra-fra de gamle teknikker, æh... altså det med vinduerne, der rådne, det var, dårligt træ, trykimprægning, æh, det var lukket fuger og glasuld omme bagved, hvor æh, de gamle sagde jo, nej man skal give det værk inde bagved, som jo er hør

S: Ja

L: Æh... tjæret hør, og så en æh mørtelfuger udenpå, for så kan fugten komme igennem. Det sagde de gamle ikke, de sagde bare at: "Det holder bedre med det"

S: Ja

L: Og så æhm-æh, ja vi begyndte jo selv at lave døre og vinduer for at få ordentlig træ – vi kunne ikke købe et vindue på en dansk fabrik, hvor det var ordentlig træ, det kunne man ikke.

S: Nej

L: Og så æhm, fik vi også at vide, at linolie gjorde en kæmpe forskel, det kunne vi heller ikke få, så begyndte vi selv i... sidst i firserne at lave vinduerne, og æhm, æh, og det var der så kunder der, på det tidspunkt, gik efter, det var sådan noget kvalitet der, æh, men bæredygtigheden i det, det var først æhm, altså det begyndte vi at tænke på i slutningen af firserne men, men der var ikke en kunde. Det kunne godt være, år vi lige lavede et nyt køkkenbord for formanden for naturfredningsforeningen, så kunne man godt forklare ham at en træplade altså var bedre end en laminatplade. For miljøet, ikke?

S: Jo

L: Men-men, der var ingen, der ville høre på det dengang, det var der bare ikke

S: Nej

L: Og-og-og gru- det vi lærte meget i halvfemserne, det var, fordi vi havde købt nogle ejendomme, øh, der var sådan rigtig meget byfornyelse i de år, og der købte vi en hel masse af det slum, der var i Ringsted og med støttemidler, kunne man så sætte dem i god stand og lejerne kunne få huslejeforhøjelsen over mange år og-og-øh-øh og det gav os jo nogle muligheder, for der var penge til at bygge og, vi kunne eksperimentere med alle de ting, vi havde brug for, og... vi lavede det første regnvandsopsamlingsanlæg i Danmark, og det blev jo prototypen for-for æh Nyropplads, som

massefremstiller dem i dag og-og det var sådan noget ingen var interesserede i, men vores æh lejere synes at det var fedt.

S: Ja

L: Og på den måde, så havde vi det årti, hvor vi sådan udviklede rigtig meget og så i... fra 2000 af eller sidst i halvfemserne og-og de næste ti år, der begyndte... æh, vores kernekunder at komme – at vågne, og det var så-så dem, der ville have økologisk byggeri,

S: Ja

L: eller bæredygtigt byggeri, eller omtanke eller hvad-hvad man nu kalder det. Og der var æhm, var det jo æh bevidste mennesker, altså nogen, der har tænkt over det og... de ville ikke belaste – Munksøgård var jo temmelig stort og hundrede mennesker som... æh, det var en bolig – et boligfællesskab i æh, i Roskilde

S: Ja

(25:00) L: Hvor de æh, har lavet sådan fem forskellige altså lejeboliger og seniorboliger og andelsboliger og ejerboliger, og der byggede vi ejerboligerne. Og den æhm, oplevelse af kunder, der ville det vi ville

S: Ja

L: Var jo meget spændende. Og så æh, var det meget sådan, og der er også enfamilieshuse og sådan noget i de – i det årti, hvor vi æhm, begyndte at få en kundekreds

S: Ja

L: Men hvor det var meget bevidste mennesker... og æh... og så vil jeg sige nu, der er... der er det meget bredere. Lige nun bygger vi for Albertslund kommune og har lige haft rejsegilde. Vi laver en ungdomsklub eller to, og-og på rejsegildet, der stod borgmesteren der og, der siger han æh, æhm, han synes jo at det er dejligt at æh, at æh der er bæredygtig med i det og-og han kommer med nogle eksempler, og han vidste tydeligvis intet om det

S: [griner]

L: Men æh, bar ønsket om at – det er jo noget nyt, ikke?

S: Jo

L: Og æh, arkitekterne, det var Vandkunsten

S: Ja

L: De stillede sig også op og sagde, det her projekt er helt særligt for os, for vi har faktisk arbejdet med bæredygtighed i mange år, men vi har aldrig bygget med det. Vi har aldrig projekteret et hus, hvor der er papiruld i for eksempel

S: Nej

L: Og hvor svært kan det være, stod de selv og sagde, ikke?

S: Ja

L: Æh, og-og det er jo fordi, den æhm, den ting, der skal til, det er noget vi kan, vi-vi-vi tør gøre det, fordi, at vi har prøvet det

S: Ja

L: Vi har ikke lavet i tyve år, end at isolere med papiruld.

S: Ja

L: Og derfor så tør vi jo godt, æh, at lægge hovedet på blokken

S: Ja

L: Æh, i sådan et projekt, og så tør arkitekten godt at tegne det og så tør bygherren gerne at tage det, ikke?

S: Ja

L: Og-og æhm, og den slags kunder har vi mange af nu og-go, vi er meget æh. Altså, jeg har lige været ude hos Mangor og Nagel æh, den

S: Ja

L: Forholdsvis store tegnestue, som æh havde sådan en faglig dag, og så bad de mig om at komme og fortælle om hvad vi gør og hvad vi tænker, og, hele vejen rundt, der var spørgsmålet bagefter, jamen hvordan? Kan vi bare gøre det, er det ulov- er det lovligt eller? Hvad æh, kunne man købe jer til at komme og hjælpe os i gang, æh, med at finde vejen i, hvad er der farlig, og hvad der ikke er farlig og sådan noget der, ikke?

S: Ja

L: Og-og æh, det er jo sådan en rolle vi får nu og-og sådan nogle kunder vi også får nu.

S: Ja

L: Øhm, men-men det er æhm, stadigvæk, altså det der bærer mest er stadig de der æh... familier

S: Ja

L: Der skal have et hus, eller bofællesskaber, der skal have... [utydelig tale], ikke?

S: Ja - Er det sådan lidt selvbygger, eller?

L: Eller lige præcis dem, der ikke er, altså dem der er betaget af de selvbygger huse, der er lavet i de der bofællesskaber rundt omkring

S: Ja

L: Øh, og som øh, gerne vil have det gjort

S: Ja

L: ...og-og æh, ikke vil have ødelagt familien [griner]

S: Yes [griner]

L: og alt det de har hørt om, æh og der, det er tiden nu, æh – og jeg oplever meget æhm, æh... de store altså kommuner og, de famler lidt rundt med hvordan de skal gøre det.

S: Ja

L: Jeg bor jo i en kommune her hvor vi har ligget i alle årene

S: Ja

L: Og vi har en gang lavet en ret stor ombygning på en skole for kommunen

S: Ja

L: Men det var skolelederen, der insisterede på, at det skulle være os

S: Okay

L: Kommunen har aldrig brugt os til noget – og de æh, har æh, fine hensigtserklæringer og målsætninger, min kone sidder selv byrådet,

S: Ja

L: Og, og hun siger bare, jamen, det er hver eneste gang, der så kommer et projekt, så er der ikke råd til bæredygtighed, så siger kommunaldirektøren bare, nå men, det koster 15% mere, nå men, det er der ikke råd til, så må vi lade være

S: [griner]

L: Og Britta siger, jamen, det passer da ikke, hvorfor ikke, æh, vi-vi har målsætningen, lad os byde det ud, og så lad os se, hvad priserne er

S: Ja

L: Og-og æh, og de har lavet – tegnet en skole, den blev nu aldrig til noget, æhm, men-men æh, den var, fuldstændig det modsatte af hvad de ville

S: Ja

L: Masser af glas og stål og, det synes arkitekten var bæredygtigt og så var kommunen med på den, og så blev det ikke til noget fordi at-at krisen kom der i-i ti

S: Ja

L: I otte-ti stykker og, jeg tror at den skulle være bygget i-i tolv og så-så æhm, var der ikke så stor tilflytning og så var der ikke brug for den. Men-men det siger bare noget om hvor svært det er. Altså, kommunen kan godt have hensigtserklæringer

S: Ja

L: Hvor de jo har lidt svært ved selv at være skarp på det fordi de ikke ved rigtig, hvad det er

S: Ja

L: Æh, forvaltningen, der kan godt sidde nogen, der godt vil det her og-og kan arbejde med det, og kan arbejde med det, øh, og de rådgivere, de så bruger til at... projektere, øh skolen førend den kommer i udbud æh, de kan også godt ville (30:00) noget, men at alle tre på en gang lykkes med, på et projekt, at tage en beslutning om at gøre det rent faktisk, det-det er altså meget meget svært

S: Så det er meget om at turde, på en eller anden måde også, eller?

L: Ja, det er det. Det-det er, der er jo rigtig-richtig-richtig meget farligt i æh byggeri, fordi, der er så mange penge i det.

S: Ja

L: Og-og der er æhm, æh, der er ikke ret mange, der har lyst til at sætte sin egen økonomi på spil i det

S: Nej

L: Og det synes jeg jo heller ikke, at de skal. Jeg synes bare at man skal sige... okay, kommunen bedre os om at lave et bæredygtigt projekt, altså, som-som rådgiver, ikke? Som-som forvaltningsperson i-i kommunen – hvordan kommer vi den vej? Jamen vi må jo æh... kigge på nogen, der har gjort det, eller snakke med nogen, der kan det eller... de gør det bare aldrig

S: Nej

L: Og så er der jo nogen, der så gør det, og der, det er det vi ser nu

L: Roskilde kommune, de er helt vilde

S: [griner]

L: De er, de har æh... de har sådan et lille hold, der sidder i forvaltningen og... og æh, snakker om hvordan de kan generere og få det ud og-og de er klar til at betale for det, når det er eksperimenter, de er ude og lave og...

S: Ja

L: Vi lavede nogle æh-æhm... resourcestationer kalder de dem – altså sådan nogle affaldsskure, æh, og der har de startet med, at de har nogle bygninger, der skal rives ned... og så har de bedt Vandkunsten – Katrine fra Vandkunsten og mig om at komme og gå rundt in de ting, der skal rives ned og kigge på, hvad kunne man bruge her

S: Ja

L: Og æhm, æh, og jeg er der mest for, at kunne sige, om det kunne skilles ad og, man kan genbruge det og... Katrine er der mest for, at have den der tanke, at hvis man nu tager de der... lysarmaturer, som der er 100 af, hvis man nu tager dem, og skruer dem på væggen, hvordan ser det så ud og

S: Ja

L: Æh og-og så æh, æh... så laver vi så en plan for nedrivning, så... udbyder de nedrivningen, hvor der står, de der ting skal altså genbruges... så er der en nedriver, der byder og får den, får opgaven, og så skal de i gang, og så gider de jo ikke det der, de vil hellere smide det hele ud, men... og-og alt, hver gang de skal i gang med noget, så siger de, jamen man kan, de der spær, de kan altså ikke genbruges, de er for dårlige, jamen det står der, at de skal, siger kommunen så

S: Ja

L: og så siger nedriveren, jamen, det kan man ikke, de går i stykker... Nå ja, men vi kender et firma, der gerne vil rive det ned, så kan vi få et tilbud af dem

S: [griner]

L: Og jeg siger med det samme, det koster 200.000,00. Nåh, årh, jamen så kan vi nok godt få dem ned [griner]

S: [griner]

L: Og så ligger de og bøvler med at få de her gamle spær ned og sætter dem på en palle, ikke? Og så æhm... og de staår simpelthen fast hele vejen igennem

S: Ja

L: Og-og så tegner Katrine så den her nye æh bygning æh, som ser meget-meget anderledes ud end alt muligt andet, men den er meget flot, selv om det er bare affald

S: Ja

L: Den er beklædt med og... æh, der er gjort en ære i æh, vi sætter en ære i, at ikke købe nyt

S: Ja

L: Og-og og de, i den kommune, der har de så gennemført, øh, vi er i gang med den tredje lige nu, hvor vi bliver bedre og bedre til det og æh, kommunen får mere og mere fornemmelse af, hvad det er for nogle ting, de skal gemme på, når de river ned

S: Ja

L: Og æh, de laver rapporter om det, de... beregner hvor meget dyrere det var, hvis ikke man regner at... alt det der er fordi, at det er nyt

S: Ja

L: Altså... hvad koster det med arkitekten, hvad koster det med håndværkeren og finder ud af, at det koster næsten det samme som at bygge nyt

S: [griner]

L: Det var ret fantastisk, og det gør de altså konsekvent...

S: Ja

L: Og de kigger også – hele Musicon-området, æhm, altså ikke fordi, de er ikke stolte af de byggerier, der er derude som sådan, ellers

S: Nej

L: – Det er jo bare investorer, der kommer og bygger, men de stiller krav til dem om alle mulige ting, der er æhm, æh, de tør

S: Ja

L: Og det er lige præcist forskellen

S: Ja, og bygger vel også ovenpå lyder det også til

L: Ja

S: Det lyder jo også som om, at de også dokumentere for deres egen skyld, så men ligesom har noget at trække på til den næste generation eller...

L: Ja

S: Hvem der nu kommer til at sidde derinde.

L: Og de får jo besøg af andre kommuner, de får besøg af-af, kommuner fra andre lande, de-de er med i et eller andet samarbejde med nogle store byer

S: Ja

L: Æh, hvor-hvor de kommer rejsende at-at se de her ting, de laver, og jeg har jo også sagt det til Britta at hun kunne jo få, når de skal bygge noget, så kunne de jo tage op og få en rundvisning af-af de der i Roskilde, som tør

S: Ja

L: Og så blive beroligede og... og men-men æh... hun har ikke kunne få dem med – de gider ikke - de er ligeglade ikke?

S: [griner] ja

L: Stadig. Og det er jo ikke fordi de er dumme eller noget, det er bare æh, der er et stykke vej endnu, førend at de er klar til det

S: Præcis

L: Og, jeg kan bare mærke, at de eksploderer i øjeblikket

S: Ja

L: Altså, det er virkelig en-en anden situation end det var for ti år siden

S: Ja... så det er også skalerbart – altså, det kan godt, det kan, det kan også ligesom...

L: Ja

S: Hvad skal man sige, komme op på det næste trin, der hedder ud over, netop som du siger en-familiehuse

L: Ja

(35:00) S: Eller mindre bygninger og sådan noget men...

L: Og jeg synes at de – de, der er bange, har gø jo rigtig meget ret i, at være bekymrede om, at passe på at gøre noget, som de ikke kan stå inde for men... for fanden det er nemt at putte papiruld ind i stedet for at putte Rockwool ind...

S: Ja

L: Altså det er... men-men-men det er det jo ikke for dem, der ikke har prøvet

S: Nej

L: De tænker bare, hvordan mon man gør, ikke?

S: Ja

L: Æh, og der er vi der jo til at kunne sige... tag det roligt, vil i se tusinde huse, der æh... står med det og har det godt?

S: Ja

L: Vil i æh have en forklaring på hvordan vi bygger konstruktioner for at kunne gøre det

S: Jo

L: Æh, og det er jo sådan, at jeg synes, at de skal starte. Det er jo ved at tage de væsentlige... ting, så... det er to ting, som er fuldstændig ufarlige, det er jo at-at male med naturmaling og at isolere med papiruld

S: Ja

L: Og – og så har man altså gjort meget allerede, ikke?

S: Jo

S: Ja, så ligesom starte et sted, som du også selv siger, kan vise, at det kan lade sige gøre, ikke?

L: Ja

S: Men, hvad i forhold til sådan projekter i sådan samarbejder – eller, jeres projekter – hvor kommer i typisk ind æh, er i tit med helt fra starten eller i også, for det lyder også som om at, igen, der er meget den der sådan, konsulentbistand på en eller anden måde, ikke?

L: Ja

S: Rådgivning

L: Jo, og det og det – det er vi på nogle projekter, og der er også nogen, der bare kommer for at spørge om vi æh - hjælpe dem, og hvor vi ikke skal bygge

S: Ja

L: også, hvor vi så bare æh, kommer med råd, øh, og så er der dem der, æh – Albertslund kommune ville meget gerne have os – have haft os med helt fra starten – de skal jo udbyde det... i æhm... æh... i-i-i institutioner, ikke?

S: I offentlige jah

L: Øh, så de havde fem æh bydere, så vi kunne ikke rigtig komme ind før tegnestuen ringede og spurgte... øh, hvordan kunne man der og... og sådan noget og så gav vi dem nogle tips til det sådan uofficielt

S: Ja

L: Men så blev det budt ud... og så blev det budt ud på den måde, at den, der vandt entreprisen... skulle gå med i projekteringen, så æh, og vi var så billigst... og-og æh – og var det jo nok fordi at-at, der allerede var nogle ting, der var nævnt i-i æh udbuddet, at æh, at man ønskede så meget genbrug som muligt, og man ønskede... øh... øh, klima, de kiggede overvejene på klima og man overvejede på afgangninger.

S: Ja

L: Og-og har, er der nok nogle af de andre, der bare har tænkt, uha, det lyder farligt

S: Ja

L: Vi må hellere skrive lidt ekstra på

S: Ja

L: Øh, så, men vi var i hvert fald billigst og så sad vi sammen med tegnestuen og projekterede og blandt andet i et af de meget gode aftryk vi har lavet, det synes jeg er, at vi har fået det der store ventilationsanlæg ud... hvor der var en bygning på 60 kvm. Bare til motoren til det. Huset blev 40 cm. Højere, æh, end nødvendigt, fordi at rørene skulle kunne være der

S: Ja

L: Æh, og det lavede vi decentralt... og så kunne vi altså sænke huset 40 cm. Det var jo ikke kun – det er jo bæredygtigt, at vi bruger færre materialer, men det er også billigere

S: Ja

L: Og æh, og spare det der, de der 60 kvm. Væk, er også godt, og, vi slap for en æh... en-en meget besværlig brandtrappe... æh-æh, som... men hvis det kunne få placeret den, når den der bygning skal være der til – ventilationen, og så æh, var der en gennemskæring af huset indvendigt med en meget bred trappe, der går op hvor – hvor fanden skal ventilationsrørene være, ikke?

S: Jo

L: Sådan nogle fordele æh, fandt v frem til sammen med arkitekterne... æh, jamen der er en æh, vi har ikke æh... æh... betonfundamenter... vi satte skruer, sådan nogle, der står bagved dig der

S: Nåh! Ja

L: Der er skruet sådan nogle ned til at bære... æh, i det her tilfælde gulvet

S: Ja

L: Som desværre er en betonplade... det kunne have været noget andet, men... men... kommunen ville have det der, den der betonplade... og æhm... og så står huset ovenpå betonpladen og det er så bare et træskelet... og alt det, der er over betondækket, det er fibre, som... som jo æh... har æh lukket ilt ud og bundet CO₂, i hele deres levetid, og nu... sætter vi det ind i huset og det vil sige, i stedet for, at det bliver komposteret eller brændt eller... noget andet, så er det altså CO₂ vi... sætter i banken, kan man sige, ikke?

S: Ja

L: Den står der til huset skal rives ned engang... og der skal det forhåbentligt genbruges, men... men den æh... tankegang var jo også... en ny for arkitekterne

S: Ja

L: Og, hvor vi, jeg har ikke regnet på det, men jeg tror, at vi er CO2 neutrale, hvis man tillader sig at regne den CO2, der ikke er sluppet fri

S: Ja

(40:00) L: Æh, ind så kan det god bære det betondæk og... vi har også brugt æhm... æh... PBS eller polystyren

S: Ja

L: Under gulvet... som jo har – er belastende – ikke så voldsomt, men dog belastende

S: Jo

L: ...og glasset er også ret belastende, så-så hvis man tager de ting og vejer det op med det andet, så er jeg ret sikker på at det bliver neutralt.

S: Ja

L: Og det er jo, det er jo æh... Det er jo den der ping pong med-med de projekterende

S: Ja

L: Der-der giver det, og der er otte ingeniører med i projektet, altså, der er varme, der er brand...

S: Ja

L: der er lyd, der er statik, altså... og de prøver jo alle sammen at gøre det de plejer

S: Ja [griner]

L: Så der, det har været meget-meget æh-æh, svært og lande. Men-men, æh, det-det virker som om alle er meget meget tilfredse med projektet, vi er jo – vi er jo ikke så langt endnu

S: Nej-nej

L: Vi har lige lukket... facader og tag af, og... øhm... og d- og det er jo, der kan jo... nå at ske meget endnu, og det-det kan også være, når de tager de i brug at de, at de synes arh, det der, det er sgu åndssvagt, men-men jeg tror ikke altså jeg synes at det virker som om at vi har ramt noget.

S: Ja

L: Der dækker pædagogernes behov og kommunens behov og... og som arkitekterne er stolte over

S: Ja... Så der er ligesom blevet købt ind på den her tanke, også?

L: Jah det...

S: Altså det tænker jeg, det kræver vel også meget at folk ligesom går med på det...

L: Ja...

S: Altså, som du siger, det er igen det der med at turde, men også det her med, at man går ind på og siger, nu er det den her paraply vi arbejder under...

L: Ja...

S: Og der er nogle principper på en eller anden måde?

L: Jo, det-det er, det er der, at det bliver sjovt

S: Ja

L: Vi oplever tit at vi kan komme til en kunde, og lokke dem med på noget

S: Ja

L: Men det der med, at de som udgangspunkt smadder gerne vil det her uden at vide noget som helst

S: Ja

L: Så det der med at man kunne gøre sådan her, og det ved vi alt om, vi har gjort det mange gange, det er ikke spor farligt og...

S: Ja

L: Og vi kan komme med nogle rapporter og alt det der. Æh, eller sige, det her det ved vi altså ikke så meget om, det er ikke noget vi har prøvet så meget, men, vi har prøvet det lidt og i kan komme ud og se det og vores... ide er sådan og hvis det skulle gå galt, så er det altså bare sådan at det er, så er det nemt og... komme videre og alt sådan noget, ikke?

S: Ja

L: Så er de også med på det ikke?

S: Jo

L: Så det er... det er det sjove, synes jeg

S: Ja

L: Det er at de har den der parathed derinde til det

S: Så det er i virkeligheden også det her med at i stadigvæk har den – de her, du talte om de her eksperimenter i fik lov til at lave i halvfemsene

L: Ja

S: Er det i virkeligheden, så foregår det sta- altså, det er stadigvæk...

L: Ja det gør vi, ja

S: Det i bliver ved med, på en måde ikke?

L: I stor stil

S: I en til en, æh, tænker jeg også, ikke?

L: Ja-ja... og-og igen, hvis vi tillader os at bruge vores bondefornuft

S: Ja

L: Æh, vi æhm... vi æhh, der er nogle specialister her men-men vi – vi har ikke lyst til at tage kampen op... altså, der er jo på fugtområdet, vi har jo lavet det åndbare hus med...

S: Ja

L: Med diffusionsåbne konstruktioner, hvor æhm... stadigvæk, altså... jeg ved ikke hvor mange år nu, at resultaterne har ligget der, men det er da nogle år... æh, stadigvæk nogle af de fremmeste fugtspecialister i Danmark tror ikke på det...

S: Nej

L: Altså, vi har dokumenteret – Teknologisk Institut har dokumenteret, ham fra Teknologisk Institut, der har lavet rapporten, tror ikke selv på det... han har set det, han har og og han kan ikke komme med indvendinger. Altså, jeg siger jo... så med-med-med min fornuft... som ikke-specialist – at når man har et hus... det er lavet vindtæt, så vinden kan ikke blæse igennem huset og tage fugt med ud. Vi lukker alle spjæld, alle kanaler og taper til og der – der kan ikke komme noget luft ud

S: Mmm

L: Der er selvfølgelig den utæthed, der er... æh-æh, uanset hvor umage man gør sig, så er der en utæthed. Og vi har målt den til 0,8 liter, når man laver blowdoortest

S: Ja

L: Så-så ligger vi på den her 0,8

S: Ja

L: Og og vi bygger efter BR15, hvor den skulle være under en liter

S: Ja

L: Og det er altså meget lidt luft, der slipper ud. I en blowdoortest, der sætter man jo tryk på

S: Yes, ja

L: Når huset bare står stille uden tryk, så er det jo... minimalt. Og så øh-øh, sætter vi varme på huset, som om, at der bor en familie. 23 grader, så sætter vi en dampmaskine ind i huset, med en føler, der hænger oppe under loftet, hvis der bliver tørrere end 50%... så starter fugtmaski – dampmaskinen... og så stiger fugten jo til de 50% og æhm... i det kø – jeg tror, at vi kørte to år med den, vi skulle om vinteren hælde 10 liter vand på den, for at holde den ved lige, altså...

S: Ja

L: Om mandagen, så stod vandstanden her – for at holde vandstanden der tirsdag eftermiddag, så skulle vi hælde ti liter på

S: Ja

(45:00) L: Og det vil sige, damp fra 10 liter vand blev sendt ud i huset... vi havde følere i konstruktionerne alle vegne. 100 følere i alt eller sådan noget, og æh, der var ingen ophobning nogen steder

S: Nej

L: Så siger min logik mig, at det vand – de 10 liter vi har hældt ind i huset... æh, de er gået ud igennem konstruktionerne og diffunderet på ydersiden

S: Ja

L: Og æhm... og der er ingen, der har sagt mig imod på det, heller ikke nogen af de der fugtspecialister, men, en af dem siger, jamen æhm... der kan jo kun gå 10% igennem, jeg må erkende, jeg har ikke troet det før, jeg må erkende, der kan godt gå 10% igennem, men der kan ikke gå mere igennem...

S: [fniser]

L: Men-men, hvorfor kan- hvad er det der sker herovre?

S: Ja

L: Det ved jeg ikke, men... men sådan er det

S: [fniser] ja

L: Og så sidder man der, ikke? Og-og siger, jamen æh... kunne du ikke øh-øh... gå det igennem vi har lavet og prøve at se, om der er nogle fejl i det, eller om du kan finde en... en æh – et eller andet så-så det du siger giver mening?

S: Ja

L: Men giver det ikke mening, det jeg siger? Nej, siger han så [griner]

S: [griner]

L: Og-og ham, der har lavet, øhm... undersøgelsen for Tek – Teknologisk Institut... er sådan en ret ung fyr, der... har lavet en Ph.D. i æh... måske om, ligefrem om vores projekt, eller måske var det et andet samtidig, æhm, ham æhm, han er sådan set enig i-i det vi æhm... altså alt det, der er sket, har han jo... dokumenteret

S: Ja

L: Men... men når nu Carsten Rode siger det der, så siger, så siger han, jamen Lars, vi målte jo faktisk en... forhøjet fugt, på østsiden... dernede æh, når temperaturen var meget varm og så blev det meget koldt om natten, så målte vi jo faktisk en ophobning. Og s- det var sådan fem procent af huset, der har den tilstand jo, og så har vi prøvet mange forskellige ting af

S: Ja

L: Og så siger jeg, jamen kunne du se for dig, at-at der ligger 10 liter vand på de fem procent af huset, der har den overflade for den ene dag og ti liter for den næste, og ti for den næste? Altså der skal jo ligge halvfjerds liter om ugen...

S: Ja

L: På det sted – er det det vi ser der?... nej [hvisker] så siger han ikke mere, men-men-men-men, de har ikke rigtig nogen æhm... begrundet indvending, som vi hører det, men-men de fastholder og, vi kan høre det, altså fugtspecialisterne i Danmark, de æh, sviner os til

S: Ja

L: Æh bag vores ryg

S: Ja

L: Æh, fordi vi... tillader os og komme og-og vide noget – og vi siger, vi er helt ydmyge og siger, jamen, vi ved ikke noget... vi har bare gjort det her og forklar os hvorfor det lykkes?

S: Ja

L: Æhm... men det æhm, det er lidt svært. Men nu ham Karsten jeg snakker om, han er en ret fin fyr, han æh, ham er vi ved at lave et andet eksperiment sammen med... og jeg er sikker på, at han vil gerne æh, det-det er ikke sådan fordi at han er-er... han er bare æh – han tror ikke på det

S: Nej

L: Det er ikke det, han har lært, det er ikke de bøger han har læst...

(The disjunction between research, testing and experts and practitioners – perhaps the Anders Fogh comment on eliminating experts)

S: Nej, men det tænker jeg også, der er vel et eller andet også her i sådan den der teori, altså, der-der er to former for viden på en eller anden måde, ikke?

L: Ja

S: Der-der er det, netop som du siger, vi kan æh beregne og-og, der er nogle, ligesom nogle standarder

L: Ja

S: Og så er der det som-som materialet viser dig

L: Ja

S: det kender jeg da også inden for restaurering...

L: Ja

S: At-at der kan du også stå og kigge på et gammelt tagværk, der er 500 år gammelt og måske burde det faktisk ikke stå...

L: Jah

S: Men det står, og det har det rigtig godt...

L: Ja

S: fordi det så er blevet ventileret og har stået i, du ved...

L: Ja præcis, ja

S: Og det er jo lidt sådan, det-det-det er lidt det billede jeg får i hovedet, når du siger det der...

L: Ja

S: At det er ligesom at der er sådan to, fordi, så har du nemlig også en ingeniør, der kommer ind og siger... nej det, det – du ved, der skal noget stå ind, fordi det tør jeg ikke...

L: Jah

S: At lægge hovedet på blokken for, kan man sige, ikke?

L: Jamen, det er rigtigt, jo, det er rigtigt.

S: Så der er et eller andet der, der også virker som om at-at i sådan

L: Jah

S: At der er en eller anden bro, der skal bygges eller æh...

L: Jah, og jeg tror, at vi er meget gode til at bygge den, men-men jeg tror også at vi har noget modstand på vores... æhm... alternative tilgang

S: Ja

L: Altså, je-jeg æh... nej, jeg tror såmænd egentligt ikke at-at æh, det er nok mere at-at... altså, jeg kan bare sådan mærke, at der bliver sådan gjort en lille smule grin med os, æh

S: Ja

L: æh, der er en over i, på Aarhus Universitet, der også har... haglet vores projekt ned æhm... og-og han, jeg så det desværre fem år efter at han gjorde det

S: [fniser]

L: [fniser] Æh, han havde skrevet noget på LinkenIn, om os æh, og det der med, at vi siger åndbart... åndbart, det er jo noget med lunger, hvorfor skal det menneskeliggøres? Der er et eller andet særligt ord om det der med at man...

S: Ja

L: Man... man æh, gør – menneskeliggør ting og så...

S: Ja

L: det synes han jo var åndssvagt så og så, den der forfærdelige rapport, der kom ud af det, det kunne vi jo have sagt på forhånd, at det ville gå galt – det er sgu da ikke gået galt [griner]

S: [griner]

L: Det... hvor har han fundet ud af – hvor har han fået det fra? Ikke?

S: Jo-jo

L: Og æh-æh, der var en fra-fra Realdania, de har jo støttet huset her, der er fra en af...

S: Ja, det er deres æh, ja projekt, ikke?

L: Jo

S: Eller hvad man nu skal kalde det, ja

(50:00) L: Det, de har støtte o – æh, temmelig meget på det – tolv – 1,2 millioner har de støttet med, ikke?

S: Ja

L: Æh, og de har været meget, der er meget-meget gode at samarbejde med... og... den person har vi lavet et andet projekt med, Upcycle House i... Nyborg

S: Ja

L: Hvor vi skulle bruge... materialer der var... affald, der var upcyclet til-til noget, ikke?

S: Jo

L: Og der æhm, der ser jeg jo, at han også, der tilbage, har skrevet sammen med ham der den anden, der på LinkenIn eller hans thumbs up og – han skriver også et brev til en fra LØB, der skriver noget om, æh hvorfor bruger man ikke erfaringerne fra Egen Vindings projekt noget mere? Og så skriver han, jamen de forfærdelige resultater, der kom ud af det og sådan noget... og... der er ikke nogen forfærdelige resultater, vi har lavet nogle fejl

S: Ja

L: Og... æh, det elsker vi at fortælle, at vi har gjort. Og vi elsker at fortælle om de ting der, er... problematiske ved det at vi har troet

S: Ja

L: At afgasningen faktisk er lidt højere end vi har troet fra fyrretræ de...

S: Ja

L: Det er jo – det er jo lige præcis det vi gerne vil vide, fordi vi vil... gøre det bedre

S: Ja

L: Vi har jo ikke sådan nogle produkter vi vil promovere – jo, vi vil promovere nogle bedre produkter, også nogle bedre end vores egne, hvis-hvis vi kan finde nogle, ikke? Og-og det og det æh... æh-æh, jeg kan ikke se, at der er – jeg synes, at det har givet os rigtig-rigtig meget

S: Ja

... Æh vane... altså, det plejer at være – men plejer at måle fugt på den måde

S: Ja

L: Man har... en fuldstændig fast...låst forventning om at hvis... indervæggen – indersiden af væggen ikke er meget tættere end ydervæggen... så går det galt

S: Ja

L: Og da vi startede med det her, det var... i slutningen af halvfemserne, der var det, man kalder alment fælleseje, det var at det skulle være tyve gange så tæt indvendig som udvendig

S: Ja

L: Og-og det er næsten fuldstændig tæt, det er, man skal næsten have en dampspærre for at holde det så tæt, ikke?

S: Ja

L: Og æhm, og så har man alligevel fået den flyttet ned i en til ti – en til ti og det kører tyskerne også med

S: Ja

L: Og æhm... og jeg tror, at når de mener, at det er det... æh, der afgør det, så er det fordi, man har en æh, altså da man lærte AB og C og de andre bogstaver, der lærte man også, at fugten, æhm... er farlig, æh, i-i en konstruktion, øh, hvis den... hvis der kan komme mere ind end der kan komme ud

S: Ja

L: Og så for at være helt sikre... så laver vi det sådan, at der kan komme meget mere ud, end der kan komme ind...

S: Ja

L: Og-og-og sådan som vi ser det, og er ret sikre på, med vores fornuft, det er, at det har slet ikke noget med tætheden at gøre på den måde, det skal helst være meget-meget... utæt, altså fugtmæssigt

S: Ja

L: ... så der kan komme så meget fugt ind, både udefra og indefra

S: Ja

L: Æhm, når den er der, og den kan komme meget-meget hurtigt væk... æh, når det er det forhold, der er. Altså, det er sådan en ligevægtsprincip vi - kalder vi det

S: Ja

L:... hvis der er vådt herinde, i konstruktionen, og der er tørt udenfor, så søger den... at aflevere fugten der

S: Ja

L: Hvis der er meget tørt indenfor, så søger den at aflevere den der

S: Ja

L: Og så viser erfaringen bare, at... at, den kommer aldrig op i noget, der er for meget herinde i-i konstruktionen, det-det gør det ikke

S: Nej

L: Og det har vi målt altså i-i rigtig mange huse igennem rigtig mange år... at, konstruktionerne... holder sig tørre

S: Ja

L: Når, når man æh... bruger de principper

S: Ja

L: Åh, det er en lang historie, hvis vi skal holde os til dine spørgsmål

S: det er helt okay [griner]

L: Fordi, det jeg ville sige med det er bare det der med, at jeg synes æhm... at-at fornuften bliver tit sat ud af spillet fordi man faktisk æh-æh, prøver at gøre noget andet fornuftigt...

S: Ja

L: Nemlig at være kritiske

S: Ja

L: Jeg synes nemlig, at det er rigtig vigtigt at man er kritisk, jeg synes, at der er meget af det alternative nu, æh – byggeri er en ting, men-men, medicin og alt det der, æh, man er jo alt for ukritiske, hvis man tror på sine ting... sit byggemateriale eller sin pille, så er man jo bare ukritisk, så siger man bare æh... æh, de traditionelle læger og de traditionelle videnskabsfolk, de er jo bare, skudt i ægget

S: Ja

L: og det synes jeg er, æh, er forkert. Jeg synes simpelthen, at man skal være simpelthen så kritisk, som man kan være

S: Ja

L: Og få det på bordet, hvad der er af risici ved det, æh, hvad der er af fordele og sådan noget, æh... men det var bare lige æh-æh

S: Ja

L: Den ende på det, ikke?

S: Yes, jo. Æh, men også i forhold til de her, æh... med jeres projekter, æhm... altså hvordan oplever i så, æhm... fordi, i er vel også på som rådgivere, hvor der så er, nu fortalte du selv om de her forskellige, hvor der havde været rigtig mange forskellige ingeniørdiscipliner på, æh, hvad så i forhold til sådan håndværkere, der, fordi, i skal vel også lære op, tænker jeg, af og til æhm...?

(55:00) L: Jah... men det, der er det sjove jo, at håndværkerne er faktisk meget-meget hurtige...

S: Ja

L: Når pengene flytter, altså, når der er en kunde der siger jeg skal – jeg vil have det der

S: Ja

L: Så æh er de altså nemmere at flytte end-end arkitekterne er

S: Okay (det var ikke Bodil og Egons oplevelse)

L: Der er det arkitekterne, der er lidt, æh, de har også en anden slags ansvar

S: Ja

L: Æh... håndværkerne, de æh... og jeg tror også, der er alligevel en nemmere kommunikation mellem os og håndværkere

S: Ja

L: End der er imellem os og arkitekter og-og sådan

S: Jamen, hvorfor?

L: Jamen det er fordi at håndværkerne, æh, kan jo se, at vi gør det...

S: Ja

L: Altså, de kan se at vi gør det, at der ikke er noget problem... end-end æh, arkitekter og ingeniører, de problematiserer meget mere

S: Ja – i hvilken forstand, sådan problematiserer?

L: Jamen, det er det med ansvaret, ikke? Altså

S: Ja

L: Vi plejer at køre standard den her konstruktion ind

S: Ja

L: I projektet, den er gennemprøvet, den er – hvis der går noget galt, så er det ikke min skyld, for alle gør det

S: Ja [fniser]

L: Hvis jeg... nu putter papiruld ind, der siger Egen Vinding, der, i skal bare sørge for at konstruktionen er sådan, men det er jo Egen Vinding, der siger det, og jo, de har en dokumentation, men der er ikke så mange, der har gjort det endnu – tør vi det?

S: Ja

L: Der-der er det lidt farligere – og-og håndværkerne kunne have den samme, men jeg tror bare, at vi har lidt mere samme sprog

S: Ja

L: Æh, og-og den æh, hvis de står på en plads, hvor vi står og rejser ku – øh strukturer

S: Ja

L: Og de, jamen det – de kan jo deres ting, ikke?

S: Jo-jo

L: Så... det er sådan en lidt anden, æh, kommunikation...

S: Hvad æhm, hvad er det så at bygge enkelt? Det så jeg bare, at i havde skrevet et sted, det synes jeg var meget sådan æh...

L: Ja... altså æhm... et eksempel, når jeg, æh... når jeg får en opgave fra en bygherre, der har været hos en arkitekt, som vi har haft indflydelse på. Så tegner de jo... efterhånden den samme konstruktion, som vi gør, når, i den ydre side: Et lag brædder. En afstandsliste. En vind-spærrer... isoleringen. Og så laver de en gipsplade herinde, og så lagde de en lægte udenpå og så [hoster] lægger de en gipsplade til herinde

S: Ja

L: Og så kan man trække sine rør og sine ledninger i de der mellemrum... og man kan alt muligt, men jeg siger, hvorfor spille penge på det? Altså, det er jo æhm... jo og de ligger jo så også deres dampspærrer der

S: Ja

L: og så... de sidste halvtreds millimeter behøver der ikke at være dampspærre fordi, vi er inde i det varme miljø

S: Ja

L: Så der... kondenserer vandet ikke... Og der siger jeg, jamen hvis, hvis du holder din æh, din isolering og dine materialer, så de kan diffundere fugt, så drop dog dampspærren, drop dog den her... teknikvæg derinde bagved

S: Ja

L: Og isoler ud til... og så sørger du for din tætning, så den kan holde en blow-door test ved at sikre at-at det er vindtætte kontakter og [hoster] hvis der kører et-et vandrør igennem. Det gør vi jo aldrig, vi kører det jo i gulv og sådan noget

S: Ja-ja

L: Men hvis der skal et eller andet igennem

S: Ja

L: At så sørger vi for tætning specielt af de steder der

S: Ja

L: Det synes jeg jo er enklere - end at lave alt det der. Og når man laver det andet... så kan der være fejl på dampspærren, hvis man en æh-en æh, at man får sjusket mens man laver det, eller... at den af en eller anden grund ikke er tæt. Jamen så-s den risiko har man i hvert fald, ikke? Og så har man jo også i-i det næste lag her og der-der er bare mange flere muligheder for fejl og... misforståelser og i altså mellem håndværk gru -eller vi, håndværkere, der skal ind og-og gøre noget i-i systemerne

S: Ja

L: Jeg synes, at det er-er et eksempel på en enkelthed

S: Ja

L: og så har jeg det også, jeg kunne godt tænke mig at flytte æh folks forventninger til byggeri

S: Ja

L: Øhm, hvis du tager en æh... en ganske almindelig fmailie, der skal have bygget et hus. Så spørger jeg dem nogle gange, hvad æh, hvad er jeres udfaldskrav, altså en – vil du have en væg, der er ligesom på plejehjemmet med æh glasvæv og maling, der står og skinner...

S: Ja

L: Og hvor der ikke er nogle revner – æh og hvor du får en hel masse afgang og du får en tæthed æh, der ikke er godt for dig selv eller for huset – men, vil du have det – det udfald. Så æhm, så mister du altså noget af det andet.

S: Ja

L: Æh, hvor slemt er det, at der er en revne oppe i hjørnet spørger jeg nogle gange, ikke?

S: Jo-jo

L: Jeg har en revner deroppe, i hjørnet [peger oppe i kippen af det loftsrum vi sidder i] Øhm... er det slemt, og hvis du synes, at det er slemt, ville du synes at det var slemt, at der sad en liste over? I stedet for, at man fugede den?

S: Ja

L: Fordi jeg synes at man – man er tilbøjelig til at alt skal stå som en lejlighed i Brøndby Strand...

S: Ja

(1:00:00) L: Hvor det hele er skarpt og lige og sådan noget... hvorfor skal det egentligt det, ikke?

S: Jo-jo

L: Hvis-hvis de krav, vi sætter til materialerne kunne nedsættes... kunne det så være, at vi kunne lade være med at putte fire giftige ting i materialet?

S: Ja

L:... øhm...

S: Men, er det måske i virkeligheden at acceptere en bygning også som noget mere organisk, tænker jeg?

L: Ja, det er jo følgen af det

S: Ja

L: For jeg synes, at vi har bevæget os den anden vej

S: Ja

L: At æh, og det er igen det der, du snakker om i starten med æh dokumentation og regler og alt det der

S: Ja

L: At... æh, det kører jo helt standard... æh, når man får sådan et udbud

S: Ja

L: Jeg lavede et fælleshus i Albertslund engang for 10 år siden, æhm, der æh, de skulle spare nogle penge og sådan noget og-og øhm, jo og vi havde snakket med dem om Naturmaling

S: Ja

L: Men de malere... de havde vidst selv malere på, det var de underligt, men de havde deres egne malere... og de æhm, de sagde, jamen vi kan ikke med-med den spartelmasse... for den spartelmasse, den krævede et net... i stedet for de der papirstrimler, man bruger

S: Ja

L: Og de der net... det er blevet forbudt at bruge – altså forbudt – det er blevet sådan, at æhm, manlerne kan blive hevet i retten, hvis de bruger det, og der komme revner i det...

S: Okay

L: Så derfor bruger de altid papirstrimler, og så spurgte jeg bygherren... æh, hvad ville i sige til, hvis vi gav maleren fri på det? Altså at, maleren skal bruge den her, det her net, og bruge... en spartelmasse uden afganginger... og naturmaling til sidt – æh, og han blev givet fri på, at hvis der skete noget, hvis det der net revnede

S: Ja

L: At så æhm, så hængte vi ham ikke op på det. Og så sagde vi, jamen hvad... jamen hvorfor kan man ikke bare have de samme udfaldskrav på det der? Jamen, det kan du godt, så skal du bare putte noget i, der æh har en afgangning, det er ikke særligt slemt, men det-det, den er bedre sådan der.

S: Ja

L: Og vi har aldrig set det revne

S: Nej

L: Og så æhm, jo, det ku- hvorfor ikke? Så og de spurgte beboerforening eller altså, det – hvad hedder det grundejer-... lejere – de lejere, der boede i området og havde en bestyrelse.

S: Nå, ja

L: Og de spurgte så dem, hvad de sagde til det... Det var da helt i orden

S: Ja

L: Så... så... så sprang man væk fra det der lidt komplicerede

S: Ja

L: og sagde bare til maleren eller skrev, æh, vi accepterer din æh advarsel om, at det der kan ske, jeg tager selv ansvaret

S: Ja

L: Bum... det er da enkelt, og så springer man de der ting over, som, hvor det er at gå med livrem og seler

S: Ja

L: Æh, på nogle ting, der kun er æstetiske...

S: Ja

L: Hvor jeg synes at æh... æh... æh, altså, det er min erfaring, at jeg trives altså lige godt i en svensk gammelt træhus hvor, æh... tingene ikke er efter nogen bog

S: Ja

L: Æh, jeg synes, at det er et charmerende hus at være i og, der er nogle kvaliteter i den byggestil, at de har haft

S: Ja

L: Og selv om at det æh, at der er et gulv, der gør lidt og... altså, det-det generer mig vitterligt ikke...

S: Men det er jo også det her med at-at ting bevæger sig, ikke, at-at ting er levende

L: Jo, ja

S: At det er vel også ligeså meget det, ikke?

L: Ja-ja

S: Og det ved man...

L: Ja

S: Æh, og er ligesom med på den præmis

L: Lige præcis

S: At det er en bygning også. Æhm...

L: Vi-vi er lige ved at lave et eksperiment i det åndbare hus fordi, æh, der gør den jo også det der oppe i hjørnet, fordi vi ikke har brugt fugemasse

S: Ja

S: Ja

L: Fordi, æh, et træhus giver sig mest det første år

S: Ja

L: de første to år, fordi der er noget fugt i-i æh træet som skal i balance, ikke?

S: Jo-jo

L: Og når det så er i balance, så giver det sig noget mindre. Nu prøver vi at spartle det igen

S: Ja

L: Vi går faktisk derovre og gør det nu, og så når-når æh, der er gået et par år, så vil vi kigge igen

S: Ja

L: Hvordan er det. Her har det jo været sådan her i tolv år og-og æh, og-og det rager os så...

S: Ja [griner]

L: [griner] Det går vi jo ikke og lapper på, men.men æh... men det er jo sådan en æh...

S: Ja

L: Det kunne man ikke aflevere til en kunde

S: Nej [fniser]

S: Men hvad så, hvis man så skal snakke æhm, et godt projekt, æhm, hvis du sådan ser tilbage, et godt eksempel på et projekt, hvor du sagde, der... der var der nogle ting, der ligesom gik op i en højere enhed?

L:... jah... jamen det-det er jo sådan det, vi sådan går og-og-og kører imod, ikke?

S: Jo

L: Jeg kan sige for æh... 17 år siden, der byggede vi et lille bitte sommerhus på 60 kvadratmeter

S: Ja

(01:05:00) L: Og der lavede vi et betonfundament... og der lagde vi grus ovenpå isoleringen. Og det var også den der faste... polystyren. Og så lagde vi æh, lersten, som fliser i det her sand

S: Ja

L: Så det var sådan deres gulv. Og så lavede vi ellers træ æh vægge og uden den der forsatsvæg og to plader med gips indvendig og... æh, jeg kan ikke huske, hvad vi havde som vindspærre dengang, men... et granbræt yderst... nej det var et, det var et douglasbræt... æh... og vi havde stålpladetag

S: Ja

L: Og æh, der var et lille badeværelse og et lille køkken... øh, og vores egne døre og vinduer, med kernetræ og... og linoliemaling. Og det byggede vi dengang og synes at det var.. det var godt, det var et godt hus

S: Ja

L: Og det var billigt... æh, altså vi var nede på samme priser som-som ikke bæredygtige huse

S: Ja

L: Æh... og så æh, har vi lige været der, og bygge en tilbygning... og, den oplevelse, tømrerne har ved at gå der, er vældig god

S: Ja

L: Fordi de siger, æhm... at det der, som vi har bildt os selv ind, at det kan

S: Ja

L: det har det kunne... og-og æh... dog, de der f.. mursten vi lagde, altså bare pressede lersten, vi lagde som gulv, det æhm... det har vi denne gang lavet som-som et æhm... et æh ler, altså stampet lergulv.

S: Ja

L: Hvor vi har lavet et-et fint pudslag ovenpå, af ler, og så-så givet det olie

S: Ja

L: Fordi... der er støv imellem de der sprækker og sådan noget – men ellers så er det præcist det samme vi har fortsat dernede

S: Ja

L: Men vi havde lige oppe at vende om vi skulle sætte skruer under i stedet for betonfundament

S: Ja

L: For det ville vi have gjort i dag

S: Ja

L: På det samme hus

S: Ja

L: ... Så-så det, jeg tror, at det er noget af det eneste, der-der var på den der. Og så æhm... har jeg lige æh projekteret et hus sammen med en arkitekt... øh, det er et der skal bygges oppe i Hvideland oppe i – oppe ved æhm, Thorup

S: Ja

L: Øh, der ligger det der, der hedder æh... det-det gamle økofællesskab deroppe... Tho

S: Er det det der Dyssekilde?

L: Dy-æh Dyssekilde ja! Og der er lige lidt nede ad en vej, der er man ved at starte et nyt

S: Okay

L: Dyssekildefonden faktisk kommer til at starte det

S: Ja

L: Så... og der har vi lavet et hus, hvor vi... nu skruer vi skrue i, der er lidt ujævnt terræn

S: Ja

L: Det er skrueerne jo ligeglade med, de skal bare være lidt længere. Og så lægger vi en træramme ovenpå og vi laver luft under huset... og vi lægger en plade ned i bunden af, imellem gulvbjælkerne... æh, der ligger lige sådan et bræt på bjælken, så kan pladen ligge der

S: Ja

L: Der kommer sådan et gnavernet ned, så der ikke kan kravle mus op.

S: Ja

L: Så hælder vi papiruld ned i det... så lægger vi nogle brædder på tværs af bjælkerne, og lægger varmeslanger rundt om dem... og så lægger vi æh et gulvbræt, han vil godt have et rigtig dyrt æh... douglas... bredt bræt, der går igennem hele huset og sådan noget

S: Ja, sådan noget Dinesen-agtigt, noget, ja

L: Ja, sådan noget... og det får han så, og så æhm... er det ellers den samme konstruktion igen med de der æh, lette vægge og på taget ville hav æh... meget gerne have tegl, og så spurgte jeg om han ville have brugte tegl...

S: Ja

L: ... Det... hvorfor skulle jeg bruge brugte tegl, og så forklarede jeg det der med bæredygtigheden i det og jah... det ville han da gerne. Og jeg fortalte ham også at et brugt tegl, der er ikke... æh, frostsprænger, det er et godt tegl, der holder mange år endnu

S: Ja

L: Hvis man køber et nyt tegl så æh, kan han ikke vide det, han får kun garanti i ti år, og æh, og der er ikke så god ler tilbage

S: Nej

L: Så det-det sker altså ret ofte at sådan nogle tage begynder

S: Ja

L: og æh, så synes han jo, at det lød meget spændende med det – og så viste det sig også at... grundejerforeningen deroppe... har lagt en lokalplan, hvor, der siger at man ikke må have nye tegl

S: Okay – jamen så giver det jo sig selv

L: Så der kom bæredygtigheden ind også

S: Ja [griner]

L:... øh, men det bliver altså et tegltag... øh, og så er der en af vores fælles venner, der har overtalt ham til at lægge en.. en æh... struktur ind af nogle tykke plader, lidt ligesom de der CLT fyrtræs...

S: Nåh, ja

L: Plader, der er bare nogle tyskere der, æh, laver dem af spånplader

S: Ja

L: Og æhm... og så-så vil-vil han æh, og så vil han gerne have æh en struktur, der akn stå af sig selv

S: Ja

L: ... i æh, i ler, og så lægger vi bare det sædvanlige udenpå, og æh, men, vores fælles venner og kunden er blevet enige med sig selv om, at det er skide smart og jeg siger jamen... hvis i har 200.000,00 for meget, så gør vi det

S: [griner]

(01:10:00) L: Og hvis æh, hvis æh i – altså det er jo, det er jo sådan meget typisk, det er jo håndværkere

S: Ja

L: Eller de er ikke håndværkere men-men, de beder øh... eller de mener at håndværkere kan spare tid, og kan have et hurtigere lukket hus, hvis man... gør sådan som de tænker

S: Ja-ja

L: Og æh... jeg sad lige til projekteringsmøde i går, hvor æhm... æhm... hvor ingeniøren spurgte til dem, hvor tykke vil i have de plader? De skal jo kunne holde til noget og, der kommer alligevel et spær, der kan bære sig selv, for hvor skal isoleringen ellers være og sådan noget... så æhm... jo men... men æhm... kan den ikke bare være fem centimeter tyk den der plade? Og så sagde jeg, jeg kravler ikke op og lægger spær på det hvis æh, hvis æh

S: [griner]

L: Hvis jeg skal, altså, fem centimeter, det holder sgu ikke et-et spænd på seks meter... nå men hvor tyk skal den så være? Jamen jeg ved det ikke, jeg forstår ikke meningen med jeres ide der, ikke?

S: Nej-nej-nej

L: Men æhm, men den æhm, jeg tror at det ender med det. Nu æhm, de tyskere, der skal levere pladerne, de er lige ved at fortælle, hvad der skal til

S: Ja

L: Så kan det godt være, at de trækker sig tilbage igen. Men bortset fra dem... og jo æhm, og det jeg godt kan lide ved de plader er faktisk at-at man har alt-i-en der, altså der-der, man behøver ikke at male dem, det er sådan en-en lidt stor-spånet plade sdåan...

S: Ja

L: Æh, den kunne man godt leve med at se. Man kunne også bare male på det

S: Ja

L: Men det skal ikke ud i, hvis det er gips, så skal man jo fuldspartle og alt det der

S: Ja

L: Æh, eller det ville de fleste i hvert fald gøre, ikke?

S: Jo

L: ... så, men-men det æh – ellers, bortset fra den plade, så synes jeg at det her hus, det er lige præcis, der hvor vi er i dag...

S: Ja

L: Der æh... og den plade kan godt have en fremtid, jeg kan bare ikke lige se den...

S: Nej

L: Fordi jeg synes at... [utydelig tale]

S: Men det er vel også, hvor i bliver skubbet, tænker jeg, altså det lyder – det er vel også æh – altså det lyder lidt som om at-at der er også noget her, hvor i bliver sådan... eller?

L: Jah, lidt, men-men vi har sådan hele tiden sagt, at hvis der er noget mening med den, kunne det være sjovt for os at prøve

S: Ja

L: Men, det er bare det der med, at når det er noget, at de tror, fordi de ikke forstår en håndværker...

S: Ja

L: Altså de tror for eksempel, det at bygge... skelettet og-og lukke af, det tror de tager måneder... det tager ingen tid, altså vi-vi sætter ydervægsskeletterne op til sådan et hus, på den størrelse, jeg tror at det er 100 kvadratmeter, det sætter vi jo op på to dage eller sådan noget, ikke?

S: Ja

L: Så lægger vi spær op på en dag... og så lægger vi jo undertag og så lægger... efter halvanden uge, så er sådan et hus lukket...

S: Ja

L: Og de tænker – arj, hvor kan man spare meget, hvis man gør det der. Nej, vil jeg sige, det gør man altså ikke [griner]

S: [griner]

L: Det er ikke det i skal gøre det for...

S: Nej-nej

L:... men ja, altså i det hele taget er det jo alle mulige kompromisser, når man gør sådan noget, ikke?

S: Jo-jo

L: Og, det er interessant, synes jeg, og jeg synes også man lærer noget nyt af det tit, ikke?

S: Jo

L:... men æhm... men det er nok det hus, som jeg synes er det simple hus; det er billigt, det er... æhm, det kan jo være flot at få en karnap på, men-men æh... æh, det er jo også dyrt og...

S: Ja

L: Og, hvis man har de her penge... og... man også vil gøre det bæredygtigt, så anbefaler jeg jo altid at man gør det meget – altså, laver det der enkle

S: Ja

L: Æh, at man... æh, også med sin arkitekt, får lavet en grundplan, der giver mening, fordi, der er altså mange huse, der får gange og alle mulige ting, som... som æh kræver areal

S: Ja

L: Fordi man ikke siger, jamen hvad fanden er det, at jeg skal? Jeg skal jo ikke... jeg skal ikke rende op og ned ad den gang

S: Nej

L: Vi bor to mennesker, og det er da lige meget om... der er... æh, at man gpr igennem det rum – altså, æh, det er ikke fordi at jeg kender sandheden på det. Jeg-jeg synes bare at æh... æh, at jeg kan se de der kvadratmetre

S: Ja

L: Æh, at man kan spare... og så bruge pengene på noget man bliver glad for og som miljøet kan blive glad for, ikke?

S: Jo-jo... men jeg tror egentligt at det var det, Lars

L: Ja

(01:14:02) S: Jeg synes ikke rigtig at jeg sådan lige kan komme komme mere på

Interview Havnens Hænder

Magnus, 20221020

(00:00)

M: Det er faktisk meget symptomatisk for at ...

S: Yes

M: Altså vi havde, der var blandt andet sådan en tagrenoveringssag, hvor vi så... skal diskutere med en arkitekt omkring om hvorvidt vi skal, altså, om vi skal skifte en eller anden total rårdden pind

S: Ja

M: Hvor at han mener, at den skal blive liggende fordi den har en fortælling og sådan noget, og hvor vi siger, jamen det er meget fint, men det er en rårdden pind. Altså, lad os nu skifte den pind

S: Ja

M: Du ser den ikke

S: Nej

M: Det er vel ikke det, der er det vigtigste for udtrykket, vel? Og det er sådan nogle diskussioner hvor at jeg synes... da jeg var lærling, der synes jeg at det var meget fedt, at sådan nogle ældre arkitekter, de kom sgu tit op i skurvognen til de gamle svende, og så sagde de – murer, hvad gør vi her?

S: Ja

M: Og så talte man om det

S: Ja

M: ... Og så respekterede arkitekten den løsning, fordi han kom ligesom og spurgte om det, og der synes jeg bare at han er... det er selvfølgelig også en kombination af, at håndværkere i dag måske ikke har den viden, så det er sgu svært at spørge dem

S: Ja

M: ... men der bliver heller ikke lyttet særlig meget

S: Nej

M: Og det er tit arkitekten, der har bygget det og sådan noget – nej, de har tegnet, det er sgu ikke dem, der har bygget det, ikke?

S: Nej

M: Æhm... så ja, altså vi er jo meget enige i det her med at vi skal begynde at tale sammen igen...

S: Ja

M: Det er for dumt andet...

S: Ja, men-men der tænker jeg fordi, det-det er egentligt også lidt, nu har bare sådan skrevet vidensdeling

M: Ja

S: Som en overskrift, fordi det var egentligt det, som virkelig slog mig på den der, altså der er sådan lidt læremester i den

M: Ja

S: Øh, og som du også siger med der-der ligger ligesom – der ligger fejl på begge sider ikke?

M: Ja

S: fordi, det er både med at den ene side er måske blevet for akademisk og den anden er blevet... for lidt akademisk

M: Ja

S: Og der er en eller anden form for sådan mellemværende der man-man sådan mangler

M: Ja

S: I forhold til at kunne tale sammen...

M: Ja

S: Øh, og egentligt også have lyst til at tale sammen – at det ikke bliver den her kamp mod hvem der så ligesom får sat sidste fingeraftryk på...

M: Ja

S: På hvor vi skal hen

M: Ja

S: æhm... det var bare sådan mere, om du kunne prøve sådan at tale lidt mere om det der med, hvad er de største udfordringer for den her vidensdeling. Hvor er det at i ligesom ser at i sætter ind med det i kommer med fordi, i er jo ikke kun et byggematerielmarked...

M: Nej

S: I-i har jo ligesom en større vision...

M: Ja

S: Kan man sådan fornemme, faktisk næsten overskygger materialerne, ikke?

M: Ja

S: Øh, på nogle punkter?

M: Jamen vi er jo også en lobbyvirksomhed for at få de her ting ud, æh, i æteren, ikke?

S: Ja

M: Jamen altså, der kommer, det er meget sjældent, at vi har en kunde hvor at der ikke følger en rådgivning med

S: Ja

M: Hvor jeg ikke ligesom, hvor der er en, der skriver om et eller andet, og så jeg ikke sender en mail tilbage, der siger... kan du lige ringe?... Der er nogle detaljer vi skal have på plads

S: Ja

M: Og så er det jo tit i den snak, at kunden finder ud af, at det slet ikke var sådan noget som de havde tænkt sig at det skulle være, der var bare nogle detaljer, som ikke... ligesom var med i den fortælling, som de havde.

S: Ja

M: Og det er jo noko også fordi, at de bliver ikke... deres håndværkere kender ikke de her ting... og der er ikke noget byggemarked, der kan rådgive dem i det, så-så den ide de har om, hvad de skal bygge, det har de fået ud fra nogle... en anden måde at gøre det på, ikke?

S: Ja

M: Og æh... og der er... altså, der er jo ansvar på begge sider fordi, altså jeg... hm... altså, der, altså der er så mange, der er mange arkitekter som nærmest ikke engang kender forskel på kvadratmeter og løbende meter, ikke? Og hvis man ikke har et begreb om, hvad det er at man har gang i...

S: Ja

M: Så er det jo svært – og så er der så håndværkere, der slet ikke vil lytte og bare synes at de er nogle idioter og, vi gør bare som vi plejer, du ved og...

S: Ja

M: Men det vi plejer er bare blevet noget lort, ikke?

S: Jo

M: Hvor altså, for tredive år siden, så det vi plejede, det var at blande en kalkmørtel... og bruge det rigtigt

S: Ja

M: Æh... og nu er det at blande en gang fliseklæb og smække bagpå og så er det hele limet sammen

S: Ja

M: Så det er sådan... s-så... mmm... jah, og å er der vel også noget om at-at... sådan generelt, det er i hvert fald også noget at jeg har hørt andre steder, at arkitekten har tabt lidt en kamp overfor ingeniøren, ikke? Det er ingeniørerne, der bestemmer alting, ikke? Det er også dem der opkøber rigtig mange af de tegnestuer og sådan noget, ikke? Opkøber de kompetencer de så har brug for, nogen, der kan slå nogle streger og fortælle en god fortælling og lave en rendering, og så er det sådan set dem, der bestemmer hele showet og så i sidste ende, i en totalentreprise er det entreprenøren, der... bestemmer, hvad der skal ske, ikke?

S: Jo

M: Og det bliver så de billigste varer, ikke?

S: Ja

M: Så hele præmissen er: økonomi, økonomi, økonomi... og det er bare – har aldrig været godt for noget, der skal være af kvalitet

S: Nej

M: Æhm... hele kampen på pladsen er også, håndværkere internt, fagskel, fagforeninger, der går ind og siger: Du må ikke montere det der, det er vores og... altså, sådan nogle fuldstændig latterlige ting, hvor at i virkeligheden kan jeg rigtig godt lide den der sådan helt gamle, den der bygmester

S: Ja

M: Og det er jo også noget med den kloge håndværker, som i virkeligheden... æh også udregner og gør ved og sådan noget, ikke? Æhm... det er jo nok lidt svært at forestille sig, at der var en der skulle ordne alt det, men det er jo inden i den... ahm, cirkel, der hedder bygmester, der kunne folk jo godt tale sammen

S: Ja

M: Hvor... alle fagligheder, er der behov for for at lave nogle ordentlige æh, et ordentligt byggeri, ikke?

S: Jo

M: Æh, men så kan man så sige, lige i restaurering og sådan nogle ting, der er det jo så bare vigtigt, at man har nogle, altså, at man i det hele taget har nogle håndværkere, der overhovedet ved hvad det er, at de har med at gøre, fordi, der (05:00) tror jeg at arkitekterne sådan set stadig er ret stærke, ikke?

S: Jo

M: De har en masse viden omkring og hvad der skal ske og hvordan det skal gøres, og så tror jeg bare, at de har sindssygt svært ved at finde nogle håndværkere...

S: Ja

M: Æh... og rigtig mange håndværkere er-er akkord-håndværkere, som... jo hurtigere du gør det, jo flere penge tjener du, ikke?...

S: Jo

M: Og så bliver det sådan nogle åndssvage slåskampe om ingenting, æh, om... man kan slet ikke forestille sig hvor latterligt det er nærmest, altså med sådan nogle priskuranter og få penge for at fjerne æh... det stykke papir, der er imellem murstenshovederne, der får du nul komma et-eller-andet øre for, og hvis du så også skal sætte en plasticpose op på stilladset, som du putter dem ned i, så koster det nul komma tyve øre... altså det er sådan helt... okay, stop

S: Ja

M: Hvor er det åndssvagt, ikke?... Men det er jo sjældent i restaurering at det så lige spiller ind. Lige de akkorder og sådan noget, ikke?

S: Jo-jo-jo

M: Der har man, tænker jeg, mere tid til tingene, ikke?

S: Jo, men der er også større krav

M: Ja

S: Jeg tror også at det er det, at der er ligesom, hvor man kan se i forhold til når man, når man taler om at bygge bæredygtigt, at-at, der er nogle krav, som er meget mere sådan æh... jeg ved ikke om man kan kalde dem holistiske, men-men, de er bare sådan, det – de kommer et andet sted fra

M: Ja

S: Øh, og man kan argumentere for flere ting, og der er flere ting, hvor du ligesom har bygningsreglementet – eller Kulturstyrelsen på din side

M: Ja

S: Fordi du kan altid trække det kort, der siger, jamen, så bliver det bare et nej

M: Ja

S: Og-og, det er jo det, der faktisk - og netop også det her med at man kan gå ud, som selvfølgelig også gør, at det er en meget lukket cirkel, men det her med, at du kan gå ud og håndplukke, der er jo ligesom... altså, jeg ved da på min tid sådan på tegnestuer her i København, jamen, der er da ligesom fem seks håndværkervirksomheder, hvor du ved... i ved godt hvad i skal

M: Ja

S: Og-og-og vi – vi forstår hinanden, ikke?

M: Ja

S: Altså, og så har man helt klart også haft projekter, med, hvor at der så har været noget en-en større, hvad skal man sige bygningsejer, der så ligesom har en, vi plejer at bruge ham her og hende her, jamen godt, så er det dem, der kommer ind, og der kan det godt blive lidt mere en udfordring i forhold til, at man så synes at hele tagværket skal udskiftes selv om, at det behøvede man måske egentligt ikke. Øhm... så-så der er ligesom en, og ig-igen, det er nok den, jeg sådan går og leder lidt efter indenfor, altså fordi, igen, at jeg egentligt synes at-at det var lidt det samme man burde have, indenfor, når så skal snakke om at bygge bæredygtigt at-at, der skal ligesom være nogle højere, der skal være mere magt på den side

M: Ja

S: I forhold til, at man bare synes, at så bliver det bare et nej

M: Ja

S: Fordi, så hedder det ikke det der, og det er ikke fordi du så ikke hedder guld eller platin i et eller andet system, fordi jeg tror heller ikke rigtig på, at det ligesom er... er vejen frem

M: Nej, det. Det er, det er derfor at jeg blev også, altså, det der, hvor jeg skrev, at jeg tror at vi er meget enige, altså,

S: Ja

M: Det her DGNB-show, vi så har sat os for at bruge i Danmark... hvor der ligesom er tre ben æh... det er bare meget sjældent at det bl – altså... hvis vi er enige om, at-at miljøet skal vi virkelig gøre noget ved, og klimaet og alt det her

S: Ja

M: Så går det jo bare ikke at blive ved med at score points på det socialt bæredygtige

S: Nej

M: Altså, det er meget fint at lave en legeplads oppe på taget af nå – af en eller anden bygning, som sådan offentligheden kan bruge eller... have et eller andet æh, skide flot maleri af en kunstner og sådan noget, men det gør bare ikke noget for bæredygtigheden

S: Nej

M: Altså, det miljømæssige, og... jeg tror også, at der er flere og flere, sådan... større bygherrer og pensionskasser, som er begyndt sådan og lidt og sige, det der byggeri jeg fik i går – betoninderkerne, stenuldsisolering, muret værk, i cementmørtel... det ligner grangiveligt det, du giver mig i dag [griner]

S: Ja

M: Præcist det samme

S: Ja

M: Nu har det bare fået et stempel

S: Ja

M: Som jeg kan gå ud og brande mig på

S: Ja

M: Men jeg har betalt, jeg ved ikke, halvanden-to millioner for det, ikke?

S: Jo

M: Men det er jo også fordi, at hele det der DGNB-system, som jeg forstår det, er sat op på en... altså der skal være nogle lødige EPD'er...

S: Ja

M: Som de går ud fra... men... en EPD og alle de her certificeringer, er alt sammen noget der koster

S: Ja

M: Og æh... betonindustrien har en EPD... men det er fint nok, at de har en EPD, men hvad siger EPD'en, ikke?

S: Jo

M: Hvis man bare ligesom siger, jamen den har en EPD, så okay, så er den home-safe, men hvad siger EPD'en egentligt?

S: Ja, og hvad og hva...

M: Den siger, at det sviner helt vildt

S: Og-og-og hvad er der inkluderet i den EPD, ikke? Æh, fordi de fleste af dem er jo bare en lille snus ud af hele den der flotte livscyklus...

M: Ja

S: Som man også kunne lave hvis man havde en masse penge

M: Ja

S: Øhm...

M: Men det er det der med pengene fordi, og så er der så også igen det der med, at de materialer vi sælger, de kommer ikke fra Danmark, fordi vi bare er bagud

S: Ja

M: I Danmark. Det er jo Europæiske ting, æhm... og rigtig mange af vores gode produkter, to af vores hovedprodukter kommer fra Belgien for eksempel, ikke?

S: Ja

M: Og der er en helt anden kultur omkring at bygge, det vil sige, de kan sælge meget mere til æh... private byggere, altså dernede... der, går folk ud og finder materialet til at bygge deres hus med, det kan godt være, at de ikke selv bygger det, men så får de en håndværker til det

S: Ja

M:... hvor for eksempel i Holland og Danmark, der er det jo meget at man ligesom... hyrer en æh arkitekt eller noget, som så går ud og-g finder ud af hvad det er, at de skal bygge. Og der er mange flere regler omkring, jeg tror, at det er langt mere liberalt i Belgien

S: Ja

M: Har du en grund, så bygger du, hvad du har lyst til, så længe at du holder dig indenfor nogle regler, ikke?

S: Jo

(10:00) M:... Der for har – kan de heller ikke se, nødvendigvis, lige til at starte med nødvendigheden af at lave en EPD

S: Mm-mm

M: Æh, så er det jo først, når vi siger... nu har vi altså solgt pænt mange af jeres materialer heroppe i norden, vi kunne sælge endnu flere... hvis i investerer i en EPD

S: Ja

M: Fordi, det er åbenbart det der er the ticket i Danmark

S: Ja

M: ... og også i Holland, ikke?

S: Jo

M: Ved jeg, så æh, men det skulle vi jo så lige bevise over for dem, ikke?

S: Jo

M: Fordi vi har ligesom rakt ud til alle de der producenter, de fleste af dem har vi rakt ud efter, nu er de begyndt at få øje på os, fordi vi har lavet så meget larm og vi har så og så mange følgere på sociale medier og sådan noget

S: Ja

M: Æh... men til at starte med var det jo os, der rakte ud til dem, og det var sådan set ikke et marked de overhovedet havde tænkt sig at kigge ind i

S: Nej

M: Så det var os, der skulle skabe det, ikke?

S: Jo

M: De vil selvfølgelig gerne supporte os, æh, men-men ikke mere end at, ja, jeg sender dig nogle materialer og i får nogle procenter, ikke?

S: Jo... Men jeg skulle til at sige, fordi, i-i har jo ligesom angivet også, de her forskellige certificeringer

M: Ja

S: Som-som der er virkelig mange af. Æhm... og-og-og men jeg har heller ikke indtryk af på jeres hjemmeside, at det er der er-er driveren for om i tager et materiale ind?

M: Nej

S: Øh, fordi, der har i ligesom de her tre æh, hvad hedder det æh, biobaserede, diffusionsåbne, øh... Sundt indeklima

M: Jah

S: Øh, men hvordan-hvordan alts- så i har ligesom lavet jeres sådan... det er jo ikke en certificering, men i har en eller anden form for sådan kodeks, i går ind for

M: Ja

S: Og siger det er det her, det skal kunne øhm... jeg ved ikke om du kunne prøve at tale lidt mere om det?

M: Ja...

S: Hvordan det ligesom er opstået og...

M: Jeg tror bare, at det er sådan en håndværksmæssig logik... at vores hænder og vores hoveder kan... kan forestille os hvad det er det her materiale kan

S: Ja

M:... æh, jeg ved ikke om det giver mening, man – og så er det jo så også fordi vi kommer ikke fra et sted... altså, hvad havde vi gået på... en eller anden business school eller sådan noget, så havde vi jo nok lært at analysere hele det her arked og så havde vi jo nok lagt det i skuffen og sagt, at det skal vi lade være med at pille ved, for det er der sgu da ikke nogen penge i

S: Nej

M: Lad os lave noget andet – men nu har vi bare taget udgangspunktet i hvad vi kunne, og hvad vi ved omkring at bygge og så har vi taget det til at starte med. Og så har vi så vidst nok heldigvis ikke vidst hvor mange barrierer, der var, da vi stratede, for så havde vi muligvis ikke gjort det... men, som du selv siger, så er der så sindssygt mange spiller og certificeringer, fordi, der er jo også certificeringer som er ret alvorlige i Tyskland, i Belgien, som vi så ikke kender herhjemme, ikke?

S: Jo

M: Men de siger jo i bund og grun det samme alle de her ting, ikke?

S: Jo

M: Og det er lavet af seriøse folk og det er lavet af universiteter og sådan noget der, så det er jo også sådan, forholdsvis at-at-af dansker at siger, jamen det er ikke godt nok til os..

S: Ja

M: Og jeg er sådan lidt, hey, det er Europa og det er ellers lande vi sammenligner os med æh, det burde da være nok til jer, at der er nogle andre, der har kigget så meget ind i det, ikke?

S: Jo

M: Men så kommer der jo nogle private spillere, som tjener nogle penge på at teste nogle ting... så skal det jo ligesom testes her også, vil de gerne have

S: Ja

M: Æh, og i det hele taget har jeg slet ikke overblik over hvor mange certificeringer, der egentligt er, og hvad der egentligt er reglerne for kriteriet for at det så er godkendt som sådan i Danmark...

S: Nej

M: Men der er vi også bare lidt frække og siger, det vil vi skide på,

S: Ja [griner]

M: Altså så må folk bruge det eller lade være, ikke?

S: Ja-ja-ja

M: Altså, vi siger, at det er bare et genialt materiale til at efterisolere gammelt murværk, det har de gjort i England, i Frankrig... I Belgien, i Holland, i Italien, i Østrig, altså hvem er i til at sige, at det ikke kan lade sig gøre i Danmark, det lyder da åndssvagt

S: Ja

M: Men det har vi så også, altså, der bliver lige nu testet på DTU over en to-årig periode omkring indeklima og omkring efterisolering indvendigt af murværk i gammelt byggeri, så der er mange ting, som vi er lykkedes med, som vi har larmet sindssygt meget omkring

S: Ja

M: Og kommet ind om, over

S: Ja

M: det er jo glædeligt, fedt... æh, jeg tror også, at der er mange, der har savnet, at der var nogen, der gjorde sådan noget...

S: Ja

M: Fordi, altså de der materialer har bare ikke været tilgængelige...

S: Nej, men-men, det virker også lidt som om, synes jeg, at branchen er lidt... øh, bange. Nu er det ligesom DGNB, der er blevet sådan, det er vejen frem

M: Ja

S: Eller Svanemærket

M: Ja

S: Hvis det endeligt er, ikke. Men det er ligesom de to og-og så er der nogle ganske få nogle af de andre store.

M: Ja

S: Men det er ligesom det, der er blevet, det er den danske vej, og så kan man også sådan fornemme, at så står tegnestuerne ligesom på nakken af hinanden for at... at have en rådgiver og-og en specialist som så kan sidde og lave de her øvelser

M: Ja

S: Øhm... og hvor-hvor det, det virker lidt som om at-at, at man har meget lavet sådan en... silo, der bare hedder, nå men det er det...

M: Ja

S: Og så er det – så det der med ligesom at bredde sig ud og netop sige, jamen kan man så også lidt tænke på fødderne

M: Ja

S: På en eller anden måde... øhm.. og-og, det ved jeg ikke rigtigt. Jeg tror, det jeg egentligt gerne sådan vil høre dig sådan tale – eller sådan spørge dig om, er det her med at-at, der har i ligesom, der er i ligesom gået ind og har lavet sådan en, hvor i siger, jamen... netop i – der er nogle beviser her

M: Ja

S: Altså...

M: Ja

S: Altså der er nogle bygninger, der rent faktisk står og fungerer og har gjort det i rigtig mange år... så-så... altså hvorfor ikke?

M: Hvorfor er det, at det ikke fungerer her, ja

(15:00) S: Ja, lige præcis, ikke? Men-men hvad er det du ser, for, som du også selv siger, der er jo gode intentioner i det hele, men-men-men hvor er det at du ser at det ligesom... går fejl, altså hvor er det, at det ligesom går galt

M: Ja, altså jeg tror også hvis, ja det ved jeg ikke, altså vi er jo et lille land, ikke? Og så har vi jo nogle ret store spillere herhjemme, nu vil jeg ikke nævne deres navne, men jeg tror, at de fleste godt ved hvem-hvem vi – altså... man hører jo i alle mulige kroge, at de simpelthen er med til at definere bygningsreglementet efter deres materialer

S: Ja

M: Og det er en svær lobby at kæmpe imod, ikke?

S: Jo

M: Og det er også forståeligt, store firmaer tjener mange penge ind til vores land og som har... arbejdspladser og jeg ved ikke hvad – men igen er det bare – hvis præmissen er, at vi skal gøre noget bæredygtigt, så skal vi jo ikke gøre som vi plejer

S: Nej

M: Det bliver vi jo nødt til at lade være med, ikke?

S: Præcis

M: Og nu... nu lige særligt, nu er det jo ikke lige det, der er dit hoved f... fokus, altså restaurering og det der i-i din opgave

S: Mm

M: Tænker jeg, men-men, det er jo, vi skal jo... der bliver jo bygget rigtig meget nyt, men der er... men der er jo, jeg kan ikke – jeg kan ikke huske procentsatserne, men i virkeligheden er de fleste byggerier jo ældre...

M: End det nye...

S: Ja

M: Øh... og de skal jo løses på alle mulige måder og holdes, altså den bi- den billigste, bedste måde for klimaet at bygge på, er det vi ikke bygger jo...

S: Ja

M: Øh, og ligesom holde det ved lige, som vi har, som er bygget rigtig fornuftigt jo

S: Ja

M: Det har vi jo været skide gode til øhm... mne der er bare kommet så mange fejl ind over og så meget... quick-fix i materialer, ikke?

S: Jo

M: Også, altså det her, det er et multiprodukt, du ved, ikke?

S: Jo

M: Hvor sådan lidt, jah, det er jo. Der er sådan en der hedder... der er sådan en multimørtel, der er kommet nu ikke, hvor jeg tror i virkeligheden, hvis man analyserede den der, eller fandt ud af, hvad der var i det produkt, så er det det, som murer har gjort i et stykke tid, det er at tage en mørtel og putte fliseklæb i...

S: Ja [smiler]

M: Ikke? Så hæfter den...

S: Ja

M: På alt... d-d-altså, det er jo for at springe over hvor gærdet er lavest og for at tjene nogle penge og også fordi, at folk ikke vil give noget for håndværk.

S: Ja

M: Så-så hvis man skal lave nogle penge, så må man jo gøre det så... altså, medmindre, at man har en kunde, der forstår det, der formår at fortælle dem, at det skal gøres ordentligt for dit hus' skyld. Og bare i det hele taget for... for sådan æh, sådan helt moralsk og etisk, altså, at, og hvis dit... hvis dit hus skal holde, skal du plastrer det til... med ting, der ikke kan ånde

S: Nej

M: Så ryd – så er dit murværk jo æh, og sådan noget, altså... og det er jo også, Hempcrete blev jo genopfundet i 80erne i Frankrig, fordi at de havde problemer med alle deres chateauer og slotte og, æh, som er blevet plastret til med cementmørtler...

S: Ja

M: Og som forvitrede indeni... fordi det ikke kunne komme af med fugten igen...

S: Ja

M: Som det ligesom var bygget efter, de principper og havde stået i sindssygt mange år, flere hundrede år, ikke. Man kan heller ikke tage vores æh... kirker, der er muret i kalk og begynde at bruge cement – der ved man det jo godt. Fordi, der netop kommer nogle mennesker ind, der ved hvad de laver...

S: Præcis.

M: Både arkitekter og dem og så skal de jo ligesom udføre det i de materialer, ikke?

S: Jo-jo

S: Men hvad ser du så som alternativet til de her certificeringer? Hvis der er nogen?

M: Jah... det ved jeg sgu ikke... jo jeg ser at, at æh, hvis vi skal gøre noget ved sådan bæredygtighedsmæssigt, så er jeg overbevist om, at der skal komme afgifter, på det der sviner, og det har man jo også talt længe om, ligesom at man sætter afgifter på cigaretter og alt muligt, og der står en stor fed label på at det her, det er pisse farligt, det er ligesom på dit eget ansvar

S: Ja

M: Og så skal der støtte til det andet...

S: Ja

M: Æh, fordi når der er 1000 fabrikker, der producerer det traditionelle, og der er to fabrikker, der laver det andet... så er det ligesom bare uligevægtigt, ikke?

S: Jo

M: De har et helt andet marked og har opbygget sindssygt meget kapital, som de kan bruge og bare brænde af for ligesom at forsvare sig, ikke?

S: Jo

M: Og det har jo andre jo sværere ved... Og det er det, at de har gjort i de lande, hvor det er lykkedes, det er, hvor der simpelthen er noget støtte til de der ting... æhm... fordi, det er jo ikke... det er jo også råvaremangel, altså ting, der kan gro og bruges til byggematerialer er jo... burde et eller andet sted ikke være rocket science, at det er billigere at lave end... at mine ting eller knuse dem og gøre ved, ikke?

S: Jo-jo-jo

M: Men hvis man ikke skal betale for at udlede... så-så kan det jo være lige meget, så gør de det jo bare...

S: Jah

M: Så æh, ja, og vi kan gro det, og vi kan få en bedre historie til landbruget, men det bliver jo selvfølgelig meget flagrende, eller langt ude i periferien, men never the less er det jo rigtigt. Æh, der er mange synergier med det...

S: Ja

M: Er landbruget, ikke?

S: Jo

M:... mmm ja

S: Ja, for jeg tænker også i forhold til nu-nu er i jo meget sådan æh... jeg ved ikke om man kan ka- arj, jeg vil ikke kalde det græsrod, men-men i er alligevel sådan, i kalder jer selv en, sådan start-up, ikke?

M: Ja

S: ... og-og det er også ligesom der at i er i forhold til sådan skala af-af-af byggerier, og-og, hvordan ser du ligesom selv, nu har i selv snakket om det her med, at nogle af jeres øh, hvad hedder det... æh, de materialer i-i ligesom forhandler, hvor i selv er nede og sige, jamen hvis det her skal være større her, så har i brug for, netop, en-en EPD eller i skal på en (20:00) eller anden måde, hvad skal man sige sådan passes ind i det her

M: Ja

S: æhm... men-men er det den eneste udfordring, du ser i forhold til at-at i også begynder at levere til større projekter

M: ...Nej. Æh... jaer, men det er jo... jamen det er også, at vi er trods alt BARE håndværkere, og, det bliver der bare ikke lyttet særlig meget til...

S: Nej

M: Såh, der ´for er det også vigtigt, at vi får sådan nogle seriøse mennesker med, som vi efterhånden har fået nu, ikke?

S: Jo

M: Som... er på et andet... som er på et andet level sådan forretningsmæssigt. Så-så folk begynder ligesom at stole på det eller ligesom bare købe sig ind i brandingværdien af det...

S: Jah

M: Æh, fordi... Jeg forstår simpelthen ikke, at de ikke har gjort det noget før. Fordi, de kan fortælle nogle historier som-som-ellers er noget man snakker om i dag er meget vigtigt for-for virksomheder, ikke? At de kan fortælle nogle gode historier

S: Jo

S: Ja

M: Men hvis der aldrig er nogen, der stiller spørgsmålstejn ved det de gør lige nu i... generelt er byggeri jo ikke noget folk interesserer sig for – altså, de interesserer sig for... mode og hvad modebranchen gør... men i virkeligheden, så sviner byggebranchen mindst ligeså meget

S: Ja

M: Men det er ikke noget at folk forholder sig til. De forholder sig til hvilken farve de har på væggen.

S: Ja

M: De ved slet ikke, hvad deres bygning er lavet af...

S: Nej

M: Og det er jo også et stykke oplysning, som vi måske har fejlet lidt på, eller om man kan sexe det op på en eller anden måde eller, bare på en eller anden måde... gøre at folk ender med at blive draget en lille smule af, hvad det er, at de bor i...

S: Ja

M: Fordi hvis, je- vi taler jo meget om herude, at nu er vi ligesom blevet – der er meget fokus på sundhed og folk dyrker yoga og de stopper ed at ryge og de... spiser mere og mere vegetarisk og sådan nogle ting og vi har – hvis de også vidst, hvad deres byggematerialer gjorde ved dem

S: Ja

M: I virkeligheden, og de bygninger vi er i – og særligt i et land som Danmark, hvor vi opholder os så meget indenfor

S: Ja

M: Afgasning af alt muligt mærkeligt kemi, altså...

S: Men hvorfor tror du, at det halter, altså hvorfor tror du at der er denne her separation mellem altså, det er jo nærmest sådan hjem og mennesker

M: Ja

S: Altså vores boliger

M: Jamen det er... jeg ved det ikke...

S: Nej

M: Jeg kan ikke pinpointe det 100%... ja, altså byggeriets uddannelser og dem, der skal udføre det er jo også nogle... arj, altså det er jo sådan nogle affaldsuddannelser, det har man jo fået at vide længe altså, hvi du ikke kan blive andet, så kan du blive håndværker, ikke?

S: Ja

M: Og så kan du tage ud til Herlev industrikvarter på teknisk skole – hvem fanden gider det?... og montere lortematerialer

S: Jo

M: Når du kan gå på gymnasiet inde midt i byen og tage til fredagsbar, altså?... det-det er sådan mmm... d-det appellerer til nogle andre æh... tror jeg typer, hvor det er sådan altså i gamle dage, der er der også det der med at hvis man skulle på arkitektskolen skulle man have haft – have været håndværker nærmest ikke?

S: Jo

M: Altså der – det har skubbet sig fuldstændigt til at bliver sådan en kunstner uddannelse og... det er jo fedt, altså, jeg synes at det er fedt, når der er flot arkitektur og at det kommer til sin ret at, arkitekt, at man kan virkelig se, jah, okay... der har været en her, der ved hvad de laver... men det skal jo være i samspil fordi... med nogen, der så ved hvordan man udfører det

S: Jo

M: Og hvis dem der udfører det er pisse ligeglad og ikke ved noget, så bliver det jo – så bliver der ikke rigtig spillet noget bold op af-af det, så jeg tror, at der er mange ting, der spiller ind i det, og en ting er, at vi har... det er sådan en... det er jo ikke det folk higer efter at blive. Det tror jeg måske lidt, en lille smule det, der er kommet lidt mere fokus på at det her med at gøre noget og skabe noget, det er faktisk ret fedt.

S: Ja

M: Og at man får sindssygt mange kompetencer med [rømmer sig] at gøre det. Sådan bare gå i gang med noget, der virker uoverskueligt, og så ender man et sted og man bliver færdig og det er pisse flot of folk er glade og – ja-ja... men-men det har jo været sådan en blindgyde, at hvis du ville være håndværker, så kunne du ikke være – så kom du ikke videre, jo

S: Nej

M: Du kan heller ikke bygge noget på, så skulle du lige pludselig tage en eller anden meget komprimeret gymnasial uddannelse for at blive ingeniør eller sådan noget, for der har jo ikke været adgang til arkitektskolen eller – så skulle du ligesom være konstruktør først.

S: Ja, præcist

M: Og så er der måske et par pladser, hvor konstruktørerne får dem

S: Ja

M: Øh... det synes jeg har været noget mærkeligt noget

S: Ja

M: Jeg havde sådan lidt, nogle gange, lidt en drøm om at blive arkitekt, men jeg kan bare huske, okay, det var sådan fuldstændig uoverskueligt, det jeg skulle for at blive det.

S: Ja

M: Og hvis jeg bare havde taget en gymnasieuddannelse engang, ssså havde jeg haft meget nemmere ved at blive det.

S: Præcist

M: Og det synes jeg ikke giver meget mening

S: Nej

M: ... æh, ja...

S: Men er det også det du ser, fordi man kan sige, det er jo også ligesom sådan øh, på sådan på industriniveau, på en eller anden måde, hvis man sådan går ned og siger at det er sådan hr. og fru Danmark, der har et æh, en murermestervilla eller et parcelhus fra 70erne... og-og den der intergering med en bygning, altså jeg tror egentligt, at det er det, fordi du siger det også lidt selv altså, at der er så mange andre punkter på, i vores liv, hvor man er meget opmærksom på...

M: Ja

S: Uha, at man selv hækler karklude eller hvad det er, ikke

M: Ja [smile]

S: Men der er ligesom de her... æhm... men, hvorfor tror du, at det ligesom ikke er sådan sevet ind i at-at, altså... at-at (25:00) man, når man så skal have maling på væggene, nå men så kører man bare i Silvan eller i Bilka

M: Ja

S: Og henter, hvad der så er på hylderne, der. Fordi, det er jo så heller ikke tilgængeligt. Der er også et eller andet...

M: Ja, men der er et mismatch med tilgængeligheden, altså, det er bare det vi sælger, det var der jo heller ingen, der solgte sådan noget – førend vi gjorde det

S: Nej

M:... Men så er det jo også oplysning, og det er jo så også, igen, vel nogle penge for nogle kampagner. Jeg ved ikke om... jeg ved ikke, hvorfor vi ikke har den tradition herhjemme for det, hvor der er andre steder hvor... jeg tror at folk er mere bevidste om, hvad det er, at de bor i, jeg er ikke sikker, men... æh, jeg ved sgu ikke hvorfor folk ikke tænker over, hvad det er, men jeg tror mmm... de bliver ikke oplyst om det

S: Nej

M: ... og æh, vi har også sagt det længe, at vi forstår simpelthen ikke, at der ikke kommer en eller anden blanket, du ved, et eller andet, når du køber et gammelt hus, der fortæller dig, at du skal være opmærksom, på nogle ting. Æh, men-men, lige nu er vi faktisk, der er nogen, der har startet sådan noget, der hedder "Byg Håndværk"... som er sådan en – forsøger at være en paraply for... æh... håndværkere, der kan, æh, bygningsejere, der gerne vil kunne og-og-og så prøve at samle alt muligt æh, under-under et eller andet tag. Men jeg ved sgu ikke rigtig om de lykkes fordi, jeg ved heller ikke, om det er de rigtig mennesker, der gør det... altså

S: Nej

M:... Stilen blive sgu lidt for... kedelig og

S: Ja

M: Det bliver ikke så moderne, og den er sådan, den mangler lige sådan noget... ja, jeg ved ikke rigtig... hvad skal man sige, man skal også passe på at blive for moderne til nogen mennesker... men-men, i hvert fald for mig som håndværker, har det der med restaurering og sådan noget, før at jeg blev ligesom... så bare blev lid klogere i det og gerne ville den vej, så... mmm, så var det meget mytisk, alting. Og Raadvad Centeret og sådan noget, ikke? Altså, man kan nærmest ikke komme ind. Der bliver det også lidt lukket omkring

S: Ja

M: Sig selv, som jeg synes ikke er så favnende...

S: Nej, det er meget svært at finde ud af, hvor man skal gå hen

M: Ja, det synes jeg egentligt...

S: Mmm

M: Og så koster kurset et eller andet fuldstændigt vanvittigt, og...

S: Og så har du mistet...

M: Jah

S: I hvert fald 85% af dem der måske synes, at det kunne være spændende

M: Ja, at det kunne være lidt spændende, ikke?

S: Ja

M: Æhm... Men vi går i virkeligheden den anden vej på erhvervsuddannelserne – nu bliver det mere og mere specialiseret, så bliver det en flisemurer og så bliver det – de mister... det er jo en styrke, at jeg synes, at vi har herhjemme, at det jo trods alt tager så lang tid at bliver håndværker

S: Ja

M: Fordi... hvis man er det rigtige sted, så kommer man altså rundt om nogle, mange ting, ikke?

S: Jo

M: Så jah...

S: Men jeg tænker også, at der måske ligger et eller andet i-i forhold til – nu har der jo været meget med de her vedligeholdelsesfri huse

M: Det er et forfærdeligt ord

S: Ja

M: Ja

S: Men – men altså det her med, om folk gider – altså, der er måske også, jeg tænker på, om det også er sådan en

M: Ja, vi er også blevet meget magelige.

S: Ja

M: Vi er blevet mere og mere magelige

S: Ja – at-at du-du, så køber du noget, fordi, så er det vedligeholdelsesfri, øh, og det er der jo ikke noget, der er

M: Nej

S: Hvis man bare tænker sig en lille smule om... øh, men-men, der er også en eller anden fortælling, der er kommet om, hvordan vi er i en bolig, tænker jeg, som er at-at du, det er sådan en kasse du ligesom... så... er i et stykke tid

M: Jamen, der er og – ja. Der er ikke særlig mange mennesker, jeg møder, som ikke oplever, at når de flytter ud i... Der er mange mennesker, der siger, nej, hvor er det dejligt, at flytte ud i noget nyt! Ud i, alt det her beton-halløj, ikke?

S: Jo

M: [hoster] fordi de bruger nogle greb som er... så kører der er kanal, hvor du kan være lidt i kajak og... så er der en altan på også og sådan... nej hvor er det bare dejligt, at det hele er nyt, og så, når de så har boet der et stykke tid, så går det faktisk op for dem, hvad det er, at de bor i...

S: Ja

M: For de kan mærke det, på deres...

S: Ja

M: Sundhed, altså

S: Ja

M: At de kan ikke trække vejret, og det får sådan [gisper] og har sådan helt tæt og tørt og mærligt, og så sådan... det var egentligt meget federe, da jeg boede i den der gamle utætte lortejlighed og tog nogle uldsokker på...

S: Jo

M: Æh... altså ja, men det ved folk bare ikke førend, at de har gjort det, tror jeg – altså desværre

S: Nej

M: Fordi, så ser de kun... prospektet og en eller anden sælger, der sælger dem drømmen, ikke?

S: Jo

M: Øh... ja, jeg ved ikke hvordan man skal komme ind til det der, det er heller ikke, altså, du hører heller ikke nogen stemmer der sådan bliver set i nogen debat, der bliver taget seriøst nogen steder... de-de bliver ikke taget op

S: Nej

M: Du hører ikke en eller anden fancy æh, det er sjældent at man ser en eller anden arkitekt – en stor arkitekt, det ser man i branchen, så ved man i branchen, hvem der er hvem, men du ved det ikke i den brede offentlighed

S: Nej

M: Måske Bjarke Ingels... men altså

S: Jah, men... men det er jo også sådan lidt, hvem der laver mest larm

M: Ja

S: Og han er jo nok, det er jo så bare blevet ansigtet for... arkitekter, i hele Danmark

M: Ja

S: Næsten, ikke? Altså han kan alting

M: Jah, og han efterlader sig bare et spor af... my-mystiske bygninger, som ikke fungerer, som de skulle og, men han bruger også nogle greb som altså...

S: Men han taler også et sprog, som folk forstår

M: Jah...

S: Altså jeg tror, altså igen, som arkitekt har jeg ikke så meget til overs for ham – men jeg har meget stor – respekt for hans måde at promovere sig selv

M: Ja

(30:00) S: For han er virkelig dygtig

M: Dygtig

S: Sådan rent reklamemand

M: Han er en dygtig sælger

S: Ja, det er han – ja

M: Han er nok typen, der kan komme ind fra højre uden at være forberedt og stable lidt ting og så snakke for din sag, og så har han vundet... hele...

S: Ja, og være en flink fyr og sådan noget –

S: ...Og så kan folk forstå det

M: Ja

S: Altså, jeg tror også, at det er det der med at tale, ikke?

M: Ja

S: Der er et eller andet med et sprog der, i forhold til sådan tilgængelighed

M: Ja

S: Hvor man føler, nå man jeg f... jeg er med

M: Ja

S: Du sidder ikke og taler om en eller anden øh, kube eller sådan et eller andet, ikke?

M: Ja

S: Noget, som du siger, ikke? Man mister lidt en forbindelse

M: Ja

S: Altså, der er en eller anden form for sådan nogle niveauer, man ikke rigtig kan finde ud af at-at nu er vi faktisk her, i øjnehøjde

M: Ja

S: Og ikke i to forskellige...

M: Ja

S: Etager der – æhm... men jeg tænker sådan, i forhold til når i så samarbejder om projekter. Fungerer i primært som, altså, at der er jeg, der leverer materialer og så er det ligesom det – eller går i mere ind, fordi, nu kunne jeg også høre, at der er meget sådan rådgivning?

M: Der er sindssygt meget rådgivning – det er også det jeg s – det jeg sagde, altså, det er meget sjældent, det er meget sjældent, at vi bare har et salg af noget

S: Ja

M: Vi går meget langt ind i det

S: Ja

M: Og i virkeligheden måske for langt men-men, det kræver det også lidt for at... altså vi siger jo både til-til en bygherre, jamen, hvis din håndværker – altså hvis der er en håndværker, at du er glad for, og har et god – et godt forhold til, så sende dem herud

S: Ja

M: Hvis du gerne vil have, at de materialer bliver brugt i dit byggeri... eller i dit hus – så send den håndværker herud forbi... Hvis de er i tvivl om noget

S: Ja

M: Æh, fordi... det er bare lige et spørgsmål, det er jo de samme teknikker, du skærer i det, du klæber det op, eller skruer det i, eller pudser det eller... altså vores materialer er jo... ligner jo alle mulige andre materialer

S: Ja, jeg skulle til at sige i har – i har fundet et ret godt – der er ligesom meget god sådan basisting man – man forstår, men det er ikke meget sådan eksotisk

M: Nej

S: I forhold til de systemer, man sådan skal tappe ind i...

M: Du skal bare holde sådan plastik væk, og sådan nogle helt simple ting, ikke?

S: Jo, ja

M: Æh... så, altså... hvis vi var 100 af os, så havde vi jo også taget alle jobs'ne, altså, der er jo masser af håndværksjobs i det, altså...

S: I har ikke sådan æh, en under- altså i er kun – "kun" rådgivning og materialer

M: Ja

S: I går ikke ind og laver projekter selv?

M: Nej, men det er jo faktisk noget, som vi... overvejer at gøre

S: Ja

M: Også med ham den nye mand, der kommer ind, som er arkitekt – stor arkitekt, at simpelthen lave en tegnestue...

S: Okay

M: På en eller anden måde. I hvert fald også, sådan så vi – vi bruger sindssygt meget tid på rådgivning vi ikke tager penge for.

S: Ja

M: Og det... er okay, men på et eller andet tidspunkt, der bliver det uligevægtigt, altså vi kan simpelthen ikke bare bruge så meget tid kunder, hvis, at de får så meget med, når de er her

S: Jo

M: Det gør de... æh... så, men der er mange, mange greb, at man kan gøre, det er, at man kan lave nogle videoer og sådan noget, der er alt muligt, vi ikke rigtig har fået ordentligt tid til at lave. Vi har nogen ude på Youtube omkring nogle ting, og vi kunne sagtens gøre det meget mere tjekket

S: Ja

M: [sukker] fordi jeg tror at, videoer er også en sindssyg vigtig ting, det er også noget med at kigge på, jeg tror at, de medier, man er på. Hvordan skal folk ligesom have forklaret nogle ting, ikke? Der er tit en video, hvor det er, at man ser, altså, det er jo direkte mesterlære...

S: Ja

M: Så kan du spole tilbage, lidt ligesom at man optager, man kan ligesom høre alle detaljerne

S: Ja

M: og hvor nogle gange en eller anden tegning og en beskrivelse på skrift bliver sådan noget sværere at forhold sig til, ikke?

S: Jo

M: Så, i virkeligheden er der jo alle muligheder for... at... i dag at gøre det meget tilgængeligt i virkeligheden

S: Ja

M: Og så, så skal der også, så skal det bare krydres med en lille smule sjov og ballade og lidt tjekthed og lidt... lidt nyt [sukker] sådan så det ikke bliver så langhåret, ikke?

S: Jo-jo-jo-jo

S: Så i bliver sådan et bæredygtigt Raadvad

M: Ja, præcis [griner]

S: Der er sådan lidt af det, ikke?

M: Jo

S: [Griner]

M: Mere urban og-og street.

S: [Griner]

M: Det er også derfor, at vi har en styrke i, at ligge hvor vi gør, fordi, der er så mange mennesker, der kommer herud, det er sådan, generelt, lidt sjovere at være her i august, ikke?

S: Jo

M: Men æhm, men folk kan godt lide det der feel, at det er sådan lidt rå og start-up, agtigt

S: Ja

M: ... æhm, jah...

S: Jamen jeg tror egentligt, jeg tror det var det

M: Ja

S: I forhold til æh, til mine spørgsmål

M: Jeg håber, at jeg fik svaret på/ (34:20)

(spørgsmål om gode projekteksempler)

M: Jamen vi har jo rigtig mange, men, vi har. Men det er jo faktisk noget vi er i gang med at samle op til, vi har en- en æh, faktisk en arki- en arkitekt, som tog sin sidste del af bacheloren hos os, og hos... Lokal-arkitekter

S: Ja

M: Hvor vi sådan... hvor hun var begge steder, fordi hun – hun skulle helt op på dekan-niveau, for at få lov til at være her, at det her var en del af hendes uddannelse

S: Okay

M: Altså, det siger også noget om, at det sådan bliver totalt snobbet, ikke?

S: Ja

M: Hvor at, det er et sindssygt godt sted for en arkitekt at være

S: Ja

M: Altså rundt om håndværkere, der kan fortælle hende alt muligt omkring hvordan man skruer og gør ved, altså, det er jo guld værd, altså

(35:00) S: Ja-ja

M: Altså, og så bæredygtighed, æh, så hun, hun har fået meget ud af det, Line. Hun er så nu på kandidaten og... har æh, fået et job 10 timer om ugen her... af vores af Carl Ras. Til at starte med var det sådan for at klare vores sociale medier – men nu skal hun faktisk lave referencer

S: Ja

M: Hun skal ud og have fat i der, hvor der er blevet bygget, også der hvor vi selv, fordi, vi slæber det jo, så er der en anden håndværker, eller folk gør det selv, eller sådan et eller andet, ikke?

S: Jo

M: Så få-får vi jo ikke rigtig samlet så meget op på det, men der er jo helt sikkert masser af billeder de får, har taget under vejs, så der er en fortælling...

S: Ja

M: Og dem skal vi lige have fat i, og vi skal have dem ind på hjemmesiden og sådan nogle ting, ikke?

S: Jo

M: Men rigtig meget af det har jo været... æh, jamen så har der jo også været, faktisk, ovre på Christiania har der været en hvor fredning har været inde over... hvor vi godt måtte bruge Isover på væggene, Hempcrete på væggene, efterisolering af murværket. Vi har-vi har... Jeg tror ikke, at det blev græsisolering i taget, men det kunne det sagtens have været, det blev sådan indblæst, æh... træfibre, ikke fra os, eller også blev det papiruld – same-same

S: Ja-ja

M: Græs, træ – whatever, ikke?

S: Jo-jo

M: ... æhh, så har vi faktisk fået lov til at have vores Vestre Ego – fast undertag udover som er sådan strå

S: Ja

M: ... hårdtpresset stråplade med fer og not, ikke?

S: Jo-jo

M: Som man også kender i træfiber – så det eneste vi, tror jeg, vi ikke måtte, det var at lave æh... lerplade indefor

S: Okay

M: og så lerpudsen

S: Ja

M: Fordi, der var de, der var ligesom en eller anden brændcertificering, der ikke var-var god nok

S: Okay

M:... Selv om hun jo godt selv kunne se at... det er svært at brænde jord [griner]

S: Ja [griner]

M: Men der igen, der var det bare, der er en eller anden, der er et eller andet stykke papir, der ikke er der

S: Ja, og så er der ikke nogen, der tør at sige god for det

M: Nej-nej-nej

S: Nej

M: Selv om helt almindelig sund fornuft ville sige dig at...

S: Ja

M: To lag

S: Men der er nogen, der skal tage ansvaret jo

S: Det er jo der den hele, altså, som du også selv startede med at sige

M: Ja

S: Det der med, at det er så opdelt det hele og

M: Ja

S: Og hvem sidder

M: Hvem tager den

S: Får skylden, hvis det så går galt ikke, æh

M: Og nu har man jo så også flyttet hele det der ud på DBI og private aktører, ikke? ...

S: Jo-jo – jamen altså, i forhold til

M: Lige for at toppe det, ikke?

S: Jo, og det er jo også det, der faktisk og det er jo, enormt ærgerligt at se, fordi jeg har kunne se det i imens jeg har arbejdet i England

M: Ja

S: Fordi der har de jo gjort det i stor stil i rigtig mange år, og det er et helvede

M: Ja

S: At bygge

M: Ja-ja

S: Altså du bruger mere tid på at skrive emails end du gør på faktisk at-at slå streger på det, som du skal lave

M: Ja

S: Og... det er jo lidt det, de har lagt op til nu, med BR-18, altså det er fuldstændigt det, der er sket

M: Ja

S: Og det er... pisse ærgerligt på så mange planer

M: Ja

S: Øh, at de ligesom selv synes, at det er en rigtig god ide

M: Ja

S: Og bare lægge endnu mere ud til... en privat aktør som så koster 25.000 kr uanset om det er en skillevæg i en lejlighed

M: Ja

S: Eller om det, altså jo

M: Det er vanvid

S: For en mand – altså, de kan jo ikke andet

M: Nej

M: Jo – Men det er dumt

S: At du laver de der [slår i bordet] konsultenydelser

M: Ja

S: Som hele tiden bliver proppet ind imellem, dem der så rent faktisk... laver noget, ikke?

M: Ja, det er faktisk en meget god beskrivelse...

S: Ja

M: Altså, det vil jeg sige, fordi... bliver proppet ind imellem, fordi, så er der jo også bare et budget, og så når pengene er brugt på alt det der pis

S: Ja

M: og papir, så... kigger man jo så til aller sidst, hvad koster det så at få lavet. Og hvilke materialer bruger jeg?

S: Ja

M: For at opnå det krav... og så bliver det tit det billigst, ikke?

S: Præcis

M: mm...

S: Præcis

M: Og det er fand'eme... æh, fjollet, altså... [fniser]

S: Jamen det – det er ærgerligt, at det bliver

M: Ja

S: At det bliver det, der bliver at bygget, at det bliver en øvelse af, og så netop, de der grænseflader, som man så kan kæmpe om, hvem, der skulle hvad og hvorfor, at det så ikke er gjort

M: Ja, ja-ja – bla-bla-bla jah [fniser] ja

S: Og det er så det du bruger...

M: Ja

S: Din tid på, ikke? Æhh...

M: Jo, det er jo heller ikke sjovt jo.

S: Nej!

M: Sådan en stor...

S: Overhovedet ikke... altså

M: Slåskamp...

S: Jamen det er jo det, ikke?

M: Ja

S: Altså, jeg lavede et passivhaus, æh i England

M: Mmm

S: I en fredet bygning... som er også det mest åndssvage projekt, jeg nogensinde, har været på

M: [griner]

S: For det var faktisk lidt den der med, hvor du også, su lagde et ekstra system ned

M: Ja

S: Så samtidig med at du både havde en arkitekt og en ingeniør og der var noget bevaring og sådan noget, så havde du så også sådan en eller ande Passivhaus ekspert, der skulle tale om tape og luft

M: [fniser]

S: Jamen det var jo, altså... jah, altså, vi snakkede ikke særlig meget bygning, i hvert fald, vil jeg sige

M: Det kan ikke rigtig lade sig gøre, altså, bare at få alle de ting altså, et passivhaus er jo også. Hold kæft, altså...

(40:00) S: Jamen det, det er jo det, der sådan, det er da også det, der sådan har vendt... hvad kan man sige, provokeret mig til sådan ligesom at ville prøve at sige

M: Jah

S: Kan man ikke prøve at skrælle alt det der af, fordi, det er ligesom at vi glemmer det, der sådan er essensen, altså

M: Kernen

S: I, fordi vi har så travlt med alle de her tal og teknikker, og alle har en... hvad skal man sige... alle har en vej ud af den her klimakrise, ikke?

M: Ja-ja

S: altså, og så er det den her vej og så bliver det 100% om det så er FSC-æh, hvad hedder det, eller de her nye træbyggerier

M: Jah

S: Som-som, det er det som alle synes at alt skal laves af træ... og det er ligesom det, der kører, det er i hvert fald meget af det, der kører på arkitektskolerne

M: Men er det CLT?

S: Det er, hvad hedder det, CrossLaminated Timber – CLT, ja

M: Ja

S: Æhm...

M: Det er fucking meget træ

S: Ja, det er rigtig meget træ

M: Alt for meget...

S: Men det er også træ, hvor man, synes jeg, jeg havde en snak med nogle af dem, der sidder ude på KADK, med, med nogle af de her sådan træ... byggerier og-og systemer, fordi. Det jeg ikke rigtig forstår, det er, jamen, træet afgiver jo al den her CO2, når det forgår

M: Mm

S: Altså, det er jo ikke bundet der til evig tid... Jamen det havde man så også regnet på – og jeg er slet ikke gået ind i, det er faktisk også med vilje, at jeg selv ikke kigger på certificeret byggeri, fordi jeg synes faktisk, at det er enormt kedeligt

M: Mm

S: Og jeg synes også, at det bliver meget fordi, det handler om alt muligt andet end bygningen

M: Ja

S: Det handler om et system – altså det, det er sådan systemtænkning, man så mener, at man kan sætte det på formel og så har du...

M: Ja

S: Et eller andet produkt, æh, for enden. Og det er der, men det er, det er også det, jeg godt kan høre lidt at-at du sidder og snakker om, at... man glemmer lidt den der sunde fornuft – altså, det er sådan en snusfornuft

M: Ja

S: Der bare sådan er røget ud af vinduet

M: Fuldstændig

S: Og der er ikke rigtig nogen, der sådan tør...

M: Sige det

S: Tage fat i den, nej, og sige sådan... hvorfor... altså, den der kongens nye klær

M: Jah

S: De ting, æh...

M: Fuldstændig, Bal-Balder [fra Entreprenørfirmaet Logik & Co.] sagde det meget fint, ahm, omkring DGNB, altså Balder fra Logik, der sagde. Jamen altså, hvorfor er der ikke nogen, der siger noget? Altså...

S: Ja

M: Hvorfor bliver i bare ved med at æde den pensionskasser?

S: Ja

M: For fanden altså, bare så i kan stemple, så i kan putte det ind i jeres CSR politik og sige, at i er nok så bæredygtige, det er bullshit...

S: Ja

M: Straight up [griner]

S: Ja... Men desværre er der jo også bare en masse tegnestuer, der hopper med, altså,

M: Ja

S: Det har virkelig

M: For at overleve også, tænker jeg, altså, man er jo bange for så ikke at blive...

S: Ja, at man ikke er kommet med på vognen

M: Ja-ja

S: Altså, det er jo det, der ligesom er, at alle skal ligesom på den der nu, og så er det det, der ligesom

M: Ja

S: Kører, øh – og ellers, så går det ned og bliver... fordi, det er jo så også det, jeg synes er så skægt ved det, det er, at det er enten den eller også er det den der MEGET fodformede, du så-så er du helt nede

M: Ja

S: I sådan netop den der selvhvopper som jeg også tror, at der er mange, der bliver sådan, at det f... det

M: Det er for langhåret

S: Heller ikke, det er også for langt. Altså ikke? Så-så det bliver sådan den der med, at enten så bliver det sådan et black-box build, hvor du ikke kan pille ved noget selv... at der skal du have en eller anden specialist til at åbne op ind til det der maskinrum. Eller også, så bliver det så basic at-at du-du har et eller andet, du ved, jord toilet, ikke? [griner]

M: Ja, jeg ved præcis

S: Du ved åå, altså, og det er lidt den der, hvor-hvor er der bare den, der hedder sådan, den æh, altså

M: Den gylde mellemvej, ja

S: Gennemsnits-æh, danskeren, ikke?

M: Jah

S: Æhm, så men æhm, Magnus, jeg vil ikke tage mere af din tid. Tusind tak for æh

M: Fedt – jeg glæder mig til at høre, altså, altså glæder mig også til at læse det

S: Ja

M: Det bliver (43:03)

Jacob – Matzen Tegllhuset

2022-06-17

(00:00)

J: Vil du have din rygsæk af?

S: Ja, det kan jeg sagtens he-he

J: Nå

J: Godt! Det startede for ti år siden, jeg sad i bestyrelsen på produktionshøjskolen oppe ved Sønderborg og der begyndte man at få temmelig mange fjernsyn ind... PCerne, dem kunne man rimelig nemt skille ad, for et teknisk – positivt teknisk bidrag, fordi, du kunne få jern og kobber og det ud af det,

S: Ja

J: Men det kunne man ikke med fjernsynet, fordi det med billedrøret, det havde over halvdelen af vægten, og det kunne man ikke rigtig komme af med. Så prøvede jeg at se, hvad der var i sådan et billedrør, og der fandt jeg ud af, at frontglasset, som var det der vejede mest, det var fuldstændig rent glas, og så prøvede jeg at knuse det, og så prøvede jeg at blande det i murstenen, fordi at det. Vi tilsætter jo lidt æh sand i forvejen, for at få den rigtige viskocitet af-af leren. Så det var egentligt ikke noget problem, at gøre det. Men de store mængder glasaffald, der er, som køres i deponi, altså, kunne slet ikke være – det-det var en dråbe i havet, hvis vi skulle-skulle blande det i murstenene. Så jeg kiggede, så kiggede jeg så på, jamen, nu når vi havde det knust, kunne man så gøre noget andet ved det, og der kunne vi jo så skumme det – skumme det op

S: Ja-ja

J: Så hvis du prøver at tage fat i den der, så kan du mærke, at den er [tager en blok celleglas op fra jorden] at den vejer ikke så meget

S: Årh, hold da op, ja

J: Og der er lidt styrke i den

S: Ja

J: Æh, statikken kan vi udnytte. I æh, Rockwool, som er lavet på-på.på sten og og isover, som er lavet på glas, der trækker man jo lange fibre, og så laver man så lille viskositet, som muligt, for at du har så meget stillestående luft som muligt – og det er det, som du bruger til at isolere med. Den her, det er en lukke cellestruktur

S: Ja

J: hvor jeg så havr lavet den i sort her, hvor jeg så har tilsat jernoxid og det gør så, at det udleder noget CO₂, så cellestrukturen, som er lukket

S: Ja

J: Der indeholder CO₂

S: Okay

isolerer med, som du gør i et termoplanvindue

S: Ja

J: Så kommer jeg op på en højere isoleringsevne

S: Okay

J: Og havde du fået krypton ind, så havde du fået endnu højere isoleringsværdi, men det er for dyrt at lave. Men CO₂'en, den er, den er super god.

S: Ja

J: Så der fik jeg så lavet denne her og så sammen med Aalborg – det er Aalborg universitets glasafdeling, der sidder nogle-nogle folk deroppe, som har arbejdet for Rockwool og Isover i mange år og kender alt til glasfibre, men de kendte ikke noget til celleglas æh, men, de kunne se, at mine ideer, at de var ikke helt tovlige så-så det ville de meget gerne være med i. Og der fik så, fra Innovationsfonden, midler der i 3,5 år, og der kom vi så ud med et rimelig godt resultat. Så æh, var det vel fra æh EU DP, altså, det er energistyrelsen

S: Ja

J: De ville så godt t have at jeg videreudviklede den, altså, der var bare atmosfærisk luft, de var hvide dengang, hvor jeg bare lavede det med kalk, æh, EUDP, altså energistyrelsen, de synes, at det var utroligt spændende, så de gav å et tilskud til 3,5 år mere, hvor vi så skulle have lambdaværdien ned på 0,37 eller lavere, som vi supplerer med Rockwool og Isover's værdier.

S: Ja

J: Og æh, det gjorde vi så i projekt nummer-nummer to. Og det tredje projekt, det var så direkte fra Horizon 2020, hvor de gerne vil have at-at jeg markedsmodnede det ved at få det godkendt... og bygge et hus og få det certificeret. Så det var sådan at det hele det kom i gang. Så den væg, der står her, det er i princippet en cleantech blok. Så der har du bare sådan en her med to murstensskaller på – og den har så en trykstyrke, der svarer til en indvendig væg, en murstenvæg, fordi, det er jo det, der bærer tagkonstruktionen.

S: Ja

J: Så det, så den her, den kan bære den samme last. Også selv om, at vi kun har 2x4cm mursten på

S: Ja

J: Men fordi, at det er en sandwichkonstruktion, og vi har lidt statik i den der

S: Ja

J: Så kan den tåle – det der så er en kæmpe fordel, som vi har fundet ud af bagefter, det er, hvis du trykker på siden af den, så har den en udbøjning, der er en 5-6 gange så stærk, som en normal murstenvæg

S: Okay, så det er simpelthen en massiv mur, at du har der?

J: Det er en massiv mur, ja

S: Ja

J: Det er derfor at jeg ikke har [griner] ha, hvor

S: Yes

J: Ja jeg har sat en glas plade i, for du kan se, at folk de kan ikke lade være med at pille i det

S: Nej

J: Men æh, så kan de se det

S: Ja

J: Så... men så havde jeg så nogle workshops med nogle forskellige arkitekter både i Aarhus og og i København, fordi, jeg startede bare størrelsen af en normal murstensstørrelse, men så sagde de, jamen Jacob, hvis du laver det her, så lav et helt andet udtryk. Og så derfor, så valgte jeg den her dimension her [større, rektangulært format] at den er 10 cm høj og en halv meter lang, fordi, så vejer den lige under ti kilo

S: Ja

J: Og i dag, der må du løfte, så der har du det ergonomiske inde – med inde også. Så lavede jeg sådan nogle kanter, æh på de her mursten fordi. Mørtelfugen, som du har derovre, når vi skal bergene CO2 belastningen på æh livscyklus på 50 år, skal vi køre på-på et parcelhus

S: Ja

J: Der mørtelfugen, den kan kun holder 40 år. Så det vil sige, der skal du regne CO2 belastning på æh... en 20% ekstra

S: Ja

J: Fordi, den-den skal skiftes

S: Yes

(05:00) J: så der for så sagde jeg, jamen, i-i stedet for, når vi støder to mursten sammen, så er det ikke sikkert, at vi får så pænt et udtryk fordi, at der kan godt være noget spil i sådan en samling der

S: Ja

J: Så derfor, så lavede jeg sådan en skyggekanter

S: Ja, yes

J: For at-at have et helt anderledes udtryk – og det er jeg i gang med nu. Fremtiden, jamen det er at jeg har søgt midler om æh vindmøllevinger, fordi, dem begynder man at grave ned det, jeg tror, at det er over 300 tons, at de har gravet ned på falster

S: Ja

J: De skal skiftes efter 25 år

S: Ah, okay

J: Så derfor har jeg været i gang med at raspe nogle vindmøllevinger og har så søgt æh tilskud til det ved æh, ved Innovationsfonden Sammen med Aalborg Universitet, sammen med både deres glasafdeling og

deres byggeafdeling, men så har jeg også Aalborg Universitet, eller Aarhus Universitet med, fordi, de har nogle gode Geologer, altså siddende

S: Ja

J: For at se, jamen hvordan kan vi udnytte de her glasfibre – carbonfibre – og hvordan kan vi udnytte den polyester, der er i, fordi, når vi brænder ved 1000 grader, så kan vi måske komme ned i temperaturen, fordi, det her polyester, det hjælper jo æh

S: Ah

J: Æh, brændeprocessen, ikke?

S: Ja

J: Og qua at-æt æh fibrene, så kan vi måske lave en helt ny mursten, som er blevet blød indvendig og hård indvendig, fordi, det er jo kun den hårde, hårde styrke udvendig vi har brug for

S: Ja

J: Øh, Så det må vi se om jeg får-fr midler til

S: Ja

J: Til

S: Men det vil sige, de her teglskaller, det er nogle, der er lavet specielt til

J: Ja

S: I forhold til

J: Det er det

S: Okay

J: Ellers ser det, mursten jo typisk-typisk

S: Ja

J: De her 5,5 centimeter, den der det er Flensborgformat, så den er lidt lavere

S: Ja

J: Vi laver også noget, der hedder en romersten, den kan du se indvendig, den har den her format

S: Ja, okay

J: Men den her, det er så en, der er lavet specielt til æh, til det formål der. Og der har jeg også søgt nogle midler, for at få det robotiseret fordi, hvis vi skal have sat det her i produktion, så skal det laves, så det ikke bliver rørt af en menneskehånd, fordi, eller kan vi ikke være med prismæssigt

S: Nej

J: En mursten, den er ikke rørt af en menneskehånd – der er kun 10 mennesker ovre på teglværket

S: Ja

J: resten, det er robotter

S: Ja

J: Der klarer det hele – og robotterne, der er kommet til, fordi, det er hårdt arbejde der...

S: Men det vil sige at de er håndstrøgne? Så eller hvordan?

J: Ja, altså de, vi kalder dem håndstrøgne, men de er lavet på en maskine derovre

S: Okay

J: Men ,jeg ville jo godt have, vi-vi havde jo skåret de der kanter bagefter

S: Ja

J: Det vil jeg godt have lavet færdig

S: Mmm

J: Så-så det foregår over en gang, det hele

S: Okay

J: det er, det er planen – Så det her er-er Cleantech blokken, som er, som der, nu bruger under det halve CO2 æh, input, fordi, at vi... vi bruger kun 800 grader til at forarbejde den her med. Og som sagt, så har vi meget mindre med – vi kun 8 c i stedet for 11 cm ler, der skal brændes, så det i sig selv, det gør m at det er under den halve CO2, der skal brændes

S: Ja

J: Så det her, det er grundlaget... så det var lige lidt om-om cleantech blokken – og så kan vi så prøve at gå indenfor og-og se huset [de går ind] For det greb sig jo mere med sig, fordi jeg kunne bevise, at vi kunne bygge. Vi har lavet en del vægge æh, opppe-oppe ved BUILD – Aalborg Universitet, hvor vi har lavet en masse test... **men nu snakker jo jo så DGNB, bæredygtighed – og æh, for at få væggen endnu længere ned, så har jeg jo så valgt, at bruge en æh genbrugssten indvendig**

S: Okay

J: Det er den lokale kro, der lå her ovre på den anden side af vandet – Nederby Kro, den skulle brække ned, og så sagde jeg holdt-holdt-holdt – de sten der, dem gemmer vi lige

S: Ja

J: Og så fik jeg spejderne til at rengøre dem – fik dem æh, som vi siger på sønderjysk.

S: Ja

J: Og så har jeg jo så brugt dem igen. Fordi, når du bruger en en genbrugssten, jamen så har du jo ikke noget CO2-aftryk, men det ved du jo alt om he-he

S: Men det er også lidt en bedre teglesten, ikke?

J: Hvad siger du?

J: Jeg siger, det er også tit en bedre teglesten jo-jo jo, så derfor så har jeg sådan lige i LCA-beregningerne, der var ikke så meget LCA-beregning for tre år siden, så der har jeg så, der lavede jeg sådan en lille information her, at hvis man bruger en mur – eller bruger noget letbeton indvendig, noget isolering og en mursten, jamen så har du en CO2 ækvivalent, på 73 per kvadratmeter

S: Ja

J: efter de tal, der var der dengang, med de IPD'er [EPD'er]. Hvis du bruger mursten begge steder, jamen så har du jo så 77 – Cleantech blokken, den kan jeg så få ned på de 44, men kva når jeg bruger genbrugssten, så kommer jeg helt ned på 36 kg

S: Ja

J: Så det er under en halvering

(10:00) J: hvad siger Svend? [henvender sig til en arbejdsmand i huset, og taler med ham]

(11:00) J: Sven kommer fra Nitro, jeg ved ikke om han nåede at præsentere sig for dig?

S: Jo han snakkede om, at han skulle ind og måle på den computer, der står herinde, ikke også?

J: Ja... Martin er oppe fra Aalborg Universitet – han er fast mand, der er tilknyttet her, og der er så en del studerende, der laver løbende projekter

S: Okay

J: Men de kan følge huset løbende, deroppe

S: Okay, ja

J: Og Sven han, det er så en mikroføler, der idder her [i væggen i køkkenet]

S: Okay

J: Der føler forskellige ting, i i alle rum

S: Ja

J: og der er vi hele tiden i-i gang med, at forbedre

S: Ja

J: Men det kan lige vende tilbage til. For at afslutte den her [Cleantechstenen]. Men det er sådan så alle, alle folk, de kan forstå det

S: Ja, må jeg tage et billede af den der?

J: Meget gerne, jeg kan også sende den til dig [man kan hører Stine Bladre i billederne]

J: Og DGNB, det skal jeg ikke forklare dig noget om, det... kender du alt til

S: Jah, jeg har i hvert fald en fornuftig forståelse af det, vil jeg sige

J: Ellers må du sige til – jeg skal gerne supplere dig, hvis det er. [slår i køkkenbordet] Så det var lige lidt om om væggen

S: Ja

J: Om hvorfor, at jeg har gjort det på den måde, og så mørtelfugen indvendig her, jamen, det er bare en almindelig mørtelfuge, der er brugt, for den er der ikke megen afgang på.

S: Nej (12:00)

Lars Keller – Ecococon

2022-06-26

00:26

S: Jeg skrev lidt til dig om mit projekt, øhm og man kan sige sådan æh, i korte træk, så æh – så er det lidt æh, jeg kommer fra en restaureringsfaglig baggrund og har været, arbejdet som restaureringsarkitekt i ti år, æhm, og sådan så, hvad kan man sige, det er lidt den, der ligger i baggrunden i forhold til hvordan, jeg har været vant til at arbejde, og så... ud fra det, er jeg – har jeg været ret nysgerrig på hele den her, sådan, bæredygtigheds- æhm, agenda der er kommet især indenfor arkitekturen, og, hvordan at-at, skal man sige, at bæredygtighed bliver æh, indført, øhm, i-i sådan den større byggeindustri lige i øjeblikket. Blandt andet med de her certificerings-æh- systemer, der kigger jeg især på DGNB, æh. Og der er, hvad kan man sige, tesen på opgaven ligger så lidt med, at man æhm, indenfor restaurering har en masse sådan æh, hvad skal man sige – teorier og metoder og holdninger omkring materialer, som binder sig rigtig meget til arkitekturen, æhm, og der kan man sige, der er opgavens tese sådan lidt, æh, at øh, det her med, at man i stedet for lægger meget an til æh, at det bliver den her certificeringsbaserede, æh, æh bæredygtighed, og der måske i virkeligheden ikke også ligger nogle ting, som egentligt knytter sig tættere til det at bare bygge, æh... æhm... fremfo ligesom at skulle køre igennem sådan et skema med det. Så det er egentligt, man kan sige. Den er både kritisk, men den er også ligesom åben, opgaven, i forhold til at sige, jamen er der ikke nogle ting, hvor man måske også kunne gøre nogle ting lidt anderledes, æhm, i stedet for at komme med sådan en ny løsning eller en ny æh, hvad skal man sige... æh, måde at bygge på

L: Hvad kunne det være?

S: Jamen altså, jeg kigger især på det her med, hvad vi egentligt allerede gør, æh, som arkitekter og som æh tømrer og murer og æh, især sådan selvbyggere også, så den kører ligesom, hvad kan man sige, på alle tangenter i forhold til det her at, at-at, der er jo nogle beslutningsgange og nogle æh, ting vi allerede gør, som egentligt ligger og er meget sådan implicit bæredygtigt

L: Hvad-hvad er det for eksempel? Hvad er det vi allerede gør, du mener, bare lige for at forstå, hvordan du tænker

S: Ja, æh, jamen det er jo sådan noget med, æh, for eksempel, æh – hvis man skal skifte et tegltag, æh, så kan man jo godt gå ind og sige, man kan jo sagtens sortere nogle af de her sten, fordi, det er jo ikke nødvendigvis alle teglsten, der er æhm, hvad hedder det, der ikke kan du igen, eller ikke kan bruges igen. Æhm, så der ligger, hvad skal man sige, det her med at også bruge, genbrug af tegl, genbrug af skiffer, æhm, der er jo mange af de her råmaterialer, som faktisk godt kan bruges, æh, hvad skal man sige, af flere omgange eller kan vedligeholdes frem til også i stedet for, at man kan sige sådan, at i en moderne bygningsindustri, ligger der meget sådan en brug-og-smid-væk – det er et helt vindue, fordi det er et vindue, som du har købt som et system i stedet for, at du måske bare kunne skifte glasset eller udlude en vinduesramme. Æhm... så-så, der ligger, eller hvad skal man sige – det er nogle ting, som der ikke bliver målt på i samme ombæring. Og jeg er godt klar over, at der ligesom ligger nogle, der er nogle ting i gang. Men, det er faktisk mere det her med, for at udpege nogle ting egentligt allerede ligger meget implicit i det at bygge og som i virkeligheden måske også nogle gange bliver, æh, besværliggjort lidt, æh. Vi kan også snakke om sådan noget som isolering i forhold til hvor meget isolering man mener, at der er rigtigt for at putte i en bygning æh, og-og hvor man måske skulle diskutere, jamen er det så rigtigt, at du så lægger 30-40 millimeter, æhm stenuld i, æh, i forhold til, hvad har det taget af energi, og hvor længe skal det så stå førend at du har indtjent. Så-så, jeg synes at der er nogle logikker, måske også, og som måske også ligger det lidt an på det her med at efter at vi så er færdige med at bygge et hus, så er der også nogle mennesker, der bor i det og hvordan er det, at vi bor også, æh, så i stedet for at vi ligesom forventer, at der er et hus, der ligesom gør en masse ting for os – så er der måske også noget, der ligger op til at den her process i byggeriet egentligt også fortsætter og det er jo selvfølgelig også med vedligehold og reparation, men det har måske også noget at gøre med hvordan vi omgås en bygning og der har mine. Jeg har, jeg har lavet sådan interviews med selvbyggere, og det er både ude fra Friland, som du jo udmærket kender, men egentligt også æh, private øh, både, hvad hedder det, arkitekter og

selv-øh, hvad hedder det, så mere sådan Tiny House og sådan noget, men sådan forskellige, ligesom mindre entrepriser, (05:00) hvis man kan kalde det på den måde

For ligesom at gå ind i de her med, men hvad er det vi allerede gør, og der er jo også nogle beslutninger, der bliver taget som, der måske er lidt sværere i større entrepriser, fordi, der er du også bundet af nogle andre øh lovmæssigt, og i forhold til ansvar, men faktisk for sådan at-at, hvad skal man sige, highlighte de her ting og kunne det egentligt ikke også tages op i en større skala også?

I forhold til hvordan vi både lovgiver, men også at-at vi er begyndt at sige, at det er sådan her, at man bygger bæredygtigt æhm – så-så man kan sige, det er det jeg kigger på. Det er byggeprocessen men også en byggeproces, som faktisk strækker sig ind beboelse, eller-eller det at man er i et hus eller en bygning.

L: og hvad er det nu for et projekt eller opgave, du er i gang med og hvor er det f.. en baggrund, du gør det ud fra, altså skole?

S: Jamen det er Aarhus Arkitektskole og det er et PhD projekt, som jeg er to år inde i, så jeg har et år tilbage, æh... så-så man kan sige sådan, det jeg håber på, at der kommer ud, sådan, i den anden ende af det her projekt, det er jo egentligt en eller anden form for sådan indramning af at sige, jamen der er jo faktisk nogle kvaliteter i-i sådan en mere traditionel måde at bygge på, men uden, at det bliver sådan romantiseret ind i, at det er jo ikke fordi, at vi skal tilbage og bygge bindingsværks øh huse eller noget. Men-men mere at sige, at der er faktisk nogle ting, som man gør på mindre skala, og som man måske også har gjort historisk, som egentligt har nogle kvaliteter, som man lidt sådan, forplumrer lidt, æh, i forhold til den, æh, bæredygtighedsagenda, som man ligesom kører på med i øjeblikket.

L: Altså, er det sådan at, er det fordi, at du kigger på DGNB og siger at DGNB den medfører ikke bæredygtighed, men det her ville være et – altså, er det sådan, at du har du identificeret nogle aspekter, som du synes ikke bærer den rigtige vej og så prøver du at vise hvad for nogle andre ting man kunne læne sig op af i stedet for?

S: Ja

L: Altså nogle overordnede greb

S: Ja-ja, det er egentligt, og så er det også ud fra egne erfaringer med, at jeg selv har siddet og arbejdet med, det er så ikke DGNB, men BREEAM, og som, og de kører jo, hvad kan man sige, de har jo forskellige paraketre, de ligesom æh, hvad skal man sige, prioritere

L: Ja

S: Men det er jo lidt samme system, det er lidt samme måde med, at man lægger æh, noget enormt sådan tungt, æh, arbejde øh ind over det at både skal designe og eller tegne og bygge en bygning

L: Hvad er det nu BREEAM, er det meget i USA, at man bruger det?

S: Det er også i England, jeg har arbejdet med det i England, æh, ja

L: Okay

S: Æh, så det er både ud fra egne erfaringer og i forhold til at jeg også har lavet sådan noget praksis interviews i forhold til arkitekter og hvor og hvor man kan sige, det jeg måske synes, så det er ikke en kritik af DGNB, men det er måske både det her med at sige, at der er nogle ting, den ikke er å god til. Jeg er helt med på, at man skal starte et sted og jeg er også helt med på, at der er nogle store spillere i industrien, der skal starte i-i, hvad skal man sige, et eller andet, at man skal gøre et eller andet men-men det s' jeg måske synes, at man mangler lidt, det er den der nuancerede debat lige i øjeblikket i forhold til at sige æh, ikke bare, sådan at kaste det væk, men netop at sige, at der burde måske være nogle parametre, som egentligt kunne styrkes i forhold til og-og fremme det her, så det ikke bliver noget, der kun bliver eksklusivt enten for meget store entrepriser, men faktisk også både kan tages ned på mindre skala, men måske også bliver mere tilgængeligt for flere mennesker, i stedet for, at du skal sidde og være certificeret og have en audit. Det er jo også enormt dyrt, æh, en meget meget dyr operation at få de her certificeringer. Og så har jeg også været meget

nysgerrig på, jeg har også talt med et par DGNB-certificerede æhm, projekter, og været meget nysgerrig på, jamen hvad er bevægegrunden for at gøre det, æh, og man kan sige – sådan, indtrykket har jo været, at det er jo også noget, der på en eller anden måde er, har en signalværdi. Og det er jo ikke fordi, at det er en dårlig ting, nødvendigtvis, men-men at der også er det her med, hvor bæredygtigt er det så

L: Mm, når du taler bæredygtighed, hvad er det så for noget, hvad er det at du fokuserer på i forhold til bæredygtighed.

S: Æhm, men, det er meget den her med, det har både noget med materialer at gøre, men det har også noget at gøre med praksisser omkring byggeriet, men også det at bo – æh, så det er også at strække den lidt ud, fordi, der også er en debat lige i øjeblikket, som er meget materiale-baseret og det...

L: Men hvis du skal - der er bare så mange ting, der kan være bæredygtigt. Altså, hvad er det for nogle af, hvis man nu tager, æh... SDG'erne for eksempel, er der nogle særlige af dem, du har fokus på?

S: Nej, dem kigger jeg slet ikke på

L: Nå, okay – det er bare, når du siger bæredygtighed, hvad betyder det så for dig? Fordi for mig, der er det lidt vigtigt, egentligt, hvad for en vinkel man har, for eksempel, så prøver jeg at arbejde meget ud fra planetære, grænser tilgang

S: Ja

L: Og æh, fordi, ellers så er det sådan, hvis det er relativ bæredygtighed, så er det ligesom, så bliver det meget, luftigt,

S: Ja

L: Og så bliver det meget nemt at greenwashe, eller hvad man sige, og så bliver det nemt som et stort firma og-og-og-og måtte gerne sige, at noget er bæredygtigt, uden faktisk at vide, hvad det skal betyde

S: Ja, jamen. Man kan sige, jeg har, mit projekt kører på tre ben, som er sådan et, hvad skal man sige, et basalt niveau, der hedder mennesker, materialer og miljø, æh, og æh, eller environment – jeg skriver på engelsk, så der er ligesom. Og miljø, der ligger både et kulturelt, et kulturelt lag i det, og så lægger der sådan et mere, hvad skal man sige, miljømæssigt, i forhold til det...

(10:00) L: Så det er udledninger i forhold til en EPD for eksempel?

S: Jamen, det er egentligt det, der er med det, at det er en bæredygtighed, som er mere trukket ud af arkitekturen. Så jeg har egentligt med vilje ikke sådan forsøgt på at lægge mig for meget op af af netop nåde EPD'er og DGNB. Det er mere taget som et eksempel på at sige, at det er det her, der bliver kørt meget hårdt frem på, og så er der også Svanemærket, men det har jeg så ikke, det er ligesom DGNB'en, fordi, at det er også den, der ligesom er blevet sat som, det er den at vi har det primære fokus på i æhm Danmark.

Øh, Så-så, det er egentligt, man kan, man kan sige – projektet prøver egentligt på, at lave en – at prøve og definere en bæredygtighed ud fra byggepraksis, og ud fra det at bygge. Og-og det er lidt der, hvor, at man kan sige, at den så har nogle parametre den kører på, som er indenfor de her, æh, tre ben, men som så også ligger i forhold til det her med hvordan vi bygger, æh, så-så de case studies jeg har, har egentligt mere fokus på, hvad er det for nogle beslutningsgange, hvordan er det, at en bygning bliver til, og hvad er det så, at der sker, efter at folk bygger, æh, eller flytter ind, øhm...

L: Jeg forstår ikke helt, hvordan definerer du bæredygtighed ud fra hvordan der bygges? Er det ikke omvendt? At man definerer, at man går ud fra en-en måde at – et bæredygtighedsbegreb, og så kigger man på, hvordan man så kan bygge for at opnå det?

S: Nej, fordi, man kan sige, det er et bæredygtighedsbegreb, som ikke kommer fra byggeriet, og hvis sådan kigger på, hvis man skal tage den helt firkantet, så har vi jo bygget huse, ligeså længe som der – eller vi har bygget, i en eller anden, i et eller andet omfang, ligeså længe som der har været mennesker på, så man kan sige, at det er noget, der ligesom har fulgt os hele vejen igennem. Men det er jo først indenfor de sidste 60-70år at man begynder at sige, at det

er et problem, det vi har bygget, æh, i forhold til, at-at hvad kan man sige, at byggebranchen bliver ligesom stillet frem som værende en af de helt store syndere i forhold til at æh, at der skal laves noget om.

Æh, og der er tesen så, at det er jo ikke nødvendigvis, at det er byggeriet som sådan, der har et problem, det er måske mere den kontekst, vi er begyndt at bygge på, at du er begyndt at definere det at bygge på en anden måde, fordi, bygninger er også blevet et produkt, det er blevet en investering, vi snakker om, at førhen, der har man jo bygget for, at vi bor i huse, der er en 2-300 år gamle. Der er vi altså nede på nu, at bygge huse, der, hvor der er en livsberegning på æh, 30 år. Det er der jo også mange af de her LCA beregninger, der kører på – det er 30 og 50 tror jeg måske, at der er noget af det, der kører på.

Men-men, der er ligesom kommet en anden... æhm, opfattelse af, hvad en bygning skal og er og ligesom gør, og

L: Ja, det er blevet et investeringsobjekt

S: Det er lige præcis det, at den er gået fra, at være, noget helt, hvad skal man sige, noget andet og meget mere, sådan, æh-æh, hvad hedder sådan noget blivende, hvor at nu er det nemlig blevet en, et produkt – en vare

L: Mmm

S: I den ene eller den anden sammenhæng. Og det er faktisk derfor, at jeg også sådan stiller mig lidt udenfor det der med så at sige, at hvis man så går tilbage og ser på, blandt andet hvordan antropologien har kigget på, og så er der sådan klassiske på, sådan traditionelle byggeskikke, æh, som jeg ikke går ind i som sådan. Men der har jo ligesom været nogle måder at sige, jamn, når vi bygger et hus, så har vi, æh, en sø hvor, der er nogle strå, eller nogle rør, det kan vi lægge på taget, eller tang nede på stranden, det kan vi også lægge på taget. Der er noget ler i jorden, som vi tager ud, der er lokal. Der har været noget, der har været meget mere, hvad skal man sige, lige til, bæredygtigt. Og så er der så ligesom, hvad skal man sige, kommet nogle, så er der kommet industrialiseringen, og så er der senere hen kommet en markedsøkonomi, der så har lagt nogle helt andre lag og nogle helt andre betingelser på det her med at bygge. Det er det samme også, når du ser, hvordan en bygning er bygget op i dag, hvis du bare ser en klimaskærm eller en facade, æh, hvad den består af, i forhold til, hvis du kigger på, æh, hvordan man også har kunne bygge førhen... og der

L: Jeg-jeg tror at, jeg er sikkert enig med dig, det er bare for, at jeg forstår at, hvis du siger, at sådan noget med at bruge tang for eksempel, det er umiddelbart bæredygtigt. Hvis ikke du definerer det ud fra et eller andet begreb, hvordan skal dem, der skal, der skal lede – altså skal du ikke have en eller anden reference om at sige, det er bæredygtigt i forhold til CO2 udledning, eller til knappe ressourcer, eller et eller andet. Hvad er det, det betyder så, når du siger, at det er bæredygtigt, hvis ikke, at du sådan ligesom tager afsæt i (15:00) et eller andet, af det der målbare regime, hvordan er det så?

S: Men, men det, det er faktisk lidt det, der er, hvad skal man sige, projektets kerne. Det er det her med

L: Ja

S: At bæredygtighed er meget blevet noget man skal måle og dokumentere, og det skal det også, Men-men jeg tror bare, at man skal starte et andet sted. Og det er lidt det, der er tesen i det, at i stedet for at komme med nogle nye, hvor man ligesom kan komme med nogle tal, og komme med nogle, hvad skal man sige, beregninger på, at-at, så er det så og så meget CO2. Jeg er ikke ingeniør, jeg er arkitekt, så der er også et eller andet der, med at holde sig indenfor mit eget felt og sige, jeg tror faktisk, at det vi i høj grad behøver, eller har brug for at tale om i branchen, det er det med nærmest at gå ind og sige, men vi skal også have en bæredygtighedsfilosofi inden for, som-som er meget bygningsspecifik, fremfor ligesom at forsøge på at indrette os, altså at lægge os ind under, nogle-nogle-nogle, hvad skal man sige - øh, principper, som egentligt er defineret efter nogle andre kriterier,

L: Mmm

S: Så det er det her med at prøve at finde bygningernes, altså, finde noget, som ligesom har på byggeriets egne kriterier og deres egne principper. Øhm, så-så jeg går ikke ind og gør mig sådan til dommer om, men det er måske mere det her

med at sige. Jamen, der er noget, der, altså - lokal materialer, i forhold til, hvor længe det holder? Kan det repareres? Hvo-hvor hvor hurtigt, hvor meget skal det udskiftes? Hvor får du ting produceret? Der er også, hvad hedder sådan noget, æhm – transport til og fra byggeplads? Hvor længe kan huset stå? Så-så, og hvad er det, at du bygger, er det måske noget, der er behov for? Eller ku-kunne man lave noget, der, hvad skal man sige, er reversibelt? Eller kan, øhm, hvad hedder det, pilles fra hinanden? Og er det måske i virkeligheden en – æhm, hvad skal man sige, det her 'design for disassembly', er det måske i virkeligheden. Æh, er det der, at vi skal hen? Fordi, æh, giver det mening? Så,

L: Mmm, det er meget interessant...

S: Jeg er godt klar over så-så, det er det her med, at d-d-den stiller sig rigtig meget udenfor med vilje – eller jeg stiller mig rigtig meget udenfor med vilje, for faktisk at sige, at hvis man nu prøver at spole filmen lidt tilbage, og siger. Jamen, vi har nogle ting, og så har vi al den her viden om målinger, og-og det er også og-og det har helt klart også en værdi, jeg tror bare, at der er nogle ting, hvor der i forhold til, at prøve at tale om det på byggeriets præmisser, har vi faktisk behov for nogle helt andre, hvad skal man sige, at lige komme lidt tilbage, fordi der faktisk er noget viden, der allerede ligger i branchen, som bliver, på en eller anden måde sådan, æh, undermineret, æhm, og det synes jeg er en skam. Hvis man kan sige det på den måde. Og netop, så gå ind...

L: Men når jeg spørger, så er det ikke for at det... Undskyld [gestikulerer til kamerate om at Stine kan fortsætte]

S: Nej, det, du taler bare [griner]

L: Ja- Altså, når jeg spørger, så er det ikke fordi, at jeg sådan er æh. Det er ikke sådan en kritik, det er bare for at forstå simpelthen, dine belæg for...

S: Ja

L: At vide hvad. Men altså, de der, hvad skal man sige, parametre, eller aspekter der, du lige remsede op før, æh, er alle sammen æh, måske ikke så én-til-én den med design for disassembly, men konverterer sig såmænd bare ind til – ind i en LCA også. Altså, de-de vil simpelthen æh, hvis man der-der-der ville de reflektere en mere – en-en bedre LCA for et bæredygtigt produkt, alle dem du nævner, synes jeg...

S: Ja

L: Det er bare fordi, je-jeg er egentligt æh, jeg synes æh, egentligt at det lyder super spændende, det du nævner, og jeg ved ikke, æh, kender du æhm, Thomas Levi nede fra tegnestuen Arken?

S: Nej

L: De hed tegnestuen Flex indtil nytårsskiftet, nu hedder de tegnestuen Arken, det er sådan en-en æh, ung æh, ny æh tegnestue, de er, men de er vokset lidt hurtigt, de er nogle og tyve nu, eller sådan noget, tror jeg, måske trediv, og de har. De lægger sig i sådan en felt, hvor de gerne vil æh. De tager sådan lidt æh, Jan Gehl-agtigt, jeg ved ikke hvad man kalder det inden for tegne- indenfor arkitektverdenen. Men altså, de interesserer sig meget for rummet imellem bygninger og de interesserer sig meget for fællesskaber og så, de har, og så vil de rigtig gerne arbejde med bæredygtighed. Og dem æh, og-og, de er to, der ligesom har startet firmaet, som der er Thomas, æh som har været med til at starte et andet firma og – er der et firma, der hedder E+N, eller sådan noget, i Aarhus?

S: Ja

L: Tror jeg, det har han ligesom været med til at æh, det har han været med æh, partner på, og det tror jeg at han er ved at have solgt sig ud af det. Og så er han ved at gå all in i den anden her. Og han partner Levi, han er faktisk – hans baggrund er at være præst. Æh, så de har, og så har de ansat nogle antropologer og en masse forskellige. Og jeg synes at det er super, æh, spændende, æh tegnestue. Og de er sådan, de har en meget, æh, anderledes tilgang. Så der er – dem arbejder jeg lidt med.

S: Ja

L: Og så sent som i fredags havde vi en æh en æh en-et møde med en del fra tegnestuen, hvor det hele handlede om at skabe sprog for at tale om, hvordan – altså hvad er bæredygtighed, sådan så alle på tegnestuen får det ind i DNA'et.

Hvor vi kiggede på sådan de materialer jeg har arbejdet med igennem de (20:00) sidste 25 år. Og de praksisser, æh, jeg har set fungere. Æh, men som aldrig er i storskala, fordi at jeg aldrig blev optaget af det store byggeri, men det som har fungeret ude i det, hvad skal man sige, de-de radikalt bæredygtige græsrodsniveauer

S: Ja

L: Oog, det var super spændende, fordi, grundlæggende handler det om, meget af det – noget af det, som gør at jeg lige nævner det, er, at jeg kunne mærke, at der var den der udfordring i som arkitekt. Altså, hvordan kan man tage, vriste det her fri af kons – af ingeniørerne,

S: Ja

L: Fordi, det er ingeniørerne, der sidder på hele det her, æh, kvantificering i forhold til bæredygtighed. Så hvad er det for nogle greb, at arkitekterne har? Og kan gå ud fra, altså med – ja... hvad er det for et sprog, at man kan bruge, der kobler ind fra bæredygtighed, hvor det ikke bare bliver noget føleri,

S: Ja

L: Så, som kan være forkert, hvis man må være sådan grov, ikke?

S: Ja, jamen det...

L: Øhm, så, er det sådan lidt det, at du er ude i også? Bare sådan for at forstå, er det sådan der, at du prøver at finde ud af, hvordan -hvad er det at arkitekterne de-de finder bæredygtigheden, eller?

S: Ja! Det er det, æh. JO, jamen, det er faktisk meget, det er faktisk meget godt æhm formuleret. Men jeg har slet ikke hørt om dem, så-så det-det skal jeg da også lige have kigget på. Men Ja! Det er det, og så er der også det her med at sige, er der nogle ting, som vi allerede gør og har gjort, som faktisk, hvad skal man sige, ligger, jeg kan ikke så godt lide at sige implicit bæredygtigt, men-men hvor der faktisk ligger nogle kvaliteter, som man kunne gå ind og understøtte og faktisk styrke både i forhold til lovgivning æhm, men faktisk også i forhold til æh, til DGNB, æh, hvor at-at, hvad kan man sige.

Mit indtryk har meget været i forhold til, æhm, de cases jeg har kigget på, at der ligger helt klart nogle udfordringer, og der er helt klart nogle beslutningsgange, æhm, som, man kan sige man kan gøre nu, hvor man ikke har en bygherre, fordi man bygger til sig selv, og hvor man så kan sige, at det her, det tør jeg godt at leve med, fordi, det er mig, der skal være i huset. Og-og der synes jeg måske at, det er lidt ærgerligt at-at, der er nogle ting der, som ligesom siger, jeg ville aldrig nogensinde gøre det her professionelt, det er kun fordi, at det at det er mit hus, æhm, at-at det her det sker på. Og det er måske der, at jeg sådan tænker, ligger der nogle, hvad skal man sige, nogle, nogle ting der, som vi måske ikke har kigget på, netop fordi at-at vi er meget fokuseret på tal og målinger og værdier. Og så er der jo selvfølgelig også nogle store spillere, som er rigtig dygtige til at gå ind og sige, jamen så har vi nogle produkter, hvor du kan opnå de her værdier, men nogle produkter som kun, for eksempel fungerer, når de er lavet på den her særlige måde. Så hvis du begynder selv at ville sammensætte ting, og bygge. Så kan du ikke få samme, enten kommer du til at betale en masse penge, fordi, så skal du have certificeret det i en eller anden grad, eller det skal godkendes, eller om beregnes.

Og et synes jeg måske også, det her med, at når du har æh, også nye, æh, hvad hedder det, materialer, og det var egentligt også derfor, at jeg synes, at det kunne være ret spændende at, fordi at det var faktisk, æh, Louise Drengsgaard fro E+N der, der har nævnt dig, eller, æhm, og-og sagde, at jeg skulle tale med dig, æhm, i forhold til den her, æhm, Center for Life Science, som jeg tror, at du har været ovre og snakke med dem om.

L: Ja, ovre ved skovhede, æh-æh – Hedeskov

S: Ja!

L: Altså, er det du siger, er det, hør – deet, det æh, det du siger – er det noget i stil med at du-du kigger efter sådan nogle... Du kigger efter nogle ting, som sker systemisk på grund af den måde... altså den måde byggeriet er blevet... produkt... eller-eller, æh, den måde det er blevet æh kommerialiseret, som æh medfører nogle systemiske æh udfordringer i forhold til bæredygtighed – er det det du også kigger efter?

S: Ja!

L: Hvor at der sker nogle ting som, man - der egentligt ikke giver mening, andet end fordi, at der er nogle, der skal, æh, hvis man skal gøre det grovt, vil tjene penge på det?

S: Ja

L: Eller ud æh, ellers giver det ingen mening, at gøre det sådan?

S: Præcist, eller at der er nogen, der er bange for at sidde med ansvaret på det, fordi at man kan sige, at byggeriet også i dag er bygget meget op på, at der, man er meget silo, desværre, ikke? Æhm – så-så der læ-..

L: Men det handler ligesådan jo om at tjene penge

S: Ja-ja

L: Og alt det der med ansvar, det er jo i den sidste ende jo bare et udtryk for, at få skubbet aben videre,

S: Jo

L: Og så sikre, at man tjener penge, når de andre, æh, eller at man ikke er den, der ikke tjener dem [fniser]

S: Ja, lige præcist – æhm, og...

L: Hvordan er det nu, når man laver PhD, gør man det – altså gør du det ligesom, har du en – har du nogen strategisk partner, eller har du nogle firmaer, du gør det med eller er du bare dig selv?

S: Nej, jeg er mig selv, det er en ren akademisk PhD.

L: Ja

S: Så nej, det er ikke en erhvervs PhD, æhm...

L: Ja

S: Men som sagt, så har jeg jo også selv været, det er jo så også det jeg trækker på, at-at jeg har været 10 år i praksis indenfor restaurering, æh, '

L: Ja

(25:00) S: Og der har helt klart været nogle ting, man kan sige, det har jo også fordel af, at det er en meget lille branche, som jo faktisk har en lovgivning, der på mange måder, æh – enten så kan man lide den eller ej. Men den gør i hvert fald, at-at der er nogle ting rent arkitektonisk, og i forhold til bygningerne. Som hvor du har en-en, hvad skal man sige, en-en større, øhm... æh, magt, eæh, eller indflydelse i forhold til, hvad der kan ske med de her bygninger. Æ, og det er jo det, hvis jeg tænker, at jeg synes, at det kunne være interessant, hvis man kunne begynde at gå ind og snakke om, jamen er der ikke også, ligger der ikke også nogle ting, i sådan den større øh, industri, hvor at man kunne sige, jamen der var faktisk nogle ting her, som man kunne gå ind og styrke på en anden måde, men netop qua den måde industri-, og netop også når man så taler om at-at byggeri ikke er bæredygtigt, at det er måske ikke på grund af byggeriet selv, men på grund af det system, som byggeriet ligger indeni.

Æhm...

L: Hm-hm

S: Og så er jeg godt klar over at, jeg kan jo selvfølgelig ikke gå ind og ligesom lave en større samfundsomvæltning [griner] men måske i højere grad gå ind og netop og udpege, jamen, der er nogle, der er faktisk nogle ting her, som kunne gå ind, og hvor man kunne sige at hvis man så skulle forbedre det vi allerede gør, jamen så var der nogle ting her, som man kunne gøre nemmere eller sværere eller, æhm...

Som-som ik-

L: Men hvad betyder det, når du siger, at det måske ikke er byggeriet selv? Hv-hvad er det, der ligger i det? Det kan jeg ikke helt forstå, fordi, jeg tænker, hvis man tager – hvis man nu bare kigger på det, som jeg beskæftiger mig meget med, isolering,

S: Ja

L: Og så hvis man – for mig at se, hvis du har et produkt... som mineraluld, hvor du skal smelte det ved 1600 grader og det kan – du kan ikke få sådan en energi intensitet ved vedvarende energikilder. Så du skal altid ud i-i en anden, æh, brændstofressource, så du kan per definition næsten ikke andet, end at få et produkt, som er enormt [forbindelsen sætter ud] æh. Æh, så jeg tænker, det er et sådan umiddelbart lidt absolut. Æh, lidt absolut udfordrende produkt i forhold til alle der er [forbindelse sætter ud] altså uanset om det er noget du selvbygger, eller du selv brændte det hjemme i haven, hvis man kunne smelte det, ikke? Æh, hvis man kunne sige, kunne simulere en æh lavaprocess selv hjemme i haven, så ville det stadigvæk være ligeså-så dårligt, altså, hvad kan man sige, der er Rockwools fabrikker nok, æh så optimeret, så der, så er det næsten bedst at købe det af dem, men deres måde at gøre det på er stadigvæk... helt nede i det enkelte materiale en udfordring, og ikke på grund af... af det te- at det er æh, udsat for en spekulation. Tænker jeg, men jeg ved ikke om - det er bare det, jeg kan ikke lige se, det er bare for at forstå hvad du mener, at det måske ikke er byggeriet selv, men... systemet?

S: Jamen jamen, det er det, men det er jo også i forhold til at-at, der har måske været nogle.... Jeg kigger jo meget på byggeri på mindre skala, fordi, det er også der at du kan komme tættere på – æh... hvad skal man sige, det er bygge, og det ligesom at få noget op at stå. Æhm, Og-og der ligger der jo nogle ting, som du aldrig nogensinde ville, eller det ville i hvert fald være meget svært, både i forhold til detaljer og i forhold til omkostninger, som du nok aldrig. Altså, det ville være meget svært ligesom at skalere det op. Men jeg tror også, at der ligger nogle ting, netop i forhold til, at vi er meget vant til de her standarder, at der ligger nogle-nogle meget sådan satte rammer for hvordan nogle ting skal gøres, for at du ligesom få lov til det.

Æh, og det er måske der, at jeg ligesom går ind og siger, jamen, burde der ikke være noget, hvor-hvor der er en højere grad af, at man ligesom kan tage, øhm... den enkelte situation i betragtning. Som-som ligesom giver en højere fleksibilitet i, hvad er det for nogle beslutninger, der bliver taget, æh når æh, sætlige produkter...[Lars' billede forsvinder på opkaldet] er du der? Jeg tror, at du hoppede lidt ud.

L: Ja, jeg, ja, den faldt lige lidt ud, men jeg er her

S: Ja, yes. Men øhm, så-så det er jo der, at jeg kigger på det. Øhm... og netop også, for ligesom at holde det til de her faser du... [forbindelse sætter ud]

L: Det må jeg nok sige...

S: Er du der

L: [dårlig forbindelse] Jaaa, altså jeg kan se dig, men jeg kan ikke, kun lige, lige nu er jeg der ikke rigtig.

S: Nej [griner]L: Æh, vi er nok lige i et hul eller et eller andet.

L: Så, det kan være at vi skal...

S: Ja, men Lars...

L: Jo nu tror jeg, at den er der...

S: Ja?

L: Nu tror jeg at den er der

S: Ja? Godt. Men Lars, jeg kunne egentligt godt tænke mig at høre sådan lidt om, netop fordi, at jeg fik at vide, æh, af Louise der, at æh at netop, som du selv siger, har været i branchen i rigtig mange år, så jeg kunne egentligt godt tænke mig at høre lidt om, sådan din egen rejse indenfor den her, og æh, hvordan du også både har opfattet -øh-øh, altså op, æh, oplevet den her udvikling, der har været, både i hvem, der henvender sig til jer af bygherrer og æh, entreprenører, men også sådan typer af projekter æh, at i har fået ind og hvorfor folk de sådan henvender sig til jer. Og hvordan i også har oplevet markedet har udviklet sig fra-fra i startede og så til nu. Og så måske også, kunne jeg godt tænke mig, at du satte lidt ord på også.

(30:00) Fordi, jeg kan jo også se, at i har jo certificeringer inde på både Cradle-to-Cradle og æh FSC og men-men også sådan, hvordan i sådan opfatter, de her certificeringer og-og hvad-hvad skal man sige, både deres fordele, men også deres ulemper, hvor i måske kan se nogle begrænsninger på det og hvad i har brugt det til helt specifikt...

Øhm, så det ved jeg ikke om du sådan kunne have sådan en, en monolog lidt om, eller?

L: Så bare, så bare alle de der ting? [griner]

S: [griner] Ja, bare alle de der ting

L: Ja, ja, jo. Jamen, er der noget – vil du have det – skal jeg bare klø på?

S: Ja

L: Så kan... du bare, se hvad der sker? [griner]

S: Ja, det tænker jeg [griner]

L: Ja, æhm, jamen altså for det første, så tænker jeg, at det er ikke - det er sikkert ikke særligt repræsentativt, lige min vinkel på det, og historie, og, men jeg ved ikke om der er nogle repræsentativer af de folk jeg kender. Æhm, men... altså jeg-jeg startede i æh 96-97, med, æh, ud fra et ønske om at være med til at... ud fra en socio-økonomisk baggrund – eller vinkel... Altså min baggrund var bare at være nysgerrig, altså jeg er bare – jeg har bare taget gymnasiet, og så besluttede jeg mig for ikke – æh, jeg var ikke, egentligt, sådan relativt akademisk æh, havde nemt ved de ting, men æh. Men jeg var lidt nervøs for bare at ende med sådan at blive specialist indenfor et eller andet. Og jeg synes egentligt, at der var brug for noget holistisk tilgang, og jeg havde ikke lige – jeg kendte ikke nogen, der kunne guide mig i en retning. Æh, i systemet, hvor man ligesom fik en holistisk tilgang. Så jeg så mest æh, jeg så mest sådan... uddannelsessystemet, som noget, der-der specialiserede, så jeg besluttede mig for ikke at tage nogen formel uddannelse, jeg besluttede mig for at rejse rundt og lave ting. Og så æh endte jeg på et sted, der hedder Nordisk Folkecenter for vedvarende energi oppe i Thy. Som er sådan et æhm... sådan en højskole-ag [forbindelse sætter ud] på finansloven siden – nej Lone Dybkjær med tiden, og som har fokuseret på æh, bæredygtig, vedvarende energi, æh systemer, til æh små og mellemstore virksomheder i landområderne. Og som har lavet rigtig meget æh, viden transfer til æh, tredjeverdenslande. Og der slog jeg mig ned i en periode og-og gravede mig lidt ned i forskellige emner, deroppe, og så lidt agtig-højskole, og så [forbindelse sætter ud] til at udvikle en måde at bygge sit hjem på. Som kunne gøre at man kunne få sig et godt og sundt hjem uden at være så voldsomt æh, gældsat. Og det var sådan ligesom ud fra min egen personlige historie har set min forældregeneration æhm, have det fint, hvis de havde noget okay arbejde. Men egentligt være æh... gældsat til sent op i livet, og gerne ville en masse gode ting, men være rimelig begrænsede i hvad, hvordan de kunne påvirke tingene, fordi de ikke havde så meget tid at gøre med, når man trak familie-pligten fra og arbejdspligten fra, så var der ikke så meget, tid, når man også skulle sove lidt en gang imellem, og sådan lige.

Og så synes jeg at det, at det så ikke så lovende ud, i forhold til at man... æh, kunne nå at rykke, på den store agenda. Og så æh... og så-så-så var det ud fra sådan en analyse om, at... den største, enkeltfaktor, der kunne frisætte folks tid lidt, det ville være at få boligen til at blive billigere, æh, ud fra sådan en æh, æh, sådan en statistisk ting, fra Dansk Stistik med, at hvis man kigger på æh danskernes råderum, så kan man sådan overordnet dele dem ind i tre grupper. Og den

ene, det er, at en tredjedel af råderummet bruges på æh på f- basisformødenheder, og det kan man ikke rigtig gøre noget ved, og en tredjedel bruges på luksusting, øh, og det er sådan meget identitetsprægende kan man tænke, det kan man heller ikke og så en tredjedel går til boligen ligegyldigt og man lejer eller ejer, cirka. Og så tænkte jeg, okay, så er det den sidste tredjedel, der skal rykkes på.

Og så, æhm, så mødte jeg nogle folk, som arbejder med noget i USA, der hedder Natural Building, som var alle de her lavt-proces behandlede, æh materialer, såsom rundtømmer og tang og æhm træ – altså a ve træspån og halm og ler og cobb og adobe og alle sådan nogle ting og kunne se, at de ikke rigtig, så kunne jeg se, at de ikke rigtig var ejet af nogen faggrupper i Danmark. Eller sådan, der var ikke nogen, der havde præcedens for at arbejde med dem. Så det ved, det (35:00) havde selvfølgelig den udfordring, at der ikke var nogen, der rigtig æh, det havde jeg ikke gennemskuet dengang, at vi nu, hvor vi er kommet hertil, hvor vi er. Så-så har vi det problem, at uddannelsessystemet jo ikke har uddannet nogen til at bygge med tingene. Og så videre og så videre. Der er en masse problemer i det. Men dengang, der kunne jeg se at-at det var fint til selvbyggere, fordi, at der var ikke nogen, der ejede det. Så der var ikke nogen, der kunne stå og grine ovre i hjørnet. Æh, fordi ingen vidste noget om det, så man fik lov bare at rode selv under radaren.

Æhm, og så gik vi i gang med at, at egentligt at overføre viden fra udlandet til Danmark på det, og jeg fokuserede så på en byggestil med halmballer, som selv bærende. Æh, fordi, at jeg kunne se at æh, at vi havde brug for isolering i Danmark, æh, og det var, og vi havde brug for et materiale som... kan man sige, at det passer godt ind i agendaen nu, meeed SDGerne fordi at, jeg tænker, at de to største udfordringer lige nu, det er at, æh, klimapåvirkning og så er det biodiversitet via af andet arealanvendelse. Æhm, og der kan man sige, at der-der handler det om at finde det produkt, som... hvor man ikke blev. Altså for det første blev det nødt til at være et produkt, som enten var trans – transformeret materiale, altså et genbrugt materiale, æh, eller også, så skulle det være et materiale, som var vokset af solen. Så det vis fotosyntesen binder CO2. Det var ligesom... det-det for mig, så blev det ligesom... Så blev det nødt til at være en af de to ting... fordi alt andet, det var ligesom æh-æh negativt. Æh, havde negativt aftryk. Og så kunne det, æh, så blev det også nødt til at være noget som var et æhm... som var et produkt, som var i i en eller anden form for overskud fra en eksisterende produktion, fordi, der var mange på ar – på areal. Så det ville ikke du, at man skulle ud og for eksempel indtage braklagte jorde eller lavtvandsjorde eller fjerne skov for at kunne dyrke en ny byggeafgrøde. Øh, så det blev nødt til at være et produkt, der allerede var der derude i sektoren.

Og så var det, det op – det eneste sådan rigtige oplagte, det var halm, æh, fordi, at der er så meget af det, at man æh, lige nu, hvor æh, mit æh, det jeg har kunne læse ved at trække nogle ting fra dansk statistik, det er, at noget i stil med fem-seks procent, af det, der bliver brændt af lige nu, det kan erstatte alle ydervægge i enkelthuse og rækkehuse og etagebyggeri. Så jeg tænker at, måske 10% kan bruges til at erstatte alle ydervægge i al byggeri i Danmark, punktum.

Æh, og 10% vil man godt kunne trække ud uden at det er et problem i forhold til landbruget [udfald i forbindelsen] og kulstofbinding i jorden og boniteten og sådan noget, fordi at æh, pt. Bliver der ikke engang, altså er det ikke engang halvdelen, der bliver brugt, så hvis vi bare ligger beslag på 10% til at bygge alt, så-så-så det ville jeg tænke, det ville det en årrække frem i tiden, det ville gå.

Så-så derfor så, og det var ikke alle de her ting, der var tydelige nu, men æh, en del af de ting er kommet til senere hen af, efter sådan en masse granskning, ikke.

Men dengang handlede det allermest om det socio-økonomiske, altså at finde den måde at bygge på, hvor folk kunne æh bygge sig et sundt og godt hjem, som var godt for dem, der byggede det, men også var godt for deres børnebørn. Og så skulle det være noger som-som ikke var for svært. Og så-så var det, de der natural building... neværk, de havde sådan ligesom både noget, de, det var egentligt folk, der ligeså godt kunne have arbejdet for... menneskerettigheder eller uddannelse for kvinder, altså, det var sådan aktivistisk, æh non for profit, open-source miljø, world wide.

Øh, så det var det, jeg sådan tappede ind i og brugte de første ti år på, æh, og i løbet af de ti år, der fik vi egentligt trukket viden om at bygge med ler og med halm til Danmark, og vi fik lavet en testrække på, på et Statens Byggeforskningsinstitut, der resulterede i noget, der hedder resultat 033, som lidt dannede baggrund for, at det var muligt for folk, at få lov til at bygge, æh. Så vi fik i løbet af en årrække sådan bygget, ja måske en 2-300 huse af sådan selvbyggere rundt om i landet. Og vi fik også lavet lidt professionelt backup til det. Vi lavede blandt andet et firma med

20 mand, æh, der hed "Glad og Gældfri" æh, som var hovedsageligt folk, der selv havde bygget, også, som egentligt godt kunne tænke sig, at blive ved med at bygge for andre. Og vi, det stiftede vi i april 2002, og vi havde sådan nogle principper om, at hvis huset var for stort, altså, vi ville ikke bygge et hus, der var meget større end 120 kvm. Eller sådan noget, fordi. Det kunne ikke blive for folk, altså vi ville blive. Vi skulle selvfølgelig selv leve af det her, men – vi skulle bare have vores løn. Men vi ville også, det var vores intention at hjælpe folk med at få et hus, hvor de selv kunne sidde relativt godt. Så vi valgte ikke at ville bygge store huse og vi valgte at bygge med de her materialer vi synes selv at kunne stå inde for. Og eller sagde vi [udfald i forbindelsen] at der var andre der kunne bygge, hvis det ikke er de der ting.

Så det brugte vi en del tid på, jeg brugte rigtig mange [udfald i forbindelse] på at rejse rundt og hive viden ind og være med til at organisere. Vi stiftede noget, der hedder [ESBG European Straw Build Group](#) eller noget i den dur. Som kører stadigvæk, og vi var. Det er en ting, der sådan kører sådan hvert halve år. Og vi [udfald i forbindelsen] international byggetræf som kører hvert andet år, og vi var selv værter for et i 2004, (40:00) for 120 mennesker fra hele verden i Danmark i en uge til workshops og udvekslede erfaringer. Og det har sådan kørt, fra æh, fra 97 og op til 2007, måske nok en ti år der. Øh, hvor jeg ligesom var ret – ret meget full-time involeret i det her, men som græsrod. Altså, en gang imellem har jeg tjent penge for fordi at jeg kører en workshop eller sådan et eller andet, men, men det var langt hovedsageligt, sådan ren og skr drevet af interesse og sådan nysgerrighed, og det var nogle ret vilde, fede år [pauser og lytter til besked fra togchaufføren over højtaleren].

Øhmm... og så holdt jeg en lille pause. Fik to børn og var med til at lave lokalsamfund, æhh, vi lavede noget friskole [udfald i lyd] og ting, og så i 2008, det var omkring 2007-8 stykker, at jeg pausede. Men lige inden, at jeg gjorde det, der var i æhm, Island og kører en workshop, som var finansieret af Nordisk Råd. De kørte sådan noget, der hed æhm... Best practice transfer, tror jeg. Jeg ved ikke om de gjorde det for andre produkter også, men de gjorde det i hvert fald lige for os. Det var for [udfald i lyd] i Baltikum, der havde søgt om det, det var de gode til, det synes jeg, at de har været gode til derovre. Æh, og der var jeg ovre og lave, og køre noget workshop og fortælle om, hvordan vi i Danmark, og ligesom, hvad var vores best practice i forhold til at bygge med de her materialer. Fordi vi, i det her netværk med [natural building](#), der har forskellige lande lidt... særegne, hvad skal man sige... karakteristika. I Norge for eksempel, de var hurtigt i gang, men det var meget arkitekter, der var med inde over, og det blev rela – det var meget dyrt. Så det var meget flot, dyrt byggeri, og det skabte aldrig en græsrodsbevægelse i Norge, for det kørte på et professionelt plan, et for profit plan, kan man sige.

Og æh, hvert land har forskellige vinkler, og det danske det var sådan ekstremt grænsesøgende. Altså, vi prøvede at finde ud af, hvad... hvor ekstremt bæredygtigt, kunne vi bygge. Hvor ekstremt ressourcefattigt, kunne vi bygge, hvor det ikke var konstruktivt, kritisk. Hvor æh, altså vi afsøgte en masse ting. Vi har bygget en del huse uden beton, uden fundamenter med nogle, nogle aldeles usædvanlige tage og sådan noget, ikke? Så vi kom sådan meget, fordi vi eksperimenterede så meget, så kom vi ret hurtigt afsted, fordi, det globale netværk var et-et ungt [udfald af lyd] så æh, lærte vi af hinanden på kryds og tværs, og det - man gjorde ikke de samme fejl, som de andre havde gjort, og når man så deler med dem, så finder man hurtigt ud af hvad, hvordan, at man skal skyde sig ind. Æh, så da jeg var i Baltikum for at undervise i-i det, der var vi på det tidspunkt komme til at bygge, æh, på noget hvor vi brugte nogle mini-big-baller, vi kalder Heston-baller og så, som var så store, at vi kun skulle have tre baller i højden. Og så byggede vi taget på soklen. Og så når taget stod klart. Der var et vindue på en dag, hvor vi med sikkerhed havde tørvejr, så lavede vi en lille workshop der, øh, med en kranbil, og så kom kranbilen og flyttede taget væk fra soklen, så stablede man de tre rækker baller og satte taget tilbage på soklen. Så havde man ligesom fjernet den eneste sårbarhed, der er ved at bygge med de her materialer, eller på sådan en-en ikke-kommerciel måde, hvordan man, hvor man bruger rene landbrugsprodukter og putter direkte ind i byggeriet, ikke?

S: Jo

L: Og det, og den workshop der ovre i Baltikum, der deltog nogle folk, som... i årene efter, begyndte at udvikle det, der nu hedder Ecococon, som jeg nu arbejder sammen med. Så man kan sige, i 2007-8 stykker, så var jeg ovre og arbejde sammen med og holde en workshop, så holdt jeg lidt pause, og så i 2014, så blev jeg kontaktet af nogen, der sagde, at nu, jeg kan jo sige, at en af grundene til, at jeg ligesom trak mig lidt ud og ligesom pensionerede mig selv lidt, det var fordi at jeg tænkte, at det næste, der skal gøres, det er, at det skal kommerialiseres det her, fordi at, nu kan folk gøre det, hvis de vil, det er sådan relativt lovligt, og der er masser af viden og internettet er der nu og der er videoer og

Youtube videoer, og der er bøger og der er workshops og der er alt. Men æhm [pauser, lytter til besked fra togføreren over højtaleren] og æhm, så jeg havde sådan en, æhm, en fornemmelse af, at det næste skridt, det var kommercielt, og det var så det. Og der skulle store penge til, og man ville blive nødt til at være drevet lidt af at være interesseret i at (45:00) tjene penge på det – det var sådan mit take på det. Og det, ingen af de ting, var noget, der interesserede mig. Så jeg trak mig baglæns ud af det i 2014.

Og så, men så et par år senere, så blev jeg kontaktet af en, fordi, jeg blev ved med at lave ting, men jeg var bare ikke sådan ligesom på fronten, altså af det mere. Så blev jeg kontaktet af en af mine gamle kammerat, som jeg havde lavet ting med, fra, han er egentligt fra Irland, bor i Finland, og han sagde, at nu havde han fundet et produkt, der havde lykkedes med de der ting, som æh, som vi ligesom havde givet op på og tænkt at, nu er der andre der skal til, og nu er der nogen, der har gjort det. Der har ligesom bygget bro henover den kulturkløft, som jeg egentligt så, der var med at stå med en æh, en traktor og halmballer, ikke?

S: Ja

L: Og så skulle snakke med en arkitekt. Så nu er det nogen, der har lavet et firkantet produkt, som man kan snakke om uden at smile, eller at trække på smilebåndet og så æh, tog jeg på en messe i København, Building Green i 14', og kiggede på hvordan folk de æh, de spurgte, hvad for nogle ting, de spurgte om, og ja, så kunne jeg se at, at de havde lykket med noget som æh, som var vigtigt. Og så blev jeg partner med dem, og har arbejdet med dem siden.

Æhm, og grunden til, at jeg gik ind i det igen, det er fordi, at jeg har sådan et relativt stort netværk, og har sådan et godt netværk på tværs af både selvbyggere og testinstitutter og – whatever. Æhm, og der ville jeg gerne ligesom bidrage til, at se om man kunne få-få de her, fordi, agendaen var ligesom ændret lidt, den var ændret fra, hvad i mine øjne var-var klima... akutheden i klimasituationen. Den var blevet meget mere tydelig, æh, så jeg ligesom. Min partner og jeg diskuterede det, og vi besluttede at vi ville, vi ville ændre fokus, og så ville vi, i stedet for den socioøkonomiske agenda, så ville vi æh, gå all-in på-på ren klima. Æh, hvad skal man sige, sådan æh, Greta Thunberg-agtigt, ikke? Og så-så kunne vi ligesom se, på alle de, alle de ting, vi kunne se, der så det ud til, at den slags byggeri, som vi havde arbejdet med, som ikke egentligt kom af det rent klimamæssige. Vi kunne bare se, at den, den så ud til at være et rigtig godt bud, til byggebranchen. Faktisk på en løsning, i hvert fald i Danmark. Og en del andre lande. Og det ville vi gerne ligesom æh, så vi, vi lavede en mission til at hjælpe byggebranchen med at blive en del af løsningen i stedet for problemet.

Øh, og så har vi egentligt bare arbejdet på at prøve at, at gøre det tydeligt for byggebranchen, at de har en business case liggende lige foran dem. Æh, og det har vi så gjort ved at vi, så gik vi i samarbejde med Ecococon. Først, så lavede vi et projekt, for lige at teste samarbejdet af med dem. Så lavede vi tre projekter, for ligesom at have proof of concept i Danmark. Øhm, da vi så havde gjort det, en af dem var et to-etagers skolebyggeri nede på Møn. Så æh, så opdagede vi innovation-til-marked. Hvis du kender det?

S: Nej

L: Det er under Realdania. Det er en æh. Jeg tror, fra 11' til 15', der kørte Realdania en kampagne, der hed 'Test', hvor de finansierede testningen af æh, udviklingen af nogle bæredygtige produkter, og så nogle år senere, i 20' eller sådan noget, så kørte de et projekt, der så hed 'Innovation til Marked' hvor netop ideen var ligesom at tage de her, nu færdigt-innoverede og så hjælpe med at blive, at markedsmodne. Og så æh, de havde haft skudt penge af i testprogrammet til æh halmvægssystem, men det, men det døde ligesom. Og så, så kom vi ind i stedet for. Og meldte os på banen, og så fik vi æh, så kom vi igennem med vores ansøgning. Og så havde vi – arbejdede jeg egentligt i nogle år med og jeg – jeg er faktisk stadigvæk i gang med at afvikle – ikke at afvikle, æh, benytte nogle af de ressourcer jeg fik derfra, fra Realdania. Altså så, så efter at vi havde lavet tre byggerier, så-så søgte jeg på den her, og så brugte jeg et år på ligesom at-lægge det helt til rette og så æh, så, og så har jeg arbejdet, de sidste par år, meget målrettet på at lave et-et rigtig godt referenceprojekt, hvor vi har brugt vores system, og hvor vi havde en anerkendt arkitekt med, som-som tegner, så det blev så til et byggeri, der hed Feldballe Friskole med Henning Larsen,

S: Ja-ja

L: Og-og det er jo fordi, at jeg var ligesom nået til en konklusion af at, der er sgu aldrig nogensinde nogen, der kommer til at gøre det som at vi havde udviklet, som selvbyggere – at det var bare mig, der havde været ung og naiv. Jeg troede, at der var mange, der var, der ville det, men det gik op for mig at, der var nærmest ingen, der ville gøre det, så det var sådan lidt wasted, på en eller anden måde. Så så jeg kunne se, at det blev nødt til at køre igennem, sådan at folk kan få lov til at gå på arbejde, og gøre det de vil, og så må det bare være sådan, at de huse de bygger, og bor i, at de er bare bygget sundt og fornuftigt. Kan man sige.

(50:00) Så-så derfor, og så tænkte jeg, at så den hurtigste, og så har det hele handler ligesom om at lave, at bare lave den hurtigste vej hen imod det resultat, og det var så for mig at se, at få fat i en stor arkitekt og så lave et referencefyrtårnsprojekt. Og så havde vi, de havde Realdania med, og så, kunne jeg... tilbyde en æh, en dyr arkitekttegnestue, at tegne på et projekt, jeg kom med.

Og så havde jeg en kunde, en friskole, hvor jeg selv havde børn, og i min egen landsby, så de kendte mig, så de vidste, at... det jeg sagde, det ville blive til noget, og det blev til noget. Og så, så skulle de lave en ny tilbygning, og så, så skulle de lave en ny tilbygning. Og så, så sagde jeg vent lige lidt, og så i stedet for at vi laver sådan et ingeniørprojekt med plade, sådan nogle containerbyggerier, så kan det være, at vi kan lave noget sjovt. Og så gik jeg til Henning Larsen, og så var de med på den, og så lavede vi et projekt, som blev ganske fint og ganske radikal bæredygtigt. Æh, og det var så. Det blev taget i brug sidste sommer, og så den del er ligesom, færdig.

Så nu pitcher -nu-nu bruger jeg den til at pitche, æh, det ligger I [udfald i lyd] meter for mit eget hus, så det er sådan et godt et at have. Og jeg har indenfor ti minutters kørsel, der har jeg en, to, tre, fire fem... seks forskellige byggerier med vores system. Med sådan nogle træhalmkassetter og lerpuds og, altså, nogle radikalt, bæredygtige byggerier, i forhold til det der ellers laves.

Og så har jeg så siden-siden de æhm, siden jul, der er vi ligesom gået i gang med næste trin, som er... altså som sagt, så handler det hele tiden for os om at fjerne flaskehalse... for byggesektoren, indtil at de kan se, at, det handler bare om, at de skal kunne se, at de ikke skal tage nogen chancer, men at de har sikker indtjening, uden at tage en chance. Og så vil de på et tidspunkt, så vil de gå ud og sige, at de er helt vild bæredygtige. Øh, og så kan de få lov, at gøre det de plejer, uden at have, at lave noget fodarbejde og med sikker profit for øje. Og det-det er sådan at gamet kommer til at være. Og vi nærmer os stille og roligt, at vi kan servere den til dem, eller at de kan æh, skyde os i nakken bagfra og stjæle den -hvad æh, nu ved jeg ikke hvad for en af scenarierne, der kommer til at ud-fo-fulde sig.

S: [griner]

L: Men et af de to eller en blanding men det som vi har arbejdet på siden jul så, det er at vi kan komme lidt ud i developermarkedet, eller, typehusmarkedet, æh, sådan entreprenørmarkedet. Sådan at, når der begynder fordi... klimaloven, kul-kulstofbeskatningsloven... og æh EU's taksonomi, det er sådan tre overordnede politiske greb, som er virkelighed nu og som bliver udrullet og [udfald i lyd] af byggesektoren, at de energiintensive og klima, æhh, dårlige produkter, de bliver presset nu. Og det vi kommer med, det nærmer sig på pris fordi, de andre, tre love, de-de gør de andre systemer dyrere, så de favoriserer, altså, vi nærmer os – vi går, vi går stille og roligt i retning af det, der skal til for, for at det, at det kapitalistiske markedssystem kan fungere til klimaets fordel, ved at forurenere betaler det-det, bare den lille ting, hvis bare den kunne blive realiserede, så kunne vi droppe alt muligt, så kunne vi bare gå i gang med at bygge på den rigtige måde.

Men det tager noget tid at komme dertil, men der er nogle ting, det er, at det tager lidt tid, og der bliver kæmpet hårdt fra, de energitunges side, ikke? Fordi, at det er disruption fra deres – modeller. Så de gør, hvad de kan, så der kommer sådan en: To skridt frem og et tilbage. Sådan kommer det til at være nogle år. Men det kommer til at køre derhen. Og det er der en del, der kan se. Så nogle vælger, at gå med... nu, og være på forkant... nogle vælger og-og-og lave disruption i-i den udvikling, ikke?

Men det vi har ligesom prøvet, at gøre på eget initiativ, det er... at få placeret viden om vores måde at bygge på meget dybt nede i et Aarhusiansk byggefirma, som hedder JDH-Byg, som er sådan en æh, 47-mand stor, æh, virksomhed. Æh,

og de har, de har nu været med på fire – på fem byggerier, indenfor de sidste tre måneder, og de har, jeg tror, ni mand, æh, der kan gå, der kan gå ud og bygge nu, og tage et sjak med, så de vil uden videre parallelt kunne bygge tre huse, hele tiden. Æh, og der har vi udviklet sådan, at vi kan, vi kan lave vores produkter. Vi har hidtil bygget dem sådan in-situ, eller sådan på pladsen, ikke? Æh, hvilket kan – hvilket altid fungerer fint med selvbyggere sådan. Men det taler ikke ind i en verden udviklet af en entreprenør og en typehusfabrikant. Der er alt det med tid – er penge, ikke? Æh, og-og det her med at reducere risiko, ved at man bygger det under tag – har det vejrligsikret. Til større projekter kaaan entreprenøret, eller developeren komme ud og kigge efter... aftalt tidsplan. To måneder før står elementerne klar, de kan... inspiceres og så videre og så videre. Det er sådan det sprog, eller den metodik, der skal til, ikke? Så det har vi ligesom arbejdet på det sidste halve år.

Nu har vi så her i tirsdags, der opførte vi det første hus på den måde, som var et æhm... 250 kvm. Æh, altså i hu- i to plan, æh - altså i alt 250 kvm, som vi opførte på en dag – med etagedæk. Og p- og næste dag gik de i gang med spærrene... æhm...

Og det... så det er ligesom der hvor vi er lige nu... at vi nu ligeså stille skal til at ud og pitche, det er her at vi er kommet til overfor udviklere og typehusfirmaer... og ud og, ud og mærke – hvad er den – hvad mangler de nu? æh [griner] For at de bare kan gå i gang? Altså, æh, for mig at se, så, så kan de jo bare gå i gang

S: Ja

L: Altså, men der er jo nok nogle ting stadigvæk, hvor de tænker, det er sgu ikke helt godt nok, altså i må lige – i må lige lave lidt mere fodarbejde, inden at vi gider at kaste os ud i det og tjene penge på det.

S: Ja

L: ... Men det ved jeg ikke, det var sådan måske – besvarede lidt af dine spørgsmål?

S: Jo, det gør det helt sikkert – æhm. I forhold til det her med, når i har entreprenører ude, fordi, er det rigtig forstået, så har i en entreprenørvirksomhed i arbejder sammen med, som ligesom siger, de-de kan hele den her proces i forhold til – for det lyder også lidt som om, at det er en lidt anden byggeproces, end det man plejer – fordi, at det er et andet materiale. Men hvordan foregår den her. Altså... uddannelse af håndværkere? Øh eller entreprenører – hvordan er i gået til det?

L: Jamen de har bare, jeg har – der har.... Noget der hedder... tech-match, som er inden under Realdania og noget, der hedder Fundingbox, en EU ting. De har kørt noget, der hedder Techmatch, det kan du læse om på nettet. Og det er lige afsluttet, det har kørt i en 4 år – 4 runder... Jeg tror, at der har været, cirka fire forskellige techmatch [lyd sætter ud]. Og det har hovedsageligt henvendt sig til noget man kalder ConTec og PropTec, som er construction technology og proprietary technology. Og det har mest været sådan lidt æh... IT-agtige firmaer, som har udviklet nogle apps eller nogle services inden for IT [lyd sætter ud] logistik, optimering af energiforbruget i byggesektoren, optimere... optimere ting, ikke?

Og det har TechMatch s, de har koblet dem sammen med en større virksomhed ude i Europa, der kunne hjælpe dem med at-at-at speede op- Øh, og da de havde gjort det i tre år, så ville de gerne have noget, der havde med bæredygtige byggematerialer at gøre. Og så kom de og prikkede os på skulderen og spurgte, kan i ikke søge ind i det her projekt? Har i ikke en eller anden problemstilling, I vil have løst? Og så skrev jeg det her projekt, der gjorde, at jeg kunne tage fat i en Aarhusiansk... virksomhed. Øh, og så har jeg haft nogle penge med, sådan at-at-at vi har kunne lave en meget hurtig... æh, udlægning [lyden sætter ud] æh, hvor vi simpelthen bare lavede en slags... jeg ved ikke hvordan jeg skal kalde det. Altså vi-vi har bare været ud på reelle byggerier – så har de bare været med ude. Æh, og deltager i byggerierne, og så har vi bare bygget. Og-og, det er ret enkelt, altså det vi laver, der er ikke noget de sådan tømrer og entreprenører forstår i det. Det er bare lidt anderledes, de skal bare lige ud æh, lige og prøve det. Og så har jeg kunne... den ekstra tid, de bruger på det, den har jeg så kunne betale via den her funding. Sådan så det ikke er kunden, der skal betale det, fordi det ville ikke kunne lade sig gøre.

Æh, og det har vi så gjort i nogle måneder, og nu har de så haft det første projekt, hvor de ligesom stod for projektering med en kunde jeg kom med. [udfald af lyd] klar til nu, at de kan... overtage kunder,,, fra mig og videre før projektering, og så egentligt bare overtage dem. Enten sådan som råhusprojekter – eller som, færdige... nøglefærdige projekter.

Og så har de selv også, så har de begyndt nu og-og konvertere deres egen... æhm, deres egne værdibaserede kunder... dem-de begynder de så at konvertere fra det, de ellers vil have gjort tidligere over i at bygge på den her måde.

Så det her det er deres nye... absolut bæredygtigs... altså, det er deres, deres grønne model, ikke?

S: Ja

L: Som de, altså, de har lavet en analyse. Altså... de havde egentligt fundet mig inden, at jeg fik det her TechMatch projekt, som jeg kunne skrive dem ind i. Fordi, de havde lavet en beslutning om, at de ville i år 2030 være en byggevirksomhed, der var frakoblet æh, CO2 udledning. Fuldstændig. Og det er en vanvittig ambitiøs strategi... øhm. Og-og for at gøre det, havde de analyseret på alle mulige punkter, deres transport, ikke. De skifter ud til el, og... og bla-bla, æh... og så havde de sådan, havde de identificeret hvad for nogle... (1:00:00) byggematerialer kan de så bygge med til den tid? Og der var de nået frem til, at man skal bruge... man skal gen- genanvende eksisterende, energitunge materialer til der hvor der ikke findes biobaserede... og når det kommer til biobaserede, så i væggene, så ville de bruge det her Ecococon-system.

Så de tog så kontakt til mig, og vi-vi begyndte så, sådan en rejse, i bare sådan at, stille og roligt lære hinanden at kende – og så var det, at jeg skrev det her, den søgning, eller den ansøgning. Og så kunne jeg lige pludselig også... æh, hjælpe med finansieringen i den her oplæring.

Så det er sådan en... det er jo sådan set privat finansieret af Realdania fonden

S: Ja

L: Ooog til at klæde dem på, oogg det-det... Så det er sådan [forbindelsen hopper]

S: Er du der stadig – jeg synes at du hoppede lidt ud, nemlig... hallo?

L: Nu kan jeg se dig, ja.

S: Ja, så er du tilbage. Det var godt! Øhm, men det vil sige, æh, i forhold til øh, jeres firma, som det er nu. Så sælger i – i har selvfølgelig et produkt. Men-men, er det også en kon – er der en konsultenbistand, der-der ligger ind under det også øhh... så i forhold til hvordan... altså jeg tænker i forhold til, når der kommer nogen til jer. Øh, nu er der et entreprenørfirma i har talt med. Men der kommer vel også nogen med specifikke projekter og siger, vi kunne godt tænke os at bruge det her. Hvordan er processen så i forhold til, øhm, hvad skal man sige, jeres ydelser, eller...

L: Jamen så... altså egentligt, så sælger vi bare et produkt. Altså vi er da-danske forhandler, altså vi er medejere af det her produkt og vi er danske forhandlere af det... øhm... og så... og så sælger vi det, men så er det meget tit selvbyggere, som er helt på bar bund, ikke også, og så hjælper vi dem bare lidt. Så guider vi dem i materialer, og hvem der kunne hjælpe dem. Egentligt hjælper vi dem med at styre deres øh... byggeentreprise – hvad skal man sige... projekter.

S: Ja

L: Og det er vi sådan stille og roligt så begyndt at tage lidt penge for på timebasis fordi det gik op for os, at ellers så... ja, ellers så kan vi ikke rigtig få det til at hænge sammen.

S: Nej

L: Men nu prøver vi så, nu prøver jeg så stille og roligt at få, få det her Aarhusianske firma, JDH-Byg til at kunne... overtage det her. Så jeg prøver at overføre de netværk jeg har og den viden jeg har til dem. Så de kan agere, øh, rådgiver.

S: Ja

L: Øhm... og det-det, det er ret spændende, for det er ret svært at overføre nogen-og-tyve års arbejde med de her ting. Men vi knokler på med det. Og det ville være super spændende, hvis vi kan få et så professionelt firma til at... at ville rådgive om de her ting...

S: Ja-ja

L: Og det ser lovende ud så... ahm...

S: Jeg s...

L: Hvorvidt der så er kunder til det, det ved jeg ikke. Det får vi at se.

S: JA, fordi, jeg skulle til at sige. Nu siger du selv at det er primært. Er det er stadigvæk primært selvbyggere, der har interessen i-i det her, så?

L: Altså, jeg vil sige. Jamen, det er så et af dine sidste spørgsmål. Jamen jeg vil sige... Der var lige sådan – lige under corona, der vil jeg sige, der var lige en pause... øh, i hvad der skete. Men i året op til corona, der var interessen for den her agenda den... øgningen eller intensiteten, stigningen i interesse var - den var sgu ret vavittig, i forhold til hvad jeg havde set de foregående 20 år... der skete så meget. Altså, vi har, kom på Building Green i København siden 2014 og æhm... det har altid været studerende, der har kommet... sådan set. Det var mit indtryk, at det er tekniske skoler, de sender deres studerende derud... så de kan gå rundt og kigge på tingene og så kan de krydse af, at nu har de lært om bæredygtighed.

S: Jah

L: Æh, og det – men det der skete i – fra 2019-2020, det var at der, der kom prorektor fra Next i København og der kom æh tegnestuer æh, og der kom, altså, der kom et helt andet segment af folk hen til os, og det gjorde de fordi, at deres studerende pressede dem nedefra. De ansatte hos byggefirmaerne pressede deres, øh, deres ledelse i at ville bygge anderledes. Og der begyndte at være en efterspørgsel [udfald i lyden] også. Og så begyndte, der at være presset ovenfra. Æh, vi lovgivningen.

S: Ja

L: EU taksonomien og klimaloven og så videre, ikke? Så-så nedefra og oppefra. Men mellemniveauet, altså firmaerne selv

S: Ja

L: ... Der s... det kom æh, altså, det er meget sjældent, at jeg har set noget, d-det JDH-Byg er næsten det eneste af-af konventionelle firmaer jeg har set ændre... kurs... drastisk

S: Ja, okay

L: De findes sikkert derude, altså, det er ikke det sted, jeg omgås så meget. Men æh... Ja, så det kommer virkelig meget nedefra, det kommer fra de unge studerende, det kommer fra æh, lærerne på (01:05:00) uddannelsesinstitutionerne, der presser deres uddannelser, deres ledelser øhh.. og det var sådan ligesom årene lige op til corona.

S: Ja

L: Og så har der været corona, æh, og så nu her bagefter nu det. Nu går det bare amok. Vil jeg så sige.

S: Ja

L: Altså, SDG'erne, øh, verdensmålene. Øhh... Den Frivillige Bæredygtighedsklasse... øh, altså først SDG'erne, var med til ligesom at frame... diskursen, synes jeg

S: Ja

: ... det skabte en fantastisk god historie fortælling, som folk har taget til sig i Danmark. Og jeg-jeg, jeg ved ikke, om der er noget andet land, hvor det har været så massiv... en-en... gennemsyning af det hele... men det har virket det-det gjorde noget, synes jeg. Og så kom Den Frivillige Bæredygtighedsklasse. Og den der danske strategi med at nudge med at sige om tre år, så gør vi sådan her

: Ja

: Og så omstiller hele byggesektoren bare inden, at der er gået de der tre år, ikke?... Den har været fed. Æh, den har virkelig gjort noget. Øh, og så nu her, hvor æh, EU-taksonomien, den kommer, altså den... de store firmaer, de er godt klar over, at der kommer til at ske kæmpe, æh, ting.

: Ja

: Øhm, og så paradigmet med at lægge LCAer og EPDer ned, som jo faktisk også kommer fra EU... øh, det har været rigtig stort. Der er så lige, æh, der kommer lidt mere... der kommer lidt mere frem og tilbage, end jeg lige havde trodset. På grund af, at de store firmaer, de har jo selvfølgelig lagt deres strategi. Så de har måder at undgå at skulle gøre noget, æh

: Ja

: Altså bare køre business som usual, ikke også? Altså det-det havde ikke – det var ikke gået op for mig, at selvfølgelig... topper festen ikke her. Eller, altså, de snyder bare på en ny måde, ikke?

: Ja

: De har jo selv designet det hele... øh, egentligt.

lov, jeg skal egentligt finde en billet, tror jeg

: Ja

: Lige et øjeblik. [peger kameraet væk]

: [vender tilbage på kameraet] Så så mmm... ja, så jeg synes, at der har været en voldsom interesse øh, og altså uddannelsesinstitutioner bruger vi rigtig meget tid på...

: Ja

: Tegnestuer bruger vi rigtig meget tid på... ingeniører og entreprenører, de er nok de næste.

: Ja, okay

: Og det-det er ikke noget vi sådan har... det er ikke noget.... Vi har, vi har fokuseret på uddannelse – nej på, æh tegnestuer og uddannelsessituationerne kommer til os. Øhh... ingeniører og entreprenører har vi ikke nogen... adgang til, kan man sige. Det-det er ikke en ver- vi har, vi kan gå ind i.

: Nej

: Øh, og så var der det her spørgsmål med alle de her certificeringsordninger. Altså vi har bare valgt og, vi designede vores system ud fra passivsystemet...

: Ja

: Fordi tilbage i 2012-14 stykker, der var det det mest progressive.

: Ja

L: Øh, og man kan sige... ja, der er rigtig mange æh, dårlige ting ved passivhus konceptet, hvis du bare tager de konventionelle materialer, der er masser af skimmelsvamps, æh, historier og ting og sager, fordi – i og for sig kan du bare tage en tysk bunker og så pakke den ind i flamingo... [forbindelsen ryger]

S: Du er røget

L: CO2 udledninger fra [udfald i lyd] siger ikke noget om, om det er godt at bo i..ja, æh

S: Du røg lige en lille smule ud, æh, Lars, jeg mistede dig der på en tysk bunker med flamingo.

L: Ja

S: Øhm... yes

L: Jamen altså, det er bare det der med at passivhus-konceptet – kender du til det?

S:Ja, det gør jeg.

L: Så, så det er ligesom. Det kan nogle ting i forhold til energiforbrug... i drift, ikke?

S: Ja

L: Men det siger ingenting om, om æh, klimaudledninger

S: Nej

L: Og det siger ingenting om indeklimaet i huse

S: Nej

L: Æh, Så vi var ligesom. Da vi lavede Ecococon til at starte med, så var vores plan egentligt at sige. Det er fint nok med drift, det er en god ting. Æh, men nu har vi siden oliekrisen kun fokuseret på drift, æh og ingen har bekymret sig om hvad husene er bygget af, så der er altså, alle de lavt hængende frugter ligger ovre på materialesiden.

Plus, at der er en masse fugtrelaterede problemer ved passivstrategien, hvis ikke at du bygger med fornuftige materialer.

S: Ja

L: Så nu, nu laver vi et hus, bygget på den rigtige måde, så at [udfald i lyd] og som kan performe ligeså godt som et passivhus, fordi, så mente vi, at så havde vi sådan set løst begge dele.

S: Ja

L: Og derfor har vi ligesom, æh. Altså vi har vores hus, æh, vores system er derfor certificeret passivhussystem

S: Okay

L: Og så har vi desuden taget cradle to cradle fordi den... i vores øjne var [udfald i lyd] som supplerede bedst, øhm... i forhold til Passivhus. Den kigger på en masse af de samme aspekter.

S: Ja

L: Og øh, så er det jo blevet tydeligt med æhm... med de her lovgivninger jeg har nævnt flere gange. At man skal have LCA og EPD, så det har vi. Altså, vi har en fuld LCA ikke også, og vi er ved at få ver-verificeret vores EPD efter den nye +A2-ordning

S: Ja

L: Og-og det er simpelthen bare fordi, at det kan man ikke komme udenom at gøre. Øhm... og æh, så har vi (01:10:00) ellers holdt os udenfor andre ting. Fordi, de er sådan lidt... jah... Altså, DGNB, den anser jeg selv for at være æh... den skubber sikkert nogle ting i, i den rigtige retning. Men i forhold til æh, planetære grænser, så er den håbløs

S: Ja

L: Øh, og der... Jeg vil ikke sige, at den er direkte skadelig, men den er håbløs. Øh, og man har jo i Danmark valgt at lægge sig op ad den som hovedsporet

S: Ja

L: Så mmm, jah, pas, det ved jeg ikke så meget en masse om. Men vi har altid haft den vinkel, at vi er ligeglade hvad andre gør, vi gør bare det, som vi synes er det bedste...

S: Ja

L: Og, så skal systemet nok indhente os engang.

S: Ja, men det vil sige, at de certificeringer, at i er gået ud fra, det er, det har været, at nogen i selv har sagt, at det her, det giver mening for... det her egentligt ikke været i forhold til adgang til et marked? Er det sådan rigtig forstået?

L: Jamen altså man kan sige... man kan sige LCA EPD, det er jo fordi, ellers så kan man ikke komme ind, så kan man ikke sælge. Det skal man

S: Nej, mmm

L: Og, Passivhus, det var fordi vi synes at det var den bedste at sælge sig på, fordi, at vi ville. Vi ville være relevante for dem, der ville det mest ambitiøse...

S: Ja

L: Og så, så derfor har vi [udfald i lyd] at dem der gen- dem der sætter sig ordentligt ind i det. De-de kigger på de ordninger, tror vi.

S: Ja, okay.

L: Altså, dem der, dem der designer får DGNB platin. Det er som udgangspunkt ikke nogen, der... De valg de træffer, de skyldes ikke, at det er det mest bæredygtige

S: Nej

L: Altså, hvis det er det, man bruger som ledetråd, så kan man godt gå ud fra, at der er også. At deres hjerte banker ikke for det bæredygtige som udgangspunkt.

S: Så det er også et eller andet med og-og-og, hvad skal man sige. Jeg ved ikke om man kan sige aplere. Men i hvert fald lægge jer ind under en paraply med dem, hvor i siger, at-at, det er det her, både vi. Altså, det er også et eller andet i står for, tænker, jeg, æh, som, at det giver udtryk for?

L: Ja altså, det er jo, det er jo. Altså... Vi kan opfylde de der ting. Så vi kan ligeså godt, æh, også vise det

S: Ja

L: Altså fordi, men kan simpelthen ikke sælge noget lige nu, hvis man ikke har nogle af de her mærker

S: Nej

L: Altså det er en forudsætning. Sær-særlig, når vi vil ind i det større marked, ikke?

S: Jo

L: Øhm, så...

S: Men ser du så nogle begrænsninger

L: Men...

S: – nå undskyld [gestikulerer for at Lars kan fortsætte] Du taler bare færdig

L: Nej, jeg har ikke mere.

S: Men i forhold til de her. Nu siger du selv, at-at der, at i har valgte hvilke, æh ordninger eller certificeringer, at i æh, ligesom tilskriver jeres produkt. S... der er jo enormt mange at vælge imellem, et eller andet sted. Øh, og hvor ser du – altså ser du nogle begrænsninger eller udfordringer i forhold til, at man nærmest også vælger en... man vælger sin bæredygtighed? På en eller anden måde. Og-og er der så noget, der er bedre, end noget andet?

L:... Nej det ved jeg ikke rigtig, altså man kan jo... Nej, det synes jeg er svært at sige, æhm... Altså, der er noget man skal levere per lovgivning. Man skal levere en LCA og EPD ikke også? Så det, det skal man bare. Men de er ikke entydige og der er måder at fikle med dem på... æh, der er en, masse, æh, vi kunne have en lang-lang snak om hvordan at det fungerer.

Og så er der jo selvfølgelig, at det koster penge at lave og sådan som, selvfølgelig er en systemisk begrønsning for bæredygtige firmaer i forhold til de store. Æh... det ved jeg ikke lige om jeg kan sige noget klogt om.

S: Nej [griner] æhm, det kunne også være, at du bare havde en holdning til det. Æh. Men ser du så, at der er nogen alternativer til certificeringer? Eller er det her vejen frem?

L: Altså... så længe at der, at der sættes krav til for eksempel CO2 udledning, så skal man jo kvantificere og dokumentere tingene. Æhm... så det-det, det har jeg ikke lige en ide til, hvad man ellers skulle gøre

S: Nej

L: Det kan sagtens være, men så skal, så skal vi tage en snak om, altså hva-hvad skal holde firmaer på sporet, hvis at, hvis ikke man at man dokumenterer noget, det æhm... altså, jeg synes jo umiddelbart, at man blot skulle... gå ud fra planetære grænser, og så sige. Vi er så og så mange mennesker og prognoserne siger, at vi bliver så mange mennesker, og hvad har vi så. Og så vil det et langt stykke henad vejen betyde, at man ikke kan bygge. Og så må vi lade være med at bygge

S: Ja

L: Ligesom at man under corona lod være med at gøre alle mulige ting. Så må man bare lade være, og så kan man transformere, og så kan man lade solen skinne æh, og CO2en æh og vandet virke og blive til (01:15:00) byggematerialer. Og så kan man lade det der bliver vokset hvert år, der bliver til rådighed indenfor, indenfor biodiversitetens... råderummet. Det er sådan

S: Ja

L: Og hvordan man så gør det, det ved jeg ikke. Men, jeg synes at det er ret enkelt, og, alle der interesserer sig for det. De ved godt, at det er sådan, at der er ikke andet at gøre, end det. Altså... så, ja heh. Den er ikke så meget længere.

S: Nej, men, så man kan sige, at certificering på den måde er en æh, en politimand, der-der holder folk i ørerne, og måske også sådan lidt æh-æh, hvad hedder sådan en... ja en eller anden form for rettesnor i hvert fald, der gør at man. Altså, du siger selv, at den holder folk på sporet.

L: Ja, og man skal jo kunne æhm... hvis man har et eller andet æh, har en... altså ud fra de planetære grænser, at vi ved, at det er så mange, at vi hver især kan bruge til at bade i hvert år, så skal vi, så skal man jo på en eller anden måde have en måde, der dokumenterer, at man ikke bruger mere end det vand så.

S: Ja

: Altså, hvordan man end skal gøre det, det ved jeg ikke så. Men æh... men man bliver nødt til at gøre et eller andet. or hvis man ikke gør noget, så fortsætter det jo bare som det er nu.

: Ja

: Så, jeg kan ikke lige se, hvad man kan gøre. Medmindre, ta man kan udvikle et eller andet at putte i grundvandet, om gør, at alle vågner op, og tænker, nu vil jeg bare handle...

: Ja

: Helt vildt bæredygtigt. Og det har jeg ikke hørt om, for mig

: Nej-nej. Men Lars, æhm, jeg, jeg synes egentligt, at du kom godt nok omkring, æhm, de spørgsmål, jeg havde til, hm. I forhold

: Øhm ja, men det er fint nok. Jeg er lige ude af landet i nogle uger, så du kan bare skrive en mail. Så svarer jeg, når jeg ngang er kommet på en mail.

: Ja, jamen helt sikkert. Og du hører selvfølgelig også æh videre fra mig i forhold til, hvilket kontekst, at det her, det er avet. Og jeg håber, at jeg gav dig, sådan en fornuftig forklaring, i forhold til øhm, hvad det er at du ligesom stiller op til.

og du får selvfølgelig også, i forhold til citering, og sådan noget, hvilken kontekst, at du bliver sat ind i. Og det skal gså... kommer forbi dig, inden at det kommer ud.

: Jamen altså du-du, og du må meget gerne holde mig sådan lidt assure med, hvad du laver for jeg synes, at det er trolig spændende, det her projekt, så,

: Ja

: Jeg vil gerne følge, følge det lidt tæt, hvis det er muligt?

: Ja, jamen helt sikkert

: Bare for at lære noget. Fordi, jeg tror, at du er ved at udvikle-udvikle på de begreber og de æh, den framing, der skal il. Det-det kunne det godt lyde til, også som om, at du gør noget interessant, der.

: Jamen, tak, og i lige måde. Det har været sindssygt spændende at høre om også, hvad skal man sige, din rejse, indenfor det her. Som sagt, så var det Louise, der, æh, Drengsgaard, der sagde, at du var ligesom det navn, der blev ævnt hele tiden, da de skulle bygge. Så æh, jeg synes. Tusing tak for din tid også, til det her.

: Ja, Cool. Jamen, æh, så vil jeg hoppe tilbage i toget.

: Yes, men det lyder rigtig godt.

: Ja, æh, god tur derude og hav en god aften.

: Tak! Hej

: Hej-hej

Louise Drengsgaard E+N Arkitekter

(00:00)

S: Så, jamen du må meget gerne starte så

L: Jah, jamen, ja altså de kommer ind af døren her og, havde faktisk været ved en anden tegnestue først... æh, som de ikke følte, at de sådan helt... kikkede med på den der bæredygtighedsdel, faktisk

S: Ja

L: Jeg tror bare, at de følte at æh... der blev rullet nogle metoder ud så sådan som man plejede at gøre tingene

S: Ja

L: Æh, så de kom ligesom ind og var meget sådan – vi vil gerne lave et bæredygtigt projekt her – og de har alt det der jord, æh, omkring en-to-tre – så det er tre ejendomme – den tredje ejendom de har derude og så har de en hel masse jord omkring, som de går æh, og dyrker, altså, hvad hedder det – nedlægger landbruget og planter skov i stedet for, så det er ligesom et meget-meget stor bæredygtighedsprojekt.

S: Ja

L: Og så vil de lave det her center for bæredygtig tankegang og livsstil og – derude, og så med hele det perspektiv så skal den æh, hvad hedder det, transformation, der så er af skolebygningen til at blive til det center, skal så være et bæredygtigt byggeri... og æh, og de kom ind og vi sad og snakkede og de siger, det her det skal bare være bæredygtigt, det skal være bæredygtigt og så... årh, bæredygtighed – det er bare så mange ting, ikke? Øhm... og vi har heller ikke, på tegnestuen, arbejdet så meget med, altså sådan, vi har en, der er DGNB, æh, hvad hedder det, auditor

S: Ja

L: Og... æhm... men det er ikke så tit, at vi bruger det, altså der er lige nogle projekter hvor det kommer ind, og så er det et krav fra en eller anden kommune eller så er det et krav for et eller andet, og så spoler man ind på det på den måde, æhm... men vi sidder en masse arkitekter og... og tænker de tanker og gerne vil, og sådan, så vi greb den ligesom bare og så, jamen okay, så lad os kigge på det her, hvad... hvordan kunne man gøre det, æh, så så var, så var vi jo inde og se på, æhm, jamen de der certificeringsordninger, ikke, de havde selv også været ude og finde ud af, hvad hvis vi skal have det DGNB certificeret, æh... hvordan kunne vi gøre det, og de havde snakket med en, og det koster jo en... hvad er det, 100.000,00-en kvart million eller sådan noget, så det er enormt dyrt, at få det gjort... og så har de stemplet bagefter, og de var sådan lidt, de vidste faktisk ikke helt, hvad de skulle bruge det til, egentligt, æhm, så måske var det ikke så vigtigt, at det lige var den vej rundt. Æhm og der kan jo, der er man jo inden og kigge på en masse forskellige parametre, og social bæredygtighed og sådan alle mulige ting, og det er jo ikke fordi at, der ikke, altså de vil jo gerne – de vil gerne bare være... altså gode på alle punkter, men det var bare, måske er det ikke lige så vigtigt at... at det havde det der stempel til sidst, for det er jo ikke en bygning, de skal sælge, eller, der er jo ikke en kommune, der siger, at det skal være på en eller anden bestemt måde, så de kunne ikke helt se værdien i det, egentligt

S: Nej

L: ... Æh... sss, og så har vi nogle snakke også om, jamen hvad mener i egentligt, når i siger bæredygtighed, sådan, hvad er egentligt vigtigst, fordi, man kunne godt høre at, noget af det de kommer fra, de er æh, fertilitets-æh-læger, eller han er ...

S: Ja

L: Fertilitetslæge, eller har været altid, og er gået på pension nu... og har gået hele karrieren og tænkt meget over, hvad æh... hvad er det, der gør, at der er den her stigende infertilitet i befolkningen? Hvad er det vi bliver påvirkede af, ikke og hvad, hvad kommer vi ind – altså ind i kroppen og hvad kommer vi på kroppen? Og hvad omgiver vi os med? Og så tror jeg, at deres interesse egentligt i virkeligheden udspringer rigtig meget derfra... at vi sådan skal være sunde, at det skal være sundt at være til.

S: Ja

L: Æh, så der blev vi sådan, okay, så da snakkede vi ret hurtigt æh, indeklime og så snakkede vi ret hurtigt afgasning og giftige materialer og sådan noget, æh, og det er sådan noget – det er jo en gren af at være bæredygtig, kan man sige. Så har de så også hele det her langtidsperspektiv med at, at de godt kunne tænke sig, at firmaet, på sigt, blev CO2-neutral, og det gør jo så, at de siger, så starter de nu...

S: Ja

L: Og så begynder de at gå ind og kigge på, hvad indlejrer vi så af CO2 i det her byggeri... æhm, og der har vi jo også kigget på, om vi så skulle lave LCA-analyser af det og, det er igen en meget tung rådgiverpost, og vi har været på nogle æhm, vi tog lige sammen den der æhm... nu skal jeg lige tænke mig om, det er Realdania, der lavede sådan et projekt æhm... omkring energirenovering af boligbyggeri...

S: Ja

L: æh, byggerier...

S: Ja

L: Hvor vi var til lanceringen af det der, hvor de snakker om at, jamen der er sådan, på de her LCA-beregninger en usikkerhed på 30%... så sidder man og tænker – 30%, er alligevel meget, ikke?

S: Jo

L: Altså, hvis man sådan skal hænge sin, hvis det er noget, at man skal bruge en hel masse, honorar på, at der er en, der sidder og regner, og så outputtet, det ikke er mere præcist, end det

S: Nej

L: Så der var det også sådan lidt, okay... øhm, og det der LCA-Byg, det er jo et æh redskab man bare har fri adgang til igennem æh, BUILD og ssså har vi hentet det ned og så har vi brugt det i nogle sammenhæng hvor vi sådan har været lidt i tvivl, så har vi sådan været inde og kigge på, hvor meget energi bliver der indlejret i æh for eksempel lekanødder i forhold til cellglas i forhold til at være det kapilarbrydende lag, så der var vi inde og kigge på det. Æh og sådan brugt det som et redskab under vejs, mere end som sådan en overordnet analyse

S: Ja

L: Jeg tror måske, at de på bagkant nok godt kunne finde på at få lavet en – en gennemgående LCA-analyse

S: Ja

(05:00) L: Kunne jeg forestille mig, hvis de virkelig mener den der med C=2 indlejring, for ellers så har de jo ikke rigtig nogen chance for at vide, præcis hvor meget, at de har brugt.

S: Nej-nej

L: Æhm, men jeg tror, at vi har siddet og snakket om – så var de også helt vildt grebet af, altså de kom jo ind af døren med en hel masse ting, og de havde researchet, og så havde de fundet noget, de bare, altså, var blevet glade for

S: [Griner]

L: Så, og det har været sådan noget med græsisolering fra Belgien – helt vildt spændende...

S: [griner]

L: Nå – æhm, okay græsisolering, okay, jamen lad os kigge på det, æhm, hvorfor, egentligt – Nåh, men det var fordi, at det var sådan noget med, at det var biobaseret og at man så ligesom kunne ret hurtigt dyrkes og sådan – ah, okay, den vej. Og så er det, at man forstår. Og så siger jo sådan, at hvis i synes der er noget andet, der giver mere mening, så skal i bare sige det – ja-ja, jeg skal bare lige forstå, hvor det kommer fra, altså, hvad er det, at i egentligt gerne vil, fordi, vi vil jo gerne, altså, imødekomme det. Man kunne jo sige – Man kan jo sige mange ting, man har jo virkelig meget ansvar som rådgiver, ikke?

S: Jo

L: Altså der kan man jo sige... nå ja, men det giver jo meget mere mening, at i bruge stenuld, fordi, at det er, det kan ikke brænde

S: Ja

L: ...Altså, men det er jo ikke, altså, det er jo ikke det. Hvad er det, at i gerne vil, nej – I vil gerne være, æh, klimabevidste, i vil gerne at det er biobaseret, i vil gerne, at det er naturlige materialer, at der er sundt indeklime, der skal ikke kunne komme sådan nogle små partikler, eller glas eller sten eller sådan noget ind i indeklime, ikke? Okay, jamen så, så lad os prøve at kigge videre på det der med, det biobaserede – æhm, fordi, det viste sig jo så at det havde en for dårlig brandklasse, det der græs, det kunne vi ikke få ind i taget, og det var i virkeligheden det eneste sted, at vi skal efterisolere sådan rigtigt.

S: Ja

L: Så...

S: [griner]

L: Så den røg sådan lidt hurtigt ud, desværre, men – og det er jo bare noget med lovgivning, at det er svært at komme igennem med

S: Det var fordi, at det var et udenlandsk produkt og så skulle det?...

L: Nej, det er faktisk bare fordi, at det har brandklasse E,

S: Okay

L: Og så skal det kapsles ind på alle mulige måder – æhh, hvis man skulle bruge det i en tagkonstruktion

S: Okay

L: Som ikke var muligt herm fordi vi har det der gamle tagværk, og vi gerne vil lave en masse kviste og udnytte tagetagen, sådan så det, ja

S: Nå, okay

L: Det var besværligt – eller, umuligt, nærmest [griner]

S: [griner]

L: Æhm hva, men, hvad kom vi fra, jo, de kom ind og så, at så, så havde vi de der snakke, og på et eller andet tidspunkt, så siger – så sagde jeg sådan til dem – jeg tror, måske kunne vi prøve at indkredse det der bæredygtighed fordi det, det kan godt være svært bare sådan at ville ramme bæredygtighed helt bredt, altså, hvad er det egentligt, at vi snakker om, når vi snakker om det, og så kom de sådan lidt frem til de der ting der, som vi så også lige har været omkring her, ikke? Det var så indeklime, var rigtig vigtig og CO2 udledning var også rimelig vigtig, og æh... æhm, og så det der med, de biobaserede, æh, fornybar ressourcer, æh, hvis man så kunne prøve at fokusere på de tre, elementer.

S: Ja

L: Æh, og det har jo sådan, æh, det tror jeg, der har ikke været behov for at skrue på dem under vejs, fordi det har egentligt sådan ret godt ramt, hvad de faktisk gerne ville, æhm, de kom også ind af døren med Havnens Hænder i hånden,

S: ja

L: De der æhm... og havde snakket med dem, og de havde sådan en materialeliste over hvad for nogle materialer, der skulle bruges, ikke. Og det er også igennem dem, det der med det der græsisolering kom ind. Så måtte vi jo sådan. Nå men det, jah, spændende, så kigger vi på det, og hvad de har og... og så, jeg vil sige, nogle steder har vi holdt fast, og nogle steder er vi gået, altså, over på noget andet, blandt andet isolering, der. Æhm... æh, ja. Det var... det var måske sådan udgangspunktet, tror jeg

S: Ja

L: Generelt... hvad var det næste punkt?

S: Jah [griner]

L: [griner]

S: Jamen, så er det jo så det her med sådan og-og bygge, og så at starte med at projektere i forhold til –

L: mmm

S: Altså der er vel lavet et, altså, der er vel kommet et program, et rumprogram, og-og-og så, hvad skal man sige, er man vel ligesom gået i gang

L: Mmmm

S: Æh, hvordan har det så været i forhold til, fordi i har vel også arbejdet med – Nej! Jeg kunne faktisk godt tænke mig at høre om den her, i lavede den her opstilling, hvor i ligesom havde nogle måder, indenfor de her tre emner, æh, hvor i ligesom havde sammenlignet flere forskellige muligheder for, blandt andet at lavet noget æh forsatsrunder og...

L: Mmm

S: koblede ruder, øh, hvordan i sådan opsatte de her parametre, om der var sådan særlige fokuspunkter, eller om det var alting, eller om der var noget, der var sådan, nu siger du selv isolering

L: Jah

L: Ja nu, til det der oplæg, det var faktisk ret interessant at skulle, vi sad midt i hovedprojektering, og så skulle vi op og holde det der oplæg på restaureringsseminaret, og det [griner]... Du har jo prøvet at sidde på en masse - ja, ens bord, det er jo bare en masse ting det-det er jo ikke... det ser så fint ud, når man ser det der

S: Ja [griner]

L: På en eller anden måde, så kan man sige. Okay, så havde vi, men så var vi igennem alle de her overvejelser, så ligger alle overvejelserne ude på bordet, og så sidder man der og prøver at finde rundt i, hvad-hvad gør vi lige

S: Ja-ja

L: Og æh, og så har vi jo haft en masse bygherremøder, hvor vi har drøftet tingene med dem, men det har, det er sjældent også, altså fordi, at så har vi altid haft travlt med at undersøge og tegne og sådan, at vi har jo ikke haft det sat sådan flot op på den der måde

S: Nej-nej

L: SÅ det er ikke sådan, vi har mere sådan taget de der snakke om, nå okay, jamen, og nu tog vi vinduerne, fordi, det var så, æh, man kunne ligesom godt se, at den her process kom til at trække ud

S: Ja

L: æh, hvad har den været, altså, den har ligget her på tegnestuen i et år, for at den er kommet ud, og nu ligger den ved håndværkerne

S: Ja

L: Og de er ved at regne pris, ikke? Øhm, og vi kan have siddet, og, de vil gerne gøre det rigtig godt, men man kunne også godt mærke, at de ville også gerne i gang

S: Ja

L: Og så, de havde været igennem en anden rådgiver gør, og de var rimelig langt i, sådan deres mentale process. Så prøvede vi sådan at dele det op i, at vi måske kunne lave nogle faseopdelte arbejder

S: Ja

(10:00) L: Sådan, at der var noget, øh, der ikke krævede byggetilladelse, som vi kunne sætte i gang, og der så krævede byggetilladelse, som vi så lige skulle vente med, til at vi havde den

S: Ja

L: Æhm... og vi havde egentligt håbet, at vi måske kunne skifte tag derinde for, og det kunne vi jo så ikke, fordi, vi lavede jo kviste og sådan noget

S: Ja

L: Så der blev det afhængigt af den der tilladelse. Men så-så vinduerne, der er den der vinduesstandsættelse, der var vi sådan, vi ved, at vi vil beholde, de der gamle, fordi, det er de oprindelige kitfalsede vinduer på skolebygningen, og så kunne vi godt sætte de arbejder i gang, æh, det viser sig, at det er jo lidt en omvendt process i virkeligheden, ikke? Fordi nu skal vi til at have fræset murværket ud og sådan noget, så [griner]

S: [griner]

L: Så, det er sådan lige lidt, æh, men... æhm, men... ja, vi venter med at sætte dem i, til det hele er slut. [griner]. Men der æh, der var jo så snakken der, ikke? Jamen skal det både være – er det bare et standardprodukt vi går efter, altså, det er jo sådan helt, æh, mm... at de, at det er så sjovt, fordi de vil gerne være med i alle... dele af -altså projektet, jeg tror, at der står et Bøjsøe derovre, ikke?

S: Ja

L: Sådan med – nåh, det er så koblet, ja, men æhm... men jeg har sådan hentet nogle af de der hjem, sådan, man kan jo bare købe en standardvare og sådan så-sådan ser det ud, og så kan man ligesom vælge om man vil have den med, en med æh, termorude eller noget med enkeltlag og, æh, termoruden bliver måske lidt voldsom at kigge igennem, så der er jo nogle æstetiske værdier der og-og, og de kører jo en lille smule på mavefornemmelsen, ikke?

S: Ja

L: Fordi, så ser de det og er sådan arj det, arj det vil vi godt nok ikke, vi vil godt bare, at der er et enkelt lag glas, ikke? Æhm... fint, så-så er det det vi kører med, men det har, øh, men så er det jo bare, at det lag, der også er italesat, det er så også det der, men så fiser der lidt mere varme ud... æhm, men de har jo så boret fem... vertikale jordvarme æh... boringer

S: Ja

L: Så de har jo... de har varmen, ikke?

S: Ja

L: Altså sådan på den måde, der går jo selvfølgelig lige en lille smule el, men man kan sige at... på den konto så, så det har sådan en det-det bliver sådan en... mavefornemmelses-justering

S: Ja

L: Der er inde

S: Ja

L: Lidt i det der, mmm, i den sammenhæng, men hvor det hele ligesom sådan er italesat... og det er også derfor at det tager lang tid at lave [hvisker] det her projekt, ikke?

S: Ja

L: Fordi, at hver gang, at man skal tage et valg, så – nogle gange har man jo bygherrer, hvor man bare, nå men, det er bare det der vindue, og det er fint, godkendt? Ja. Videre

S: Ja

L: ... Men det her det er sådan, det tager så en halv time på et møde lige at finde ud af, hvordan gør vi det?

S: [griner]

L: Og så skal vi lige have en prøve, og så skal vi lige – og så havde de også været sådan, at de ville egentligt også gerne, at det er lokal håndværkere, der laver det

S: Okay

L: Og det er jo sådan egentligt også, et eller andet sted, meget sådan socialt bæredygtigt eller hvad man kan sige, at sådan... de vil gerne have, at det er nogen ude fra området, så-så valgte de jo så faktisk, at de så fik snedkeren der til at, tømmeren til at lave de der forsatsvinduer

S: Ja

L: I stedet for, selv om, at det var dyrere

S: Ja

L: Men, ja... og så kommer så den med malingen jo, fordi, så er det jo indeklima og hvad gør vi her, og de der – det var faktisk også lidt fordi, at standard producenterne, de vil ikke male med linolie på indvendig side...

S: Ah, okay

L: Fordi, det der med at det klitrer lidt og, de tør ikke rigtig og... de tør ikke rigtig og.. ja

S:Og det tager [utydelig tale]

L: Ja, det gør det. Men æhm, men hvis man gerne vil betale for det, så er det alligevel sjovt at det næsten ikke, jeg tror at vi endte med at linolievinduet sagde, at det kunne de godt gøre...

S: Okay

L: Hvis det var...

S: Ja

L: Men der kom jo også noget med, at jamen, så får i jo sådan en æh... at så får i jo bare sådan en vandbaseret maling indvendig ellers, som der er ME i og, altså, og det er jo nogle af de der ting, at de sådan på forkant har været sådan, at det skulle det – det skal, der skal bare ikke være de der allergifremkaldende stoffer i noget af det vi bruger

S: Nej-nej

L: Æhm... så selvfølgelig var det også en ting, som vi skulle snakke om, og har brugt noget, altså en del tid på også at undersøge, ikke?

S: Jo

L: De der producenter, hvad maler i med og-og bagefter så med æh.. med håndværkerne, og vi har en maler på, som pludselig havde brugt indvendig maling – eller udvendig udendørsmaling på indvendig siden af vinduet [griner]

S: [griner]

L: Så vi måtte jo så køre ud til ham og sige: "Du skal lige forstå det her projekt" det er lige helt vildt vigtigt det her

S: Ja

L: Og æh, hvis du er i tvivl om noget som helst, så sender du mig et billede af den der malerbøtte til mig inden. Og nogle gange, så ringe Sofie også derudefra som sådan... der står en olie herude, der står sådan en grunder, jeg kan ikke forstå, hvad det er, vil du lige prøve at ringe til ham?

Nå men, så må jeg ringe, og så sådan, hvad er det, at du har brugt?...

S: Og det er bygherre?

L: Ja, det er bygherre. Ja

S: Ja, okay.

L: Hvad har du dog brugt her, siger jeg til ham: "nå men, vi vil bare gøre det så godt som muligt..."
mmm...[griner]

S: Så det er også – håndværkerne er heller ikke vant til at arbejde med de der [malinger]

L: De er ikke vant til at arbejde på den der måde der... Det er ret vildt

S: Ja

L: Og man skal bare være der...

S: Ja

L: Og, nu er det jo bare en vinduesstandsættelse, ikke også, og jeg har en snedker og en tømrer. Og snedkeren han opfører sig pænt, æh, eller en snedker og en maler, ikke?

S: Ja

L: Og maleren, han er sådan lidt mere, men han er selvfølgelig også... ham, hvor der kan være noget med de der indholdsstoffer og sådan noget, altså... jeg er meget meget spændt på den der byggeplads, nå vi slipper... 25 håndværkere løs derude, på en gang

S: [griner]

L: Som man skal holde styr på. At der ikke lige er nogen, der stoppe mineraluld et eller andet sted, eller sådan

S: Men er det noget, at i overvejer allerede nu, om man sådan kan tage på forkant?... altså, fordi, det lyder næsten som om, at der skal være sådan en æh, brief, ud over bare sådan æh

L: Jamen DET skal der også

S: Ja

L: det skal der, og det, det står jo øverst i vores æh, beskrivelser, der står der at, det her, det er bare den vigtigste faktor, og i må IKKE bruge nogen materialer, som der ikke er beskrevet, og de skal igennem tilsyn først, og, hvad hedder det, ja, [fniser]

S: Okay

(15:00) L: Ja, men altså, det er beskrevet...

S: Og der er tilsynet, jer?

L: Ja

S: Altså, det er jer...

L: Ja

S: Der går ind og kvalitetssikrer...

L: Ja

S: På den måde

L: Ja, præcis, ja

S: Okay

S: Men hvad er grunden til, for man kan sige, i, på en eller anden måde, så er det jo jer, der så bliver... sådan autoriteten

L: Mmm

S: Eller... der sådan siger, det her det er rigtig og det er forkert

L: Ja-ja – det er rigtig, præcist!

S: Hvad har, hvad har årsagen så været til, at i ikke så siger, altså nu siger i selv, at bygherre, havde været sådan lidt, jamen det her klistermærke, og æh, med DGNB eller svanemærket

L: Ja, ja

S: Fordi, det lyder også lidt som om, at i selv var inde og kigge på de her certificeringer, altså, var var selvfølgelig, der tænker jeg, at så havde man måske en anden, selvfølgelig betalte man nogle penge for det...

L: Mmm

S: Men, på den anden side, så betaler i jo, så bliver i jo også betalt honorar

L: Mmm

S: For en hel masse ting, som man kan sige – man måske kunne lægge over til en anden

L: Ja

S: Øhm...

L: Æh, jah, det kunne man måske, men jeg tror faktisk for dem, at de føler sig endnu mere grebet af at vi gør det på den her måde, fordi

S: Ja

L: Fordi, man kan sige, at Svanemærket, det var nok det, jeg i virkeligheden tænker, kunne lægge tættest op af det de gerne vil

...

L: Mmmen, det er jo altså, det, jeg giver bare ikke særlig meget for den mærkningsordning, altså sådan

S: Nej

L: Fordi, de må jo bruge alting alting alligevel

S: Ja

L: Det handler bare om hvor lidt, der er i, eller hvor mange penge, at de har betalt til den der norske virks-
altså, det er noget med, at norske firmaer også lidt nemmere kan bliver certificeret, og sådan...

S: Ja

L: Altså, der er nogle ting, som ikke er helt, altså, der er ikke helt rent mel i posen – og jeg tror bare at de er
meget, altså, de er meget, æhm... det er også noget af det, at man kan mærke, når de kommer med
Havnens Hænder, der, som kun har rene naturprodukter, ikke?

S: Ja

L: Altså, der er nærmest ikke noget, hvis de, så har de nogle lerplader, hvor der så er glasfibernet i, og så
har de det sådan... det er ærgerligt, at det er der...

S: Ja

L: Altså, det er ligesom, det skal ligesom være rent hele vejen igennem

S: Ja

L: Æhm... og der tror jeg bare ikke, at der er noget, der rammer, rigtigt, faktisk

S: Nej

L: ... sådan helt på den der – nu snakker du også selv om den der med de der selvbyggere og sådan noget,
ikke?

S: Ja

L: Altså, det er meget sådan den Frilandsmentalitet i virkeligheden

S: Ja

L: Hvor man siger at det skal bare være... hele vejen igennem, altså – vi vil ikke have – der skal ikke være en
grad af det der æh, altså det handler ikke bare om at, at det er nogen, der kommer så lidt i, at de stadig
ligesom kan er, et konserveringsmiddel, eller hvad det er...

S: Ja

L: At de kan få en eller anden mærkningsordning, det kan det godt – det kan godt være plan B, altså, hvis
der er et sted at man bare har brug for, for at få en blød fuge, så tager man den med den laveste
afgasningsværdi, eller sådan, men... så langt som muligt, så rent som muligt

S: Ja

L: Æhm, det er sådan, det er ret meget sådan, at vi har læst dem, og det er ret meget... Jeg tror også, at det
er derfor, at de er gået ind i det med os på den her måde...

S: Ja

L: Æhm... Jeg har i hvert fald ikke, hvis du kender en certificeringsordning, der kunne gøre det der, så æh,

S: Nej, men det gør jeg ikke [griner]

L: Jeg tror, at dem der sådan er mest, de handler rigtig meget om energiforbrug, ikke?

S: Jo

L: Altså de der ting, som er meget målbare...

S: Ja

L: Og, og indlejret energi og de regnskaber er så komplekse og så upræcise at... ja, men så, den der med afgangning, ja, jeg kender Svanemærket... så indeklimateksten på nogle ting, ikke? Eller på materialer, men det er jo heller ikke sådan, jeg tror ikke at man kan få et helt byggeri indeklimateksten.

S: Nej, altså, det er jo meget, altså det bliver jo meget de der mastodonter, DGNB, BREEAM, LEED

L: Mmm, ja

S: Æh, som har dit – men som alle sammen også lidt er, måske, forskellige varianter af den samme matrice, ikke?

L: Mmm

S: Hvor at økonomi jo også fylder rigtig meget.

L: Ja – også det, ja

S: Som måske også er lidt... underligt, nogle gange, hvis man skal tale miljø

L: Mmm

S: For, der tror jeg nemlig at Svanemærket kom- kommer tættest på, også i forhold til, som du siger...

L: Ja

S: I forhold til den øvelse, som i er i gang med nu

L: Ja

S: Øhm... men-men, er det så jer, der fremlægger, for nu siger du selv, at bygherre kom med nogle mat- altså kom med en hel masse

L: Mmm

S: I posen...

L: Ja

S: Øhm, er det så også noget, der har ansporet jer til at gå ud og skal lede efter ting, fordi, det er meget materialebaseret, det her øh...

L: Ja, rigtig meget

S: Øh, på den måde, er det så, hvad skal man sige, ting, der kommer fra jer, eller er det stadigvæk bygherre, der bliver ved med ligesom at kaste...

L: Det – det er en god blanding

S: Mmm

L: Æhm, fordi, det er jo os, der sidder med, det er os, der sidder med brandrådgiveren, og, det er primært ham, der sådan er et problem i det her, ikke? [griner]

S: [griner]

L: Æhm... men det er os, der sidder med kravene, også med hvad det er, at tingene skal leve op til, badeværelsesmæssigt og... altså alle de der steder, hvor det bliver meget teknisk, byggeriet...

S: Ja

L: Der er det lidt sværere for dem... æhm, men så... æh... nogle gange, så lægger vi det over, så lægger vi det over til dem, så siger vi, kan du ikke æh, kan i ikke lige undersøge, om der findes en mere bæredygtig form for tagpap

S: Ja

L: Eller et eller andet, ikke?

S: Ja

L: og sådan, og så gør de det, og nogle gange gør de det også helt af sig selv, og... og så kommer de, kunne vi bruge det her, og så, så må vi lige kigge på det, og så fordi, det... der er jo nogle, der er jo nogle lovkrav, og der er jo nogle ting, også i forhold til holdbarhed og sådan noget, ikke? At vi skal ligesom være sikker på, at... det vi går ind med, at det kan holde

S: Ja

L: Så vi kan ikke sådan bare lige... det, de kan være en rigtig stor hjælp i researchen, men... selv hvis de kommer og serverer det for os, så ligger der stadig arbejde ved os, for ligesom og...

S: Ja

L: Og tjekke op på, hvad det er for noget, og hvad det kan og...

S: Ja

(20:00) L: Og – men det er et godt samarbejde, egentligt, altså sådan, er nok svaret

S: Ja

L: På det såmænd...

S: Men det vil sige, at det er jer, der går ind, fordi, det også er jer, der i sidste ende sidder med ansvaret for...

L: Mmm, ja

S: det der kommer til at stå...

L: Mmm...Jah... det er det egentligt

S: ...med ansvaret for...

L: Jah, jah, lige præcis, altså den der med, hvad er undertaget lavet af og sådan, og der vil vi jo godt være sikre på at... altså, hvad det er, at vi bygger ind, og at det er noget vi på en eller anden måde har en eller anden form for erfaring med

S: Ja

L: Eller... nogen i branchen har, altså...

S: Ja

L: Ja

S: Men hvor langt er i så, fordi, det-det er i-i er sådan i opstartsfasen stadigvæk, og så er der ligesom noget, der ligger til myndighedsgodkendelse?

L: Nej-nej, vi har fået byggetilladelse, det fik vi...

S: Okay

L: ...i starten af året

S: Okay

L: Og nu har vi så æh, det ligger ved håndværkerne til beregning lige nu

S: Ah...

L: Så der er sendt hovedprojekt ud her i... sidste uge

S: Ja, hvordan har det vret i forhold til, har det været i udbud eller er det?

L: Vi laver underhånds bud og i fagentrepriser, ja

S: Okay – så det er også – så det er også folk i kender fra – nej det var lokale, de ville have, primært?

L: Det er primært lokal de gerne vil have, ja

S: Ja

L: Æhm, og så er det, æhm... jamen det er faktisk sådan lidt, jeg tror vi delte det ud i... jeg tror, at der er seks entrepriser, æhm, som vi byder ud til lokale håndværkere, og så har vi en masse bygherreleverancer

S: Okay

L: Og bygherreleverancer er æh, terrændæk... æh, fordi... de – der var det en rigtig stor parameter, at de ville gerne ikke bruge beton... i det her byggeri, så vi begrænser beton til, der hvor der understøbes fundamenter og støbes nye fundamenter til æh murede skillevægge...

S: Ja

L: Det, der har vi ikke kunne finde et alternativ. Så der har vi fundet sådan en... Aalborg Portland laver sådan noget Future Cem, som der går lidt mindre CO2 i, så sådan, så vi bruger den mest bæredygtige beton vi kan finde...

S: Ja

L: ... de steder. Æhm, terrændæk vil de så ikke bruge beton. Så der har vi været ude og prøve at finde ud af hvad gør man så, man kunne lave sådan en, Sundulit har en løsning, æh, som er uden, æhm, uden det der trykfordelte lag af beton

S: Ja

L: ... men det er jo EPS isolering, og det, altså... det spiller egentligt heller ikke så godt sammen med projektet, og så har vi kigget på netop Friland, og så kigger vi ud til de der... og ser, jamen de laver jo ler-terrændæk

S: Ja

L: ... æh, og hvordan kunne man gøre det, og, så er vi ude og snakke med en masse, og der var rigtig meget af det der selvbyg, og ja, men så gjorde vi det selv, og der er godt nok kommet rotter op igennem og... huh! Altså, så er man sådan... det kan vi ikke, og så kan vi ikke lægge et Dinesen gulv ovenpå, hvis vi laver sådan noget der

S: [griner

L: Altså, altså – så sådan noget, har der været rigtig meget af. Men nu har vi fået æhm Egen Vinding og Datter...

S: Ja

L: ... Til at komme ind på den, og lave det der lerbeton, æhm, terrændæk

S: Ja

L: Æh, så det er så en by – det er jo en kæmpe bygherreleverance, ikke? Med det hele der – æh. Så er der så lerpuds af alle indvendige overflader... som også er helt vildt vanskeligt og, altså hvad hedder det, det er jo virkelig-virkelig oppe i tiden. Der er rigtig-riktig meget snak om lerpuds, men der er næsten ikke nogen håndværkere, der udfører det.

S: Nej

L: Æhm, og man kunne godt bare risikere og få en murer til det. Men, det er bare, det er ret svært og mange af dem, jeg har snakket med, som, eller jeg har talt med nogen, som også har prøvet bare at få en lokal murer til det, som siger, at hvis de ikke... de skal virkelig-virkelig være interesseret i at lære det og gøre det godt, ikke?

S: Jo

L: For at det bliver ordentligt, æhm, og, altså vi er blevet rådet fra det, æhm

S: Ja

L: Så nu kigger vi også på at lave det som en bygherreleverance faktisk er firma, der kommer fra København...

S: Ja

L: som jeg nok skal nævne... æhm, fordi, så kan man se en reference, så kan man se. Fordi, det er det med den her bygherre, ikke? De vil rigtig gerne – de vil rigtig gerne et eller andet sted Frilandsmetoden, men det skal bare se lækkert ud... [griner]

S: Ja [griner]

L: Så det er sådan, æh, det er den der, lad os prøve... ja, lad os prøve at oppe alt det der ude... til et niveau hvor

S: Ja, og måske også lue nogle af de der, netop, som du siger, den der, hvor man siger, nå men, hvis du selv har gået med hænderne i mudderet er det måske knap så vigtigt om ting synker lidt, eller...

L: Mmm

S: Hvad det nu gør, ikke?

L: Ja, lige præcis, ja.

S: Men det der med, hvis man ligesom skal have noget, som... hvad skal man sige... et produkt, er det vel egentligt også,

L: Mmm, ja

S: Så-så er der måske en anden... forventning til kvaliteten, eller i hvert fald til, hvordan det opfører sig bagefter, ja

L: Ja-ja

S: Men hvad med sådan noget som æhm... fordi, det lyder også som om, at mange af de her materialer i bruger, lægger jo også rigtig meget op til vedligehold

L: Mmm

S: Er det noget i sådan taler om, hele den her med, hvad betyder det at bruge nogle af de her materialer, som måske ikke... står, netop som du siger, ligeså blankt og flot ligeså længe...

L: Hmm

S:... fordi, der er ligesom noget, der er sådan en lille smule mere...

L: Ja

S: Det kræver lidt mere... af beboeren

L: Mmm-mmm... æhm... ja, gør det det, altså sådan noget med linoliemalede vinduer?

S: Æh, jeg tænker mere faktisk, i forhold til, fordi, nu snakker du lerpuds og-og sådan noget, og, der er jo ligesom en, hvad skal man sige. Ting sætter sig jo, ting-ting revner

L: Mmm

S: ... og sådan noget, er det så noget man ligesom – er man så okay med, at det står og gør det lidt, æh

L: Jah... men gør det det, egentligt? Det har jeg faktisk ikke sådan lige...

S: Ah, men jeg synes alligevel, nu har jeg også snakket med Egen Vinding og Datter

L: Mmm

S: Og jeg ved i hvert fald, at det var meget sådan... Lars'

L: Ja

(25:00) S: Sådan tete, det der med, at man skulle også lære at leve med

L: Ja

S: At nogle gange kunne ting godt det der, det var ikke givet at det gjorde det

L: Mmm

S: Men han siger, det er jo natur, og det er jo ting, der ligesom bevæger sig i forhold til hinanden

L: Jah...

S: Æhm... Og så tænker jeg også, at der-der-der jo er noget i forhold til sådan overflader – altså, der er jo ligesom nogle cyklusser, man går ind i måske i højere grad med, at man, i stedet for at man så skifter sig vindue...

L: Mmm

S: ... så skal det males eller...

L: Mmm -ja-ja

S: Der er ligesom nogle ting, som-som ligger der, i stedet for, hvis du fyrede et plasticvindue i, så kunne det godt være, at du skulle skifte hele vinduet...

L: Mmm

S: ... Men, men der er stadigvæk en eller anden form for, hvad skal man sige, det er måske lidt oftere,

L: Ja

S: ... At du skal kigge på... hvordan du bor, eller det du bor i, tænker jeg.

L: Mmm, ja

S: Men jeg, det var mere bare, om det var noget, der havde været inde over?

L: Ff.. det er ikke noget vi faktisk, sådan egentligt lige har italesat.

S: Nej

L: Jeg tror at de, de har jo nogle andre ejendomme og sådan noget, og de har også arbejdet på den her måde før

S: Nå, okay

L: Så jeg tror ikke, at det er nyt for dem

S: Nej-nej

L: Og det har aldrig været på tale, at sætte et plasticvindue i...

S: Nej-nej -nej

L: ... Af alle mulige årsager

S: Jamen, det var mere med det her, du ved godt, med sådan ligesom efterlivet

L: Ja-ja

S: ...af at nu bygger i, nu bliver der bygget og sat i stand

L: Ja-ja

S: Og-og hvordan...

L: Og så kommer der til at være vedligehold bagefter...

S: Så er der ligesom nogle, ja, nogle betingelser

L: Mmm

S: På en eller anden måde, ikke?

L: Ja, men det er rigtig nok... Ahm.... Men jeg tror bare, altså det er nogle ret robuste bygninger umiddelbart, det er et tegltag og det er teglfacader og, der er ikke noget, æh, facademæssigt, er der ikke sådan, så meget sådan altså vedligeholdelsesmæssigt. Materialer, jeg tror... det lerpuds jeg har set, fordi, de armerer det jo med net...

S: Ja

L: Og sådan noget – så faktisk nærmere set, at det er godt til at holde sammen på ting

S: Ja, okay

L: Altså hvor en spartlet overflade, altså jeg har lidt begge dele derhjemme selv også,

S: Ja-ja

L: Altså, de spartlede overflader, de revner over det hele – lerpudsen... den står bare

S: Okay

L: Så jeg har faktisk ikke været så bekymret for det der

S: Okay, nej-nej [griner]

L: Overhovedet [griner] Æhm... og så bruger vi, vi bruger så kalkpuds i alle lofterne

S: Ja

L: Det er sådan en brandmæssig ting, for at de kan leve op til de konstruktionskrav, der er... og det er jo noget vi har arbejdet med altid, og ja, det er rigtigt, at hvis man slår, altså, man kan godt slå hul idet

S: Ja-ja

L: ... men altså hvis man ikke gør det, så er det jo også til gengæld nemt at reparere

S: Ja, det er selvfølgelig rigtig

L: Så jeg tror, alternativet med at det var gips, et fuldspartlet gipsloft har bare ligesom ikke rigtig...

S: Været en del af...

L: Det er ikke kommet på tale, nej

S: Nej-nej

L: Og de revner jo helt vildt! Til gengæld

S: Ja

L: Altså dem, så, jeg ved – jeg tror bare, at det er ikke sådan så æh...

S: Nej, men det kunne jo godt være, at der havde været en samtale netop

L: Ja-ja

S: omkring det her med vedligehold og...

L: Jamen, det kunne der godt have været

S: Og sådan, hvad man ligesom, hvad de her ting så betingede, på en eller anden måde også

L: Ja – men det kunne der godt have været

S: Med vedligehold også – og hvad man ligesom, hvad de her ting, ligesom betingede...

L: Mmm

S: På en eller anden måde også... æhm... så...

L: Det er heller ikke så voldsomt, altså, det er jo ikke et setd, der bliver slidt helt vildt på, og... det kan jo selvfølgelig godt være, at når det der barn flytter ind, og kommer til at køre ind væggene med sin æh, sin legetøj, at så kommer der til at være nogle steder, hvor der skal rep'es på det... men det kan da godt være, at jeg skal italesætte det...

S: [griner]

L: Men æh, ja, nej, det har vi ikke lige – og det er egentligt sådan... jeg har virkelig ikke tænkt, at det...

S: Jamen, det var også, altså det er heller ikke noget, at du skal snakke om, hvis der ikke har været noget [griner]

L: Nej-nej – men det er da godt nok lige at blive prikket lidt til, ikke? Det kan jeg da godt lide – æh...

S: Men hvis...

L: ... Nu sidder jeg jo bare og gransker min hjerne for om det, om der er en bekymring i det... eller om...

S: Jeg tror ikke at det, jeg tror heller ikke, at det så meget er en bekymring, eller sådan, men-men, det er bare det her med, at-at der er nogle andre, æh, for jeg har også været ude og tale med Friland,

L: Mmm

S: Og sådan, og der kan jeg jo godt høre at-at nogle af de løsninger, der ligesom bliver brugt, med at man også har stået og lavet kærnemælksmalning selv, og...

L: Mmm

S: ... sådan noget, det gør jo også – at det betinger ligesom, at man så siger, nå men, så bliver du nødt til, ligesom, genbehandle

L: Ja

S: Hvert andet år, eller det – hvad hedder det, et kalket hus, og sådan noget

L: Ja

S: ... Og der var også noget med en gavl de endte med at dække ind, fordi, det var altså lidt for langhåret at gå og blive ved med ligesom at reparere den nærmest hver sommer, ikke?

L: Ja

S: Det bliver man træt af

L: Ja

S: Så det var meget sådan interessant også ligesom at se det her med, at på den ene side, så vælger man det rigtige, som er sådan det sunde, og de her gode materialer

L: Ja

S: Og på den anden side så er der også ligesom nogle betingelser at det

L: Mmm

S: Hvor man så må sige, jamen så, er det så det her, hvor, at man skal også leve i det – æh

L: Mmm, ja

S: Og har man tid og lyst til at sige, ja, det har man måske, når man bor på Friland, fordi, det er nok derfor, at man bor der

L: Mmm

S: Men det her med sådan at oversætte nogle af de her materialer, synes jeg er ret interessant til at – det er jo ikke alle, der måske har det som sådan deres hobby og gå og...

L: Nej

S: Fikse og pille og holde... øh,

L: Nej

S: Det tror jeg måske endda, at størstedelen af mennesker, måske ikke har den store... æh...

L: Nej lige præcis

S: ... Interesse i, ikke? Måske er det også netop derfor, at man får rådgiver på, når man skal bygge om, ikke?

L: Ja-ja, jeg tror da også at de får en håndværker ud og gøre det der...

S: Ja-ja

L: Æhm...

S: Hvad med sådan noget, æh, for jeg synes egentligt også, at i talte lidt om det her med æh, hvordan at i også reducerede beton, æh, det her med, at i så lod være med at lave kælder

L: Ja

S: Og så lavede i skure...

L: Ja

S: ...I stedet for

L: Ja-ja

S: Kunne du sådan tale lidt mere om den, sådan æh?

L: Jamen, det var sådan set fordi, hvad, der er en kælder i forvejen, og der er nogle funktioner, der skulle (30:00) ned i den, og så kom vi jo bare til at sidde og snakke om, sådan, nå men. Lad os da bare lige, altså, det er jo bare lige den der arkitekttankegang, der lige, der går ind, ikke?

S: Ja

L: Fordi, der lige i starten, der sagde vi faktisk også den der med, at s- begynder vi med skitseringen her, det handler jo meget om rum og det handler jo meget om sammenhænge og det handler meget om kig og, det handler om alt muligt, andre ting...

S: Ja

L: ... når man laver sin rumdisponering, i den proces, har det ikke været, altså så meget på tale

S: Nej

L: Altså udover, at vi ligesom har prøvet at bevare så mange vægge, som vi nu kunne i skolebygningen

S: Ja

L: Altså den anden, der har ikke rigtig været noget, der kunne bruges, så der er der lidt mere frie hænder, æhm... men æhm... jo, men så i hele den her snak, ikke, nå men så kælderen, den skulle i hvert fald udvides derhen til æh den ene facade, fordi, så skulle jordvarmen kunne komme ind der, og så skulle der være teknikrum. Og så æh, og så kom vi til at sidde og kigge på indretningen sådan, jamen, der kunne jo egentligt også godt bruge noget opbevaring, og de kunne jo egentligt også godt bruge et sted, hvor i kunne sætte vaskemaskinen ned, og sådan noget. Så kunne det ikke rart? Og lad os da bare lige udvide med en kælder herovre, ikke? Og nu er vi alligevel i gang.

S: Ja

L: Og så pludselig så sidder vi jo bare en dag, og så er det sådan, jeg tror, så fik vi lige ingeniøren lidt på og sådan noget, og så begynder vi jo at snakke om støbearbejdet og jeg var sådan: Gud nej... kunne vi ikke gøre det på en anden måde?... nej, der var ikke lige, altså, hvordan bygger man en kælder uden beton?

S: Ja

L:... og så var jeg bare, jamen så skal vi sgu da ikke det – altså, når vi sidder og snakker om, hvor meget vi bruger til at understøbe fundamenter og hvor meget vi bruger til skillevægge og sådan noget, så er det her helt forkert, ikke?

S: Jo

L: Og det var bare lige sådan som om, at vi skulle lige sådan kigge op fra det der... papir alle sammen og så lige sige til hinanden, det-det er vi nødt til at droppe det her...

S: Ja

L: Og de var sådan: Gud, det er vi da... [hvisker] Og de var sådan, ja, okay, så sætter vi et skur op på nogle skruefundamenter nede i enden af haven i stedet for [griner]

S: [fniser]

L:Og så lægger vi funktionerne derud

S: Ja

L:... æh og det er jo igen, sådan den der. Man skal jo ikke have set mange grafer med materialer for ligesom at vide at, du skal fjerne beton for at du kan se nuancerne, sådan på alle de andre, ikke?

S: Jo-jo

L: For den stikker så meget af, CO2-mæssigt, så, det er igen det der med, at vi behøver måske ikke at have et excel-ark, der fortæller... at det der, det er galt

S: Ja-ja

L: Altså f... det er igen den der sådan fornuft i at, hvis vi så skruer en træbygning op... i noget lærk eller noget, ikke? Noget, der ikke bliver behandlet med en masse kemi, og sætter det på et skruefundament, så kan vi skrue dem op en dag og flytte det igen, når det ikke skal bruges mere, at det virker bare... altså, der er en masse sådan... logik og rationelt, der er bare sådan... jamen en bæredygtig tankegang, der sådan ligger til grund for hele sådan vores...

S: Ja – men hvad så i forhold til, når du siger, at i har siddet sådan med skitsefasen, æhm, det lyder også lidt sådan som om, at hele den her materialesnak nærmest har sådan, har det været sådan en, først så la- var der ligesom noget disponering, og så kom der materialer på, eller har det været meget sådan en....?

L: Æh, men de havde jo allerede noget, der lignede et projektforslag, da de kom...

S: Okay

L:Og så havde de også Havnens Hænder i hånden, og, så de havde jo været ude i at snakke om overflader...

S: Nå, okay

L: I-indvendigt, så det var også sådan lidt, okay, nå men vi griber lige det hele. Vi starter det her, men vi skal lige have det her bygning til at blive til noget æh, vi tror på, æh, vi har om-disponeret

S: Ja

L: De ret meget i forhold til, hvad det var, der kom ind af døren.

S: Ja

L: Så det har sådan ligesom været... jamen, det har faktisk været der hele tiden...

S: Ja

L: Men så er det jo så blevet mere og mere aktuelt, jo længere vi kom ind i hovedprojektet, ikke? Så begynder de der ting jo at komme, og så, er der også sådan nogle af tingene, hvor vi har bare sagt... okay, fint, vi tager det der hamp i kommer med, og så placerer vi det lige her...

S: Ja [griner]

L: Og så, når vi så kommer ind i hovedprojektet, så begynder vi at kigge på, sådan, så kom der også en æh, en klimaingeniør på, eller en energiingeniør på, ikke og begyndte sådan at snakke om dugpunkt og sådan noget, ikke? Med konstruktioner, og så, okay, så taget vi den lige frem igen, ikke?

S: Ja

L: Og så kigger vi lige på den igen, så nogle gange, så er det også noget, altså vi havde, vi er også kommet langt med den der græsisolering, førend vi fandt ud af at... vi er nødt til at gøre noget andet...

S: Ja-ja

L: Æhm... hvor de jo også kommer ind af døren, det er jo... de er ikke en professionel bygherre, og så det... de sidder jo også på det første møde og siger: I må bare sige, hvis vi ska gøre noget andet, og det er sådan, ja-ja, okay

S: [fniser]

L: Så trekvart år senere, så kommer vi og siger: Vi skal gøre noget andet nu

S: Ja

L: Men det, det kan man jo ikke lige gennemskue

S: Nej

L: I æhm,

S: Nej-nej-nej

L: I den der tidlige, indledende fase, der

S: Men er det så først når der kommer en klimaingeniør på, at i finder ud af, at det her med græsisolering...

L: Æh, nej, det var brandingeniøren

S: Nå, okay

L: Det var da brandrådgiveren ligesom kom tilbage

S: Okay

L: Tilbage med.... Det kunne ikke være mindre end klasse B, fordi, så skal man alt muligt

S: Ja, okay

L: Men så laver, så laver de det æh, Woodfibre, de laver – de har fundet en måde at lave træfiber i klasse B på, så nu er det dem, vi kører ind med...

S: Okay, ja

L: Så, så kan vi gøre det hele, og der ligger jo så noget kemi i det, det er jo imprægneret på en måde

S: Ja

L: For at man kan leve op til det der

S: Som så er kompromisset, eller?

L: Ja, præcist

S: Ja

L: Men vi har jo lært i den her process, hvis man gerne vil arbejde med biobaserede byggematerialer, så skal man gå til en... branrådgiver klasse 3 eller 4 med det samme...

S: Okay

L: For vi har ikke haft mulighed for at sadle om... vi havde en toer, vi gik jo bare til møde forhåndsdialog med kommunen, og siger, hvad er det her, og brandklassemæssigt, så er det en toer

S: Ja

L: Æhm, fint, så er vi jo bare glade, fordi, det er lavere honorar, det er sådan, at vi plejer at gøre, ikke?

S: Ja-ja-ja

(35:00) L: og så har vi så opdaget under vejs, at, der er simpelthen så mange benspænd i det, fordi, at det skal være de der præ-accepterede løsninger hele vejen igennem... så... hvis man skal, og det var faktisk, æh, vi havde et møde med Lars Keller, efter at vi havde prøvet projekt – eller efter, at vi havde sendt myndighedsprojektet ind og sådan noget. Og Lars Keller, han er fra... Ecococon...

S: Aha

L: Og, han er sådan en... guru i sådan noget bæredygtig byggeri

S: Nå

L: Der sådan... [griner]

S: [griner]

L: Det er som om at, pilen at – der er rigtig mange cirkler hvor man går ud af og prøver at undersøge noget men, så ender det med: "prøv at spør' Lars Keller"

S: [griner]

L: Så går man rundt et andet sted, men prøv at spørge Lars Keller [griner]

S: [griner]

L: Nå, men så, ham havde vi så et møde med derude er dag, og han ved rigtig meget om det, og han sagde også bare... at.. psss, jeg ville ønske at jeg havde talt med ham til at starte med, han var bare sådan, man skal altid bare starte med en klasse 4 rådgiver, når man...

S: [afbryder] Og er det fordi, at det er... at det er materialerne, simpelthen?

L: Det er fordi, at de kan gå ind og lave beregninger... altså det, en klasse 2 kan kun pege på, hvad siger lovgivningen, og hvad skal der der til af præ-accepterede løsninger

S: Ja

L: Og godkendte præ-accpeterede løsninger. Klasse 3, og jeg kan ikke lige huske hvad forskellen er på klasse 3 og 4, men de har i hvert fald mulighed for at gå ind og kigge på, okay, så konstruktionsdelen her, den består af sådan, og sådan, og sådan, og sådan, og sådan

S: Ja

L: Og så vil han regne ud på, altså han behøver ikke at have sådan en pakkelse

S: Nej

L: For at godkende

S: Nej

L: Han kan godt gå ind og kigge på enkeltelementerne og...

S: Ah, okay, så det er simpelthen for at få en mere præcis... beregning

L: Det er for at få en mere præcis, og for at få mere åbnet op for, at man kan bruge nogle forskellige ting i en kombination, som der ikke er nogen, der har testet af ovre ved DBI i forevejen

S: Ahh... okay, på den måde

L: Ja

S: Og det betaler man så også...

L: Det betaler man så også for

S: Noget mere for

L: Og det er en del dyrere, ja, og der sidder 60 af dem i Danmark, og der er bare rift om dem, og...

S: Ja

L: Så da vi ligesom kom til den erkendelse, så var vi ligesom, vi var sådan lidt... det kan næsten ikke svare sig at begynde at kigge på det. Altså, så skulle man have gjort det på en anden måde, så lad os lige prøve at se, om vi ikke kan komme i mål... på en OK måde

S: Ja

L: Her hvor vi er, og det ser det ud til, at vi gør

S: Ja

L: Så nu har vi holdt os indenfor de rammer, men en anden gang...

S: Ja

L: Og det er jo bare en erfaring...

S: Ja, som man tager med sig videre

L: Som man gør sig, ja, og det er jo træls for bygherre, at vi ikke havde den erfaring, men... ja

S: Hvordan har det så været med, i forhold til æh... ingeniørerne, at i har haft på, æh, nu siger i, i havde haft en... æh, en... miljø-? Ingeniør på

L: Jah, vi havde haft sådan, æh, en VVS-æh... hvad hedder det også, som han-ha – som har lavet energirammen også

S: Ja

L: Øhm, ja

S: Og har det så også, fordi, nu siger du at de har fået lavet jordvarme og sådan noget

L: Ja

S: Er det så også noget, der har været en del af jeres projekt, eller er det bygherre, der selv ligesom har kørt nogen...

L: [griner] Bygherre kører selv helt, altså...

S: Okay, he-he,

L: Æhm, og der er sådan nogle grænseflader og sådan noget, men altså, der var allerede, nu skulle de havde lavet det der vertikale jordvarmeanlæg, så det fik de så boret her på et tidspunkt, meget tidligt i projektet også, hvor vi skulle placere et orangeri, og jeg var sådan helt... [sukker] æh, nu borer i ikke lige ned der hvor [griner]

S: [griner]

L: Fordi, de var bare gået i gang imens vi stadig skitserede og det var sådan helt... men æhm, ja så det har. De har ligesom fået lavet boringerne, og så skal vi komme med koblingen og anlægget og alt sådan noget

S: Ja

L: Æhm... og så har de fået lavet et nedsivningsanlæg, og så skal vi komme... med resten, føringen hen til en bestemt, det er sådan en fordelerbrønd og sådan...

S: Ja

L: Så der er ligesom sådan nogle ting der... [griner]

S: [griner]

L: Og så var de også sådan – nå man så kommer de med et system med sådan noget, til regnvandsopsamling også, og æhm, og de tanke, de skal bare ligge der, og der... og... og så kommer der også hvor... så siger jeg, nå-men... e-er systemet der, som... henter vandet op, er det også med? "ja-ja!" ... [hvisker] men det var det så ikke lige så...

S: Ja [griner]

L: [griner] Ja OKAY, så må vi lige finde ud af, hvordan sådan... Hvordan kobler vi det så lige på toiletterne... [fniser] okay...

S: Ja [griner]

L: Altså der er sådan et eller andet i, hvor ligger... ansvaret for tingene... men, hvor de gør noget af det selv, ikke?... Men det er jo også bare fedt, at de er driftige...

S: Ja

L: Og de... sådan

S: Ja [griner] Men hvor lang tid har i så, hvor lang tid har i været i gang nu? I... over et år?

L: ... Jeg tror, at de kom ind af døren her for et års tid siden

S: Ja

L: Ja

S: Og hvor lang tid er det i forhold til... jeres sådan... normale, hvis man kan sige det, et-et projekt af lille skala?

L: [sukker] ...hm-hm-hm-hmmm det er et godt spørgsmål... for man jo sådan normalt rimelig hurtigt lave en myndighedsansøgning... og altså, jeg tror den er nok i hvert fald dobbelt.

S: Ja

L: Men det kommer også an på, hvordan er processen,

S: Selvfølgelig

L: Fordi, nogle gange, så er... nogle gange så æh, så-sssså er det behov for, at man kommer igennem en hel masse forskellige ideer og så... jah, der kan jo, der kan være alle mulige ting, der forsinker det lidt, ikke? Eller noget økonomi eller noget, så skal de lige noget andet, og der skal lige afklare et eller andet, eller sådan så... men-men den har været meget aktiv i hele året, så det-det vil jeg sige er ret... det er nok i hvert fald dobbelt tid

S: Ja, okay [fniser]

L: [fniser]

S: Og det har været sådan en blanding af både, hvad skal man sige, en særlig type bygherre, men også det her med at-at, det lyder også som om, at der har været enorm meget sådan æh... jeg ved ikke om man kan kalde det grundforskning, men-men, at i hvert fald har - der har været rigtig meget arbejde...

L: Det har der

S: I forhold til at i skulle... finde ud af, hvad det var, at i egentligt skulle... bygge af og med æhm...

L: Ja, rigtig rigtig mange materialeundersøgelser og, ja,

S: Ja... Er det så noget i sådan kan se, altså... oversat til det i normalt laver

L: Mmm

S: Eller er det noget, hvor i ligesom vil putte det i en kasse, der hedder, det er sådan lidt æh, hvad skal man (40:00) sige – det er økologisk byggeri, eller... det-det er det meget specifikt, eller er der også ligesom kommet nogle erfaringer ud?

L: Det er heelt sikker god erfaring man kan bruge til andre ting også,

S: Ja

L: Fordi, jeg tror ikke, at der er ikke nogen, der ikke gerne vil være mere bæredygtige, men det er tit fordi, at det er svært, og det har vi jo virkelig opdaget her, ikke? Altså det der med, også hvor mange gange, i sådan, i standardløsninger og sådan noget, at man støder på beton! [slår sig på låret] Jeg snakkede med en bygherre der, den ene dag, og det var bare sådan... det sker bare hele tiden...

S: Ja

L: Så er der lige sådan en standardløsning [knipser] beton! Så er der en standardløsning, mineraluld! [knipser]. Altså, sådan, lave en brandkarmserstøtning og sådan noget

S: Ja

L: Det er mineraluld, æhm... hvad hedder det, dobbelt lag gips og... og hver gang vi møder det, så er vi sådan: "Kan vi gøre noget andet?" [griner]

S: Ja

L: Og så må vi lige sådan, æhm... æh, men jo, det er helt sikkert noget... at man har lidt ligesom kunne tage sig tiden til at prøve at finde ud af,

S: Ja

L: Hvad kan der være af alternativer, og det er HELT sikkert noget vi, altså kan bruge fremadrettet

S: Ja

L: Det er det virkeligt. Og æhm... jamen og kende de der konstruktionsformer og kende også det der med, nå men, lerpuds, er det overhovedet noget man kan . fordi, man tør jo næsten ikke... altså, man kan godt nævne det for en bygherre, men det er egentligt ret fedt, at man også ved... hvad skal der til for at man kan gøre det, egentligt.

S: Ja

L: Altså, altså sådan, hvem kan udføre det og, er det overhovedet muligt, og hvad er kvadratmeterpriser

S: Ja

L: Og, alle de der ting

S: Ja

L: Æh, hvordan er det bygget op, hvad er der inde bagved og hvad er... alt det der, det er jo... virkelig god viden

S: Ja

L: At få med sig, mmm

S: Men hvad med så i forhold til, hvis man sådan kigger... udover æhm, hvad hedder det, landsbyskolen her

L: Mmm

S: Er det, er det, får i mange af sådan nogle... kunder nu ved jeg godt, at det er måske sådan lidt en klasse for sig,

L: Mmm

S: Men-men det der med folks interesse, fordi, jeg bed lidt mærke i faktisk på jeres hjemmeside, der har i ikke særlig meget omtale af det her, ikke

L: Vi har jo...

S: Altså der kører i meget sådan, det er en klassisk restaureringstegnester, og der er ligesom her principper i-i arbejder efter

L: Mmm

S: Hvorimod, der er jo rigtig mange andre, der har meget travlt med ligesom at slå sig an på

L: Ja

S: æhm...

L: Vi har sådan en æhm, vi har en gruppe her

S: Ja

L: Som arbejder med bæredygtighed, og så æhm, og som, hvor vi er i gang med ligesom at prøve netop - vi satte os sammen for, jeg ved ikke, det er måske et års tid siden, sådan... vi skal lige med på den her,

S: Ja

L: Altså fordi, vi gør mange ting, som er bæredygtige,

S: Ja

L: Og hvordan få vi det ligesom i første omgang bare italesat, æh, så der er ligesom sådan i gang i med at prøve at blive arbejdet med det der

S: Ja

L: Og så er vi også i gang med, vi har et materialebibliotek oppe i æh, kuplen deroppe [peger op ad trappen]

S: Ja

L: Æh, hvor æh, hvor vi lige har rodet alting ud, og så ligesom nu, tanken er, at det skal være mere bæredygtige ting, der kommer ind igen,

S: Ja

L: Og æhm... jeg tror, at vi har også en æhm, Jacob, han sidder herinde, han ved rigtig rigtig meget om lerbyggeri, og er sådan, vi tænder ret meget også, på de der, altså

S: Ja

L: Ting, så vi skal have det gjort og vi skal have det integreret mere, og vi skal også prøve at finde ud af hvordan vi ligesom trækker det med ind i projekterne. Men det er rigtig, det er en tegnestue, som kører på at... [sukker] jamen at, det har handlet om arkitektur!

S: Ja

L: Primært

L: Ja... det har det.

S: Men hvordan kan det så egentlig være, at de kontaktede jer?

L: ... Jah [smiler]... ja, det er et godt spørgsmål! [griner]

S: [griner]

L: jamen, jeg tror, at de havde set nogle referenceprojekter, de godt kunne lide

S: Ja-ja

L: Og æh, så havde de taget en snak med Jesper [partner i E+N], og så har, jah... ja det er faktisk, det er egentligt, jah

S: Ja

L: De kunne jo godt have valgt noget andet, men det er jo, det er jo også igen med det der med begge dele er også vigtigt for dem, at det skal også blive et lækkert projekt, og

S: Ja

L: Og de havde set Liselund, som er sådan en gammel skovridderbolig ude i Marselisskoven

S: Ja

L: Æh, og der havde de være helt vilde med projektet, det er sådan noget der, at vi gerne vil lave!

S: Ja

L: Og så ringede de og spurgte... ja om vi ville kigge på. Og så er bæredygtigheden så et lag, der kommer med ned over

S: Ja

L: Æhm...

S: Men det er meget, det er fir – jeg synes bare, at det var meget sådan pudsigt

L: Ja! Det kan jeg godt forstå!

S: Det her med, fordi, jeg havde også lidt forventet, sådan, da jeg var inde, jeg kender jer jo godt

L: [griner] ja

S: men-men, da jeg så jeres hjemmeside, så tænkte jeg, arj, det er egentligt meget skægt, fordi, i – der er virkelig mange andre, der gør rigtig meget ud af, at ligesom highlighte det her, om det så er det ene eller det andet system de følger

L: Mmm

S: Eller om det bare at sige at æh, når det står der, så er det bæredygtigt i sig selv, ikke?

L: Jo

S: Men, du ved, der er ligesom sådan meget,

L: Jah

S: hvor-hvor i egentligt sådan... indtil videre i hvert fald, holder meget fast i,

L: Jamen det er rigtigt! [griner]

S: At det er ligesom det her vi gør.

L: Ja

S: Og så æh, og så er det det.

L: Ja, det er spot on

S: Men er det noget, hvor du har kunne også, hvor jeg tænker, at du føler at din... at jeres kompetence, som at arbejde med meget eksisterende byggeri, er sådan kommet til gode i det projekt, altså sådan ligesom, hvor i godt har kunne se, jamen det her, det er jo det, vi altid gør. Men hvor i ligesom har haft en...

L: Mmm

S: Hvad skal man sige, en særlig balast med jer

L: Altså jeg synes jo at hele den her med at man har de rene materialer, som udgangspunkt

S: Ja

L: Der er det jo bare at hente dem frem af rygsækken, der - det er jo linoliemaling, det er kalkmaling, kalkpudsen, det er, æh, hvad hedder det, æhm, jamen det rene træværk, og sådan, altså, de der ting,

S: Ja

L: Deeet, ligger jo bare lige fra rygsækken

S: Ja

L: Kan man sige og hente de der ting op. Øhm, og det gør måske også, at vores fokus på, jamen netop det der med materialerenheden, og sådan noget, kommer til måske – jeg tror, at andre kunne tænke bæredygtighed på en anden måde, så skal man se på, hvor lidt CO2 er der gået i at producere, det der vindue, der sidder, eller

S: Ja

(45:00) L: Hvor, den der logik, der ligger i at bygge af at bygge i lokale materialer og bygge af rene materialer og... og det er den... den, den ligger ret meget lige for

S: Ja

L: Og den – og det er også noget af det vi taler om i forhold til det der med, hvad vores bæredygtighedsvinkel er... fordi, der tror jeg, at vi blæser det heller ikke bare op på hjemmesiden og siger: "vi bygger bæredygtigt go CO2-neutralt" eller sådan noget

S: Nej-nej [griner]

L: Æh, men det kommer til at blive sådan noget, der handler om at, altså, langtidsholdbare arkitektur,

S: Ja

L: Er en bæredygtig ting, og, at det med at æh... rene materialer, go gerne vil gå lidt ekstra, og gerne vil ligesom stille det op som æh, hvad hedder det, det er jo tit, at det er lidt dyrere, ikke? Altså, det er dyrere, at pudse med ler end det er at fuldspartle

S: Ja

L: Æhm... men at man ved, at man kan gære det, og ved hvordan man gør det, og... og sådan det der

S: Har du en fornemmelse af, hvor meget dyrere det bliver, i forhold til, altså sådan, nu er det også svært, fordi, der er jo grader af alting

L: Ja

S: æh, men-men, nu for eksempelt, med et eksempel som-som lerpuds og fuldspartling

L: Mmm

S: Har du nogen fornemmelse af, hvad er prisforskellen på æh...

L: Altså slag på tasken, er at det er dobbelt så dyrt

S: Dobbelt

L: Mindst

S: Ja

L: Måske tre gange

S: Ja... og det er både, det- det er en sammenlægning af materialer og arbejdskraft, altså..

L: Ja og det er, jeg tror at det, primært det der med, at det er specialiseret arbejde, og så at det, æh, ja, materiale – ja... jo men det er det også, det er også dyrt, fordi de ved godt, hvad de skal tage for de der indfarvede pudser

S: Ja

L: Æhm... og der er ikke så meget konkurrence på markedet...

S: Nej

L: I forhold til det, æh. Der er ikke så meget konkurrence på de udførende. Æhm... jeg tror da, at det bliver billigere med årene

S: Ja

L: Nu da – jeg tror, at der kommer til at ske meget

S: Ja

L: Æhm... ja... og så er det også, altså det er arbejdstungt, æh, og en maler er ikke lige vant til at gøre det

S: Nej – nej-nej

S:.... Louise jeg har ikke, med mindre, at du har noget at tilføje, æhm... i forhold til projektet, er der noget, der sådan er... er sådan sprunget æh, i øjnene på dig

S: Eller at du sådan tager med dig?

L: Ja, mmm... men altså, nej det ved jeg ikke, der er jo en hulens masse erfaring, ikke? Altså, hvor man, så kunne det være, det går nok lidt hurtigere næste gang

S: Ja

L: Med lige sådan at tune ind på nogle af tingene eller, forudse hvor problemerne kommer til at være henne og... jeg synes faktisk især også, det der med at råbe eksterne rådgivere op, altså. Jeg har sådan haft en brandrådgiver, som... jeg har prøvet at gøre det meget klart overfor ham, meget tydeligt at sige... jeg tænker, at det her bliver et problem...

S: Ja

L: Og så siger han: "nej-nej" ... og lige pludselig, så er der ikke noget, der kan lade sig gøre, og så er man sådan hrmph! [knipser]

S: Ja

L: [griner] så det der med sådan at få taget de der ting, æhm... på det rigtige tidspunkt, og ligesom få insisteret på at... eller hvor er, jah, problemerne...

S: Ja

L: Og, at, insistere på at andre også tager det seriøst!

S: Ja

L: Også håndværkerne...

S: Ja-ja-ja

L: Æhm... sådan noget der er nok, sådan nogle af de vigtige erfaringer at gå videre med, tænker jeg til en anden gang

S: Ja

L: Æhm... og så bare hele den der viden, om der, altså, hvad der findes af alternativer, ikke?

S: Jo

L: og... ja, fugttransport og, det terrændæk i bygningen der, hold da op, den har vi brugt meget tid på [griner]

S: [griner]

L: Og det er meget spændende, hvordan det bliver, fordi, det er jo stadig en lille smule eksperiment...

S: Ja

L: Arj, det må man ikke sige, de har gjort det mange gange, ikke?

S: Jo

L: Men æh...

S: Jo, men det har de jo også, men de er jo også sådan... selvbyggere, og

L: Ja

S: [utydelig tale] og kan man sige

L: Ja-ja, og så på vej til at industrialisere det lidt, ikke?

S: Ja

L: Meeeen, hah, det er ikke sådan helt slået igennem...

S: Nej – jeg tror at de er meget niche stadigvæk

L: Ja

S: Og så er de ved at blive sådan lidt – hippe

L: Ja

S: I forhold til,

L: Ja-ja

S: Fordi, at de har været med på de der Realdania projekter og sådan noget, ikke?

L: Mmm, jo

S: Så, de er sådan meget skægge... mellemting, tror jeg, der er sådan... brobyggere også, på nogle måder

L: Ja

S: så, tror jeg

L: Ja, nemlig – men der skal nogen til, som netop kan tage det og få det udover rampen, ikke?

S: Jo

L: På den der måde. Og man kan også godt mærke på dem, at de er sådan – de har... de har noget kapacitet, men... det er også sådan lige, hvor meget kan vi lige sende til Jylland og...

S: Yep, ja

L: Æhm...

S: Ja, når de ikke er større...

L: Men det er også vildt, at der ikke er nogen tættere på...

S: Ja

L: ja – så ham Lars Keller, han siger, nå men han kan godt levere sådan et terrændæk der, men når det så kommer til stykket...

S: Ja

L: Arhhh, så får han ikke lige svaret og så...

S: Men er han entreprenør eller hvad er han? Æh?

L: Ja, ja det er han, han er håndværker – han har det der, der hedder Ecococon, som er...

S: Okay, dem har jeg slet ikke hørt om

L: Sådan noget halmbyg – det er sådan noget halmbygelementer, æhm... æh, nybyg, altså

S: Ja

L: ... Men som er... æh, han har en ret god brand, æh, hvad hedder det, æh... certificering på det,

S: Okay

L: Så han kan bygge sådan op i, jeg tror, at det er tre etager eller fire etager eller sådan noget, i de der halmelementer, som så består af sådan en trækasse med noget halm i

S: Yes – ja-ja, de ser ret æh, sådan basale ud, når man sådan æh, ser det

L: Ja

S: He-he

L: Ja egentligt, og så kan man lerpudse det direkte på det

S: Ja

L: Og, æhm... ret genialt system... æhm... men æhm... ja det er ham, han har det, og så, jamen, så ved han bare en masse om det der med lerpuds, og sådan noget, fordi, at de så bruger det der...

S: Ja

L: Han henviser til en lerpudser på Bornholm, som vidst nok er i Pakistan nu [griner]

S: Ja he-he

L: Åh ha, he-he

S: Ja, det er sådan to lid mærkelige verdener på en eller anden måde, der sådan skal,

L: Mmm

S: Æh, merges, tænker jeg

L: Ja, nemlig

S: Af sådan hård industri, på en eller anden måde

L: Mmm

S: Og så måske, det der mere... frie, måske æh... men ja

L: Jah...

S: Men jeg tænkte, på en eller anden måde, sådan synes jeg måske også, at det er indenfor restaurering, der synes jeg også, at man har siddet nogle gange og manglede den der stenhugger, der så åbenbart ikke findes, eller kun er i Sverige, eller...

(50:00) L: Ja-ja, jamen lige nøjagtigt - ja

S: Altså, at-at, der er jo lidt de samme, de der specialist...

L: -kompetencer der, ja. Mmm

S: Ja, og-og måske også bare håndværk, som stille og roligt er forsvundet

L: Mmm, lige præcist

S: Øhm, og så-så også

L: Kalkmørtler og sådan noget, hvor mange murere, der ikke, egentligt overhovedet

S: Ja

L: Gider eller kan finde ud af det, ikke?

S: Ja, det er jo det

L: Og æh

S: Og-og, også som du selv siger, malinger og, der er også et eller andet i forhold til de udførende

L: Mmm

S: At, ja hvis du selv har lyst til at gå og rode med det – fint

L: Ja

S: Men-men-men, det er rigtig svært at finde – og som du også selv siger, der skal en begejstring med til det, også

L: Det skal der

S: Æhm...

L: Der skal være en interesse for det

S: Ja, fordi ellers så...

L: Man kan jo synes, at man hyrer de der, det har jeg gjort privat derhjemme, ikke, en maler ind: "nej, nu får du det her rene naturmaling, er du ikke glad for det? Det er det her, der er dit arbejdsmiljø? Altså imens at du arbejder for mig, ikke?"

S: Ja

L: Og de går bare og bander og svolver, at det er bare – altså, altså!

S: Ja [griner]

L: Og hvor finder man lige, fordi man kan godt stå og tale med chefen der til at starte med og sige, sådan, det he det er vigtigt her, er i interesseret i, at gøre det på den her måde?

S: Ja

L: Ork ja! Ork ja! De skal bare have arbejdet, ikke?

S: Jo

L: Og så når man står der, så – man er så afhængig af den der, af de der folk, der går derude...

S: Ja – men det er jo også...

L: Men det er jo ikke nok, at deres chef synes, at det er en god ide

S: Nej-nej

L: [griner]

S: Men det er jo også, det er jo en anden slags tid også, der bliver brugt på meget af det, ikke?

L: Jo

S: Altså, både med ophærdning og sådan noget ikke?

L: Jo

S: At det er jo nogle andre sådan æh... cyklusser på en eller anden måde, der foregår på det, ikke?

L: Jo

S: Som jeg også synes er meget sådan interessant, at der, der skal ligesom indregnes... og faktisk også planlægges, egentligt, arbejder og sige, jamen... kunne man så, lave noget andet et andet sted, imens det der, det står, altså, det, det er nogle andre planlægninger i stedet for at det bare ligesom kan – så bliver det smækket op

L: Ja

S: Og så er det det, ikke?

L: Lige nøjagtigt

L: Og der kan man også sige, på hele den der måde, jeg har en entreprenør, der er ringer til mig hele tiden på det her projekt, fordi han er så bange for at byde ind på det...

S: [griner]

L: Fordi, at vi har skrevet noget med at... altså vi følger jo ikke nogen lovgivning, og forholder os frit til at vælge hvem som helst, ikke?

S: Jo

L: Æh, men æh, vigtigste parametre er billigste pris. Men så er han sådan: "æh, det er godt nok svært, og hvordan skal jeg lige håndtere den her opgave og..." Fordi, den måde man netop går ind på, ikke? Altså... så skal de jo vide, at deres arbejdsgange, at de bare kan klappe hele vejen igennem

S: Ja

L: Når de skal byde ind der med en rigtig skarp pris, og, det er jo så det der, at hvis man så kommer og siger kalkmørtel i stedet for, det er bare sådan whaaaa!

S: Ja

L: Det kan vi ikke, og så bryder hele deres verden sammen og det – der er jo et eller andet problem kan man sige, i dem måde og... og byde ud på i det hele taget også

S: Ja

L: Altså, at det hele tiden handler om at konkurrere på pris

S: Ja

L: ... Æhm, i forhold til det her, men... men det er jo et generelt problem,

S: Ja!

L: I branchen, at det er jo virkelig svært, det der

S: Ja, at alting bliver klemmt, ikke?

L: Jo

S: Æh, og klemmt i jura

L: Jamen, og så kommer det nemlig til at handle om, at så sidder han der med, udfører sin tilbudsliste og så har han sin ekstra-regning herovre allerede klar igen [banker med kuglepen i papairsblok], når han har givet prisen fordi, han har fundet alle hullerne,

S: Ja

L: ... Og det er jo ikke sådan - det er jo ikke et tillidsfuldt, altså befordring til et samarbejde

S: Nej, det er i hvert fald noget om, om man, også med det nye bygningsreglement, ikke? At det er jo nogle skyttegrave, der sådan bliver gravet dybere og dybere, ikke?

L: Mmm

S: På en eller anden måde, ikke? For at, fordi alle skal ligesom... og-og, det giver jo..., det giver jo mening fordi, at alle vil sikre sig,

L: Mmm

S: Man vil helst ikke stå med aben selv, æh, så det der med, at man skal pege fingre i stedet for at,

L: Jah

S: Måske have, en mere, sådan... hvad skal man sige, holdånd,

L: Ja

S: I forhold til, at man – om man stoler på hinanden, ikke?

L: Præcis, ja

S: Og der synes jeg måske også... i hvert fald min, nu har jeg ikke rigtig æh, arbejdet i store sådan æh, kommercielle, æh, virksomheder. Men indenfor restaurering er der jo også meget de her... du har ligesom nogle små nicher og du har nogle små hold, som du arbejder med normalt, ikke?

L: Ja, ja

S: Så jeg synes på nogle punkter... er der bibeholdt lidt af den der, ånd

L: Mmm

S: Hvor at man ligesom siger, vi kender hinanden

L: Ja

S: Og vi ved også godt, at du bliver ikke skubbet ud over kanten,

L: Nej

S: Hvis... sådan og sådan, ikke? Og så får man nogle gange den der duft af, hvordan det foregår ude i den større industri, fordi at man så bliver pålagt, at skal arbejde med en given entreprenør, eller – en bygherre, der ligesom har nogle særlige ønsker, og hvor man lige pludselig så får den der oplevelse af, jamen her kan vi ikke bare tale os til rette, her bliver det meget noget, der bliver, på skrift, og alting skal

L: Ja

S: Fordi... du sagde

L: Ja

S: Og derfor ligger der et ansvar (54:40)

Interview SOFIE LANDSBYSKOLEN

20220629

(00:00)

So: Yes, Yes, det der er med det, det er at vi bor, mine forældre de har sådan ligesom en – æh en lille enklave ahm, de har 180 Hectar jord og skov, øhm, som ligesom ligger i forlængelse af hinanden. Og hvis man kigger 200 meter den der vej, så bor mine forældre dernede i mit barndomshjem, som jeg er opvokset i.

S: Ja

So: Øhm, og lige ved siden af dem, der bor jeg med min familie. Vi er lige flyttet fra København

S: Ja

So: Men er flyttet dering imens vi renoverer skolen

S: Okay

So: Med henblik på, at jeg skal flytte herind med min familie.

S: Ja

So: Og æhm, til trods for, at jeg er opvokset dernede, så har jeg faktisk aldrig vidst at den her, æhm, at den her skole, den eksisterede, og at den var her

S: Nej

So: Æhm, og det tror jeg, det har mine forældre nok, men det har været sådan lidt æhm, det har været sådan et gammel trædrejeri,

S: JA

So: Trædrejeri, øhm og de har måske levet sådan lidt æh, du ved for sig selv, så der har ikke rigtig været nogen, der kendte til bygningen.

S: Nej

SO: Øhm, og så var det sådan at, mine forældre, det var i – 2020, der fik de æh, der fik de øje på, på skolen, fordi den var sat til salg.

S: Ja

So: Øhm, og-og det skal ligesom siges, at grunden til at de blev interesserede i den, det kom lidt i forlængelse af, at de har så meget jord, æh, og at de ligesom altid har haft en drøm om, at kunne bruge den her jord til et eller andet. De har opkøbt konventionel jord lige siden de var, de var unge, og nu er det så blevet til 180 Hectare. Og så har vi købt skolen med henblik på simpelthen at skabe et sted, hvor at vi kan lave nogle, med udgangspunkt i jorden, kan lave nogle forskningsprojekter i samarbejde med uddannelsesinstitutioner eller andre virksomheder, og så vil vi bruge skolen eller i hvert fald en del af den gamle skolestue, som sådan en formidlingssted

S: Ja

So: Øh, både for for æhm, ja for helt almindelige borgere, der har lyst til at vide mere om æhm, om æhm, om sådan grøn omstilling

S: Ja

forskningsprojekter, der ligesom foregår på stedet.

S: Okay

So: Så det var med det i tankerne, at vi æh, at vi købte den. Øhm, og til at startet med var det egentligt ikke rigtig. Nå nu har vi købt den her skole og så skal den bare renoveres bæredygtigt, men det var ligesom i takt med, at vi fik snakket om, hvad skal omdrejningspunktet på den her virksomhed, som vi gerne vil lave egentligt være. At det var sådan det eneste, der ville give med, i og med, at sådan to af de største klimasyndere altså indenfor byggeri er byggeri og så landbrug, det vil selvfølgelig give mening og-og-og udfordre, altså den, de æh, den CO2 udledning, der ligesom forekommer i byggeriet

S: Ja

So: Og det er så ligesom blevet vores æhm, hvad skal man sige, første og største sådan projekt, og det har så vist sig at være et kæmpe projekt

S: Ja

So: Altså, vi gik jo i gang der, ja i starten af af 2021, og æh, er ikke kommet så meget videre

S: Nej

So: Eller jo, der er selvfølgelig foregået en masse men, der er sådan rent fysisk, er der ikke sket noget

S: Nej

So: Andet, end at vi har taget noget gulv op, men det er noget, at vi selv har gjort i takt med, at vi har lavet en masse research på, hvordan helvede gør vi det her

S: Ja

So: På den mest bæredygtige måde. Og det har været ret vigtigt for os at det ikke, det er ikke sådan selvbyggeri.

S: Nej

So: Nej, øhm, vi vil have nogle dygtige arkitekter med, fordi, vi vil være helt sikre på, at det sådan æh, æstetiske og arkitektoniske og sådan noget, at det ligesom var. Det-det skulle bare være, altså, i skabet

S: Ja

So: Og samtidig med, at der, så havde vi også brug for nogle, der ligesom havde en æh, hvad skal man sige, en faglig ekspertise, som vi kunne spare med.

S: Ja

So: Og det startede så med, at mine forældre har nogle andre bygninger, hvor vi så har haft et samarbejde med et arkitektfirma. Og da vi så ligesom præsenterede det her projekt... og vores æh, at bæredygtighed var ligesom omdrejningspunktet, og det var ligesom meget nyt for dem, og ligesom ,at det var for besværligt, på en eller anden måde for æhm... det var ikke så, de var i hvert fald ikke så nysgerrige

S: Nej

So: Som vi var, og det var lidt – altså, det var lidt en udfordring, kan man sige.

S: Ja

So: Æhm, og så besluttede vi os faktisk for, at lige på det her projekt, der skulle vi i hvert fald finde nogle ligesindede,

synes. Ja, og så var vi så rundt om-om lidt forskellige, men fandt så frem til æh, E+N, og det var jo egentligt ikke på [05:00] baggrund af, at de havde sådan en æh, bæredygtig erfaring, egentligt

S: Nej

So: Altså, de havde lavet nogle sindssygt flotte projekter også i området, og så det med, at de gik meget op i, altså det med at bevare, altså samtidig med, at være nytænkende, og det tror jeg, er en af de ting, vi synes er så vigtigt i-i, også når man tænker bæredygtigt, det der med at vi skal ikke, det skal ikke være uldstrømper og, sådan som mange forbinder med bæredygtighed,

S: Ja

So: Vi skal bruge de sidste nye teknologier, vi skal, altså vi skal være med, altså nu. Vi lever i det årstal vi nu gør, ikke?

S: Ja

So: Og det er fandme vigtigt, at vi laver et byggeri, der ligesom, øhm, er med der.

S: Ja

So: Øhm, og det var ligesom noget, som, som ud fra nogle snakke med E+N, at det var, vi kunne skabe noget spændende, samtidig med, at-at de var sindssygt nysgerrige, sådan æhm, ja altså på det bæredygtige,

S: Ja

So: Og havde også lyst til at lære, og det har også, æhm, det har også være en læringsproces, for dem, så der er mange af dem mmm, der er mange af de sådan øh, sådan de-de ting, de løsninger, vi er kommet frem til, hvor det selvfølgelig er-er dem, der har lavet research, men ligeså meget mig, og

S: Ja

So: og-og ligesom har været inde og æhm, sige, jamen hvad fanden, kan man bruge det her, og så har de så, med deres fagteknisk kunne være inde og sige, nej det går ikke i forhold til æh, du ved konstruktionen, det hele skal harmonere eller i forhold til brand og sådan

S: Ja

So: Og, og så har der været andre gange, hvor de har være sådan, ja, det kan da godt lade sig gøre, lad os lige undersøge det lidt nærmere sådan.

S: Ja

So: Så det har egentligt været et æh sindssygt godt æh samarbejde og er et vildt godt samarbejde med dem. Æh, ja, og så er vi der, hvor vi lige har sendt æh, vi har sendt projektet i udbud og vi har fået æhm, eller en stor del af projektet, der er også en del, nogle leverandører eller sådan bygherreleverancer i forhold til, vi skal jo have, vi vil ikke bruge beton

S: Nej

So: Så vi skal have, vi skal, vi skal ligesom have ler – lergulv, øhm, og der, der er bare, der er noget med at i-i den branche, tiden tager bare lidt længere tid, altså sådan indenfor sådan de biobaserede løsninger. Æhm, så der mangler vi lige at få nogle nogle nogle tilbud i hus. Vi har ligesom nogen, der gerne vil udføre det for os, men-men sådan kommunikationstiden er bare lidt længere

S: Ja

So: Så det arbejder vi på, og så er der også noget i forhold til at æhm... at æh, ja altså tiden og så den økonomisk, sådan, det økonomiske aspekt i forhold til hvor verden er lige nu, så er det bare sindssygt dyrt at bygge, så det skal vi lige have fundet ud af, hvordan vi lige – hvordan vi lige griber det an, kan man sige

So: Om-om vi skal vente nogle måneder med ligesom at gå i gang, om vi skal, ja, altså hvad der hvad der ligesom skal ske. Men vi har en forhåbning om, i hvert fald, i løbet af næste år er-er færdig.

S: okay

So: Og har æh... og har et færdigt æh, byggeri.

S: Ja – i forhold til det der udbud, nu siger du sådan, at det tager lidt længere tid, har det været i forhold til faktisk finde nogen, der vil byde på det, eller?

So: Nej, det har været i forhold til æhm... det har været i forhold til de, løsning, og det, at vi skulle lave så meget research, altså sådan i forhold til, hvis man kan sige, altså... vi har jo selvfølgelig, det at vi gerne har villet bevare så meget som muligt, det er jo, det betyder også at vi ligesom har skulle, det har – der har været nogle konstruktionsmæssige ting, der skulle gå op med de materialer vi skal bruge,

S: Ja

So: Og hele den proces, den har været enormt lang, men på det der med i forhold til og vi skal have – om vi skal have lergulv, æhm, der har det været- der har det været vanskeligt, faktisk

S: Ja

So: at finde frem til dem som æh, som ligesom kan byde ind, og måske også frem til dem, der turde at tage ansvar fordi, det er jo sådan, at indenfor bæredygtigt byggeri, så er det meget selv-byg, og det er meget selv an – altså meget det der med, at så laver jeg lige et lille æh, jeg laver et lille hus,

S: Ja

So: Øhm, men det er mig eget, jeg har erfaring med at lave, med at lave lergulv, men det er altså, det er fem kvadratmeter, altså sådan, du ved

S: Ja

So: Hvor det her, det er... jeg jeg tror at bygningen, den er næsten 400 – 300 et eller andet,

S: Ja

So: Æh, og det er sgu bare en lidt større skala

S: Ja

So: Og jeg fornemmer, at der er mange, der er, også lidt spændte eller nervøse for egentligt, at tage ansvar

S: Ja

So: Fordi, der er jo stadig, er, ja, der er noget der i forhold til ansvar, kan man sige, at der godt kan være lidt æh, lidt uforudsigeligt

S: Ja

So: Så jeg tror at, jeg tror, at det er det.

S: Hvad så med i forhold til æhm, fordi nu har i jo, i vil bygge bæredygtigt, som jeg forstod det på Louise, så var i også interesserede i, at få det certificeret i starten, men er gået væk fra det?

[10:00] So: Ja-ja,

været – er ikke sådan vores spidskompetence, fordi vi har lavet noget helt andet, og når jeg siger vi, så æh laver jeg den her virksomhed sammen med mine forældre.

S: Ja

So: Det er egentligt sådan familieejet, jeg har også nogle søskende, men de laver noget helt andet

S: ja

So: Æhm, men, vi har ligesom, vi vi startede med at lave noget research og i vores research stødte vi ligesom på certificering og vi stødte på DGNB og vi stødte på, på jah, æhm, Svanemærket og det forskellige ting, og-og var egentligt også til nogle, altså har haft nogle møder med sådan nogle æh, DGNB, æhm... jah, ansvarlige. Men er kommet frem til at-at det ligesom æhm, det harmonerede ikke helt med det som æh, med det som vores overbevisning altså, den måde, at det blev, hvad fanden, hvordan skal jeg forklare det. Den måde, som de æhm... som det he- altså, som systemet er bygget op

S: Ja

So: Er æhm, er ikke, føltes ikke godt. Det var ligesom som, følelsen af at-at mange af dem der har været med til at lave retningslinjerne for DGNB, det er også nogen af de tunge drenge, der-der ligesom sidder på byggematerialerne såsom Rockwool og

S: Ja-ja

So: Og det var ikke, æhm... det var ligesom ikke æh, det var ikke den vej, at vi skulle gå, og-og blev egentligt også opfordret, altså sådan rådet af-af folk, jo længere vi ligesom fik researchet og sådan noget, at det måske ikke æhm... det måske ikke lige var det. Altså, jeg vil selvfølgelig ikke sige noget dårligt om certificeringerne, men-men det var ligesom, vi havde behov for... at det skulle være lidt mere altså sådan, ægte og lidt mere tro imod, hvad vi egentligt følte var det rigtige.

S: Ja

So: Og æhm, og så fandt vi simpelthen ud af, at vi havde lyst til at-at lave vores eget – æhm, vores egen certificering på en eller anden måde, æhm og det er jo, det er jo bare, æh, vi får ikke noget stempel, men, vi har ligesom gjort det med en ro i maven, fordi vi har valgt de løsninger, som-som æh, som vi mener er æh bedst, ud fra, ikke ud fra hvad andre nødvendigvis fortæller os, men ud fra en-en research som vi selv har æhm, som vi selv har lavet

S: Ja

So: og ud fra nogle kriterier, som vi ligesom selv sådan har opstillet

S: Ja

So: og det gav, det gav sindssygt god mening sådan i forhold til det man hører, at... sådan i forhold til DGNB så er der sådan forskellige grader, det kan både være indenfor for sådan økonomisk bæredygtighed, men også indenfor social og sådan, og det der med, at man har et byggeri og så, hvis man, hvis man laver det i beton, men laver en legeplads ved siden af, så scorer man højt på det sociale

S: Ja

So: Du ved, der er noget, der er noget, som æhm, som ikke æhm, det fungerede ikke for os

S: Nej

So: Og det var derfor, at vi fandt vi-vi tænkte, det må sgu kunne gøres på en anden måde, og så satte vi os faktisk ned,

So: Hvad var vigtig for os, og det var jo, altså, det der ligesom sådan omfavnede det hele, det var at vi æh, altså sådan ressourceoptimering, altså i forhold til byggematerialer og så var det noget med energi effektivisering i forhold til sådan drift af bygningen, altså vi har fået lavet vertikal jordvarme heromme

S: Ja

So: Hvor vi har, ja gravet fire huller med æh 100 meters æh dybde, og vi skal have lavet noget æh, noget pileanlæg herovre til ja, sådan forskellige æh, tiltag, æhm, har vi gjort os, og så en anden ting, der også var sindssyg vigtig, det var æh, det var indeklima

S: Ja

Øhm, så det er ligesom vores æh, vores tre bæredygtighedskrav, som vi prøver at efterleve, æhm, ja, så meget som muligt og så ligesom bygge ud fra. Æh. Ja og have det i mente, når vi æh, eller når vi renoverer.

S: Men hvad så med i forhold til, så har i, så og-og de her tre æh, hvad skal man sige sådan søjler

So: Mmm

S: I har lavet, det var var så dem i kom med, til arkitekten, og arbejde ud fra?

So: Ja det var nogle vi fandt æh, vi fandt frem til faktisk i fællesskab med arkitekten

S: Okay

So: æh, ret hurtigt i processen en af de, altså en af de første gange vi var sammen, æhm, fordi jeg tror, at vi havde rigtig mange, vi havde rigtig mange ideer, men vi havde også brug for noget sådan, noget, noget faglighed i form af, altså de havde måske også brug for noget mere konkret fra os

S: Ja

So: Og så blev vi enige om, at den måde man kunne gøre det på, så man ligesom havde nogle rammer at arbejde ud fra, fordi bæredygtighed, det er fandme,

S: ja

So: Det er fandme mange ting, altså, æhm, så det der med, hvis vi ligesom, vi skulle ligesom skalbe nogle rammer og nogle sådan retningslinjer, som vi alle sammen sådan kunne arbejde ud fra

S: Ja

[15:00] So: Så det var faktisk i samarbejde med-med dem, at vi ligesom æh, ja, fik lavet dem, eller på opfordring af dem, at vi fik lavet de her krav.

S: Okay,

So: Ja

S: Og hvad så, så har i ligesom fået lavet rammerne for det

So: Ja

S: Og så, har det så været sådan en konventionel proces med, at så er der blevet lavet en rumprogram, i forhold til, hvad vil i gerne have i de her bygninger og så er der blevet lagt materialer på, eller hvordan?

So: Ja, men det er faktisk sådan, at før vi mødte E+N æhm, var vi i dialog med, jeg ved ikke om du kender Havnens

So: æh i København, æh, og de har også været herude, da vi synes at de havde nogle ret spændende, æhm, materialer. Så dem har vi hele tiden haft i baghovedet, men jeg vil sige at, altså sådan, vi har ligesom sådan skulle, fra start skulle klarlægge, at det er en æh, det er erhverv og det er bolig

S: Ja

So: Og hvordan skal vi ligesom æhm, hvordan skal vi få udnyttet det mest optimalt, æhm, i bygningen. Og der har vi så gjort sådan, at i den her del, det er, altså en stor del af hovedhuset, er faktisk erhverv, og så æhm, sidelængen og plus en del af hovedhuset er ja, af hovedhuset er-er bolig.

S: Okay

So: Ja, og så har der jo selvfølgelig været, så har vi været igennem nogle snakke om, hvad har vi af specifikke ønsker, altså, hvad er ligesom vores krav æh, til stedet øh i forhold til altså, jeg bor her jo med min familie, og sådan, og du ved. Øhm, ja, så har vi haft nogle snakke om det og så har vi så løbende haft nogle møder, hvor de så har æh, har ligesom kommet med nogle forslag og så har vi taget det, taget det den vej. Selvfølgelig, igen, med henblik på, at vi skal vi skal udnytte den plads, der er.

S: Ja

So: Vi skal, ikke skabe en masse nyt, vi havde faktisk, vi havde snak om at æh, fordi vi var sådan, hvis vi bare sådan skal sige, hvad vi gerne vil have, så vil vi da også gerne have en kæmpe kælder og sådan noget, og det var mega godt i forhold til, så var der lige noget vinkælder, og sådan noget, så var vi sådan Fuck! Eller vi var sådan, hvis vi skal være tro imod det vi laver, så skal vi selvfølgelig ikke have en kælder hvor vi skal bruge en masse betond til ligesom at understøbe og

S: nej-nej

So: Og og lave vægge og sådan. Så der er vi faktisk kommet med, altså sådan, der er vi så i Samarbejde med E+N kommet frem til-til at vi skal have lavet et træskur, hvor vi ligesom, altså vi skal ikke have nogen vinkælder

S: Nej

So: Altså vi drikker alligevel ikke særlig meget vin,

S: Nej, hehe

So: Så du ved, så, og så vi skal ligesom bare have et skur til-til basis ting, som vi kan hænge tøj op i og sådan, du ved, så vi har virkelig sådan i processen hele tiden gennemført de her krav for at være sikre på at vi-vi æh, ja, at vi ligesom lever op til de her retningslinjer, som vi har fastsat på, på æh forhånd.

S: Ja – okay. Men hvad så sådan med i forhold til materialer, er det jer der sådan har været primus motor på, hvad man skulle prøve, for fordi det lød også, og det bed jeg nemlig også lidt mærke i at E+N, som jeg også kender, og jeg kan også se på deres hjemmeside, at det er jo ikke nogen, der sådan brander sig selv

So: Nej

S: som sådan spidskompetence

So: Nej

S: Altså med

So: Nej

So: Ja, helt sikkert, æh, jeg tror at æh, vi har helt klart været æh, altså jeg vil nok jeg kunne – jeg ville egentligt gerne sige, at vi har været primus motor, men det har også været et æh, altså det har været et samarbejde, fordi, Louise har selvfølgelig også fundet nogle, altså ligesom præsenteret nogle løsninger for os, men øh, i forhold til det der med, at vi æh, at vi gerne vil la – at vi gerne vil have lergulv og sådan, det var, det var ligesom et-et krav vi egentligt havde fra starten, og der skulle vi finde ud af, hvordan kan det. Hvordan kan det lade sig gøre, og der har jeg så i forhold til sådan de kappilarbrydende lag, og der har, der har jeg lavet noget research i forhold til, kan man bruge cellglas i stedet for Leca nødder, altså hvordan, altså, så har vi lavet sådan nogle LCA beregninger på det, for ligesom at finde ud af, hvad hvad er mest optimalt også i forhold til de bæredygtighedskrav som vi har fastsat.

S: ja

So: øhm, så jeg vil sige, altså det er en, det er en kombination, men det har nok været os, der sådan sådan har været æh, vi er i hvert fald kommet med nogle ideer,

S: Ja

So: Som de så har kigget på med en med en faglig ekspertise. Og så har der jo også være hele processen i forhold til med ingeniørerne og hvad fanden, altså, hvad kan lade sig gøre, ikke?

S: Ja

So: Og- også i forhold til sådan noget med brand.

S: Ja, for jeg skulle lige til at sige, hvordan har det samarbejde været?

So: Ja,

So: Med ingeniørerne

So: Ja, men jamne det har egentligt været, det har gået meget igennem E+N

S: Okay

So: øhm, så det har ligesom været dem, der har, det er også dem, der fandt ingeniørerne, øhm og det er ja

S: Hvem er det, der er ingeniør?

So: det er, vi havde en i Etos, øhm, som æhm, til at starte med, og så skiftede vi faktisk ud, æhm... grunden til at vi gjorde det, det var noget med at æhm... vi skulle simpelthen lige have en second opinion

S: Ja

So: Øh, på noget, specielt, på noget tagkonstruktion, fordi vi, det er, var vidst ikke sådan helt

S: Ja

So: sådan, det er ikke helt – det var ikke sådan helt lige til

S: Nej, okay

[20:00] So: Der var en masse der sådan lige skulle beregnes, og i og med, at der skal laves nogle nye kviste

S: Ja, okay

So: Så der var en masse beregninger, i forhold til hvordan, altså hvad-hvad kan bygningen lige klare, og der skal blandt andet laves en hall lige herinde, hvor der ligesom skal åbnes op til kip, så der var, der var alle mulige ting

S: Ja

Mads Møller – Arcgency

2022-08-26

(00:00)

[kommer ind midt i samtalen]

M: ...Dit projekt sådan har deet...

S: Ja, jeg er i gang med at skrive

M: Ja

S: Æh, så-så, jeg er egentligt, sådan i de de sidste, de sidste ti måneder, der er jeg ligesom stort set færdig med at samle data

M: Ja

S: Men har stadigvæk lidt, hvis jeg – jeg finder noget hele tiden, kan man...

M: Ja

S: Kan man sige, så jeg har stadigvæk sådan samtaler med folk, fordi jeg faktisk synes, at det er enormt interessant, ligesom at få de der... vinkler på... steder i branchen hvor man måske er begyndt at sætte mere aktivt spørgsmål

M: Ja

S: Ved nogle ting, i stedet for, hvad kan man sige... at følge trop, og sige, jamen nu skal vi også have en auditor, og vi skal også sådan og sådan med de her ting... men-men faktisk begynder og-og-og være lidt kritisk, og faktisk også have en mere kritisk – praksis

M: Ja

S: Så det ikke kun er noget med, at man har skrevet et indlæg i en eller anden avis, men, at der faktisk også er nogle projekter, fordi, det er egentligt det, som-som mit projekt også orienterer sig meget imod. Det er det her med at bygge. Altså det er meget praksisbaseret. Øh, og ikke så meget, hvad der sker på en tegnestue som sådan, men faktisk i højere grad på byggepladser. Æh, og hvad der egentligt sker i det der, interface imellem

M: Ja

S: Arkitekter og...

M: Og hvad sker der så, når du er færdig med PhD'en – hvad sker der så?

S: Æh, men så afleverer jeg jo, og får den forhåbentligt, hvad skal man sige

M: Ja

S: Æh, godkendt, æhm, og så er det jo egentligt det, kan man sige. Og så vil jeg rigtig gerne tilbage i praksis. Det...

M: Og så skal du tilbage i praksis

S: Ja, det er i hvert fald planen indtil videre.

M: Og så kommer – hvor-hvor var du før at du kom i PhD

S: Æh, jeg har været ved Bertelsen og Scheving Arkitekter

M: Ja

S: Og ved Elgaard Architecture

M: Ja

S: Og så har jeg været i London i fem år

M: Er du så stadigvæk ved Bertelsen?

S: Nej, det er jeg ikke, der er en akademisk...

M: Så du kører rent

S: Jeg kører rent...

M: Okay

S: Det er ikke en privat PhD

M: Nej

S: Æhm...

M: Og-og æhm, og æhh... hvad så med PhD'en, hvad skal der ske med den, når du så er færdig?

S: Men den kommer jo så ud, som en udgivelse

M: Ja

S: Æh, først og fremmest på skolen. Æhm... Jeg ved ikke, om det også er noget, der sådan bliver sådan. Hvor meget de egentligt har kontakt med. Men det er i hvert fald noget du kan søge frem nede på det kongelige bibliotek

M: Ja

S: Så det kommer til at ligge som en publikation

M: Ja

S: Æh, og så er der nogen der så går videre med dem og får dem rigtig udgivet

M: Ja

S: Som-som bøger, ikke? Øh, men det tror jeg også kommer helt an på jo, hvad der kommer ud af det, æh på den måde så...

M: Ja

S: Så... Så-så det er sådan set, det er ligesom pakken

M: Jah

S: Der ligger i det, ikke? Fordi – det er jo egentligt. En PhD er jo en forskeruddannelse, egentligt, så jeg er jo egentligt bare en studerende, der skal bevise, at jeg kan lave et forskningsprojekt. Det er jo sådan helt lavpraktisk, ikke?

M: Mmm, okay... så der er ikke, så der er ikke nogen æhh... der er ikke noget for arkitektskolen... efterfølgende?

S: Mmm, nej,

M: For sådan en PhD?

S: Nej – det er der ikke. Så det, det kunne der være æh, og jeg har da også nogle samtaler med CITA her i København, nu er jeg jo tilknyttet Aarhus, og der har været snak om postDoc og sådan noget – men... det er ikke noget, der sådan, kan man sige.

M: Nej

S: Det er ikke noget, der sådan ligger i-i selve, altså forløbet slutter her til maj, som der står, ikke?

M: Ja... Hm, spændende. Æh, og grunden til, at jeg spørger om det. Det er jo fordi. At det, det der æh... det der er vores frustration. Det er jo hvordan, at man skubber... ting

S: Ja

M: Til-til... bygningsreglementet, og måden at man bygger på, og hvordan man gør tingene

S: Ja

M: Og det der med at, æh... Altså nu laver du ligesom en PhD, og det, så er der en ramme omkring det – men det kunne jo godt være, at du havde en eller anden... at der var et step to af det – du ved af din...

S: I forhold til ...

M: At du forsøgte i forhold til at skubbe til ting og gøre opmærksom på at formidle det

S: Ja

M: Og, jeg synes at det... det er jo et super vigtigt emne, det her

S: Ja

M: Æh, og vores ting – altså, det-det er i virkeligheden super simpelt. Fordi, det bunder bare i, at æh, at vores tegnestue, vi laver stort set kun ting for professionelle æh bygherrer.

S: Ja

M: Vi laver ikke noget for æh... meget lidt for almindelige mennesker. Eller, du ved hr. og fru Danmark hus, et eller andet

S: Yes

M: Sjovt nok, så gør vi, vi laver heller ikke konkurrencer, fordi, det er træls, at der er nogen, der har lavet et konkurrenceprogram, så kan du heller ikke gå ind og påvirke det, så skal du bare løse opgaven

S: Ja

M: Så derfor, så er det næsten kun opgaver, hvor det er... nogen, der er kommet til os, og har sagt, hjælp os med et eller andet. Eller også har vi sagt hvo-hvorfor gør man ikke det her, eller hvorfor bygger man ikke... kontor på midlertidig grund? Hvorfor laver man ikke studieboliger af baneby, æh, hvorfor gør man ikke, altså – altså så... opstår ting, så det er hele tiden ved at man skubber til et eller andet eller nogen, der skal have hjælp til at skubbe til det...

S: Ja

M: Æh, Og når man så arbejder på den måde, så, så æh... at være lidt i.... i periferien af det almindelige, så bliver man [støj på mikrofonen] altså...

S: Ja

M: Og så er der barren... hvortil, du kan finde på at innovere og de måler alting, og de måler alting, og de her materialer må du bruge og så videre g så videre og så videre... Og det kan godt være lidt...

S: Ja, men jeg var også ved at tænke på, fordi at...

M: Og det er...

S: Har lidt mere erfaring..[utydelig tale]

M: Ja, lige præcis... æhm, så derfor, æh, og så har vi ligesom tænkt. Hvordan kan vi, hvordan kan vi skubbe til det her, fordi... vi er ikke... æhm, sådan super funderet i nogen æh, organisation, æh, inden på skolen (05:00) eller... altså alt er meget sådan hands-on, jamen, så prøver vi det af. Og vi har så dårlige ideer og vi har også en god ide og... så meget sådan afprøve tilgang.

S: Ja

M: Æhm... Så derfor tænkte vi, at vi bliver nødt til ligesom at gøre noget med eksemplets magt, [utydelig tale] der ligesom har fungeret, så det er jo det samme med det at skubbe til noget, så bliver vi nødt til ligesom at prøve at gøre det

S: Ja

M: Og så tænkte vi, jamen hvad hvis man... [begrundsstøj] for et hus, det er jo i virkeligheden sådan på bæredygtigheden præmisser, altså vi er ligesom lige blevet de [utydelig tale] og så gjorde vi egentligt bare det vi synes, at der gav mening. Både erfaringsmæssigt... æh... men også... ahm, logikmæssigt og æh-æh, og så gik man den vej i stedet for... æh, fordi... nu har vi haft... jeg ved ikke engang... har jeg virkelig været i gang i så lang tid... næsten 20 år... og, det er jo vanvittigt, bare på den rum tid, hvad der er sket, hvad man kan, og hvad man ikke kan, det ændrer sig hele tiden, jeg synes i det hele taget at det ændrer sig at der er ret mere, at man ikke kan

S: Ja

M: Æhm... så, når vi gerne vil bygge mere med træ... så er det svært. Når vi gerne vil æh, ikke lave så store fundamenter, æh, og hælde beton ned i jorden. Så er det også svært. Og det er hele tiden... og man undrer sig hele tiden, fordi, man kan jo se, at der er bygget nu og alting. At det der er, du ved, der er flere 100 år gammelt, altså, æh. Det er da utroligt at-at det overhovedet. Altså, at på... hvis du fik en statiker til at beregne, så burde den slet ikke kunne stå. Men det har vi også oplevet, når vi har lavet ombygninger.. så, det

kan ingenting. Huset kan ikke stå, men det er bare lidt mærkeligt, fordi, det står og de bliver brugt og. Så det er frustrationer over det der, og så ville jeg lave et konkret eksempel, altså bygge et ulovligt hus

S: Ja

M: Fuldstændig kort det viste sig. Det har jo så vist sig at være svært.

S: Ja

M: Æh, og vores... den funding vi har fået fra Statens Kunstfond, det handler i virkeligheden om, først at præppe... hvordan, hvordan gør vi egentligt overhovedet? Hvad er det for nogle mennesker vi skal have fat i? Og så videre. Og jeg tror... for os, der har vi fundet ud af, at der er det ikke - det er ikke de andre rådgivere, som vi skal have fat i nu. Fordi, vi får en masse tilkendegivelser af, at folk er enige med os, at det er et kæmpe problem, det er fedt det der... men-men, vi skal have fat i kommunerne. Så det er der, vi starter nu. Vi skal have fat i en samarbejdspartner-kommune, hvor vi kan få lov til at lave et hus. Og som er villig – som er risikovillig.

S: Ja

M: Og så skal vi også have fundet noget risikovillig kapital. Fordi... fordi... æh... det bliver nødt til at have en vis størrelse, det her... ulovlige eksperiment... æh og der ligger en risiko i det.

S: Ja

M: Og der findes jo rigtig mange fine... altså alle de der, nu sagde du selvbyggerprojekter, Friland, og... så videre. Det har jo en eller anden skala. Og folks hands-on, de finder ud af, at det – man kan jo godt selv. Man kan jo godt gøre [utydelig tale] og alt det her. Det er i virkeligheden det her, vi gerne vil opskalere.

S: Ja

M: Så-så, det er vigtig for os, at det eksperiment, at vi skal lave, det skal ligesom være noget, der repræsenterer det, der bliver bygget mest af, altså. Det kunne også være noget, der blev bygget her på Nordhavnen, eller en af de andre nye projektudviklingsområder... og-og det er også der, at det begynder, at blive lidt svært jo så. Fordi, så ved man, at det er nogle flere etager, og... æh, og så er der lige pludselig rigtig mange æh... regler man spiller op imod. Æhm... så man kan sige, der hvor vi er lige nu, det er i dialog med æhm, forskellige kommuner, som-som, som ligesom også kan se sig selv ind i, at de vil rykke på bæredygtighed. Og de kan se at æh, at æh, at æh... at, det måske også kunne være en måde for dem, at-at-at positionere sig selv i forhold til bæredygtighed... æhm... og... så må vi se, hvor æh, altså, jeg kan se, at der, det bliver sværere end jeg havde... måske troet.

S: Ja

M: Æh... og det... og vi har snakket med (Stig?) også omkring hvordan-hvordan faen går vi til det her? Altså nogen, der er med til at udfordre det så langt. Æh, æh, og-og problemet er, at de siger ikke sådan... du ved, at vi kan gå til grænsen og hjælpe jer med at prøve at komme så tæt på, som muligt. Men det handler simpelthen om, at vi må simpelthen ikke gøre – altså vi må ikke gøre noget, der er ulovligt

S: Nej

M: Og det er jo i virkeligheden lidt frustrerende, fordi vi-vi vil gerne friholde os fra de der ting, fordi, der er en helt masse ting, hvor vi ved, at der er kæmpe store vindinger... og jeg tror, at vi kunne godt sætte os ned og tegne et projekt, og så simulere det... og så kunne vi publicere det

S: Ja

M: Æhm... men vi har altså behov for, at-at-at folk kan se det og besøge det og-og undre sig over... hvorfor?... hvorfor må man ikke det her? hvorfor må man ikke det her? Hvorfor må man ikke det her? Hvorfor må man ikke det her?

S: Ja

M: æhm... og æhm, men det er slevfølgelig bare kompliceret, når det er byggeri, fordi, det bliver så hurtigt stor, og der er lige pludselig mange penge der. Æh. Folk skal også bo i det, og så videre, så det er det der med at finde en balance for det er jo ikke... altså det ulovlige hus skal jo ikke være et farligt hus. Altså, du ved...

S: Nej

M: Det skulle fungere og på ingen måder være færdigt. Men vi vil have lov til at udfordre alle de der... ting vi ser i bygningsreglementet... altså det vildt frustrerende, det er jo det hus vi sidder i her (10:00) [et containerkontor som kan flyttes og som Mads ejer] det står i, altså... hele holmen er opfyldt.

S: Ja

M: Vores gamle placering [de flyttede i sommerferien] der stod vi bare ovenpå terræn

S: Ja

M: Og det, der var et andet bygningsreglement...

S: Ja

M: Og der kunne vi ligesom redegøre for, at det ikke fløj væk, og... de sætningsskader var accepteret af bygherre, og så videre. Så... når man kigger derover af, så er der bare, ingenting, fordi man bare kunne flytte huset, fordi alting var lavet over terræn

S: Ja

M: Så spoler vi syv år frem. Vi skal flytte herud. Så må man ikke. Jeg, så vider det sig så, at det bygningsreglement, vi må ikke... æh... må vi lige pludselig ikke stå over terræn... så nu har vi hamret spons ned, altså tolv meter ned i kalklaget og vi har skulle støbe kæmpe fundament. Så det er sådan et fundament, som der var på huset, ikke?

S: Okay

M: det er det samme hus, ikke? Det er den samme last, det er den samme alting... men det, det er ligesom. Det er myndighedskrav... og det er bare på et lille projekt

S: Ja

M: Som bonner en hel masse CO2 ud, fordi, at vi er nødt til at lave al det her beton.

S: Ja

M: Så det er lidt lidt ligesom. Ve- hvad er det for nogle, hvem er det, der har opfundet de her regler? Og-og hvilket inticament er det der – hvad er det for nogle, hvad [telefon ringer i baggrunden] hvad er det for et problem, de løser, det har vi svært ved at se.

S: Ja

M: Æhm... såå, så det-det [en masse støj på mikrofonen, så man ikke kan høre hvad der bliver sagt] har vi også med... vi har også lavet med, hvad hedder det nu æh, Bertelsen og Scheving, hvad hedder det nu derinde, æh... Politistationen på Frederiksberg...

S: Ja-ja, jeg skulle lige til at spørge, jeg synes godt, at jeg kunne huske jer...

M: Æh... og-og hver gang vi laver de der projekter, der, så-så-så ved man at man ryger – så ved man, at det bliver et problem at genbruge det der er, fordi, man ved at æh, at der er nogle nye krav til... til-til statik

S: Ja

M: Æh... som bare ikke er rationelle. Altså, nu kan du se den-den gamle politistation, hvordan, den var blevet brugt. Æh, altså, den var væsentligt højere personbelastet, end æh, end den egentligt overhovedet nogensinde har været skabt til

S: Ja

M: Men det... det ser jo ikke ud som om, at det har udgjort noget problem...

S: Nej

M: Æhm... så det er ligesom som om, at den sunde fornuft er bare en lille bitte smule... forsvundet... og det er bare lidt mærkeligt, at æh, at når vi nu har en, en æh, en Co2-krise, der er så voldsom og man prøver at opfinde alt muligt nyt

S: Ja

M: Så kunne man starte med ligesom bare at kigge på, jamen okay er det, er det, er det vores... krav og vores specifikationer, der måske er noget galt med?

S: Ja

M: Æhm... ja, sååå, æhh... øhh... men altså ja, jeg-jeg-jeg- jeg kan godt mærke, at det er at den, det bliver lidt mere op ad bakke at få lavet det testprojekt, end jeg havde nok – [griner] har forventet

S: Ja, men det vil sige, den fase i er i nu, det er egentligt at finde en samarbejdspartner?

M: Yes

S: Det er at finde en kommune, der siger, okay, der er et stykke land her et sted...

M: Ja

S: eller et eller andet projekt, som, det kan i godt tage som udgangspunkt?

M: Ja, helt rigtigt.

S: Og vi vil gerne tage ansvaret for. Fordi... bliver det en pavillon?

M: Nej

S: Nej, det bliver sådan noget man er -æh, kontor, bolig, whatever...

M: Yes

S: Så det bliver en brugsbygning?

M: Ja – der er jo nogen, der skal tage risikoen, ved at sige, at det æh...

S: Det tør vi godt at bo i...

M: Det tør vi godt, og æh – og det er jo lidt det samme, man ved jo, at mekanismen fungerer

S: Ja

M: Herinde ved siden af, hele den her by her [hentyder til Fiskerihavnen på Nordhavnen, som er et selv-byg samfund i København, som ikke har helårs bopæstilladelse] man ved jo, at de er her, man ved, at de sover her. Æh, hvis man spurgte en brandrådgiver, så ville han gå fuldstændig i-i altså, du ved æh

S: Ja

M: Altså så tæt, som de er bygget af alle mulige brandbare materialer, og jeg ved ikke hvad

S: Ja

M: Æh... og det er egentligt bare for at sige, at man ved ikke – kommunerne arbejder jo nogle gange med nogle, med nogle principper, hvor de måske lukker øjnene, en-en lille smule

S: Ja

M: Her skal man jo så bare gøre det lidt mere i æh, i æh, æh... i offentlighedens bevågenhed fordi, vi vil... det skal bruges som en-en case, man kan vise frem

S: Ja

M: Æhh... fordi, altså, sådan nogle lavpraktiske ting, vi bliver spurgt om: Hvad nu hvis man så ikke får en ibrugstagningstilladelse... Jamen hvad så? Det kan også være, at der er ikke er nogen ibrugstagningstilladelse?

S: Ja

M: Og det er derfor, at vi er nødt til at have en... altså fordi først, først, så havde vi egentligt tænkt, jamen vi vil finde noget, vi vil finde os, vi vil finde os nogle rådgivere, som vi vil udvikle projektet sammen med, og så vil vi pitche alle de gode ideer ind til, hvad er det, hvad er det på brandsiden. Hvad er det, at de tlnker, at man skal udfordre. Hvad er det på statiksiden, hvad er det, at ingeniørerne sidder og stener over – altså

S: Ja

M: Men, og det skal vi også på et tidspunkt. Men æh, lige nu, der er benspænd nummer et, det der med, at æh. At-at, hvis vi skal – hvis man skal gøre det. Så er man nødt til, at have kommunen med. Og jeg kan også – jeg kan også se det på de der, nu Fabers... æh f-fabrikker æh, ovre i – på Fyn, hvos vi har ombygget en gammel fabrik til nogle boliger.

S: Ja

M: Øh... som er et forsøgsprojekt... med offentlige midler, sådan noget kunne man ikke lave, hvis kommunen ikke var med på at-at, nu skal vi til at smide nyt af. Man kan sige, der er bi jo så ikke. Der er man ikke gået så hårdt til myndighedskravene. Men der er, der er nogle dispensationer, og der er nogle ting, (15:00) som kommunen har hjulpet med, også i forhold til at kunne ændre lokalplanen i forhold til, at det var et erhverv og lave det om til boliger, og sådan nogle ting

S: Ja

M: Så-så, så den der medspiller, der, og jeg tror, jeg tror også at-at – æh... altså vores branche kan ikke løse det her problem. Altså, der er nogle andre, der bliver nødt til at hjælpe, og det er altså myndighederne.

S: Ja

M: Æhm... Vi har også snakket med developere om, om man i virkeligheden skulle, altså er det den politiske vej, at man skal gå? Og hvordan gør man det?... der æh... er det ministrene, man skal have i spil? Hovedproblemet er bare, at vi har ikke ligesom en-en... det er ikke vores stærkeste side

S: Nej-nej

M: Æh, jeg ved ikke, hvordan man skulle gøre. Så det er også – det er også lidt ud fra, at det her, det er en måde at vi kan gribe det an på. Og jeg vil virkelig gerne også have den der hands-on erfaring med det. Altså den der byggeprocessen og alt det, der ligger i at gøre det én-til-én. Altså hver gang at man gør det rigtigt... bygger noget. Altså den mængde af erfaring, der kommer ud af det, på al – på alle niveauer

S: Ja

M: Procesvis og materialer og alting, altså det-det er ekstremt meget værd. Så det er også det der med, at jeg ville jo håbe, at når vi skulle bygge det der, det der ulovlige hus, at en bygherre så ville sige: Hold da kæft – arj, hvor er det dog let, når vi gør det på den her måde

S: Ja

M: Fremfor, når vi gør det... traditionelt, øhh... og arj hvor ville det være en fed proces for håndværkerne fordi sådan og sådan – eller hvad det nu kan være

S: Ja

M: Den erfaring der, ville være fed at opsamle, æhm...

S: Men i forhold til, æhm, for så kan man sige. Så er det første, det er faktisk med at finde nogen, hvor i siger, nu er det her, æh, vi gør det. Hvad er så, fordi, nu siger du selv, at i havde en ide om, at der, at der skulle ligesom samles nogle... hvad hedder det nogle rådgivere, som så havde en ekspertise på...

M: Ja

S: En eller anden palle æh, af områder, hvor man siger, jeg tænker nemlig, som du siger, det er konstruktion og brand, fordi, det er noget af det, der virkeligt er blevet sådan hængt op i de senere år. Og så... måske også nogle andre ting

M: Ja

S: Hvor man ligesom siger med nogle af de her isolering og sådan, ikke?

M: Ja

S: Men-men, sådan helt praktisk, hvordan tænker du så, eller hvordan tænker i så, at bygge projektet op, altså hvor – hvor starter du ligesom er det en-en, brainstorm, hvor man så udpeger nogle punkter. Øhm... fordi, det jeg også tænker på, hvis du sådan snakker hands-on

M: Ja

S: At der må vel også komme nogle... de der erkendelser i løbet – altså, så går man i gang

M: Yes

S: Og så finder man nemlig ud af, sådan... hvorfor egentligt... en eller to – eller hvad det nu er. Men det er mere, har i haft nogle sådan overordnede, eller er der, ligger sådan en, jeg ved ikke, en struktur, eller en anden, jeg ved ikke, man har altid den der proceslinje, der siger, sådan her kører et projekt – er det ligesom de samme faser, der bliver bygget op her? Jeg ved ikke hvor langt i er i det

M: Nej

S: Men det var mere sådan, nu taler du også selv proces, nemlig.

M: Jeg-jeg tror at æh. Altså det, at vi har snakket om, det er jo at æh... æh altså vi har nogle, og så, altså vi har nogle faste samarbejdspartnere, vi godt kan lide arbejde med på både konstruktioner og på brand og på indeklima, og dem ville jeg gerne tage med i spil, fordi, dem har vi før ligesom: Hvorfor kan vi ikke det? Hvorfor gør vi ikke det? Hvorfor? Nå ja, det er fordi... så-så var der ligesom en mulighed for, at få prøvet de der ting af. Og især, så synes jeg, at det kunne være sjovt at prøve konstruktørerne af – eller undskyld ingeniørerne af. Fordi at æh, det er ligesom også et parameter man, man aldrig nogensinde taler om, altså ligesom materialeforbrug. Så kunne vi ikke, bare sådan lige skar lidt ned på mængden af materialer og optimerede i stedet for... altså... især altså, men der er også - hele den bevægelse, der var i... op gennem halvfjerdserne og firserne i England med, Richard Rogers og æh.. og så videre, hvor man æh, havde sådan en lidt mere industriel tilgang til byggeriet, der jo var skabt til at bygge i stål i-i England

S: Ja

M: Langt mere end vi er her i Danmark, jo. Men bare den der med, at gitterspærkonstruktioner for at reducere mængden af stål og alt det der, men tilbage til ligesom at – i stedet for, at ingeniøren ligesom er en, du ved, der ligesom skal sikre sig, at nu overholder vi kravene og så putter vi lige lidt ekstra på – æh, så er man færdig. Fremfor ligesom at sige, jamen okay hvor er det egentligt, at nu bruger vi vores... kompetencer på at optimere

S: Ja

M: Æh... og alt det jeg siger, er selvfølgelig pisse.. der er jo ikke noget, der er et kompromis på sikkerhed, det er slet ikke det, det drejer sig om

S: Nej

M: Men det handler om at udfordre det... og så er der selvfølgelig også entreprenøren, som man skal have med fra dag et... altså dem, der bygger. Man er nødt til at lytte til dem også

S: Ja

M: Så det skal være sådan et, altså, det skal være sådan et-et-et æh... et fælles udviklingsprojekt, hvor man pitcher ting ind, man godt kunne tænke sig, at få undersøgt

S: Ja

M: Og så tror jeg ligesom, man bliver nødt til, når man ligesom har det overblik, så finder man ud af, der er nogle ting vi rigtig gerne vil – og så bruger vi vores krudt på det, og så er der måske noget, der bare sådan, det er vi bevidste om, men vi kan ikke nå det hele

S: Nej

(20:00) M: Så, Så i det her projekt, der er der måske... tre-fire fokusområder... maks

S: Ja

M: Æhm... og så æh... og så tænker jeg hele tiden at vi-vi... det der også er forskellen fra den private, det er, at der kan man tage nogle beslutninger... den private, som bygger sit eget lille hus, og køber nogle bæredygtige materialer, og alt det der – det er jo en engangsfornøjelse, altså du ved

S: Ja

M: Man bygger det ene hus der, og æh, så har man det hus i de næste mange-mange år, eller indtil man sælger, eller hvad man nu gør – og måske kommer man aldrig til at lave byggeprojekt igen

S: Nej

M: Æhm, og vores er jo hele tiden noget, der skal sættes... altså, man skal hele tiden tænke i volumen, altså det skal være noget, der skal kunne replikeres, det skal være noget, at andre kan gøre, det skal være en inspiration for bygge branchen

S: Ja

M: Altså – så-så der er vi altså hele tiden nødt til at have den der skalerbarhed med

S: Ja

M: æhm... og det er også derfor, at jeg synes nogle gange, når vi prøver at pitche de der alternative ting ind i nogle af vores projekter, der er. Man kan også isolere med tang... så den dag, hvor man skal have det ind i projektet og ordre det, jamen så kan du slet ikke få det i de mængder, at du har behov for,

S: Nej-nej

M: Altså, så det er sådan lidt, det bliver nødt til at være noget, der sådan er – altså, at det kan implementeres æhm... det bliver det nødt til

S: Ja

M: Og så ved jeg ikke helt, æhm, du må også lige sige, altså... hvor-hvor er det, hvor er det, at du kan bruge noget... hvor kan du bruge noget af min viden, til noget af det, som du laver? Fordi æhm, ja nu har jeg jo ligesom udfoldet, hvad æh... hvad det går ud på.

S: Ja

M: Så hvis der er et eller andet, jeg kan hjælpe med i forhold til det du sidder med?

S: Jamen, det var især den her med, fordi man kan sige, nu har jeg jo arbejdet meget... i min tid i praksis, indenfor restaurering,

M: Ja

S: Og det ved du sikkert også, i forhold til fordi Politiskolen var også fredet, ikke også?

M: Yes

S: Og det var derfor, at de var på [Bertelsen & Scheving, min gamle praksis]. Og der er der jo faktisk... en lovgivning, der kan gå ind og gøre en masse ting meget mere fleksible

M: Ja

S: Æh, og hvor du kan virkelig få mange sådan... hvad skal man sige, givet – jeg ved ikke om man kan sige blive givet køb på, men du kan i hvert fald argumentere meget nemmere for, at den lovgivning er faktisk blevet formuleret så stærkt, men også så... øhm... ambivalent i den forstand, at den kan, den kan ligesom... det kan modelleres ind til mange forskellige ting. Æhm, så det er ikke bare med en fast værdi, øh værdi for et eller andet

M: Nej

S: Hvor man så siger, jamen, så er det det her – men hvor man kan ligesom begynde – man går ind og snakker om nogle ting, der har meget mere med bygningen at gøre

M: Mmm

S: Og er meget mere, hvad skal man sige, fagspecifik for arkitekter

M: jah

S: Vil jeg også sige. Æh, og jeg har altid synes, at det var enormt interessant, den der dynamik, der ligesom ligger i – hvad skal man sige, i den branche. Og især fordi, æh, at så har jeg i ganske kort tid sådan arbejdet med større, ikke-fredet byggeri i England, og det var jo en helt anden verden, der ligesom... mødte mig der

M: Okay

S: Altså i forhold til, at nu er det selvfølgelig også et-et

M: Jah

S: andet system. Men i forhold til, hvad der lige pludselig skulle – hvad man skulle indordne sig under og hvordan man ligesom konstant skulle afdække – dække sin egen ryg, og-og

M: Okay

S: Og være sikker på, at man ligesom var dækket ind

M: Ja

S: Og det er der, at jeg egentligt synes, at i er interesserede – eller at jeg er interesserede i jer, fordi... i kommer jo også med en erfaring, som jeg ikke har særligt meget – jeg kan ligesom trække på min egen

M: Ja

S: Baggrund, men-men det her med den mere, sådan... ko... jeg ved ikke om man kan kalde den kommercielle men-men, det er måske en mere sådan, den generelle arkitektbranche

M: Ja

S: Æhm.. og netop det her med, hvad er det for nogle ting i er stødt på, og nu har du selv ligesom, er du selv kommet ind på noget af det. Men hvor man ligesom... tager sig lidt til hovedet og siger, hvorfor? Egentligt?

M: Ja

S: øhm, og hvorfor man ikke, siger hvorf – det er også den der med at stille spørgsmål til det

M: Ja

S: Hvor-hvor, på mig virker det også meget som om, at... det bliver bare stiltiende accepteret og så kommer der et nyt bygningsreglement og – så var det BR18

M: Ja

S: Og alle folk sad og rystede på hovedet, og der var jeg lige kommet tilbage fra Englnad

M: Ja

S: Hvor man har haft det der i mange år, og det er jo... et cirkus uden lige i forhold til, at du bare får flere private aktører ind

M: Ja

S: Og flere... rådgivere, og flere konsulenter, der ligesom skal ind og have et stykke af den her kage, og det bliver plud-

M: Jamen det bliver mere bøvlet og bøvlet at bygge, og det er ikke – jeg kan ikke se, hvor det er værdiskabelsen ligger, æh

S: Nej

M: Nej

S: Og-og det er lidt den, hvor at æh – hvor at jeg så også tænker, når man så vælger, at lave et projekt, der hedder "det Ulovlige Hus", at der må også ligge... en hvad skal man sige, og det gør der jo, en frustration med det her, men også nogle erfaringer, hvor man siger, vi kunne faktisk have lavet et bedre stykke arbejde... hvis.. det altså i den her situation

M: Mm

S: Det ved jeg ikke, om du kunne sådan...

M: Jo-jo, men jeg er helt med... og det er egentligt også sjovt, at du siger det der med fredning, fordi, altså, det var jo sådan lidt ambivalent inde på-på Politistationen, fordi... der var jo faktisk nogle steder, hvor vi var nødt til at-at, altså du ved, pille gulvet op og forstærke et vanvittigt og lægge gulvet ned igen, så man nærmest ikke kunne se, at man havde været der

S: Ja

M: Og det blev meget meget komplekst.

S: Ja

(25:00) M: Og andre gange, når du arbejder med fredning, så gør du jo faktisk ikke noget, så får du jo nogle dispensationer

S: Ja

M: Og de steder, og det er også lidt sjovt, at hvordan... altså.... Det og... i det ene projekt, der kan du få lov til at få dispensationer, fordi, der er en eller anden ... historisk ting, som gør, at det har en værdi

S: Ja

M: Og den værdi, den er så åbenbart vigtigere end – den kan tilsidesætte noget af bygningsreglementet

S: Ja

M: Og så er det mærkeligt at-at-at bæredygtighed ikke på samme måde får lov til at så tilsidesætte bygningsreglementet.

S: Ja

M: Og så synes jeg også, der er i hvert fald en hel masse.... Puh, også med fredningen hvor... hvor man, altså der skal – der skal være tale om en-en højere arkitektonisk værdi og en historie og.. en-en-en værdi i projektet, som på en eller anden måde har en kulturhistorisk... interesse for os alle sammen, og så bliver det så fredet. Men hvad med alt det der sådan... lidt tarvelige 80er-noget-agtigt, eller hvad det nu må være

S: Ja

M: Det er jo egentligt lidt træls, at der slet ikke er nogen regler for at man, altså det kan man jo bare rykke ned.

S: Ja

M: Og-og æhm, hvis du skal ombygge det, så møder du alle de her udfordringer som hvis du så-så-så du vælger oftest at rykke det ned, fordi, det simpelthen er for bøvl

S: Ja

M: Og der synes jeg, at det er træls, at man ikke. Altså, der burde man jo have – på samme måde, som med fredningen, så burde man altså også have. Altså, de har jo også en eller anden historie, fordi altså, man kan jo lynhurtigt rykke alting ned, så er alting jo bare væk og nyt og – hvor er den der mellempriode, hvor man så faktisk byggede de der ting

S: Ja

M: Og-og synes, at det var godt eller... men o hvert fald tage stilling til det fremfor bare at rykke det ned. Æh... hvad fanden var det egentligt, at jeg skulle sige med det? Nå men, jeg kom bare lige til at tænke over det da – da du sagde det... æhm... øhh.... Dyt-dyt-dyt, hvad det egentligt, undskyld, at jeg lige tabte – jeg tabte lige tråden

S: Det var i forhold til det her med æh, hvad det er for nogle ting, at du er stødt på, æh, også i projekter

M: Ja

S: Der altså -d-der, der ligesom har været en driver på at sige, at, på grund af de her

M: Jaor de

S: Altså lovgivninger, altså d-det, der på en eller anden måde forhindrer...

M: Ja, men det er sådan nogle sygt lavpraktisk ting som... altså, det-det er træls med materialer for eksempel. Vi kan ikke bruge nogle af de æh... mange mulige bæredygtige materialer der er på markedet, for eksempel, og fordi vi aldrig nogen sinde på bruge dem, så får de aldrig nogensinde en kapacitet, hvor de vil kunne konkurrere med de andre

S: Nej-nej

M: Materialer derude, fordi, de er nærmest indskrevet i bygningsreglementet. Æh, det er det der med, at man ikke kan få lov til at bruge det, der står der i dag, altså det æh, og det er ikke æh – og især hvis du laver en, hvad hedder det æhm... en funktionsanvendelse [funktionsændring]

S: Ja

M: Så er det helt håbløst og-og få lov til at genbruge noget som helst. Øhm... så... i bund, så er det vel. Og i virkeligheden er det jo derfor at-at det ligesom – det er også derfor, ta det kom til at hedde det ulovlige hus, fordi man er frustreret, og man har lyst til at gøre noget der er, æh, der gør op, med det der bygningsreglement

S: Ja

M: Fordi, bygningereglementet er bare ikke super nuanceret, og vi har aldrig, der er heller ikke nogen faglig debat om... æh, hvad er det egentligt, at det indeholder

S: Nej

M: Æh, jeg ved ikke, det foregår ikke – jeg ved ikke engang, hvor at det foregår

S: Nej-nej

M: Æh, hvem det er, der ligesom... hvor det er, at det bliver dikteret. Det er ligesom – jeg har det som om, at der er nogen, der er super dygtige til hver deres fag-fagfelt, og så sidder man og pudser og pudser og pudser på det, og det bliver mere og mere omstændigt og du ved, mere og mere omfattende men-men man mangler den der helhedsforståelse af, at der er – altså hvor er samfundet henne æh...

S: Ja

M: Hvad vil vi med vores... arkitektur ude i æh, ude i byerne og æh, altså, understøtter bygningsreglementet det, understøtter det den de-de boformer, vi kunne have, mulighed for fortætninger, nye, byggematerialer med mindre CO2 forbrug – alt det der

S: Ja

M: ... bliver ikke tilgodeset

S: Nej

M: Så i forhold til det du sidder med så synes jeg, at det er problematisk, det der med, at-at ombygninger bliver så svært, fordi. Altså, jeg synes både, at det er interessant at have en 1600tals bygning, man skal gøre et eller andet med, men jeg kan heller ikke forstå at man skal værne om den. Men jeg synes også, at det er sjovt, at gøre noget ved en... en eller anden bygning fra 1980 eller 1990

S: Ja

M: Og få det til at blive godt

S: Ja

M: Æhm... så det er jo et eller andet – det er jo et eller andet værdisæt, der skal ændres... til at man får... altså, at-at man, jamen du - det er kraftedeme op ad bakke, fordi, så vil... dem der er fortalere for

bygningsreglementet, og synes, at man gør noget derinde, det er, nu kommer den der æh, LCA-beregningerne

S: Ja

M:... og-og LCA er jo fedt, når det er et værktøj i en proces. Altså, nu sidder vi med et kæmpe stort projekt for en pensionskasse, hvor vi har været inde og vurdere skal vi lade termoruderne sidde? eller skal vi tage dem ud? Når man begynder at rode i den kompleksitet, der er i det... hvornår er de produceret? Er de (30:00) danskproduceret eller var de udenlandsproducerede? Hvad med i forhold til at lade dem sidde, men udskifte dem etapevis? Hvad med i forhold til, at en ny rude, den har en bedre u-værdi i forhold til – du ved, og, du får mindre varme ind i bygningen, så du måske skal have en mindre ventilation – altså... det-det er bare en lille bitte ting, og den er super kompleks, og den sidder vi og roder med frem og tilbage for ligesom at finde ud af, hvad-hva skal man egentligt gøre, hvad er det egentligt, at det mest bæredygtige valg,

S: Ja

M:Og der kan jeg se, at den kompleksitet, sådan kommer det ikke til at blive, når vi laver LCA-beregningerne i-i forhold til et myndighedsprojekt, så bliver det noget, man gør til sidst

S: Ja

M: Så ved man sådan cirka, altså, du ved, æh, hvor meget æh CO2 forbrug er der på de forskellige materialer, og så... laver man en eller anden beregning og så hvis man ikke kan få det til at passe, så får man det til at passe

S: Ja

M: Så jeg har det sådan lidt... fint nok, men altså, endnu flere rådgivningskroner afsted og er der overhovedet nogen, der får noget som helst ud af det her, altså?

S: Ja

M: Jeg kan godt se med pensionskasserne, de beder os om, æh... æh, hvad fanden hedder det... certificeringsordningerne

S: Ja

M: DGNB, det er også en ting, det er jo sådan en pleaser-ting, altså, du ved, når der sidder en æh, en- når pensionskassen den udvikler, så kan man sige til sin bestyrelse vi har – vi har lavet otte DGNB-guld projekter i år, så vi er meget bæredygtige, vi kører efter en strategi for... men-men er det reel bæredygtighed?

S: Ja

M: Altså, er det reel, understøtter det i virkeligheden pensionskassens virkelige ambitioner, det er der jo ingen, der ved

S: Nej

M: Så dem, der ligesom dykker ned æh... i det der, og-og har forstået at ligesom – det der, det er en kommunikationsting – de efterspørger også hv-hvad, kan vi gøre noget andet?

S: ja

M: Altså, kan man ikke... nu sad vi med noget, et projekt hvor vi, der er en stor fokus på biodiversitet, og jeg synes, at det er super interessant, at der er nogen, af de der store, der ligesom tænker, altså... vi må da kunne gøre mere æh, og har.-har deres egen holdning til, hvad bæredygtighed skal være.

S: Ja, hvad gør i så?

M: men så... laver vi et koncept for hvordan, at vi griber det der an. Også – det har været lidt langt – det tog lang tid, fordi, jeg vidste ikke helt hvordan vi skulle gribe det an. Men det, det så er blevet til vi har et mega fedt samarbejde sammen med æh... æh... Metropolitan Meta-Culture, hvor Morten, som sad inde ved SLA – han har sådan en lille en-mandsbutik i dag

S: Okay

M: Æh, og så har vi, stille og roligt skruet et koncept sammen for hvordan – hvad er det for nogle værdier. [telefon ringer] æh, [slukker for telefon] hvad er det for nogle værdier, der skal inkorporeres her, æhm... hvad er vigtigere end andet? Hvad nedprioriterer vi fuldstændigt i det her projekt?

S: Ja

M: Og så har vi ligesom lavet vores eget, æh, chart for det her projekt, hvor vi synes, at vi skaber værdi. Og det har vi så diskuteret med pensionskassen, også i forhold til, om, at understøtter det deres værdisæt

S: Ja

M: Og den, de linjer, som vi lægger ned over en serie af projekter. Det synes jeg er pisse interessant for så begynder det jo lige pludselig at bliver, så er der også nogen, der tager ejerskab

S: Ja

M: Hovedpointen er jo, at hvis der ikke er nogen, der tager ejerskab, så kan du ikke t- ... skabe noget som helst. Dem der også kommer herind og spørger: Vi skal lave noget ligesom det der på papirøen – hvordan gør man det?... men s- altså, hvem skal drifte det for, Altså, hvem har i tænkt jer?

S: Ja

M: Altså, hvad er det for en organisation, hvordan skal det der. Og det er altid, der at det starter, de rigtig gode projekter, med den rigtig organisation, de rigtige kompetencer, det rigtige medejerskab

S: Ja

M: Ellers, så bliver jo – så mangler det jo indhold.

S: Ja

M:... æhm... så æhm... jamen det er jo et kæmpe stort emne det her

S: Ja

M: Og... Og-og frustrerende at det er så, at det er så tungt at og rykke ved. Så det er noget med. Det er jo også sådan en lille crazy ting i hvert projekt [griner] eller prøver noget forskelligt af.

S: Ja

M: Men det der projekt med bare sådan at tage det hele ind og prøve det hele af

S: Ja

M: Det mangler vi, lidt at æh, gøre

S: Ja, men er det noget, der æhm, for nu siger du selv også, at i primært arbejder med professionelle bygherrer

M: Ja

S: Det faktisk, stort set kun arbejder med professionelle bygherrer... er-er der så er større efterspørgsel på, fra dem, hvor de også begynder at gå kritisk til at sige. Vi ved ikke rigtig hvad vi skal bruge den her certificering til, men vi kunne faktisk godt tænke os at... nu siger du selv biodiversitet

M: Ja-ja, men det er, det synes jeg, at der er, men de-de-de famler også, de ved ikke hvad de skal gøre. Altså du ved, så-så nogle gange bliver de også æh... du ved, altså, der er jo ikke nogen, der har 100% svaret, altså, bæredygtighed består jo af alle mulige forskellig tiltag og nogle gange så bliver de, så tror jeg også, at de bliver æh... så har de en overfladisk forståelse af et eller andet, og så bliver de lokket til det. Altså nu for eksempel med-med pensionskassen vi arbejder med, der lige, da de kom til os, så handler det meget om og... altså man, de havde været ud at tale med-me, hvad hedder det nu... æh, årh, hvad fanden hedder det der materiale-lab ude på-på Refshaleøen?

(35:00) S: Men er det ikke Havnens Hænder?

M: Jo! Jo præcist...

S: Ja

M: Og det var jo fedt nok, men og så du ved, de har set på noget tangisolering, og de har set på nogle plastikplader af genanvendt plast og alle mulige ting og så, så æh, så prøver de – de ved ikke, hvordan, at de skal komme i gang med alt det der,

S: Nej

M: de ved heller ikke hvad det er for nogle udfordringer, de står, prøv at høre, det – så er der brand, at du skal tage højde for, og der-der er 117 ting, men efterspørgslen er der, de-de har bare svært ved at vide, hvad de skal, hvad de skal gøre, hvor de skal, hvordan, at de skal sætte det i system.

S: Ja

M: Hvordan bliver det – fordi, det der også kan være faren, det er en rådgiver siger noget og en anden tegnestue siger noget noget andet og en tredje tegnestue synes, at de har opfundet løsningen og, du ved – og så-så bliver det jo ligesom, du ved – et tilfælde af, hvad de lige bumper ind i

S: Ja

M: Og får afprøvet så... men, men ja, der er bevidstheden, der er også bevidstheden med det der med DGNB'en er... altså, det er jo rådgivertungt

S: Ja

M: Det er jo monstertungt, altså, æh, og hvad er... hvad er den reelle kvalitet af det, udover at du ligesom har noget du kan kommunikere til din bestyrelsen, og du måske kunne

S: Ja

M: Nogle andre investeringsfonde, når du ligesom har en portefølje du skal sælge, eller æhm... vurdere, hvor bæredygtig, den er

S: Ja, men er det så noget, at i går ind som tegnestue og går ind og siger, når de så kommer med noget lidt fragmenteret

M: Ja

S: Ide om, at det er noget a la det her vi vil

M: Ja

S: Er det så der, at i går ind og også faktisk gør, fordi nu siger du også selv, at i ikke laver konkurrencer og sådan noget, fordi i vil ikke – i vil gerne være med til ligesom at skabe hele

M: Ja

S: fundamentet for man så bygger om. Er det så noget der er en del af jeres, at vi faktisk går ind, næsten i sådan en bygherrerådgiver rolle, ikke?

M: Yes! Så udvikler vi sammen med dem

S: Ja

M: Ja

S: Ja, okay

M: Så det er jo også derfor at-at, det er hele vores, sådan måde at gøre ting, Det er jo også derfor, vi er jo ikke super store, men det er også fordi, at-at, den vide vi sidder med, den er sådan lidt, altså æh, men kan jo ikke hyre en ny en ind, og så få vedkommende til bare lige at varetage det,

S: Nej-nej, så vi er nogle stykker der er involverede i mange projekter, men det er også det, at vi synes er det fede, altså at væ-være inde i projekterne

S: Ja

M: Men-men det gør, at det er lidt sværere ligesom at... altså, hvis, hvor er det lige, at du placerer det her på altså, fordi det ikke er en standard arkitekt-disciplin, det er ikke bare noget, der skal tegnes, det er ikke bare noget, der skal... altså der er en masse strategi og m... netværk, der skal aktiveres, for at få det der til at ske

S: Ja

S: Ja fordi, så er det jo også ligesom jer, der kommer ind og bliver hoved...

M: Ja – og så siger vi, vi skal bruge – det kunne være fedt at tage den der person med, fordi, dem har vi lavet noget andet med, og så kunne vi bruge dem der. Og så kunne vi snakke med dem, og så kunne vi prøve at have ham her med og så har vi også en developer, som vi laver noget andet med, og kunne det ikke være sjovt og-og se på hvad de laver? Vi kunne også lave noget i fællesskab, altså? Eller... sådan noget der...

S: Ja

M: Altså, jeg ved ikke, hvad det hedder, men få det til at ske...

S: Ja

M: Ja

M: Øh... og-og det er også der der med, at når man arbejder på den måde der... at det ee jo... sygt irriterende, at når man så når til det der punkt... altså, dend er bare der, der så bliver bremsset

S: Ja

M: af det der fucking bygningereglement der, fordi man havde nogle... man havde nogle andre ambitioner

S: Ja

M: Æhm... og... det kunne også være – vi har også diskuteret, det der med, hvor man skulle simpelthen... altså, altså skulle man er det, er det ligesom det, der var projektet, at så skulle man ligesom gå Realdania vejen og finde ud af æh, om man kunne, kan man opfinde en-en niche om – hvad skal man sige, noget, der lå udenfor bygningereglementet?

S: Ja

M: Noget, som var et forsøg – en forsøgsplatform

S: Ja

Æh, altså så-så så det ulovlige hus var en, var en platform og ikke var et fysisk projekt, men, men sådan et regi, hvor alle i virkeligheden kunne prøve ting af

S: Ja

S: Det er vel lidt ligesom den der var i Sverige for nogle...

M: Ja

S: Jeg ved ikke om det stadig kører, men huse op til et vidst antal kvadratmeter ikke?

M: Præcis, var det i Veksjø, eller var det, at de prøvede det af?

S: JA, og så var det op til en 15-20 kvm

M: Ja

S: At man ligesom kunne bygge uden at faktisk søge

M: Nå, ja det var herhjemme – det var 15, op til 15kvm et eller andet,

S: Jamen i Sverige, der var også

M: Jamen i Sverige, der var jo så et stort forsøgsprojekt, hvor der så skulle

S: Hvor der også blev eksperimenteret i det

M: Ja i stor skala

S: Ja

M: Men det tror jeg var i Veksjø, ja... æhm...ja. Så-så, altså det du sidder med, det er jo... på en eller anden måde de vi roder lidt med hver eneste, hver eneste dag i... et eller andet format kan man sige

S: Ja

M: Men så... helst ombygning, men altså, nogle gange, så bygger vi også noget nyt

S: Ja

M: Ja øhm... ja

S: Altså, jeg tror faktisk ikke, at jeg har så mange spørgsmål mere

(40:24) M: Nej, og-og det var og det kan også være at det [optagelse slutter]

APPENDIX C

This appendix contains the initial scholar summaries, that were conducted in-between Chapters [6.0 and 7.0].

Amos Rapoport, Architect (1969) Cross-Cultural studies & Environment-Behaviour studies

Introduction

*House, Form and Culture*³ is a cross-cultural study of the origin and dependencies of vernacular dwelling form. The publication presents an anthropocentric discourse on vernacular architectural studies, stating the socio-cultural aspects as the main parameter of vernacular building process and -form.

Rapoport highlights the process as a platform for studying physical, cultural and regional aspects of early human settlement⁴. He thus transcends the context-specific studies of his contemporaries' by outlining a general (intercultural) framework for a transdisciplinary understanding of vernacular building practices. In fact, he directly opposes the deterministic views of the general field which, he finds, reduces vernacular architectural studies to a narrow focus on type and form (e.g. climate or materials).⁵

The vernacular process regards a principal form being adjusted and modified according to its geographic context (macro- and micro-climates) and cultural needs (occupant requirements):

"One starts with the simplest outline, the main features, and adds and elaborates the details as one proceeds".⁶ Thus, vernacular buildings, essentially, express the human response to nature: Our changing values and perceptions of life aided by certain constancies.⁷

Methodology

Rapoport is the originator of environment-behaviour studies, which examine the influence of culture (humans) on built form; the influence of built form on human beings and in turn the mechanism of this two-way interaction between human and environment.⁸ The method is apparent in the majority of his publications as an approach to examining the process of building. Yet, Rapoport also shares an interest in his contemporaries' semantic and semiotic interest in vernacular form and the idea of an inter-disciplinary language for vernacular buildings – which he categorically refers to as being a discipline-less field.⁹

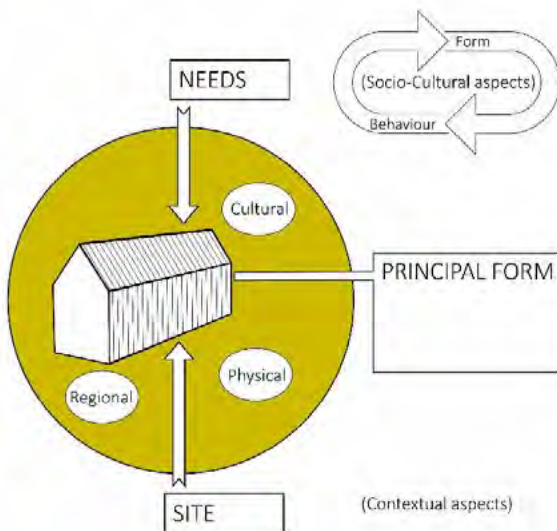

Fig. 01: Rapoport's notion of the overall vernacular process as interpreted by the author

Vernacular Matrix

process of vernacular form is further unfolded in Rapoport's *vernacular matrix* comprising a hierarchic system of primary factors of socio-cultural constants and *changeables*¹⁰ and secondary modifying factors, constraints and possibilities, of the geographic context.

Primary factor consists of human choices based on needs and beliefs and socio-cultural factors including sub-factors such as religion, social status, economy, tradition and defence, that shift between being constant and changeable, explaining the gradual modifications of vernacular form over time.

Secondary factor is the physical setting, described as modifiers, which presents possibilities – not imperatives. The physical setting regards firstly climate and secondly construction, materials and technology. The latter, Rapoport considers modifying factors or tools¹¹: “Materials, construction and technology are best treated as modifying factors, rather than form determinants, because they decide neither what is to be built nor its form”.¹²

Influence of each factor is decided by the level of constraint presented by its opposing factor (described as criticality): If criticality of the geographical context is low (e.g. a temperate climate), then the criticality of socio-cultural aspects is proportionally high. The operative room of socio-cultural aspects simply increases when the physical constraints decrease – and vice versa: “The question, in effect, is concerned with how changes in culture, expressed in behaviour, relate to changes in the environment, as shown by physical form.”¹³ Hence, the matrix-produced form represents the human response to nature.

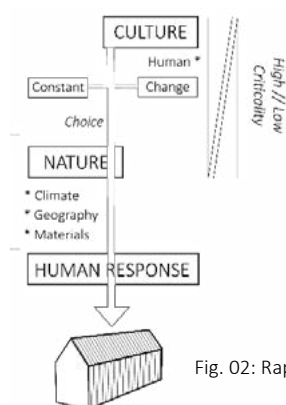

Fig. 02: Rapoport's notion of the vernacular matrix as interpreted by the author

Primary

The building, according to Rapoport, is not a natural act, which is why vernacular buildings cannot be perceived as organic only.¹⁴ Hence, to fully understand the vernacular process, house building should primarily be regarded as an expression of culture and secondarily as a provision of shelter. Yet, despite abandoning Rudofsky's utilitarian interpretation, Rapoport's effort to deduce building is strikingly universalist and therefore modernist.

Paul Oliver, architectural historian (1969)

Introduction

Throughout his career, Oliver built on the work of his peers Brunskill and Glassie by mapping and cataloguing various typologies and morphologies of vernacular architecture. In 2007, Oliver and Vellinga even used cartography, examining the geographical spread of built features rather than distinct cultures.¹⁵

*Shelter & Society*¹⁶ presents the constituents of the formal analysis of building typologies and the structural framework for mapping these. Despite following Glassie's type and morphology studies, Oliver unfolds these in a cross-cultural context: A collection of transnational case studies demonstrate Oliver's approach to the intricate relationship between architecture, society and culture, which he further relates to principles for future housing.¹⁷

The publication is structured in what came to be Paul Oliver's signature format: A thematic focus, *Society and Shelter*, backed by a series of vernacular architecture case studies. It operates with short ethnographic descriptions, *sketches*¹⁸ of landscapes, settlement patterns, materials, technologies and building processes relating to cultural customs, norms and beliefs. The descriptions are presented for cross-comparison to demonstrate diverging and fundamental aspects of different international architectures – a classification system perfected in Oliver's last publication: *The Encyclopaedia of the Vernacular Architecture of the World*.¹⁹

Methodology

Oliver aligns with Claude Levi-Strauss' structural anthropology²⁰, which perceives society as a complex system with collaborating elements promoting solidarity and stability. The view emphasises the pre-eminence of social constructs above its constituents (human subjects) who are deemed as passive, a view which Oliver shared with many of his contemporary scholars.²¹

The misconception of preservation

In *Shelter and Society* Oliver critiques the prevailing romanticising amongst scholars and architects of pure vernacular form²². Oliver further relates this romanticism to preservationism, and its elevation of vernacular buildings as monuments, as he finds it heavily reductive and contradicting the evolutionary character of vernacular architecture by insisting on a static retainment of a building.²³ Ironically, Oliver's classification system entails a mixture of structural-functional concepts and classical heritage disciplines such as building surveys, assets appraisals and site analysis.²⁴

Architecture and anthropology

According to Oliver, vernacular buildings result from an intricate relationship between architecture, society and culture – economic structures, social relationships, political formations and religious values. Hence, to fully grasp the vernacular architectural form, vernacular architectural studies should be conducted with a combined anthropological and architectural approach.²⁵ For Oliver, acknowledging the cultural embodiment of architecture will enable an understanding of the occurrence of architectural form – its use and meaning. In later writings, he expands this notion as while being critical of its limitations and defects, vernacular architecture has the potential to inspire culturally appropriate contemporary design.²⁶

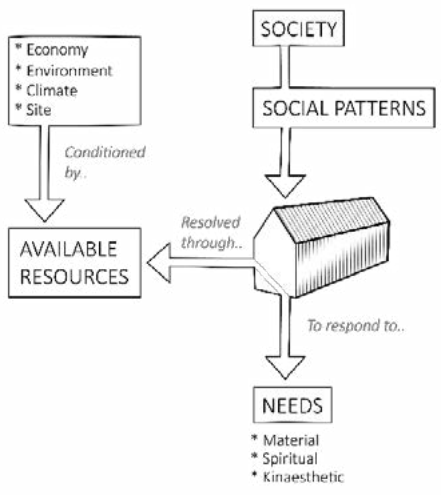

Fig. 03: Oliver’s notion of the vernacular process as interpreted by the author

Summary

Oliver recognises the dynamic and fluid nature of architectural traditions, cultural cross-fertilisation and their dependency on changing social needs. However, customs, norms and traditions are the main determinants of human action. Society and culture have independent existences as place-specific, clearly bounded and potentially fixed in their nature, impervious to human agency.²⁷

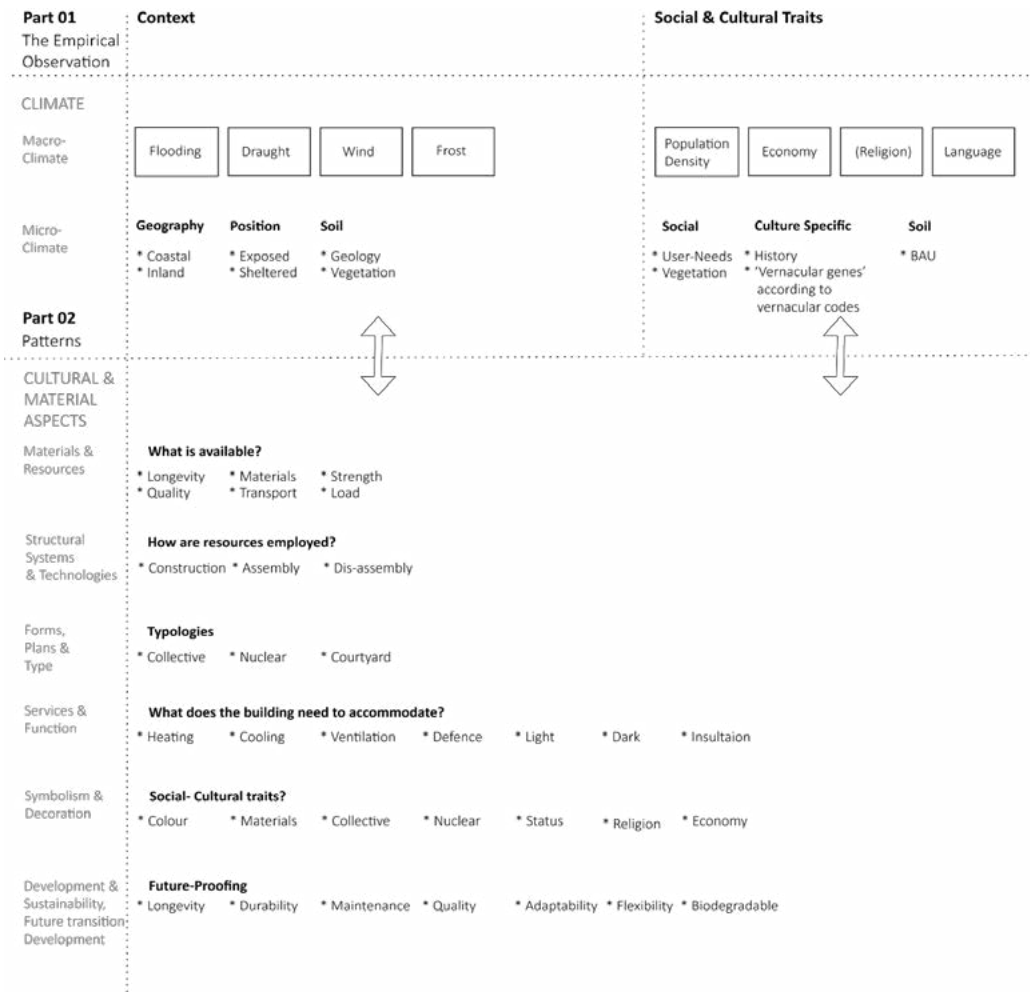

Fig. 04: Oliver's classification system - indicative notion of the vernacular form as interpreted by the author

Hassan Fathy, Architect (1969) Informal building practices as empowering formal practices

Introduction

Fathy is one of the few practising architects and theorists who attempts using vernacular building practices in a current project. He is also the first to introduce poverty and social inequality as an architectural theme. Although vernacular refers to commoners' culture²⁸, it has not been addressed in a scholarly context at this time.

*Architecture for the Poor*²⁹ presents a practice-based but slightly romanticised discourse in vernacular architectural studies. Here, Fathy reflects on his uncompleted project of relocating the Egyptian village of Gournā.

Armed with the local community and concepts of tradition and vernacular form, Fathy embarks on a complex journey of reconstruction and evoking a sense of place through regional building practices. In the process, he acts the role of sociologist, demographer, economist, labour organiser, public health worker, teacher, impresario and clothing designer.

Methodology

Fathy's project in Gournā applies an ekistics approach. Coined by Constantinos A. Doxiadis in 1968, ekistics is the science of human settlement and achieving harmonious relationships between inhabitants and their physical- and socio-cultural environments,³⁰ whereby Fathy attempts to facilitate human settlement through complex interdisciplinary work primarily administered by himself.

Decision-making

The Gournā project mainly builds on collaborative processes in building design and construction: *To be alive is to make decisions*³¹. His starting point is decision-making (solutions) during the building process, which he deems as instants of conception that, according to him, are to be seized to control the creation process.³²

Fig. 06: Fathy's notion of the building process and 'the instances of conception.'

The Trinity - Collaboration

The key to decision-making is re-establishing *the Trinity* between architect, craftsman and owner.³³ Fathy states this democratisation of the building practice as critical for overcoming social inequality and enabling the lower classes.

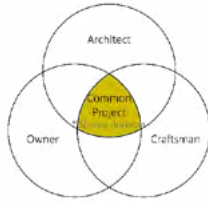

Fig. 05: Fathy's 'Trinity' of the architect, craftsman and owner

Tradition

According to Fathy, tradition represents how complex solutions develop over time in concurrent cycles. A cycle finishes once the optimal solution is reached.³⁴ Traditions provide a framework for building in a particular cultural- and geographical context. Thus, new projects must conform to the framework for validation while also sustaining traditions.³⁵

TRADITION

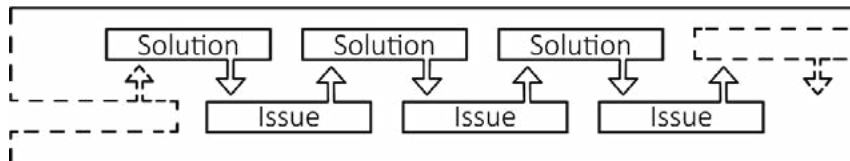

Fig. 07: Fathy's notion of tradition

Summary

Fathy's vernacular architecture is one of nostalgia and romanticism. Vernacular architecture is referred to as *pretty*³⁶ and perceived as something pure and separate from contemporary architecture, pollutive modern materials and technologies.³⁷ Fathy even states that *buildings must look as if they were the product of centuries of tradition*.³⁸

Yet, to a certain extent, the nostalgia is outweighed by his concrete, practice-related analysis of physical context, climate and materials. Fathy summarises his learnings from Gournā as: "*For the problem is concerned with more than the just technical or economic; it is primarily human, embracing systems and people, professionals as well as peasants.*"³⁹ this highlights the incompatibility between the established construction industry and the cooperative process of building.⁴⁰

Ronald William Brunskill, architectural historian. (1971)
Handbook of Vernacular Architecture

Brunskill works from a conservationist's perspective highlighting the neglect to preserve and learn from vernacular architecture. His *Illustrated Handbook of vernacular architecture* presents an early attempt at an index and survey procedure for field work to supplement existing publications in vernacular architectural studies⁴¹.

Vernacular architecture is described as pre-industrial buildings informed by regional traditions, available materials and the need for shelter with little or no aesthetic consideration. The polar opposite is *polite architecture*, a building type mainly informed by aesthetics and international styles.

The zones

Brunskill's procedure operates within *the vernacular zone* regarding buildings from 1100 to the industrial revolution. A zone bordered by archaeology on one side and architectural history on the other. However, he also briefly suggests the potential of a third zone, the industrial workers' housing, indicating an overlap between the vernacular- and the polite threshold – essentially middle- to working-class housing.⁴²

The types

Within each zone are three building types: *Domestic, agricultural and industrial*. The domestic type is subdivided into *the great house, the large house, the small house and the cottage*.

In a simple graph of existing buildings from either zone, Brunskill establishes how low-ranking types such as small houses and cottages are in fast decline due to demolition and lacking interest from conservation bodies.

Materials and Modernity

According to Brunskill, the industrial revolution has seen two significant effects on the vernacular zone: The railways enabling quick cross-country transport made people prefer bricks over local clay and limestone over local sandstone. So, the same raw materials are used in superior (processed) forms rather than inferior, local ones. Further contributing to this are modern building regs and global standardisations, which slowly undermine local knowledge and tradition.⁴³

Summary

Despite Brunskill's narrow notion of vernacular architecture as zones and types, he detects a narrative and cohesion between society and building. The effects society has on building practice and how society eventually neglects timely check-ups on existing knowledge and learnings in favour of progress.

Henry Glassie, folklorist (1976) building practices in the Early 20th Century

Informal

Introduction

Folk Housing in Middle Virginia presents an extensive survey of almost 400 vernacular buildings in Middle Virginia, US. Glassie's research is among the earliest regarding a post-industrial vernacular building practice.

His methodology distinguishes Glassie from his peers, mainly conservationist- and historian scholars, as he combines material cultural studies and cultural narratives to extract knowledge on *everyday life* from built artefacts rather than from written recollections only.⁴⁴ Hence, his information stems - not from the scholarly elite - but directly from the commoner's life.⁴⁵

Methodology

Folk Housing in Middle Virginia builds on a social-constructivist platform⁴⁶ using linguistic concepts for understanding the origin of regional building types in Middle Virginia both historically (diachronically) and its present state (synchronically). A generative grammar system of form based on a geometric base outlines a ruleset for defining vernacular buildings in the region.⁴⁷ Field studies are thus arranged in principle types and -forms through a complex numbering system providing an abstracted and synthesised content. Glassie then uses the principle form as a measure for Change to cross-compare typologies and create his interpretative frame for examining a builder's ability to his context.⁴⁸

Context

According to Glassie, vernacular building practice is man's intent to separate himself from nature and exert control of his context.⁴⁹ The practice is interlinked diachronic and synchronic, as once man succeeded in separating from nature, he "*could turn to the luxury of withdrawing from other men*".⁵⁰ Glassie highlights the gradual separation between settlement and context and the shift from communal to private conscience.

According to Glassie, there are two contexts:

The particularistic context is the physical environment or cultural expression surrounding the artefact, e.g. the land surrounding the building or the building encapsulating building components or artefacts etc.⁵¹

The abstracted context is the sub-conscious context of the builder that affects his architectural competences and how an artefact or building fits in the particularistic context. Glassie also refers to this as the explanatory setting or the reasoning behind the building practice.

The two contexts comprise what Glassie defines as binary oppositions – potentially contrasting or identical pairs of contextual aspects mediated by the built response.⁵² Hence, the struggle, or process, to build depends on the context and the man's architectural competence (the ability and means to respond to one's context architecturally).

Formal and informal building practices

Glassie defines a tipping point between a vernacular building practice of craftsmen and self-build communities and a new industrial age vernacular reducing the craftsman to a builder of the professional industry.⁵³ Here, he observes the gradual overspill of, Classicist architectural styles and mass-produced building components into the vernacular realm introducing a new cultural layer of organisation, symmetry, practicality and use.

In turn, this affects *the architectural competence*, how the designer or builder responds to his context and how he builds and perceives the built form, which reflects his self-perception in the world.

According to Glassie, culture is a mental system which may be interpreted through artefacts. Culture is primarily based on control and less on practicality, closure, intensiveness, internalness and artificiality. Yet, despite being a structuralist, Glassie acknowledges that individual interpretation or creativity may surpass culture and tradition.

*“An account not of how a house is made, but of how a house is thought, it is set out like a program. It is a scheme, analogous to grammar, that will consist of an outline of rule sets interrupted by proxy exegesis”.*⁵⁴

Hence, studying a vernacular building, the particularistic context of man, reveals the building’s purpose for its inhabitants. Its mediating role between its human and architectural content as an index for the various relations: Between the builder and user (often the same person); the opposition between plan and use (architecture); between culture and behaviour (anthropology), and intellect and emotion (poetically): Idealised mental opposites in the abstracted context which stands resolved in concrete terms.⁵⁵

Summary

While Glassie occasionally touches upon the particularistic context, his primary concern remains the cultural narrative interpreted from built artefacts. Narratives are extracted by setting up models for relating the architectural competence and the abstracted context, defining their patterns and analysing these.⁵⁶

His contemporary context of a multi-cultural, new world, America, presents an excellent opportunity for this examination as it highlights the cultural influence and the abstracted context concerning seemingly odd buildings in the particularistic context.⁵⁷

Christopher Alexander, Mathematician & Architectural Theorist

Informal building practices as language

In his lifelong critique of modernism, Alexander provides some interesting perspectives on pre-industrial building processes by relating their virtues and beauty to natural processes and contrasting this to the shortcomings of contemporary, Modernist, architecture.⁵⁸

From the platform of pre-industrial processes, Alexander addresses the deep problems of complexity in building, defining complexities, understanding them and working with them in practice. Alexander's complexity is vast and entails global parameters of policy, economy and the natural environment alongside building details, aesthetics and personal values in the built environment.⁵⁹ A complexity, which he works to synthesise into a new paradigm for perceiving and building architecture.

Methodology

Alexander builds on the process philosophy of Alfred North Whitehead, which views reality as a series of processes rather than material objects. Processes are defined through their relations to other processes; hence the world consists of interrelated processes, meaning that every choice and action will cause an effect beyond its origin.⁶⁰

Interchanging between theory and practice,⁶¹ Alexander shifts between concepts, processes and experiments. Hence, he combines theoretic analysis and value-based decisions which he then implements in full-scale building projects—a practice including numerous reiterations, trial and error, as theories and concepts develop.⁶²

Diagrams & Semi-lattices

Alexander uses diagrams as an abstracted (meta) level of communicating and analysing the complexities of design processes. The diagrams isolate and illustrate physical relationships of interacting and conflicting forces within the design process enabling designers to address real-world design issues as fragments and in their entirety.⁶³ Thus, rather than reducing the nature of the tasks at hand, Alexander's diagrams seek to retain their real-world complexity. Furthermore, the non-specific nature of the diagrams enables a re-relation to other design issues.⁶⁴

In his city planning analysis, Alexander uses diagrams to identify sets; related material and immaterial elements in the cityscape. For instance: A newspaper stand next to a traffic light and a pedestrian crossing. While waiting for the lights to change, pedestrians skim the newspaper headlines – some even buy a newspaper. Thus, the three elements relate. Sets may contain overlapping elements with other sets; cars on the street may have their front window cleaned while waiting for pedestrians to cross, the traffic lights to change, and so on. Perceiving a city on these terms reveals a highly complex structure of relations.

The structures, in turn, become a diagnostic tool for the quality of a city plan. Thus, how well the city plan supports the relation between elements and the life within the city. According to Alexander, the structures should form semilattices, a type of distributed network⁶⁵, enabling elements to overlap and relate rather than staying isolated.

Building (the timeless way)

Alexander ascribes the poor state of current architecture to a loss or abandonment of traditional knowledge and - practices while striving for modernity.⁶⁶ For Alexander, the process of building is inherent to human existence, and buildings are receptacles of its relations. Thus, building is part of- and supports human existence - good buildings are alive, and bad buildings are dead.⁶⁷

The act of building also builds awareness in humans of their inner- and outer environment,⁶⁸ which is why Alexander positions the human (resident) as the main actor and decision-maker in building.⁶⁹

He, thus, regards building from a semiotic perspective as language, meaning that he views buildings as complex systems of organisation and interrelation⁷⁰. Good buildings derive from specific patterns emanating from the building's material and immaterial conditions. Thus, Good (timeless) buildings also strengthen existing patterns in their surroundings, creating a type of synthesis or whole exceeding the immediate aesthetic and function of building while resonating at a deeper human level.

Alexander claims that specific patterns persevere in all buildings, almost as a universal law. In *the timeless way*, this becomes an analysis of the adaptation between buildings and people and the language or patterns enabling this.

Patterns

Patterns summarise Alexander's notion of semilattices, diagrams and building. A universalising concept describing relationships between elements while explaining every single act of building.⁷¹ The 253 *patterns* developed through the years as an open-source structure, essentially the first wiki, where subscribing members could submit *patterns* for critique.⁷²

A *pattern* comprises a photograph, a sentence describing the photograph, a research question and an instruction stating a solution. In scales from macro to micro, *patterns* describe spatial relations between buildings, within- and between buildings, -their environments, -their details and the building process.⁷³

Patterns present dual concepts: They push an all-encompassing perception of architectural theory and building as a physical-, philosophical- and social (cultural) process. Yet, they also make up a methodological tool for practice to plan, execute, maintain, or renovate a building.⁷⁴

The concept enables a complex building understanding by including underlying material- and immaterial aspects. Hereby, Alexander defines building as part of a greater whole, including politics, culture, materials and nature.

Summary

Despite much scepticism of his research combining personal values, scientific research, theory-building and practice, the quality of Alexander's work could also be said to be just that⁷⁵. Working across fields which are related in spite while insisting on their relation is extremely difficult. Discounting his romanticised idealisation of informal building practices, Alexander's work to analyse, translate and reintroduce principles of these practices, despite revealing the flaws and difficulties of theory in practice, also carves out a new space in practice.

A space for experiments, trial and error and with room for everyone who is not an architect to (re)discover building, not as a manufactured product or monolithic structure, but as organic processes of organisation and interrelation.⁷⁶

Dell Upton, Architectural historian (1986), Informal practices and Everyday Life

During the American vernacular revival of the 1980s, Upton described and theorised vernacular architectural studies while distinguishing the American revival from the English and European vernacular movements.

He introduced the notion of *the common man*, linking the American revival to the 1970s *New Social History* movement, which raised awareness of the folk artefact and the complex meanings of seemingly simple objects⁷⁷. Thus, Upton's work broadened the classical focus of preservationist- and architectural historian societies in America, which, till then, had mainly regarded the architecture of the elite.

Upton holds a particular interest in the field's methods. Still, he is also highly critical of the apparent conservatism in research that differs from utilising these methods' potential in other architectural- or spatial research fields. Essentially, to outline their similarities rather than their differences.

Methodology

Having published on the history and theory of material studies in the US, including vernacular architectural studies, Upton's methods include extensive literature reviews and archival studies for mapping the field's development up till today. An outline which contributes a valuable backdrop to his current research on American building culture.

Everyday Architecture

While *everyday architecture* builds on Henri Lefebvre's notion of *everyday life*⁷⁸, Upton also draws on Bourdieu's *habitus*⁷⁹, adding a material aspect, whereby he obtains a fuller architectural concept.⁸⁰

With *everyday architecture*, Upton highlights the disconnect between formal and informal architecture and the inflicted academic loss of viewing the fields as separate. Thus, *everyday architecture* reframes the two fields within the same development and narrative. Hereby, Upton refutes the idea of continuity and authentic vernacular architecture by emphasising its inherent change and ambiguity, including absorbing overflows of technology, materials and styles from formal building practices.⁸¹

He exemplifies this with the European settlements in the US. The Europeans brought their building practices to an American context to form 'local' building practices, which, in time, adapted outside inputs from neighbouring villages, states and new technology.⁸² Adaptations that did not pollute or destroy the original building practices but were gradually accepted as local practices.

Furthermore, *everyday architecture* also instigates the architect's responsibility to closely consider the social identity of the people for whom they build—redefining the, in Upton's words, godlike artist and service provider position, which the discipline currently balances.⁸³

Material Cultural Studies

Upton's research on material culture studies accentuates a multi-disciplinary field within social sciences, which operates between small-scale objects and furnishing and entire buildings, reconfiguring the whole notion of architecture.⁸⁴ In this instance, he highlights the potential of the field's methods shifting between social and cultural theory and its grounding in the reality of physical object analysis.⁸⁵ It regards not only the buildings but also their content and context.⁸⁶ Thus, an enhanced toolbox of methods for addressing definitions, constructions, functions, history, design and intentions of architecture dissolving dichotomies on either side of the fence of formal and informal building

practices.⁸⁷ In Upton's words, a comprehensive and landscape-like approach to architecture of taking it all in rather than focusing on the building alone.⁸⁸

Summary

Despite being highly critical of the self-involvement of vernacular architectural studies in their use of tradition as opposed to modern architecture, Upton highlights the potential of their methods in the greater field of architecture to enable a comprehensive view of buildings beyond their fabric.⁸⁹ With this, Upton shifts architectural research into examining people interacting with their environment by making and building, whereby he positions humans as the main actors in building.⁹⁰

With this, Upton reveals an idea of rekindling formal and informal architecture. Not as one, but as practices of similar origin with something to offer one another in perception: An architecture which is not just its shell but also, its content. A rekindling between the social, the material and the aesthetic.⁹¹

Steward Brand, Writer**How Buildings Learn – and What happens after they are built (1995)**

How buildings learn concerns buildings' afterlife once construction has finished; their use, maintenance, preservation and status and how well different building types learn or cope with these practices. Brand, thus, highlights building lifespan as a critical aspect of sustainable architecture.

According to Brand, buildings inevitably adapt from use, including responding to changing technology (materials), culture (fashion) and money (financial markets).⁹²

Concerning what you may call peripheral building practices to architecture, such as building-use, vernacular architecture, maintenance, renovation, and preservationism, Brand reorients these practices from the periphery to the centre of architecture as indicative of built quality. The better a building adapts, the better the quality. Consequently, Brand points his finger at the current design- and construction industry alongside the capitalist framework they operate within.

Shearing layers

Most know *How Buildings Learn* from the concept of *Shearing Layers*. A concept coined by architect Frank Duffy, which Brand expands on. *Shearing layers* perceive a building as a set of components evolving (and deteriorating) at different speeds and examine how material lifespans interdepend in the event of layer replacement. The concept applies systems theory and ecological studies on natural processes operating at different velocities, but with little or no interchange to not interfere one another.⁹³ Hence, slow components with long material lifespans in buildings should not impede the repair or replacement of quick components with short material lifespans.⁹⁴

(Illustration of the layers here with description)

Housing types

"Age plus adaptivity is what makes a building come to be loved. The building learns from its occupants, and they learn from it."⁹⁵ According to Brand, specific categories of buildings are better suited for adaptation than others. He outlines four types:

The low road buildings, such as old disused warehouses, are pure utility—unassuming, cheap, and yet with built quality allowing for a high turnover and rough use. *The low road* encourages a more significant involvement between occupier and building for continuous adaptation.⁹⁶

The high road buildings, such as historic country estates, absorb its occupants. Their dignified appearance and history encourage continuous upkeep – or rather, they depend on it, while in return, the occupant is included in the building's history.⁹⁷

Magazine architecture – the no-road buildings, are works of art alienating their occupants. Their grand aesthetic gestures allow for little or no adaptation as the buildings appear as images rather than processes.⁹⁸

Unreal estate buildings are above all financial assets for their occupants or owners. Their appearance results from anticipated profit rather than from everyday use. *Unreal estate* buildings are abstracted, fungible units devoid of history and learning.⁹⁹

Peripheral architectural practices (Conservation, Maintenance and Vernacular buildings)

“The wisdom acquired into looking backwards must be translated into wisdom looking forward – how to design a new building which will endear itself to preservationists 60 years from now?”¹⁰⁰

Conservationists hold a pragmatic interest in how time affects buildings. What began as philanthropic and volunteer campaigning now constitutes a legal framework of subsidies and exceptions to support existing, historic buildings that have made them financially attractive in tourism and as adaptive reuse. Furthermore, preserving a building means that, in principle, only three of six layers, service, space plans and stuff, need addressing.¹⁰¹

Maintenance regards the ongoing upkeep needed in all buildings. Yet, its frequency and nature are highly dependent on construction, material quality and how defects develop: *Forgiving* materials allowing for piece meal replacement and where defects clearly show are preferable, as they provide an earlier opportunity for mitigation or repair.

While traditionally perceived as a blue-collar job for janitors, maintenance has developed into facilities management overseeing extensive records of building conditions, with the attention to services being notably high. Maintenance is preventive and corrective, and above all, the continued teachings of a building on good maintenance habits.¹⁰²

According to Brand, vernacular architecture counters modernity by building on forms developed over time rather than style. A temporal aspect reframing buildings as continuous processes and knowledge-transfers rather than objects.

Summary

Brand’s outline of buildings’ lives questions contemporary modes of building production and their inconsiderate use of resources for making marketable products rather than temporal processes. Temporal processes of cohabitation where buildings depend on humans and humans depend on buildings.

Brand translates this temporal process into a set of highly concrete and useable principles for building in practice. Firstly, by outlining how material lifespans interrelate and must be considered during design and construction. Secondly, he highlights three building practices dealing with building lifespan and how to extend this both materially and in use.

Nezar Alsayyad, Architect, (1989 -) Tradition and Modernity

Introduction

Tradition and its relation to modernity permeate Alsayyad's scholarship alongside cultural studies on colonial history as a framework for understanding globalisation's impact on tradition.¹⁰³ A discourse, which he set out in his 1989 anthology *Dwellings, Settlements, and Tradition: cross-cultural perspectives*.¹⁰⁴

The publication contains proceedings from a 1988 Berkeley symposium on vernacular architecture. The symposium concerned an inter-disciplinary perspective on vernacular architecture, tradition and *tradition-as-process*ⁱ. Keynote speakers included Paul Oliver, Amos Rapoport and Henry Glassie, influential scholars of the 1960s structuralist movement who still held a prominent position in vernacular architectural studies.

Set during the post-modern movement and the aftermath of Modernism's utilitarian discourse, *Dwellings, Settlements, and Tradition* proposes a socio-cultural and value-based interpretation of vernacular buildings to overcome the modern misconception of vernacular buildings as either backwards and static or utilitarian only.

Methodology

While Alsayyad also does research in architectural history, the review has focused on his editorial work on anthologies which are of the most interest in his body of work as they outline critical aspects and new perspectives on vernacular architectural studies.

Tradition & Modernity

Alsayyad summarises *Dwelling, Settlement and Tradition* by stating the need for a dual concept for examining the complexity of vernacular buildings and how building traditions do not die but merely take on a different form in time. He thus recasts *tradition* as a dynamic reinterpretation of the present, a cyclic concept of time to frame how modern- and vernacular buildings are transcribed, translated and interpretedⁱⁱ:

Tradition becomes a lens for exploring contested subjectivities in producing and occupying space to resolve the issue of change in the built environment. A process always being perceived as linear, but which buildings disprove when observing their arbitrary development of adaptation, repair and rebuildingⁱⁱⁱ.

Modernity and tradition are thus perceived as interlinked while equally co-dependent and mutually exclusive,^{iv} by which Alsayyad challenges modernity's notion of progress as a coherent, evolutionary process^v.

Interpreting vernacular buildings

Dwelling, Settlement and Tradition centres the production of lived spaces to overcome the formalistic use of buildings as mere illustrations of social aspects.^{vi} Alsayyad relates this issue to post-colonial studies of non-western buildings

ⁱ Waterson, 'Reviewed Work(s): *Dwellings, Settlements and Tradition: Cross-Cultural Perspectives*. by Jean-Paul Bourdier and Nezar Alsayyad'.

ⁱⁱ Bourdier and Alsayyad, *Dwellings, Settlements, and Tradition*, 15–17.

ⁱⁱⁱ Alsayyad, 6.

^{iv} Alsayyad, 12.

^v Building on discussions of Daniel Bell, *The End of Ideology* (1960) and Francis Fukuyama, *The end of History and the Last man* (1992)

^{vi} Blair St. Georg, 'Reviewed Work(s): *Dwellings, Settlements and Tradition: Cross-Cultural Perspectives*. by Jean-Paul Bourdier and Nezar Alsayyad'.

from a Western academic perspective producing western constructs of “local” communities. He further proposes a shift in focus to contemporary, modernised poverty and urban poor of first-world countries to scope out our immediate, vernacular reality.^{vii}

As a framework for investigation, Alsayyad operates within four periods of building culture:

- 1 The insular, indigenous and vernacular;
- 2 The colonial hybrid of core- and peripheral styles;
- 3 Independence & nation-building, modern and pseudo-modern, invented traditions alluding to social cohesion;
- 4 Globalisation, homogenised settlements with differentiated habitation such as race, religion and sexuality. Tradition is informal and less rooted in place^{viii}.

Tradition & Place

In the context of globalisation, *The End of Tradition?*¹⁰⁵ reflects on whether context-based traditions, rooted in particular cultures, may still be relevant in the contemporary built environment.

Findings indicate that globalism has unsettled the connection between place and culture, an unsettlement that has seen new life- and death cycles of tradition. Yet, despite the dislocation of place, the spatial basis of tradition still appears firmly grounded^{ix}. Localisms, populisms and fundamentalisms still occur, developing from existing cultural norms absorbed by international architecture as *glocalisms*; the local and near have become the stage for adapting, adopting and distinguishing oneself from the world.^x

Hence, as frames of reference, tradition and authenticity flow along with the rest of society as its physical manifestation.^{xi} Architecture has always migrated and crossed borders while integrating new shapes into local form.

Summary

Alsayyad attempts to further the contemporary discourse on vernacular architecture by using tradition as a less contested concept. Through three key themes of modernity, globalisation and post-colonialism, he performs a contemporary rephrasing of central concepts of vernacular architectural studies of place (context), culture and time.

Yet, despite co-editing critical anthologies of contemporary writing in the field during the last 30 years, his frame of reference for personal publications continues to draw on familiar 1960s scholars.^{xii}

His key themes are geopolitics, the loss of history and whether this incurs a loss of credibility and identity (and a descend into mere architectural bourgeois) in nation-building: How ‘the rootless, not the rooted who fetishise their roots’ – define and redefine their position in a changing world^{xiii}.

(Somehow contradict critical regionalism, which seem more place-bound in their approach)

^{vii} Alsayyad, *The End of Tradition?*, 531.

^{viii} ALSayyad, ‘From Vernacularism to Globalism’.

^{ix} Alsayyad, *The End of Tradition?*, vii–viii.

^x Alsayyad, 144–71.

^{xi} Alsayyad, 8–11.

^{xii} ALSayyad, *Traditions: The “Real”, the Hyper, and the Virtual In the Built Environment*, 1–9.

^{xiii} Alsayyad, *The End of Tradition?*, 5.

Howard Davies, Professor of architecture The Culture of Building

Davis presents an excruciating description of the various processes and fields involved in the practice of contemporary building in the UK and US and how this has come to be. He builds on early humanities study of vernacular architectural studies but focuses on the architectural practice and how knowledge has transferred historically up till today.¹⁰⁶

He does so by examining the major institutions of building, their human roles, decision-making, monetary and material flows, regulation, the building process and the building outcome. With this, Davis outlines the gradual transfer of buildings from cultural artefacts of symbolic meaning to produced products for exchange and profit.¹⁰⁷

The direct engagement with the various levels of shareholders, interests and actants sets him apart from the majority of social science literature on building practice which is often reluctant to include the actual building industry.

Methodology

Davis performs a comprehensive archival research collating documentation on legal dependencies, construction budgets, building fees, salaries, material prices etc. and thus builds his publication on direct empirical data from the construction industry.

Building Culture

Davis regards building culture as the equilibrium between a culture and its building(s). Thus, a healthy building culture relies on sensible knowledge-sharing amongst people and contributes to long-term structures generating suitable environments that improve people's lives. It balances stability and change with tradition and innovation, thus building on learning and experience from past practices. Hence, Davis applies building culture as a balancing notion to modernity's push for universalism and mass-fabrication to emphasise the practice's inscription into a larger continuum.

In contemporary building culture, Davis outlines five sub-cultures:

- Speculative office- and commercial development (large corporations)
- Buildings designed by architects for specific clients
- Residential developments by merchant builders
- Small-scale building and self-building without architects' services
- Manufacturer of building components and building (pre-fab).

Each culture has its specific weaknesses and strengths; however, from the onset, they are practised in separate silos despite eventually becoming a mix of these through refurbishments, private development, DIY and properties changing hands.

Davis highlights the small-scale buildings making up 50% of projects; projects with no architect involved and often with local suppliers and builders, which is what Davis states as the closets to everyday life.¹⁰⁸

Knowledge-sharing, Change and development

For the building culture to properly reflect the needs and aspirations of its society, it needs transparency to retain a general understanding and engagement of people inside and outside the industry ensuring that they do not work against each other.¹⁰⁹ Hence, knowledge-sharing and cross-fertilisation between disciplines, also outside building, are crucial for retaining this balance.¹¹⁰

Davis highlights the increased fragmentation of practice as inhibiting this in the current industry:

- The separation between architects and society: The shift of architecture from hands-on to intellectual practice with a specific terminology alienating most people rather than including them.¹¹¹
- The separation between construction and architects: The specialisation and siloing of disciplines decrease the fluidity between the roles of the architects, surveyors and builders. Thus, the current framework for building holds little cross-fertilisation and many interfaces to be negotiated, making it highly inflexible and criticised both inside and outside the industry.¹¹² Architects are stated as the only discipline that has retained some degree of fluidity.¹¹³

The role of the economy has shifted from being directly linked to the client into making buildings financial instruments for profit, placing an increased focus on value increase than the increase of quality.¹¹⁴

The increase in monetary value increases the financial risk associated with building. In turn, this increments control in all aspects of building to secure investments, leaving little or no space for disciplines to act outside this linear framework.¹¹⁵

Consequently, decision-making is based on explicit and measurable criteria rather than intrinsic (difficult to measure) social or project-specific criteria. Design is guided by spatial standards such as ventilation and fire regs. Standard equals safe investments; thus, differentiating from the standard makes obtaining monetary and legal consent increasingly difficult.¹¹⁶

Instead, Davis proposes a system based on performance, ownership and responsibility, with clearly stated intentions guided by common sense rather than fear of litigation.¹¹⁷

Buildings as culture

Despite being critical of how Modernism helped shape architecture into a consumerist good, Davis is careful not to reject its remit as a culturally conditioned event. Thus, while indicating his opinion on the matter, he proceeds to outline how building has developed inside and outside different cultures and pivotal historical periods such as Modernism, laying baring their structure for reflection. Structures include labour cost, material sourcing, stakeholders, building types, the separation between builders and architects, the emergence of guilds, trades, regulatory- and professional bodies, and the market economy. Because although all structures result in a house, their composition may have changed several times throughout history.

Thus, Davis does not propose an architectural revolution, he rather proposes a shared rekindling between building and culture – to examine the shared meaning of building and what it means to people outside frameworks of commerce, revenue and built commodities. He even goes as far as suggesting that a healthy building culture produces beautiful and healthy buildings.

Summary

Davis traces the move from informal- to formal building practices in the US and UK by highlighting significant shifts in politics, legislation and society that have gradually contributed this development.

This way, he outlines a material movement from agrarian society to industrialised- and knowledge society and a shift in building values from one of societal and social remit to one of monetary wealth and commerce.

Parallel to this account, Davis implicitly questions the effects of these shifts, which he describes as having lost sight of the essence of building culture: Its people. While current frameworks for building are increasingly based on values and measures *outside* the actual culture, Davis alludes to non-western and vernacular frameworks emerging from a cultural root as inspirations for doing things differently. Yet, within this, he maintains the importance of plurality, accepting the practice of building as an evolutionary practice expressing and framing its exact time and space of performance. ¹¹⁸

Despite his tendency to romanticise historical and vernacular frameworks for building, Davis carries the point of our building practices as being culturally conditioned but also culturally sustaining. Thus, how we build and what we build both reflects and affects the well-being of our society as a whole.

Marcel Vellinga, Social anthropologist

Informal practices as Anthropological bi-product

Vellinga regards vernacular buildings and -practices from a perspective of interpretation and use. Vellinga builds on a long tradition within vernacular architectural studies of unfolding the vernacular concept in a contemporary context while also re-relating this as a critique of earlier research in the field.¹¹⁹

Thus, Vellinga insists on the continued relevance of vernacular buildings- and practices in contemporary society and the missed opportunity to explore and consult these. Not as remnants of history but as ongoing, meaningful processes developed through millennia of living, dwelling and building.¹²⁰

Methodology

While relying on field studies, Vellinga mainly applies literature reviews, archival search and comparative analysis in his research, which enables valuable overviews to question current and past research within vernacular architectural studies while re-examining and assessing the applied methods and frameworks.

Criticality in perception

Vellinga is particularly critical of the definition and use of the vernacular as a particular thing, which, he argues, only serves a reductive and dichotomous understanding of the concept, inhibiting using the concept to its full potential.¹²¹ Examples include dichotomies persistently romanticising vernacular buildings as being better than newbuild¹²² or mainly focusing on performance- and material-led aspects of vernacular buildings in sustainability research.¹²³

In contrast, Vellinga outlines the vernacular as a tangle of architectural traditions intricately related to people and all other objects and subjects constituting an environment.¹²⁴ Hence, rather than perceiving the vernacular as a particular architectural style or a historic structure opposing the modern, Vellinga outlines a vernacular concept of evolving processes in constant flux between materials, practical needs, symbolic values and as means of identification.¹²⁵

Criticality in use

According to Vellinga, perception also affects the use of the vernacular concept, particularly within architecture.

Historically, vernacular architecture has had momentary revivals – often as a critical response to political, societal- and social change or -developments: 1900's arts and craft (the industrialisation); 1960's Regionalism (Modernism); 1980's Post-Modernism/ New urbanism (beginning of globalism)—instances, where the vernacular somehow comes to represent *the good old days* of solidity and dependability.¹²⁶

Currently, vernacular concepts are still used in opposition to globalism but are also framing sustainable architecture. Interestingly, Vellinga points out, the perception of the vernacular has seen little change:

Research positioning vernacular in opposition to the global disregards that vernacular architecture has not developed in isolation¹²⁷. Contrarily, it has developed as a result of change and migration as a practice pointing both forwards and back.¹²⁸ Thus, globalisation may even be welcomed by vernacular practitioners.¹²⁹

Vellinga points out similar issues within sustainable architecture, using vernacular buildings as a romanticised style or narrative to verify itself. Architecture that primarily focuses on fabric, thermal values, local sourcing and local climates while obliterating the contributing practices of culture and occupancy.¹³⁰

Both boils down to a lack of integration, Vellinga argues, between research on the actual building (materials and performance) with research on its residents or builders (the embodiment of traditions). For example, when relying on probes and technology rather than human agency and interaction with the building when estimating indoor climate.¹³¹

Thus, the deficiency presents a missed opportunity for either side to assess what may be useful and what should be abandoned in the vernacular.¹³²

Consuming buildings – the life and processes post-completion

Vellinga uses Daniel Miller's concept of *consumption* to emphasise how buildings are meaningful to people beyond the design- and construction stage. *Consumption* studies are prevalent in material culture studies. However, architectural research is yet to follow.¹³³

The concept indicates buildings as incomplete and subject to change post-completion. Vellinga frames *consumption* as positive modes of formative processes extending beyond the construction stage.¹³⁴ With this, actors outside the construction stage, such as clients, occupants and visitors, are acknowledged as contributing to a continuous building form(ation).

Consumption regards two complementing practices: Cultural practices of occupation, meanings and values, such as favourite places and daily routines and material practices of adaptation, alteration, maintenance, decoration and personalisation. Vellinga even lists examples of architecture which tries to pre-empt this with strategies such as flexible design, participatory design and incomplete design – to return control of space to the occupant.¹³⁵ Using the concept of *consumption* on buildings, Vellinga enables a further understanding of client- and user needs and changes the perception of buildings from fixed art objects to continuous, developing processes.¹³⁶

Summary

Vellinga calls for a criticality towards the (mis)use and (mis)understanding of the vernacular concept by insisting on its ethnographic dependencies while outlining a fluid and more comprehensive concept than what is the case in general research within the field¹³⁷.

Yet, Vellinga also pushes for developing vernacular architectural studies beyond the insular practices of description, cataloguing and romanticism to form a concept for understanding and developing contemporary building practices.

Vellinga frames perception and use by applying the temporal aspect of *consumption* to buildings, extending the notion of building formation beyond construction into also being one of use.

Trevor H.J. Marchand, Architect/ Anthropologist apprenticeship

Practice as

Marchand approaches the vernacular practice from the perspective of crafts as a process.^{xiv} By documenting the builder, or designer-maker, of the built artefact he examines how knowledge is acquired and reproduced. Hence, practice originates within the interaction and exchange between craftspeople (master and apprentice), material and the resulting development of construction process and knowledge-production/ -transaction.

Marchand, as a trained architect-turned-anthropologist, presents a practitioner's embodied perspective of the construction process. An ethnographic approach which provides him with an intimate understanding of the human factors in building.

Despite no direct reference to vernacular studies as such, Marchand shares the notion of a neglected field caused by an academic distinction between high- and low-culture. In relation to craft he cites the ancient Greek notion of intellectual- and manual labour which indirectly discarded the validity of crafts as an academic discipline till Morris and Ruskin validated the man-made object as a piece of architecture and reintroduced it in the architectural blueprint^{xv}.

Methodology

Marchand examines his subjects through a theoretical analysis of the teaching/learning processes gained through ethnographical studies combined with philosophies of mind.^{xvi}

By placing himself in the role of the apprentice he experiences, observes, participates, interviews and studies the human processes involved in the act of making or building. Studying architecture in its making both technically and culturally.^{xvii}

Marchand's studies are constructed around three re-occurring themes providing an analytical structure to enable a dissection of the knowledge gained from his prosaic account of his fieldwork.

Craft as process and mediator

According to Marchand, craft defines an unstable process of change. A reciprocal process between clients, modern materials and fashion which in turn shapes the crafts stipulating a dynamic interaction between cultural continuity and change^{138xviii}. Acting as a mediator of culture and material, craft is the process by which changes in society is managed, translated and integrated into the act of building or making. Thus, the basics of crafts have stayed the same but the tools and opportunities have changed.^{xix} The nature of craft as process is therefore polythetic, multi-stranded and open-ended in response to its immediate realm of politics, economy, customer demands, new materials etc. ^{xx}.

The craft process is inextricably linked to the craftsperson – the performer of crafts – and his or her mastery of materials, tools and techniques. A craftsman holds intimate knowledge on available resources, and how to orchestrate and competently exploit them when problems arise.^{xxi} This interrelation permeates all work stages from start to finish; from micro- to macro scale. In his case studies, mainly concerning small craft businesses such as fine wood joinery and mud masonry, Marchand describes the multiple roles of the craftsman acting the part of business, designer, contractor and builder - a builder and a solver^{xxii}.

^{xiv} Marchand, *Craftwork as Problem Solving*, 6.

^{xv} Marchand, *Craftwork as Problem Solving*, 5.

^{xvi} Marchand, 23.

^{xvii} Marchand, *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, x.

^{xviii} Marchand, *The Masons of Djenné*, 277.

^{xix} Marchand, 'Skill and Aging'.

^{xx} Marchand, 9.

^{xxi} Marchand, 18.

^{xxii} Marchand, 25.

In *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, he documents this interrelation by using the craft- or work stages to illustrate the progress of the technical aspects – what is being built and measured against the progression of the teaching-learning of the apprenticeship.^{xxiii}

Marchand, thus, highlights the role of the craftsperson as closely integrated in the process between idea and physical structure, more so, than what the architectural practice might be. Comparing the two, architecture and craftsmanship, he describes them as the mastering of space versus the mastering of making:

The mastering of space, Architecture, designs and communicates separated from construction via blueprints and abstracted scale (units).^{xxiv} The mastering of making, craftsmanship, designs and communicates through intimate bodily interactions with materials relying on the bodily scale (of the craftsperson) to shape and scale building components and space.^{xxv}

Yet, this close relation to what you may call the local- or human scale also makes craft vulnerable to globalisation and the influx of mass-produced material and global standards as it removes the interpersonal relationship in the crafts process and the act of making.^{xxvi}

Apprenticeship & Knowledge-transfer

The apprenticeship makes up the framework and dual setting for Marchand’s study of the interrelation between craft and craftsperson; the becoming of a craftsperson, and how this enskillment both entails professional learning and personal developments.^{xxvii}

His anthropology of architecture concerns the skilled interaction between sensing, learning bodies and the built or made result.^{xxviii} Hence, his studies both regard the made and the maker framing the interaction between a cultural being and a cultural object “*The unmediated connection between mind, body, materials and the environment*”.^{xxix}

The apprenticeship also frames the passing down of craft and how professional knowledge is transferred between generations. As with the interrelation between craft and craftsperson, the transfer depends on the intimate interaction between people. Thus, the apprenticeship facilitates relations between craftspeople and the roles of master and apprentice. A format for a practice-based knowledge-transfer through building (or making) in its various construction stages, which renders the craftspeople as social agents and reproducers of expert knowledge.¹³⁹

Marchand describes this knowledge-transfer as a two-fold development in depth of knowledge: First comes the technological aspects of the actual craft followed by a cultural awareness ennobling the processed material.^{xxx} An upscaling of knowledge from unprocessed material (e.g. brick) to small assemblies and finished components; from abstract spatial relations to known objects and defined spaces.¹⁴⁰

In his Yemen study he devises three stages of knowing defined by a constant strive for enskillment^{xxxi}.

1. The embodiment of a disciplined (religious) practice;
2. The cultivation of a deeper understanding of one’s practices;
3. The fully intentional practitioner

^{xxiii} Marchand, 22.

^{xxiv} Marchand, 181–83.

^{xxv} Marchand, 26.

^{xxvi} Marchand, *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, 18–20.

^{xxvii} Marchand, 5.

^{xxviii} Marchand, *The Masons of Djenné*, 13.

^{xxix} Marchand, *Craftwork as Problem Solving*, 4.

^{xxx} Marchand, *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, 10.

^{xxxi} Marchand, ‘Skill and Aging’.

Problem-solving as a catalyst for Change

Marchand defines the act of problem-solving as central to the development of craft and the learning and knowing of the craftsman.^{xxxii}

Problem-solving is related to skill and entails how problems are encountered, searched for, conceived and resolved in craft.^{xxxiii} The act serves as a catalyst for developing craft through solutions-turned-standard-practices which may in time integrate as new techniques.^{xxxiv} It applies to every aspect of the craft process from business-related entities to structural-, material-, design- and technical issues encountered during the process of making.

Rather than being external to the act of making, problem-solving is performed as an integrated aspect of the messy process of craft. Marchand, thus, contradicts the notion of problem-solving as a linear act of stepping back from the work to assess and formulate a solution.^{xxxv}

Summary

Marchand frames informal practices of building as a lived-in analysis from the perspective of the craftsman as a human actor making his research fairly unique in the context of vernacular architectural studies and architectural anthropology. His emic approach allows for a close observation of the underlying aspects of practice (referred to as craft or the act of making) many of which involve cultural relations such as social status, knowledge-transfer and the progression of practice. The studies also account for the embodied process of design and how central themes of scale, dimension and space emerge as a result of the bodily proportions of the craftsman.

Marchand appears less concerned with the building practice in relation to the architectural design process – what you could term a more etic- and perhaps critical observation of his cases. The prosaic account of his apprenticeships and the gradual development of his fellow craftspeople hold a tendency to romanticise the interrelation between human and material which to some extent obstructs the objectivity of his fieldwork.

Yet, when reviewing his work through the themes of *Craft*, *Apprenticeship* and *Problem-solving* it appears as an important and useful push towards re-relating parts of his traditional craft studies in a greater context of design- and construction processes.

By Marchand the cultural environment is reduced to the individual performer of crafts, the craftsman.¹⁴¹

Ingold relates culture very directly to human acting, in the sense, that culture is a constant evolving, constant changing entity as the very base of human existence.¹⁴² A type of being which Ingold also attributes to the amateur, learning from the world

Roesler proposes a cultural interpretation of structure, to disprove the Modernist notion of pure function, to detect cultural and social contingencies.¹⁴³

^{xxxii} Marchand, *Craftwork as Problem Solving*, 2.

^{xxxiii} Marchand, 1.

^{xxxiv} Marchand, 22.

^{xxxv} Marchand, 24.e

Tim Ingold, Anthropologist

The practice of making (The ontological turn of social anthropology)

Ingold explores the perennial question of humans and nature by examining intersections between anthropology and evolutionary biology to broaden the perception of the two disciplines as equally distinct and yet relational – Perceiving them as a whole.¹⁴⁴

The question of human and nature naturally includes the human being in the world, or the human *becoming* in the world, which in Ingold's studies implies an active being. In his early work, *becoming* appear as *enskillment*, the ability to act and perceive¹⁴⁵. Skill reorients culture from a static handing down to something learned anew by each generation guided by already accomplished practitioners. Yet, skill occurs from the interaction between humans and nature and thus requires a situated practitioner to develop.

Ingold's enquiry has subsequently evolved into notions of making and learning as a way of being in the world, including references to architecture and building. While not regarding informal building practices directly, Ingold discusses pivotal aspects of making depending on experienced learning, not just information, to obtain knowledge.

Methodology

Ingold's early research regards ethnographic fieldwork in various locations, yet his later theory-building is mainly teaching-based while still drawing on previous fieldwork.

Despite drawing on many different theorists and disciplines, two theorists are re-occurring in Ingold's work:

Anthropologist Gregory Bateson's *Steps to an Ecology of Mind*¹⁴⁶ and the concept of *deteuro learning*, learning from the world and allowing it and all its creatures to teach us.¹⁴⁷ A concept which he further tributes to Karen Barad's perceiving the world as being living, moving and becoming.¹⁴⁸

Ingold also draws on psychologist James J. Gibson's *The Ecological Approach to Visual Perception*¹⁴⁹, whom he references in his early work to bridge the gap between anthropology and evolutionary biology. Gibson's concept of visual perception views the mind and body as an organism in their environment. Together, the organism and the environment constitute affordances, which imply their complementarity.¹⁵⁰

Knowing & Learning; Being and Becoming

Knowledge, Ingold suggests, not only consists of information or, in his words, proverbial wisdom but also holds a process of self-discovery or practice – it is something actively acquired through engaging physically with the world, situating this information and understanding its meaning. Knowledge enables a new perception and feeling of one's environment.

This practice informs Ingold's notion of being human as an active being engaging in one's environment. Thus, humans are not static beings but active becomings. Humans are *humaning* – to human is a verb¹⁵¹.

Ingold highlights anthropology's use of participant observation, eye-level learning with people, their lives and everything around them. Research which partakes in *humaning*, rather than observing humans in isolation, while developing alongside its field of interest.¹⁵²

Making

Ingold addresses making as a part of becoming, which also includes architecture and buildings – in fact, everything around them as he does not view buildings as static but rather as processes – both during and after building.¹⁵³ Processes during which practitioners communicate knowledge and tell stories.¹⁵⁴ Thus, buildings are environments which are continually under construction as they embody the very process of dwelling or being at home in the world,

which he borrows from Heidegger.¹⁵⁵ Hence, he highlights the process as essential rather than the finished object.¹⁵⁶ He describes the process as a material's rites of passage between its natural-, material- and processed state.¹⁵⁷

Ingold also relates making to becoming or growing. Thus, he includes nature as an actor akin to the human ability to grow in skill and wisdom. He compares the becoming of an artefact to the growth of an organism and their parallel states of breakage/decomposition; dismantling/decay; repair/healing - creating waste but also nourishing the rebirth of materials (matter).¹⁵⁸

He addresses the historical separation between organisms and artefacts during the enlightenment, where artefacts and making are placed above organisms and growing. An issue, he claims, which is still present in current discourses on agency between the human and non-human – the ability to cause an effect, which somehow, still, appears as mainly attributed to humans. Hence, according to Ingold, making applies to material manipulation (processing) and the very constitution (becoming) of those materials – an anthropology of organisms rather than material culture.¹⁵⁹ Matter and meaning are not opposed but co-constitutive in a world of becoming, in which we are part¹⁶⁰

Intuition

Learning and making also include the notion of intuition and its collective loss in favour of academic knowledge. Ingold defines intuition as everyday knowledge we all hold and come across when engaging with the world, yet, it is an underrated knowledge attributed to amateurs rather than intellectuals.¹⁶¹

Yet, according to Ingold, art gives form to human feeling by transmitting our perception of the world. He identifies this sensitivity and responsiveness to the world as intuition. Thus, knowledge formation (including form) grows from intuition:¹⁶² practical engagement with- and attention to the world while thinking with, from and through beings and things, not just about them.¹⁶³

To exemplify, Ingold mentions the professionalisation of architecture as a discipline and the separation between the architectural design practice and the construction site. Whereby theory (design) is separated from practice (building).¹⁶⁴

Ingold relates intuition to the amateur's day-to-day passion, which calls for continual attention, mutual adjustment and the refinement of skills and highlights this as a transformative potential. The amateur is moved by intuition, whereas professionals gravitate towards power by adapting to a marketable form in a fixed system – certified by the proper authority. Professionals are thus demoted from custodians of knowledge to be nurtured and developed onto steps on a career ladder. At the same time, the life's work of the amateur unfolds as an open-ended story that loops, deviates, and circles around, weaving in and out between landmark events.¹⁶⁵

Summary

Bodies, Materials and Temporality is how Ingold, alongside Elizabeth Hallam, describes the content of their recent anthologies *Making and Growing*, which to some extent sums up a shared undercurrent in Ingold's concepts outlined above.¹⁶⁶

While not regarding informal building practices exclusively, other than occasionally applying ethnographic studies as examples to underpin his points, Ingold's notion of making also includes building. Notably, Ingold's emphasis on the exchange between bodies and materials and how the two, in time, form, teach and cultivate each other is helpful in discerning underlying processes of building beyond the obvious. In this, Ingold cleverly relates biological processes, both in humans, *intuition* and in nature, *growing*, while addressing an even deeper level of building as an act of *becomings* in and part(aking) of the world.

Sascha Roesler, Architect

An Anthropology of Structure

As an architect, Roesler's approach to informal building practices seeks to reconcile the contemporary- and vernacular building practice (vernacular being defined as non-architect- and often non-European buildings). Rather than perceiving the two as polar opposites, such as Rudofsky, he proposes a relational perception for establishing a common ground for blending and knowledge-transfer.¹⁶⁷ Thus, despite their obvious difference, contemporary architectural practice (modernity) and non-architect practice exists within the same continuum.

Within the notion of a universal, relational, building practice Roesler addresses three central issues on contemporary architectural practice: Its technologisation (industrialisation), its professionalisation and its **utilitarian (mis)interpretation**. Themes, which may roughly be translated as 'classical' vernacular study concepts of environment, culture and tectonics or fabric. Yet, what distinguishes Roesler, is his ability to address these classical themes within a contemporary context. Ultimately as an underlying framework for discussing holistic potentials of sustainable architectural design.

According to Roesler, this interplay between cultural (human)- and material (environment and technology) actors is critical for developing a responsive architectural design compliant with contemporary environmental conditions.¹⁶⁸ By adaptation to- and adoption of natural condition through construction and buildings.¹⁶⁹

Methodology

Roesler operates within the field of architectural anthropology framed within the architectural structure as his main research field. His argument being, that structure makes up the style of non-architect buildings.

Roesler applies ethnographic and anthropological methods to extract cultural aspects of the informal building structure challenging the energy-centred architectural, and engineering, studies within this field by insisting on the necessity to include the cultural, human, aspect in the interpretation of informal building practice.¹⁷⁰ His sources being a combination of theoretic, historic, reviews, field studies and practitioner-interviews.¹⁷¹

A relational architecture of past and present

Roesler's research concerns re-relating non-architect knowledge and sustainable architecture.¹⁷² A disjunction, which Roesler ascribes to classical, vernacular studies', such as Rudofsky, distinction between *old* and *new* and a prevalent (mis)interpretation of non-architect buildings from a western, architectural perspective.¹⁷³

Consequently, he initiates a complex interpretation of building structure which includes a cultural realm of tradition, locality and preference.¹⁷⁴ Building on early writings of Semper¹⁷⁵, Roesler proposes a comparative theory of structure challenging the Modernist notion of structure as being a history-less, practical necessity void of social meanings.¹⁷⁶ Instead, he states the importance of ethnography and construction to extract the local builder's knowledge.¹⁷⁷

Ethnography & Technology; Homo Sapiens & Homo faber; Micro-climates as artefacts

Within the frame of relational architecture, Roesler operates with the opposition of technology and ethnography, *Homo Sapiens* and *Homo Faber*, to illustrate the imbalance caused by technologisation within contemporary architectural practice also influencing interpretations of non-architect buildings.¹⁷⁸

Technologisation has rendered construction as a linear process (progress-led), which today is dealt with as inseparable from structure.¹⁷⁹ A specialisation and standardisation of practice which has separated the builder (and centuries of knowledge) from the structure.¹⁸⁰

But by drawing on the anthropological understanding of intuition, the human ability to construct knowledge which epistemically precedes construction experts such as architects and engineers, Roesler contradicts this contemporary practice by placing people at the centre of his comparative structural study.¹⁸¹

The notion is further explored in his research on micro-climates, which is heavily infused with references to non-architect practices but in contemporary contexts.^{182 183} Here, Roesler cleverly blends meteorology, interiors, physics,

psychology and engineering in an architectural design approach, whereby he invites an interdisciplinary approach of arts, humanities and natural sciences.¹⁸⁴ The human body temperature acts as an off-set for working with micro-climates and the interplay of human and non-human dynamic – ex. The impact of the daylight cycle on spatial temperature and comfort.¹⁸⁵ An interrelation between human and structure and how, together, they form a building¹⁸⁶ and how standardisation has obstructed this relation.¹⁸⁷ A passive climate control does not operate in absolutes but rather in dynamic fields of (pleasant) thermal condition.¹⁸⁸

An Architectural anthropology of structure

Architectural anthropology provides a heuristic scaffold for Roesler to facilitate his examination on construction as a means and subject of research and reveal its ambiguous character: The area of conflict between the natural and cultural history of humans.¹⁸⁹

Construction is the area of architecture where the conceptual is negotiated with the possible – an integrative discipline collating all architectural-sub-disciplines in a common goal of realising the building.¹⁹⁰

Hereby, structure becomes an epistemic object relating to different knowings in architecture: The construction process; The design (joints) and the location. An architectural sub-discipline of plural meanings defining itself through its positioning in the borderland between design, location and discipline.

Summary

Roesler's overall interest in re-connecting architecture and non-architect buildings results in a constructivist enquiry into common features on seemingly polarisations. Through his offset in homo sapiens as builder (architect), as micro-climate and end-user (inhabitant) he enables a shared perspective for a useful re-integration of cultural aspects to once more re-appropriate contemporary architectural practice as a dynamic exchange between multiple cultural and material actors rather than as a technocratic dichotomy.

Albena Yaneva, Anthropologist

Informal building practices as modes of action

Despite not addressing the practice of building but rather the architectural practices, Yaneva presents an extensive application of ANT-based fieldwork on the motions of contemporary design practice, but from a theoretical- and an embodied practice perspective

Thus, for Yaneva, the notion of architecture is related to the process or practice of architecture reflecting its dynamic life form and multiple actors and *matters of concern* which together form a new aesthetic perception of buildings.

Yaneva builds on Latour's critique of Modernity's binary world views¹⁹¹ and its perception of architecture. But Yaneva also aims an inherent critique at classical architectural theory and its notion of architecture as symbolic and static objects of aesthetic or historic remit. A romanticist and, according to Yaneva, backwards discipline with little relation and relevance to the contemporary design- and construction industry. Thus, to further the integration between the two, architectural theory needs a greater reflection on contemporary building practice.

Methodology

Yaneva applies ethnographic methods of participatory observation in architectural practices during specific project designs. The observations are combined with interviews and participatory events such as modelmaking and archival studies. The methods are related to the ANT (Actor-Network) viewing phenomena as relations between human and non-human actors, weighing the technological and social as equals¹⁹² and multiple networks as assemblages.

Yaneva states several references to the process philosophy of Alfred North Whitehead, replacing the notion of substance with the notion of an organism, by which she perceives buildings as assemblages of relational processes, matters and actors.¹⁹³

The Pragmatist Approach

The pragmatist approach observes architecture and architectural practice from the inside. Witnessing the different modes of practice and making explicit the performative or pragmatic dimensions and their shifting association rather than a social study only.¹⁹⁴

*"Only by producing such accounts that trace pluralities of concrete entities in the specific spaces and times of their co-existence, instead of referring to abstract, theoretical frameworks outside architecture, will architectural theory contribute to the better understanding of architecture."*¹⁹⁵

Thus, Yaneva emphasises the temporal aspect of buildings, experiencing them over time while catching the cumulative interactions between its human and non-human inhabitants to form a multi-perspective notion of building.¹⁹⁶

Through the pragmatist approach, Yaneva bypasses the aestheticized architectural theory and its rigid concepts of principles, ideas, styles, languages, functions and typologies.¹⁹⁷ In its place, she introduces the experienced building and the course of events making and consuming architecture.¹⁹⁸

Thus, rather than studying the isolated, architectural object Yaneva seizes it as a thick mesh of entanglements, as a cosmology.¹⁹⁹ An integrated understanding of architecture acknowledging the social (sciences) as equal actors to fabric.²⁰⁰ Hence, understanding the architectural character rather than seeking an explanation.²⁰¹

The Design Practice

Yaneva perceives the architectural practice as a specific culture with locally associated terminology and habitual actions for designing a building.²⁰²

Consequently, she observes this culture of sketching, modelmaking, plans, diagrammes, archival research, discussions and team meetings while coordinating with various stakeholders, clients, quantity surveyors etc. With this, Yaneva unfolds the multi-modal and reciprocal process of knowledge acquired through design and design being executed through knowledge.²⁰³

This way, Yaneva dissociates building from the eureka of design or the idea of design *coming* to the designer. In its place, she outlines a laborious process of working out a design. A process which is by no means linear but rather messy,²⁰⁴ Yaneva describes it as drifts and ruptures with minute attention to details²⁰⁵

Models and other tools are used as mediators to facilitate learning, constituting, recreating and modifying the social relationships established by design.²⁰⁶ Hereby, Yaneva discusses the figurative dimension, how to depict or graphically explain collaborative networks as generative visual devices for deploying knowledge in addition to textual description and analysis.²⁰⁷

Design means to re-design, going back and forth between things. Thus, a building is obtained through numerous operations, adjustments, instruments, comparisons and interpretations, making the building akin to a contested assemblage.²⁰⁸

Matters of Concern

Matters of concern is a concept coined by Bruno Latour,²⁰⁹ which Yaneva advocates adopting in favour of the static and aesthetic (modernist) discourse on architecture: Buildings not only reflect the society they are also part of society.²¹⁰

The relational perception of buildings enables a blend between the subjective and objective aspects of buildings as a series of transformations, thus, perceiving the building as an organism - *the 'thingly' nature of architecture*.²¹¹

The concept enables Yaneva to fuse the technological- and the humanist discourse on architecture²¹² while tying in the architectural practice with architectural theory – essentially developing an architectural notion from architectural practice.²¹³

According to Yaneva, architecture consists not only of its physical matter or fabric but also of various processes; thus, the building is also its construction process. This way, Yaneva presents a kaleidoscopic notion of buildings which also acknowledges its processes and the messiness of making and building,²¹⁴ reflecting both endings and beginnings.²¹⁵

Thus, buildings exist in a slice of time rather than a slice of space.²¹⁶

The Architectural connector

Architecture needs to synthesise different knowledges to meet divergent and sometimes contradictory requirements;²¹⁷ accordingly, the dependencies of buildings are not just architectural but also political, cultural and social.²¹⁸

So, a building exists through how it interacts, its agency being signified by its design through which it connects architecturally. Architecture is, thus, a manner of doing, and the architectural becomes a type of connector,²¹⁹ which is explained by its objectivity and not by other social or political entities.²²⁰

Summary

Through her ethnographic method of observing and experiencing architecture and the architectural practice, Yaneva outlines a bridging between contemporary architectural practice and architectural theory to form a shared theoretical notion of architecture as equally process, practice and fabric. Hereby, Yaneva highlights time as a critical constituent of buildings

-
- ¹ Neasa Hourigan, 'Confronting Classifications - When and What Is Vernacular Architecture?', *Civil Engineering and Architecture* 3, no. 1 (February 2015): 22–30; Maria Manuela Mendes, Teresa Sá, and João Cabral, eds., *Architecture and the Social Sciences: Inter- and Multidisciplinary Approaches between Society and Space*, 1st ed. 2017 edition (New York, NY: Springer, 2017), 51–54.
- ² Sascha Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 1st edition (Berlin: Mann, Gebr., 2013), 36.
- ³ Amos Rapoport, *House Form and Culture*, Facsimile edition (Englewood Cliffs, NJ: Pearson, 1969).
- ⁴ Rapoport, 4.
- ⁵ Rapoport, 18.
- ⁶ Rapoport, 5.
- ⁷ Rapoport, 12.
- ⁸ Amos Rapoport, 'Environment-Behaviour Studies: Past, Present, and Future', *Journal of Architectural and Planning Research* 25, no. 4 (2008): 276–81.
- ⁹ Amos Rapoport, *The Meaning of the Built Environment: A Nonverbal Communication Approach* (Tucson: University of Arizona Press, 1990), 36–86.
- ¹⁰ Rapoport, *House Form and Culture*, 78.
- ¹¹ Rapoport, 108.
- ¹² Rapoport, 26.
- ¹³ Rapoport, 16.
- ¹⁴ Rapoport, 20.
- ¹⁵ Marcel Vellinga, Paul Oliver, and Alexander Bridge, *Atlas of Vernacular Architecture of the World*, 1 edition (Abingdon, Oxon ; New York: Routledge, 2007), xiii.
- ¹⁶ Paul Oliver, ed., *Shelter and Society: New Studies in Vernacular Architecture* (London: Barrie & Jenkins, 1970).
- ¹⁷ Marcel Vellinga, 'A Conversation with Architects: Paul Oliver and the Anthropology of Shelter', *Architectural Theory Review* 21, no. 1 (2 January 2017): 9–26.
- ¹⁸ Vellinga.
- ¹⁹ Paul Oliver, *Encyclopedia of Vernacular Architecture of the World: Cultures and Habitats* (Cambridge University Press, 1997).
- ²⁰ Oliver, *Shelter and Society*, 25.
- ²¹ Vellinga, 'A Conversation with Architects'.
- ²² Oliver, *Shelter and Society*, 14.
- ²³ Oliver, 15.
- ²⁴ Vellinga, 'A Conversation with Architects'.
- ²⁵ Oliver, *Shelter and Society*, 26.
- ²⁶ Paul Oliver, *Built to Meet Needs: Cultural Issues in Vernacular Architecture*, 1st Edition (Amsterdam: Architectural Press, 2006), 126–27.
- ²⁷ Vellinga, 'A Conversation with Architects'.
- ²⁸ 'S.v. VERNACULAR', Merriam-Webster.com Dictionary, accessed 12 July 2022, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/vernacular>.
- ²⁹ Hassan Fathy, *Architecture for the Poor - An Experiment in Rural Egypt*, vol. 1973 (University of Chicago Press, n.d.).
- ³⁰ Constantinos A. Doxiadis, *Ekistics: An Introduction to the Science of Human Settlements*, First Edition (Oxford University Press, 1968), chap. 7 Towards an ekistic theory.
- ³¹ Fathy, *Architecture for the Poor - An Experiment in Rural Egypt*, 1973:22.
- ³² Fathy, 1973:22–24.
- ³³ Fathy, 1973:39.

- ³⁴ Fathy, 1973:24.
- ³⁵ Fathy, 1973:25.
- ³⁶ Fathy, 1973:42.
- ³⁷ Fathy, 1973:25.
- ³⁸ Fathy, 1973:44.
- ³⁹ Fathy, 1973:193.
- ⁴⁰ Fathy, 1973:192.
- ⁴¹ R. W. Brunskill, *Vernacular Architecture: An Illustrated Handbook* (Faber, 1971), 32.
- ⁴² Brunskill, 15–34.
- ⁴³ Brunskill, 184–224.
- ⁴⁴ Thomas Carter, review of *Review of Common Places: Readings in American Vernacular Architecture*, , ; *Perspectives in Vernacular Architecture, II*, by Dell Upton, John Michael Vlach, and Camille Wells, *Journal of the Society of Architectural Historians* 48, no. 2 (1989): 202–3; William Woys Weaver, 'Review: Folk Housing in Middle Virginia. A Structural Analysis of Historic Artifacts by Henry Glassie', *Journal of the Society of Architectural Historians* 35, no. 4 (1 December 1976): 316–316.
- ⁴⁵ Henry Glassie, *Folk Housing in Middle Virginia: A Structural Analysis of Historic Artifacts* (Univ. of Tennessee Press, 1975), 12.
- ⁴⁶ Glassie, 9.
- ⁴⁷ Dell Upton and John Michael Vlach, *Common Places: Readings in American Vernacular Architecture* (University of Georgia Press, 1986), xxii; Dell Upton, 'The Power of Things: Recent Studies in American Vernacular Architecture', *American Quarterly* 35, no. 3 (1983): 262–79.
- ⁴⁸ Glassie, *Folk Housing in Middle Virginia*, 40.
- ⁴⁹ Glassie, 161.
- ⁵⁰ Glassie, 136.
- ⁵¹ Glassie, 114.
- ⁵² Glassie, 20.
- ⁵³ Glassie, 57, 193.
- ⁵⁴ Glassie, 21.
- ⁵⁵ Glassie, 117.
- ⁵⁶ Glassie, 182.
- ⁵⁷ Glassie, 136.
- ⁵⁸ Christopher Alexander, *The Oregon Experiment*, Illustrated edition (New York: Oxford University Press, 1975), 2.
- ⁵⁹ Richard Gabriel and Jenny Quillien, 'A Search for Beauty/A Struggle with Complexity Christopher Alexander', *Urban Science* 3 (16 June 2019): 64.
- ⁶⁰ Gabriel and Quillien.
- ⁶¹ Christopher Alexander, *Notes on the Synthesis of Form* (Harvard University Press, 1964), preface.
- ⁶² Molly Wright Steenson, *Architectural Intelligence: How Designers and Architects Created the Digital Landscape* (MIT Press, 2017), 63.
- ⁶³ Alexander, *Notes on the Synthesis of Form*, 1–11.
- ⁶⁴ Alexander, chap. preface.
- ⁶⁵ Steenson, *Architectural Intelligence*, 51–55.
- ⁶⁶ Christopher Alexander, *The Nature of Order: An Essay on the Art of Building and the Nature of the Universe, Book 1 - The Phenomenon of Life*, 1st edition (Berkeley, Calif: Center for Environmental Structure, 2002), 1–8.
- ⁶⁷ Christopher Alexander, *The Timeless Way of Building* (New York: Oxford University Press, 1979), chap. 6.
- ⁶⁸ Alexander, chaps 12–13.
- ⁶⁹ Christopher Alexander et al., *The Production of Houses*, 1st edition (New York: Oxford University Press, 1985), 41–48; Alexander, *The Oregon Experiment*, 1–7.
- ⁷⁰ Steenson, *Architectural Intelligence*, 1–26.
- ⁷¹ Steenson, 51.
- ⁷² Steenson, 49.
- ⁷³ Christopher Alexander, *A Pattern Language: Towns, Buildings, Construction* (Oxford University Press, 1977), ix–xviii.
- ⁷⁴ Alexander, *The Oregon Experiment*, chap. 5.
- ⁷⁵ Michael Dawes and Michael Ostwald, 'Christopher Alexander's A Pattern Language: Analysing, Mapping and Classifying the Critical Response', *City, Territory and Architecture* 4 (19 December 2017).
- ⁷⁶ Steenson, *Architectural Intelligence*, chap. 2.

- ⁷⁷ Carter, 'Review of Common Places'.
- ⁷⁸ Łukasz Stanek, *Henri Lefebvre on Space: Architecture, Urban Research, and the Production of Theory*, NED-New edition (University of Minnesota Press, 2011), chap. 2.
- ⁷⁹ 'Habitat: A Sense of Place | Emma Rooksby, Jean Hillier | Taylor & Fran', Taylor & Francis, n.d., chap. *Habitat*.
- ⁸⁰ Dell Upton, 'Architecture in Everyday Life', *ResearchGate*, n.d., accessed 13 May 2020.
- ⁸¹ Dell Upton, 'The Tradition of Change', *Traditional Dwellings and Settlements Review* 5, no. 1 (1993): 9–15.
- ⁸² Dell Upton, 'Vernacular Domestic Architecture in Eighteenth-Century Virginia', *Winterthur Portfolio* 17, no. 2/3 (1982): 95–119.
- ⁸³ Upton, 'Architecture in Everyday Life'.
- ⁸⁴ Simon J. Bronner et al., 'Material Culture Studies: A Symposium', *Material Culture* 17, no. 2/3 (1985): 77–114.
- ⁸⁵ Upton and Vlach, *Common Places*, chap. Introduction.
- ⁸⁶ Upton, 'The Power of Things'.
- ⁸⁷ Upton and Vlach, *Common Places*, chap. Introduction.
- ⁸⁸ Dell Upton, 'Architectural History or Landscape History?', *Journal of Architectural Education (1984-)* 44, no. 4 (1991): 195–99.
- ⁸⁹ Dell Upton, "'Authentic" Anxieties', ... *Heritage: Global Norms and Urban Forms ...*, 1 January 2001, 298–306.
- ⁹⁰ Upton and Vlach, *Common Places*, xxii.xxiii.
- ⁹¹ Upton, 'The Power of Things'.
- ⁹² Stewart Brand, *How Buildings Learn: What Happens After They're Built*, Reprint edition (New York, NY Toronto London: Penguin Books, 1995), 2–11.
- ⁹³ Stanley N. Salthe, *Development and Evolution: Complexity and Change in Biology*, 1st Edition (Cambridge, Mass: The MIT Press, 1993); Robert V. O'Neill et al., *A Hierarchical Concept of Ecosystems*. (Princeton, N.J: Princeton University Press, 1986).
- ⁹⁴ Brand, *How Buildings Learn*, 12–23.
- ⁹⁵ Brand, 23.
- ⁹⁶ Brand, 24–33.
- ⁹⁷ Brand, 34–51.
- ⁹⁸ Brand, 52–71.
- ⁹⁹ Brand, 72–87.
- ¹⁰⁰ Brand, 107.
- ¹⁰¹ Brand, 88–109.
- ¹⁰² Brand, 110–31.
- ¹⁰³ Nezar AlSayyad, 'From Vernacularism to Globalism: The Temporal Reality of Traditional Settlements', *Traditional Dwellings and Settlements Review* 7, no. 1 (1995): 13–24; Nezar Alsayyad, *The End of Tradition?* (Routledge, 2004); Jean-Paul Bourdier and Nezar AlSayyad, eds., *Dwellings, Settlements, and Tradition: Cross-Cultural Perspectives* (Lanham : Berkeley, CA: International Association for the Study of Traditional Environments, 1989).
- ¹⁰⁴ Bourdier and AlSayyad, *Dwellings, Settlements, and Tradition*.
- ¹⁰⁵ Alsayyad, *The End of Tradition?*
- ¹⁰⁶ Howard Davis, *The Culture of Building*, Illustrated edition (New York, NY: Oxford University Press, 2006), 1–11.
- ¹⁰⁷ Davis, 25–26.
- ¹⁰⁸ Davis, 67–83.
- ¹⁰⁹ Davis, 85–89.
- ¹¹⁰ Davis, 157–58.
- ¹¹¹ Davis, 118–22.
- ¹¹² Davis, 125–30.
- ¹¹³ Davis, 112–14.
- ¹¹⁴ Davis, 114–18.
- ¹¹⁵ Davis, 166–95.
- ¹¹⁶ Davis, 160–65.
- ¹¹⁷ Davis, 214–17.
- ¹¹⁸ Davis, 319–25.
- ¹¹⁹ Marcel Vellinga, 'The End of the Vernacular: Anthropology and the Architecture of the Other', *Etnofoor* 23, no. 1 (2011): 171–92.
- ¹²⁰ Lindsay Asquith and Marcel Vellinga, eds., 'Introduction', in *Vernacular Architecture in the 21st Century: Theory, Education and Practice* (London: Taylor & Francis, 2005), 1–20.

- ¹²¹ M. Vellinga, 'Plenary Lectures Vernacular Architecture and Sustainability: Two or Three Lessons...', in *Vernacular Architecture: Towards a Sustainable Future* (CRC Press, 2014).
- ¹²² Marcel Vellinga, 'Living Architecture: Re-Imagining Vernacularity in Southeast Asia and Oceania', *Fabrications* 30, no. 1 (2 January 2020): 11–24; Marcel Vellinga, 'Sustainable Architecture in an Age of Gentle Apocalypse', *Building Research and Information* 32 (1 July 2004): 339–43.
- ¹²³ Ahmadreza Foruzanmehr and Marcel Vellinga, 'Vernacular Architecture: Questions of Comfort and Practicability', *Building Research & Information* 39 (n.d.): 274–85.
- ¹²⁴ Vellinga, 'Living Architecture'.
- ¹²⁵ Vellinga.
- ¹²⁶ Marcel Vellinga, 'The Noble Vernacular', *The Journal of Architecture*, 2013.
- ¹²⁷ Vellinga, 'Sustainable Architecture in an Age of Gentle Apocalypse'.
- ¹²⁸ Vellinga, 'Living Architecture'; Foruzanmehr and Vellinga, 'Vernacular Architecture'.
- ¹²⁹ Vellinga, 'The End of the Vernacular'.
- ¹³⁰ Vellinga, 'The Noble Vernacular'.
- ¹³¹ Vellinga.
- ¹³² Foruzanmehr and Vellinga, 'Vernacular Architecture'.
- ¹³³ Daniel Miller, 'Consumption', in *Handbook of Material Culture*, ed. Christopher Tilley et al., First edition (Los Angeles ; London: SAGE Publications Ltd, 2013), 341–51.
- ¹³⁴ Daniel Maudlin and Marcel Vellinga, eds., *Consuming Architecture: On the Occupation, Appropriation and Interpretation of Buildings*, 1st edition (Abingdon, Oxon New York: Routledge, 2014), chap. preface.
- ¹³⁵ Maudlin and Vellinga, 1–8.
- ¹³⁶ Vellinga, 'The End of the Vernacular'.
- ¹³⁷ Foruzanmehr and Vellinga, 'Vernacular Architecture'.
- ¹³⁸
- ¹³⁹ Trevor Marchand, *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, 1st edition (Richmond: Routledge, 2001), x; Trevor H. J. Marchand, *The Masons of Djenné*, Illustrated edition (Bloomington, IN: Indiana University Press, 2009), 11–12.
- ¹⁴⁰ Trevor H. J. Marchand, 'Skill and Aging : Perspectives from Three Generations of English Woodworkers', in *Making and Growing Anthropological Studies of Organisms and Artefacts*, 1st ed. (Routledge, 2016); Marchand, *Minaret Building and Apprenticeship in Yemen*, 244.
- ¹⁴¹ Marchand, 'Skill and Aging', 18.
- ¹⁴² Tim Ingold, *The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling and Skill* (London: Routledge, 2000), i.
- ¹⁴³ Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 14.
- ¹⁴⁴ Ingold, *The Perception of the Environment*, 1–7.
- ¹⁴⁵ Ingold, i.
- ¹⁴⁶ Gregory Bateson, 'Social Planning and the Concept of Deteurop Learning', in *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*, 2nd Edition (Chicago: Jason Aronson Inc., 1987), 166–82.
- ¹⁴⁷ Tim Ingold, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*, 1st Edition (London ; New York: Routledge, 2013), 2.
- ¹⁴⁸ Ingold, 5.
- ¹⁴⁹ James J. Gibson, *The Ecological Approach to Visual Perception: Classic Edition*, 1st edition (New York London: Psychology Press, 2014).
- ¹⁵⁰ Ingold, *The Perception of the Environment*, 1–7.
- ¹⁵¹ Tim Ingold, 'Tim Ingold, Research Statement', Tim Ingold, accessed 9 June 2022, <https://www.timingold.com/research-statement>.
- ¹⁵² Ingold, *Making*, 1–6.
- ¹⁵³ Ingold, 47–50.
- ¹⁵⁴ Tim Ingold and Elizabeth Hallam, 'Making and Growing: An Introduction', in *Making and Growing* (Routledge, 2014).
- ¹⁵⁵ Ingold, *The Perception of the Environment*, 172–89.
- ¹⁵⁶ Tim Ingold, 'The Textility of Making', *Cambridge Journal of Economics* 34, no. 1 (2010): 91–102.
- ¹⁵⁷ Ingold and Hallam, 'Making and Growing'.
- ¹⁵⁸ Ingold and Hallam.

- ¹⁵⁹ Ingold and Hallam.
- ¹⁶⁰ Tim Ingold, 'In Praise of Amateurs', *Ethnos* 86, no. 1 (1 January 2021): 153–72.
- ¹⁶¹ Ingold.
- ¹⁶² Ingold, *The Perception of the Environment*, 13–27.
- ¹⁶³ Ingold, 'Tim Ingold, Research Statement'.
- ¹⁶⁴ Ingold, *Making*, 59.
- ¹⁶⁵ Ingold, 'In Praise of Amateurs'.
- ¹⁶⁶ Ingold and Hallam, 'Making and Growing'.
- ¹⁶⁷ Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 12.
- ¹⁶⁸ Sascha Roesler, 'Climate and Culture', in *Climate as a Design Factor: Architecture and Energy*, ed. Tina Unruh, 2nd edition (revised and extended) (Luzern: Quart Architektur, 2014), 18–21.
- ¹⁶⁹ Roesler.
- ¹⁷⁰ Sascha Roesler and Kobi Madlen, 'Microclimates and the City : Towards an Architectural Theory of Thermal Diversity', in *The Urban Microclimate as Artifact : Towards an Architectural Theory of Thermal Diversity*, ed. Kobi Madlen and Sascha Roesler (Basel: Birkhäuser, 2018), 12–24.
- ¹⁷¹ Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 27.
- ¹⁷² Roesler, 36.
- ¹⁷³ Roesler, 16.
- ¹⁷⁴ Roesler, 25.
- ¹⁷⁵ Roesler, 35.
- ¹⁷⁶ Roesler, 22.
- ¹⁷⁷ Roesler, 14.
- ¹⁷⁸ Roesler, 36.
- ¹⁷⁹ Roesler, 17–18.
- ¹⁸⁰ Roesler, 'Climate and Culture'.
- ¹⁸¹ Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 35.
- ¹⁸² Roesler and Madlen, 'Microclimates and the City : Towards an Architectural Theory of Thermal Diversity'.
- ¹⁸³ Sascha Roesler, 'On Microclimatic Islands. The Garden as a Place of Intensified Thermal Experience', *Les Cahiers de La Recherche Architecturale Urbaine et Paysagère*, no. 6 (27 November 2019).
- ¹⁸⁴ Sascha Roesler, 'The Urban Microclimate as Artefact: Reassessing Climate and Culture Studies in Architecture and Anthropology', *Architectural Theory Review* 21, no. 1 (2 January 2017): 73–88.
- ¹⁸⁵ Roesler.
- ¹⁸⁶ Sascha Roesler, 'How to Use the Winds. On the Venting System of Large Scale Tobacco Barns in East-Sumatra (Indonesia)', *Spaces of Change*, 2014.
- ¹⁸⁷ Roesler, 'The Urban Microclimate as Artefact'.
- ¹⁸⁸ Roesler.
- ¹⁸⁹ Sascha Roesler, 'Architectural Anthropology: A Knowledge-Based Approach', ed. Robert Carvais, *Nuts & Bolts of Construction History. Culture, Technology and Society* Vol. 1 (2012): 29–35.
- ¹⁹⁰ Roesler, *Weltkonstruktion: Der aussereuropäische Hausbau und die moderne Architektur – ein Wissensinventar*, 22.
- ¹⁹¹ Bruno Latour, *We Have Never Been Modern* (Harvard University Press, 2012).
- ¹⁹² Anne Taufen Wessells, 'Reassembling the Social: An Introduction to Actor-Network-Theory by Bruno Latour', *International Public Management Journal* 10, no. 3 (23 August 2007): 351–56.
- ¹⁹³ Albena Yaneva, *Mapping Controversies in Architecture*, 1st edition (London New York: Routledge, 2012), chap. introduction, 1–9.
- ¹⁹⁴ Albena Yaneva, *The Making of a Building: A Pragmatist Approach to Architecture*, 1st edition (Oxford England ; New York: Peter Lang AG, Internationaler Verlag der Wissenschaften, 2009), 196–98; Albena Yaneva and Brett Mommersteeg, 'How Does an ANT Approach Help Us Rethink the Notion of Site?', in *The Routledge Companion to Actor-Network Theory*, 2019, 306–17.
- ¹⁹⁵ Yaneva, *The Making of a Building*, 202.
- ¹⁹⁶ Albena Yaneva, 'Architectural Theory at Two Speeds', *Ardeth. A Magazine on the Power of the Project*, no. 1 (1 October 2017): 89–101.
- ¹⁹⁷ Yaneva.
- ¹⁹⁸ Yaneva, *Mapping Controversies in Architecture*, chap. introduction.
- ¹⁹⁹ Yaneva, chap. introduction, 1–9.
- ²⁰⁰ Yaneva, 40–42.

-
- ²⁰¹ Yaneva, 105–8.
- ²⁰² Yaneva, *The Making of a Building*, 29–40.
- ²⁰³ Yaneva, 1–5.
- ²⁰⁴ Yaneva, 21–23.
- ²⁰⁵ Yaneva, 160.
- ²⁰⁶ Yaneva, 118–21.
- ²⁰⁷ Albena Yaneva, 'Mapping Networks: Learning from the Epistemology of the "Natives"', in *Visualization in the Age of Computerization* (Taylor & Francis, 2014), 231–36.
- ²⁰⁸ Yaneva, *The Making of a Building*, 200–202.
- ²⁰⁹ Bruno Latour, 'Why Has Critique Run out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern', *Critical Inquiry* 30, no. 2 (January 2004): 225–48.
- ²¹⁰ Yaneva, *The Making of a Building*, 18.
- ²¹¹ Bruno Latour and Albena Yaneva, "'Give Me a Gun and I Will Make All Buildings Move': An Ant's View of Architecture', *Explorations in Architecture: Teaching, Design, Research, Basel: Birkhäuser Pp. 80-89.*, 2008, 10.
- ²¹² Albena Yaneva and Brett Mommersteeg, 'The Unbearable Lightness of Architectural Aesthetic Discourse', in *Aesthetics Equals Politics: New Discourses across Art, Architecture, and Philosophy* (The MIT Press, 2019), 213–30.
- ²¹³ Latour and Yaneva, "'Give Me a Gun and I Will Make All Buildings Move': An Ant's View of Architecture'.
- ²¹⁴ Yaneva and Mommersteeg, 'The Unbearable Lightness of Architectural Aesthetic Discourse'.
- ²¹⁵ Yaneva, *The Making of a Building*.
- ²¹⁶ Yaneva and Mommersteeg, 'The Unbearable Lightness of Architectural Aesthetic Discourse'.
- ²¹⁷ Yaneva, *The Making of a Building*, 117.
- ²¹⁸ Yaneva, 108–11.
- ²¹⁹ Yaneva, *Mapping Controversies in Architecture*, 108–9.
- ²²⁰ Yaneva, 110–11.

APPENDIX D

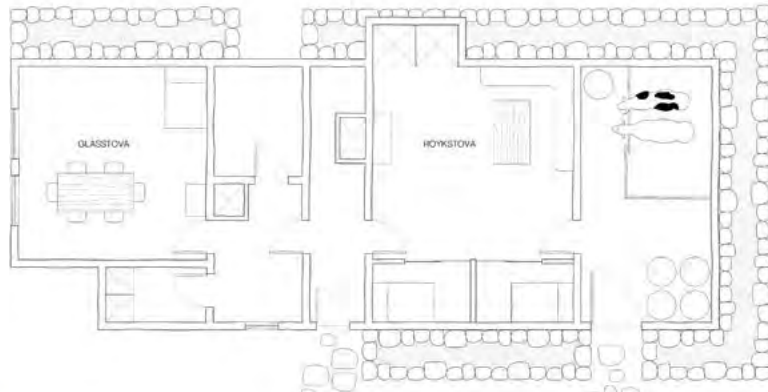
This appendix is a general overview of the outcome of student workshop I. The course involved an online research and review of Nordic vernacular housing carried out by undergraduate students from the Aarhus School of Architecture amidst the 2020 summer lockdown. The appendices show students' illustrated outcomes and reflections on the cultural, material and environmental aspects of different Nordic vernacular typologies.

THE FAROES

Sitting in a landscape

Elevation,
front

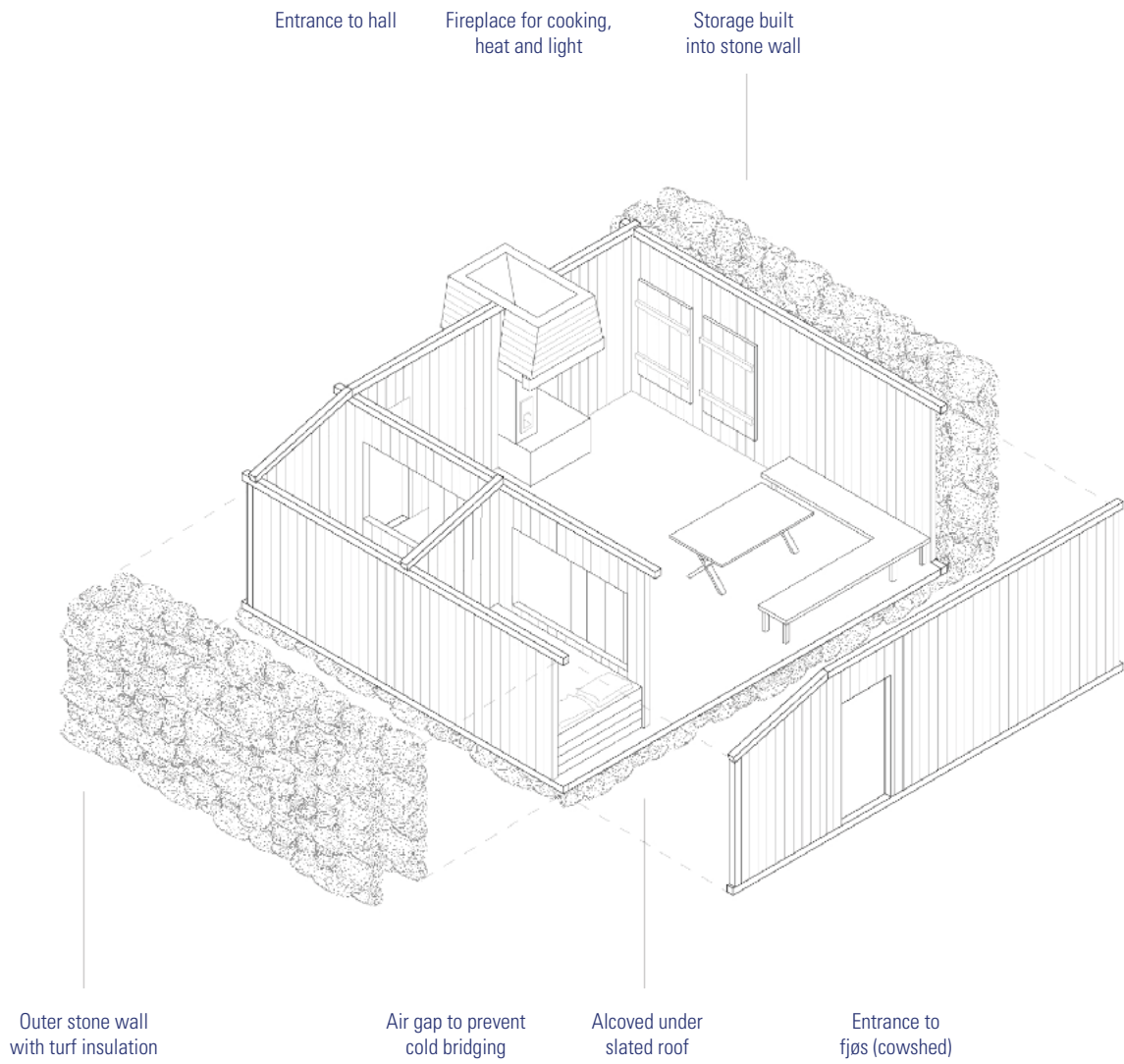
Plan

Elevation,
gable

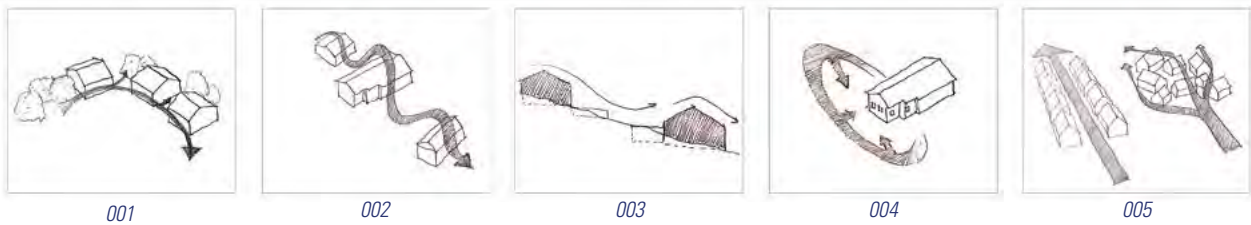
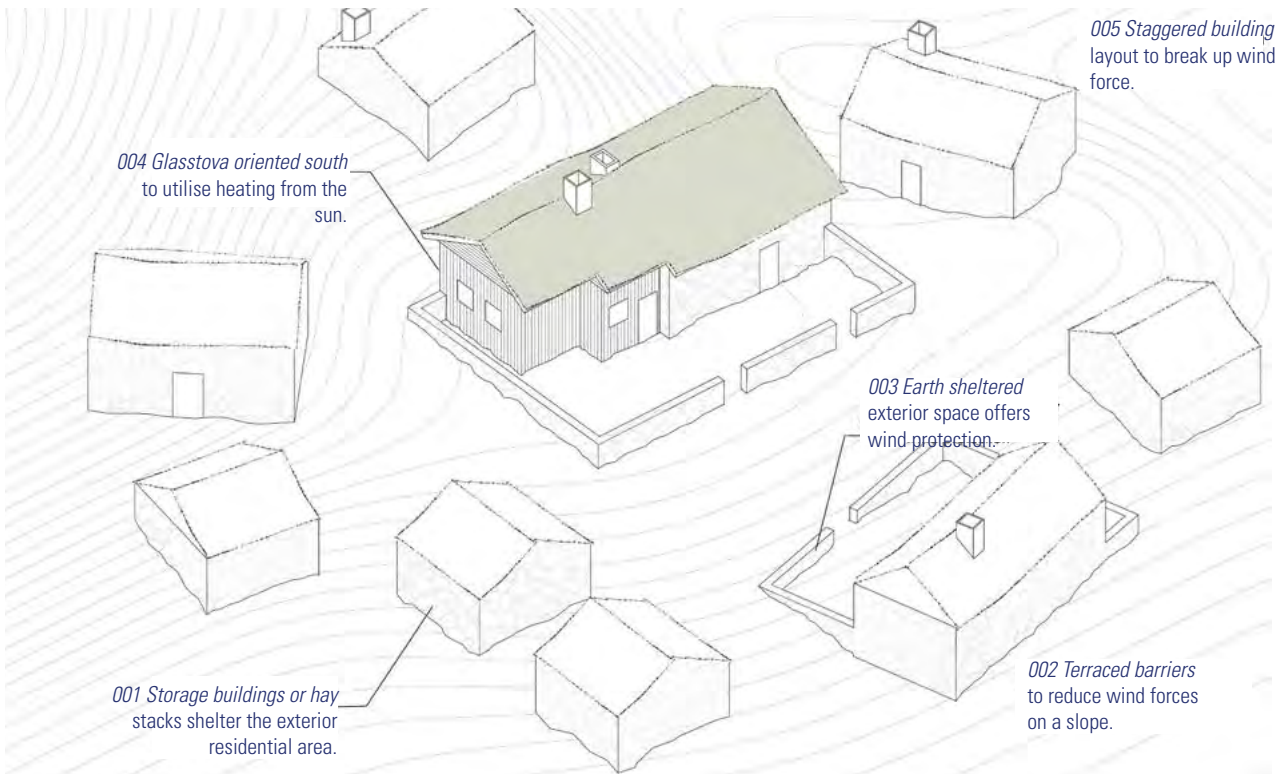
THE FAROES

Sitting in a landscape

THE FAROES

Sitting in a landscape

TURF HOUSE

Analysis

A general overview of the Faroe Islanders and their everyday life

CONTEXT

This text will give an introduction to the livelihood of the Faroese in the old times. As the Faroe Islands are surrounded by the North Atlantic Ocean fishery and whaling was an important part of their everyday life. They would fish from longboats in the Fjords of the Faroe Islands and the surrounding ocean.

Other ways for the Faroese to provide food was through bird hunting, animal husbandry and by growing barley and potatoes for one's own consumption.

The long-haired sheep was the most important livestock for the Faroese as they would provide mutton and wool for the cold climate. Besides the sheep, a household would often have cows and some did also have pigs and Faroese horses.

In a standard turf house, the family would have a place for the animals in the cowshed or fjos which was placed at the end of the house in immediate continuation of the dwelling. Here they would have the cows, pigs and horses while the sheep would be out in the fells all year around.

The fjos had a separate entrance and the room was divided into several folds for the animals. Having the animals right next to the dwelling was not only to keep them safe and protected during the nights but it also enabled the family to utilise the body heat from the livestock in the cold winters.

CULTURE

The Faroe Islanders were originally Vikings from Western Norway who came to the islands around year 800 and settled down. Even though they arrived at a deserted island with no trees growing because of the salty earth and only sheep and open fields, they managed to build up a self-sufficient settlement. The Faroe Islanders built farmhouses that were clustered closely together in small villages scattered around the islands. There could be up to 100 people in each village and normally one family in each house.

Various examples have been found on different family constellations. One with a couple living together without children, another one with 3 grown-up unmarried siblings as well as one with a family consisting of two parents and three children living together with their 80-year-old grandmother.

While the father of the family and the older sons would be fishing and hunting, the women were often working in the roykstova. Here the animals were slaughtered and cleaned, meals were prepared and eaten and the wool and leather from the animals were made into warm clothes, shoes and items of furniture for the family.

Photos: The National Museum of Denmark

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

TURF HOUSE
Analysis
Construction and Structure

The vernacular architecture of Farøe Island is highly related to its history, identity, and culture. There will be several points discussed in terms of the Farøese vernacular construction—The form evolution of structures, the passive solutions to weather, and some construction techniques.

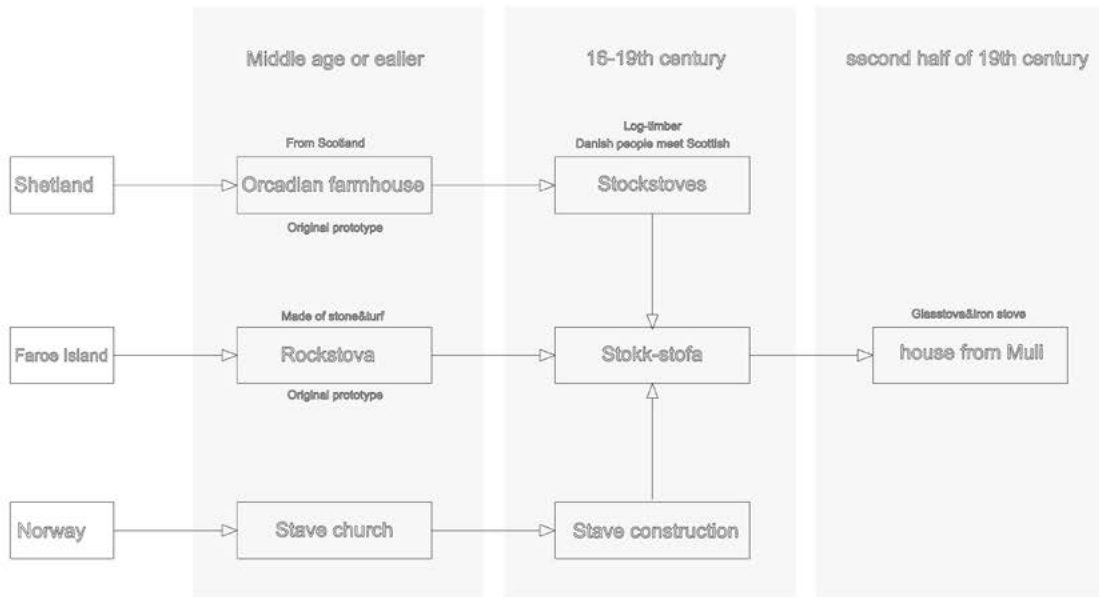
The evolution of Farøese vernacular structures is highly influenced by surrounding areas including Norway, Scotland, and Shetland, thus lets firstly have a look at Shetland.

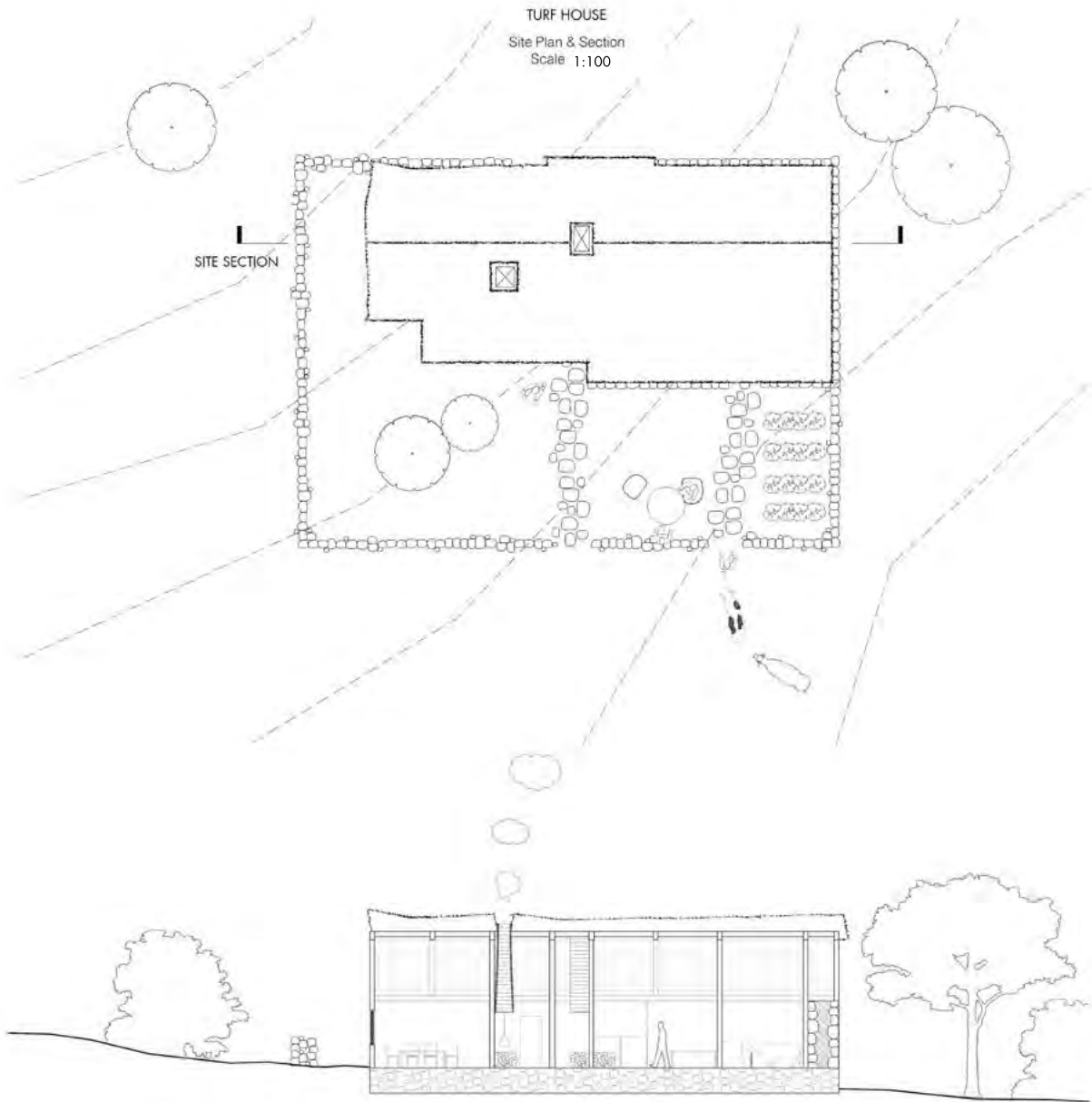
500 years ago, when Danes meet Scots at Shetland, they brought the new technique to this land. A timber-log structure was introduced to Shetland: logs laid horizontally, forming ground-sill and tie-beam; these logs connect the corner-posts and are provided with grooves into which the wall-boards fit. Then a new typology was created, which is the so-called "Stock-stove". Only self-owners or rich farmers can live in such a timber-log "stove". Before this, the building form of Shetland is mainly Orcadian Farmhouse, which is originated from Scotland and then being introduced to Shetland.

Meanwhile, a further developed wooden structure "stave structure" appeared at that time in Norway, which was applied to churches and some other important buildings. The structure is formed by posts and beams, which is built based on the rock foundation. The foundation beams are lifted to be away from soil and moisture. Vertical boards are fitted into grooves of beams, becoming walls. The "stave" structure makes it possible to assemble and disassemble the building. Compared with horizontal logs from the log-timber structure, these vertical boards are easier to transported and assembled, thus making it possible that a large number of the logs and timber pieces were transported to Farøe Island and used to assemble houses.

When Scots and Norwegians meet the local people at Farøe Island between the 16-17 century, they create a new typology: "Stokk-stofa", which has very similar meaning with "Stoke-stove". "Stokk" means logs, and "stove" means a close room. The typology looks like a mixture of "stave", log-timber and local vernacular styles: lifted beams on the stone foundation, corner posts with grooves connecting multiple beams, and stone-turf wall systems. Similar to "stoke-stove", the new typology is also a kind of luxury for richer people in the beginning, which means in a long time timber structure houses in Farøe island represent a higher social identity. Afterward, the windows are a very late addition to the house. The glasstova appeared in the second half of 19 century.

In terms of the climate aspects, the original typology (rockstova) was built with local materials—stone and turf. Stone has very strong ability to absorb the warmth from the fire-place and sunlight, and then heat the whole building. Turf is a good material for insulation, meanwhile keeping the snow on the roof to compact structure below, thus contributing to protect houses from gusts.

Nationality: Faroe Island
Topography: Soil, Cliff & Stone
Climate: Constantly wind, summer(warm), winter(cold)

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

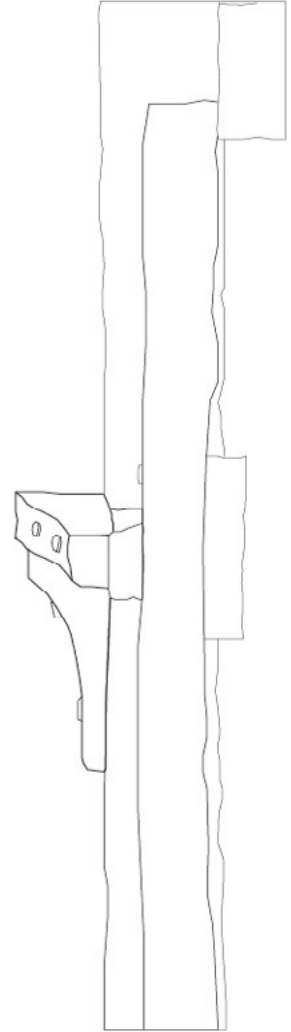
1

NELLY RIKKE PINRU, JIAO AND SIGNE

Materials: Stone, timber&turf
Time period: Second half of the 19th century
Residents: Agrarian

TURF HOUSE

Detail
Scale 1:1

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

5

NELLY RIKKE PINRUP, JIAOJI AND SIGNIF

TURF HOUSE

Analysis

FROM BEING ONE WITH THE NATURE TO AN INDIVIDUAL SELF

When the Viking arrived at the Faroe Island in 800, they meet at land only inhabited by sheep. These were left behind by the Irish monks who was the first to arrive at the islands. The Vikings came from Norway and didn't bring much more than their wives and Celtic slaves at their first arrival.

The climate at the Faroe Islands is very changeable and has a violent character. In one just day, the weather can change from soft sunshine to tough wind followed by heavy rain. The cold weather combined with wind and air with a high concentration of salt makes it impossible for trees to grow on the islands. This causes a very limited amount of building materials which resulted in the development of the very special Faroe Islands dwellings. The dwellings mainly consist of stones, turf and driftwood. One of the benefits from using driftwood is that it is less susceptible to insect infestation and fire compared to other types of wood available at that time.

In 1300 there were about 4000 people living on the Faroe Islands. The people were living in small villages around the islands on small farms. The villages were known as **byggder**. They were placed close by a beach or small harbour. It was very important to be located close by the sea as this was the only opportunity for trading.

The villages were placed on hillsides where small creeks were running. The creek gave access to clean drinking water which was essential for surviving. The people living in the villages had to take care of everything themselves and were very dependent on the nature and therefore also very limited in size caused by the limited resources.

The small farms were built into the terrain and at a distance it was difficult to distinguish the build and the nature. The only thing revealing the farms was the smoke coming from the **roykstova**.

The **roykstova** [smoke room] is the most important and essential part of the Faroe Islands dwellings. In the beginning the room served at the same time as kitchen, living room, sleeping apartment and more. The space consisted of a square wooden structure made from driftwood. On the outside the structure was covered by a thick stonewall while the inside was covered by wood if you were wealthy enough otherwise the walls would be covered by earth. The walls on the outside were made from stacking stones without any binding material, instead the natural occurring holes between the stones were filled with turf which helped with the isolation. The thick walls helped to store the heat. The floor in the **roykstova** was made from stamped mud which was an advantage because of the multiple use of the room.

The **roykstova** was used for slaughtering the sheep and cleaning the fishes. It was also a place for gathering in the cold nights and a place where people sang and told stories that we still can hear told today.

Along the sides in the **roykstova** small alcoves protrude that were covered by wooden gates. The alcoves were made for sleeping and storage. The beds consisted of a layer of hay covered with a woollen bedspread. Depending on the wealth of the family the quilt was either a skin from the sheep or a sack stuffed with feathers from puffins and guillemots and in some cases even geese feathers.

In the middle of the **roykstova** next to the fireplace there was a table and benches. Caused by the lack of materials the houses didn't have many furniture. Some of the furniture was made from the bones of pilot whales. Beside from the table and benches the only other furniture was a spinning wheel, which was very essential for the home. Wool was one of their main exports product.

In addition to the **roykstova** there were a stable with enough space for housing two animals. The outer walls of the stable were only made of stacked stones and turf without any wooden structure. By having the animals this close to the **roykstova**, they also helped to store the heat in the cold nights.

The **roykstova** was a rather dark space. There were no windows beside a quadrangular hole in the roof which in some cases could be closed by a door. The hole served as both as a way for the light to enter and for the smoke to exit.

The roofs were covered with grass. It made the houses look like hills and join in the surroundings. The thick grass roof was also contributing to store the heat like the stone walls.

The wealthier people who could get wood imported from Norway made an addition to the **roykstova** on the opposite side of the stable. The new room were made from a wooden construction covered in wood both on the inside and the outside. Even the floor was also covered by wood. Real windows of glass were installed in the new room which gave it the name **glasstova**. The room were used when visitors came by and for exhibiting belongings of value.

Every farm in the village were surrounded by a stonewall. Within these walls were the inner field. The inner field were nourished and grown with barley and later potatoes. The barley became grinded on the shared mill in the village which was generated by the creek.

On the other side of the stonewall were the outer field. Here the animals grazed on the mountainsides. The sheep were very essential for the people living on the Faroe Islands. They were an important source to meat, wool and leather which made it possible to make warmth cloth.

Another way to get protein was by catching seabirds on the mountainsides or collection their eggs. In the villages they had small shared rowboats so they could go and catch fish. Once a year they went to catch the pilot whales which were a very important event for everyone in the village. The meat and blubber from the pilot whale were a source to protein, iron, carnitine and vitamins which was essential for the whole village to survive.

By time fishing became the main industry on the islands and new villages independent from the farmers were established. This development resulted in a new type of house. What we today know as the classical fisherman's house. The houses were wood-built and tarred black and had white painted windows. The roof was still made from grass. The new fisherman's house was lifted from the ground and had a basement made from the local field stone and often whitewashed. The houses were now standing in their own rights but they still had a relation to each other caused by the common dimensions, materials and colours.

As people became wealthier the houses got replaced by even bigger houses with high attics and carved details. The houses were still made of wood, but the grass roof was replaced with corrugated sheeting. The sheeting needed to be painted every other year and suddenly the houses didn't look like each other anymore instead they were painted in the colour of the owner's preference. **The houses went from being one with the nature to stick out and be its own individual self.**

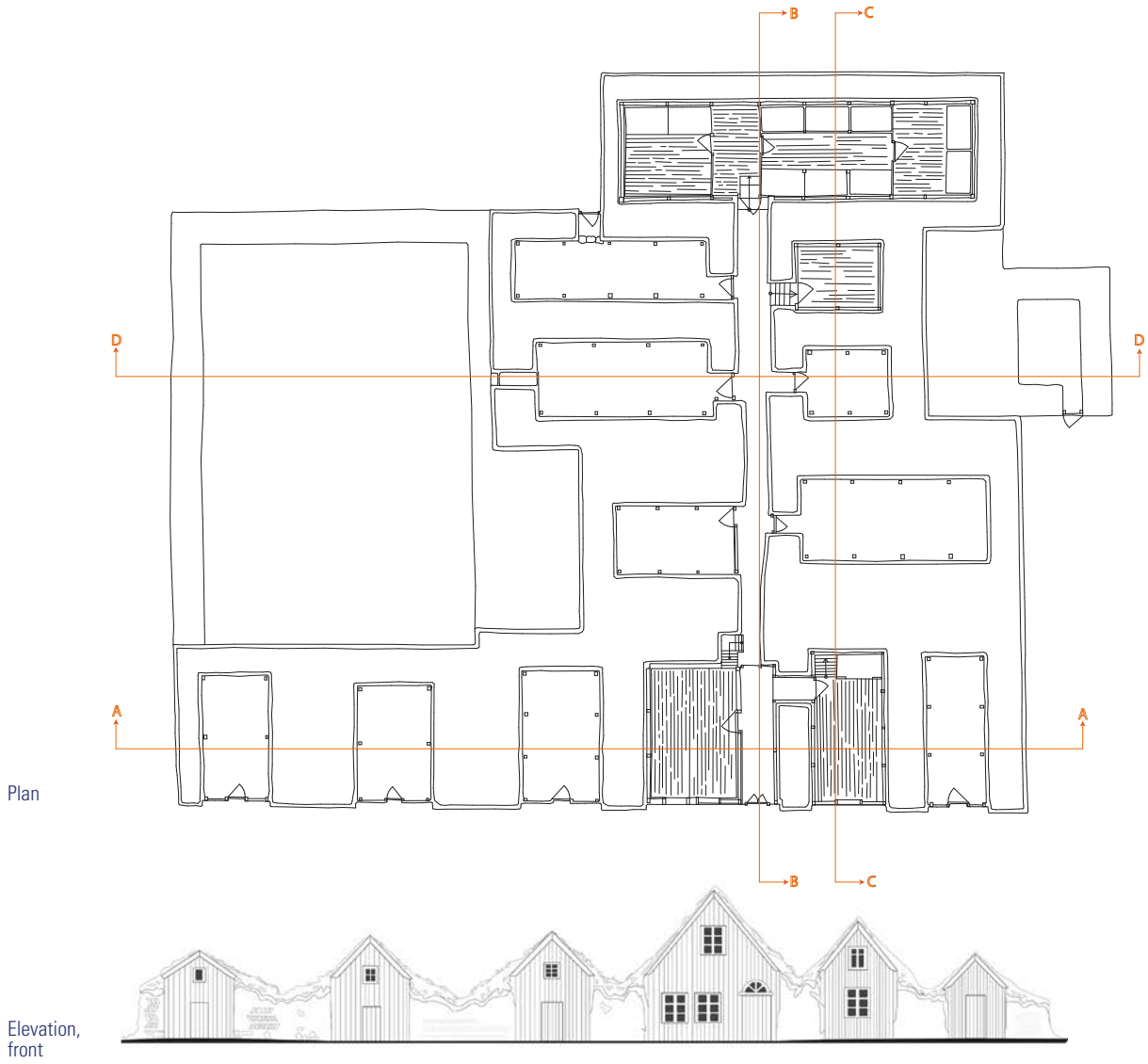
NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

Foto: J. J. J.

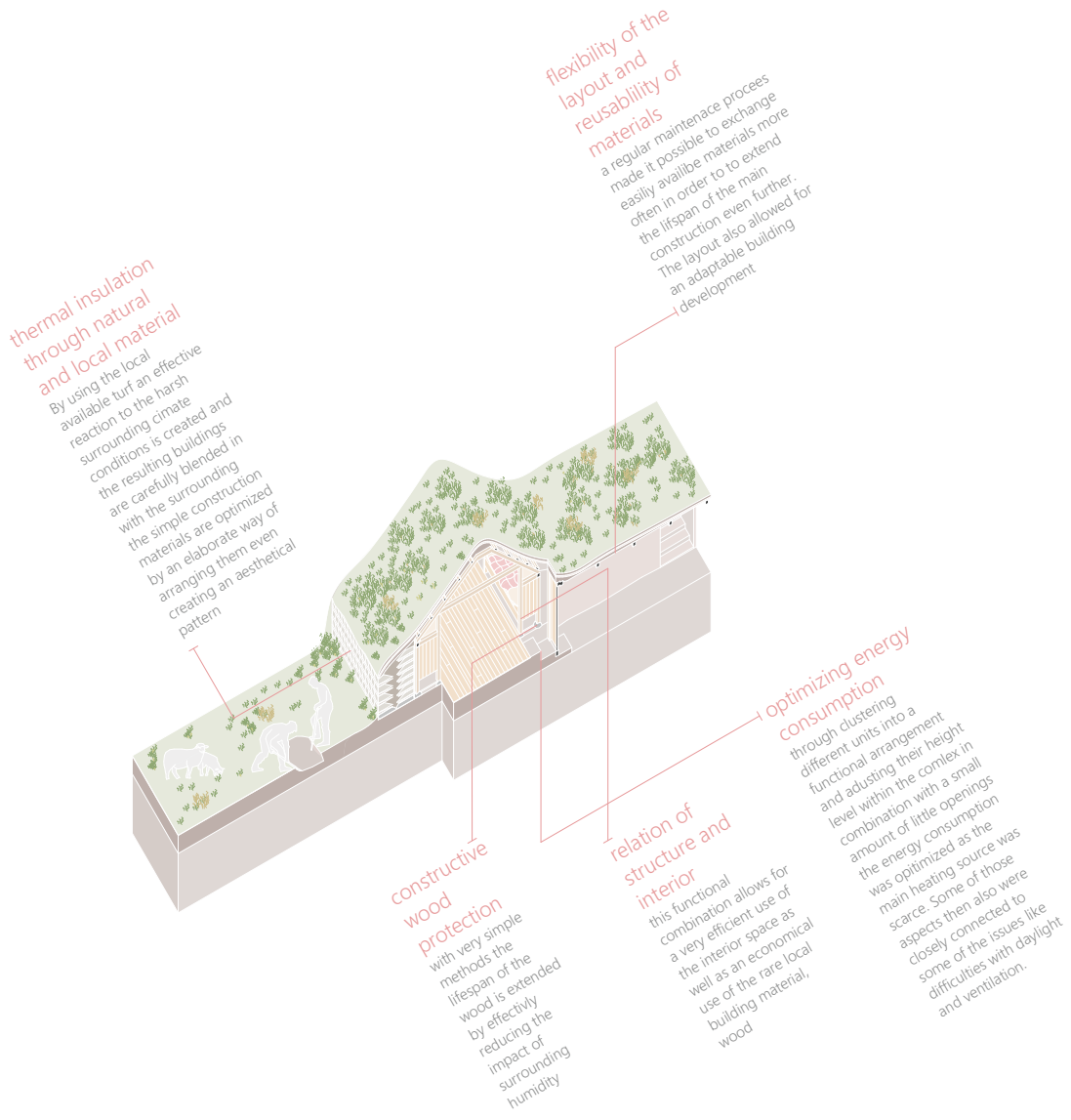
ICELAND

The possibilities of local materials

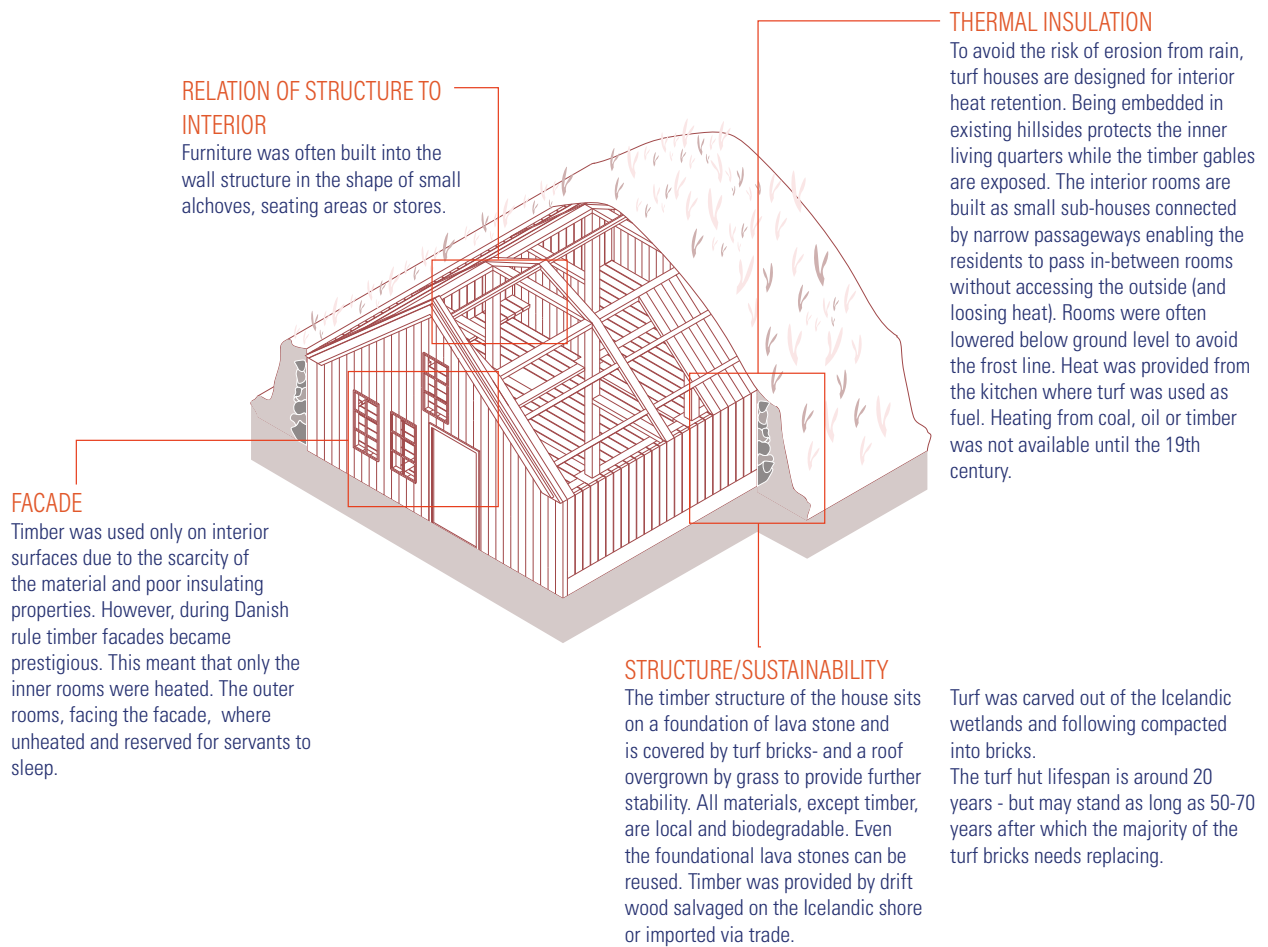
ICELAND

The possibilities of local materials

ICELAND

The possibilities of local materials

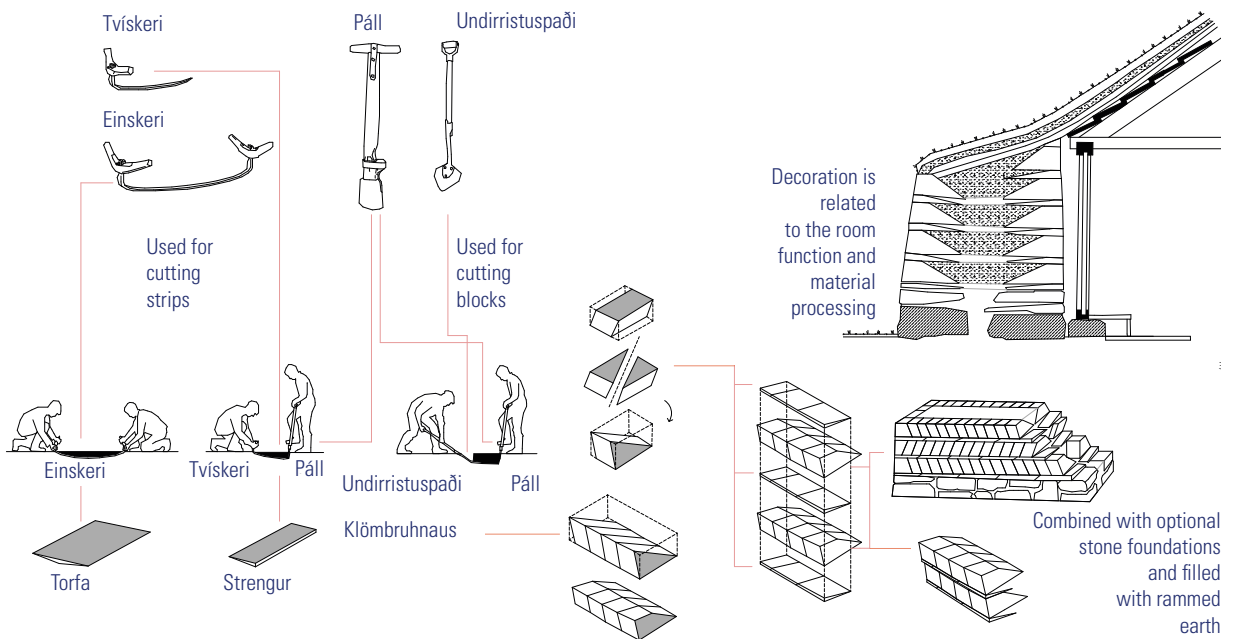
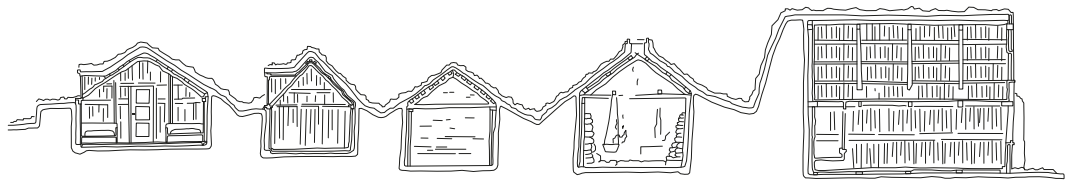
ICELAND

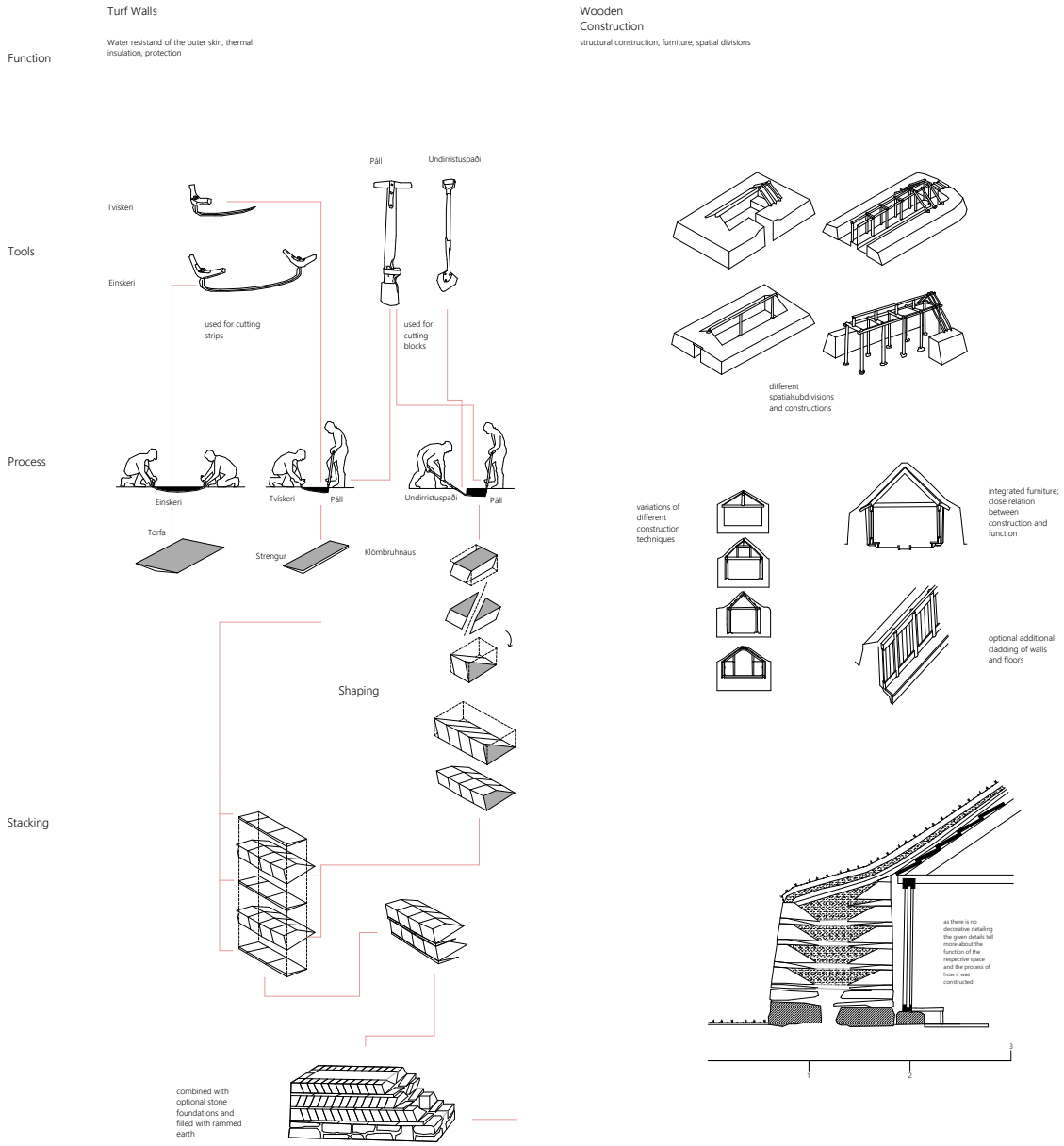
The possibilities of local materials

Section C-C

Section D-D

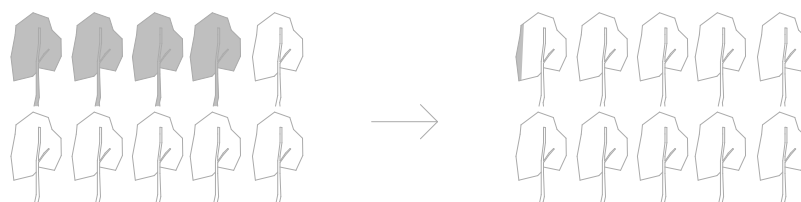
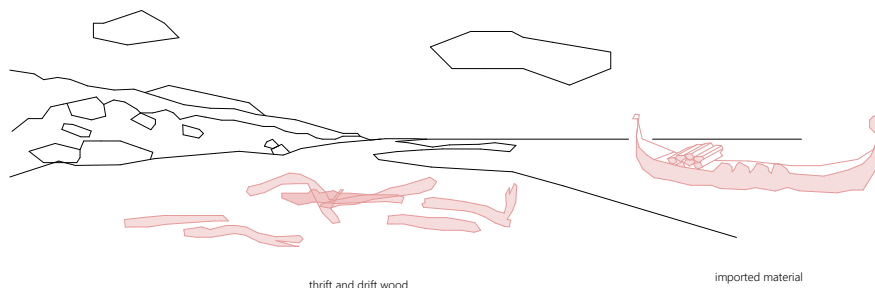

THE ICELANDIC TURF HOUSE
Analysis

CONTEXT

CULTURE

The analysis focuses on the two main building components of the traditional Icelandic turf house, turf and wood, and how they were integrated into and reflected the local context and culture. Turf is a widely available material in Iceland and with its thermal capacities provided an adapted way of dealing with the rough Icelandic climate conditions. Through elaborated stacking blocks of turf and filling the inside with rammed earth very thick exterior walls were achieved that did not need additional structural support. Inside those walls a wooden structure was constructed to support the roof of the house. Especially in the final stages of the building typology this shows a very efficient use of the scarce resource. Comparing with the development from the Viking longhouse we can see a development which brings a smaller wooden construction and lower room heights. As there is no clear and final answer to this development this could be partly explained through the following changing contextual factors influencing the availability and quality of building material. When Iceland was first settled it provided 25-40% of birch forest across the country. This number since then has declined rapidly to 0,5-1%. A reason for that is using wood for heating and building as well as for creating fields. A key issue here was that grazing of the livestock did not allow for a fast regrowth of the forest and sometimes even lead to soil erosion and the loss of quality farmland. In combination with this there were also climatic changes with a colder weather that might have intensified this development even more on multiple levels. Another construction aspect that could be in connection to efficiency is that there are rarely struts and braces found which are used for an additional horizontal reinforcement of the structure. This might be related to two factors one being that because of the heavy walls surrounding it this was not necessary, or it was an active choice trying to react to potential earthquakes. All those changes together with colonial influence had an impact on the development of cultural values and representation within the community. As the typology was used across all different social classes there was no differentiation between rich and poor in the basic typology of their houses. This differentiation was made only through the additional use for interior claddings and furniture. While this may seem like very small differences at first, it still creates a strong difference as wood was such a valuable material. There is no excessive use of traditional ornament or many decorative additions to the buildings as even subtle gestures could communicate a bigger difference. The maintenance aspect of turf construction with replacements and additions to the walls and structure additionally show the dependence on the materials.

development of birch forestation across Iceland

Text Sources:
Deforestation Information:
<https://www.skogur.is/en/forestry/forestry-in-a-treeless-land/history-of-forests-in-iceland>
<https://www.nytimes.com/interactive/2017/10/20/climate/iceland-trees-reforestation.html>
<https://www.treehugger.com/how-iceland-regrowing-forests-destroyed-vikings-4864451>
used in all social classes and differentiation between wealthy and poor through usage of wood: <http://hiddenarchitecture.net/ungreen-traditional-turf-houses/>
information about turf house Stampfer, Lukas (2018) Embracing the North : investigating a possible use of traditional Icelandic turf constructions in todays architecture, Wien
lack of struts and braces: p.70 Stampfer, Lukas (2018) Embracing the North : investigating a possible use of traditional Icelandic turf constructions in todays architecture, Wien
height and scale development of the typology: p.64 "Icelandic Putridity": Colonial Thought and Icelandic Architectural Heritage
Author(s): Sigurjón Baldur Hafsteinsson
Colonial Influence: "Icelandic Putridity": Colonial Thought and Icelandic Architectural Heritage
Author(s): Sigurjón Baldur Hafsteinsson

Reflection sheet *_The Icelandic turf house_ Citlali Steninge 17/06/20*

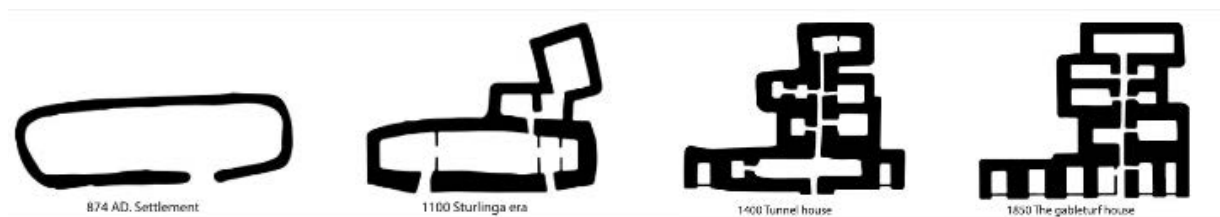
The tradition of the Icelandic vernacular architecture dates back to the ninth century with the arrival of the of Norse and British settlers at the height of the Viking age in Europe.

The Icelandic Turf House is a construction derived from the long house, which was a Northern European Tradition brought along to the island by the Nordic settlers.

These longhouses could at the time be built because over 30% of the island was forested during its settlement years, where birch was the dominant tree sort. Unfortunately, Iceland experienced a drastic deforestation as the settlers, with limited resources and not thinking ahead, sadly used most of the timber up.

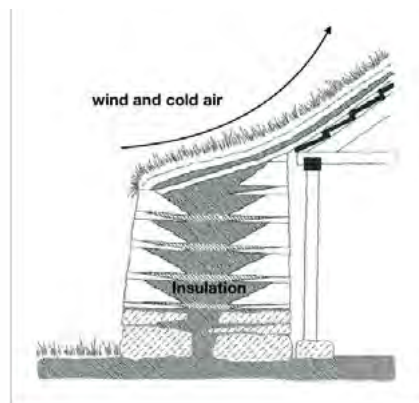
This caused the Icelanders to look into alternative ways of building with limiting timber and a harsh climate to consider. As most of the settlers came from today's Norway, they were already familiar with the turf roofs and as Iceland was suitable for turf, thereby emerged the Turf house.

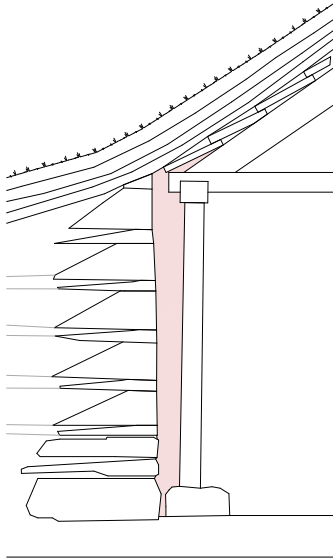
As mentioned, the Icelandic turf house developed from the longhouse which was a long and narrow single room dwelling to now being a cluster of small houses connected by a covered passage/tunnel. The turf houses blended well into the surrounding nature of Iceland, making the houses look like small hills popping up from the landscape.

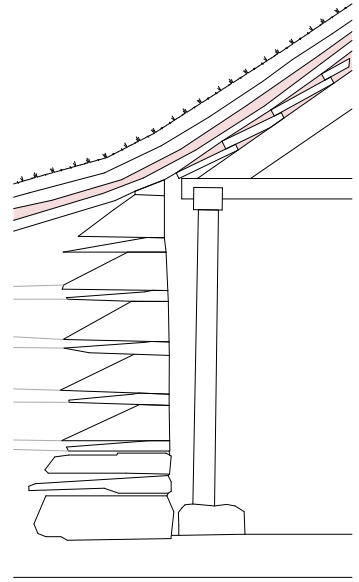
The weather conditions in Iceland, depending where you lived, played a big role in which materials the Icelanders used to build their turf houses. The typology of the turf house was different in response to the weather differentiating from north to south.

In the south and west the materials used for building was mainly stone, due to a lack of turf - this was because of bad soil, and therefore they had trouble extracting turf – and also to withstand the harsher climate conditions. However, the north-eastern part of Iceland turf was the predominant material as it was easy to come by and offered good insulation against the cold climate.

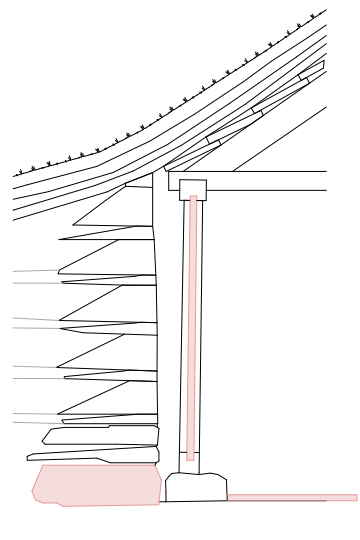
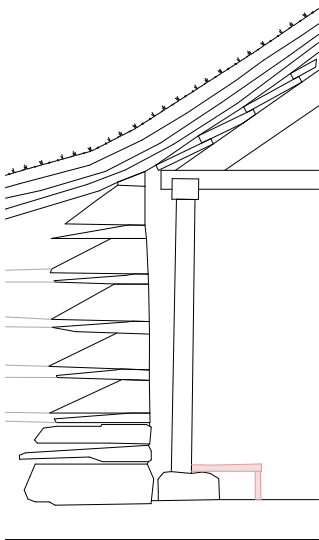

gap between woden
constrction and turf wall

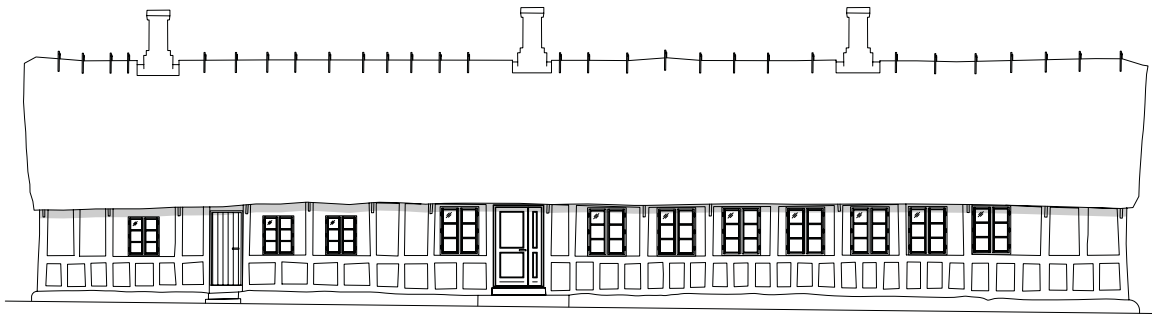

layers of the roof for
waterproofing

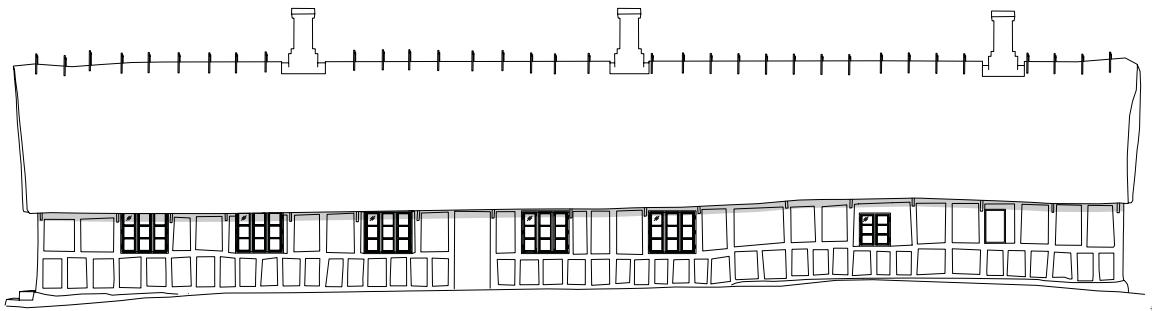

DENMARK

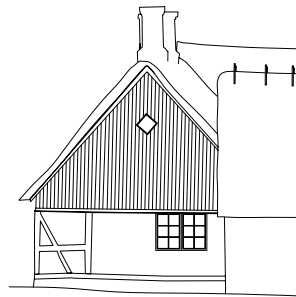
A contextual approach

Elevation,
front

Elevation,
back

Elevation,
gable

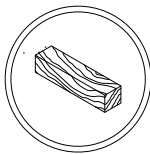

Elevation,
gable

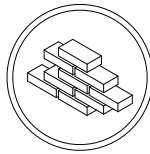
DENMARK

A contextual approach

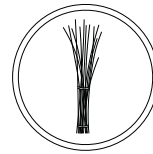
Use of local materials

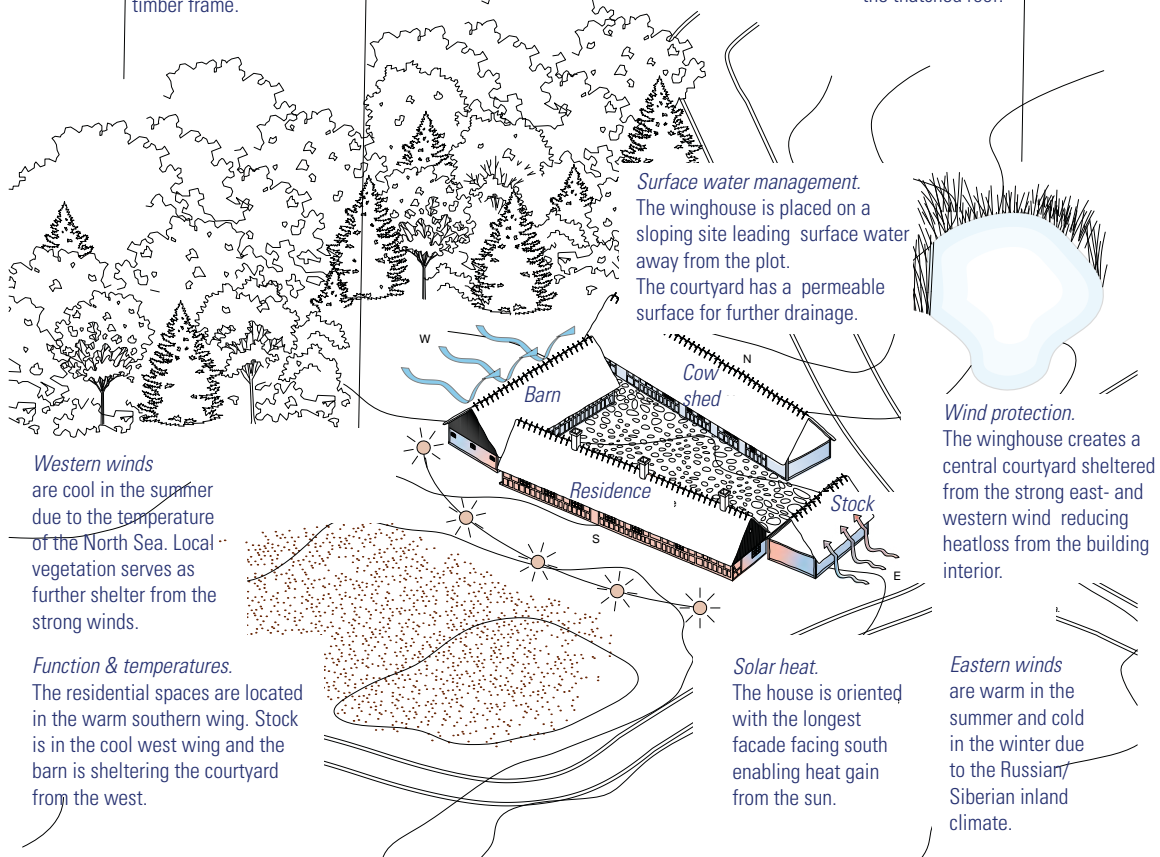
Timber from the local forest used for timber frame.

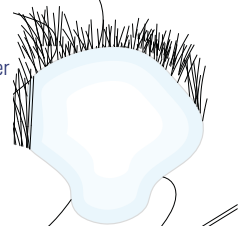
Local clay has been used for the infill bricks.

The nearby wetland has provided reeds for the thatched roof.

Surface water management.
The winghouse is placed on a sloping site leading surface water away from the plot. The courtyard has a permeable surface for further drainage.

Wind protection.
The winghouse creates a central courtyard sheltered from the strong east- and western wind reducing heatloss from the building interior.

Western winds are cool in the summer due to the temperature of the North Sea. Local vegetation serves as further shelter from the strong winds.

Function & temperatures.
The residential spaces are located in the warm southern wing. Stock is in the cool west wing and the barn is sheltering the courtyard from the west.

Solar heat.
The house is oriented with the longest facade facing south enabling heat gain from the sun.

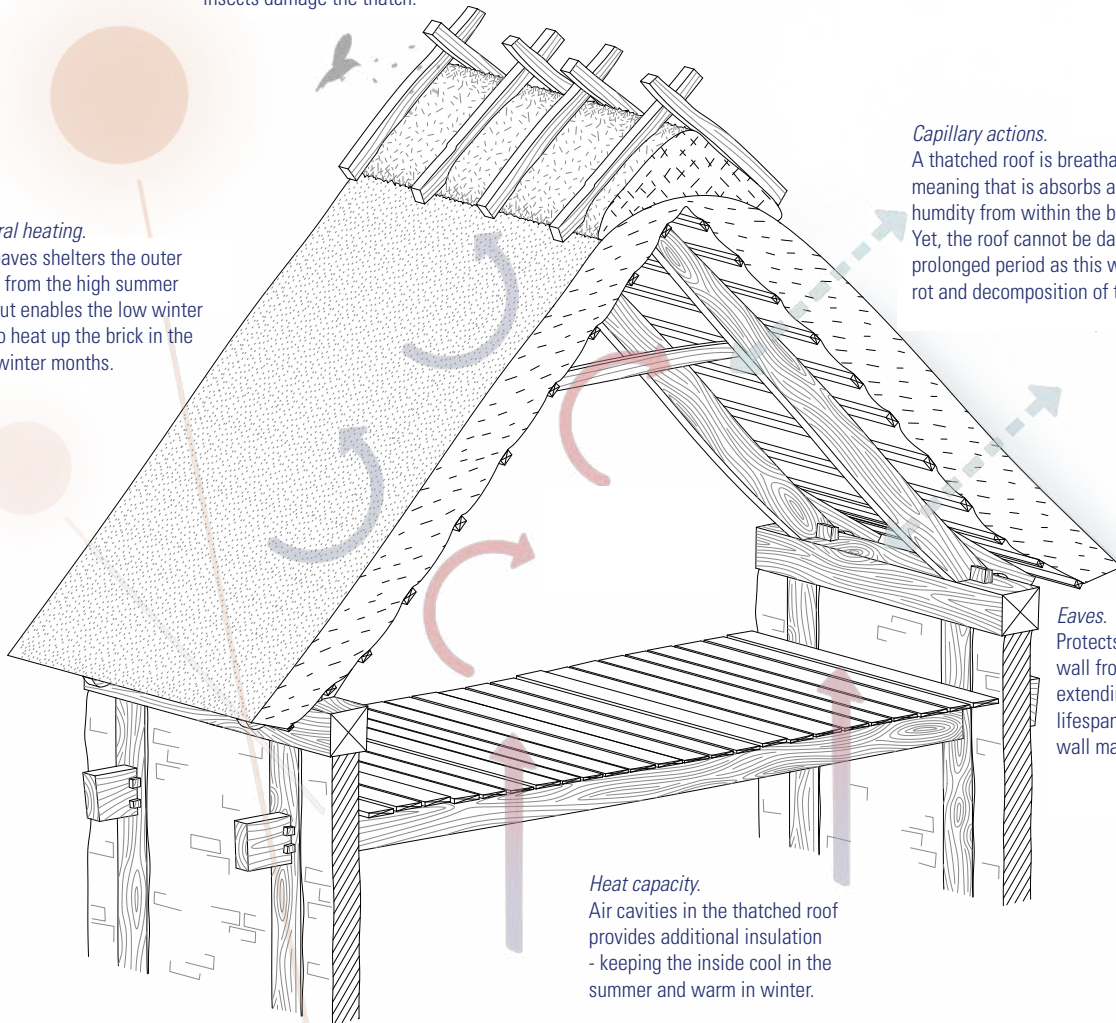
Eastern winds are warm in the summer and cold in the winter due to the Russian/ Siberian inland climate.

DENMARK *A contextual approach*

Good habitat for insects.
However, birds picking at the insects damage the thatch.

Natural heating.
The eaves shelters the outer walls from the high summer sun but enables the low winter sun to heat up the brick in the cold winter months.

Capillary actions.
A thatched roof is breathable - meaning that it absorbs and emits humidity from within the building. Yet, the roof cannot be damp for a prolonged period as this will incur rot and decomposition of the reeds.

Eaves.
Protects the outer wall from rain extending the lifespan of the wall materials.

Heat capacity.
Air cavities in the thatched roof provides additional insulation - keeping the inside cool in the summer and warm in winter.

DANISH WINGHOUSE
Analysis
Construction of the thatched roof

CONTEXT

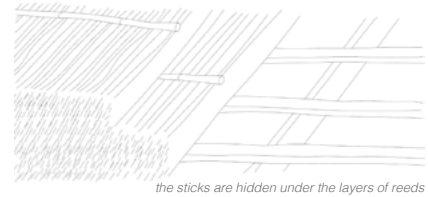
The surface of Denmark is not high above sea level, resulting in many low-lying areas too wet for agriculture. Though these wetlands are perfect for strong reeds that the Vikings utilized as roof covering¹. Many square meters of reeds are required for just one roof, and since they were also used for wattle and daub walls before the clay bricks, reeds were in high demand². Therefore reeds were not the most common thatching material. Instead, straw as a byproduct of the agricultural production were used as a lower-quality thatched roof. The expected life span of a straw roof is about half of that of a reed roof, which can last up to 30 years³. Søgaard in Viby is on a small hill surrounded by wetland, so it is probable that they had access to high quality reeds to use for thatching.

Søgaard was built in 1677 in a country characterized by feudal land tenure and clear class distinction⁴. Large areas of land were owned by a proprietor and the farms were organized in communities on the countryside. This suggests that people in the community would manage different tasks such as the primary farming labor but also different construction affairs. It is therefore likely that one or two persons were responsible for the thatching in the community and possibly in neighboring communities as well.

CULTURE

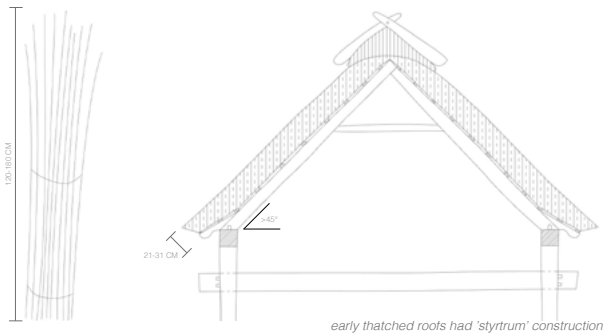
It is feasible that it required a professional to thatch the roofs, since it takes expertise and technical skill. The withered reeds are harvested from the wetlands during cold season and sorted in bundles⁵. The thatcher then layers the bundles onto the open roof construction and ties them to the pine battens using pine or willow sticks and thin willow branches⁶. The reeds should be thatched to a thickness of 31 cm to ensure waterproofness⁷.

the sticks are hidden under the layers of reeds

Constructing a separation deck on the tie beams likely served several purposes. Firstly, it helped keep the heat in the lower living spaces; and secondly, it provided an ideal space to dry grain in the relative warmth rising from the dwelling level. The thatched roof was very capable of diffusing the humidity of the interior environment, preventing mold in the stored goods as well as rot in the construction⁸.

In the larger estate buildings as well as in urban contexts, the space under the roof was often inhabited by low ranking staff that lived on site, as it provided poor living conditions. At Søgaard, however, it was most likely used to dry and/or store grain for winter stock.

early thatched roofs had 'styrtrum' construction

reeds and straw transport water effectively due to their polygonal shape and the surface tension of water

¹ Asaad Almsaad and Amjad Almusaed, *Environmental reply to vernacular habitat conformation from a vast areas of Scandinavia*, 2015, p. 831
² B.T. Eybye and I. Vestergaard, *A survey of Danish Earthen heritage for sustainable building*, 2018 p. 588
³ J. D. Herholdt, *Vejledning i Bygningskunst*, 1877, p. 119
⁴ <https://danmarkshistorien.dk/perioder/den-aeldre-enevaelde-1660-1784/godsejerstyret/>
⁵ Kulturstyrelsen, *Stråtage*, 2004, p. 3
⁶ *ibid.*, p. 1; Herholdt, p. 120
⁷ *ibid.*
⁸ Tækkelaugget, *Veludført Stråtag*, 2019, p. 63

DANISH LONGHOUSE

Analysis
The general overview

CONTEXT

Sogården is located in Viby outside of Aarhus on a sloping ground helping the rainwater to get away from the ground. Sogård is a four-winged farm consisting of two stables, a residence and a winter stock together forming a central courtyard. The residence is located on the southern part of the ground and is 5 meters wide and 20 meters long, hence the typology longhouse. The narrowness of the building is due to the timber construction with the span of the cross-beam between the roof-supporting timber-framed walls, which limits how wide the building can be. As typical for the longhouse at that time, the gables of the residence are oriented east-west. In winter, the only usable solar gain occurs primarily on the south facade, and therefore it is beneficial that the long facade is orientated to the south and can absorb heat from the sun. The opposite long facade is then orientated north, but is protected from the strong western wind and in winter cold eastern wind with the two wings going from the residence building. In this way, the courtyard was essential in forming habitat units, combating the negative effects of high winds.

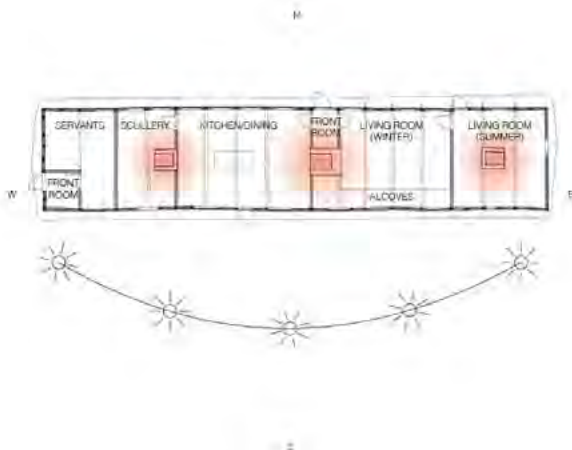
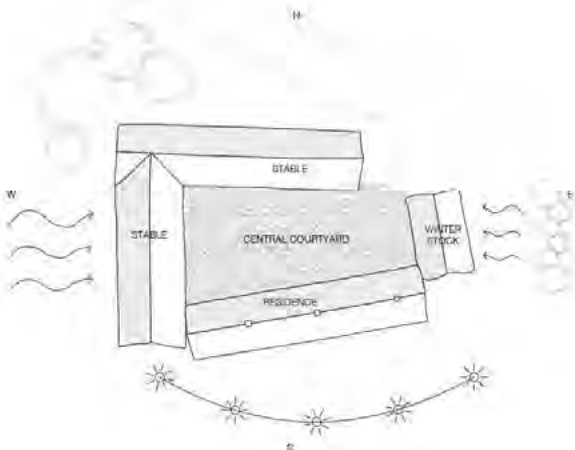
Despite the deforestation at that time, the construction practice in the countryside of Aarhus was characterized by many buildings erected in half-timber with the use of plentiful timber, as there was relatively good access to oak in the surrounding forests. The Danish soil is very clayey and together with timber and straw has been an important building material at this time as it has been available locally. Which Sogården in Viby is a great example of with its timber-frame, bricks and thatched roof which will be further elaborated.

CULTURE

At this time, the interior of the country house's residential part had a quite fixed design. It was partly divided according to the functions that belongs to the actual living space of everyday life: sleep, stay, cooking, eating, storage of food, laundry etc., partly divided by the two occupant groups the house must accommodate: the farmer's family and the servants, and partly divided by the more culturally related needs of the family: religious holidays, guests and parties. The entire house would be in use in summer but often in winter, apart from Christmas and Easter, parts of the house would be unheated and unused reducing the energy consumption to a minimum.

There is a difference in the interior design of the country house's residential part in Sjælland, where there was only one fireplace compared to Fyn and Jylland, where the residence often had two fireplaces and thus two chimneys. However, there have been three chimneys at Sogården in Viby, which could potentially say something about the people who have lived here. When the cast-iron stoves arrived in the mid-1700s, first the priest, later the most wealthy farmers, built a third chimney on the house so that the "stadsstue" (the nice living room that was only used on special occasions) could be warm and the neighbors corresponding envious.

One of the fireplaces has usually been right next to the entrance and the hall, but with the opening facing the dining room/living room, where it has been used for cooking and heating the room. The second fireplace was in the scullery and has been used for cooking and baking. Most often, the "nice" living room had no fireplaces, as they were not used in winter. The fact that Sogården has had three chimneys, may indicate that it was a relatively wealthy family who lived here who could afford a fireplace in the "nice" living room.

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE®

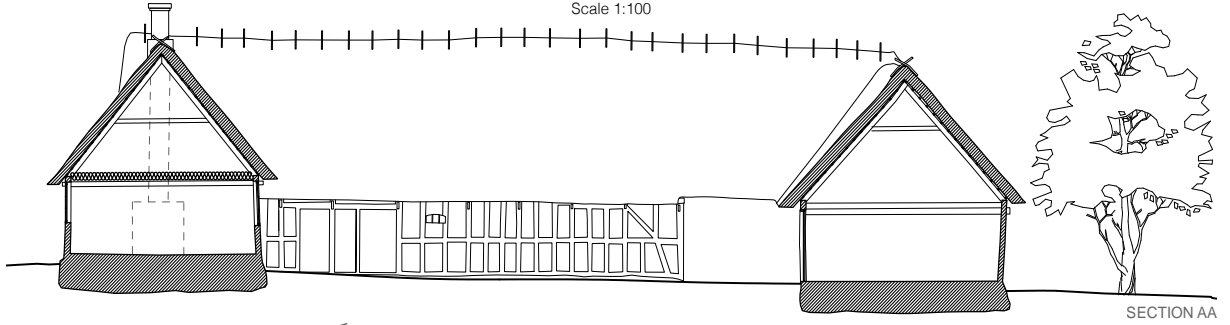

E

Miriam Caselles Gilabert & Miriam

DANISH WINGHOUSE

Site Plan & Section
Scale 1:100

Nationality: Denmark

Topography: Smalls hills, open fields

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

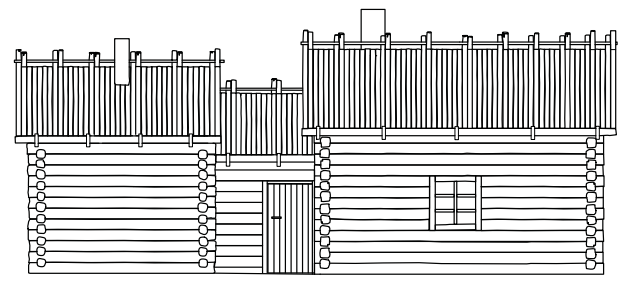
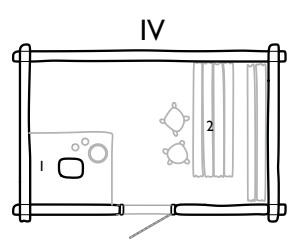

Materials: timber, clay, straw, chalk coating, brick(clay, turf, soil)

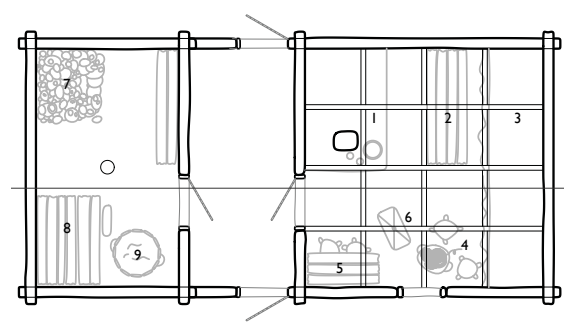
Time period: 17th century

FINLAND

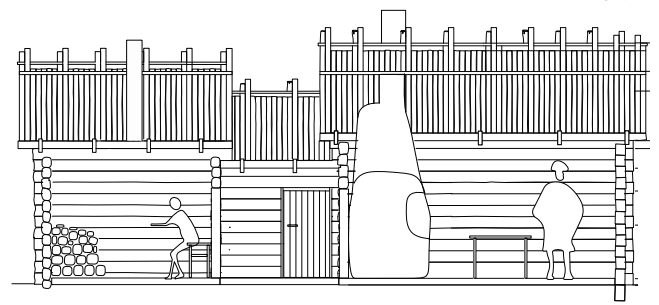
Sauna as a spiritual place

Elevation, front

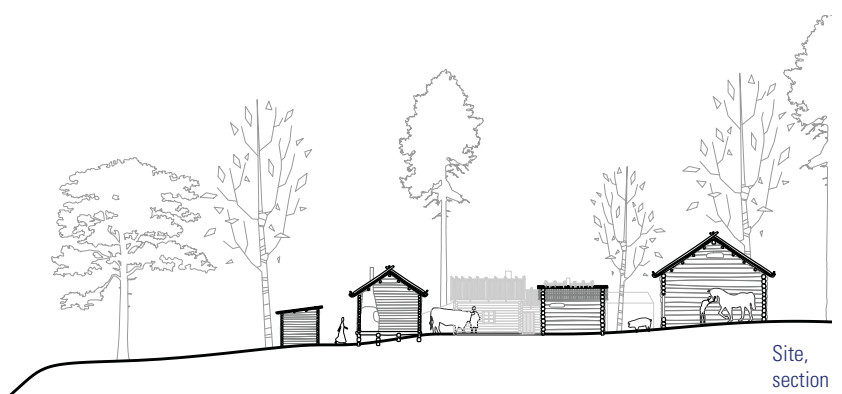

Elevation, front

Section

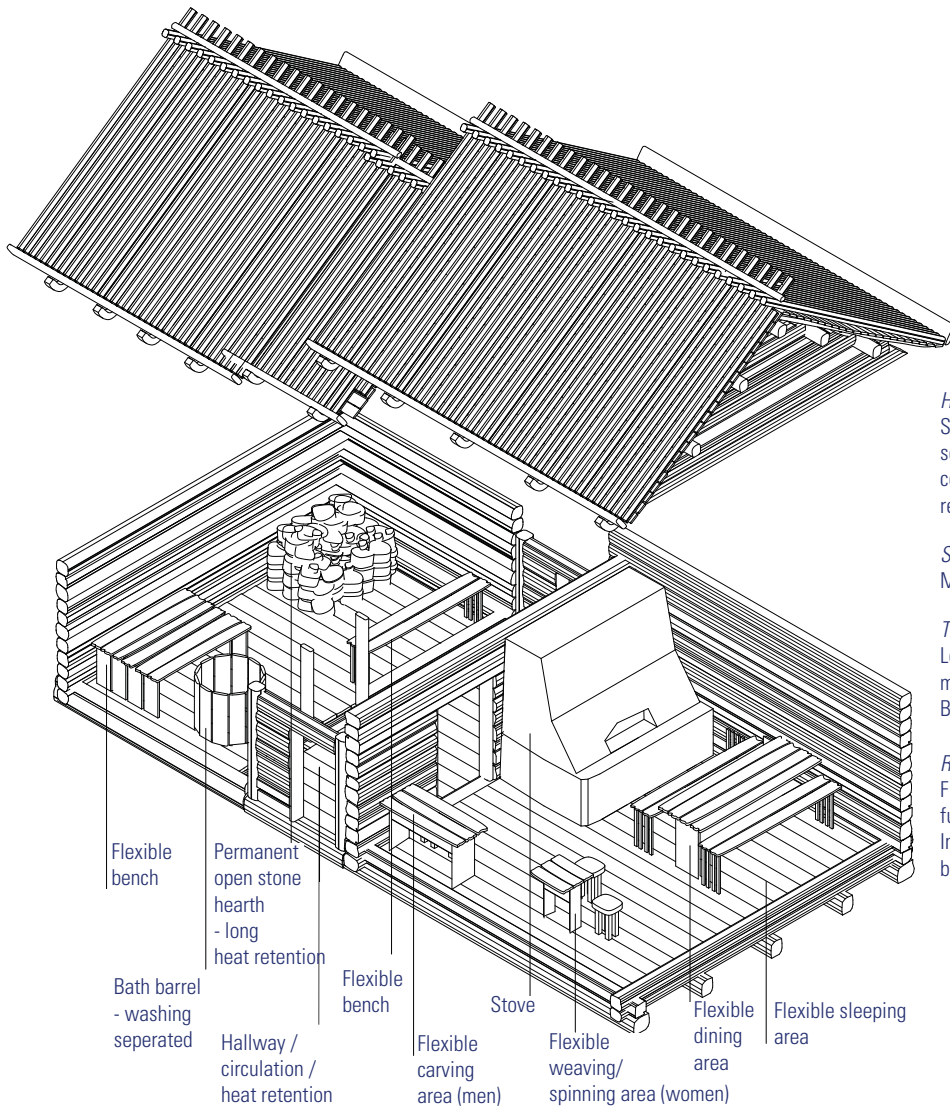
- 1 Cooking / sleeping
- 2 Dining
- 3 Sleeping
- 4 Spinning / weaving (women's room)
- 5 Carving (men's room)
- 6 Baby bouncer (storage above beams)
- 7 Open stone hearth
- 8 Bench
- 9 Bath barrel

Site, section

FINLAND

Sauna as a spiritual place

Heat.
Small rooms seperated by corridors enables heat retention.

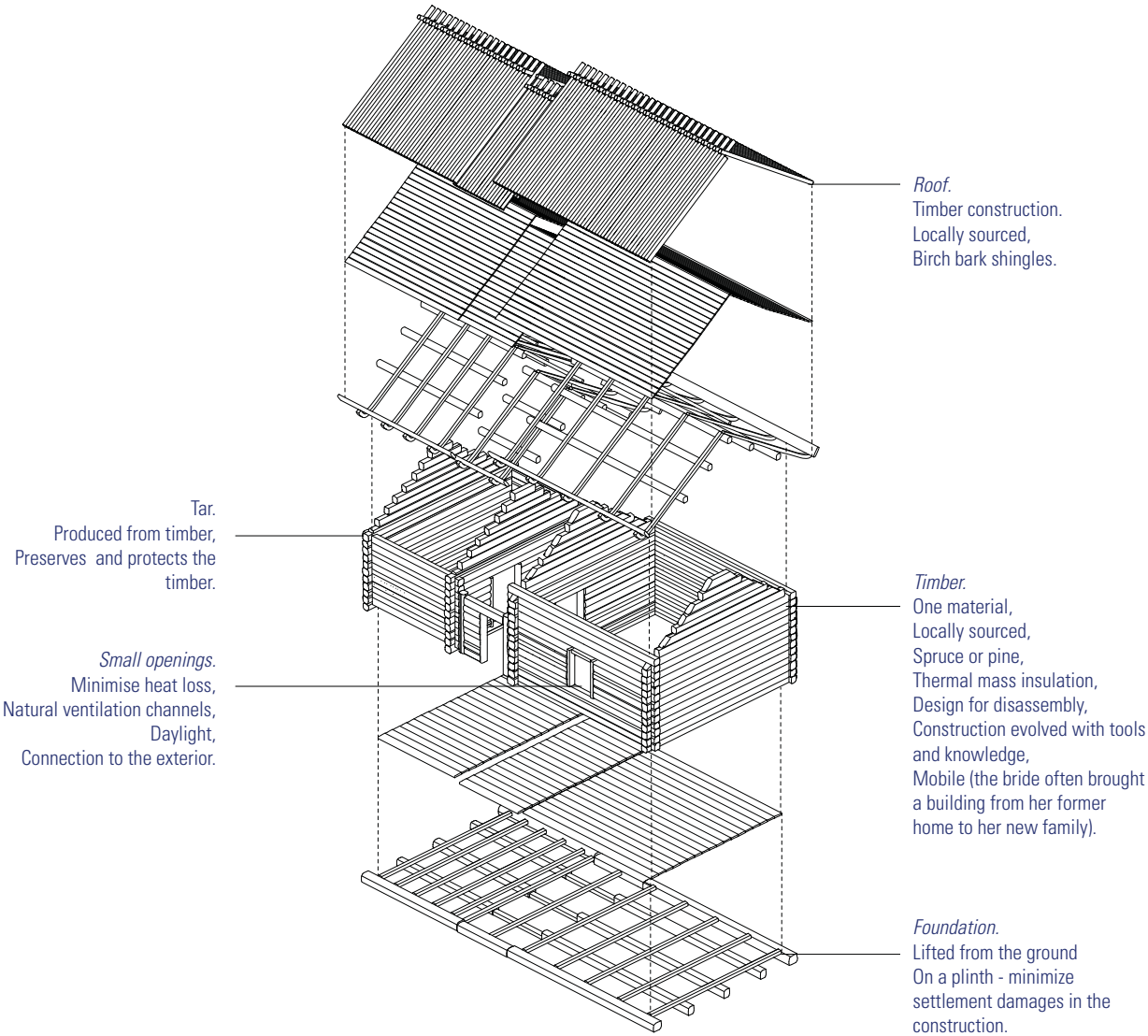
Stove.
Made of local clay.

Timber.
Locally sourced, Thermal mass, Breathable material.

Room division.
Flexibility of interior functions, Increase the privacy between spaces.

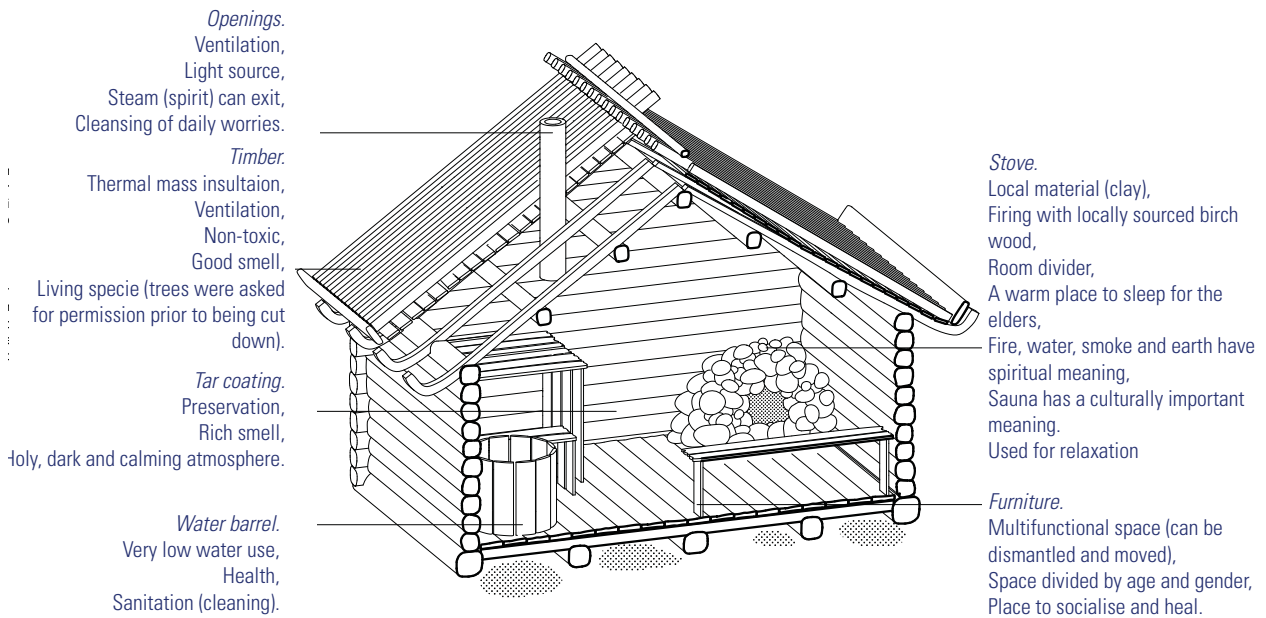
FINLAND

Sauna as a spiritual place

FINLAND

Sauna as a spiritual place

FINNISH SMOKE HUT

Analysis
Construction and details: stove & sauna rituals

CONTEXT

Living off the grudging land with a growing season of only 4 months was hard, making sauna an important factor in farmers' daily lives. Sweat bathing required heating only a small amount of water – far less than would have been needed to fill a tub. It is unclear if Finns invented the sauna but it certainly stood out during Reformation when European bathhouses became almost extinct.

Centuries of knowledge on log construction along with vast wood reserves enabled Finns to build long-lasting wooden dwellings and be generous with heating. Pine, fir and aspen were the most commonly used types of wood. Pine is one of the most solid and strong coniferous breeds that possesses resistance to rotting, high thermal capacity and gas permeability. Its valuable dense structure makes for a good construction material.

The standard type of sauna which has remained unchanged through centuries is the rectangular one room log hut that houses an open rock stove and a raised platform. This is the original savusauna (smoke hut) which was ideally positioned by a lake for a cool plunge and further away from the rest of the buildings due to a fire risk.

Originally, the heat-storing stove was essentially a pile of rocks in a chimneyless room and heated by an open flame. The stove was the central element of the smoke hut. Because of its good quality, smell, and long-lasting burn, birch was the preferred heating material.

Stones for the stove could be collected anywhere, as Finland (especially its coastline) is a very rocky land of igneous, heavy and rough surfaced stones such as peridotite, olivine, vulcanite or granite – all ideal for heating the sauna. The stones were arranged with the largest at the bottom and smallest at the top, with plenty of space for airflow between them (but not too much, to catch the water when it was poured on). The heavier the rocks, the longer they retained the heat. Rough surfaces on the rocks helped to disperse the steam more gently. Stones that had been immersed in water for long periods of time were avoided because the high heat could turn it into steam inside the stone, making it shatter. The rocks in the sauna were replaced every once in a while.

Until the early 20th century, heating the heat-storage stove was time-consuming work and the smoke sauna itself often filled with soot. The advent of masonry chimneys saw a rise in popularity of heat-storage masonry stoves, with a smoke flue and a steam hatch that could be closed to speed up heating, keep the sauna free from soot and reduce fire risk. The use of chimneys around the 18th century enabled to build the saunas in cities etc.

Sources:

- 1 <http://peacecountry0.tripod.com/sauna.htm> (diagram: evolution of the heat source)
- 2 Mikkel Aaland, *History of the Finnish Sauna and the Nordic Bath*, 1997, p. ?
- 3 <https://www.sauna.fi/in-english/development-of-the-finnish-sauna/smoke-sauna/>
- 4 <https://monistemuseum.ee/saunalogu/saunade-ajaloost/>
- 5 <https://theculturetrip.com/europe/finland/articles/10-instances-finland-enhanced-gender-equality/>
- 6 <https://www.everyculture.com/Cr-Ga/Finland.html#xz6PWeuO88>
- 7 https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J086v04n03_11?journalCode=wff120
- 8 <http://uralica.com/sauna2.html>
- 9 <https://www.klafs.com/health/abc-of-well-being/e/earth-sauna.html>
- 10 <https://www.youtube.com/watch?v=j94pxpAF0w>
- 11 <https://www.youtube.com/watch?v=OFn8WAV5o>

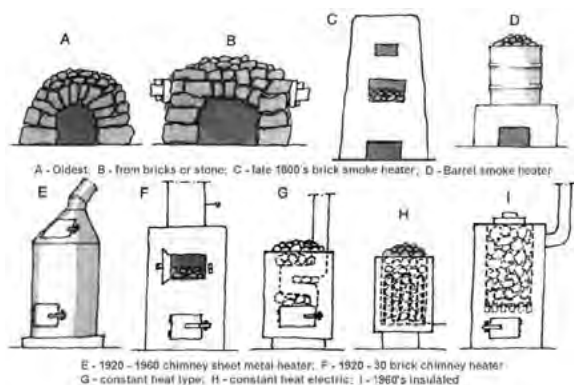

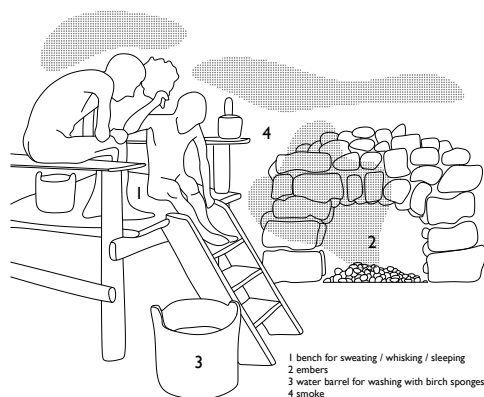
Diagram: evolution of the heat source

CULTURE

The ancient Finns believed that no force of nature or intelligent life existed without spirits. Objects, places and creatures all possessed a distinct spiritual essence to them which is why sauna (the place of fire, water, air and smoke) acquired a spiritual significance and was believed to be the home for the sauna elf. Before the Finns began settling and building smoke huts, sweating rituals were carried out in underground earth pits with a primitive pile of heated up stones. Later, proper stoves were built from loose stones. The design was very pragmatic and lacked any decoration. Similarly to rotten logs, replacing stones in the stove was a common practice as in time they shrank and cracked, losing more heat.

A sauna ritual was carried out in the following steps. First, the ashes were cleaned out of the stove, then a barrel filled with water was brought inside to be warmed up. Piles of rocks were heated over a fire for 6 to 8 hours which would provide warmth for hours (around 80–110 °C). Once the fire had died, the smoke escaped through a few small openings and water was thrown on the stones. The rising steam lovingly was believed to contain a spirit. There was almost no sound anymore. Before bathing, women (who were generally in charge of cleaning the sauna) washed the floor and the sitting platform of soot which had blackened the surfaces, resulting in a pleasant, larry aroma in the smoke hut. The moist heat and steam mingled with the scents of smoke, tar and birch leaves from the whisks. The antiseptic properties of smoke and birch made it a good place to give birth, heal the sick and recover from hard physical labor. Special occasions, such as marriage and sending off the dead were also carried out there. Sayings "The sauna is the poor man's apothecary" and "In the sauna one must conduct himself as one would in church" describe the holy significance of the sauna. Speaking in the sauna was considered rude.

2 main activities took place in the sauna: bathing and sweating/whisking, the latter having a therapeutic effect. Birch whisks were used because of their antiseptic properties, good effect on blood circulation and skin. Besides food processing and meal preparation by the stove, cow care, child care, cleaning and ritual displays of hospitality, making whisks and bark sponges for bathing was a women's task and was carried out indoors, in the women's corner. The male head of a farmstead is symbolically and practically associated with the outdoor domain of preparing and maintaining pastures and hay fields, cutting wood and coordinating labor with other farms. Knowledge on building techniques was passed on from fathers to sons along with the farmstead. As the elderly were much respected, they were taken care of by the eldest son and provided the warmest place to sleep at (close to or on the stove). It was common for the brides to bring a building with them to their husbands' farm (sometimes along with the stove). Ancient Finns had minimal belongings - the only furniture items in the sauna were benches made of logs and a barrel, making it easy to pack.

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

3

Anne Sofie Ravnshæk Geertsen Katarina Mustasaar Mathilde Bjerg Pedersen Sika W Filemosen

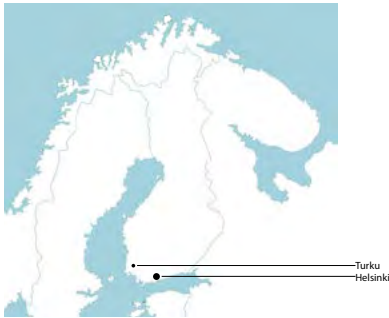
FINNISH SUSTAINABLE ARCHITECTURE
Analysis
History

CONTEXT

Finland have had an important position between Sweden and Russia. Because of the position it has been ruled by both countries and been at the center of many wars and conflicts between the two countries. Therefore, the history of Finland has been greatly influenced by the Swedes and the Russians. The first Swedish settlers came to the southern coast of Finland around 1050. The Swedes brought the Christianity with them to Finland, where pagan religions had been custom before.

Churches and castles have also been built in wood, but later there were dismantled and replaced by more solid and stronger constructions in stones. There are examples of Finnish castles build in both wood, stone and bricks. The western part of Finland has been influenced by Sweden while the eastern part has been under influence of Russia.

Finland first gained its independence in 1917 after the February Revolution. Prior to that it had been a Grand Duchy of Russia since 1812 when Sweden lost a war against them and ruled by the russian tsar. Before that Sweden had controlled Finland for several hundred years, which meant that Swedish was he main language for administration and amongst the upper class in Finland. While Finnish was the language of the workers and farmers. Finnish got the same status as Swedish in 1863 and became an official language next to swedish in 1893. When Russia gained power over Finland they moved the capital from Turku in the west to Helsinki in the south where it is now.

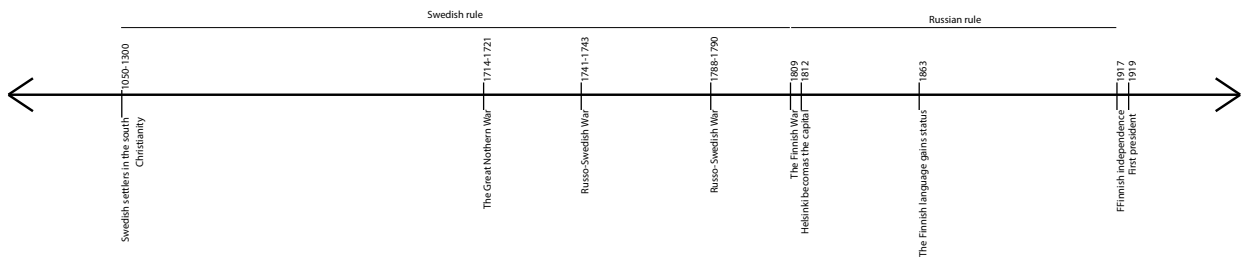
CULTURE

In the northern part of Finland, the Sami people have lived for hundreds of years. The oldest building structure in Finland is called Kota, and this structure is still being used by the Sami. Wood has been the main building material in Finland for many years, because of the big forests in the country there was a lot of it.

Because of the use of wood in buildings many villages in Finland burned down every 40-50 years and was rebuild in different locations where wood was available. The Finnish people worked with agriculture, fishing and foresting the woods. They moved for work. The peasants were low in the hierarchy but in the 19th century they were idealized as bringing the finnish culture with them in opposition to the upper class which spoke Swedish. Finnish became a national language in 1892 on the same level as Swedish.

“We are not Swedes, we do not want to become Russians, let us therefore be Finns” – Adolf Ivar Arwidsson. Adolf Ivar Arwidsson was one of the leading figures for an independent Finland in the 19th century.

After being under Swedish rule for centuries, the Finns wanted independence and to celebrate their own culture and language. This happened in 1917 when Finland gained it’s independence and soon after they got their first president.

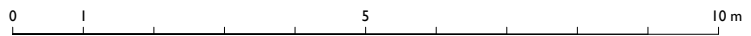

FINNISH SMOKE HUT

Site Plan & Section
Scale 1:200

- 1 tupa (temporary living, later sauna)
- 2 pirtti (second log-built room: kitchen, living, sleeping and work)
- 3 porstua (a central entrance hall)
- 4 back-chamber (kitchen)
- 5 cowhouse
- 6 sheephouse
- 7 horse stable and loft
- 8 aitta (grain store)
- 9 sheds for fodder, brewery, buttery, carriages, summer clothes
- 10 sauna
- 11 grain dryer
- 12 piha (courtyard(s))
- 13 lake

Nationality: Finnish

Topography: low, flat hills or rolling plains; water

Climate: Modified Arctic (rainy, snowy, windy)

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

1

Anne Sofie Ravnsbæk Geertsen

Katriina Mustasaar

Mathilde Bjerg Pedersen

Materials: timber, dirt, turf, (stone)

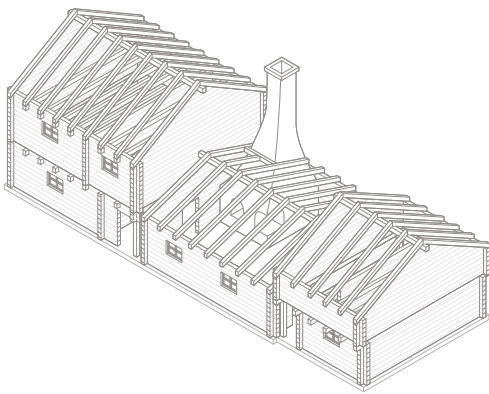
Time period: 19th - 20th century

Residents: farmers, hunters, loggers, fishermen

Sika W Filemonsén

SWEDEN

Possibilities of adaptability and flexibility

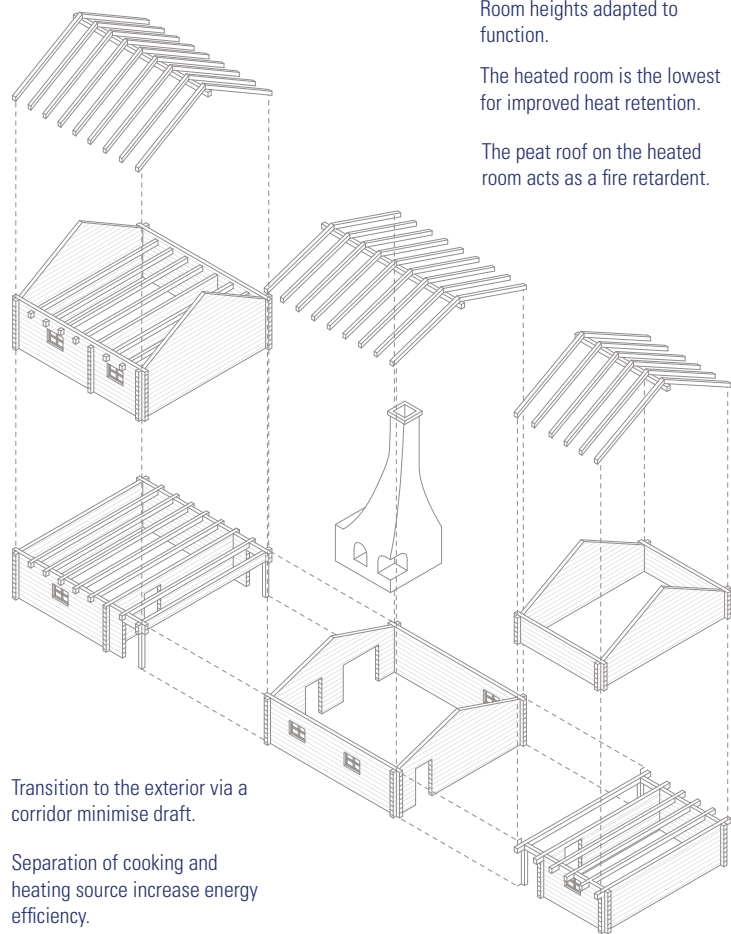

Separated construction stages enables a modular construction method.

Future extensions are anticipated in the foundations from the beginning of construction.

Locally sourced timber.

Less firewood is needed in the transitional seasons due to the high thermal mass of the timber construction.

Room heights adapted to function.

The heated room is the lowest for improved heat retention.

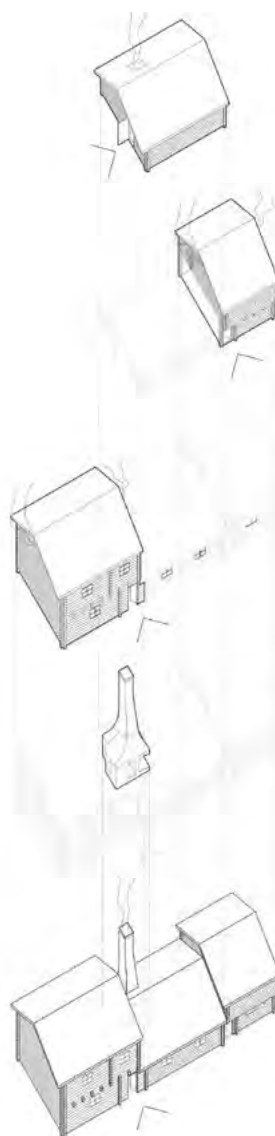
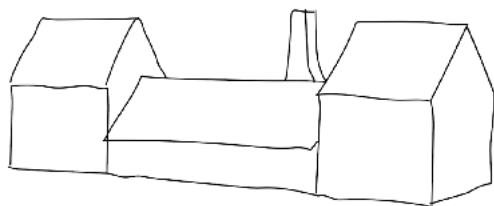
The peat roof on the heated room acts as a fire retardant.

Transition to the exterior via a corridor minimise draft.

Separation of cooking and heating source increase energy efficiency.

SWEDEN

Possibilities of adaptability and flexibility

1 Initial construction.
Simple smoke hut with centralised fireplace. Smoke is vented through a smoke hole in the roof - this is also the only window.

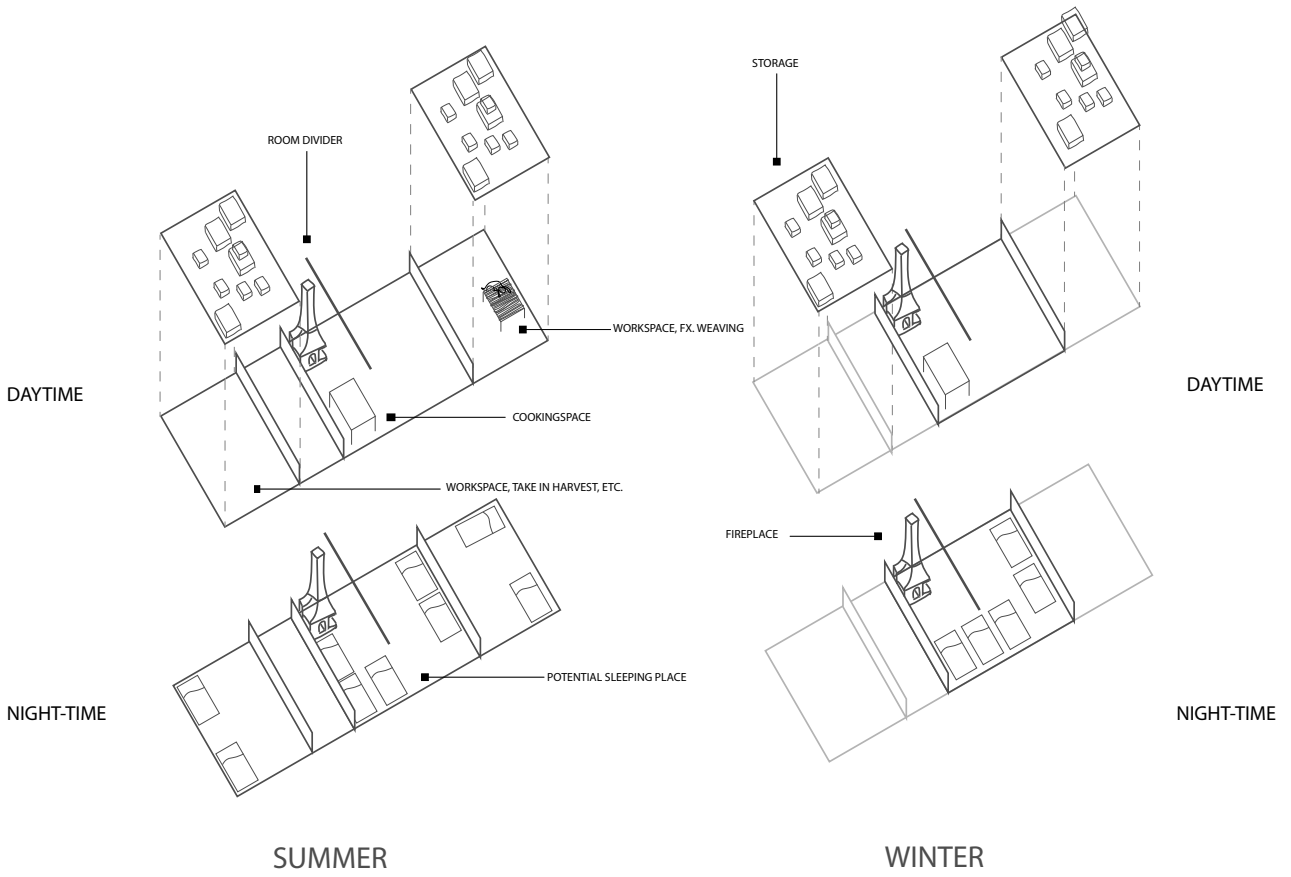
2 Raised loft.
A raised loft is added to the first structure. This enables storage of granary and stock keeping it safe from pests and the damp ground. The smoke from the stove furthermore adds to the preservation of goods. The entrance is moved to the front of the loft.

3 Additional raised loft. In times of prosperity an additional granary may have been added. The additional loft was often built at a much later stage using new building methods.

4 Chimney.
In the 16th and 17th century new building technologies led to many höglöftstugas having a chimney added into the structure.

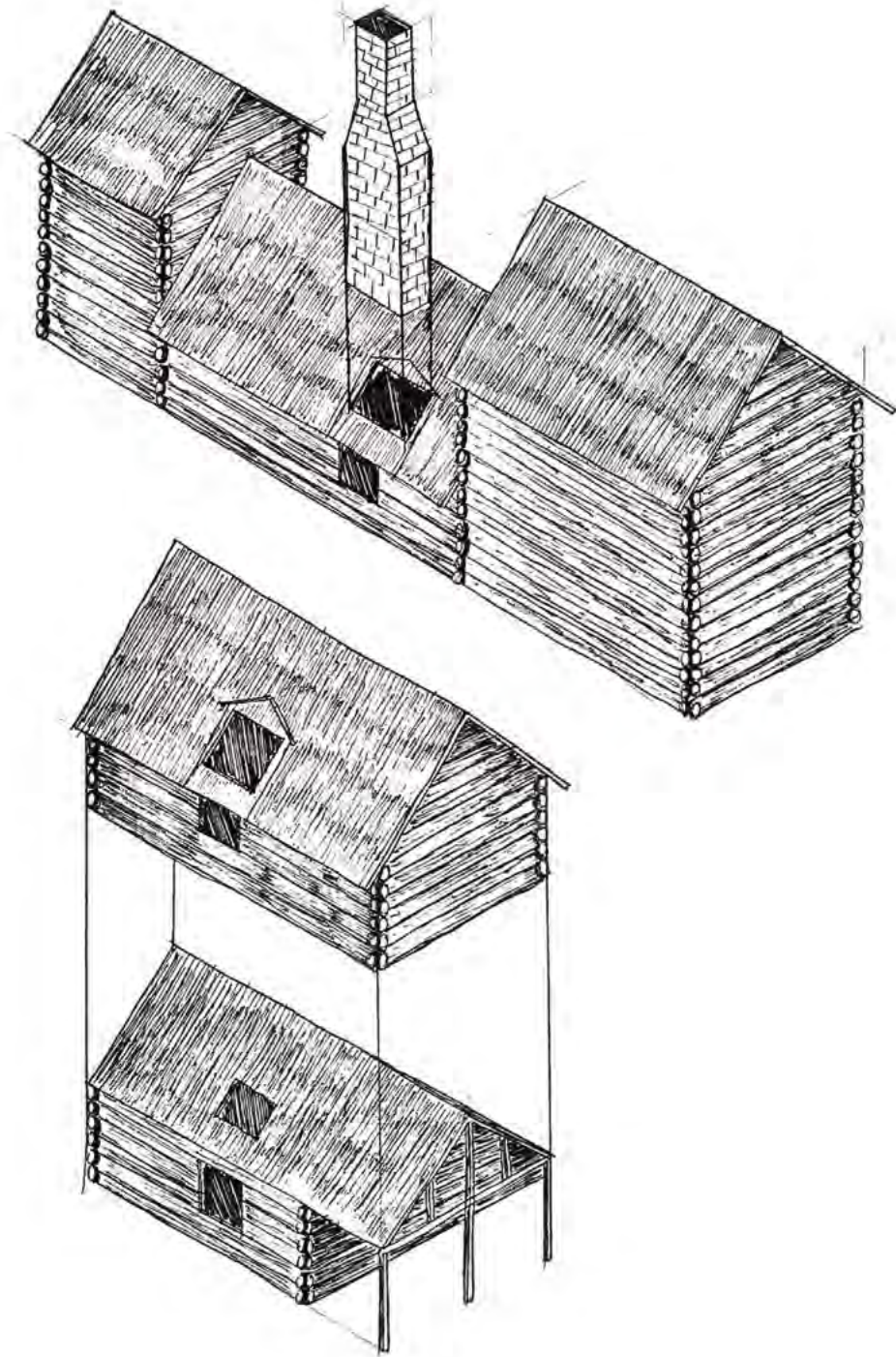
5 Continuous development.
The höglöftstuga was a building type under constant development and rebuilding making each type only a snapshot in time.

nordic sustainable architecture
annotated axonometric

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

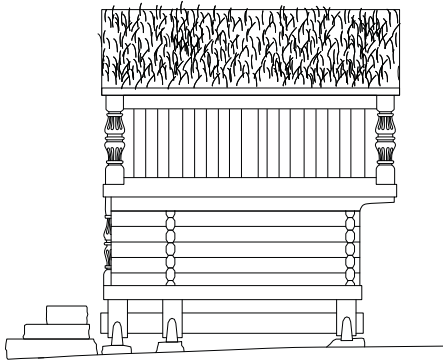

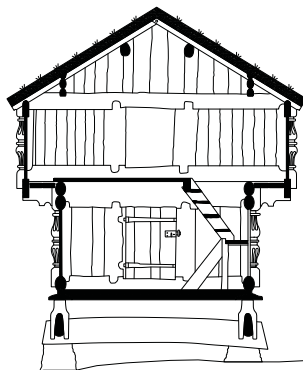
The "högloftsstuga" or southern gothic house, is a historical building typology that were can be found throughout the southern parts of Sweden. Which includes: Skåne, Götaland, Halland and Blekinge. The very classification of this building typology first came in to place in the early 20th century by cultural historian Sigurd Erixon. Various suggestions were brought out about the building typology's origin. The "högloftsstuga" buildings has throughout time seen many changes in its characteristics. Some suggests it that evolved from a hall building combined with defence towers that spread during the Carolingian period from Normandy and England (780-900 AD). Sigurd Erixon however argues that it originally evolved from some type of residential lodge. He theorizes the high ceilings initial intentions were to store supplies such as grains and other fried foods. What often characterizes this building typology is the height differences between the compartments of the cabins it consists of. These compartments are usually a combination of a "ryggåsstuga" (low cottage cabin) with one or two higher attics cabins called "häbren" which directly connects with the lower cabins gables. The building type therefore usually has the previous mentioned height difference in cabin and ceiling. The chimney that protrudes through the ceiling is also a one of the characteristics of the högloftsstuga. Though the chimney were first introduced into the building type during the 17th century. Initially the smoke was drawn out through a hole in the ceiling and in some of the later stages of the typology's evolution was provided with windows for ventilation. The construction techniques of the houses can differ depending on natural condition and raw materials available at the very location the building is constructed. But mostly these buildings were constructed using a plank-and-post method. Which is a building technique where horizontal timber planks are fit into grooves of a vertical post. The most common materials used to build these buildings are oak and pine wood. Which are plentiful in the woodlands of southern Sweden. The roofing more than often consists of peat or thatch which also are common materials that can be found locally.

NORWAY

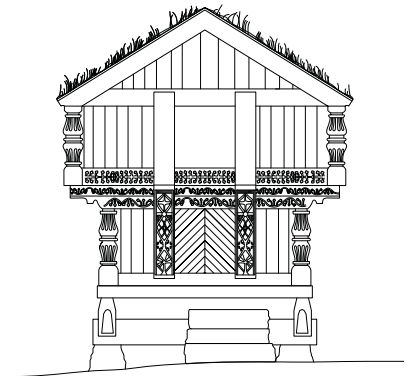
The layers of passive heating

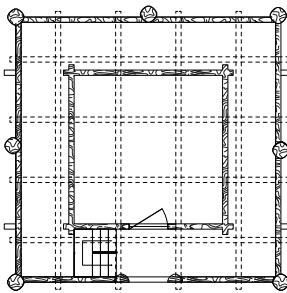
Elevation, side

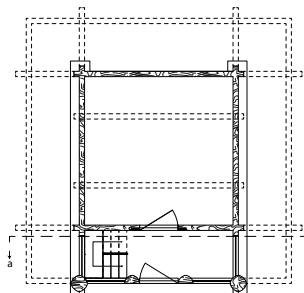
Section

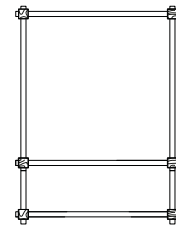
Elevation, back

Loft, plan

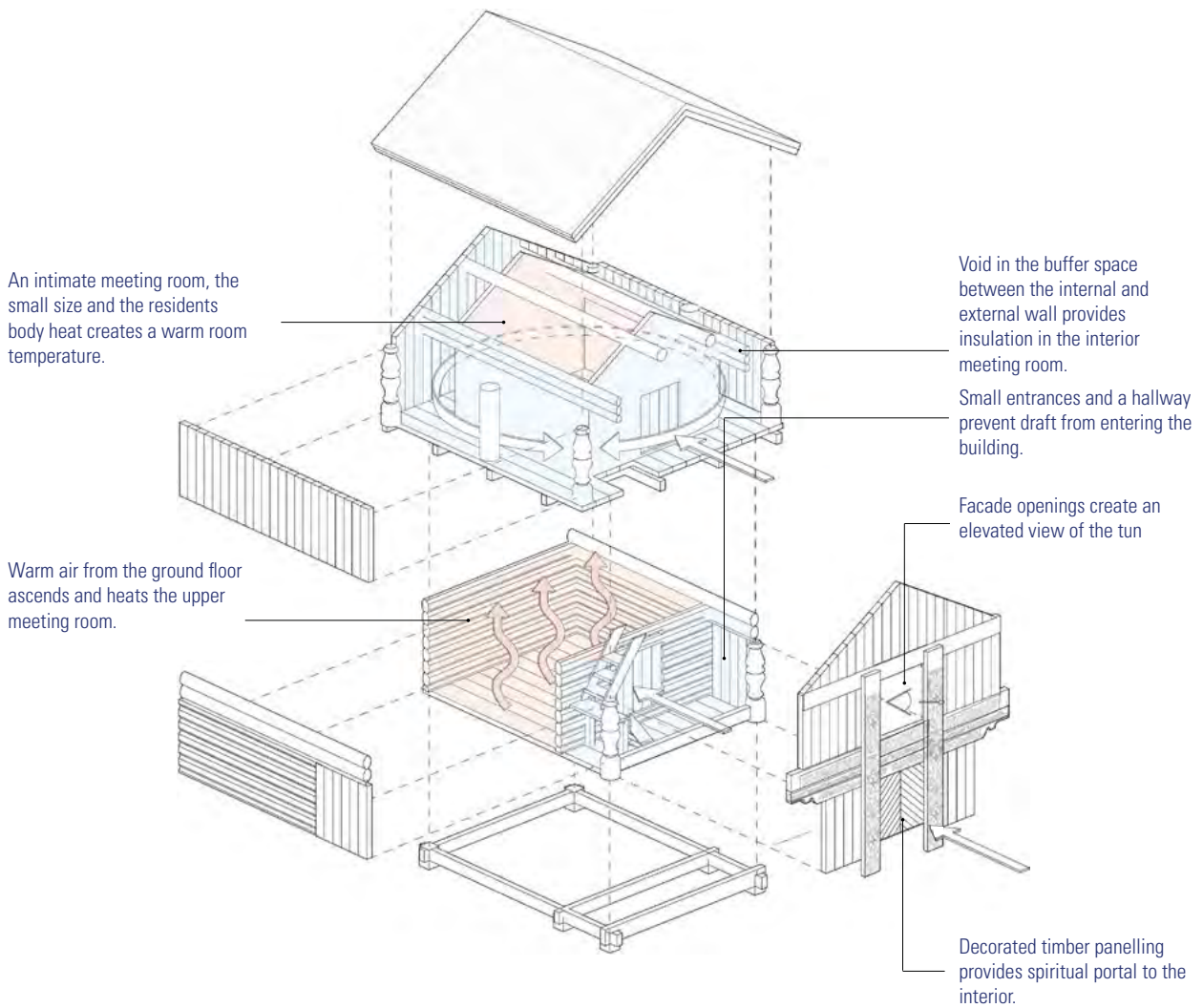
Cage, plan

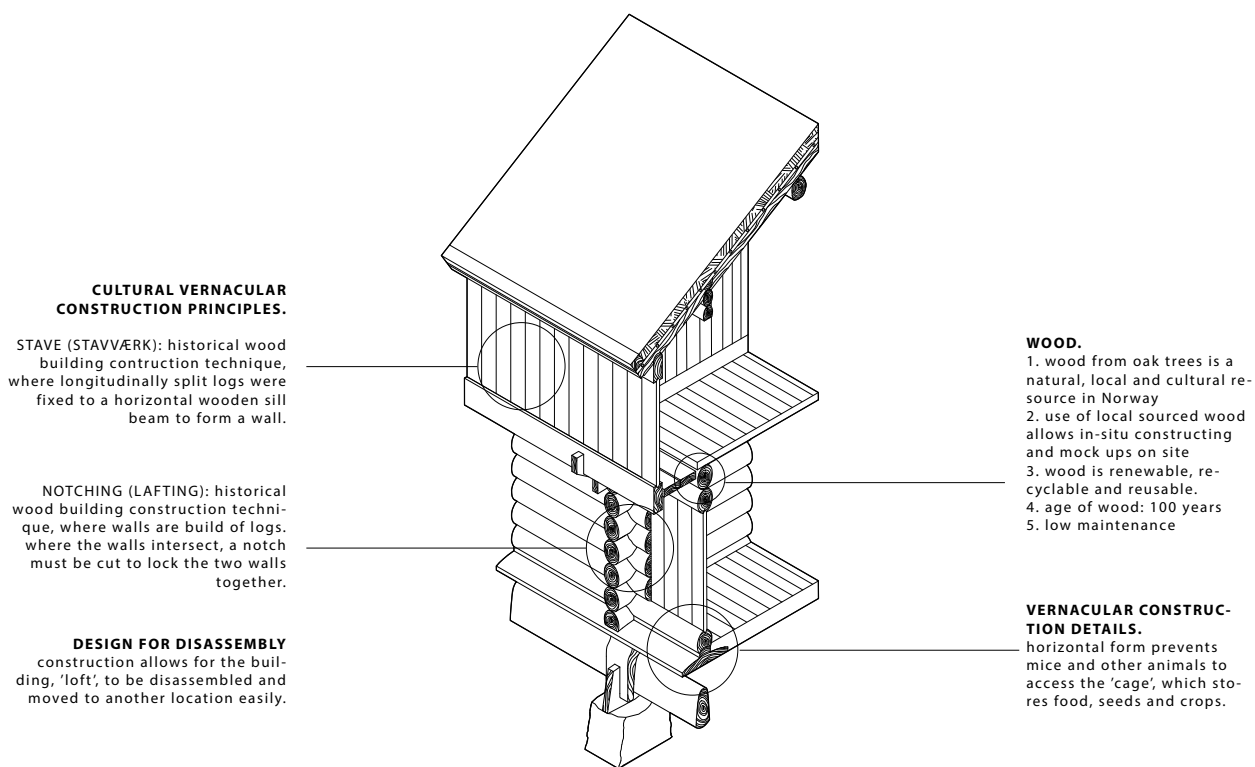
Posts/
foundation plan

NORWAY

The layers of passive heating

AXONOMETRIC DIAGRAM EXPLAINING SUSTAINABLE PRINCIPLES OF CONSTRUCTION AND USE OF MATERIAL

PHUONG UYEN NGU

THE LOFT Analysis

CONTEXT

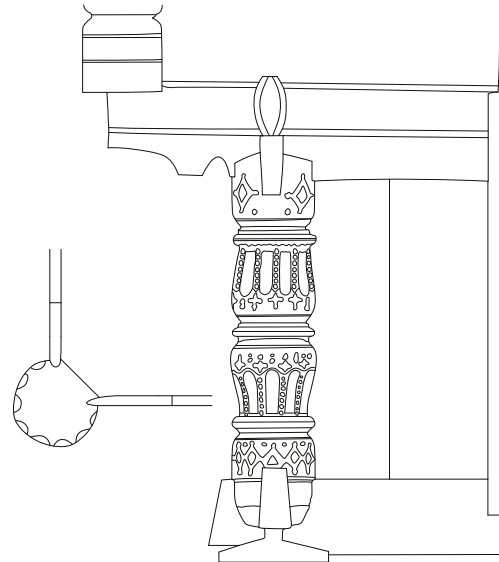
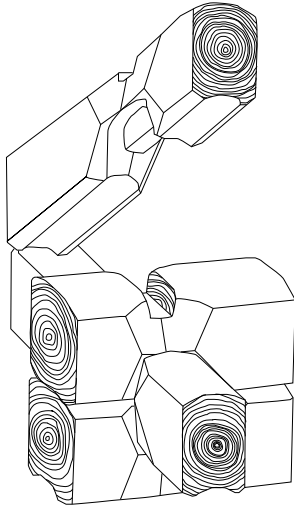
'The loft' with its extended galleries is a building type that most likely developed in the early medieval ages. The building had a multifunctional purpose, and could be used for food storage in the ground floor, guest bedroom in the upper floor, but also for important gatherings on the farm. On the bigger farms you would usually have a dedicated loft or building for gatherings and celebrations, but on the majority of the farms in the medieval farms you would have a combined building with different purposes.

In prehistorical perspective Norway was an economical poor country. As it would take a great resource to develop monumental and representative building art. Norway lacked of rich architecture. But in the remote parts of Norway vernacular architecture occurred with wood as the dominating material. Here you would see for example the loft houses as one of the constructions. The tradition for wooden houses became very characteristic for Norway and there may be a link between the economical situation and the wooden buildings. The buildings were put up in clusters as part of a bigger farm each with a purpose. Typically for big families or clans. In the tun clusters, the buildings needed to stand separate in case of fires since all the buildings were made out of timber and turf. And it was particularly important that the loft and cage that often contained the seed for the next years crops were separated and had a distance from the other buildings. Otherwise, they would be in big trouble and perhaps starve.

In the 800's the norwegian cities were not very developed and there were no such thing as united norwegian kingdom. People lived far from each and other on farms, and lived primarily from agriculture. There were small institutions to connect the small villages and regions together, and one of these was called the "thing". It was well established with scheduled meeting times in certain locations. The main functions of the thing was to agree on laws, punish criminals, and solve conflicts. Religious, military and economical issues was also topics here. Each farm had there own representative who had the right and duty to be represented.

Social status was important, which may have been one of the reasons why the loft houses were filled with ornamentation as a kind of showoff to other people. In the thing-meetings the people with most resources and money, were likely to be the ones with the most amount of influence.

Social status was important, which may have been one of the reasons why the loft houses were filled with ornamentation as a kind of showoff to other people. In the thing-meetings the people with most resources and money, were likely to be the ones with the most amount of influence.

CULTURE

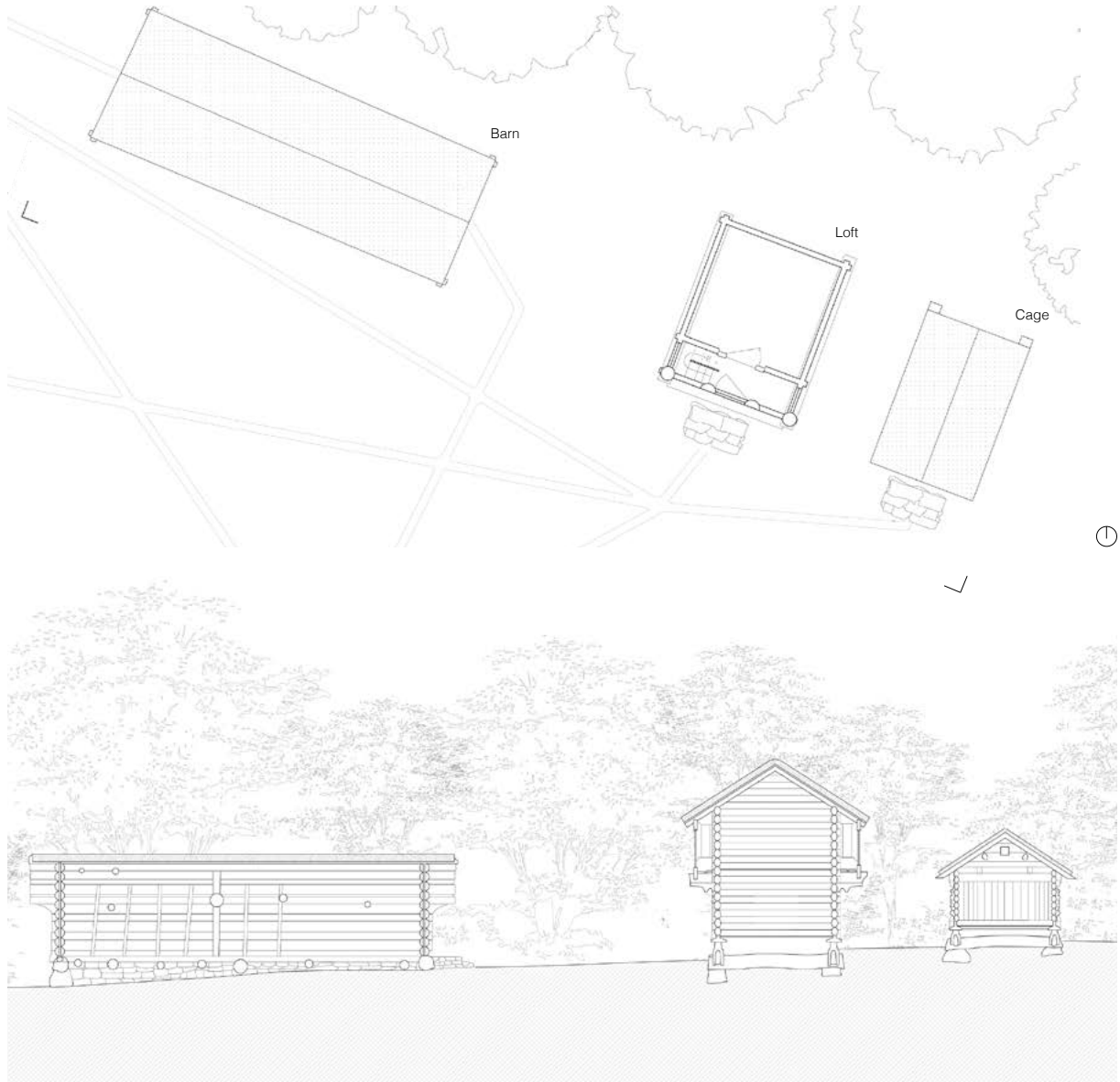
The tun/ farm-tun is an open central gatheringspace. The tun as a spacial term is introduced when the buildings are placed close together. The tun is often a collection of builings where there can be trading of different goods.

This particular loft was a part of a tun and built in 1754 in Rofshus I Mo. And the loft was the guesthouse and the house that represented the farm, which can explain the ornamentation. Next to this building is a smaller building mostly used for storage of food, and these buildings together were a sign of status and money.

The building next to the loft is called a "stabbur" in Norwegian. It was from the 1700s that it became normal to place these types of buildings on top of poles and this is where the word "stabbur" originated from, as the "bur" is placed on "stabber".

The original meaning of the word is residence, and in the early ages it was used for family living and a space for the women's whereabouts. It was later used mostly as a storage space. Originally the smaller building next to the loft was used for food and the loft was used for storage of clothes. In newer times, technology such as freezers and refrigerators has made this kind of storage space for food unnecessary. This has left a lot of "stabbur" around Norway empty or used to store other things.

LOFT
Site Plan & Section
Scale 1:100

Nationality: Norway

Topography: Open green area in a steep terrain

Climate: Inland climate, warm summers & cold winters

NORDIC SUSTAINABLE ARCHITECTURE

1

Materials: timber, turf, rocks

Time period: 1754

Residents: Farmers

Mathias Gaardsted Braae, Tina Julianne Marzano, Phuong Uyen Nguyen, Gard Meisingseth Rognes

APPENDIX E

This appendix is a published paper from student workshop I discussing its methods and findings.

Architectural Sustainability as a Cultural Practice

Abstract

How were one of our earliest vernacular building types, the longhouse, conceived and developed - and how did it cope with change?

What were our reference points - not as architects - but as people needing shelter in an environment of scarcity?

Drawing on Hagan's notion of *environmental architecture*, the paper examines how the longhouse building practice in North Europe has dealt with change in the past. The paper proposes a step back from figuring *how* we obtain sustainable architecture to question *why* we, as architects, do what we do and whether potentials of sustainability might already figure in our historic building practice as intrinsic aspects to be reintroduced in contemporary architectural practice.

In a 4-week workshop 2nd and 3rd year bachelor students from the Aarhus School of Architecture examined the longhouse as a reference point for sustainable architecture as an inherent aspect of the human building practice. Analysing the vernacular typology of the longhouse from the perspective of culture, context and building detail and how these aspects have affected the buildings.

By using methods from classical architectural analysis, anthropology and post-processual archaeology, the workshop explores how the longhouse typology in North Europe has developed.

The workshop outcome suggests that an analysis of the longhouse building practice from the perspective of culture, context and building detail may provide a deeper insight into underlying sustainable potentials to be reintroduced to contemporary architectural practice. A practice questioning *why* we build (sustainably), before proposing *how* we do this.

Keywords: Sustainable Architecture, North Europe, Neolithic longhouse, Culture, Context

"The concept of vernacular architecture can and should be responsive to emerging issues. It is part of its nature. However, its unjustified flexibility should be carefully avoided and openly discussed."¹

This paper concerns reflections on the following research question:

How were one of our earliest vernacular building types, the longhouse, conceived and developed - and how did it cope with change?

What were our reference points - not as architects - but as people needing shelter in an environment of scarcity?

The questions are used as a framework for thinking sustainable architecture and offering (re)newed insights on sustainability in contemporary architectural practice.

A student workshop is used for testing the framework in practice by examining how the Neolithic longhouse have developed in the North European countries of Denmark, Sweden, Norway, Finland, The Faroes and Iceland. Following, the workshop outcome is used to discuss whether we, at the initial stages of the architectural design process, can instigate reflections on sustainable architecture. Not from the existing dichotomies of benchmarking and certification such as DGNB, BREEAM and LEED, but from the perspective of the building practice itself, the context, the residents and the building.

I will begin by setting out the background for how this workshop came to be; describing architectural practice in the context of a climate emergency and drawing perspectives to the Neolithic longhouse building practice. Secondly, the workshop theoretical framework and methodology is described followed by workshop results and discussions ending with a conclusion.

Background

The built environment is responsible for 39% of emissions released into the atmosphere. Hereof, 28% is attributed to building services such as heating and cooling, while 11% relates to the physical building - materials and construction. Due to an expected population increase in the coming years, emissions are anticipated to double in size making upfront carbon (emissions prior to the building being in use) a large entry in the joint carbon budget.² The figures include the nature of our construction materials; their extraction, production and transportation; their longevity, or lack of, and the waste production related to their end of life-cycle (demolition).³

Thus, in the context of the current climate emergency, the built environment faces a huge task of reconfiguring the contemporary practice of building to reduce CO₂ emissions. Yet, many of the current attempts to reconfigure the architectural practice represent a systemic approach which, despite good intentions, appear as a dichotomous entity removed from both the architectural practice and an in-depth understanding of built sustainability.⁴ Consequential, recent studies have revealed increasing amounts of documentation and data handling in building projects which are anticipated to radically change how

¹ Carlos G.D. et.al., "Vernacular Architecture?: Practices Resulting from Seismic Performance Improvement on Heritage Intervention", *Seismic Retrofitting: Learning from Vernacular Architecture*, red. Mariana R. Correia, Paulo B. Lourenço and Humberto Varum, (CRC Press, 2015): 6

² Matthew Adams, Victoria Burrows, Stephen Richardson, "Bringing Embodied Carbon Upfront" (WGBC, 2019).

³ Ole Gravgård, "Green National Accounts for Denmark 2015-2016" (Statistics Denmark, February 2018): 40-47, 102-116.

⁴ Simon Guy og Steven Moore, "Sustainable Architecture and the Pluralist Imagination", *Journal of Architectural Education*, 60, 1 May 2007: 15; Robert Grover, Stephen Emmitt, Alexander Copping, "Sustainable Development and Architectural Practice: Framing Strategic Approaches in the United Kingdom", *Sustainable Development*, 27, nr. 3, 2019: 377; Zhonghua Gou, Xiaohuan Xie, "Evolving Green Building: Triple Bottom Line or Regenerative Design?", *Journal of Cleaner Production*, 153, 1 June 2017: 600.; Anna Poston, Rohinton Emmanuel, Craig Thomson, "Developing Holistic Frameworks for the next Generations of Sustainability Assessment Methods for the Built Environment", *Egbu, C. (Ed) Procs 26th Annual ARCOM Conference* (ARCOM Conference, Leeds, UK.; Association of Researchers in Construction Management. 2010). 1487.

architects work when building sustainably.⁵ While generally agreeing on the need for a common reference base for sustainable architecture, the paper takes a step back to examine the possibility of a sustainable architecture integral to the architectural practice – instead of adapting the architectural practice to a new system. *Architectural Sustainability as a Cultural Practice* examines the potentials of sustainability in the built environment. Not as an external benchmarking or certification system to be introduced but as an interaction between human and environment already present within the practice of vernacular building.

The longhouse building practice constitutes an archetype of what Christian Norberg-Schulz defines as *Romantic Architecture*⁶ - vernacular architecture. Buildings which have evolved as part of a continuum of inherent meanings absorbed and conveyed as changing needs and conditions have occurred. Victor Buchli has later described them as 'the unstable forms of ethnographic examples of architecture'.⁷ Building features may appear equally logic and irrational due to their word-by-mouth construction, not from blueprints, but from narratives retold through centuries and continuously modified to suit the construct of human culture and context. This unstable and crafted building form presents quite an opposition to the graphic precision of contemporary system-based architectural design. It also prompts the question of whether these two worlds have anything to offer one another?

Vernacular tectonics present a functional and aesthetical unison of materials, elements and building components, whereof the best examples transcend their unique character and enable the emergence of a global system⁸. Hence, tectonics, when at their strongest, become the architectural manifestation of a cultural whole: Tradition, (locality), use (construction) and aesthetics. An integrated building process resembling several sustainable principles for building such as local sourcing, material scarcity, adaptability and healthy buildings, which constitutes the reason why vernacular architecture is frequently related to architectural sustainability⁹. This close relation has inspired numerous case studies on passive, vernacular building solutions translated directly into the current design- and construction industry. Yet, few studies venture beyond the physical building fabric to examine the sustainable aspects of vernacular tectonics as cultural responses to specific contexts¹⁰. Therefore, the paper explores the Neolithic longhouse type as a practice informed by a strong interdependency between cultural, contextual and material (building) requirements.

Vernacular architecture in North Europe share a cultural root from overseas exchanges happening between 9th and 13th century, the early Middle Ages and the Viking age, through trade activities, geographical exploration and conquest and Christian missionaries. The activities caused an intensive, cross-cultural exchange and multi-cultural influences to local settlements and dwelling types.¹¹ Despite the geographical span of the countries from a temperate climate in Denmark, Southern Sweden and Iceland to a harsh subpolar environment in the Faroes, the Neolithic longhouse type appears as a prevalent dwelling type though a period of 2500 years. Hence, the longhouse constitutes the most long-lived housing type in North

⁵ Ayser Dawood Selman, Trine Saaby, Birgitte Munk, "The Impact of Danish Green Building Certification (DGNB) on Organizations Work Processes and Documentation Work", *4th International SEEDS Conference 2018 Sustainable Ecological Engineering Design for Society: Conference Proceedings* (International SEEDS Conference 2018, Sustainable Ecological Engineering Design for Society: Enabling Sustainability: Impacting all stakeholders, LSIPublishing, 2018), 388.; Mathilde Landgren, Lotte B. Jensen, "How does sustainability certification affect the design process? Mapping final design projects at an architectural office", *Architectural Engineering and Design Management*, 14, nr. 4, 4. juli 2018: 292.

⁶ Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture* (Academy Editions, 1980), 69–71.

⁷ Victor Buchli, *An Anthropology of Architecture*, 1. ed., (Bloomsbury Academic, 2013), 5.

⁸ Marco Frascari, "The Tell-the-Tale Detail", *Semiotics, 1981*, red. John N. Deely og Margot D. Lenhart (Boston, MA: Springer US, 1983), 325.

⁹ Paul Oliver, *Built to Meet Needs: Cultural Issues in Vernacular Architecture*, 1st Ed. (Amsterdam: Architectural Press, 2006), 395–424.

¹⁰ Marcel Vellinga, "The noble vernacular" *The Journal of Architecture*, Vol 18, No 4, 2013.

¹¹ Sarah Croix, "The Vikings, victims of their own success? A selective view on Viking research and its dissemination", *Danish Journal of Archaeology*, 4, nr. 1 (2. January 2015): 82.

Europe¹². Furthermore, it presents a physical example of early value-based decision-making on human settlement through times of change – some aspects were passed on, and others were left behind.

Yet, the Neolithic longhouse should in no way be understood as a static built form. Instead, it constitutes a housing type defined by a number of building characteristics, which, in time, were appropriated to local contexts and customs.

The student-workshop enabled a general analysis of the Neolithic longhouse types in North Europe exploring how the type had evolved since Neolithic times. The workshop outcome and discussion serves as a scaffold for entering into a more in-depth discussion on sustainability in contemporary architectural practice to identify aspects of our vernacular building practices which might prove useful when designing sustainable architecture today. Not as solutions, but as *cultural mediators*¹³ originating from the building practice as an inherent knowledge on sustainability and part of what we are already doing.

Naturally, the academic environment presents a simplified mirroring of the professional design- and construction practice which operates with complex layers of economy, building regulations, legal guidelines and economic considerations. However, professional practise still holds a conceptual stage for drafting and sketching, which is inherent to both architectural education and -practice. Hence, the research question of the workshop alludes to the early conceptual stage of the architectural design process for instigating sustainable aspects to be further developed in later project stages.

Theoretical Framework

From the perspective of Hagan's notion of *environmental architecture*, whereby she indicates the plurality of sustainability as inherent to architecture¹⁴, the workshop sets out in the opposite direction to the contemporary architectural practice by addressing the practice of building. Defining sustainable architecture from the perspective of its vernacular roots, the Neolithic longhouse, it questions how building practices have developed and dealt with climatic and cultural changes in North Europe through centuries.

The theoretical framework frames an overall thesis of sustainable architecture as a human, nature and material interaction built on a new materialist platform using relational thinking to analyse the practice of building from these three perspectives.

Relational thinking has increasingly been used to theorise sustainability outside its most dominant field of science, such as arts and humanities, and frame interdisciplinary research to cross-reference unconventional disciplines, subjects and objects, which may at first appear mutually exclusive.¹⁵

¹² Kristin Armstrong Oma, “Long Time – Long House”, *www.press.nordicopenaccess.no*, 2018.

¹³ Joost Dessein et.al. (eds), “Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions of COST Action IS 1007 Investigating Cultural Sustainability” (University of Jyväskylä, Finland, 2015) 30–32.

¹⁴ Susannah Hagan, *Taking Shape: A New Contract Between Architecture and Nature* (Architectural Press, 2001), 193–196.

¹⁵ Zack Walsh, Jessica Böhme, and Christine Wamsler, ‘Towards a Relational Paradigm in Sustainability Research, Practice, and Education’, *Ambio* 50, no. 1 (1 January 2021): 74–84.

Within architecture, relational approaches offer a range of new perspectives for unfolding the interrelation between sustainability and the built environment such as *Gaia* (Bruno Latour¹⁶); *Assemblage* (Jane Bennett¹⁷); *Knowings* (Tim Ingold¹⁸) and *the ecology of architectural projects* (Albena Yaneva¹⁹).

In the workshop, relational thinking is used to analyse the Neolithic longhouse in North Europe from three perspectives:

- Culture: The human influence of traditions, values and beliefs;²⁰
- Context: The physical influence of climate, topography and fauna;
- Building detail: The architectural, tectonic, influence of the building as an independent actor or form.

Thus, the Neolithic longhouse typology is analysed as a process, an assemblage, constituting inhabitants, builders, cultural practices, environments, landscapes, materials and technologies which forms a building rather than as a cultural or material object only.

Workshop

The one-month workshop was conducted in June 2020 with second- and third-year students of Aarhus School of Architecture in Denmark. Due to COVID-19 restrictions, the workshop was converted from a physical- to an online format, which meant that the students had limited access to archive- and library searches in the period. Thus, a general online material base of literature was made available by the organisers and supplemented by the students where possible.

During the workshop the students were to explore how the Neolithic longhouse typology had adapted to its 'new' cultural- and physical contexts as vernacular pieces of architecture integrating local resources and lifestyles as a response to particular social needs and contextual conditions. A contextual approach to settlement and dwelling, which were following related to sustainable principles for building.

Six longhouse types in Northern Europe were distributed amongst six student groups: The Danish wing house²¹; The Swedish Sydgötiska huset²²; The Norwegian loft²³; The Finnish smoke hut²⁴; The Icelandic turf hut²⁵ and the Faroese séthús.²⁶

¹⁶ Bruno Latour, *Facing Gaia: Eight Lectures on the New Climatic Regime* (John Wiley & Sons, 2017); Isabelle Stengers, *In Catastrophic Times: Resisting the Coming Barbarism* (Open Humanities Press, 2015).

¹⁷ Jane Bennett, 'The Agency of Assemblage', in *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things* (Duke University Press, 2010), 20–39

¹⁸ Tim Ingold, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*, 1st Edition (London ; New York: Routledge, 2013), 1–8; 47–59.

¹⁹ Albena Yaneva. 'New voices in architectural ethnography' *Ardeth. A magazine on the power of the project* 2 (2018): 17-24.

²⁰ Raymond Williams, *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*, 2015 (New York: Oxford University Press, 1976), 40–54.

²¹ Harald Langberg , 'Danmarks bygningskultur: en historisk oversigt' Gyldendal, 1978

²² Almevik, Gunnar, 'Det sydgötiska husets (vetenskapliga) konstruktion' *RIG - Kulturhistorisk tidskrift*, vol. 87, nr. 4, 2004, pp. 193–209

²³ Oliver, Paul, ed. *The norwegian laftehus*, Shelter and society New York: FA Praeger, 1969.

²⁴ Cotton Mather, Matti Kaups, "The Finnish Sauna: A Cultural Index to Settlement", *Annals of the Association of American Geographers*, 53, nr. 4 (1963): 494–504.

²⁵ Lukas Stampfer 'Embracing the North', diploma project, Technischen Universität Wien, 2018

²⁶ Holger Rasmussen, 'To Færøske Gårdenlæg', *Historisk-Filosofiske Skrifter* 16, Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab, Munksgaard, Copenhagen 1992

The six types did not necessarily represent existing buildings but were assembled by the students by combining existing building information from the available literature which were following related to sustainable principles for building.

The abstracted longhouse types served as principal building outlines, to enable a speculative analysis of the buildings as assembled responses to particular contexts and cultures rather than as classical building analyses restricted to one physical building only. The analysis was to identify the interrelation between ‘sensible’ built responses led by contextual and cultural conditions and how these could be related to aspects of sustainable architecture such as passive heating, solar gain and material recycling.²⁷

The workshop structure was organised in three sections: A descriptive section (what can be seen?); An analytical section (what may be deducted?) and an applicational section (what may be learnt?):

Section 01 ‘*What can be seen?*’ comprised factual descriptions of the built form and its local context based on existing background studies. The task included a base drawing set of a site plan, a building plan, a section, elevations and a detail of choice.

Section 02 ‘*What may be deducted?*’ regarded a building appraisal comprising a reflection sheet divided in a contextual- and a cultural section which each held a line of sub-questions.

Section 03 ‘*What may be learnt?*’ involved a definition of sustainable aspects of the vernacular building which were following cross-referenced with contemporary architectural projects which had in one form or the other been inspired by this.

Methodology

Originating within the early social sciences of archaeology, ethnology and anthropology the field of vernacular studies has a long tradition of qualitative methods enabling a multi-faceted perspective of architecture beyond the fabric.²⁸ Thus, the longhouse types, being pieces of vernacular architecture, were analysed using a combination of methods from classical architecture, anthropology and archaeology as heuristic devices to speculate on the reasons behind the built, longhouse, form.

Traditionally, social sciences have perceived architecture as *built objects*²⁹, artefactual results of reciprocal processes between cultural practices and context³⁰. In contrast, the architectural analysis generally concerns the physical elements of the building^{31 32}. By combining the two perceptions the workshop analysis enabled

²⁷ The student-workshop was originally conceived as a single workshop juxtaposing classical building analysis and documentation and an artistic, abstracted analysis via physical models. Due to COVID-19 imposing restrictions on the physical presence in teaching situations the workshop was separated in two sections:

The June 2020 workshop was conducted as a purely digital and drawing-based course with a main focus on documentation and analysis of a series of North European vernacular building typologies. In October 2020 the artistic analysis by physical models will be attempted completed in a modified setting.

²⁸ See publications by fx. Fred B. Kniffen (social geographer); Henry Glassie (folklorist) and Marcel Vellinga (anthropologist)

²⁹ Douglass Bailey, Lesley McFadyen, “Built Objects”, *The Oxford Handbook of Material Culture Studies* (Oxford University Press, 2010), 562.

³⁰ See Amos Rapoport, *House form and Culture* (Englewood Cliffs, NJ, 1969), 18-19

Marcel Vellinga et. al., *An Atlas of Vernacular Architecture of the World* (Routledge, 2007), 21

Henry Glassie, *Folk Housing in Middle Virginia: A Structural Analysis of Historic Artefacts* (Univ. of Tennessee Press) 114-36

³¹ Alexander Tzonis, Liane Lefaivre, *Classical Architecture: The Poetics of Order* (Cambridge, Mass: The MIT Press, 1986), 1-9.

³² John Summerson, *The Classical Language of Architecture* (Thames & Hudson, 1965), 19-40.

a broad perspective on architecture including both a physical- and a culturally based approach to explore the three aspects of culture, context and building detail.

To address the cultural (human) influence on the longhouse types, the building analysis applied methods from post-processual archaeology, enabling an open-ended interpretation of material forms as dialectical links to social relations and -structures³³. An example can be seen in Marianne Hem Eriksen's examination of the domestic space in Norwegian Viking halls. By analysing the domestic layout of 99 longhouse excavation sites, she highlights the significance of cultural choices made in relation to the longhouse building practice. Cultural preferences, which in many instances appear to carry a stronger longevity than material and tectonic aspects by adding a symbolic meaning to the building elements. Thus, in the domestic space, cultural preferences of layout would be just as significant as for example the geographic location and material availability.³⁴

A similar approach was used during the workshop where a reflection sheet was supplied for analysing domestic layouts in terms of use, flow, orientation, decoration, heating/cooling etc., aspects, which were later related to sustainable building principles.

The tectonic aspects of the buildings were analysed as a classical architectural study concerning essential physical elements and overall systems. Traditionally, Classical architectural studies were educational tools for architectural students who were encouraged to carefully observe and study master builders of the past – learning the basic rules – as a base for their architectural practice³⁵. In the workshop, the architectural analysis was both used for the structural system (e.g. column and entablature) and as a representational tool deciphering a design principle from macro- to micro-scale.³⁶

During the workshop, the polysemic building analysis supported the three perspectives of the theoretical framework for interpreting the different longhouse types and relate these points to sustainable architecture:

- Culture: The human influence of traditions, values and beliefs;³⁷
- Context: The physical influence of climate, topography and fauna;
- Building detail: The architectural, tectonic, influence of the building as an independent actor or form.

Workshop Outcome

The building information which was collected and collated by the students helped to define six longhouse types which were following analysed from the three perspectives of culture, context and building detail. The outcome showed a great variation in the influence of each perspective; some longhouse types were formed by strong contextual constraints; others showed strong cultural preferences for particular building details and yet other types had developed as mixtures of all three perspectives. Rapoport describes this variation in influences as *modifying factors* or *constants* and *changeables*, defining a building type development as a constant mediation between changing physical conditions and periods of particular cultural needs and preferences.³⁸

In the following, four examples of this mediation between culture, context and building detail are presented as identified by the students during the workshop. The first longhouse type, the Finnish sauna, presents a strong internal culture; The second, the Icelandic turf hut, shows a strong external culture: The third type, the

³³ Christopher Tilley, (red.), *Interpretative Archaeology*, 1st Edition (Providence: Routledge, 1994), 4.

³⁴ Marianne Hem Eriksen, *Architecture, Society, and Ritual in Viking Age Scandinavia: Doors, Dwellings, and Domestic Space*, 2019.

³⁵ Eva-Marie Neumann, "Architectural Proportion in Britain 1945-1957", *Architectural History* 39, 1996: 197–221.

³⁶ Francis D. K. Ching, *Architecture: Form, Space, and Order*, 3rd Edition (Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons, 2007): x–xi, 292.

³⁷ Raymond Williams, *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*, 2015 (New York: Oxford University Press, 1976), 40–54.

³⁸ Amos Rapoport, *House Form and Culture*, (Englewood Cliffs, NJ: Pearson, 1969), 70–85.

Danish wing house, exemplifies a strong contextual aspect and finally the Swedish Södgotiska huset presents a hybrid of all three concepts. Admittedly, all of the examples may be interpreted as hybrids of several perspectives, as J.T. Smith stated 'pure types are not to be found'.³⁹ Yet, to emphasise the significance of the three perspectives as a means to analyse the longhouse type, I have retained the narrow framing of a particular perspective from the student analysis. Most aspects were drawn from the online database, which was then related in a sustainable context, yet, others have developed as speculation encouraged by the building analysis.

The study of the Finnish sauna – or smoke hut – presented one of the most significant examples of a strong cultural entity still present in contemporary Finnish architecture. Dating back to 7000 BC the sauna constituted the first structure of a farm settlement. Initially erected as a small dwelling hut, the building would be converted into a sauna once the primary dwelling space, the smoke hut, was erected. The sanitised confines of the sauna framed a Finn's life from birth till death as an everyday recreational and social space and as a healing and soothing environment during illness and old age. While bathhouses generally evaporated throughout Europe in the 16th century, owing to church persecutions, the Finnish sauna developed a spiritual and mythical significance as a sacred space for the community⁴⁰. Today, still, the sauna constitutes a central space in many Finnish homes. Even within large commercial buildings, such as in the old Nokia headquarters in Copenhagen, the old boardroom still holds a private sauna. Its use may not be of a spiritual meaning, yet, the sauna appears to have retained its relevance as an aesthetic reference and a social and cultural backbone of contemporary Finnish lifestyle⁴¹.

The Finnish sauna presents a strong example of *genius loci* – the spirit of place, and how the cultural rooting of a structure can instil an incredible robustness to external change. Norberg-Schulz describes them as 'symbols representing life situations'; meaningful structures serving as common references, which are therefore maintained and retained.⁴² Socio-cultural sustainability, although a diffuse and contested concept⁴³, plays a significant role in the integration of sustainability. By making development integral, and familiar, to what already exists the structure retains its relevance in the specific geographical- or cultural context⁴⁴.

³⁹ Holger Schmidt, *Vikingetidens byggeskik i Danmark* (Moesgård Museum, Jysk Arkæologisk Selskab, 1999), 5.

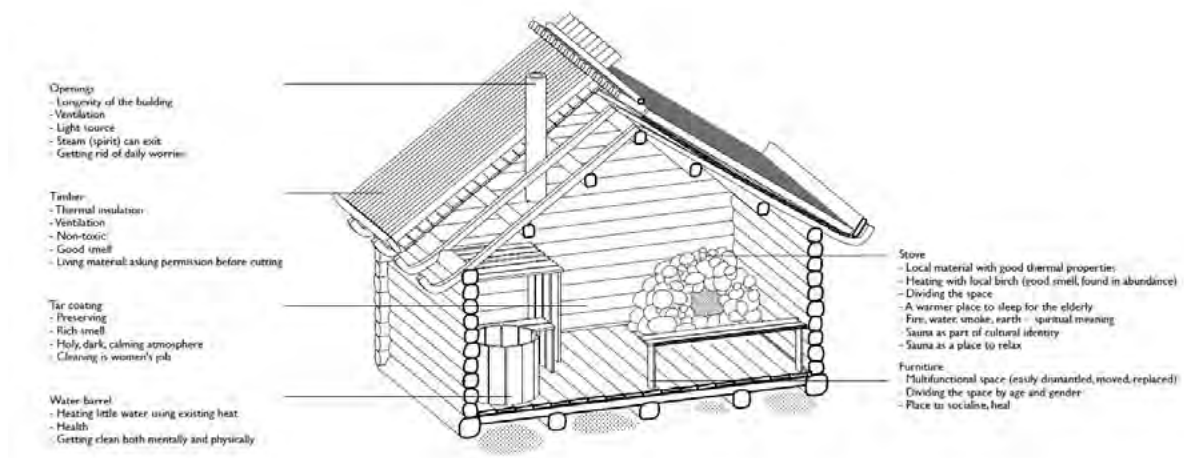
⁴⁰ Cotton Mather, Matti Kaups, "The Finnish Sauna: A Cultural Index to Settlement", *Annals of the Association of American Geographers*, 53, nr. 4 (1963): 494–504.

⁴¹ Jack S. Tillotson et.al., "The spirit of sauna: legitimating the Finnish place brand", *Journal of Place Management and Development*, ahead-of-print, nr. ahead-of-print (1. januar 2020).

⁴² Christian Norberg-Schulz, *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture* (Academy Editions, 1980), 5.

⁴³ Joost Dessein et.al. (eds), "Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions of COST Action IS 1007 Investigating Cultural Sustainability" (University of Jyväskylä, Finland, 2015): 20–25.

⁴⁴ Hervé Doucet et.al., *Regionalism and Modernity. Architecture in Western Europe 1914-1940*, ; 1st edition (Leuven University Press, 28 Jan. 2013): 13.

The Finnish sauna (illustration, Katariina Mustasaar)

In Iceland the introduction of the Neolithic longhouse type caused a significant change in the local building practice which presents a strong external, cultural influence. The timber intensive construction of the longhouse, which was introduced by early Norse and British settlements, meant a heavy deforestation eventually rendering the longhouse building practice impossible⁴⁵. Thus, the turf hut building practice developed as a necessity within a barren and scarce context,

Apart from driftwood, turf remained the only locally available material which for centuries produced a distinct vernacular tradition and built form. During the 19th century, the turf huts gradually developed small timber gables resembling the urban, Danish gable houses. Made from imported timbers, the gables were both expensive but also weakened the otherwise dense thermal mass of the turf construction.

This extravagant addition to the huts may be seen as an initial shift towards a new Icelandic identity distinct from the rural tradition of the turf hut. The shift away from the turf hut was concluded with the Icelandic independence in 1918 which resulted in a rapid urbanisation of concrete buildings to express the modernity of an independent nation⁴⁶. By 1940, only 23% of the Icelandic population lived in turf huts which today only exists as open-air museum exemplars.

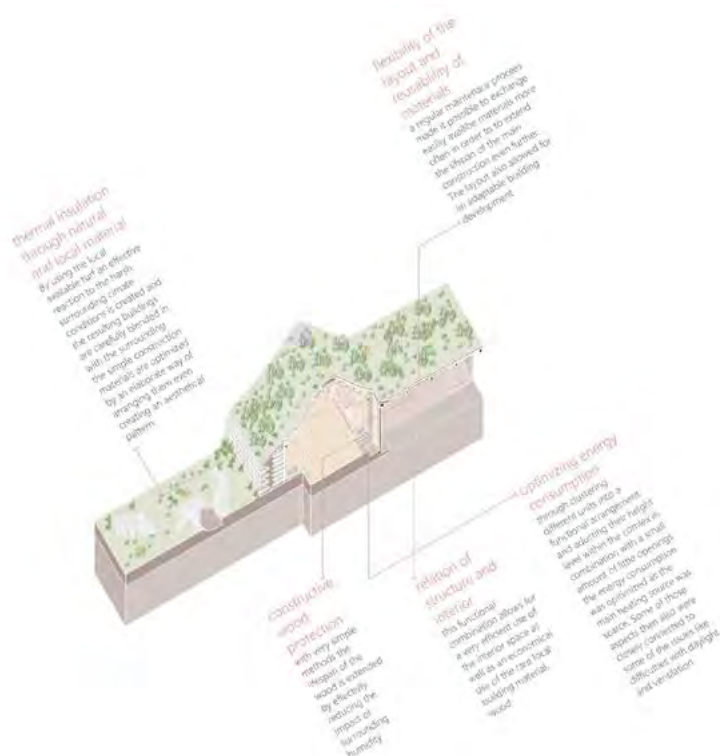
Iceland is an interesting example of the distorting and sometimes devastating effects of a foreign culture intervening in a local context. The initial unsustainable behaviour of the early settlers completely altered the material basis of the local Icelandic building practice. The later Danish colonisation appears to further distort the cultural identity of Iceland, by perceiving it as an underdeveloped civilisation.⁴⁷ A repression, which possibly also contributes to the eventual abandonment of the turf hut - not only for reasons of comfort, but also as a process of reconstructing a national identity. Contrary to the Finnish sauna, the Icelandic turf hut

⁴⁵ Joost van Hoof og Froukje van Dijken, "The Historical Turf Farms of Iceland: Architecture, Building Technology and the Indoor Environment", *Building and Environment*, 43, nr. 6, 1. juni 2008: 1023.

⁴⁶ Sofia Nannini, "From Reception to Invention: The Arrival of Concrete to Iceland and the Rhetoric of Guðmundur Hannesson", *Arts* 7, nr. 4, december 2018: 68

⁴⁷ Baldur Hafsteinsson Sigurjón, "'Icelandic Putridity': Colonial Thought and Icelandic Architectural Heritage" *Scandinavian Studies* 91, January 2019 (1-2): 53

presents a cultural influence which, in its deficiency to integrate with the local context, distorts a balance between culture and context, resulting in what could be seen as an unsustainable outcome⁴⁸.

The Icelandic turf hut (illustration, Alexander Thom)

The Danish half-timbered wing house was examined from a contextual perspective. The typology developed during medieval times as an alternative to the longhouse block- and stave constructions. Due to a heavy deforestation, caused by timber intensive building- and boat constructions, more economical uses of timber was sought and the Danish building practice returned to the Neolithic half-timbered constructions with wattle-and-daub infills.⁴⁹

The rectangular wing house was laid out according to the strong western winds sweeping the flat Danish landscape often on small mounds for draining surface water. Usually, the living quarters' gables were oriented east-west to minimise wind load and heat loss and maximise solar gain on the wider façade facing south utilising the thermal conductivity of the clay- and later brick infills. The inner courtyard provided protection against strong westerly and, in winter, cold easterly winds. To further protect the exterior facades, the immediate surrounds of the wing house were landscaped with small mounds or dense greenery.

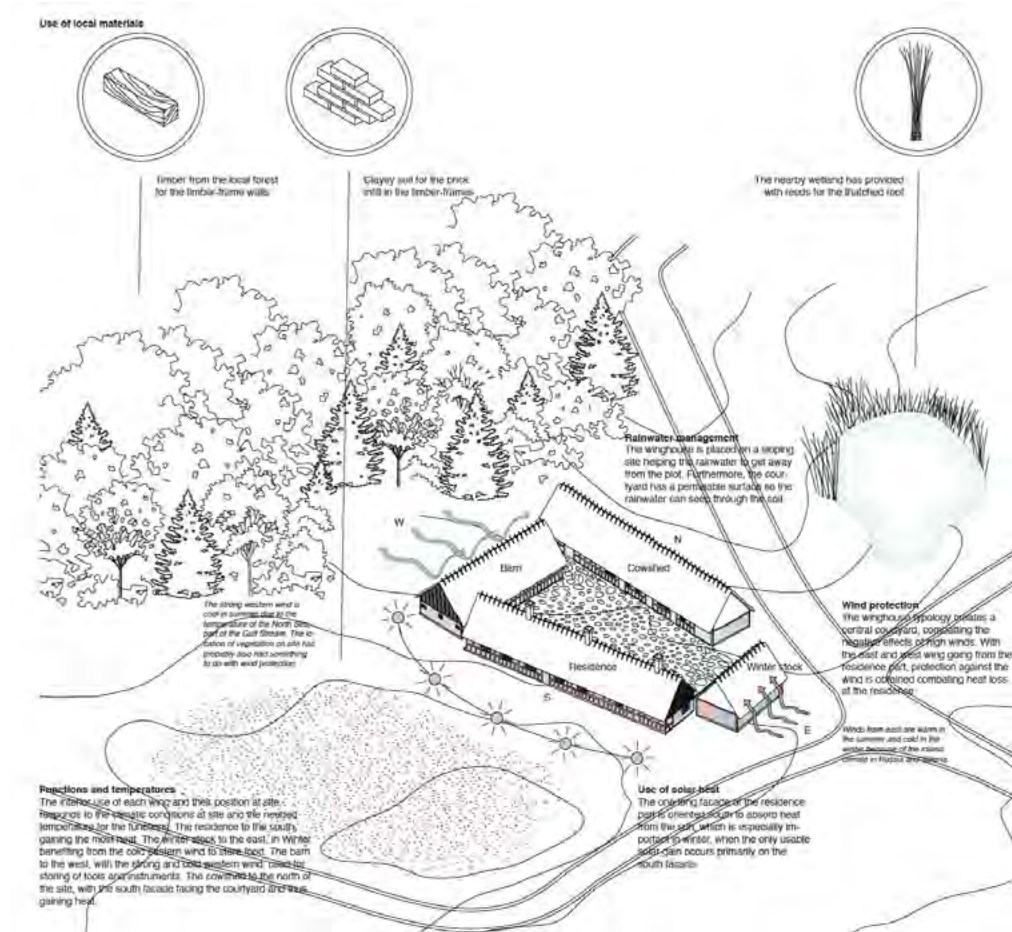
The Danish wing house provides an interesting example of how sustainability (in this instance heat loss and energy use) does not only emerge from within the building materials. It also relates to external factors from the house, such as simple landscaping and geographic orientation, providing passive climate control⁵⁰. Thus,

⁴⁸ Joost Dessein et.al. (eds), "Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions of COST Action IS 1007 Investigating Cultural Sustainability" (University of Jyväskylä, Finland, 2015): 40–42.

⁴⁹ Gorm Benzson, *Gammelt Dansk Bindingsværk, bd. 1984, Kreditforeningen Danmarks skriftserie om bygningskultur* (Kreditforeningen Danmarks, 1984): 6–14.

⁵⁰ Torben Dahl, (red.), *Climate and Architecture*, 1st Edition (Milton Park, Abingdon, Oxon ; New York, N.Y.: Routledge, 2009): 91–96

The poor thermal properties of the half-timbered construction are improved and strengthened through basic knowledge of the local context, climate and topography.

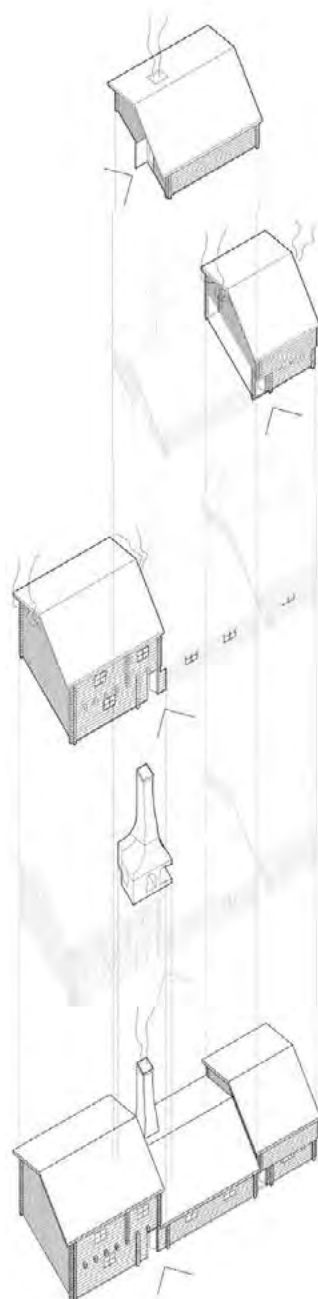
The Danish wing house (Illustration, Cecilie Elmholt Smidt)

The Swedish Södgotiska huset was the typology which had probably developed the least from its Neolithic ancestor. Sweden is a densely forested territory, which also today provides plenty of material for a continuously rich tradition of timber constructions.

Hence, Sweden has never faced the timber scarcity of Denmark and Iceland, thus, developments in the Swedish Södgotiska huset occurred within the tectonic manifestation of the building: The overall layout had retained the tripartite sectioning comprising a central living quarter with a hearth flanked by two unheated building sections for granary and stock. However, the three sections had been separated into three buildings erected at different building stages during occupancy. The primary dwelling house came first – with a low eiling to optimise heat retention and a fire-retardant peat roof to secure the smoke hole or chimney. Next came the tall granary, a construction, which had already been anticipated by extra foundations and connective joints on the dwelling house during the initial construction stage. The third, and final, building stage would often happen years later, depending on the economic position of the household.

The Swedish Södgotiska huset embodies a flexible building type which could be related to an economic sustainability: The staged construction, beginning with the bare minimum of a dwelling house, improves the

general access to a home whereby a societal equality is also stimulated ⁵¹. Furthermore, the additive building system enables a simple integration of extensions in the event of economic prosperity or change of use.

1 Initial construction.

Simple smoke hut with centralised fireplace. Smoke is vented through a smoke hole in the roof - this is also the only window.

2 Raised loft.

A raised loft is added to the first structure. This enables storage of granary and stock keeping it safe from pests and the damp ground. The smoke from the stove furthermore adds to the preservation of goods. The entrance is moved to the front of the loft.

3 Additional raised loft. In times

of prosperity an additional granary may have been added. The additional loft was often built at a much later stage using new building methods.

4 Chimney.

In the 16th and 17th century new building technologies led to many höglöftstugas having a chimney added into the structure.

5 Continuous development.

The höglöftstuga was a building type under constant development and rebuilding making each type only a snapshot in time.

The Swedish Sydgötiska huset (Illustration, Selma Lindhardt Blomberg)

⁵¹ Pierre Frey, Patrick Bouchain, *Learning from Vernacular: Towards a New Vernacular Architecture*, 01 edition, bd. 2013 (Arles: Actes Sud 2013): 52

The above summarises key points of the analytical outcome and discussion generated during the workshop. However, many other common themes emerged across the different typologies: Flexibility in use was evident in all of the buildings; sleeping quarters would all change between the summer- and winter months. By utilising the heated living quarters in the cold months and the cool, stock rooms in the warm summer months, a subtle interaction appeared between buildings and inhabitants in repetitive life-cycles. Furthermore, flexible construction types enabled disassembly: In Sweden, for material re-use; In Norway, for cultural reasons of nomadic lifestyles and in Finland, for mobility as objects of bridal trousseaus. Heat retention by use of thermal mass was noted both in Iceland and the Faroes. In Sweden and Iceland, small, secluded living spaces withdrawn from the external building entry of the buildings were also used to preserve heat.

Discussion

Collectively, the analysis examples display intricate patterns of how the longhouse building practice has evolved as a negotiation between a given physical context and a (local) human culture. The outcome begs the conclusion, that viable and robust responses to change cannot be one of material consideration only, but needs to consider a broader palette of aspects to accommodate both change and the existing context equally.

While laying out and drawing the immediate appearance of the six longhouse types appeared as a classical architectural discipline and starting point for the students. The less familiar, speculative nature, of analysing a building from the perspective of culture and context and relate this to sustainable architecture posed a more significant challenge. Not in terms of identifying cultural- or contextually motivated building forms, which could be found in the literature provided for the workshop, but rather how the students independently had to build on this information and justify it as being of architectural- and sustainable remit relevant to contemporary building practices. Workshop discussions were heavily influenced by a tentativeness towards making assumptions on the evident interaction between the context, the residents (culture) and the building (detail). The anthropologist Gregory Bateson⁵² refers to this interaction as *deteuro learning*; letting ourselves be taught by the world and everything in it rather than only relying on institutional education only. Tim Ingold later expands on the notion as the separation between the architectural blueprint, its physical fabric and its residents.⁵³ What Marianne Hem Eriksen names *the lived space*⁵⁴. However, when concerning building types, such as the longhouse, which are not based on blueprints, these implicit aspects are key to understand the building type and the inherent balance between the three perspectives of context, culture and building detail together forming an intrinsic sustainability.

The disjunction between the blueprint and the actual life of the building can be traced back to the historic distinction between the architectural beaux-arts' tradition and the unstable nature of vernacular building types such as the longhouse.⁵⁵ It appears, that architects, even as students, still hold reservations towards the intuitive and intangible character of bottom-up developments – buildings, constructed from tradition and not

⁵² Gregory Bateson, *Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology*, 1st Edition (Chicago: University of Chicago Press, 2000): 166–174.

⁵³ Tim Ingold, *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*, 1st Edition (London ; New York: Routledge, 2013): 47–59.

⁵⁴ Marianne Hem Eriksen, *Architecture, Society, and Ritual in Viking Age Scandinavia: Doors, Dwellings, and Domestic Space*, 2019: 9

⁵⁵ See G.D Carlos et.al., “Vernacular Architecture?”, Practices resulting from seismic performance improvement on heritage intervention” (CRC Press, Taylor Francis Group, 2015) 11-17 and Marcel Vellinga, “The Noble Vernacular”, *The Journal of Architecture*, vol 18, No 4, 2013

blueprints. Yet, several studies have shown the potential of introducing intangible aspects, such as culture, as a mediator of complex forms of building such as sustainable architecture.⁵⁶ Pierre Frey directly relates this to vernacular architecture as presenting a potential complementary framework for managing complex issues of building as it enables a vision of the building in its entirety rather than as a fragmented entity of benchmarks and certifications.⁵⁷

Despite presenting a very simplified example of this potential, the setting of the workshop revealed several instances of how, when combined, the three perspectives of context, culture and building detail contributed as an explanatory frame for examining and discussing the reasoning behind the Neolithic longhouse form. Eventually, this generated a conception amongst the students of a more familiar notion of sustainable architecture not only relating to calculations but relating to aspects to be presupposed in the initial building design.

Conclusion

How were some of our earliest vernacular buildings conceived and developed - and how did they cope with change? What were our reference points - not as architects - but as people needing shelter in an environment of scarcity?

The analysis of the Neolithic longhouse in North Europe reveals an abundance of sustainable principles related to the buildings' rooting in a particular context. The most apparent principles, such as local material use, re-use and orienting the building according to winds, water and sun, relates to the contextual perspective. Yet, by closer examination, the cultural perspectives, relating to residents and builders, also show: Flexible constructions to support the nomadic lifestyle or seasonal livelihood of the Swedish farmer or an interior use adapted to the changing seasons to reduce firewood in the Danish wing house. However, many of these principles cannot be subscribed to only one of the two perspective but are rather the result of a negotiation or exchange between the two. More importantly, the principles have not been developed as sustainable but as responses to a cultural need or a physical condition.

Emerging from an environment of scarcity – both physically but also in terms of human resources – the principles all present responses attempting to mediate contextual conditions according to values and beliefs of a particular lifestyle⁵⁸. Some principles have answered these needs to an extent enabling them to prevail for centuries, despite changes to the remaining building as seen with the Finnish sauna⁵⁹.

A vague possibility arises that the current ecological emergency, which also defines a time of scarcity, could benefit from this contextual and cultural analysis as an offset for sustainable architecture. A sustainable outline in early design stages to be further qualified in during the construction process.

This integrated process would not only consider the immediately measurable data of the building but also ensure a coherence and relevance to its cultural context.

Yet, we would first need to figure out the constituents of our existing reference base:

⁵⁶ Joost Dessein et.al. (eds), “Culture in, for and as Sustainable Development. Conclusions of COST Action IS 1007 Investigating Cultural Sustainability” (University of Jyväskylä, Finland, 2015): 8; Marie Stender, “Towards an Architectural Anthropology – What Architects can learn from Anthropology and vice versa”, *Architectural Theory Review*, 2017; Hervé Doucet et.al., *Regionalism and Modernity. Architecture in Western Europe, 1914-1940*, 2013.

⁵⁷ Pierre Frey, Patrick Bouchain, *Learning from Vernacular: Towards a New Vernacular Architecture*, 01 edition, bd. 2013 (Arles: Actes Sud, 2013): 35–41.

⁵⁸ Henry Glassie, *Folk Housing in Middle Virginia: A Structural Analysis of Historic Artifacts* (Univ. of Tennessee Press, 1975): 190–93.

⁵⁹ Marco Frascari, “The Tell-the-Tale Detail”, *Semiotics 1981*, red. John N. Deely og Margot D. Lenhart (Boston, MA: Springer US, 1983): 325

Behind the longhouse building practice lies a continuum, which is defined by what the local community draw from – their beliefs and values – which are fundamental to how decisions have been made and essentially the practice of designing and building.

These beliefs and values, also described by Rapoport as 'myths'⁶⁰, may not have changed that much, but perhaps the current architectural practice have deviated from them by focusing on certain things and neglecting others in the search for a sustainable architecture. Hence, the current section on the continuum may need to be recaptured or changed to decide what we have lost and what we may need to regain. almost resetting the course, on what current architectural practice contributes to existing knowledge on building.

Hence, rather than exemplifying a line of physical solutions for natural ventilation, local materials, re-use and contextual building practice, the analysis of the longhouse building practice might provide an invitation. In just as naïve a manner as students questioned the simple layout of North European longhouses it invites us to examine the coherence between culture, context and building detail in the contemporary building practice. Not according to building regulations, construction standards and economic considerations, but according to its primary purpose and the questions which our buildings strive to answer. Where does it stem from? What is the purpose of each building component and what needs and conditions are they responding to?

Perhaps the answers are not as straight forward, as we might have expected them to be, or perhaps they make no sense at all concerning the questions posed by the cultural and physical context. But perhaps that is where our architectural sustainability discourse needs to begin

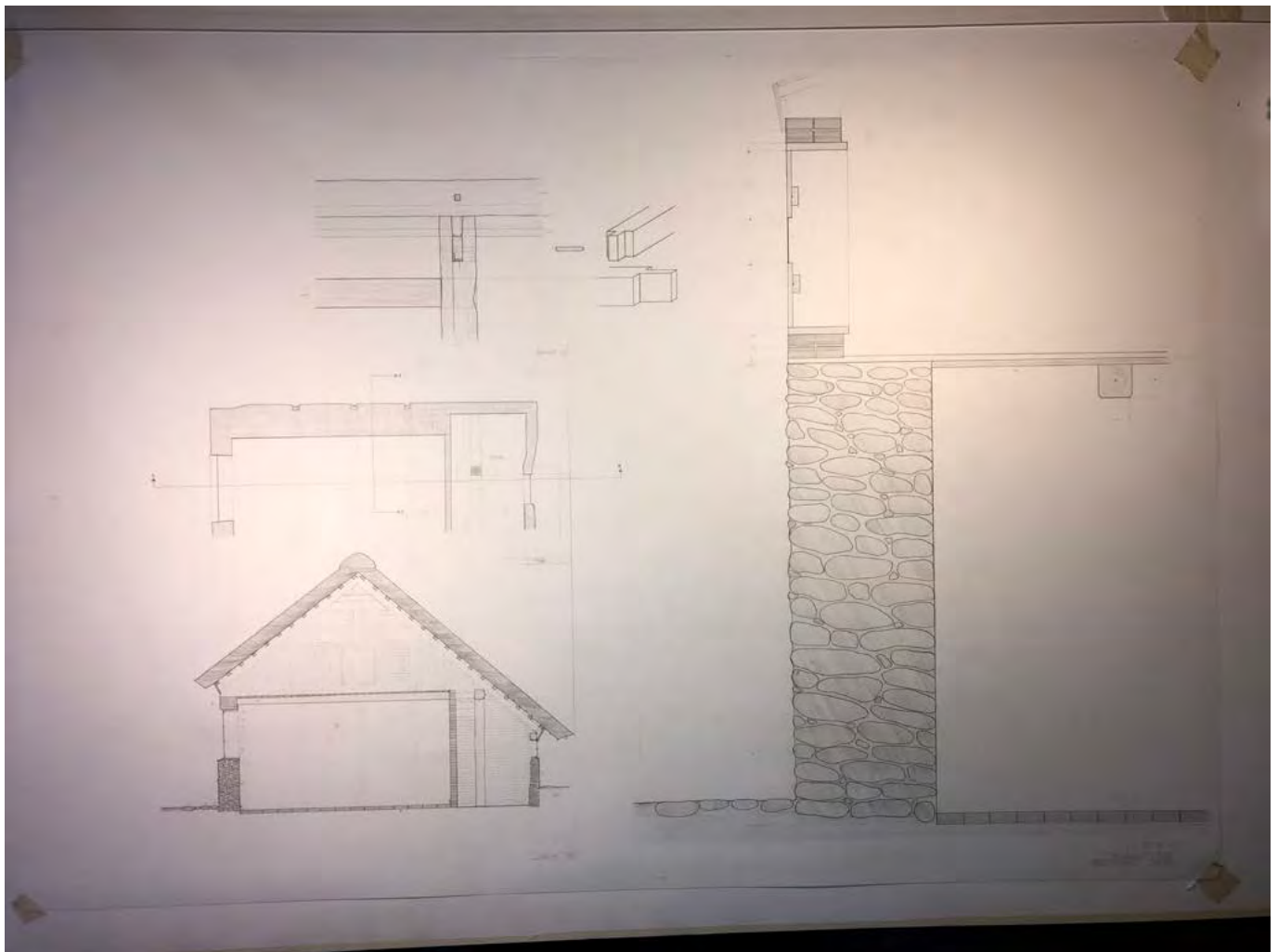
– By asking *Why?* Before we offer a *How*.

⁶⁰ Amos Rapoport, *House Form and Culture*, (Englewood Cliffs, NJ: Pearson, 1969): 127.

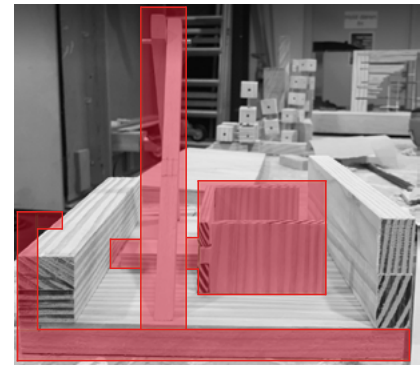
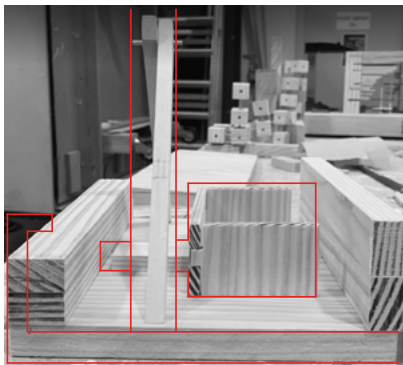
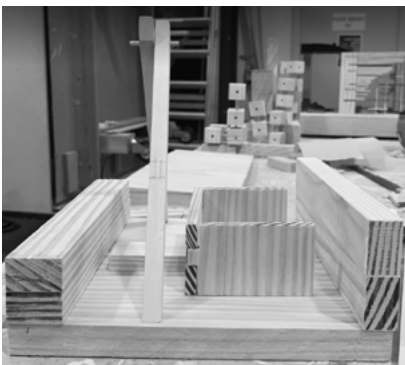
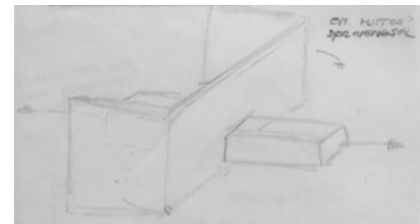
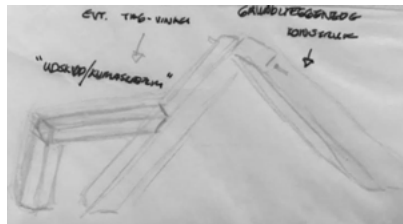
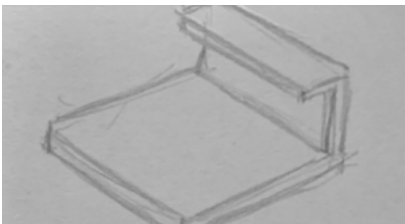
APPENDIX F

This appendix holds a general outcome of student workshop II. In an experimental model workshop, the students, in collaboration with artist and carpenter Eske Rex, designed solid timber models to reflect on various traditional Danish construction types by also engaging in cultural reflections on daily use, reuse and reversible tectonics.

FISKERHUSET, AGGER

Ida Rud Krogh

Det kontekstuelle mønster: "Byggesten for tilværelsen"

I min fortolkning udgør havet konteksten. Dette skyldes, at havet samt industrien, det fører med sig, er det grundlæggende fundament for overlevelse for de lokale. Havets dualitet mellem fare og berigelse (liv og død) er tankevækkende og vidner om vigtigheden af havets muligheder, som skaber et afhængighedsforhold for de lokale. Dette kommer til udtryk i form af at illustrere tidslighed, bevægelse ift. at havet fortager samt at vise kontrasterne mellem at noget er stilstående overfor bevægende. Jeg ser dette mønster som en grundsten. Det vil sige et udgangspunkt, som der bygges videre på. Jeg ønsker at tænke dette mønster som det nederste lag i en større helhed.

Det tektoniske mønster: "Shelter for liv"

Ud fra tanken om at det kontekstuelle mønster udgør grundelementet i menneskets behovspyramide, nemlig overlevelse, ønsker jeg at tilføje en lag mere, som omhandler menneskets trang til at finde 'shelter'. Et behov for at kunne holde sig varm, tør og tryk - at være i ly for 'fare'. Dette ses rent tektonisk og i fysisk form som to flader, der når hinanden i toppen, og dermed danner et rum under. Der er tilføjet et yderligere element, som er inspireret af ideen bag et udskud, idet et udskud har betydning for indeklimaet og varmen i husets 'hjerterum'. Denne betragtning fandt jeg væsentlig ift. tektonikkens rolle om skabe en ramme, hvor man føler sig tilpas. Jeg forestiller mig, at dette mønster forholder sig til det kontekstuelle mønster ved at befinde sig over det - som et lag der er bygget på. Dette mønster er samtidigt afhængigt af at tilpasse sig det kontekstuelle mønster for at opnå balance. Herefter skal det kulturbåret mønster indtænkes som noget der udspringer ud fra forudsætningerne omkring at have et 'shelter'. Dermed ønsker jeg at placere det kultur-

Det kulturbåret mønster: "Ophold og udfoldelse"

Mønsteret fortolker måden vi kommer hinanden ved ift. begravelsesceremonier. Dette var meget essentielt for dette folk ved Agger, og fiskerhuset har trods dets størrelse et rum til klargørelse af afdøde. Her har kulturen omkring begravelsesceremonier været et samlingssted for fællesbøn, et sted hvor man kommer hinanden ved samt et sted hvor der indgik mange skikke og traditioner. Et åbent samlingspunkt. Dette står i stor kontrast til hverdagen for dette folk, hvor man værnedede om privathed og afstandtagen. Dette var et lukket forum. Taget i betragtning af hvordan vi i dag søger forsamlings og dialog om dagligsdagsting, hvorved vi ved begravelse oplever indesluttethed og privathed, står levemåden i dag står i kontrast til levemåden for dette folk i den tid. I fysisk form kommer det til udtryk i en boks/forhøjning/bord, som skal symbolisere samlingspunktet. I fiskerhusets tilfælde har man rykket ceremonien til kirken efterfølgende, så dermed var det vigtigt, at dette element var flytbart. Kontrasten mellem en lukket eller åben atmosfæren illus-

AKKLIMATISERING PÅ VESTKYSTEN

FASE 1 - DEL 3 MODELSÆT - CHRISTIAN RØNHOLT

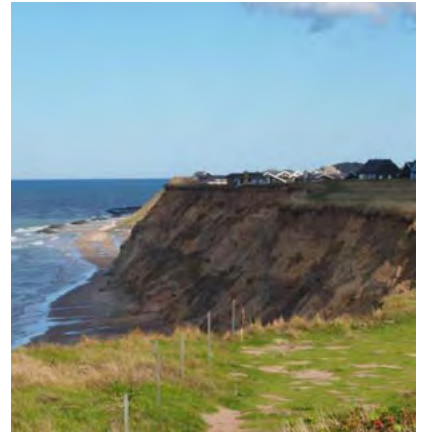
KERNEN

Ildstedet, og senere ovnen har under hele husets levetid været central for placering og funktion af husets forskellige rum. Omkring ildstedet finder vi køkken og dagligstue, med trægulve, detaljerede møbler og plads til ophold. I næste led findes soverummene, som også har draget fordel af varmen fra ildstedet. I sidste led findes de kolde rum, som hovedsageligt har været brugt til opbevaring af mad og dyr. Her ses de store marksten i muren og gulvene er blot jordstampet. Disse rum har fungeret som klimaskærm for opholdsrummene, tættere på varmen.

REGULERINGEN

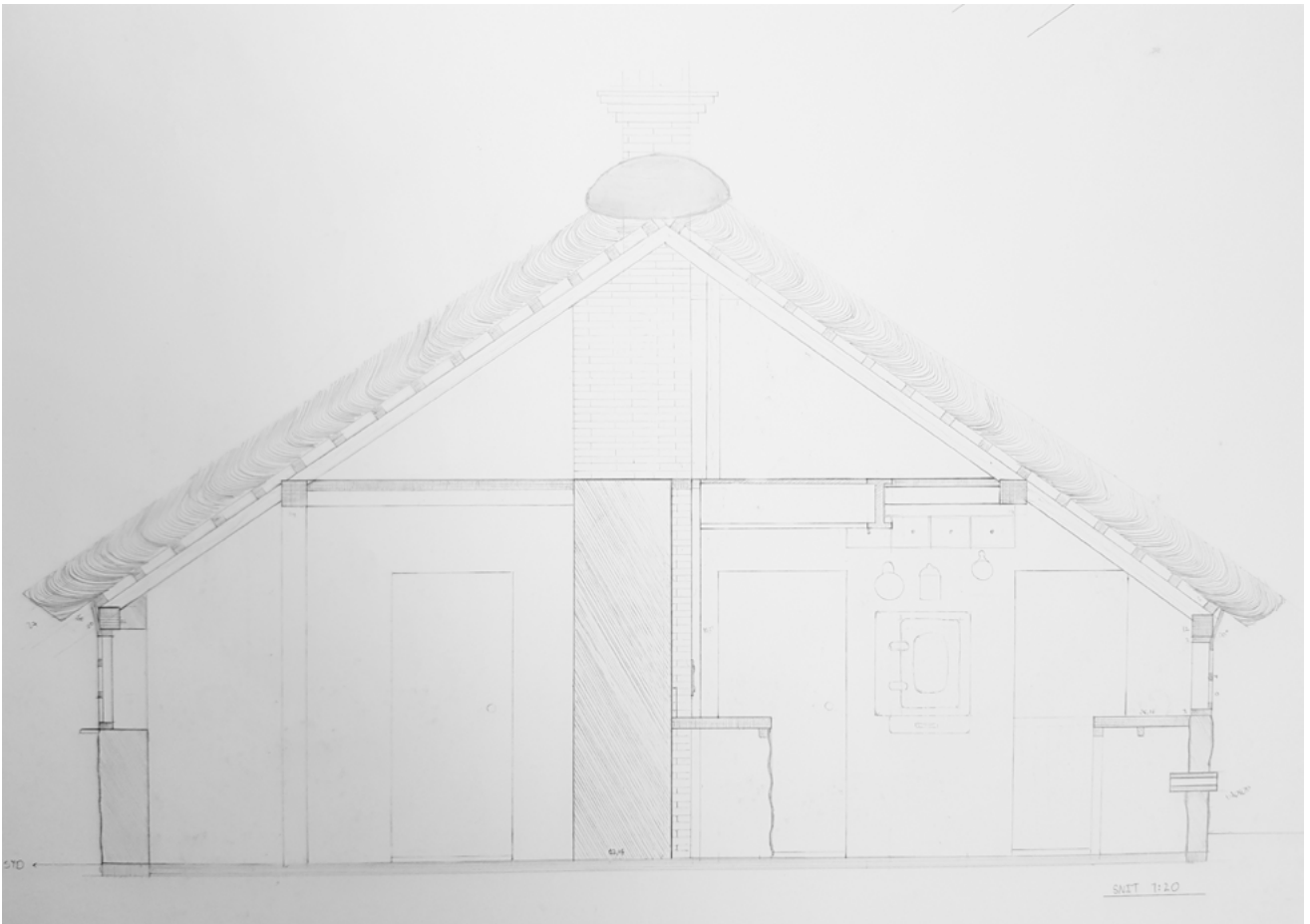
På husets nordlige side, under udskuddet, findes denne åbning. De to døre smækker hver sin vej og skaber derved et mellemrum med stillestående luft imellem sig. Et mellemrum som dette med stillestående luft har isoleret huset yderligere mod kulden fra nord, i forhold til en almindelig etlags-dør. Udover at det isolerer fremragende, skaber det også et ekstra led i vekslingen varme og kontrollen af træk i huset. Beboernes mulighed for selv at regulere disse vekslinger mellem ude/inde er unik.

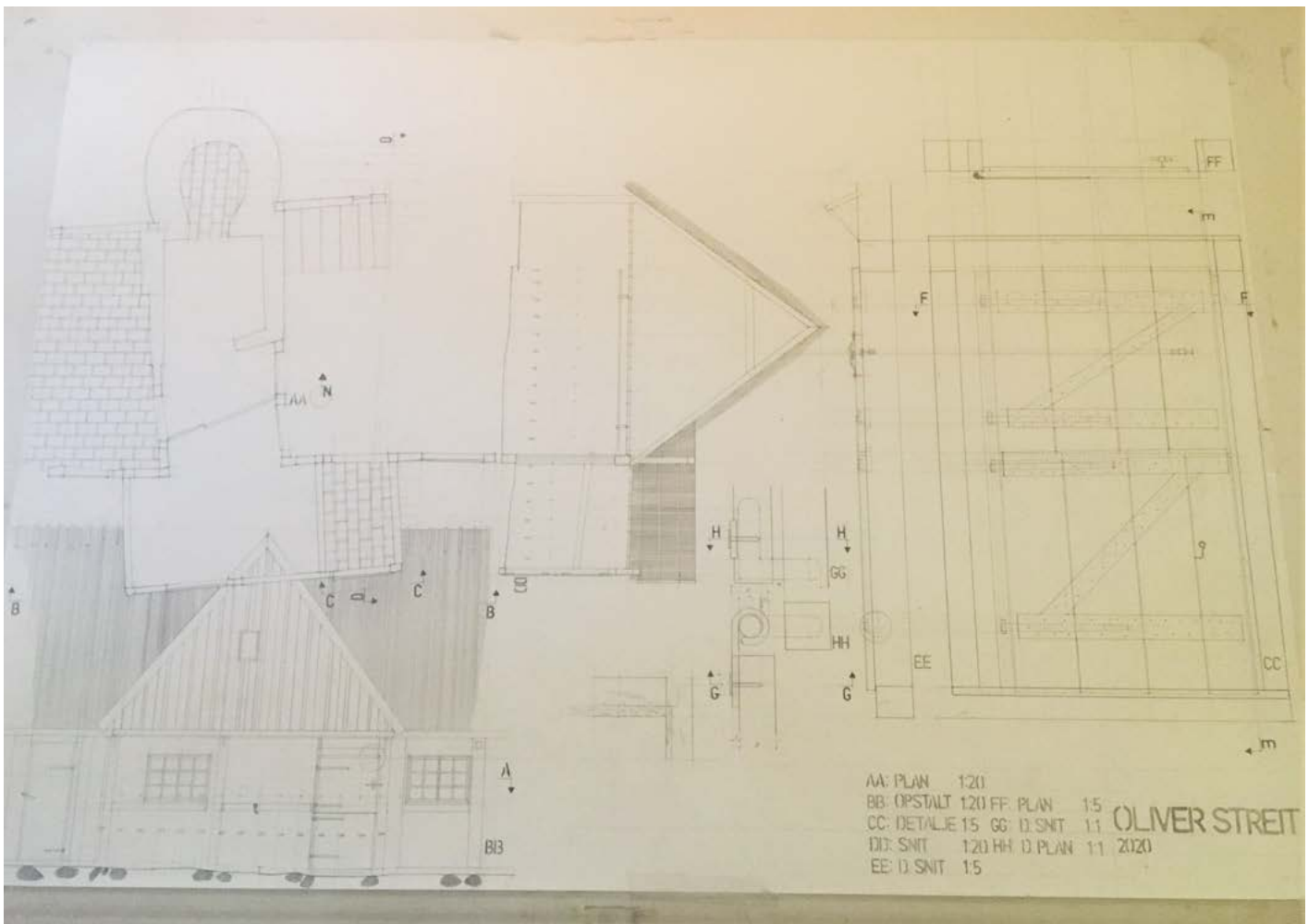

FLYTBARHEDEN

Fiskerhusets placering helt ude ved vestkysten, har skabt udfordringer på mange parametre. En af de største er erosion. Huset er derfor konstrueret med en bevidsthed om, at vesterhavet på et tidspunkt vil opluge dets fundament. Højremskonstruktion kan forholdsvis nemt skilles ad, og sættes op længere inde i landet. I denne flytning har man så også kunne skifte de yderligere materialer, som er mest mærket af vestkystens lunefulde klima.

SPENNING

natur - bygning - menneske

balanse

I mellom det byggede, det kultiverte, og den ville natur. Opprettholdelsen av denne balansen er en viktig faktor i livet på gården: avskoging gir plass til mer jordbruk, man fjerner samtidig gode naturlige kilder til tre, skygge, dskjerming, og ikke minst den viktige menneskelige takt med naturen.

erfaring og håndverk

Konstruksjon, sammensetting, og bruk av materialer som er grunnnet i en byggetradisjon og kunnskap som har stått tidens tann, men som stadig er i bevegelse. Man bruker de materialer som er for hånden, noe som kommer til uttrykk i gården i palletten av forskjellige tavler i bindingsverket - ubrente leiresten, kalksten, pileflett, mm.

fleksible og utskiftbare deler

Å bygge med lokale materialer, som er sammensatt på en måte som tillater bygningen å sette seg og bevege seg med terrenget, samtidig som det helhetlig står støtt. Logisk montasje av materialene slik at det er lett og hurtig å skifte ut deler av konstruksjonen, samtidig som bindingsverket holder det hele sammen.

PEBRINGE GÅRD, KARISE

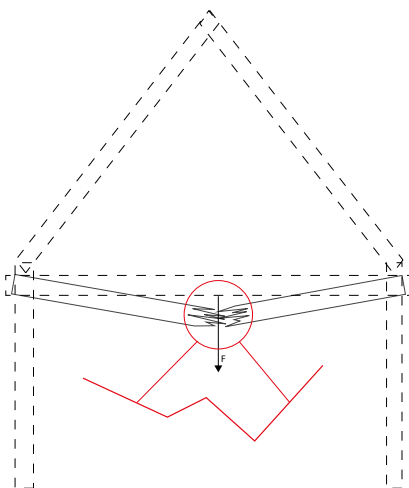
PEBRINGEGÅRDEN

Oliver Streit

Vinden [1:100]

Vinden er sin egen hersker og blæser i forskellige retninger og former og deformerer objekter og naturen. Den indikerer så at sige tiden. Med tiden vil objekter og natur ændres af vindens kræfter. Mandelbrotfraktalens uendelige forandring sættes mod vindens kontinuerlige erosion.

Styrtrummet [1:20]

En prioritering af rum. Den indkomstgivende effektivitet og fleksibilitet sættes højere end rumhøjden for beboelsesrum. Et rum der synes at styrte sammen om dig. Inspirationen er herfra taget af et knækket stykke træ og dens knækkede linjer.

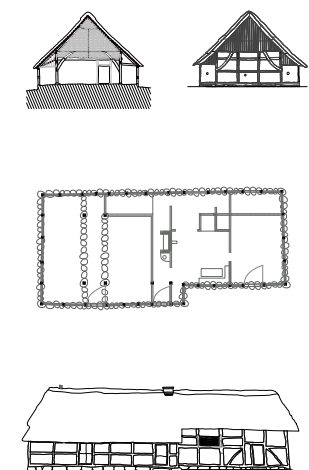
Hængslet [1:5]

Hængslet muliggør en overgang fra den udvendige, ukontrollerbare natur med kurver og "tilfældigheder" til det kontrollerbare indemiljø fyldt med rette vinkler, rette linjer og intentioner om perfektion. En overgang, som oftest konstrueres af en tynd flade. I mit tilfælde en semitransparent åbning i form af en todelt dør. En brat overgang fyldt med kontraster, som på samme tid prøver at skille og samle ude og inde.

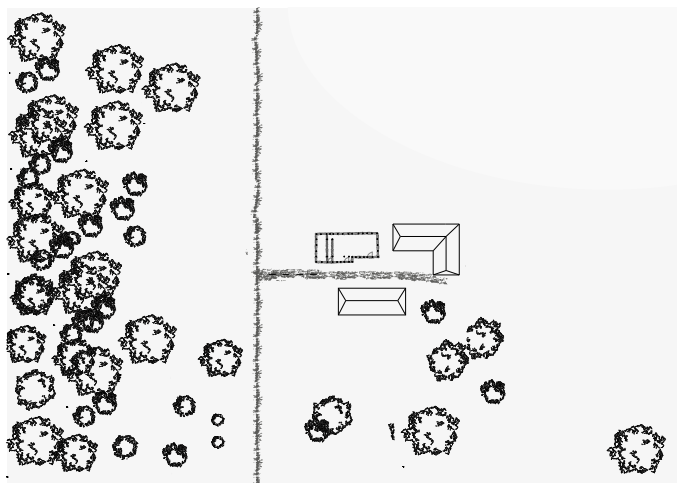

VINKELGÅRDEN, VIBORG

Figur 1

Figur 2

Udgangspunktet for projektet er et dansk bindingsværkshus. Jeg fik tildelt Vinkelgården, som er placeret på frilandsmuseet Hjerl Hede. Vinkelgården stammer fra Vinkel ved Viborg og antages for at være Danmarks ældste bondegård, bygget omkring 1530.

Gården er opført i højremskonstruktion med udskud langs siderne, med undtagelse foran stuens sydside. Gården er opsigtsvækkende stor, i forhold til bonde huse på denne tid, og rummer både bolig, lade og lo. Varmekilden i huset er et ildsted i husets midte, med en skorsten der afsluttes midt i lofrummet. Herfra trak røgen ud gennem lyrehullet Tagspærerne i loen hviler på to højremsbjælker, der understøttes af fritstående højremsstolper.

I stolpen nærmest udgangen ses et nødildshul. Nødild er nytændt ild fremkommet ved at gnide to træstykker mod hinanden. Nødild blev blandt andet anvendt ved kvægsygdomme, hvor man troede, at kvæget blev helbredt, hvis de blev drevet igennem et bål af nytændt ild.

Vinkelgården er bygget i kraftigt egebindingsværk. Tømmeret er formentlig skovet i den egeskov, som tidligere voksede ved vinkel sø. Tavlene er lerklinede og hvidkalkede; taget stråtaget rygget med møntørv. Sammenlignet med andre danske bønderbygninger har Vinkelgården en anelig størrelse. I laden er højremskonstruktionen synlig, mens stuehuset er indrettet så alle højremsstolper står i skillerummene.

Vinkelgården var en del af et bondesamfund, som var et primærgruppefællesskab, hvor betydningen af slægtsskab, hjemstavn og tradition er stærk og særegen. Ligheden i produktionsform, arbejdssituation og forpligtelser giver bønderne et interessefællesskab overfor andre sociale grupper.

Bindingsværket skulle holdes ved lige, plejes og passes og til det var det vigtigt, at alle bønderne hjalp hinanden. Hvis man var med til at hjælpe de andre i samfundet til, at holde deres huse ved lige, var man selv sikret hjælp, når man en dag manglede det til sin egen gård.

Man dyrkede den sociale bæredygtighed ved, at hjælpe hinanden, og derved tage økonomien ud af spillet. Man havde en cirkulær bæredygtighed i vedligeholdelsen af huset, taget kunne bruges til føde af kvæg, når det skulle udsigtes. Ligeledes kunne kvægene bruges til varme, mad og drikke. Materialerne til huset, var de nærliggende materialer, man brugte hvad man havde og gav det videre, man kunne til bondesamfundet.

Fællesskab var et omdrejningspunkt. Alle hjalp alle.

KONTEKST

- SØEN I VINKEL
- REGNVANDETS PÅVIRKNING OVER TID

TEKTONIK

- DET NEGATIVE RUM AF MATERIALE MØDER
- SPOR FRA SAMLINGER (RUSTNE SØM)
- MATERIALE SYMBIOSE (VANDFØRING)

KULTUR

- AFTRYK AF HÆNDER I LERKLININGEN
- SPOR AF HISTORIE/KULTUR I MATERIALER
- 'BRUGEREN GÅR I 'ET MED VINKELGÅRDEN'

TRANSFORMATION

kulturel natur til naturlig kultur

Organisering - stabling

Det sker en organisering af materialerne når syldsten fundet tilfældige steder i omkringliggende jorde. Syldstene bringes sammen og udgør en enhed som fundament. Stenene rejser individuelt mod fælles grund. I modellen skal det kontekstuelle mønster udfærdiges ved forskellige rejser, for forskellige elementer som kan samles.

Indsamling - forædling af levn

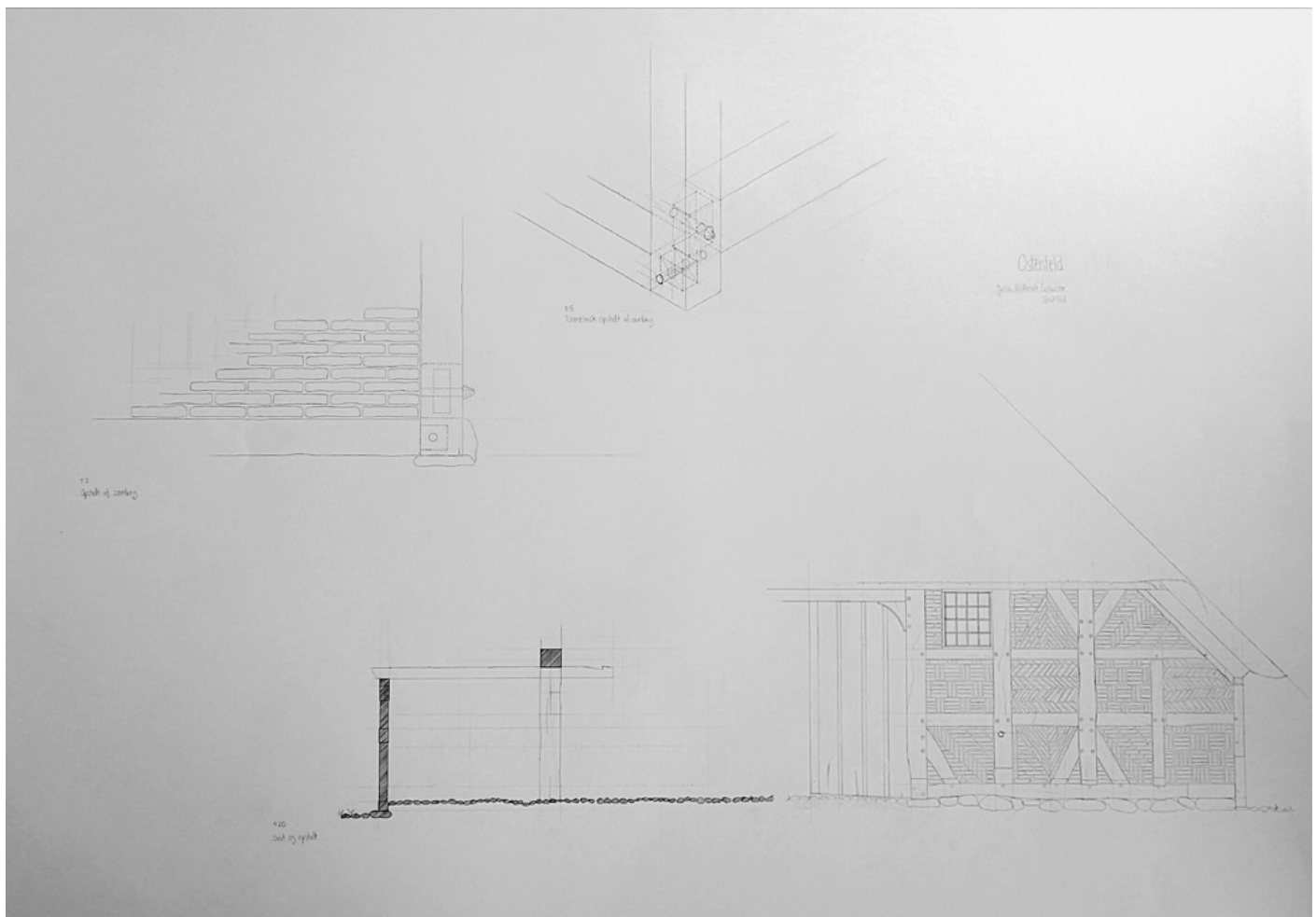
Indsamlingen af syldsten skyldes at de i marker er et restprodukt/affald, men de anvendes i byggeriet og får ny kvalitet. Det sker en forædling af materialet. Affald er i dag en kæmpe ressource som blot bliver sendt til forbrænding eller i nogle tilfælde genanvendt. I modellen skal indsamlingen understrengs ved flytbare elementer og evt. direkte genbrug af materialer til nye kvalitative formål.

Mobilitet - flytbare elementer

Et syldstensfundament er opbygget af syldsten fundet i omkringliggende jorde. En forholdsvis simpel metode som gør fundamentet hurtigt at lægge og flytte, samtidig med at fundamentets indgriben i underlaget er minimal i forhold til nutidens funderinger. Mobiliteten giver huset frihed og bæredygtighed som sjældent ses i nybyggerier fra i dag. I modellen skal mobiliteten være udtrykt med flytbare elementer som skal kunne interageres med. De flytbare elementer skal kunne skabe forskellige mønstre og rummeligheder

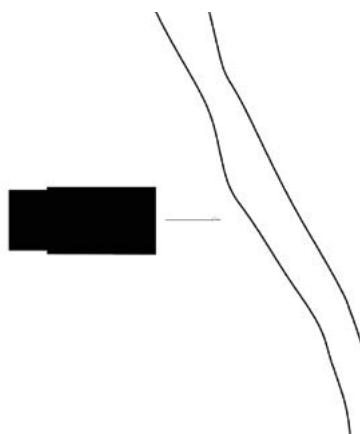

GÅRD FRA OSTENFELD

DEL 3 MODELSÆT

Gaarden fra Ostenfeld - de forskellige skalaers afhængighed af hinanden

Forbindelsen til vejen

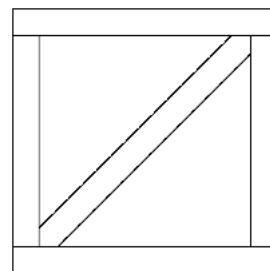
Vejen repræsenterer omverdenen; ligesom en havnekaj hvor bygningen har lagt til, og med adgang til resten af verden lige for fødderne.

Vejen har en stor andel i beslutningen om, hvor og hvordan gaarden skulle placeres, eftersom gaarden både skulle være tæt på marker til dyrene og hvor man nemt kunne komme til et marked, hvor deres kreaturer kunne sælges.

Fællesrummet

'Dielen' - som rummet blev kaldt, indeholder alle husets funktioner; bolig, stald og laderum er alle samlet i et stort rum. Det er omdrejningspunktet for hele bygningen, hvor mennesker og dyr kunne opholde sig i ly fra vind og vejr og i sikkerhed fra udefrakommende trusler. Menneskerne er afhængige af både hinanden og af dyrene, og dyrene er også afhængige af menneskerne.

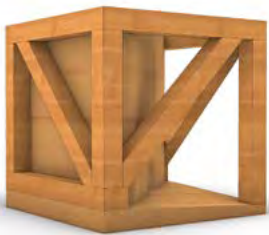

Bærende, bårne og stabiliteten

Det tektoniske mønster består af 2 elementer; dét som får bygningen til at stå (det bærende og det bårne), og dét som får bygningen til at blive stående. (De stabiliserende elementer) Det kan sammenlignes med en forbrændingsmotor, hvor drejningsmomentet får køretøjet sat i gang og derefter tager hestekrafterne over og får køretøjet til at blive ved at køre. Tilsammen skaber de en helhed.

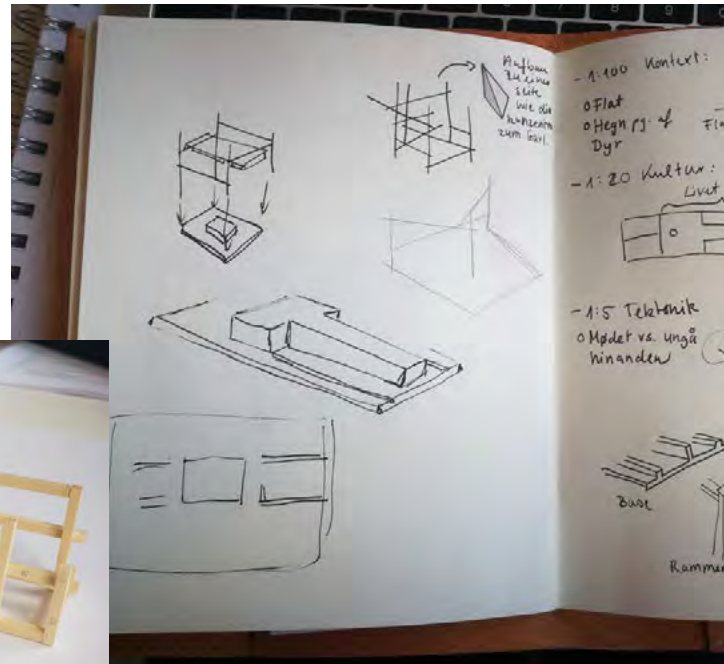

Modellsæt
Johan Frederik Thomassen, Gr. 5, UNIT 2/3E
Gaarden fra Østervold

TEKTONIKKEN DER SAMLER KONTEKST OG KULTUR

Julia Schuster

Kontekst

Huset ligger i det vestlige Schleswig Holstein, så landskabet er meget flat. Omkring huset er der blevet bygget mange sten mure, for at holde kvæg og sikre sig mod mulige oversvømmelser. Konteksten er derfor et spil mellem et meget horisontalt landskab og vertikale afbrydninger med murene.

Kultur

Livet i huset er et stort fælleskab mellem dyrene og menneskerne. De sover og spiser sammen i det store rum, det er først senere man har bygget to ekstra stuer til huset. Når gæster kommer på besøg så skal de forbi alle dyr familien besider og på enden venter ejern ved bålet, den eneste lyskilde. Det har en meget imponant virkning.

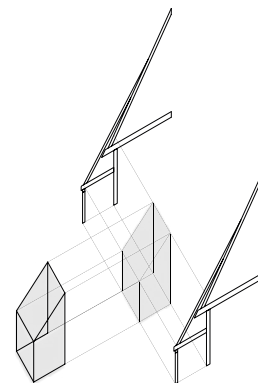
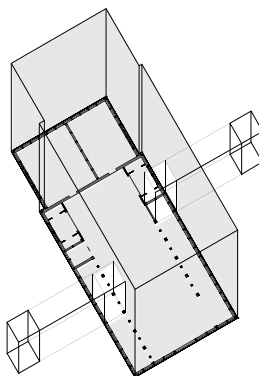
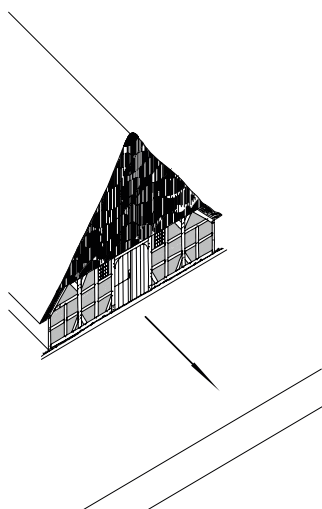
Tektonik

Det tektoniske mønster omhandler hvordan de to fodremme møder stolpen. Fodremmene møder hinanden da de begge er inde i stolpen, men ungå hinanden ved at være oven over hinanden. Tappen går ikke igennem hele stolpen, men kun til midten, da man dermed kan få et flottere udseende. Ellers er meget fastset med en nagle.

GÅRDEN FRA OSTENFELD

Majken Haugaard Nielsen

Kontekst

Gården er orienteret med portgavlen mod vejen. Gården er bygget af solidt bindingsværk, som ikke blot er et udtryk for velstand, men også at den lå nær det skovrige østlige Sønderjylland. I galven er der udmuret med gulemursten i smukke mønstre, som har været en større investering. Dette smukke mønster er dog ikke at finde på den kalkede inderside.

Kultur

Gården er et hallehus, dvs. at alle husets funktioner er samlet under et tag, herunder bolig, stald og laderum. Højremkonstruktionen består af nogle fritstående stolper, som bærer taget. Disse er med til at skabe "udskud" i bygningens langsider, som dermed danner kreaturbåse, samt alkover og siddepladser. Hermed befinder livet sig i disse udskud.

Tektonik

I højremkonstruktionen findes en indre bærende konstruktion og en ydre klimaskærm. Dette gøres muligt ved at pålaske et stikspær på siden af tagspærret, og dermed dannes disse indre udskud og mindre rum. Efter at have kigget nærmere på sammenhængen mellem tagspærret og stikspærret antager jeg, at stikspærene er naglet fast på tagspærene.

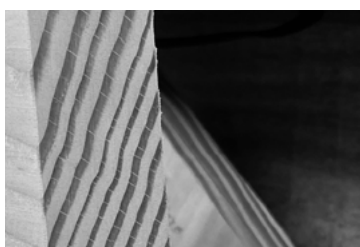
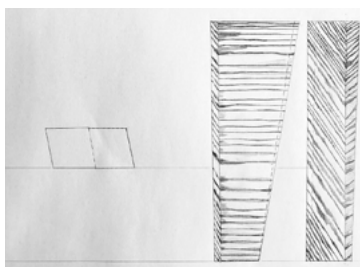
EBBE MOGENSES HUS

APPENDIX F

EBBE MOGENSENS HUS

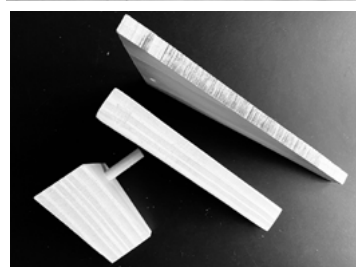
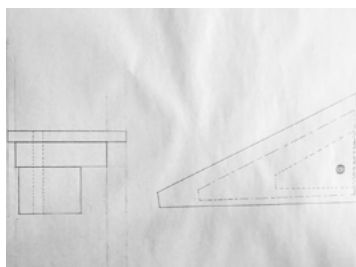
Celina

Modeldel 1

Konteksten for Ribe:

Konteksten bliver illustreret ved en meget massiv og monumental byggeklovs da den skal symbolisere borgertårnet/ribe domkirke. Ribe var tilbage i 1500-tallet og derefter en meget religiøs/troende by der blandt andet mente at kors på alle bygningerne ville holde de onde ånder væk.

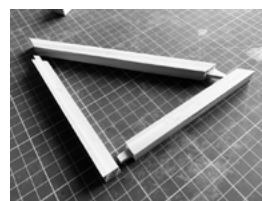
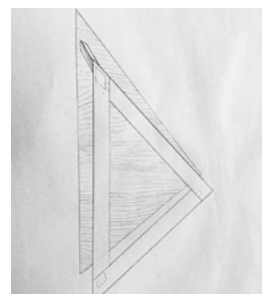

Modeldel 2

Kulturen er til dels en kombination af indbyggernes religiøse tankegang men også det heraklisk der fandt sted.

Derudover skal denne model illustrere de tre funktioner der finder sted i Ebbe Mogensens hus og tilmed hvordan de heraklisk er sat op og hvordan det kommer til udtryk i niveauforskelle og detaljeringsgraden af de pægælende rum.

Bevægelsen i modellen skal illustrer menneskernes bevægelsesmonstre

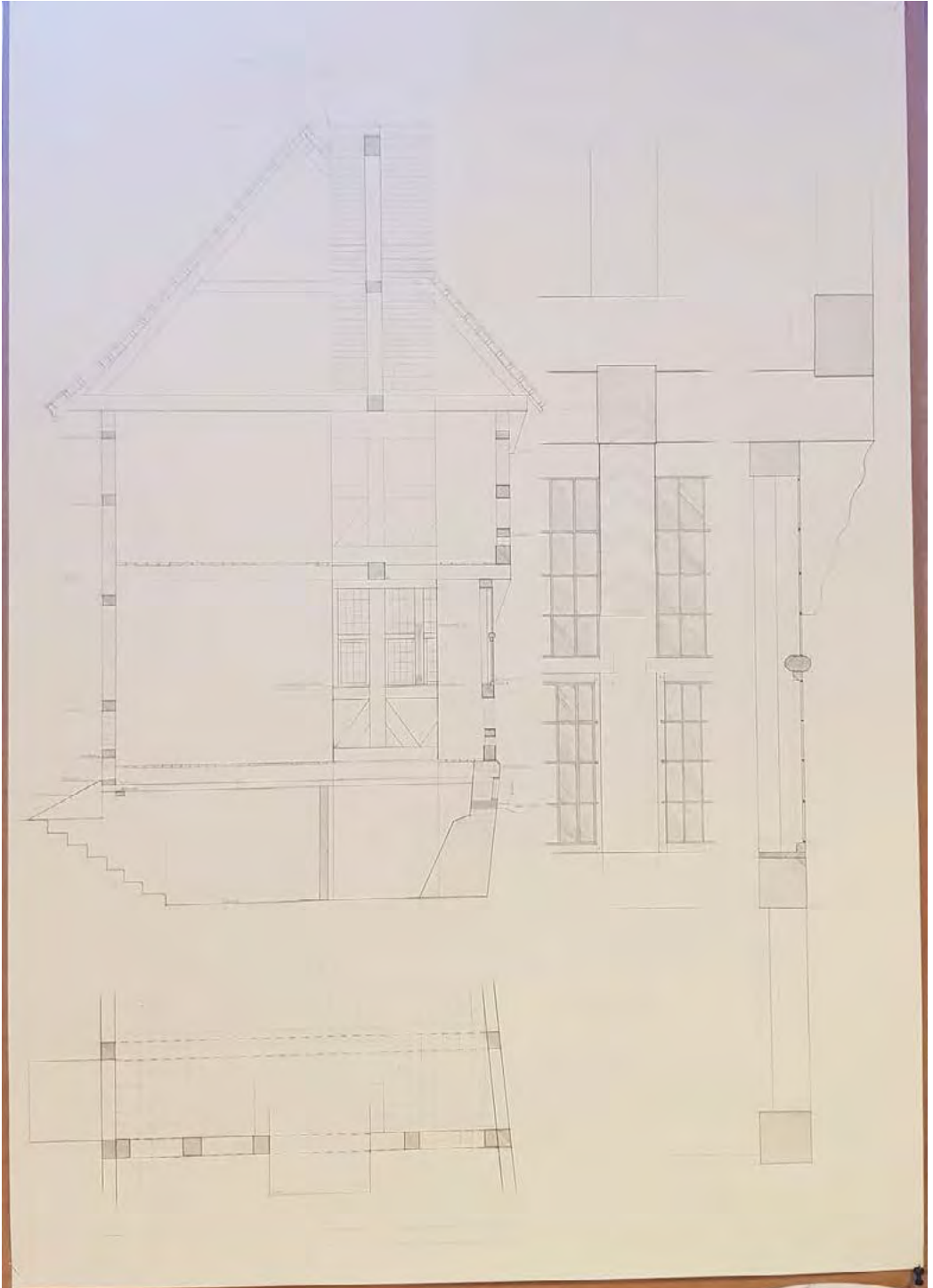
Modeldel 3

Tektonik:

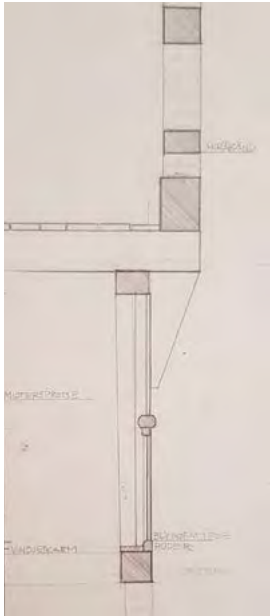
Jeg har valgt et spærnfag og de samlinger der befinder sig i den og omkring.

Jeg har valgt taget da det er et besalt behov at have tag over hovedet og beskytte mod vind og vejr. Fordi det gav familien og rejsende et godt sted at opholde sig. Den skal tappes sammen og have bladsamlinger.

EBBE MOGENSENS HUS

Tektonik: Fremspring

Den Tektoniske modeldel fokuserer på fremspringet på bygningen. Modellen afhænger af balancen og vægten af de forskellige komponenter. En bjælke rager ud over en plade. Jo længere bjælke er, desto mere kan den holde. Fremspringet skaber et lille rum, hvor det der befinder sig under fremspringet bliver beskyttet af fremspringet.

Kulturbåret: Socialt Hieraki

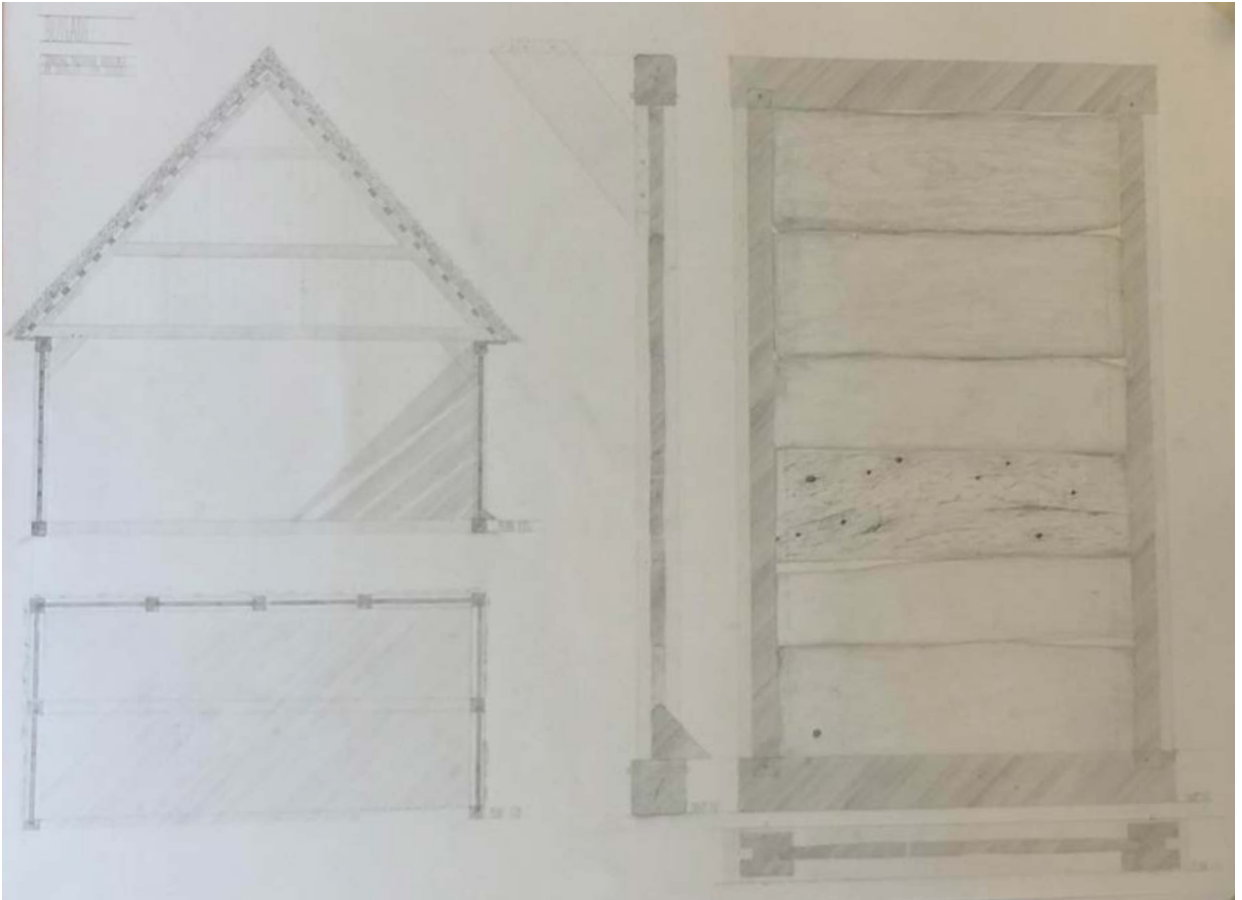
Den kulturbårne modeldel fokuserer på det sociale hieraki, som bygningen har afspejlet. Ebbe Mogensen var en velhavende købmand, og netop dette udtrykker huset. Kælderstuen - husets fine sal er hævet over gadeniveau: de fine mennesker er hævet over folk på gaden. Kælderen hæver stuen og giver helt bogstaveligt talt højde til de der er heldige nok til at være i kælderstuen.

Kontekstuel: Træ er værdifuldt

Den kontekstuelle modeldel skal handle om Ribes historie med oversvømmelser, samt at Ribe har været en træfattig egn. Det tømmer, der har været har været værdsat og er blevet et værdisymbol.

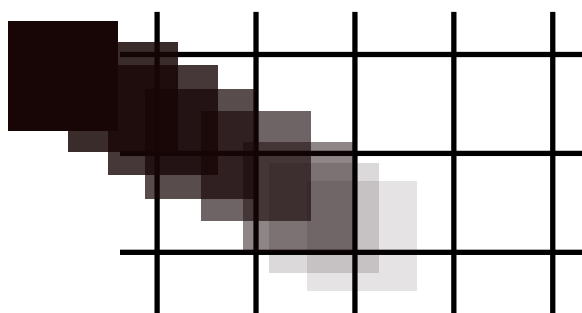
Tømmeret er ved kælderstuen mest blevet brugt i højden, sat på en piedestal og fundamentet - kælderen er muret. Der er blevet værnet om træet.

BULLADE

Forandring over tid

PATINA

Det kontekstuelle mønster kommer til udtryk som et udefrakommende element, som trænger ind og påvirker bygningen over tid (både positivt og negativt). Dette mønster er derfor nedbrydende og opbyggende på samme tid. Desuden kan man sige, at mønsteret er kulturskabende, da det skaber bygningens karakteristika.

KONTRAST

Det kulturelle mønster er repræsenteret i kontrasten mellem lys/ mørke eller ude/ inde. Over tid vil kulturen trænge ind (i form af lys) og indikere en forandring. Dermed vil tærsklen mellem ude og inde (lys og mørke) blive mere difus, til sidst vil en adskillelse eller udbytning være nødvendig og processen gentager sig.

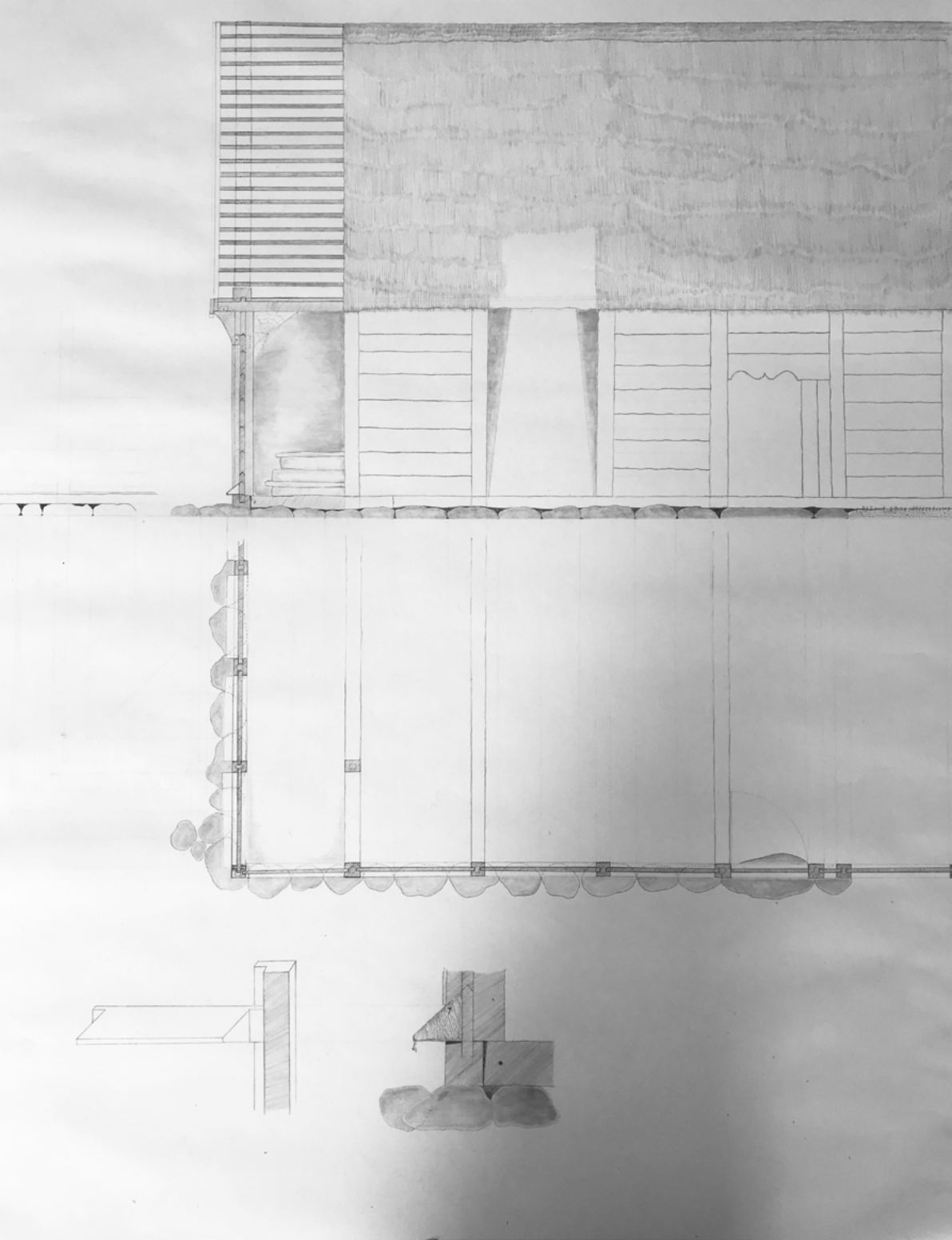
GENTAGELSE

Det tektoniske mønster viser sig i et gentagelsesprincip. Denne gentagelse gør bygningen let adskillelig, flexibel og skaber en rytmi. Dette mønster er repræsenteret i form af et grid, hvor både rytmi, gentagelse og fleksibilitet fremvises. Man kan altså sige at mønsteret viser noget som, over tid, kan nedbrydes og opbygges igen.

BULLADE, CHRISTIANSFELDT

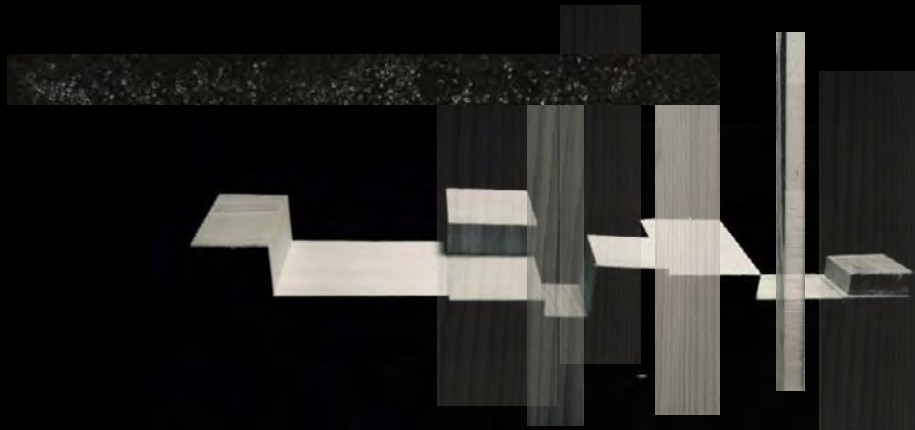
APPENDIX F

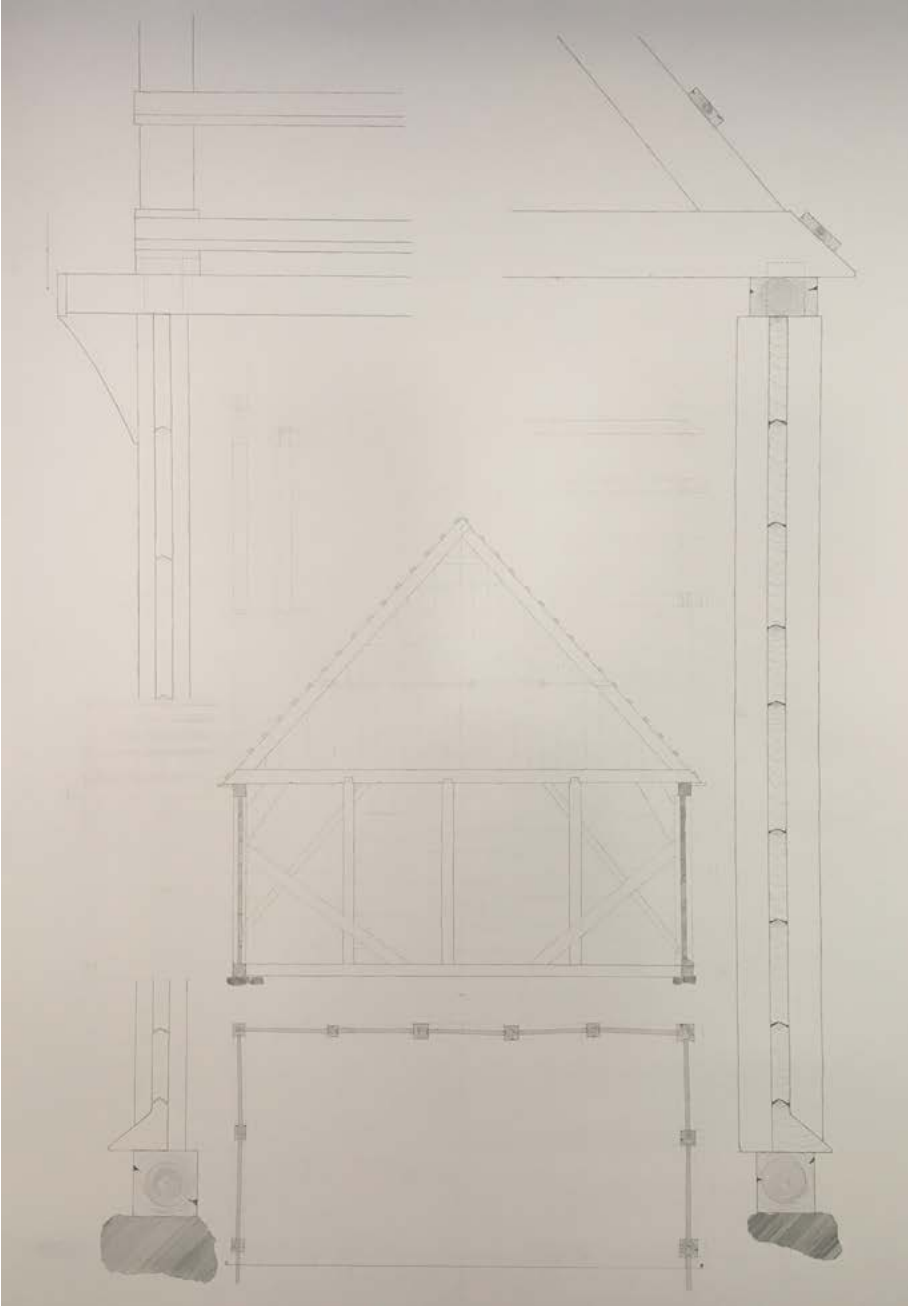

PATINAKONTEKSTUELT / LIV
1:100**CYKLUS**KULTURBÅRET / SÆSON
1:20**DOBBELTHED**TEKTONIK / ER
1:5

Det omkringslugende univers sætter sig på og inviteres sig selv ind i konstruktionen, fjerner noget af hvad der var og bliver en del af hvad der nu er. (For)brugeren forlader og besøger rummet med sin høst og gør rummet til et behov. Den rituelle bevægelse brødføder mennesket og er i konstant foranderlighed, ligesom konstruktionens indre rumlighedsfølelse. Tæt, fjern, mellemrum. Døren er porten til det indre rum og kan invitere ind såvel som afskærme. Niveauret af afskærmningen regulerer i takt med den dobbelthed svingdøren bringer og afgivet forskellige indkig der altid vil indramme noget og afskærme noget andet. Modellen kigger på de tre mønstre som individuelle elementer med eget udtryk, men vil opnå at de kan ændre udtryk i hinandens nærvær og derved eksistere i en symbiose der skaber et rum kun de kan indtage og skabe.

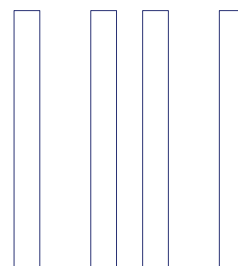
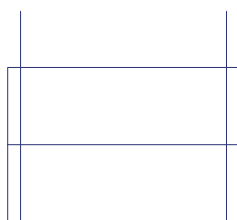
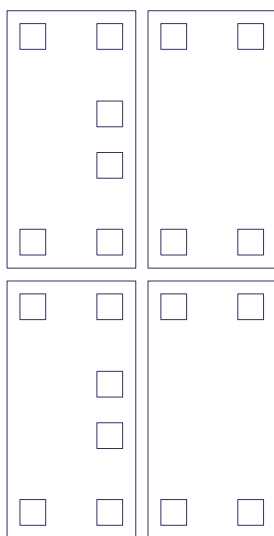

ET ÆRLIGT FORHOLD

En undersøgelse af John Ruskins tre opstillede løgne.

Dekontekstualisering.

En bulhuskonstruktion er et produkt af nærområdets materialer og håndelag. En ærlig arkitektur i kraft af at den ikke underminere dens lokale forankring.

Modellen vil visualisere konstruktionens modulære kvaliteter ved at understrege dens evne til at kunne flyttes og rekonstrueres igen.

Repræsentation af materiale.

Materialer som repræsentere noget som de ikke er eller endnu værre udgive sig for at være noget andet. I følge Ruskin er dette uærlig arkitektur.

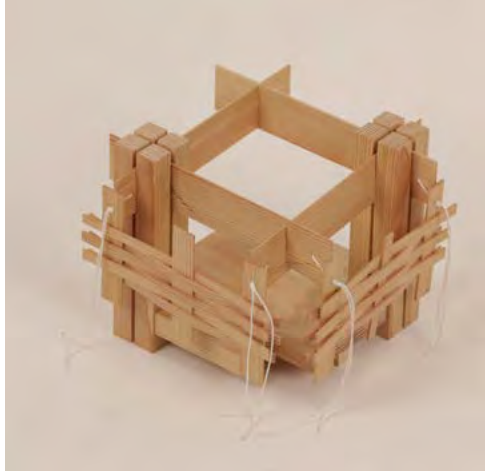
I Modellen er dette repræsenteret ved at benytte en imprægneringsmetode der tilgodeser og fremhæver skønheden i materialet.

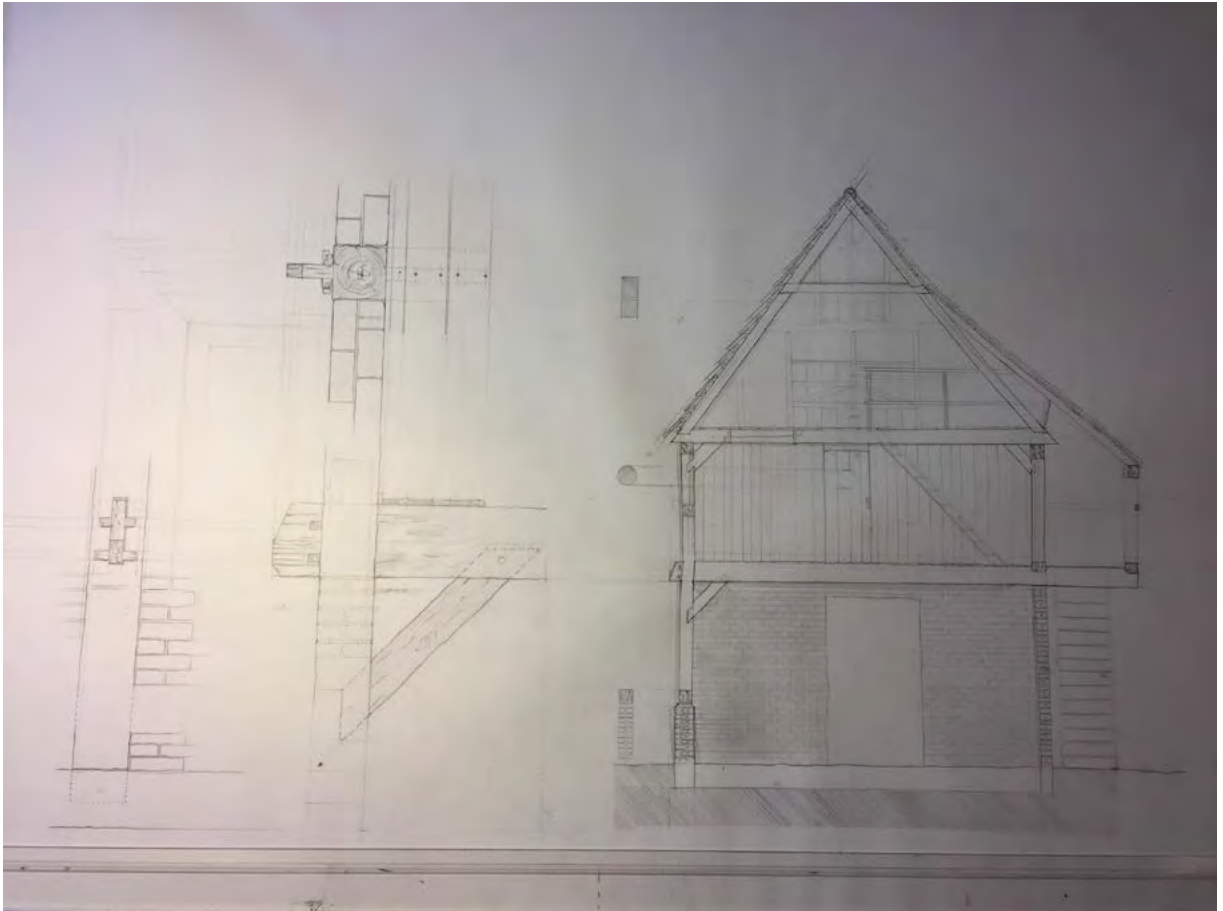
Strukturens kvaliteter.

Hvis en struktur ikke er klar i dens rationale eller kommunikere noget forkert er den falsk.

Stukturen skal bevidne hvor kræfterne føres hen og hvad som er bærende.

Modellen markerer derfor kraftigt hvilke de konstruktive elementer er.

SYMBIOSE

At hæfte (om) inde-ude

Rytmik

Placeret i et altid foranderligt bymiljø, arbejder de kontekstuelle elementer i tæt dialog med bygningen og dens indre/tektoniske aspekter. Konteksten anses som et impuls der rytmisk påvirker bygningen og samtidig forsøger at række ind over den etablerede struktur og inddrager sin eksistens i bygningen.

Lag af behov

Det er synligt at tiden og den kulturelle tilstedeværelse har medført forskellige skift i behov til bygningens udformning og kunnen. Jeg tolker disse behov igennem lag. Lagene fungerer som tidlige rumopdelte elementer, der repræsenterer én tids behov for en bestemt struktur.

Foranderligt hængsel

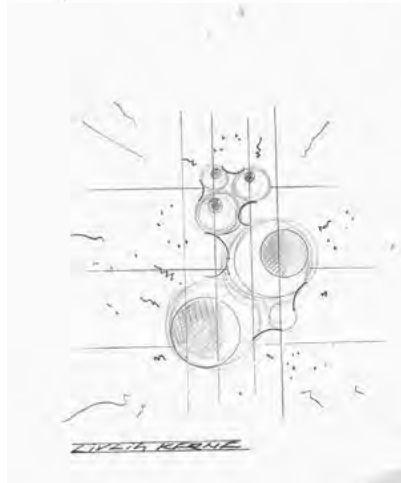
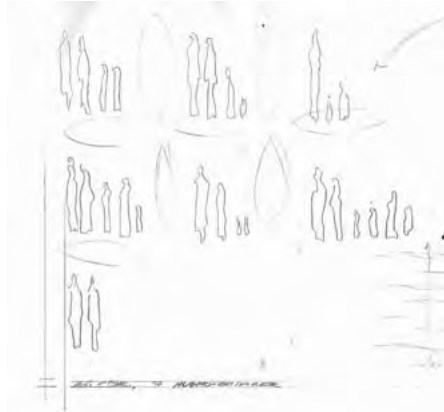
Teknikken er det knudepunkt, der hængsler om de forandringer, der medføres af kulturelle og kontekstuelle aspekter. I relation til min samling i fase 2, griber tektonikken ud i konteksten og omfarvner det åbne rum. Tilmed er det tektonikken der hæfter omkring de kulturelle behov der forsøger at bryde ud af strukturen.

HUS FRA RANDERS

HOVEDKARAKTERISTIK I 'HUS FRA RANDERS'

Est. 1640 // 2020

PORØSITET // 1:100

I HUSET OPLEVES EN STOR PORØSITET/TRANSPERANS MELLEM DE INDRE RUM OG BYEN/NÆRKONTEKSTEN. HULLER OG SPRÆKKER I BYGGERIET, TILLADER LYS, LUFT OG LYD AT PERFORERE BYGNINGENS SKÆRME. GRÆNSEN MELLEM PRIVAT OG OFFENTLIG EKSISTERER, MEN UDVIKES I HØJ GRAD; BY OG BOLIG BLIVER ET. MODELLENS PÅHÆGTEDE FLET-SKÆRME VISER DETTE.

FORTÆTNING // 1:20

BYGNINGEN HAR VÆRET HJEM FOR MANGE I TIDENS LØB - HELE 28 PERS. FORDELT PÅ 7 HUSH. PÅ ET TIDSPUNKT. DETTE HAR BETYDET FORTÆT AF MENNESKER, OG EN ORGANISK VARM KERNE AF LIV HAR FYLDT BYGNINGEN.

DET ER MIN HENSIGT AT UDTRYKKE DETTE I EN MERE ORGANISK MODEL I MIDTEN AF DET ORTOGONALE GRID.

TRÆLÅS // 1:5

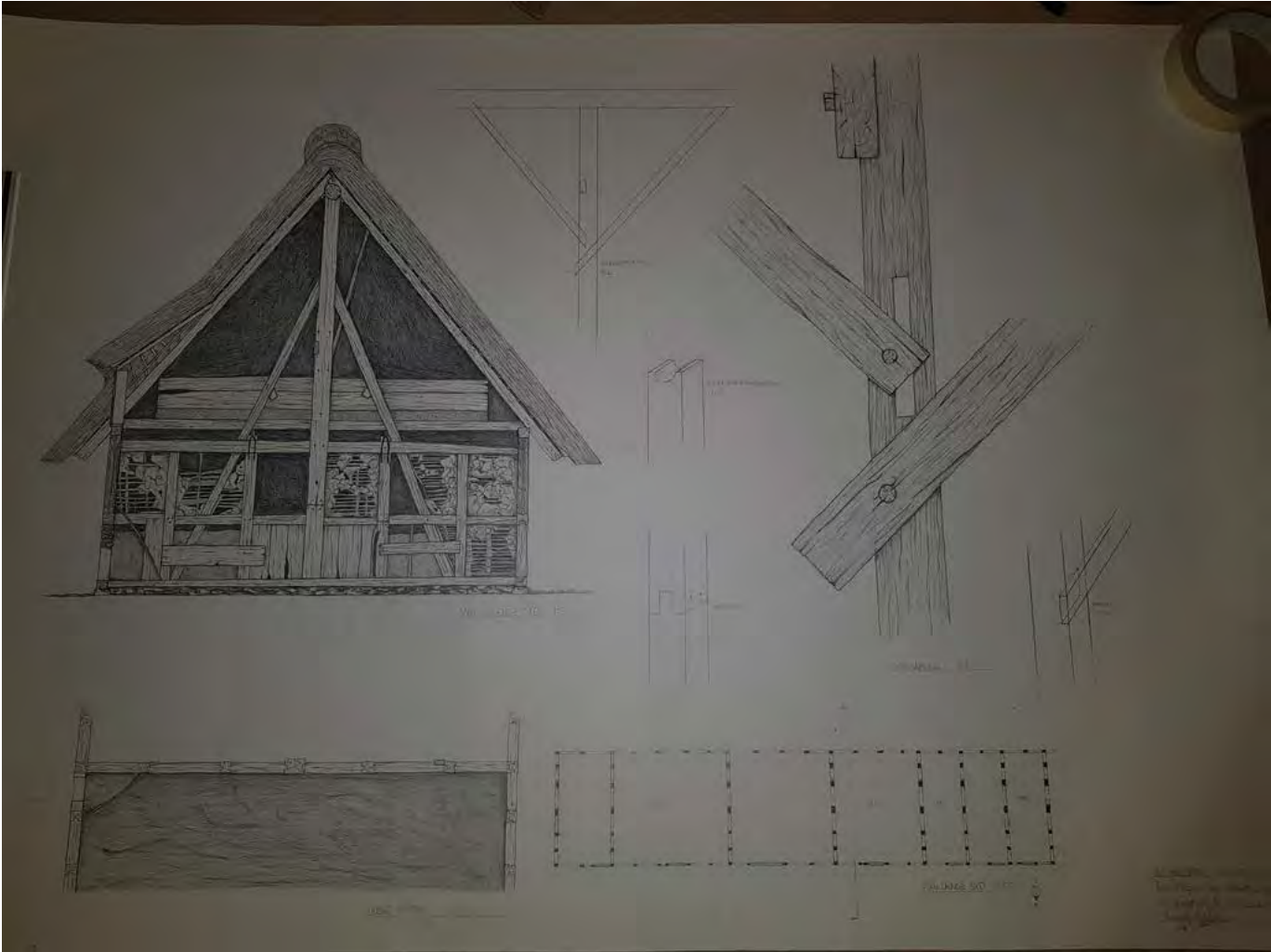
BYGGERIET ER SPÆNDT SAMMEN AF TRÆELEMENTER: MINDRE KILER HOLDER BJÆLKER I SPÆND PÅ TVÆRS AF HØJSTOPLER. DET HELE ER LET ADSKILLELIGT OG GENBRUGELIGT.

I MODELLEN SES DETTE, VED GREBET AF MONTERING: DER ER IKKE BRUGT LIM, MEN I STEDET SLIDSNING OG HÆGTNING. TEKTONIKKEN BLIVER MODELLENS SKELLET.

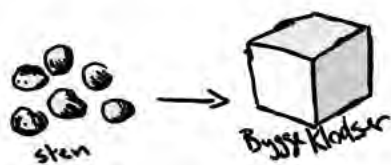
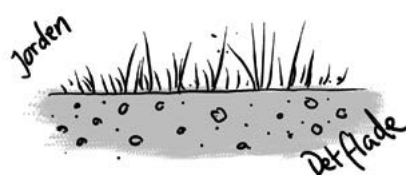
BENT MADSENS GÅRD, HAARBY

APPENDIX F

BENT MADSENS GÅRD

Abstrakt model af Amalie Andreasen

Kontekst

I modellen for konteksten er der blevet lagt vægt på jorden omkring bygning. Jorden er både det man går på når man besøger stedet, men man har også anvendt jord og ler til at lerkligne væggene i bygningen. man kan derfor fortolke jorden som noget der rejser sig vertikalt og bliver til en bygning. Jeg har valgt at kigge på jord som en byggeklo.

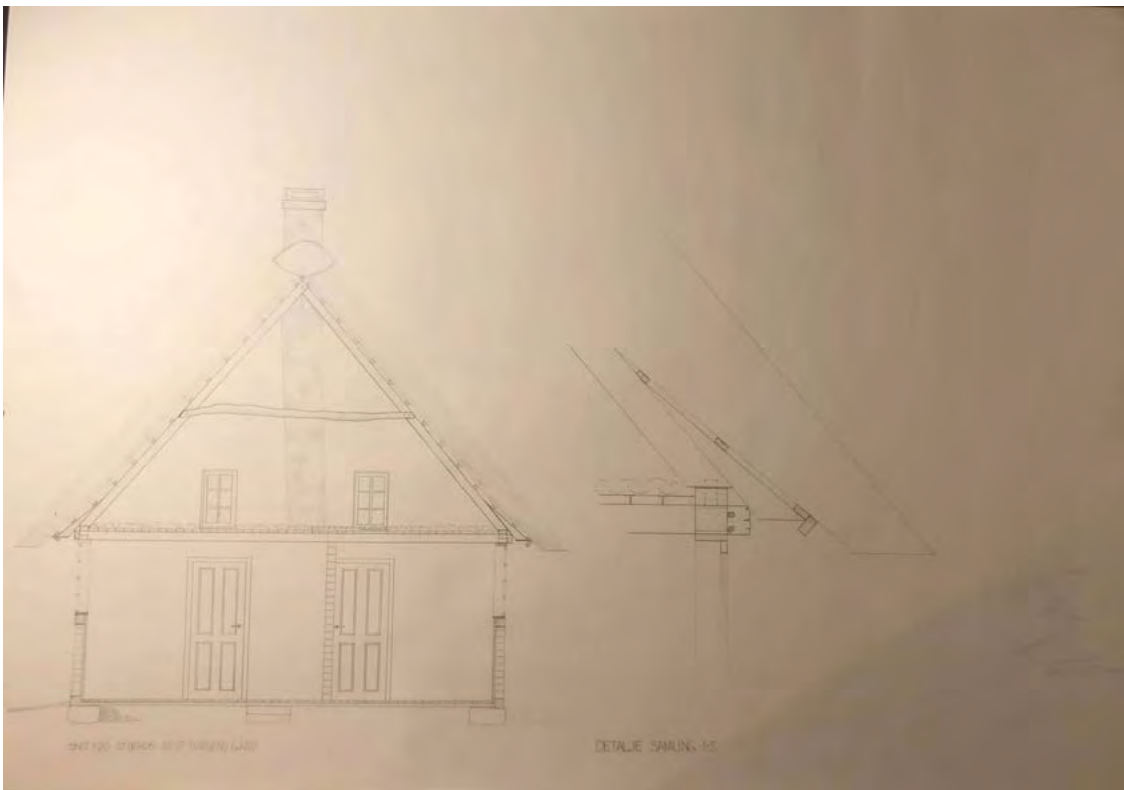
Kultur

I modellen for kulturen i bygningen er jeg blevet inspireret af den måde man har løst datidens problemer på ved at lave sine egne alternative byggeløsninger. Jeg kiggede særligt nærmere på de "lappeløsninger" og reparationer som man har foretaget på bygningen. Jeg har derfor valgt at fortolke dette som en masse forskellige længder.

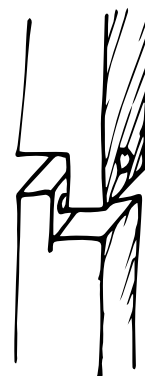
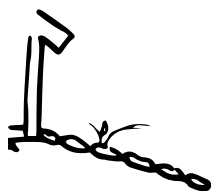
Konstruktion

I modellen for konstruktionen, kiggede jeg nærmere på stulekonstruktionen, særligt den søjle som står midt i rummet og bærer taget i sin meget spinkle størrelse. Jeg valgte derfor at arbejde med spinkel søjle som er placeret i midten og holder en stor masse på toppen.

THRESHOLD

KONTEKST : OVERGANG

Pigstensbelegning, essens; holder bort fra huset, for at lede regnet i den retning. Dermed er det mindre sjanse for at faa fuktskader paa huset. Man beskytter det man har. I fysisk form kan man vise det som en helning, som har ujevn overflate. Og man kan vise skillet mellom ute og inne, feks ved at overdrive en terskel, men stadig vise at terskelen er noget man beveger sig over.

KULTUR : SENTRUM

Bryggerset, essens; i stuehuset, som jeg ogsaa har kalt livsnerven paa gaarden. Varmekilde. Her modes inde og ude, og det fungerer som et slags sentrumspunkt for gaarden. Der er baade horisontal og vertikal bevegelse. Og det er snak om et praktisk rum, der har en passage gjennom begge langsider paa stuehuset. Skillet mellom ude og inde er mer flydende her. Fysisk som et kryds, passage, rum.

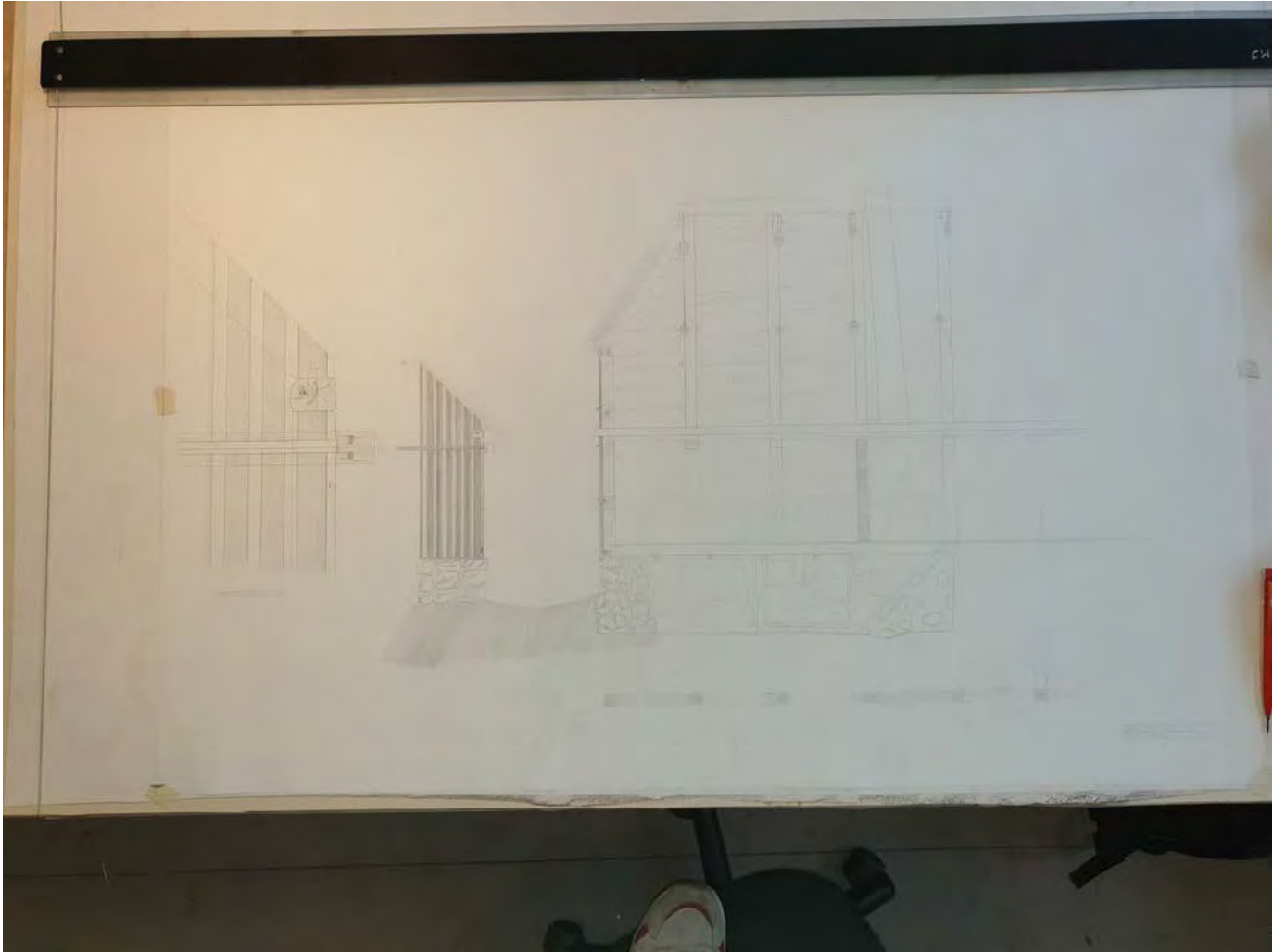
TEKTONIK : MODULAER

Tappen, essens; er at den tilhorer et større byggesett (hele konstruksjonen) der kan tages til og fra hinanden. Substraksjon og addisjon. Tektonikken verner om kulturen paa gaarden, og gor at man foler sig tryg. Kan vises fysisk som et modulaert byggeset, hvor man kan legge til eller tage fra alt efter hvad der padser sig. En strangent, men stadig organisk form fordi den kan vokse i takt med livet.

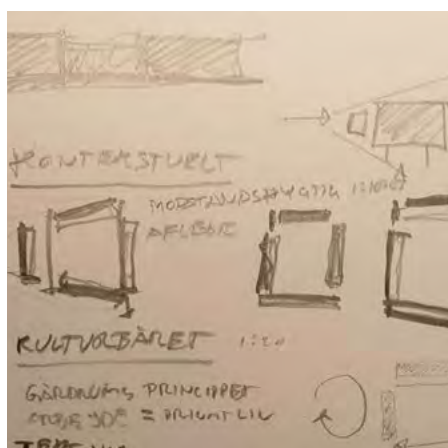
BADENS MINDE, GLUD

APPENDIX F

BADENSMINDE

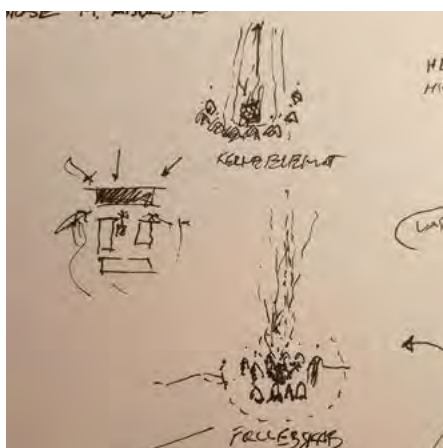
Skin and bones

Modeldel 1

I konteksten ser man orienteringen og bevidstheden om naturens barske kræfter på rammerne om gården. En klar prioritering og opfattelse af længe såvel formationen af disse.

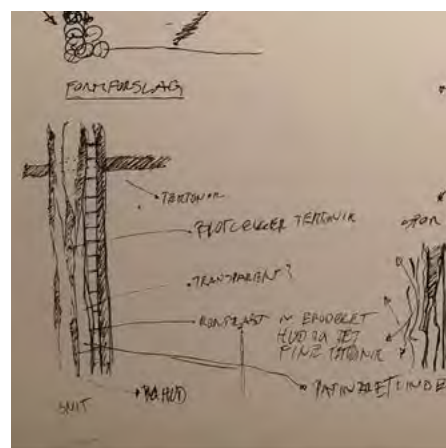
Formæssigt: Arvæv der fortæller orientering/kont.

Modeldel 2

Samlivet og fællesskabet på gården er essentiel. Enhver bosiddende har en uundværlig rolle for at holde den daglige drift kørende. I flok løftes de og giver stedet mening.

Formæssigt: Én ud af mange og mange ud af én.

Modeldel 3

Offerlaget giver et tidsmæssigt syn på materialernes levetid og hierarki. Som laget på et løg der skrælles væk finder man ud af essensen af bygningen, det vigtigste element, der bør beskyttes for al pris. En hud til kødet og knoglen.

Formæssigt: Lag på lag. En stabling.

